ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 1 Décembre 1948 Չորեքշաբթի 1 Դեկտ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5708-Նոր շրջան թիւ 1119 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

1945ի խանդավառ օրերուն յանկարծ վերարծարծուեցաւ Հայկական Դատը հայ մամուլին մէջ, համազգային աստիճանաչափով, զայն դիւանագիտութեան կանաչ սեղանին վրայ դնելու առաջադրութեամբ։

Մինչեւ այդ Թուականը միայն Դաշնակցական մամուլն էր որ ամէն առթիւ կ՚արծարծէր Հայկական Դատը, յիշեցնելով հայ ժողովուրդին իրաւունքները իր պատմական հողերուն վրայ։

1920 Օգոստոս 10ի Սէվրի դաշնագիրը նուիրագործած էր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարը։

Համաշխարհային առաջին պատերազմի յաղթական Դաշնակիցները ոչ միայն կը ճանչնային «անկախ Հայաստանը»՝ փաստօրէն եւ իրաւապէս, այլեւ պաշտօնապէս՝ իրենց լիազօրներու ստորագրութեամբ՝ կը հաստատէին «Միացեալ Հայաստան»ը, այն ժամանակուան Հայաստանի Հանրապետութեան միացնելով Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մեծագոյն մասը, վերջնական ճշգրիտ սահմանագծումը յանձնելով Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ուտրօ Ուիլսըն ի, որուն անձնական հեղինակութիւնն ու հմայքը անվիճելի էին յաղթանակի վաղորդայնին։

Ուրեմն «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»ի նշանախօսքը՝ պաշտօնապէս յայտարարուած Հ. Հ. կառավարութեան կողմէ 1919 Մայիս 28ին՝ Հայաստանի անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ՝ զուտ վերացական գաղափար մը չէր այլեւս, քանի որ յաջորդ տարին աշխարհի յաղթականները միջազգային մուրհակով մը կը հաստատէին զայն։ Ոչ միայն իրենք կ՚իւրացնէին այդ գաղափարը, այլեւ զայն կը պարտադրէին պարտուած Թուրքիոյ երեք իրաւասու ներկայացուցիչներուն, որոնք իրենց ստորագրութեամբ կ՚ընդունէին «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»ը։

Հ. Հ. Պատուիրակութեան Նախագահ ողբացեալ Աւետիս Ահարոնեան իբրեւ յաղթական կը ստորագրէր այդ միջազգային մուրհակին տակ, մեծ Դաշնակիցներու կողքին։

Երեք տարի վերջ, 1923 Յուլիս 24ին նոյն յաղթական Դաշնակիցները Լօզանի մէջ կ՚ուրանային Հայկ. Դատը եւ պարտուած Թուրքիան այս անգամ իբրեւ յաղթական կը ներկայանար։

Հայ ժողովուրդը երբեք չընդունեց այս ուրացումը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ ջահակիրը հայութեան ազգային եւ քաղաքական պահանջներուն՝ շարունակեց պայքարիլ, ու ամէն առթիւ յիշեցուց մեր արդար իրաւունքները։

Պայքարի այդ օրերուն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մինակ էր, միւս բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները եւ անոնց ուղեկիցները ձեռնթափ եղած էին եւ ձայն ծպտուն չէին հաներ՝ չվշտացնելու համար Մոսկուան եւ անոր պաշտպանեալը՝ Քէմալի «յեղափոխական» Թուրքիան։

Բացի Թրքական ծանօթ հողերէն, Դաշնակցութիւնը կը պահանջէր նաեւ ներքին սահմաններու սրբագրութիւններ կատարել եւ սովետական Հայաստանին միանել Վրաստանի եւ Ադրբէջանի հայաբնակ շրջաններու հողերը։

Դաշնակցութեան հակառակորդները երբեք չիւրացուցին այս տեսակէտը, սորկամիտ վախկոտութեամբ մը։ Մինչեւ այսօր ալ բնաւ չեն խօսիր այդ մասին։

Երբ պատերազմի ելքը այլեւս ոեւէ կասկած չէր վերցներ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1944ի աշունէն սկսեալ ձեռնարկներ կատարեց Հայկական Դատը արծարծելու եւ զայն միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ դնելու համար։

Դաշնակցութեան հակառակորդները դարձեալ մայնասուն փրցուցին ամէն կողմ, Հայկական Դատի արծարծումը հակառակ գտնելով Երեւանի քաղաքականութեան։

1945ի Օգոստոսին էր միայն, որ վերէն եկած հրամանի մը վրայ, յանկարծ փոխուեցան բոլորին լեզուները եւ Հայկական Դատի երէկուան հակառակորդները դարձան անոր ջերմպաշտպանները։ Տեղ տեղ աղտոտ միջոցներու ալ դիմեցին, հրապարակէն քշելու համար Դաշնակցութիւնը, որպէսզի իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացնեն ամէն ինչ։

Ծանօթ են արդէն ցարդ կատարուած ձեռնարկները։

Երկար ատենէ ի վեր սակայն ոեւէ ձայն չի լսուիր այս ճակատին վրայ։ Անցեալ տարուան ապրիլին Նիւ Եորքի մէջ մեծ աղմուկներով գումարուած «համաշխարհային քոնկրէս»էն ետք Հայկական Դատի մասին բան չի խօսուիր այլեւս։ Ամենավերջին տեղեկութիւնը՝ որ հրատարակուեցաւ թերթերու մէջ, Վիշինսքիի ճառն էր՝ խօսուած Նիւ Եորքի մէջ 1947 Հոկտեմբեր 24ին, որով Խորհրդային Միութեան պաշտօնական բերանը Կարսն ու Արտահանը կը պահանջէր յօգուտ Վրաստանի։

Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը լուծուեցաւ Հայ Ազգային Ընդհ. Միութեան կողմէ 1948 Փետրուար 4ին, առանց հրապարակաւ հաշիւ տալու իր հաւաքած եւ ծախսած դրամներու մասին։

Ո՞ւր մնաց Հայկական Դատը։ Ինչո՞ւ այլեւս չեն խօսիր այդ մասին։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը հաղորդեն հեռաձայնով.— Շաբաթ գիշեր Դաշնակցութեան Օրը մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Château des Fleursի ընդարձակ սրահին մէջ, որ լեցուած էր ամբողջութեամբ։ Ներկայ էին նաեւ ֆրանսացի հիւրեր։ Կը նախագահէր ընկեր Յ. Պապիկեան։

Օրուան բանախօսներն էին ընկերներ Շ. Միսաքեան եւ Ա. Քէօսէեան։ Խօսք առին նաեւ Մարսէյլի երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պ. Կաստոն Տէֆէռ, ընկերվարական կուսակցութեան Շրջ. վարչութեան քարտուղարը, դարձեալ ֆրանսացի ընկերուհի մը եւն.։ Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ԴԻՄՈՒՄԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ քրտական պատուիրակութիւն մը, որ ներկայացուցիչն է Խ. Միութեան, Թուրքիոյ, Իրանի, Իրաքի եւ Սուրիոյ Քիւրտերուն, յուշագիր մը յանձնած է Միացեալ Ազգերու քարտուղարութեան, խնդրելով օրակարգ անցընել քրտական խնդիրը։

Յուշագիրը կը պարզէ այն պարագաները որոնց մէջ Դաշնակիցները ճանչցան Քիւրտերու միութեան եւ անկախութեան իրաւունքը, Սեվրի դաշնագրով։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս խնդրեց Միացեալ Ազգերէն ընդունիլ իր անդամակցութիւնը, սկսելով ներկայ նստաշրջանէն։ Ամէն բան կախում ունի Ապահովութեան Խորհուրդի դիրքէն։ Իսրայէլ ապահով կը նկատէ վեցքուէներ (Արժանթին, Պելժիա, Քանատա, Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն եւ Ուկրայնա)։ Սուրիա հակառակ է, ինչպէս միւս արաբական պետութիւնները, որոնք չեն ճանչնար հրէական պետութիւնը։ Անգլիա եւ Ֆրանսա վերապահ դիրք մը բռնած են։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ դահլիճը արմատական փոփոխութիւններ կրեց, իբրեւ հետեւանք նոր մաքրագործումներու։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ օրէնքին բարեփոխման ծրագիրը իրաւասու յանձնաժողովին յղուեցաւ կառավարութեան կողմէ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, միայն երկու տեսակ ուղղակի տուրքեր պիտի հաստատեն, փոխանակ տասնի։ Առաջինը պիտի գանձուի քաղաքացիներու եկամուտին վրայ, միւսը՝ ընկերութիւններէ։

ՆՈՐ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ 400 միլիառ ֆրանքի բաց մը կը ցուցնէ։ Սովորական նախահաշիւն է 1290 միլիառ ֆրանք, բացը՝ 60 միլիառ։ Արտակարգ նախահաշիւը՝ 600—700 միլիառ, բացը՝ 300 միլիառ։ Կառավարութիւնը կը խորհի 200 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական տուրք մը գանձել։

ՌՈՒՐԻ մասին ընդհ. վիճաբանութիւնները եղէկ սկսան Ազգ. ժողովին մէջ։ Խօսք առած են շատ մը երեսփոխաններ, բոլոր հոսանքներէն։

Պերլինի պաշարումը պիտի վերջանա՞յ

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը ընդունած է չէզոք պետութեանց միջնորդութեան վերջին ծրագիրը, Պերլինի հարցին լուծման համար։ Արժանթինի արտաքին նախարարը, Պ. Պրամուլլիա, որ նախագահն է չէզոք պատուիրակներուն, տեսակցելով Պ. Վիշինսքիի հետ, անոր հաւանութիւնը ստացած է։ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները նախապէս հաւանութիւն յայտնած էին նոր ծրագրի մասին որ կը տրամադրէ չէզոք յանձնախումբ մը կազմել, դրամական խնդիրը կարգադրելու համար։

Արժանթինի ներկայացուցիչը անմիջապէս պիտի կազմէ այդ յանձնախումբը, երբ ստանայ Ուաշինկթընի վերջնական պատասխանը։

Առաջարկուած չէզոք յանձնախումբը ծրագիր մը պիտի մշակէ դրամական հարցի մասին։ Եթէ երկու կողմերն ալ ընդունին, ծրագիրը անմիջապէս պիտի գործադրուի եւ պաշարումն ալ պիտի դադրի։

★ Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին անդամներէն Քոնըլլի յայտարարեց թէ Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ մօտերս։ Այս ծերակուտականը, որ արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահ պիտի ըլլայ յառաջիկայ յունուարին, վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց Եւրոպայի մէջ եւ շատ լաւատես կ՚երեւայ։ Այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին, որ պիտի քննուի Մ. Նահանգներու խորհրդարանին կողմէ, յառաջիկայ յունուարին։ Հաշտութեան դաշնագիրներու խնդիրն ալ շօշափելով, Պ. Քոնըլլի ըսաւ թէ կարելի չէ այդ գործին ձեռնարկել, մինչեւ որ Խ. Միութիւնը վերցնէ Պերլինի պաշարումը։

Իր ճամբորդութեան տպաւորութիւնները պատմելով, ամերիկացի ծերակուտականը ըսաւ թէ Իտալիա հետզհետէ կը զօրանայ, շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին։ Իսկ «Ֆրանսայի ողբերգութիւնը հետեւանք է քաղաքական կուսակցութեանց որոնց մէկ մասը այս ճամբով կ՚երթայ, միւսը այն ճամբով»։

★ Մառէշալ Սոքոլովսկի, Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, ծանուցագիր մը ուղղեց երեք արեւմտեան պետութեանց, բողոքելով Պերլինի քաղաքապետական ընտրութեանց դէմ որոնք տեղի պիտի ունենան այս կիրակի։ Մառէշալը կ՚ըսէ թէ երեք պետութիւնները նոր ընտրութիւններ կատարել տալով Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ, անջատ վարչութիւն մը հաստատած կ՚ըլլան։

Զօր. Քլէյ, ամերիկեան հրամանատարը, պատասխանելով այս առթիւ եղած հարցումի մը, ըսաւ թէ քաղաքապետական ընտրութիւնը «Գերմաններու վերաբերեալ գործ մըն է. մենք ոչ կը քաջալերենք, ոչ ալ կը խանգարենք։ Համաձայն Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան կողմէ վաւերացուած սահմանադրութեան, ընտրութիւններ պիտի կատարուին երկու տարին անգամ մը, մեքենաբար, եթէ գրաւման իշխանութիւնները արգելք չդնեն միաձայնութեամբ»։

250.000 Զինուորներու նահանջը

Զանկ Քայ Շէք, Չինաստանի նախագահը, հրամայեց ետ քաշել 250.000 զինուորներ որոնք յուսահատօրէն կը պաշտպանէին Սուչէուն, կարմիրներուն դէմ։ Հեռագրի մը համաձայն, համայնավարները մէկի դէմ երկու զինուոր ունին Նանքինի ճամբուն վրայ։ Մայրաքաղաքին պաշտպանութիւնը կախում ունի Սուչէուի նահանջէն։ Կարմիրները այժմ իրենց ուժերը կը համախմբեն այն կէտերուն վրայ որ դէպի Նանքին կը տանին։

Ազգայնական կառավարութիւնը ուրիշ բանակներ ալ ետ կանչած է, ամբողջ ուժը Նանքինի շուրջը կեդրոնացնելու համար։

Ամերիկայի մէջ այս բոլոր պարտութեանց պատասխանատու կը նկատեն Զանկ Քայ Շէքը, որուն կինը Ուաշինկթըն գացած է մասնաւոր պաշտօնով։ Մ. Նահանգները երբեք տրամադիր չեն զինուոր ղրկելու Չինաստան։ Միւս կողմէ, որեւէ հաւատք չունին թէ կարելի է վերակազմել Չինաստանի բանակը։

Վերջին լուրերու համաձայն, Սուչէու, Նանքինի գլխաւոր ամրոցը, ինկած է արդէն։ Կարմիրները երկրորդական ուժեր ձգած են իրենց ետին եւ յառաջ կը խաղան 500.000 հոգինոց բանակով մը։ Հեռագրի մը համաձայն, մայրաքաքաղաքին յառաջացեալ դիրքերն ալ պաշարուած են։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ երեքշաբթի առտու ժամը 8.45ին, երբ Նանթէն հասած կառախումբ մը զարնուեցաւ ուրիշ կառաշարի մը, Սէն Լազարի կայարանին մէջ։

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ ԵՒ ԻՐ ԳԻՒՂԸ

Լիբանանի պատմական լեռնադաշտը՝ «Պէքաան», երկու հայկական գիւղեր ունի իր մէջ, առաջինը. Շթօրա–Ճէլալին, իսկ երկրորդը՝ Այնճարը :

Ճէլալին, նոր անունով՝ Նիկոլաւան, տասներկու տարուան կեանք ունի, իսկ Այնճարը նոր կը բոլորէ իր տասնամեակը :

Այս երկու գիւղերը տասը քիլոմեթր հեռու են իրարմէ, մէկը Դամասկոսի խճուղիին վրայ, միւսը Զահլէի :

Պէքաան շատերու կարծիքով կը յիշեցնէ Արարատեան դաշտը: Իսկ զայն շրջապատող լեռներէն երկուքը, Շթօրայի վայրէջքին՝ կը նմանին զոյգ Մասիսներուն: Աւելի հարազատ կը նկատեն Արարատի հետ բաղդատութիւնը՝ ականատեսներ, Ս. Գրական Հերմոն լեռը, որ կը բարձրանայ Պէքայի հիւսիս արեւելեան ծայրամասին վրայ, իր վեհափառ ճերմակութիւնը տեսանելի դարձնելով թէ Սուրիայէն եւ թէ Պաղեստինէն :

Ահաւասիկ, ընկեր Աղբալեան Լիբանանի անհամար ամարանոցներուն մէջէն, այս վայրը ընտրած էր հանգստանալու համար:

Անկարելի է նկարագրել այն խանդավառութիւնը, որմէ վարակուած էր մեր տաղանդաւոր ընկերը իր սիրական գիւղին հանդէպ: Կանուխէն, տակաւին նոր հիմնադրուած Ճէլալին, անիկա եկած էր այս գիւղը ու առանց տատամսելու, իր ամբողջ խնայողութիւնը յատկացուցած էր հողի կտորի մը ու բնակարանի մը կառուցման: Տասնամեակի մը ընթացքին հետզհետէ երկու յարկեր ամբողջացուցած էին, ու ինչ իւրայատուկ ճարտարապետութեամբ յարկեր: Ընկեր Աղբալեան ինքն էր եւ յատակագծի պատրաստողը եւ շինութեան հսկողը: Յաճախ քանդել կուտար ամբողջ սենեակ մը, սիւն մը եւ կամ պատ մը, պարզապէս մտքին մէջ ծնունդ առած նոր «ոճ» մը իրականացնելու համար: Ու ահաւասիկ մէջտեղ կուգային մէջ մէջի սենեակներ, զարտուղի մառաններ, սանդուխներու ցանց մը, վերջապէս կառուցուածք մը, որ մատ խածնել կուտայ ճարտարապետներուն: Ու նաեւ իւրաքանչիւր սենեակ կընքուած էր մէկուն անունով,— էս մէկը Արշակին, վարը՝ գիւղի ուսուցչուհիին, էս մէկն ալ Գառնիկին, փոքր է, բայց կը սեղմուի ընտեղ: Ու խեղճ Կիւզէլեանը տարի մը հարկադրուած էր սենեակին մէջ ոտքի չկենալ երբեք, այնքան որ ցած էր անոր առաստաղը, ու գիտցէք որ ընկեր Կիւզէլեան երկայնահասակ չէ :

Ընկեր Աղբալեան այնքան էր տարուած իր տունով ու պարտէզով, որ յաճախ ձմեռուան փոթորիկներուն ձիւնին, կ'երթար այնտեղ անցընելու դպրոցական արձակուրդը: Ու այդ օրերուն անկարելի կ'ըլլար համոզել զինքը, որ հանգիստ ընէ քիչ մը, զգուշանայ ցուրտէն: Անօգուտ էր այդ, անիկա անպայման շինելիք բան մը կը գտնէր, եթէ նորութիւն մը չունենար, հինը կը քանդէր՝ կրկին կառուցանելու համար:

Այսպէս ընկեր Աղբալեան իր կեանքի վերջին տարիներուն վարակուած էր զարմանալի շինարարութեան տենդով մը :

Այնքան մեծ էր հողին եւ քարին հաճոյքը իր մէջ, որ չէր գոհանար իր ցանկապատէն ներս աշխատելով: Գիւղին մէջ, ուր որ նոր շէնք մը բարձրանար, նոր պարտէզ մը մշակուէր, ընկեր Աղբալեան կը շտապէր հասնիլ այնտեղ: Թելադրութիւններ, աշխատող վարպետներուն ցուցմունքներ պիտի ընէր, պիտի շօշափէր շաղախը, ու պիտի խօսէր, անվերջ պիտի խօսէր, միշտ հողին, քարին ու ծառերուն մասին: Այս տաղանդաւոր Հայուն զրուցասիրութիւնը ծանօթ է բոլոր զինքը ճանչցողներուն. գրական ու գիտական նիւթերու շուրջ իսկական վայելք մըն էր զինքը մտիկ ընելը: Այդ, վերջին տարիներուն, նոյն հաճոյքով, աւելի մեծ խանդավառութեամբ անիկա կը խօսէր հողին ու բնութեան մասին, կը խօսէր ժամերով, առանց յոգնութեան, հաճոյքով մը՝ որ նկատելի էր իր աչքերուն մէջ, ամբողջ իր անձին վրայ :

Ճէլալին հիմնադրուած էր քանի մը սրտցաւ Հայերու, մասնաւորապէս ընկեր Գուտուլեանի ջանքերով: Հարիւրի մօտ ընտանիքներ, Պէյրութէն յիսուն քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնուող այս ջրառատ շրջանը եկած էին, հողի իրենց կարօտը լեցնելու համար: Բոլորն ալ գիւղացիներ էին — Զէյթունէն, Խարնիէն, Էյպէզէն: Արաբ հողատէրեր մասնավճարով հող կը տրամադրեն: Տնակներու շինութեան համար, օտար բարեսիրական հաստատութիւններ սիմէնթ ու երկաթ կուտան: Եւ ահա կարճ ժամանակուան ընթացքին գիւղ մը մէջտեղ կուգայ, պտղատու ծառերով ու մանաւանդ բարտիներով: Գիւղը հեռուէն արդէն բարտիի անտառ մը կը ձեւացնէ: Բարտիներ պարտէզներու չորս կողմը, տուներուն առջեւ, փշատներու անանցանելի ճիւղերուն մէջէն իբրեւ սիւն բարձրացած: Բարտիներ, որոնք Շթօրայի մեղմ կամ սաստիկ հովին դիմաց տեւաբար կը շարժեն իրենց ճկուն իրանները :

Գիւղացիները գիշեր ցերեկ կը տքնին: Շրջակայ ագարակներուն մէջ իրենց աշխատանքը լրացնելէ վերջ, ուշ ատեն, մինչեւ գիշեր, կամ առաւօտ շատ կանուխ իրենց կտոր մը հողը կը մշակեն:

Կուգայ վերջապէս ուրականի մը նման ներգաղթը: «Յառաջդիմական» գործակալները մեծ քաղաքներու հիւղաւանները ձգած, առաջին առթիւ կը սլքտան՝ հողի եւ սեփական տնտեսութեան կապուած հայ գիւղացիներուն շուրջ: Պէտք է քանդել՝ նախանձելի վիճակի մէջ գտնուող Սուրն ու Սայտան, Քէսապը, Այնճարը, Ճէլալին: Չեն հասկնար շատեր, թէ ինչ դիւային հաշիւներ կան՝ հայ գիւղերը քանդելու այս ծրագրին մէջ : Ու ինչ խոստումներ, գիւղացին շլացնելիք ինչ հեռանկարներ: Հողերու, այգիներու, պատրաստ սպասող թրաքտորներու ինչ շքեղ երազներ: Ու ահաւասիկ գիւղացին հապճեպ ծախու կը հանէ ոտք առ ոտք իր քրտինքով ոռոգած հողի կտորները :

Ընկեր Աղբալեան դէմ չէր ներգաղթին. ան այդ օրերուն լուր կը ղրկէ Պէյրութի ընկերներուն թէ՝ հայ գիւղը քանդուելու չէր. մեկնողներու տեղ դէթ նորեր գալու են, որպէսզի դարձեալ շէն մնայ հայկական այս փոքրիկ աւանը, որ կեցած է Պէքաայի դաշտին, բոլոր գիւղերուն մէջ, հարսի մը նման գեղեցիկ ու ծաղիկներով զարդարուած :

Բազմաթիւ ընկերներ պատասխան կուտան այս կոչին: Այլեւս սահման չկայ Աղբալեանի ուրախութեան: Նոր եկողները առաւելապէս տանտէրներ են, որով հնարաւորութիւն ունին գիւղը աւելի շէնցնելու: Իսկապէս ալ անմիջապէս ծայր կուտայ շինարարութիւն մը, իրար ետեւէ կը բարձրանան նոր շէնքերը: Այս բոլոր աշխատանքներուն մէջ ընկեր Աղբալեան ամէն տեղ է, ու նաեւ նոր շինութեան ետեւէ: Ու ահաւասիկ ձեռք զարկած է, Օգնութեան Խաչին հողին վրայ կառուցուելիք սենեակներու շինութեան: Առաւօտներ կանուխ, տակաւին գործաւորները չեկած, հողին վրայ է ինքը, կը չափէ, կը ձեւէ: Ծրագիրը կ'ընդարձակուի, դրամը կարգ կուգայ, ու ընկեր Աղբալեան գիւղէ գիւղ կը պտըտի, աւելի փարթամ ամարանոցներէն հանգանակութիւն կատարելու համար: Սենեակները կը վերջանան: Ընդարձակ 8000 մեթրնոց հող է, չորս կողմը բաց: Ու օր մըն ալ, շինութեան տենդէն բռնկած մեր ընկերը կը ձեռնարկէ մուտքի դրան մը եւ առջեւի ցանկապատին շինութեան :

Նախանցեալ ամառ Շթօրա եկած էր նաեւ հանգուցեալ ընկեր Օհանջանեանը: Կարծես եկած էր ժամադրուելու Նիկոլին հետ՝ անվերադարձ մեկնումի մը համար: Երկու հին վեթերանները անբաժանելի Ռուբինայի հետ, կը խօսէին երկար, հին օրերէն, ու նաեւ նոր օրերէն. այս խօսակցութեանց նիւթերէն մէկն ալ ընկեր Նիկոլի գիւղական շինարարութիւնն էր:

Ճակատագրական էր երբ Նիկոլ Աղբալեան աչքերը փակեց իր գիւղին, իր սեփական տան մէջ: Անշուշտ վերջին վայրկեաններուն, ուշ գիշերին՝ յաւիտենական անկումէն առաջ, անիկա իր սիրտը սեղմած՝ դուրս եկաւ պատշգամ, նայեցաւ իր դիմաց տարածուող դաշտին, նայեցաւ Հերմոնի ձիւնապատ գագաթին, յիշեց Մասիսն ու Արարատեան դաշտը, ու վերջին այդ տեսիլքը աչքերուն մէջ՝ ինկաւ այլեւս չբարձրանալու համար:

Այժմ գիւղացիները իր յիշատակը յարգելու համար գիւղին վարժարանը մկրտած են Աղբալեանի անունով: Իսկ Ճէլալին յետ այսու պիտի կոչուի Նիկոլաւան:

Ամէն անոնք, որոնք պատմական Պէքաան կ'անցնին, Զահլէ, Պաալպէք եւ կամ Դամասկոս երթալու համար, Շթօրայի եռանկիւնէն քիչ մը անդին անպայման պիտի նշմարեն՝ կանաչներու եւ բարտիներու ծովու մը մէջ թաղուած հայկական գիւղը՝ Նիկոլաւանը: Անոր կեդրոնը կը բարձրանայ երկյարկանի արեւագոյն ստացած տուն մը. անցորդները գիտեն որ անիկա տունն է տաղանդաւոր Հայուն՝ Նիկոլին, շինուած իր իսկ քրտինքով, իբրեւ կենդանի կոթողը իր շինարարական ոգիին :

ՌՈՒՌՀԱՑԵՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ֆրանսա եւ Ռումանիա

Մամուլի ասուլիսի մը առթիւ որ տեղի ունեցաւ վերջերս Փարիզի ռումանական դեսպանատան մէջ, դեսպանը, Պ. Միհայել Տրակոմիրեսքօ հերքեց Պ. Ժիւլ Մոքի ամբաստանութիւնները : «Երբեք, ըսաւ, որեւէ Ռումանացի դիւանագէտ գաղտնի միջոցներով դրամ չէ փոխադրած Ռումանիայէն Ֆրանսա, կը հրաւիրենք մեզ ամբաստանողները, որ ապացոյցներ ներկայացնեն»: «Յետոյ թուեց այն հետապնդումները որ կատարուած են Փարիզի մէջ, ռումանական կազմակերպութեանց դէմ:

Դեսպանատունը այսօր երկու ներկայացուցիչներ ունի, Ռումանիոյ Ֆրանսական դեսպանատան տասը անդամին դիմաց :

Անդրադառնալով 1939ի Ֆրանքօռումանական մշակութային պայմանագրին խզման, փորձեց արդարացնել Պուքրէշի եւ գաւառներուն Ֆրանսական կաճառին եւ դպրոցներուն փակումը :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ռումանիա կը շարունակէ խստութիւններ գործադրել Ֆրանսական հաստատութեանց դէմ: Փաուքէր, Ռումանիոյ արտաքին նախարարը, վիրաւորական ընթացք մը բռնեց Ֆրանսայի դէմ, Դանուբի խորհրդաժողովին մէջ:

Այնուհետեւ, Ֆրանսական ձեռնարկները դադրեցան, դպրոցները փակուեցան, Ֆրանսացիներ ձերբակալուեցան, մէկը կղերական մը որ աքսորուեցաւ: Ֆրանսայի լիսէներու եւ համալսարաններու ուսուցիչներու պայմանագրութիւնները ջնջուեցան: Ֆրանսերէն լեզուն փոխանակ պարտաւորիչ ըլլալու, կամաւոր է երկրորդական ուսմանց մէջ: Ասոր փոխարէն բացուած է սովետական կաճառ մը Պուքրէշի մէջ :

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ԶՈՒԼՈՒՄ

Լեհաստանի մէջ շուտով մեծ քայլ մը պիտի առնուի դէպի խորհրդայնացում: Ծայրայեղ երկու մեծ հոսանքները —համայնավար եւ ընկերվարական— պիտի ձուլուին: Ասիկա հետեւանք է ոչ համաձայնութեան եւ ոչ ալ գաղափարական իրաւախոհութեան երկու կուսակցութեանց միջեւ: Ինչպէս ուրիշ արեւելեան երկիրներու, Լեհաստանի մէջ ալ, բանուոր դասակարգէն միակ կուսակցութիւն մը ստեղծելը հետեւանք է աւանդական ընկերվարութեան անձնատուութեան եւ եւ ձեռնթափութեան : Նոր կուսակցութիւնը, կազմուած՝ Խ. Միութեան «Եղբայր կուսակցութեան» օրինակին համաձայն, պիտի ղեկավարուի համայնավարներու կողմէ, եւ ստանայ իր հրահանգները Մոսկուայի կազմած Կոմինֆորմէն:

Նոր կուսակցութեան կանոնները Մարքսեան — Լենինեան գաղափարաբանութեան ցոլացումներն են : Այս առթիւ «Փրաւտա»ն կը գրէ թէ նոր կուսակցութեան սկզբունքները գործադրելով, վերջ պիտի տրուի բանուոր դասակարգին եւ գիւղացիներու շահագործումին: Իսկ ձուլումը տեղի ունեցած է թէ համայնավարներու եւ թէ ընկերվարականներու մաքրագործումով, այսինքն «ազգայնական տարրերը» դուրս ձգելով :

Կոմինֆորմը յաջողեցաւ արգիլել որ Լեհաստանն ալ Թիթոյի օրինակին հետեւի: Կը կարծուի թէ Պօլէսլաւ Պիէրութը, որ թէ հանրապետութեան նախագահն է եւ թէ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, միացեալ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի նախագահ պիտի նշանակուի: Երկու քարտուղարներ պիտի նշանակուին, մէկը համայնավար, միւսը ընկերվարական :

Միացեալ այս կուսակցութիւնը դերակշիռ դեր մը պիտի կատարէ Վարշաւայի երեսփ. ժողովին մէջ, ամէն տեսակ ընդդիմադիր հոսանք ջնջուած ըլլալով: Միքոլայչիքի հին գիւղացիական կուսակցութիւնը շուտով կը ձուլուի միւս գիւղացիական կուսակցութեան հետ, որ մաս կը կազմէ իբրեւ թէ խառն, իրականին մէջ համայնավար կառավարութեան: Երկրորդական կուսակցութիւնները շատոնց անկարողութեան դատապարտուած են :

Դասակարգերու պայքարը պիտի սաստկանայ «կուլակ»ներու դէմ, եւ արտադրութեան գործակցականները հետզհետէ պիտի փոխուին կոլխոզի :

Մարքսեան տիրակալութեան դէմ դնող միակ տիրող ուժը կաթոլիկ եկեղեցին է, որ մեծ ազդեցութիւն ունի գիւղացիներուն վրայ: Կառավարութիւնը կ'աշխատի չէզոքացնել անոր ազդեցութիւնը, անոր հակադրելով երիտասարդութեան ոգին :

ՏԻԿԻՆ ՉԱՆԿ ՔԱՅ ՉԷԿ մասնաւոր օդանաւով Չինաստանէն Ուաշինկթըն մեկնեցաւ խնդրելու նախագահ Թրումընէն որ ռազմանիւթ եւ սպաներ տրամադրէ համայնավար բանակին արշաւը կասեցնելու համար :

ՀԻՆԳ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ սպայակոյտը պիտի հաստատուի Ֆօնթէնէպլոյի զինուորական վարժարանին մէջ որ 140 միլիոն ֆրանքի նորոգութեան կարօտ է: Կառավարութիւնը այս տարուան համար 40 միլիոն տրամադրեց :

ՕՃԱՌ պիտի տրուի Դեկտեմբերի համար 50 կրամ աւելի. այսինքն A. M. V.ներուն 200ական, Jերուն 250 կրամ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Անգլիացի Րիչըրտ Կրէյվ, որ մինչեւ Ապրիլ, Երուսաղէմի քաղաքապետ էր, կը նկարագրէ անոր այսօրուան վիճակը.—

Տնտեսապէս քայքայուած, ամայի, կիսակործան Երուսաղէմը իր խռովայոյզ պատմութեան մէկ նոր փուլը կը բոլորէ։

Երբ ՄԱԿը որոշեց Պաղեստինի բաժանումը, իր նպատակն էր Երուսաղէմը միջազգային քաղաքի մը վերածել։ Բացի Երուսաղէմի ծայրայեղներէն, Հրեաներն ալ հաւանեցան։ Ծրագիրը Կոմս Պերնատոթինն էր, որուն սկզբունքով համաձայնեցաւ նաեւ ՄԱԿը։ Ասկէ զատ Արեւմտեան Գալիլիան պիտի փոխանակուէր Նեճէպի անապատին հետ եւ պիտի ձուլուէր արաբական Պաղեստինը դրացի Անդրյորդանանեան Թագաւորութեան հետ։

Այսօր կացութիւնը բոլորովին տարբեր է։

Հրեաները զինուորապէս շահեցան պատերազմը, եւ իբրեւ յաղթական բոլորովին տարբեր բաներ կ'ուզեն քան ինչ որ նախապէս համաձայնած էին։

Անոնք կը հակառակին որ արաբական Պաղեստինը միանայ Անդրյորդանանի, որովհետեւ կ'ուզեն իբրեւ դրացի ունենալ փոքրիկ, աղքատ պետութիւն մը որպէսզի վերջի վերջոյ դրաւեն եւ ձուլեն։

Գալիլիոյ թէ Արեւմտեան եւ թէ Արեւելեան մասը կ'ուզեն ինչպէս եւ Նեճէպը, եւ ամբողջ Երուսաղէմը, բացի հին քաղաքէն։

Նեճէպի անապատը երբեք բարեբեր չի կրնար ըլլալ, բացի այն պարագայէն որ ստորերկրեայ հանքային նիւթեր գտնուին։ Սակայն Հրեաները պիտի կրնան բնակելի դարձնել մէջը ջուր բերելով։

Արաբներու ձեռքին մէջ անոր կարելիութիւնները երբեք ալ պիտի չշահագործուին, պիտի մնայ անմշակ, ինչպէս եղած է հռոմէական շրջանէն ի վեր։

Եթէ Նեճէպը Հրեաներուն տրուի, թերեւս աւելի դիւրին ըլլայ պնդել միջազգային Երուսաղէմի մը վրայ, որը ըլլայ այնքան մեծ որ կարենայ իր մէջն ունենալ Բեթլէհէմը։

Այն Երուսաղէմը որ Հրեաները կ'ուզեն միջազգային վարչութեան մը տակ դրուած տեսնել, միջնադարեան պատերով ծածկուած քաղաք մըն է որ ունի 215 հեկտար։ Փողոցները մեծ մասով շինուած են սանդուխներով։

Հին քաղաքը թանգարան մըն է, իր սուրբ վայրերով պէտք է պահուի, իր հնամենի անպատեհութիւններովը բայց որեւէ վարչութեան համար յարմար կեդրոն մը չէ։

Նոր քաղաքը նոյնքան մեծ է եւ կէսէն աւելին կը գրաւեն Հրեաները։ Պաքառն, Քաթամանը, Ապու Թօռը, գերման եւ յոյն գաղութները Թալպիյէն արաբական թաղեր են, թէեւ վերջերս գրաւուած են Հրեաներու կողմէ։

Այն 50 հազար Արաբները որոնք Երուսաղէմի պատերէն դուրս կը բնակին մշակոյթով եւ քաղաքակրթութեամբ Հրեաներուն հաւասար են։ Անարդարութիւն պիտի ըլլար զանոնք իրենց տուներէն դուրս քշել եւ ենթարկել ընկերվարական, բռնատիրական, ձախակողմեան պետութեան մը։

Ամբողջ Երուսաղէմը իր շրջակայ գիւղերով եւ քաղաքներով, իր հրեայ եւ արաբ բնակիչներով պէտք է միջազգային հսկողութեամբ կառավարել։

Մինչ այս, Բրիտանիան ոչինչ կը կորսնցնէ ճանչնալով Իսրայէլի պետութիւնը։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՆԻ ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՅԱՇԱՏ շրջաններէն մէկը Սպահան նահանգի Փերիա գաւառն է, հաստատուած Շահ Աբբասեան, մեծ գաղթի օրերուն, մօտ երեքուկէս դար առաջ։ Ներկայիս բնակչութեան թիւն է 12000 հոգի, ինչպէս կը գրէ Թէհրանի «Ալիք»ը։

Նահապետական բարքերու եւ կենցաղի տէր այս գաւառը, երեքուկէս դարերու ընթացքին պահած է իր հայրենի սովորութիւնները, հակառակ ծանր հալածանքներու։ Կրօնական թէ ազգային-տնտեսական մարզին մէջ գաւառի կեանքը լեցուն է սրտաճմլիկ դէպքերով, իբրեւ հետեւանք խանելու բռնութեանց։

Հայրենիք մեկնելու առաջին ջերմ կանչը տրուած է անկախ Հայաստանի հանրապետութեան օրերուն, երբ Հայեր խումբ խումբ սկսան վերադառնալ։

Դարեր առաջ 40 հազար Պարսկահայեր Յարութիւն Լազարեանի առաջնորդութեամբ 90 հազար ալթուրքիայէն գաղթած են դէպի Ռուսահայաստան։

Բայց ներգաղթի ամէնէն մեծ կոչը տրուեցաւ 1945ին, երբ բոլորը ոտքի ելան։

Եթէ Փերիայի ժողովուրդը չենթարկուեցաւ Բուրվարի շրջանի գիւղացիներու վիճակին, պատճառն այն է որ զանդուածօրէն չգաղթեց գաւառէն, որովհետեւ Իրանեւհնդկաստանի թեմի առաջնորդը, Կոստանեան Եպիսկոպոսը իր 1946 Օգոստոս 29 եւ 1947 Նոյեմբեր 11ի կոչերով կը յանձնարարէր գիւղացիներուն «վերստին աշխատանքի ձեռնարկել, «չմեկնել գաւառէն» եւ չծախել ոեւէ բան»։

Ժողովուրդը մտիկ չըրաւ եւ ծախեց ունեցածը։ Զուտ հայաբնակ մեծ գիւղը՝ Նամակերտ այսօր ցաւ կը պատճառէ հայ այցելուին։ Իւրաքանչիւր գիւղի մէջ կը գտնուին «անտես հաւատացեալներ» որոնց պատճառով խախտուած է գիւղերու միատարրութիւնն ու միասնականութիւնը։

Բացի անոնցմէ որ ծախեցին իրենց շարժական եւ անշարժ կալուածները եւ զորս գնեցին օտարները, մտնելով զուտ հայաբնակ գիւղերու մէջ, ուրիշ գիւղացիներ ալ ձգեցին իրենց գիւղական աշխատանքները եւ մեկնեցան քաղաք։

ՍՏԱՑԱՆՔ

1.— ԱՐԴԻ ԳՐԵՐ.— 2. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐԵՐ.— 3. ԻՆՉՆ Է ՍՏԻՊՈՒՄ ՄԵԶ ԲԱՐԵՓՈԽԵԼՈՒ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐԵՐԸ։ Գրեց՝ Վարսատել (Վարդան Ստեփանեան)։ Թէհրան, 1948։ Իւրաքանչիւր տետրակը տասը րիալ։ Հասցէ.— 135 Ave. Sowom Kafand, Tehran (Iran)։

ԱԼԻՔ, գրական-պատմական պարբերաթերթ, թիւ 8։ Հոկտեմբեր 30։ Հասցէ.— Stuttgart–Bad Connsttat, Wildunger Str. 46, Allemagne։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝ ԻՐ ԳՈՐԾԵՐՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ահաւասիկ ամփոփումը այն տեղեկագրին զոր պատրաստած էր Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը, իր երեկոյթին առթիւ.—

Ունինք մօտաւորապէս երկու հարիւր անդամուհիներ եւ 30ի մօտ օժանդակ անդամներ։ Մեր ելեւմտական գործառնութիւնը որ կը հասնի տարեկան քանի մը հարիւր հազարի, կը գոյանայ անդամավճարներէ եւ նուիրատուութիւններէ մեր աշխատաւոր ժողովուրդին համեստ քսակներէն։ Չունինք եւ չենք ունեցած հարուստ աղբիւրներ։ Բայց ունինք հարուստ սիրտ մխիթարելու դժբախտներ որոնք ապաւինած են մեզի։ Ամէն ամիս յարատեւօրէն կ'օգնենք կարգ մը նպաստընկալայրիներու եւ որբերու, մեր կարողութեան չափով։

Կ'այցելենք հիւանդանոցները եւ կը ղրկենք ծրարներ շատ մը հիւանդներու առանց բացառութեան։ Դեղով եւ դրամով օգնութեան կը հասնինք բոլոր այն հիւանդներուն որոնք մեզի կը դիմեն։ Զենք մոռնար նաեւ դժբախտ բանտարկեալները։ Երկու տարիէ ի վեր հաստատուած օգափոխութեան կայանին համար բրած ենք մեր մեծագոյն զոհողութիւնը մեր մասնակցութեան բաժինով, Պոմոնէն ղրկելով 10 մանուկներ որոնց ծնողները ի վիճակի չէին իրենց միջոցներով ղրկելու իրենց սիրասուն զաւակները։ Կը մտածենք յառաջիկային համար յարմարագոյն կարգադրութիւն մը աւելի մեծ չափով մանուկներ տանիլ եւ աւելի երկար ժամանակով, եթէ մեր նիւթական պայմանները թոյլատրէին։

Գթութեան գործին հետ զուգընթաց Հայ Կապոյտ Խաչը իր զոհողութեան մեծագոյն բաժինը բերած է հայապահպանման գործին, հայ կրթական եւ մշակութային կեանքի զարգացման։ Մասնաւոր հոգածութեան տակ առած է նորահաս սերունդը ամէն տեղ։ Պոմոնի մասնաճիւղը ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կը շարունակէ հինգշաբթի օրերու դասընթացքը, մասնաւոր ուսուցչի մը ղեկավարութեամբ, ուր իրենց մայրենի լեզուն եւ պատմութիւնը կը սորվին 50ի մօտ մանուկներ։

Աւանդութեան կարգ անցած է «Մանուկներու օրը» երբ տարին անգամ մը հաւաքելով հայկական տաք մթնոլորտի մը մէջ կ'ուրախացնենք զանոնք զանազան նուէրներով։

Սփիւռքի մէջ Հայը Հայ պահելու մեր առաքելութեան մէջ, մեր սէրը միշտ վառ կը մնայ դէպի հայրենիքը։ Պզտիկ հնարաւորութիւն մը մեզ քաջալերեց մեր համեստ բաժինը բերելու Բ. կարաւանով Հայաստան մեկնող մեր հայրենակիցներու, որոնք պարագաներու բերումով դժուարութեան մատնուած էին։ Համախորհուրդ պատուարժան թաղականութեան — որոնց հետ մեր յարաբերութիւնը միշտ ալ բարեկամական է— որոշ գումարներով գնուեցան անհրաժեշտ պիտոյքները եւ յանձնուեցան համապատասխան մարմնոյն։ Այս առթիւ Բարեգործականէն ստացած ենք շնորհակալութեան գիր մը։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲԸ

— Այո, ըսաւ Դիոնիս, որ Կիլիկիոյ, ափունքներուն վրայ չոկած իր դիտակը անթարթափ կը նայէր, բայց մենք, Իշխան, չպիտի կարենանք հոս ցամաք ելնել, այլ պէտք է շիտակ Կիպրոս երթալ, վասնզի շարունակ ծովեզրը նաւեր կ'երեւան որ կ'երթեւեկեն, անշուշտ մեզի համար է իրենց զգուշութիւնը։

— Ով որ հնազանդիլ չգիտեր, չգիտեր նաեւ հրամայել, քու է հիմա իշխանութիւնը, ըրէ ինչպէս գիտես, ինչպէս արժան կը դատես։

Ուստի, Դիոնիս ուղղուելով նաւապետին՝ եւ իրեն հետ քիչ մը խորհրդակցելէն վերջ, նաւը ուղղեցին Կիպրոսի վրայ, մանաւանդ որ հովը յաջող էր եւ քիչ վերջը ահա ցամաքը սկսաւ անհետանալ եւ կղզին երեւիլ։ Իրօք մեր ճանապարհորդները բաւական ձանձրացեր էին ծովէն, ցամաքին ղրկումը սկսեր էր գիրենք յոգնեցնել, ուստի, Եւփիմէ առանց իր զուարթութիւնը կորսնցնելու նաեւ ցամաք մը ոտնակոխելու մեծ փափաք ունէր. եւ երբ Կիպրոսի հիւսիսային կողմը սկսաւ նկարուիլ՝ արմաւենիներու բարձր գլուխները երեւիլ, Դիոնիս որ զգուշութիւն եւ նախատեսութիւն ինքն էր, կասկածելով խնդրեց նաւապետէն որ փոխանակ Կիւրինէ քաղաքին մօտենալու քիչ մը դէպի արեւելք՝ անշէն տեղ մը ցամաք հանէ, ուր գիւղ մը եւ քանի մը հիւղեր կ'երեւէին ցիր ու ցան. շուտով մակոյկ մը մեր չորս ճանապարհորդները ծովեզերքը հանեց եւ նաւը սկսաւ հեռանալ իր ճամբան։

Թէպէտ Բարկէնի սիրտը տխուր էր Կիլիկիոյ ափանց հեռանալուն, բայց զարմանքով կը նայէր այս կղզիին՝ որ շատ նմանութիւն ունէր իր հայրենի երկրին հետ. նոյն ծառերն էին, նոյն բերքերն եւ նոյն լեռներու գօտիները, նոյն կլիման ու բնիձը, միայն հոս Հայու լեզու եւ Հայու կերպարանք չկար։

Ուստի, տրտում կ'երթային ծովեզրը հիւրընկալ տեղ մը գտնելու համար, երբ Եւփիմէ՝ որ Թորոսին թեւն ի վար կախուած կը քալէր։

— Տես, ըսաւ, սա սեւազգեստ մօրուքով հեծեալը որ անսովոր գլխարկ մը դրած լերան ստորոտը կը ձիավարէ։

Թորոս մէկէն թեւը ազատեց եւ սրացաւ դէպի այն կողմը, վասնզի վեղարաւոր Հայու վարդապետ մը տեսաւ։

— Հայր սուրբ, ձայնեց ուժգին։

Եկեղեցականը ձին դարձուց եւ սկսաւ անկողմը ձիավարել հանդարտիկ եւ երբ հասաւ, մօտեցաւ Թորոս ակնարկ մը նետելով եւ երկայնահասակ, թիկնաւէտ, կենդանի աչքերով վաթսուն տարեկան ծեր մը տեսաւ, որ աւելի զինուորի կը նմանէր իր շարժումներէն՝ քան թէ խաղաղութեան քարոզ՝ սեղանի պաշտօնէի մը, որ նոյնպէս իր սուր աչքերը Թորոսի ուղղելով կը դիտէր։

— Աստուած օգնական, Հայր սուրբ։

— Աստուած պահապան, որդեակ։

— Այս կողմերը Հայոց բնակարան ո՞ւր կրնայ գտնուիլ։

— Հոս, մեր Ս. Մակարայ վանքը կայ։

— Ձեզ նեղութիւն տալ չէ մեր միտքը, բայց քանի որ ազգային անձեր կան, մեզ աւելի սիրելի է անոնց հիւր ըլլալ։ Հոսկից շատ հեռո՞ւ է վանքը, Հայր սուրբ։

— Երկու ժամի չափ կը տեւէ։

— Ուրեմն ներեցէք մեզի՝ ձեր ազգայնոց, որ ձեզ ընկերանանք։

— Սիրով եւ ուրախութեամբ, որդեակ, ըսաւ վարդապետը, եւ խորագնին ակնարկ մը ձգելով ամէնուն վրայ եւ երիտասարդի մը պէս ցատկելով ձիէն ու Եւփիմէին նայելով աւելցուց.

— Կը տեսնեմ որ ձեր մէջ այնչափ երիտասարդ եւ տկար անձեր ալ կան եւ որ աւազի վրայ քալելէն այնչափ յոգնած ու կարմրած են՝ որ սա դարվերն շատ նեղութեամբ պիտի ելնեն. ուստի, սիրով կ'ընծայեմ իրենց իմ կենդանիս։

Աս խօսքերուն շնորհակալութեան բառ մը ըսելով Թորոս, փեսուրի պէս ձիուն վրայ դրաւ Եւփիմէն, եւ Բարկէնին յանձնեց, ու ինքն ալ Հայր սուրբին ընկերակցութեամբ սկսան յառաջանալ։ Քիչ մը ատեն լռութեամբ ճամբան շարունակելէն վերջ, իբրեւ թէ երկու կողմն ալ կը սպասէին իրարու՝ որ առաջինը ըլլան խօսելու, վերջապէս Հայր սուրբը չկրնալով համբերել եւ Թորոսի յամառութենէն ձանձրացած՝ ըսաւ ժպտելով.

ՆԵՐՍԷՍ

Ընկեր մը զոհ արկածի

ՌՈՄԱՆ, 27 Նոյեմբեր.— Այս առտու, ժամը 8.15ին, Լիոնի խճուղիին վրայ, Վիէնի եւ St. Phorien d'Ozonի միջեւ զառիթափի մը վրայ տեղի ունեցաւ սոսկալի ընդհարում մը, ինքնաշարժի մը եւ բեռնատար կառքի մը միջեւ, թանձր մշուշին հետեւանքով: Ինքնաշարժին աջ կողմի դուռը բացուելով ընկ. Եղիա Ցովսէփեան, 50 տարեկան, Խարբերդցի, կօշիկի «Արաքս» գործարանին տէրը դուրս կ'իյնայ եւ բեռնատար կառքին տակ մնալով կը մեռնի: Զորս թեթեւ վիրաւորեալներ ևս կան: Բարեբախտաբար փոքրիկն Ցովսէփեանը, 13 տարեկան որ հօրը կ'ընկերանար անվնաս մնացած է:

Ողբացեալ ընկերոջ մարմինը մեր Վիէնի ծանօթ ընկերներու նախաձեռնութեամբ փոխադրուեցաւ մեռելատունը (morgue): Ռոմանի հայ գաղութը սուգի մէջ է: Վիէնէն, Վալանսէն, Մարսիլիայէն եւն. կը հասնին համգուցեալին ազգականները, ծանօթները: Ընկերը իր ետին կը թողու երկու անչափահաս եւ երեք չափահաս որբեր, կինը եւ խոր ծերութեան հասած մայր մը:

Հողը թեթեւ գայ ոսկորներուդ, սիրելի ընկեր:— Ս. Պ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇԸ երէկ ալ շարունակուեցաւ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, խանգարելով հաղորդակցութիւնները, ծովու թէ ցամաքի վրայ: Օդանաւերը դժուար կը բանին: Ֆրանսայի մէջ մշուշը կը տարածուի Փարիզէն մինչեւ Լիոն, Վալանս: Անգլիոյ մէջ աւելի ծանր է կացութիւնը:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ վարձքերու օրէնքին գործադրութեան երկրորդ հրամանագիրը, որ կը ճշդէ գինը, քառակուսի մեթրի վրայ, կը քննուի տնտեսական խորհուրդին կողմէ: Երկու սենեակին գինը պիտի ըլլայ քառ. մեթրը 160—180 ֆրանք, խոհանոցով եւ արտաքնոցով: Վեց տեսակ բնակարաններ կը նախատեսուին, քառ. մեթրը 100—400 ֆրանք:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Սոֆուլիս, որ երկու անգամ սրտի տագնապ ունեցաւ եւ մահամերձ կը համարուէր, առջի օր անկողնին մէջ նստելով ոչ միայն ճոխ նախաճաշ մը բրաւ, այլեւ ընդունեց տասը մամուլի ներկայացուցիչներուն: Ամէնէն առաջ իր բժիշկները ափ ի բերան մնացին:— Բշ. օր սրտի կաթուած մը ունեցաւ զոր. Զերվաս, համայնավարներուն թիւ 1 թշնամին:— Աթէնքի ընկերվարական շաբաթաթերթը կը գրէ թէ 621 մահապարտներ, որոնք Եգինէ կղզին կը գտնուին, կամաւոր ծոմ կը պահեն Նոյեմբեր 16էն ի վեր:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ականաւոր դիւանագէտներէն Արնոստ Հայտրիխ, որ եղած է նաեւ Մազարիքի օգնականը, Փրակայէն փախաւ իր կնոջը եւ եօթը տարեկան զաւկին հետ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արհեստակցական Միութիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ կը սպառնան խզել իրենց բարեկամական յարաբերութիւնները անգլիական իշխանութեանց հետ, եթէ օդը հանեն Քիլի Թորփիլի կայանը: Զինուորական իշխանութիւնը որոշած է Դեկտեմբեր 7ին ոչնչացնել այս կայանը, որ կը ճարէ Հիթլերի սուզանաւերուն ռազմանիւթին 80 %ը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ պաշտպանութեան պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին արագօրէն: Հինգ պետութեանցՈւաշինկթընի դեսպանները այս շաբթու իսկ պիտի սկսին քննել Ատլանտեանի դաշինքը: Պիտի առաջարկուի որ ուրիշ պետութիւններ ալ մանակցին այս դաշինքին:

ԱՄԽԱՀԱՆՔԵՐՈՒ բանուորները ամբողջութեամբ աշխատանքը վերսկսան երկուշաբթի օր: Նաւահանգիստներու բանուորներուն գործադուլն ալ վերջացաւ:

ՃԱՓՈՆԻ նախկին վարչապետ Թոժօ եւ միւս վեց մահապարտները կախաղան առաջնորդուեցան երէկ, խիստ գաղտնապահութեամբ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց կարգ մը կազմակերպութեանց, յանձնարարելով որ ուշադրութեամբ հետեւին ժողովրդապետութեան պահանջներուն եւ չինարար աշխատանքի նուիրուին, փոխանակ ընդդիմութիւն փորձելու:

ԱՆԳԼԻՈՅ թագաւորին առողջական վիճակը թեթեւապէս բարւոքած է, թէեւ սրունքներուն երակները կանոնաւոր չեն գործեր: Նոյնիսկ վախ կայ որ աջ սրունքը կտրուի, փտախտին առաջքը առնելու համար: Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրած են, առանց ժամանակ որոշելու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ելմտացոյցը 17 միլիոն ոսկիի բաց մը կը ցուցնէ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Ազգ. ժողովը սահմանադրական օրէնք մը քուէարկեց, որով կը ջնջուին 50 միլիոն «անհպելի»ներու դէմ հաստատուած արգելքները: Օրէնքը քուէարկուեցաւ «կեցցէ՛ Կանտի» աղաղակներով:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէին, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ իր 12 մասնաճիւղերուն: Շաբաթ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, երեկոյեան ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՊԱՐԻՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Կրընոպլըի Սանուհիներուն խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին ՍԻՍԼԵԱՆի: Պիտի խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նուագախումբին:

ՏԱՐԵԿԱՆ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 4ին Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կազմակերպած գիշերային պարահանդէսը MOULIN – BRULÉի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Գուսան երգչախումբին, սպանիական պարեր Կարիօ Քանթիի խումբին կողմէ: ՍԱՐԵԱՆ TANGOի նուագախումբը: Թագուհիի ընտրութիւն եւ բազմաթիւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն եւ Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւսը, իջնելու համարMoulin d'Enfer:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Թուլոնի Հայ մառմին հոգաբարձութիւնը ղրկած է մեզի հետեւեալ գումարները.—

Տիկին Լուսանուշ Սայապալեան հազար ֆր., Պ. Պ. Գ. Սայապալեան, Գ. Ենգիբարեանց, Ա. Երամեան, Ա. Մուսքոֆեան, Գ. Փամպուքճեան, Մ. Գազանճեան, Պ. Ապասեան, Կ. Փամպուքճեան 1000ական, Ց. Ադչէհիրլեան, Պ. Էգկիւլեան, Պ. Էպոսեան 500ական, Օ. եւ Ե. Քիւրքճեան 300, Սիմոնեան 300, Տիկին Ա. Պէզիկճեան 200, Պ. Պ. Կարապետեան 200, Ա. Ֆէրմանեան, Հայկ Քիւրքճեան, Ավալեան, Մէրտինեան 200ական, Պէհրէեան, Հ. Այվաեան, Սիւրմէեան, Առաքելեան, Տամլամաեան 100ական ֆրանք: Ընդհանուր գումար 12.800 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Դեկտեմբեր 5ին ժամը 16—24 Hôtel des deux Mondesի սրահներուն մէջ 22 Ave. d el'Opéra: Գեղարուեստական բաժին Աճուրդ չկայ Սեղանները նախապէս գրաւելու համար հեռաձայնել առաւօտները Tro. 44-38:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Օհանեան, Ղազարոսեան, Դաւիթեան ընտանիքները եւ իրենց պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Շավիլի Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Հ. Ց. Դ. Արդութեան խումբին եւ Նոր Սերունդին, ինչպէս նաեւ բոլոր սրտցաւ ազգական եւ բարեկամներուն որոնք մամուլով, անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ Այրի Տիկին ՍՐԲՈՒՀԻ ՕՀԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՍՕՍԷՑ ԱՆՏԱՌ»

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ քերթուածներուն հատորը 400 ֆրանք: Նոյն հեղինակէն.— ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ (սպառելու մօտ) 700 ֆրանք, ՊՈՀԵՄԱԿԱՆՔ 500 ֆրանք: Դիմել հեղինակին.— 17 rue Damesme, Paris (13):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ, ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում, Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01-08:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին: Հայերէն դաս Տիկին Զիթունիի կողմէ, ժամը 8ին:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները Հրայր Ակումբը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊՕՔՍԻ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին Թէաթրը Ալժէի մէջ (րիւ Թ'Ալժէ), կոփամարտի հայ ախոյեանը ա) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ ընդդէմ Paquie – Avignon, բ) Benedetto contre Ruiz (Français et Espagnol): Ճոխ յայտագիր:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

5 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 8.30ին Salle Mazenod սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne:

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի « ՊԱՅՔԱՐԻ ՕՐԵՐ » թատերգութիւնը, երեք արար, մէկ պատկեր: Մանրամասնութիւնները յայտագրով: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Տէր եւ Տիկին Արշակ Պագրճեան, Պ. Ասատուր Պագրճեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Պագրճեան, Պ. Պ. Ստեփան եւ Գրիգոր Պագրճեան (Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Ս. Եաղճեան, Այրի Տիկին Զիւրիւքտիշեան եւ զաւակները (Գարագաս), Տէր եւ Տիկին Ս. Բաթրաթեան եւ զաւակները, Ս. Պագրճեան, Հայրապետեան եւ Եաղուպեան (Քաանթի), Էլակէօզեան (Աթէնք), Մարգուանլեան (Մարսէյլ), Ղազարեան (Մարսէյլ եւ Գերմանիա), Տէօքմէճեան, Խրիմեան, Արիսեան, Պալանցեան, Պօյաճեան ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՊԱԳՐՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բաթրաթեան)

գառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 28ին իր բնակարանին մէջ, 66 տարեկան հասակին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25ԻՆ

Հ. Ց. Դ. Պանեւօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղներու անդամները եւ համակիրները, իր կազմակերպած պարահանդէսին, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ժամը 4էն 11, 76 Bld. Maréchal Joffre, Café du Métro, à Bourg la Reine:

Օթօպիւս Porte d'Orléans 188 Place Condorcet, métro Bourg la Reine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 Décembre 1948 Հինգշաբթի 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5709—Նոր շրջան թիւ 1120 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԱՆԴ ԵՒՐՈՊԱՆ

Իրականին մէջ, ամբողջ աշխարհն է հիւանդ, վերջին աշխարհամարտէն ի վեր: Հիւանդ՝ ոչ միայն քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, այլեւ բարոյապէս: Տեսակ մը անդամալոյծ, որ հրաշքի մը կը սպասէ, ոտքի կանգնելու համար:

Անշուշտ, այս ընդհանուր ջղագարու-թեան մէջ, ամէնէն եղերական պատկերը կը ներկայացնէ պառաւ Եւրոպան:

Այն վիթխարի, համատարած ուժը որ երբեմն ատպարէզ կը կայտառ աշխարհի մնացեալ մասին, այսօր հարկադրուած է ամփոփուիլ ինքն իր մէջ: Ամէնէն առաջ՝ իր վէրքերը կապել: Իր գլխուն ճարը նայիլ՝ վարձու անթացուպեր, նոր յենարաններ փնտռելով:

Մանաւանդ որ, քաղաքական տագնապներուն հետ, ընկերային - տնտեսական ցնցումներն ալ կ'աճին հետզհետէ:

Ինչ որ Պերլինի կամ Ռուրի խնդիր, Մարշըլի ծրագիր, Արեւմտեան Միութիւն եւն. կը կոչենք, զանազան երեսներն են միեւնոյն մղձաւանջին.— Խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ:

Հաւասարակշռութեան կորուստ՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Փոխադարձ կասկած եւ երկիւղ՝ սահման չունեցող:

Ո՛վ որ ուժով է, կը զայնէ կամ անակնկալներ կը ստեղծէ: Ո՛վ որ տկար է, բարեկամներ, զինակիցներ կը փնտռէ, ի հարկին յանձն առնելով զանազան զիջումներ:

Մէկ խօսքով, միշտ երերուն կացութիւն մը: Քաղաքական մարզանք՝ խախուտ, լպրծուն դետիններու վրայ:

Անվիճելի է միայն մէկ իրողութիւն,— Հետզհետէ կը զօրանան հակամարտ ճակատները, ի նախատեսութիւն եղերական անակնկալներու:

Արդարեւ, երկու տարբեր աշխարհահայեացքներու ընդհարումը կը թանձրացնէ մթնոլորտը, անթափանցելի մշուշ մը տարածելով Եւրոպայի քաղաքական հորիզոնին վրայ:

Գաղափարական աշխարհակալութեան այս պայքարին մէջ, նորէն փոքր ժողովուրդներն են գլխաւոր զոհերը:

Ահա քանի տարի է որ արեւելեան Եւրոպան կը հեւայ, կը տքայ միեւնոյն թաթին տակ: Իբրեւ թէ կը վերակազմուի, անխնայ տրորուելով միեւնոյն գլանին տակ:

Եւ ազատագրական կազմակերպութիւններ կը հաստատուին արտասահմանի մէջ: Ճիշդ այնպէս ինչպէս պատերազմի ընթացքին, երբ հրջուն կառավարութիւններ կը տեղծուէին, թօթափելու համար ուրիշ լուծ մը:

Արեւելքի եւ արեւմուտքի այս պայքարին մէջ, եւրոպական ժողովրդապետութեան եւ ասիական մենատիրութեան ընդհարման ճամբուն վրայ, մասնաւոր դիրք մը կը գրաւէ մեր բնակած երկիրը:

Տակաւին առջի օր, Ռուրի հարցին քննութեան առթիւ, ընկերվարական բանախօսը, Ֆիլիփ Անտռէ — նախկին նախարար — բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը կրպաշտպանէր, իբրեւ երաշխիք ապահովութեան:

Իր կարծիքով, Ֆրանսան այլեւս այն ուժը չէ որ կարենայ իր կամքը պարտադրել, հետեւաբար ստիպուած է ապաւինիլ «երրորդ ուժ»ին, — Եւրոպայի 250 միլիոն բնակիչներու զանգուածին:

— «Հիւանդ է Եւրոպան: Ասդին ունինք բժիշկ մը որ կը փորձէ փրկել զայն: Անդին՝ ուրիշներ որ կ'ուզեն սպաննել Եւրոպան: Ֆրանսա պէտք է նախընտրէ բժիշկը»:

Ո՛րեւէ բացատրութեան կը կարօտի՞ այս ակնարկը: Տեսակ մը անտաճանաչում:

Աւելի պերճախօս ապտանչան մը՝ սա նորօրինակ նշանախօսքը զոր մէջտեղ նետած են համայնավարները եւ կը հոլովեն օրն ի բուն.— Ֆրանսայի ժողովուրդը երբեք պիտի չկռուի Խ. Միութեան դէմ: Նշանախօսք մը՝ բխած միեւնոյն աղբիւրէն եւ գոց եղած՝ բոլոր երկիրներու մէջ:

— Ուրեմն պիտի չկռուի՞ն, եթէ Խ. Միութիւնը ինք արշաւանք մը սարքէ, ինչպէս կը հարցնէր երեսփոխան մը:

Ո՛վ որ կարենայ պատասխանել այս հարցումին, գտած պիտի ըլլայ Եւրոպայի փրկութեան բանալին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԵՆԷՆ ՊԱՐԶԸ ԵՒ ԴԻՒՐԻՆԸ

Տարին կը վերջանայ շուտով: Պէտք է քուէարկել եւ կրին ելմտացոյցը: Բայց ինչպէս, երբ խոշոր բաց մը կայ որ ոչ ճառերով կը գոցուի, ոչ ալ մամուլի վէճերով:

Բայց եւ այնպէս, մեծով պզտիկով քրտինք կը թափեն... խօսելով: Ցոյց կուտան միջոցներ բացը գոցելու, միլիառները վերածելու միլիոններու եւ ի վերջոյ ջնջելու բոլորովին:

Թերեւս չհաւատաք որ մարդիկ կրնան յաջողիլ գոցել մեծ պետութեան մը 400 միլիառի բացը, միայն ճառելով, երբ դուք չէք կրնար ձեր տունին պզտիկ հաշիւը ծայրը ծայրին բերել ձեր կնոջ հետ վիճելով օրն ի բուն:

Կարդացէք թերթերը եւ պիտի համոզուիք: Նախ տուրքերու նոր օրէնք մը մէջտեղ կը նետեն, սրբագրելու համար բացդութիւնները եւ պարզացնելու գործադրութեանց եղանակը: Հարկատուներուն աչքերը կը սկսին փայլիլ. չէ՞ որ ի վերջոյ պիտի հասկնան թէ ի՛նչ է իրենց տալիքը, ինչո՛ւ համար կուտան եւ մինչեւ ե՞րբ պիտի տան:

Բայց տարակոյսը կը կրծէ իրենց սիրտը: «Շատ լաւատես ես, բարեկամ, այս ձեւով ելմտացոյցի բաց չի գոցուիր, կ'ըսէր ընկերոջը, մեր քով նստած Պ. Սալոմոն: Եթէ օրէնքը պարզեն եւ յստակ դառնայ, ինչպէս ճեղք մը պիտի գտնուի, ուզուած ձեւով մեկնելու եւ միլիոններ ձեռք ձգելու համար:

— Հոգ մի ըներ, ընկեր ջան, լրացուց երրորդ ունկնդիրը: Օրէնքը քուէարկելէ առաջ ուրիշ մը օգնութեան կը կանչեն: Զկարդացի՞ր — կը խորհին 200 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական տուրք մը դանձել 3—400 միլիառի բացը մասամբ գոցելու համար:

ՍՕՍԻ

ՀԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ

Աթէնքի վերջին թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Հոկտեմբեր 14ին Սելանիկի հոգեւոր հովիւ երէն Յովհ. աւագ քահանայ Ճիկոյնի Վասիլիսա Օլկա պողոտայէն անցած ատեն, բեռնատար ինքնաշարժի մը զարնուելով կ'իյնայ հանրակառքին առջեւ: Հանրակառքը կը կենայ, բայց ինքնաշարժը կը շարունակէ ճամբան, արիւնլուայ քահանան նետելով մայթին վրայ: Գանկը մասամբ կը ջախջախուի, ուրիշ վէրքեր ալ կը բացուին գլխուն վրայ: Վիրաւորը քաղաքային հիւանդանոց կը փոխադրուի ուշաթափ, նախնական դարմաններէ վերջ գործողութիւն մըն ալ կը կատարուի, բայց անօգուտ:

Հանգուցեալը ծնած էր Պարտիզակ (աշխարհական անունով Վահան Ճէլէկեան կամ Ճիկոյնի): Նախնական ուսումը առնելէ վերջ անցած էՊոլիս, մտնելով Բերայի Նարեկեան վարժարանը: 1896ին բանտարկուած է իբրեւ Հնչակեան, ուրիշ Պարտիզակցիներու հետ: Քահանայ ձեռնադրուած էր 1932ին Տէտէ Աղաճի հոգեւոր հովիւն էր մինչեւ 1945, յետոյ փոխադրուեցաւ Սելանիկ:

ՄՇՈՒՇԸ փարատած էր երէկ, փարիզեան շրջանին մէջ: Արկածներու լուրեր կը հասնին ամէն կողմէ: Մշուշը 97 ժամ տեւած էր Լոնտոնի մէջ, մինչեւ երեքշաբթի օր, ինչ որ աննախընթաց կը համարուի: Նաւերը եւ օդանաւերը նոր շարժիլ սկսան:

300.000 ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ գործադուլին առաջքը առնելու համար, բանակցութիւններ կը կատարուին, կառավարութեան միջնորդութեամբ:— Բողոքի ցոյց մը սարքուեցաւ Մարսէյլի մէջ, արհեստակցական միութեանց վարիչներուն ձերբակալութեան առթիւ:

ՃԱՓՈՆԻ ԵՕԹԸ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ, որոնց գլուխը կը գտնուի նախկին վարչապետ մը, Թոժօ, չկախուեցան երեքշաբթի օր: Ամերիկացի հրամանատարը յետաձգեց մահապատիժներուն գործադրութիւնը, նկատելով որ երկու դատապարտեալներ Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանին դիմած են: Զօր. Թոժօ օր առաջ կախուիլ կ'ուզէ:

Երկու քաղաքապետութիւն Պերլինի մէջ

ՔԱՂԱՔԸ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ԵՐԿՈՒՔԻ՞ ԿԸ ԲԱԺՆՈՒԻ

Պերլինի խորհրդային շրջանին համայնավարները երեքշաբթի օր արտակարգ ժողով մը գումարելով, պաշտօնանկ ըրին օրինապէս ընտրուած քաղաքապետը եւ քաղաքապետական խորհուրդը եւ անոնց տեղ հաստատեցին իրենց թեկնածուները: Ուրեմն Գերմանիոյ երբեմնի մայրաքաղաքը կ'ունենայ երկու անջատ քաղաքապետութիւններ, —Երկու հակոտնեայ վարչութիւններ: Կարմիրներու նոր քաղաքապետն է Ֆրից Էպէրթ, Վայմարի հանրապետութեան առաջին նախագահին զաւակը, որ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ընտրութենէն վերջ.

— Նոր քաղաքապետութիւնը պատասխանատու է ամբողջ Պերլինի համար, առանց զինուորական բաժանումներու:

Այս առթիւ «բոլորովին անիմաստ» հռչակեց այն ընտրութիւնները որ պիտի կատարուին կիրակի օր, Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ:

Կարմիրները ցոյց մըն ալ սարքած էին, մասնակցութեամբ 75—100.000 քաղաքացիներու որոնք չորս ճառեր լսեցին եւ մեքենաբար բարձրացուցին իրենց ձեռքերը, հաւանութիւն յայտնելու համար եղած կարգադրութեան, ինչպէս հրահանգուած էր: Եւ նախագահը յայտարարեց, համաձայն աւանդական բանաձեւին.—«Ուրեմն նոր քաղաքապետութիւնը միաձայնութեամբ կ'ընդունուի հարիւր հազարաւոր բանուորներու կողմէ»:

Թերթերը կը գրեն թէ Օփերային մէջ գումարուած ժողովին առթիւ, արքայական օթեակներուն մէջ նստած էին 15 Ռուսեր, որոնք ուշադրութեամբ կը հետեւէին անցուդարձին:

Այս նոր «յեղաշրջումէն» անմիջապէս վերջը, արեւմտեան Գերմանիոյ երեք զինուորական հրամանատարներ հեռագրով մառէշալ Սոքոլովսքիի ուղղեցին երեք նոյնիմաստ նամակներու բնագիրը, թէ իբրեւ բողոք եւ թէ իբրեւ պատասխան խորհրդային հրամանատարին այն նամակին որով կը բողոքէր Դեկտեմբեր 5ի ընտրութեանց դէմ: Իսկ Տօքթ. Ֆրիտէնսպուրկ, Պերլինի օրինաւոր քաղաքապետը, յայտարարեց, անվաւեր հռչակելով նոր քաղաքապետութեան անդամները.

— Խնդիրը այն է որ քաղաքին բնակչութեան 38 %ը այս մարդոց պիտի յանձնուի գրաւող պետութեան մը կամքով, ինչ որ ծանր հոգեր կը պատճառէ մեզի: Կը ցաւինք նաեւ անոր համար որ հանրապետութեան առաջին նախագահին՝ Ֆրիտրիխ Էպէրթի անունը կը խառնուի այս գործին, յանձին իր զաւկին:

Իսկ Պերլինի բրիտանական շրջանին հրամանատարը յայտարարեց.— Օփերայի քաղաքապետական խորհուրդին կողմէ տրուած հրամանները եւ հրահանգները ոչ օրինաւոր հիմ պիտի ունենան, ոչ ալ գործադրութեան ուժ:

Երեք զինուորական կառավարիչներն ալ իրենց բողոքագրին մէջ դիտել կուտան թէ նոր քաղաքապետութիւնը ապօրէն է, բոլորովին հակառակ՝ հաստատուած կարգուսարքին: Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետական խորհուրդը անմիջապէս ազդարարեց թէ պարտաւոր չեն հետեւելու Պ. Էպէրթի հրահանգներուն: Իսկ ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց.— Քաղաքապետական խորհուրդին օրինապէս ընտրուած 130 անդամներէն միայն 26 համայնավարներ մասնակցած են այսօրուան կեղծ ժողովին: Միւս մասնակցող կազմակերպութիւնները որեւէ օրինաւոր հանգամանք չունին:

Հրապարակային ցոյցին ատեն հետեւեալ աղաղակները կը լսուէին, համաձայն տրուած հրահանգներուն.— «Անկցի Մարշըլի ծրագիրը. — Մենք տոլարներու պէտք չունինք, մեր ձեռքերը կը բաւեն: Կեցցէ՛ Ստալին, բանուորներուն բարեկամը» եւն.:

★ Այս պառակտումէն վերջն ալ, Ապահովութեան Խորհուրդին չէզոք անդամները կը շարունակեն իրենց ճիգերը, Պերլինի դրամական խնդիրը լուծելու եւ պաշարումը վերցնելու համար: Արժանթինի պատուիրակը, որ այս գործին գլուխն անցած էր, առջի օր հաղորդեց եօթը հոգինոց մասնագիտական յանձնախումբին կազմութիւնը: Իր բացատրութեան համաձայն, յանձնախումբը նկատի պիտի առնէ Օգոստոս 30ին գոյացած համաձայնութիւնը, ինչպէս եւ յետագայ դէպքերը:

★ Երեք արեւմտեան պետութեանց մասնագէտները ժողով մը գումարեցին Փարիզի մէջ, քննելու համար Պերլինի նոր կացութիւնը: Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ համայնավարները այս խաղը սարքած են — երկու քաղաքապետութիւն— վախնալով կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. էջ)

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐՈՒ գիշերուան գինը 48 ֆրանքէն 40ի զեղչուած է, Դեկտ. 1էն սկսեալ:

ԵԶԱԿԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑԻՑ

Ընդամէնը վաթսուն տարի կեանք եւ նրանցից քառասունը նուիրուած հասարակութեանը — այսինքն գիտակից կեանքի առաջին վայրկեանից մինչեւ հիմա հասարակական ծառայութիւն,— ահա մի կեանք, որ ամենայն իրաւամբ կարող է համարուել օրինակելի եւ եզակի :

Նիկողայոս Մելիք – Թանգեան, հազիւ քսան տարեկան, արդէն ուսուցիչ է Հայրենի Հայաշատ քաղաքի միջնակարգ դպրոցում, եւ այնտեղ նա ոչ միայն իր աշակերտներին, այլ եւ ուսուցման համար ստեղծուած դպրոցների աշակերտութիւնը կրթում է ազգային գաղափարական ոգիով եւ ստեղծում է նրանցից ապագայի յեղափոխականներ, ազգային գործիչներ : Ինքը յեղափոխական կոմիտէի անդամ, նա չի մնում լոկ խօսքի աշխարհում, այլ գործնականապէս մասնակցում է յեղափոխական շարժման ձեռնարկներին եւ զինուած խմբի հետ ուղեւորւում է դէպի հայ ժողովրդի Գողգոթան՝ անձամբ մասնակցելու Հայոց ազատագրման գործին :

Խրիմեան Հայրիկի խմորից շինուած, նա ենթարկւում է ժամանակակից գաղափարական երիտասարդութեան մի նոր շարժման, այն է՝ ընդունում է հոգեւորական կոչում, որպէսզի աւելի ազատօրէն եւ աւելի սերտ կերպով կապուի հայ ժողովրդի կեանքին եւ մասնակցի նրա ծոցում ծնունդ առած յառաջադէմ շարժումներին : Շատերը գնացին այդ ճանապարհով, բայց շատ քիչերը մնացին. քանիները մեռան, քանիները հեռացան եւ միայն անհատներ մնացին մինչեւ վերջը իրենց ընտրած ճանապարհի վրայ՝ անխոնջ եւ անձնուէր գործունէութեան մէջ:

Այս շրջանում է, որ ես նրան պատահեցի Ա. անգամ Էջմիածնում՝ Խրիմեան Հայրիկի կողմից հրաւիրուած կովկասահայերի առաջին Ազգային Սահմանադիր Ժողովի մէջ:

Բոլոր հոգեւորականներից, որոնք անդամակցում էին այդ պատմական ժողովին,— որ ռուս ռէակցիան շատ շուտով փակեց, փակելով միաժամանակ նաեւ ռուսական առաջին Դուման,— բոլորից եռանդունը, ամենաանկեղծը եւ ամենադեմոկրատիկ ոգիով գործողը եւ արտայայտուողը Ներսէս վրդ. Մելիք-Թանգեանն էր:

Երկրորդ անգամ նրան պատահեցի Պետերբուրգի բարձրագոյն Սենատի դատարանում, երբ կատարւում էր Լէժինեան գործի դատավարութիւնը,— ես՝ դատապարտեալների նստարանի վրայ, նա՝ վկաների մէջ:

Բազմաթիւ էին վկաները, բարձրաստիճան հոգեւորականներ, եպիսկոպոսներ, բայց ամէնից շատ հետաքրքրութիւն եւ կարեւորութիւն ունեցաւ Ներսէս վրդ. Մելիք Թանգեանի — այն ատեն Տաթեւի պատմական վանքի վանահայր — ցուցմունքը, տրուած մաքուր ռուսերէն լեզուով: Այնքան ջախջախիչ էին ռուսական ռէակցիայի համար նրա ցուցմունքները, որ նախագահողը սարսափահար ընդհատեց նրա հարցաքննութիւնը:

Դրանից յետոյ ես նրան պատահեցի 4 տարի ետքը, մեծ պատերազմի ժամանակ, նորից հասարակական ասպարէզում: Ռուսական Քաղաքների Միութիւնը շատ լայնգործունէութիւն էր ստեղծել պատերազմի առաջաւոր դիրքերում՝ թէ զինուորների, թէ ժողովրդի և թէ գաղթականների համար:

Հիւս. Պարսկաստանի գաղթականների եւ տեղական ժողովուրդի համար ստեղծուած բազմաթիւ հաստատութիւնները վարում էր Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս եպիսկոպոս ՄելիքԹանգեանը մի զարմանալի հեղինակութեամբ, պատկառանք ներշնչելով բոլորին դէպի իր անձը եւ իր գործը :

Վերջին անգամ պատահեցի Ներսէս արքեպիսկոպոսին 1921ին, Թաւրիզում, արդէն հասած իր փառքի կատարին, մնալով սակայն միշտ նոյն անխոնջ եւ անձնուէր գործիչը: Արտակարգ հմայք եւ հեղինակութիւն ունէր նա ամբողջ Ատրպատականում, եւ այս՝ ոչ միայն հայ, այլ եւ իրեն շրջապատող բոլոր ազգերի աչքին. բացառիկ էր նրա գրաւած դիրքը մասնաւորաբար պետական շրջանակներում, ուր նա աւելի էր գնահատուած, քան տեղական նահանգապետը եւ կամ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնեայ: Եւ ինչպիսի անձնուիրութեամբ, սիրով եւ հմտութեամբ նա վարեց տասնեակ հազարաւոր գաղթականների, զինուորների, մտաւորականների եւ պետական պաշտօնեաների հետ կապուած գործերը և ինչպիսի սիրալիր մթնոլորտ ստեղծեց նա տեղացի Հայերի եւ եկուորների միջեւ ...

Իմ այս բոլոր հանդիպումներիս մի բան միշտ աչքի էր զարնում այս մարդու մէջ՝ անկեղծ, պարզ եւ բնական, այնպէս բնական, ինչպէս բնական են արեւի լոյսն ու տաքութիւնը, բնական է ծաղիկների բուրմունքը, բնական է ջրերի վազքը:

Արքեպիսկոպոս Ներսէս Մելիք – Թանգեանը, չնայած իր բարձր պաշտօնին ու դիրքին, ներկայացնում էր իրանից ամենագեղեցիկ տիպարը գաղափարական հայ մտաւորականի, եւ այս երեւոյթը ինձ իրաւունք էր տալիս գրել նրան իմ շնորհաւորական նամակում.—

« Այսօր ոչ միայն ձերդ սրբազնութեան քառասնեակ յոբելեանն է, այլեւ միաժամանակ ձեր յուսաւոր անձնուէրութեան մէջ տօնում է իր յոբելեանը հայ մտաւորականը առհասարակ :

« Այսօր հայ մտաւորականը յաղթող կը հանդիսանայ ձեր քառասնամեայ հասարակական – գիտական, ազգային, վարչական եւ դիւանագիտական անխոնջ, անձնուէր եւ՝ ինչ որ ամենակարեւորն է՝ անհահանջ, անդաւաճան, անվախ գործունէութեամբ :

« Ձեր այդ տեսակ քառասնամեայ գործունէութիւնը ոգեւորութեան աղբիւր է մի շարք հայ սերունդների համար եւ աղբիւր կը լինի նաեւ մըշտապէս, ապագայում, հայ պատմութեան մէջ »:

(1926) ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

Անմոռանալի ընկերներս

Այս նուիրական ժամին, երբ տօնում ենք Օրը Հայ մարտական կուսակցութեան, ես ձեզ եմ յիշում, սիրելի ընկերներ, որ դեռ հեծում էք բանտերում ու տափաստաններում ....

Ժապաւէնն այսպէս պտտւում անվերջ մտքիս մէջ ու ձեր դէմքերը ծով տառապանքում գալիս են գնում ու նորից գալիս, հրակէզ յուշերով:

Ժամն է ահա տխուր բաժանման, ռուս զինուորների հսկողութեան տակ, խծկուած ցանցապատ վագոնների մէջ:

Ահա եւ վագոնների տեղաշարժը եւ մեր մայրերի լեղապատառ կանչերը, գլխներին խփելը, մազերը փետելը ու չնչապատ վագոնների յետեւից վազելը :

Մենք լուռ, անխռով, դիտողի դերում :

Այն ի՞նչ սիրտ էր, որ արցունքի կաթիլ չցայտեցրեց:

Եւ վագոնները շղթայուած ցանցով մէկէն մէկ թնդաց « Մեր Հայրենիք»ով՝ յանկարծակի եւ ապշութեան մատնելով :

... Միւս օրը՝ Մետեխի բանտում՝ ձայներս մարած, չնչապատ՝ վագոններում քաշած դժոխային պայմաններից, պատշգամների վրայ կուտակուած կեղտի հաստ շերտը գարշելի, հոտը ցնցում է մեզ, տապակուած արեգակի ճառագայթների տակ :

Գիշեր ու ցերեկ երկաթէ դարպասներն ահռելի ձայնով բացւում են — գոցւում: Կին, երեխայ, ծեր, երիտասարդ հազարներ մտնում, հազարներ ելնում ու ճամբու դրւում դէպի Սիպերի սառնամանիքները :

Ցուրտ սառնամանիք, որից մեր ակռաները չխչխկում են Մոսկուայի «Սոցիալիստական» բաղնիքում :

Ցատակը լպրծուն աղտոտութեան հաստ շերտով պատած:

Թըրըխկ.— Ոտքերը սահելով մէջքի վրայ ընկաւ յաղթանդամ «կուլակ»ը եւ տեղն ու տեղն անշնչացաւ, գանկը սալայատակին դպչելով :

— Տղերք, ձեռք ձեռքի բռնէք ...

Եւ մէկս – միւսի ձեռքերից բռնած, ամբողջ բաղնիքում տաք ջուր չգտանք: Սառած, մարմիններս փշաքաղուած եւ ոտքերներս աղտոտութեան հաստ շերտով պատած դուրս ելանք :

Ուրալի բանտում, փետրուար ամիս, ոտքից մինչեւ գլուխ թրջուած եւ ծնկներից վեր պաղ ջրի մէջ խրած: Ջրի մէջ լող են տալիս եւ մեր մայրերի կարած վերմակներն ու բարձերը :

Ինչո՞ւ :

— Այդպէս է կարգը Ուրալի բանտի, ամէն տարի Յունուարին կամ Փետրուարին բանտարկեալներին պաղ ջուրով պիտի լողացնեն, բացատրում են հիները:

Պատճա՞ռը: Մէկը պատուհանից խօսել է դըրացի խցիկում գտնուող ընկերոջ հետ :

Երեք տարի բանտային տառապանքներից յետոյ մենք Տուլայի կայարանում: Կանգնած է « կուլակ»ների անծայր կարաւանը, որոնց հետ խառնելով մեզ հարիւրաւոր քիլոմեթրներ ոտքով քշեցին, անօթի – ծարաւ:

Ո՞ւր: Դէպի աւելի խորերը... հեռու, հեռու երկաթգծից: Ձմեռնէրի պէս թափւում են ճանապարհին հիւծուած, արնաքամ եղած ռուս գիւղացիները:

Դիակներ, դիակներ հրէշային տեսքեր ստացած ու անվերջ շարուած ճանապարհի երկու կողմերը, կարմիր բռնապետի քըքիջների տակ ...

Մեր ոսկրացած մարմինների մէջ ուժը չէ մարում: Քայլում ենք, քայլում անտրտունջ, անվախ, գլուխներս բարձր ու հպարտ բռնած, գիտակցելով որ դէպի մահ ենք գնում, բայց մեր արիւնով բարձրացնում հայրենիքի փառքն ու պատուանդը, ապագան :

Եւ ահա մենք «ազատ» աքսորավայրում՝ սեւ ու մռայլ անտառների խորքում ընկած մի փոքրիկ գիւղում: Ձմեռը նորից վրայ հասաւ: Մենք կովկասեան թեթեւ հագուստներով՝ կծկուած փայտէ փոքրիկ խրճիթի մէջ վառած վառարանի կողքին: Մեծ ազմուկով եռում է մեր հռչակաւոր ճաշը՝ մի քանի գետնախնձոր ջրի հետ խառնուած եւ ուրիշ ոչինչ :

Ճաշը պատրաստ է, խմում ենք դդալներն առած, առանց հացի ու աղի: Եւ այդպէս շարունակ՝ շաբաթներով, ամիսներով:

Ոչ մէկ օգնութեան յոյս, ոչ մէկ ձեռք մեկնող, մենք միս – մինակ, անտէր ու անօգնական յանձնուած թշնամու, սովի ու սառնամանիքի քմահաճոյքին ...

Մեզ հետ էր միայն Դաշնակցութեան զօրաւոր շունչը, նրա տոկուն ու անվհատ ոգին, որ դիմադրեց մեր շրջապատող մահացու պայմաններին :

Գիտեմ, գիտեմ ընկերներ որ ձեր տառապանքը տասնապատկուած է... գիտեմ նաեւ որ ձեզանից շատերը ընկան հերոսաբար:

Լեւոն Քեարամեանների, Բաղալեանների, Միրզոեանների գերեզմանների թիւը հարիւրապատկուած է Սիպերի տափաստաններում ...

Տօնն է այսօր Դաշնակցութեան, տօնում ենք «Օր»ը մեր կուսակցութեան:Դուք այնտեղ, բռնապետութեան ծանր հարուածների տակ, մենք այստեղ՝ երկրագնդի մէկ ծայրից միւսը ձեռք – ձեռքի տուած :

Ողջոյն ձեզ, սիրելի ընկերներ, տառապանքի ամէնէն ծանր բաժինը ձեզ է վիճակուած:

Եւ փառք հայ ազգին, նրա արի ու յեղափոխական զաւկին:

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

Իտալիոյ երեսփոխանուհիները

Անգլերէն թերթ մը դիտել կու տայ թէ Իտալացի կիներ կրնան հմայել գրօսաշրջիկներ, իրենց շնորհով եւ վայելչութեամբ. կրնան զարմանք պատճառել համալսարանի ուսուցիչներուն, իրենց խելացութեամբ, եւ ամուսիններուն իրենց համբերութեամբ. բայց անոնք յուսախաբ ըրին քաղաքագէտները :

1946 Յունիս 2ին, Իտալացի կինը առաջին անգամ ըլլալով քուէարկեց: 1948 Ապրիլ 18ի քուէարկութիւնը, որ պիտի վճռէր հինգ տարուան համար հանրապետական կարգուսարքը, նորէն ազդեցութիւն չունեցաւ արդիւնքին վրայ:

Շատեր կը կարծեն թէ, առանց կիներու, քուէարկութեան, կաթոլիկ քրիստոնեայ ժողովրդապետութեան յաղթանակը նուազ զգալի պիտի ըլլար: Սակայն բոլորն ալ համաձայն են որ Իտալիոյ քաղաքականութեան ուղղութիւնը չէ փոխուած գեղեցիկ սեռին մասնակցութեամբը :

Միեւնոյն է անոնց դերը իբրեւ երեսփոխանուհի: Վայրկեան մը ոգեւորուեցան անոնցմով, սակայն հանրային հետաքրքրութիւնը շուտմարեցաւ, երբ տեսնուեցաւ որ իրենց պաշտօնակիցներէն աւելի գործ մը չտեսան:

Երեսուն եւութ կիներ կը նստին երեսփ. ժողովին մէջ, եւ երեք ալ ծերակոյտին, բայց ոչ մէկը ուշադրութիւն գրաւած է իբրեւ յանդուգն ճառի մը կամ ձեռնարկի մը համար: Ամէն նորեկի պէս անոնք յարմարեցան տիրող մթնոլորտին, առանց փորձելու իրենց անհատականութեան կնիքը դնել: Իրենց բոլոր առաջարկներն ալ կը վերաբերին կիներու, մօր, բանուորին եւ մանուկին իրաւունքներու պաշտպանութեան: Ոչ մէկը ձայնը բարձրացուց ամուսնալուծման եւ ծնունդներու հսկողութեան վրայ: Անոնք կարծիք չյայտնեցին երկրին արտաքին քաղաքականութեան, ելմտական կացութեան, կամ աշխատանքի հարցերուն մասին:

Երեսփ. ժողովին նիստերուն մէջ պզտիկ այլազանութիւն մը բերին սկիզբները, որովհետեւ իրենց պաշտօնակիցները եւ լրաբերները կը հետաքրքրուէին թէ ամէնէն գեղեցիկը որն էր:

Քրիստոնեայ ռամկավարները ունէին իրենց թեկնածուն գեղեցկութեան, իսկ համայնավարներն ալ իրենցը :

Առաջինները զուտ գեղեցկագիտական արժէքները կը գնահատէին, իսկ համայնավարները իրենց թեկնածուին հմայքը եւ վայելչութիւնը: Սակայն ընկերվարական աշխատաւորական թեկնածուն, խարտեաշ Պլանքա Պլանքին որ փիլիսոփայութեան ուսուցիչ է, իր սահուն համոզիչ խօսքերով, դեղին դէմքով եւ անմեղ արտայայտութեամբ խանդավառութիւն ստեղծեց եւ կոչուեցաւ «Մատոնան»:

Բաւական թիւով ուսուցիչներ կան երեսփոխանուհիներուն մէջ: Համայնավարները 50 առ հարիւր կը կազմեն, 19ը երեսփոխանուհի եւ մէկը ծերակուտական է : Անոնց մէջ կան երեք աշխատաւորուհիներ եւ երկու գիւղացիներ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԼՐԱՑՈՒՑ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Carrefour շաբաթաթերթը երկու սիւնակ տրամադրած է իր գեղարուեստի յատկացուցած էջին վրայ, Արամ Խաչատուրեանի Concertoին, Claude Rostandի ստորագրութեամբ: Տարօրինակ թուեցաւ այս քննադատութիւնը մեզի, տարօրինակ այն պատճառով որ «քննադատութիւնը» որեւէ ձեւով չի ծանրանար գործին technique-ւորժէքին վրայ, այլ ընդհանուր եւ մակերեսային ու մանաւանդ բացասական ակնարկ մը կը նետէ ամբողջ գործին վրայ: Rostand կարծես «նախատրամադրուած» ձեւով մը մօտեցած է Ա. Խաչատուրեանին եւ ուզած է չհաւնիլ կամ չի գնահատել անպատճառ, առանց բացատրելու բուն պատճառները:

Կը քաղենք հետեւեալ մասերը.— Made in U. R. S. S. խորագրին տակ:

«... Խաչատուրեան առաջիններէն է ներկայ Ռուսիոյ, երկրորդ կարգի երաժիշտներէն: Շատ տաղանդ ունի բայց տակաւին ցոյց տուած չէ թէ հանճարեղ է: Ծնած է Հայաստան (Թիֆլիզ ?) 1904ին: Աշակերտած է իր ժամանակին ամենամեծ հեղինակներուն մօտ, ինչպէս Կնէսին, Վասիլլէնքօ, եւ մանաւանդ Միասքօվսքի որ քասնըչորս համանուագ գրած է եւ պատրաստած է Սովետական Ռուսիոյ նոր սերունդին պատկանող երաժշտական մեծագոյն մասը:

Խաչատուրեան «Ordre de Lenine» շքանշանով պարգեւատրուած է: Իր Concertoին համար 1941ին արժանացած է նաեւ «Ստալինեան մրցանակի»: Հեղինակն է սէնֆօնիի մը հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ: Հեղինակն է նաեւ Մանչեթէրի համար գրուած բեմէ երաժշտութեան մը, տաղ մը Ստալինին նուիրուած եւ ուրիշ շատ մը հայրենասիրական երգեր եւ կտորներ քանոնին համար: Իր երաժշտութիւնը կը նման կ մանաւանդ այնպէս հայկական, վրացական, ռուսական, ուկրանական, թիւրքմէն եւ պարսկական folklore-ներուն:

Վերջերս «ակումբ խը քաշեց» երաժշտական sonderführerը Ազաֆիէֆ Կլիպով, որովհետեւ սաբոտաժի վնասարարութիւն մը (aabotage) գործած էր, երաժշտագէտները ամէնվ ձեւով մը էյար բերած էր կարծես սովետ.ժողովուրդներու առողջութեան վնասած ըլլալ:Այսկերպ վրայ, Խաչատուրեան կը մնայ երկու ներկայ մեծ երաժշտագէտներուն Փրօքոֆիէֆի եւ Շօսթաքովիչի: Հաւանաբար եւ իրենց ոճը եղած ամբասանելու թեան մէջ, բայց ոչ անոնց հանճարին: Թերեւս անդին Rostand կը չարուակէ, աւելի ծանրանալով բուն գործին վրայ:

«Այս Concertoին գլխաւոր պակասն է ըլլալ ինչ որ կ՚ուզեն, ոչ թէ ինչ որ կը սպասենք Խաչատուրեանէն: Կարելի է գտնել իր գործին մէջ յաւ մարտուած — Զայքօվսքին, քիչ մը Ռիմսքիով եւ կուած: Նոյնպէս Ռաքմանինոֆ, Կերշուինի եւ Լիստի պայմանադրական ձեւը դաշնակի կտորներու մէջ, իսկ Մէնէլի, Ռավէլը, Մասէ դաշնակաւորման մէջ: Գեղեցիկ antanté con anima մը, լեցուն իրական բառասանութեամբ, հրամցուած արեւելեան դաշնակով եւ իր կազմակերպիչ դերը անցած են անյունչ Պոլոտին «Մէջին Ասիոյ տափաստանները»: Այս գործին, այս կոկնալես յաստատման «ասպատ»ին յաւագոյն պահն է սակայն որ նոյնքան դէպ է եւ նոյնքան զրօսնալիչ, որքան Մէնէլիինի քօնսերթօ մը: Այսքան մը բանը թաւական բան է կարծեմ: Ա.

Հայերը Խարբերդի մէջ

Քանի մը օր առաջ կը հանդիպիմ ծանօթի մը, որ Թուրքիայէն անցած ըլլալով կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները Խարբերդի Հայոց մասին:

— Խարբերդի մէջ կան երեք հարիւր յիսուն ընտանիք: Մօտաւորապէս հազար անձ: Բոլորն ալ հաւաքուած են Մէզրէի մէջ:

— Ի՞նչ զբաղում ունին:

— Շատ մեծ մասը արհեստաւոր է: Իսկ պզտիկ մասն ալ կը զբաղի առեւտուրով:

Սափրիչ, հօլակար, դերձակ, մսագործ, պայտար, ոսկերիչ, առանձնագործ, երկաթագործ, թիթեղագործ եւայլն:

— Ապրուստի վիճակ՞:

— Ընդհանրապէս բոլորն ալ լաւ են: Նոյնիսկ կրնամ ըսել որ, բարեկեցիկ կեանք մը ունին:

— Պատերազմի ժամանակ ապրուստի դժուարութիւն կրեցի՞ք:

— Ոչ այնքան: Իսկ բոլորովին աղքատներուն ալ, կառավարութիւնը նպաստ մը կուտար:

— Եկեղեցի, դպրոց ունիք՞ն:

— Ոչ: Տարին անգամ մը Տիգրանակերտէն քահանայ մը գալով կը մկրտէ ժողովուրդը: Պսակ կամ մկրտութեան արարողութիւնները կը կատարէ կարգով գիւղոց մը: Այսինքն Աւետարանէն էջ մը կը կարդայ ննջեցեալին վրայ:

— Նոր սերունդը հայերէն գիտէ՞:

— Առանց բացառութեան բոլորն ալ հայերէն կը խօսին: Բայց գիր կարդալ չեն գիտեր: Դիւրը ղասագիրքը չունինք: Եթէ որեւէ մէկը բարեհաճի զրկել մեզի արտասահմանէն, կը սպասենք:

Այս կէտին մէջ տեղւոյն հայութիւնը յանցաւոր չէ: Ոևէի ատրիները եղած եւ անսպառ կամք, եթէ մեր եղբայրները նկատի ունենան մեզ: Ապանցեի եղբայրակցութիւն մը ունինք: Առաջ եւ սերունդի հասակներով: Զարմանալի է որ պատերազմի տարիներուն եւ աղբիւրի իշխանութիւն — ներ կը մտնեն մեզ: Ուրիշ մասնաղութիւն չունինք: Համգիստ կ՚աշխատինք եւ կ՚ապրինք:

Ուրեմն Թուրքիոյ մէջ այս մեր հարազատները հոգեկան եւ մտային սնունդի պակասն տառապին:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնաթերթ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան: 1948 Օգոստ. Սեպտ.: Հասցէ.— Catholicossat Arménien, Anthélias (Liban):

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒ

մի սպասէք վճարելու համար ձեր պարտքը: Հետզհետէ կը դադրեցնենք այն թերթերը որոնց տէրերը վեց ամիսէն աւելի պարտք ունին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄ

Գրած էինք թէ փոխադարձ համաձայնութեամբ ամուսնալուծուած են Եգիպտոսի Թագաւոր Ֆարուք եւ իշխանուհի Ֆերիտէ, ինչպէս նաեւ Պարսկաստանի Շահը Րիզա Փէհլէվի եւ Ֆէվզիէ, որ Եգիպտոսի Թագաւորին քոյրն է:

Ֆարուք Թագաւոր 10 տարի առաջ ամուսնացած էր Ֆէրիտէին հետ: Այս տասը տարուան ընթացքին Ֆէրիտէ երեք աղջիկ զաւակներու ծնունդ տուած էր առանց սակայն մանչ մը լոյս աշխարհ բերելու: Գահաժառանգի մը չգոյութիւնը պատճառ եղաւ այս ամուսնալուծման:

Պարսկական ամուսնալուծումը առողջական պատճառներու կը վերագրուի: Ֆէվզիէ Թագուհին կլիմային չկարենալով վարժուիլ երկու-երկու տարի առաջ Եգիպտոս գացած ու հոն մնացած էր:

Շահ Րիզա Փէհլէվի 1939ին ամուսնացած էր Ֆէվզիէի հետ երբ տակաւին գահաժառանգ էր: Ամուսնութիւնը տեղի ունեցած էր Գահիրէի մէջ ուր մեծ խրախճանութիւններ տեղի ունեցած էին, նոյն հանդէսները աւելի վերջ կրկնուեցան Պարսկաստան եւ ամուսնութիւնը բացառիկ արարողութեան մը ներքեւ տօնուեցաւ:

Այս ամուսնութեան արդիւնքը եղաւ աղջիկ զաւակ մը, որ այժմ ութ տարեկան է եւ կը գտնուի հօրը քով:

Գահիրէի մէջ հրատարակուեցաւ զեկոյց մը որ կ՚ըսէր.—

Առաւօտ կանուխ է, որ աղուական զոյգին նըւիրական կապերը կը լուծէ: Այդ կանխով ի յայտ եկաւ Թագաւորին եւ Թագուհիին ամուսնալուծման փաստաթուղթը, որ սակայն կոչին կը պատճառէ երկոց: Ֆարուք Թագաւոր ամուսնալուծման պայմանագիրը ստորագրեց 17 Նոյեմբեր 1948ին: Արքայական խորհուրդը կը հրատարակէ այս զեկոյցը եւ կը խնդրէ Աստուծմէ որ Ֆարուք Թագաւորին համար պատրաստէ ամենայն դէպքեր որոնք երկիրը երջանիկ ընեն»:

Ֆէվզիէ Թագուհիին մասին հրատարակուեցաւ հետեւեալ զեկոյցը.—

«Ֆէվզիէ Թագուհին երկուքուէկս տարի առաջ ամուսնացած համար իր երկիրը մեկնեցաւ: Բժիշկները հաստատեցին թէ Թէհրանի կլիման Թագուհիին առողջութեան համար վնասակար է: Այս պատճառաւ իսլամական օրէնքներու պրամադրանաց համաձայն որոշուած է որ ամուսնալուծումը Շահէն:Այս պայմանագրայ պատճառ մը չէ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւնները խզելու: Երկու Թագաւորներու փոխադարձ համակրանքը բաւական ապացոյց մըն է թէ այս յարաբերութիւնները պիտի զարգանան, ի շահ Իրանի եւ Եգիպտոսի»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲԸ

— Զարմանալի է. Տէր, որ այսպիսի թարմ պատանեակ մը հետեւինք սա օտար երկիրներուն կը պատիժէ:

— Զարմանքի ժամանակի մէջ կ՚ապրինք: Հայր սուրբ, ըսաւ Թորոս անխոով, անոր համար կը տեսնէք զիս որ քանի մը վրայ եւ ոչ ձերի պէս սառնաշունչ մր անձ մը երկայլ սուրբին վրայ կը զարմանամ, եւ մանաւանդ թէ ուրախութեան նաեւ կը զգամ որ քով նըզակակից մը մեզի կ՚ունենայ:

— Լաւ, որդեակ, ըսաւ վարդապետը, ուրախ եմ որ ժամանակին հարկը կը ճանչնաք, եւ ես ձեզ այս տարիքին վրայ տեսնելով այդ պիտանութեան հնաւորութիւնը մեծ յոյս կ՚ունիմ, եւ իմ փափաքները ու երազներս գրեթէ կատարեալ կը տեսնեմ:

— Շատ մուծ կը խօսիք, Հայր սուրբ:

— Ես շատ պարզ կը խօսիմ, բայց դուք Իշխան, չէք ուզեր հասկնալ եւ ձեր խոհեմութիւնը չափազանցութեան կը տանիք, եւ ան մարդուն որ իր կեանքը քառասուն տարի մանաւանդ թէ հազար ու դար ձեր եւ ազգին փրկութեան համար վտանգի դրած է, վստահութիւն ցուցնելէ ալ կը զգուշանաք, եւ դեռ նոր տեսութիւն մը իրմէ պահանջէք:

— Ներեցէք ձեր անունը իմ չնորհել, ըսաւ Թորոս հետաքրքրին եւ հրամայական աչք մը դարձնելով Հայր սուրբին վրայ նետելով:

— Կոստանդին Բարձրբերդցին եմ, որ անցեալները դեռ ամբողջ եւ կեանքը կայ Բարիլէի հետ տեսնուեցայ Պոլիս, դուք զիս չէք ճանչնար եւ ես ալ զձեզ Բարիլէին ընկերութենէն երեւակայեցի:

— Եւ Բարիլէն դարձեալ քեզ չճանչցա՞ւ:

— Ան տանել զիս ուրիշ հազուստներով տեսաւ, եւ սեւ փոխուեցայ:

— Բայց ձեր փառքը մը անցուցիք Պոլիս, եւ շատ չէ որ հոս եկաք:

— Այո, ու Եղովիա արժան Բոյնները եմալ եւ ես զարթուսցա, ուստի նոյն գիշեր զիս ձերբակալել մտադրերնին դրած էին եւ ես փոխանակ դաշնակ անցնելու, ինչպէս կը սպասէին, բռնելեն անցայ եւ իմ ճամբաս գտայ խարդախութեամբ եւ մտածում Կիլիկիա եկայ, ինչպէս կը յուսայի, եւ այս Մանկունը բանի մը ամիս ճամբայ, մինչեւ որ այդ անյայտութեան ըլլայ Աստուծոյ:

Ու երբ Թորոս սա խօսքին վրայ փորձեց մէյ մը սրտին մէջ արձակել, Կոստանդին ծիծաղով մը սպառնացաւ, բայց կարծեմ չուտով ծանրութիւն մը առաւ, վասնզի երեւութապէս լինել ձեռքը անկեղծութիւն կը հրամայէր եւ կոստանդին կ՚ըսէր ինքնիրեն.

— Ցիլարէ, Թորոս անտեսով ալ բնութեամբ ալ կենդանացեր էր եղբօրորդիովը. տեսնենք քաջութեամբ ալ թէ անոր կը նմանի Թորոս Բ. կ՚ունենանք:

Ծովեզերը սրբեն ձգեր էին եւ դէպի վեր կ՚ելլէին անտառոտ ժայռերու եւ պատառներու մէջէն, հեղեղատի մը ափն ու ձախ շաւիղն հետեւելով. եւ Բարիլէ որ անկարծելի տեղ մը Հայոց վանք գտնելուն ուրախ էր եւ շատ աւ նմանութիւն իր Սեւ լերան բնութեան եւ կղզին մէջ եւ նաեւ Եսիտէի անվեհեր ձիավարութեան վրայ, զըւարթ դէմքը զգեցաւ բոլորովին:

Անոր Հայր սուրբին պաշտօնին վրայ, Հայոց բռնաւորն եկեղեցականաց վրայ տեղեկութիւն կուտար, անոնց Հռովմէական կեանքին վըրայ զարդ, կը պատրաստէր Եսիտէին աղաչասական մը Թորոսի մը, վասն զի օրն ալ արդէն սկըսած էր երեւիլ ըլլալ:

Եւ աչա մեծամեծ ապառաժներ, եւ տեղ տեղ պարտէզներ ուր մշտադալար նարնջենի եւ կիտրոն կը, չենքի մը մօտենալը կը ցուցնէին, եւ միթիխակ եղեւնի անտառի մը ստորոտը երեւցաւ Սրբոյն Մակարու վանքը, եւ մեր հինգ բարեկամները քանի մը վայրկեան խաղաղ առանձնացուած Բեկամ Վանսօր, իրենց բնակարանը կը համայնէին:

ԾԵՐՈՆՑ

Երուսաղէմի կռիւը կը դադրի

Երուսաղէմի արաբ եւ հրեայ հրամանատարները նոյեմբեր 30ին ստորագրեցին դաշինք մը որուն համաձայն խաղաղութիւնը կը վերահաստատուի Երուսաղէմի մէջ, ճիշդ մէկ տարուան կռիւներէ վերջ: Կրակը դադրեցնելու հրամանը տրուեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, առտուան ժամը 8ին: Միացեալ Ազգերու զինադադարի յանձնախումբը ջերմապէս շնորհաւորեց այս որոշումը, իբրեւ «կատարեալ եւ անկեղծ համաձայնութիւն մը կրակը դադրեցնելու»:

Երկու կողմերուն հրամանատարները եւ իրենց խորհրդականները սուրճ մը խմելէ եւ քարտէսը սեղանին վրայ փռելէ վերջ, որոշեցին այն սահմանագիծը ուր խաղաղութեան եւ երթեւեկի ազատութիւն պիտի հաստատուի: Զբաղեցան նաեւ ուրիշ անմիջական խնդիրներով, մանաւանդ ջուրի հարցով որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ:

★ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ նիստ գումարեց, քննելու համար Իսրայէլի թեկնածութեան խնդիրը: ՄԱԿին անդամ ըլլալու համար, (59րդ) Իսրայէլ պէտք է առնուազն եօթը քուէստանայ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, ինչպէս եւ ընդհ. ժողովի քուէներուն 2/3ը: Նորահաստատ պետութիւնը կը պահանջէ որ առաջ ընթացք տալ իր թեկնածութեան, մանաւանդ որ Միացեալ Ազգերու նստաշրջանը կը փակուի քանի մը շաբաթէն:

★ Անգլիա նորէն փոխեց իր դիրքը, ետ առնելով այն բանաձեւը որով կ'առաջարկէր Հրեաներէն ետ առնել Նէճէպի շրջանը: Այս փոփոխութեամբ, Լոնտոն կը միանայ Ուաշինկթընի: Այժմ երկու պետութիւններ աւելի մօտեցած են իրարու, Պաղեստինի հարցին մէջ, քան առաջ:

Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ, արաբական պետութեանց ներկայացուցիչները նորէն ազդարարեցին թէ պատերազմը պիտի շարունակեն, եթէ Միացեալ Ազգերը փորձեն պարտադրել Պաղեստինի բաժանումը: Ռիատ պէյ Սոլհ, Լիբանանի վարչապետը, յայտարարեց թէ բաժանման երկու ծրագիրները «բռնապետական են եւ պատճառ պիտի ըլլան խռովութեանց, նոյն իսկ պատերազմի»:

Ռուրի խնդիրը Ազգային ժողովին առջեւ

Ազգ. ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, շարք մը հարցապնդումներ եղան Ռուրի մասին, որուն ածխահանքերը եւ ճարտարարուեստութիւնները պիտի վերադարձուին Գերմաններուն, համաձայն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու որոշման:

Վիճաբանութիւններն սկսած ատեն, արտաքին նախարարը ձեռքին տակ ունէր բոլոր նիւթերը, ինչպէս եւ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի պատասխանները:

Առաջին հարցապնդումն ուղղեց համայնավար ներկայացուցիչը, Պ. Պիյու, նախկին նախարար, երկար ճառով մը, որ հետեւեալ իմաստն ունէր.— Ռուրը Նացիներուն վերադարձնել՝ կը նշանակէ գործադրել Մարշըլի ծրագիրը, պատերազմ պատրաստելով Խ. Միութեան դէմ: «Պատերազմ մը պատրաստելու համար, զինարան մը պէտք է աշխարհակալներու ճակատին, — Ռուրը՝ բարեբախտաբար բովանդակ աշխարհի աշխատաւորները եւ ժողովուրդները իբրեւ պահակ կեցած են ընկերվարութեան հայրենիքին շուրջը»:

Համայնավար երեսփոխանը այս առթիւ ալ «նոր պատերազմի մը դրդիչ» անուանեց Չըրչիլը: Ժողովականները բողոքեցին: Նախագահը նոյնպէս: «Կը բաւէ կարդալ իր ճառերը», պատասխանեց Պ. Պիյու: Երեսփոխան մը դիտել տուաւ, — Ժան Հէրոլտ Փաքին ալ ձեզի պէս կը խօսէր»: Ունկնդիրներէն մէկը խօսք մը նետած ըլլալով, անմիջապէս արտաքսուեցաւ:

Համայնավար երեսփոխանը ճառը վերջացուց անգամ մը եւս կրկնելով իրենց նշանախօսքը. — «Ֆրանսայի ժողովուրդը երբեք պիտի չկռուի Խ. Միութեան դէմ»:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Իսկ եթէ Խ. Միութիւնը մեր վրայ յարձակի, դուք ի՞նչ պիտի ընէք:

ՊԻՅՈՒ.— Խ. Միութիւնը երբեք պիտի չյարձակի Ֆրանսայի վրայ:

Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ. Անտրէ Ֆիլիփ, նոյնպէս նախկին նախարար, «անընդունելի եւ ապօրէն» գտնելով հանդերձ անգլեւամերիկեան որոշումը, նոր տեսակէտ մը պաշտպանեց.— Ֆրանսա պէտք է փոխէ իր «մեծութեան քաղաքականութիւնը», որ այլեւս չի համապատասխաներ իր ուժին: Ան պէտք է դառնայ խօսնակը Եւրոպայի եւ հրաժարի ապահովութեան այն պահանջներէն որոնք ոչինչ կ'արժեն պառակտեալ Եւրոպայի մը մէջ: Ֆրանսան մէկ յոյս կրնայ ունենալ,— արագօրէն կազմել միջազգային «երրորդ ուժը» որ կը բաղկանայ Եւրոպայի 220 միլիոն բնակիչներէն, նոյնքան անկախ Մ. Նահանգներէն եւ Խ. Միութենէն»: Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ:

Հ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ կը տօնուի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Hôtel de Franceի սրահի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ Հայուն՝ Ա. Ահարոնեանի կեանքը ժապաւէնի վրայ հայերէն լեզուով: Իր մանկութենէն մինչեւ Փարիզ, թաղումը եւն.: Տեղի կ'ունենայ, 6 Դեկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ 11ը՝ 127 rue Boileau, Salle Saint Pothin (նախկին Emile Zola) սինէմային մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ իր 12 մասնաճիւղերուն: Շաբաթ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, երեկոյեան ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՊԱՐԻՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Կրընոպլըի Սանուհիներուն խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին ՍԻՍԼԵԱՆԻ: Պիտի խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նուագախումբին:

ՏԱՐԵԿԱՆ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 4ին Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կազմակերպած գիշերային պարահանդէսը MOULIN – BRULÉի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Գուսան երգչախումբին, սպանիական պարեր Կարլո Քանթիի խումբին կողմէ: ՍԱՐԵԱՆ TANGOի նուագախումբը: Թագուհիի ընտրութիւն եւ բազմաթիւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն եւ Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւսը, իջնելու համար Moulin d'Enfer:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Դեկտեմբեր 5ին ժամը 16—24 Hôtel des deux Mondesի սրահներուն մէջ 22 Ave. d el'Opéra:

Գեղարուեստական բաժին Անուրդ չկայ

Սեղանները նախապէս գրաւելու համար հեռաձայնել առաւօտները Tro. 44-38:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաքը՝ Նանքին, պիտի չկրնայ դիմանալ կարմիրներու արշաւանքին, ինչպէս կը հետեւի վերջին լուրերէն: Զանկ Քայ Շէքի կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, հեռանալու համար: Ամերիկեան հպատակները Մանիլա պիտի փոխադրուին օդանաւերով: Եթէ Նանքին իյնայ, դատապարտուած է նաեւ Շանկհայը, որ ունի 5 միլիոն բնակիչ: Ազգայնական կառավարութիւնը Քանթոն պիտի քաշուի: Հազարաւոր քաղաքացիներ խուճապի մատնուած են: Կարմիր բանակները պաշարողական շարժումի մը ձեռնարկած են:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ պայմանագրին առթիւ, ՄԱԿի օրէնսդրական յանձնաժողովը 9ի դէմ 29 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որուն համաձայն ցեղասպան ոճիր երը պիտի դատուին միջազգային ատեանի մը կողմէ: Խ. Միութիւնը մերժեց այս բանաձեւը, իր արբանեակներուն հետ:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Փարիզէն Պ. Ստեփան Ալիքսանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիթրոյիթէն Պ. Սարգիս Գրոյեանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձին առթիւ, որ միեւնոյն ատեն 58րդ տարեդարձն է իր բարեկամին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուան Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն շնորհաւորելով ընկեր Ա. Դաշնակեանի մանչ – զաւակի ծնունդը՝ 500 ֆրանք կը տրամադրէ «Յառաջ»ի տարածման:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները Հրայր Ակումբը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5ԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղներու անդամները եւ համակիրները, իր կազմակերպած պարահանդէսին, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ժամը 4էն 11, 76 Bld. Maréchal Joffre, Café du Métro, à Bourg la Reine:

Օթօպիւս Porte d'Orléans 188 Place Condorcet, métro Bourg la Reine:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ դուստրը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան, Պ. Ա. Իւթիւճեան եւ համայն ազգակից պարագաները կը ծանուցանեն որ յառաջիկայ կիրակի 5 Դեկտ.ին, յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ծնողքին՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ եւ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ յիշատակին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուրեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Տիրատուրեան եւ զաւակները կը տեղեկացնեն որ Դեկտեմբեր 5, կիրակի օր, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՍԵՐՈԲԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Բրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB 15-70 C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 Décembre 1948 Ուրբաթ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5710-Նոր շրջան թիւ 1121 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ ՄՆԱՆՔ»

Պոլսոյ վերջին թղթարերը զարմանազան պատմութիւններ կը հաղորդէ Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց մասին:

Ինչպէս կը ծանուցանէր հեռագիրը, վերջերս ընդունելութեան մը առթիւ, Անգարայի խորհրդային դեսպանը, Լաւրիչեւ, մտերմօրէն խօսելով Թուրքիոյ վարչապետին հետ, առաջարկեր է բաժնուիլ Ամերիկայէն եւ բարեկամ դառնալ Խ. Միութեան:

Այս լուրը առաջին անգամ հաղորդած էր «Վաթան»ի խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման, հետեւեալ մանրամասնութիւններով.

— «Դեսպանը ըսած է նաեւ թէ Ամերիկայի կողմէ Թուրքիոյ տրուած զէնքերը ոչինչ կ'արժեն ռուսական զինամթերքին դիմաց: Թէ Խորհրդային բանակներու մէկ օրուան մէջ փճացուցած գերման հրասայլերը կրկնապատիկ աւելի էին Թուրքիոյ ունեցած հրասայլերէն»:

Եթէ հաւատանք Թուրք խմբագրին, խորհրդային դեսպանը այս խօսքերը արտասանած է բարձրաձայն. «այնպէս որ ամէնուն ուշադրութիւնը գրաւած է եւ տեղի տուած շատ մը խծբըծանքներու»: Վարչապետը, Հասան Սաքա, պատասխանած է լռութեամբ:

Ահմէտ Էմին Եալման պատկերազարդ յաւելուած մը եւս կը հրատարակէր յաջորդ օրը (22 Նոյեմբեր).

— «Հասան Սաքա երեկոյթէն մեկնելու կը պատրաստուէր, երբ դեսպան Լաւրիչեւ պնդեց որ չմեկնի եւ փոքր մը եւս խմէ: Այդ պահուն է որ վարչապետին ըսած է ծանօթ խօսքերը, այսինքն հրաւիրած է Թուրքիան բաժնուիլ Ամերիկայէն եւ Խ. Միութեան յարիլ»:

Դեռ աւելի բացորոշ յայտարարութիւն մը, միշտ համաձայն միեւնոյն աղբիւրին.

— «Լաւրիչեւ ըսած է նաեւ հետեւեալը. — Մենք հասարակաց սահմաններ ունինք եւ միասին աշխարհագրական շրջանակ մը ձեւացուցած ենք: Ինչո՞ւ օտարներ մտցնել մեր միջեւ: Թողունք զանոնք եւ մենք մեզի մնանք»:

Այս լուրերուն վրայ հիմնուելով, կարգ մը Թուրք թերթեր փորձեցին այն տպաւորութիւնը ձգել թէ վերջերս որոշ փոփոխութիւն կրած է Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը:

Աւելի լաւատեսներ կ'ենթադրէին թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը նոր համաձայնութիւն մը պիտի առաջարկէ Թուրքիոյ, «ինչ որ այն գաղափարը կը ներշնչէ թէ Խ. Միութիւնը հրաժարած է իր ծանօթ պահանջներէն»:

Դաս մը բանդէտներ ալ կը կարծեն որ եթէ Թուրքիա անգլեւսաքսոն ճակատին յարեցաւ, պատասխանատուն Մոսկուան է, «իր սխալ քաղաքականութեամբ»:

Իբրեւ թէ այդ սխալը հասկցած են այժմ: «Անգարայի նախորդ դեսպան Վինոկրատով եւ իր կարգ մը ընկերները սրբուած են հրապարակէն, ինչ որ յատկանշական կը համարուի»:

Բարի վկայութիւն մը եւս, միշտ համաձայն Թուրք մամուլին հրատարակութեանց.

— «Արտասահմանի մէջ Սովետներու ընթացքը փոխուած է Թուրքիոյ հանդէպ: Նոյնիսկ ՄԱԿի մէկ ժողովին մէջ, երբ խնդրոյ առարկայ էր Թուրքիոյ անցեալը, խորհրդային պատուիրակը միջամտած եւ գովեստով խօսած է Թուրքիոյ մասին: Շատերու կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ գետին պատրաստել, քաղաքական նոր յարաբերութիւններ հաստատելու համար Թուրքիոյ հետ»: (23 Նոյեմբեր):

Պարտք սեպեցինք լայնօրէն արձանագրել այս անցուդարձը, իբրեւ ժամանակի նշան:

Պատմութեան մնացեալ մասը կը կազմէ վարչապետին բացատրութիւնը՝ իր կուսակցութեան երեսփոխաններուն առջեւ:

Նիստը տեղի ունեցաւ դռնփակ: Այնպէս որ, շատ բան կը մնայ գաղտնի:

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ անցուդարձը տեղի ունեցած է ճիշդ այնպէս ինչպէս նկարագրուեցաւ մամուլին մէջ: Իսկ վարչապետը խոստովանած է թէ երկու պետութեանց յարաբերութիւնները կը մնան անփոփոխ:

Այս յայտարարութիւնը բաւակա՞ն է, փարատելու համար մշուշը:

Վախ չկա՞յ որ «մենք մեզի»ն յանգի նոր անակնկալներու:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՍՈՐ ԱԼ ԴԷՄ ԵՆ ...

Մարդիկ կան որոնք անպատճառ ըսածին հակառակը պիտի ըսեն, պարզապէս քեզի պէս ըսած չըլլալու համար:

Ասիկա առօրեայ կեանքին մէջ շատ սովորական է. մանաւանդ մանուկներուն կամ մանուկի խելքով մեծերուն քով:

Բայց, ի՞նչ ըսել այն մեծերուն խելքով – խելացի, որոնք աշխարհը եւ խեղճ մարդկութիւնը կառավարելու պաշտօնն ալ ունին, երբ օրն ի բուն իրենց դիմացինին հակառակը կը պնդեն կամ ժողովներու մէջ անպատճառ հակառակ քուէ մը ունին պատրաստ:

Նոյն տպաւորութիւնը չունեցա՞ք, երբ ՄԱԿի յանձնաժողովներէն մէկուն մէջ ցեղասպանութեան առթիւ տրուած որոշումի մը դէմ քուէարկած են 9 երկիրներ, իրենց գլուխը ունենալով «աշխարհի միակ ընկերվարական պետութիւնը»:

Բանաձեւը կ'առաջարկէր միջազգային ատեանի մը յանձնել յանցաւորը:

Քիչ մը աւելի հետաքրքրուեցայ այս տարօրինակ մերժումով եւ ինծի բացատրեցին թէ պարզապէս «զգուշութեան» համար է: Պնդեցի որ աւելի պարզ խօսին, ի՞նչ կը տեսնեն հոս զգոյշ կամ անզգոյշ ըլլալու:

— Ի՞նչկայ չհասկնալիք: Երբ Անգլեւսաքսոն խմբակը իր արբանեակներով բան մը ուզէ կամ «այո» քուէ որեւէ առթիւ, միւս խմբակը պէտք է հակառակը ուզէ կամ «ոչ» քուէ, վստահ որ անպատճառ իրենց ի վնաս է:

— Ուրեմն միւսներն ալ նոյն պատճառով կը հակառակին, երբ առաջարկը դիմացէն կուգայ:

— Անշուշտ: Նո՞ր բարի լոյս: ՍՕՍԻ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը այս շաբաթ օր ժամը 6ին ժամադրութիւն նշանակած ըլլալով Թրքահայ Դատի պաշտպան Յանձնախումբի նախագահին եւ քարտուղարին, Պ. Զօպանեան կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ Դեկտեմբեր 4ին տեղի ունենալիք իր դասախօսութիւնը յետաձգուած է Դեկտեմբեր 11ի շաբաթ օրուան:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ազգայնական բանակը նոր ամրութիւններ կը հաստատէ Նանքինի շուրջը, դիմադրելու համար համայնավարներու արշաւանքին: Կը հերքուի այն լուրը թէ մայրաքաղաքը պիտի պարպուի եւ կառավարութիւնը պիտի հեռանայ: Կառավարական ուժերուն վրայ աւելցած են 400.000 զինուորներ, որոնք նահանջած էին Սուչէուի շրջանէն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ վերադարձնելու առաջարկ մը ներկայացուց Ուաշինկթընի իտալական դեսպանը, ուղղակի խօսելով նախագահ Թրումընի հետ: Իտալիա անհրաժեշտ կը նկատէ այս փոխարինութիւնը, միանալու համար արեւմտեան ճակատին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ սկսած է բանակին ծախքերուն գործածել վերաշինութեան համար տրամադրուած վարկերը: Արդէն ծախսած է 8.750.000 սթերլին: Ամսական 3—3.750.000 սթերլին կը սպասէ Մ. Նահանգներէն, պատերազմին ծախքերը հոգալու համար:

ԱՒՍՏՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու գործադուլը յետաձգուեցաւ, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, շնորհիւ կառավարութեան միջամտութեան: Պաշտօնեաները հանգիստ պիտի ընեն երկու օր յաջորդաբար:

ՓԷԹԷՆԻ տեղափոխութեան մասին շրջած լուրերը կը հերքուին: Բանտապահներուն թիւը պիտի կրճատուի, խնայողութեան համար: Նախկին մարէշալը օրէ օր կը տկարանայ:

ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐՆԵՐՈՎ Եւրոպան ողողելու ձեռնարկ մը երեւան հանուեցաւ Տանըմարքայի մէջ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, տըպարանը կը գտնուի հարաւային Եւրոպա եւ դժուար է գանազանել կեղծն ու իրականը:

Ո՞ւր պիտի յանգի Պերլինի վէճը

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԲՈՂՈՔԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները ծանուցագիր մը ուղղելով Ապահովութեան Խորհուրդին, ազդարարեցին թէ ի հարկին միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, հակազդելու համար խորհրդային իշխանութեանց վերջին գործողութեան որով երկուքի կը բաժնուի Պերլինի քաղաքապետութիւնը:

Ընդունելով հանդերձ Արժանթինի պատուիրակին առաջարկը՝ Պերլինի դրամական հարցին կարգադրութեան համար, երեք պետութիւնները դիտել կուտան թէ իրենց հաւանութիւնը պայմանաւոր է. մանաւանդ որ խորհրդային շրջանին մէջ հաստատուած նոր քաղաքապետութիւնը ինքզինքը իրաւասու կը նկատէ ամբողջ քաղաքին համար: Երեք ազգերը իրենց դիրքը պիտի ճշդեն համաձայն օրուան պայմաններուն: «Խ. Միութիւնը հոկտեմբեր 25էն ի վեր յամառօրէն եւ շարունակ նոր միջոցներու դիմեց քաղաքին վարչութեան դէմ, յարաճուն պառակտում մը յառաջ բերելով: Երեք արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար համակերպիլ խորհրդային այն բոլոր անօրինութեանց որոնք կը սաստկացնեն պաշարումը կամ կը միջամտեն քաղաքին վարչութեան, մինչդեռ խորհրդային իշխանութիւնը բոլորովին կը մերժէ որեւէ յանձնառութիւն»:

Երեք պետութիւնները այս առթիւ ալ կը յիշեցնեն թէ իրաւունք ունին «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելով պահելու իրենց դիրքը Պերլինի մէջ», մինչեւ որ ելքի մը յանգին նոր փորձերը՝ խնդիրի վերջնական կարգադրութեան մը:

Մասնագիտական յանձնախումբը գործի ձեռնարկած է արդէն. բայց ի՞նչ օգուտ, երբ նոր ճեղք մը կը բացուի, երկրորդ քաղաքապետութիւն մը հաստատելով օրինաւորին դէմ:

ՆՈՐԵՐԸ ԿԸ ՎՏԱՐԵՆ ՀԻՆԵՐԸ

Պերլինի օրինաւոր քաղաքապետութիւնը ժողով գումարելով, բացառիկ վիճակ յայտարարեց քաղաքին մէջ: Արեւելեան շրջանին ոստիկանութիւնը արգիլեց «օրինաւոր քաղաքապետին եւ խորհրդականներուն մուտքը քաղաքապետարան, յայտարարելով թէ բոլորն ալ պաշտօնանկ եղած են եւ իրենց գրասենեակներն ալ կնքուած: Նոր քաղաքապետութիւնը, որ ընտրուեցաւ երեքշաբթի օր, համայնավարներուն կողմէ, պաշտօնի պիտի ձեռնարկէր երէկ, իբրեւ միակ իշխանութիւնը ամբողջ քաղաքին համար: Օրինաւոր քաղաքապետութեան անդամները հարկադրուեցան արեւմտեան շրջանը փոխադրուիլ: Քանի մը շէնքեր տրամադրուածեն իրենց, բրիտանական շրջանին մէջ:

Տեղափոխուած քաղաքապետութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, դատապարտելով հակառակորդ վարչութեան մը հաստատումը: Այս կիրակի նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց թէ անջատ վարչութեան մը հաստատումը Պերլինի մէջ, կը դժուարացնէ, եթէ ոչ անկարելի կը դարձնէ տագնապին լուծումը: Նախարարին օգնականն ալ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ.— «Եթէ խորհրդ. իշխանութիւնը կը կարծէ թէ տեղի պիտի տանք բռնի ուժին առջեւ, կը սխալի»:

Ուաշինկթընի մէջ այս նոր ձեռնարկը վերջին փորձ մը կը նկատեն կազմալուծելու չորս պետութեանց հսկողութիւնը:

Ռուրի խնդիրը

Արեւմտեան վեց պետութեանց խորհրդաժողովը կը շարունակէ քննել Ռուրի խնդիրը, Լոնտոնի մէջ: Վիճաբանութեանց գլխաւոր հիմը կը կազմէ Ֆրանսական ծրագիրը, որուն դէմ առարկութիւններ ըրին անգլեւսաքսոն ներկայացուցիչները: Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ համաձայն են Ֆրանսական առաջարկներուն, ինչպէս եւ գործադրութեան միջոցներուն:

Ֆրանսական ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.—

1.— Ռուրի համար նախատեսուած միջդաշնակցային կազմակերպութիւնը պէտք է օժտուի անհրաժեշտ իրաւասութիւններով, խափանելու համար գերմանական տնտեսութեան ծայրայեղ կեդրոնացումը

2.— Այդ կազմակերպութիւնը պէտք չէ թոյլ տայ որ Նացիները որեւէ ձեւով նորէն ձեռք անցընեն Ռուրի ճարտարագործութիւնները:

3.— Կազմակերպութիւնը պէտք է ունենայ անհրաժեշտ իրաւասութիւնները՝ ճարտարագործութեանց արտադրութեան եւ բաշխումին վրայ, որպէսզի անոնք վտանգ մը չդառնան Եւրոպայի ապահովութեան համար:

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը պատասխա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

ՄԻՒՆԻԽ, 22 Նոյ. (Յառաջ).— Վերջերս հոս եկաւ Պուլկարիոյ եւ արտասահմանի պուլկար ազգայնականներու պետը՝ Տօքթ. Կէորկի Տիմիթրօֆ, որ միաժամանակ ընդհ. քարտուղարն է, Ուաշինկթընի մէջ, Պալք. երկիրներու միջազգային կոմիտէին: Անիկա վերջերս խոյս տալով երկաթէ վարագոյրէն, Անգլիա ապաստանած էր: Քանի մը օրեր Միւնիխ մնալէ վերջ պիտի մեկնի Ամերիկա:

Օտար թղթակիցներու կարգին տեղեկութիւններ քաղելու համար, հայ մամուլին կողմէ իրեն կը ներկայանանք, պուլկարագէտ Մաքս Պարոնեանի միջոցաւ՝ որ այդէն իրեն ծանօթ փութպոլի ընկերներէն էր:

Մեծ քաղաքավարութեամբ ընդունելով մեզ, ներողութիւն կը խնդրէ որ ճամբորդութեան զբաղումներուն պատճառաւ, ժամանակ չունի մեզ գոհացնելու, սակայն կը լիազօրէ իր քարտուղարը՝ Պ. Ասսէն Մանտիքովը, որպէսզի անհրաժեշտ տեղեկութիւնները հաղորդէ:

Երիտասարդ քարտուղարը՝ պատերազմի ժամանակ Պերլինի Պուլկարական հիւպատոսարանի պաշտօնեայ, այժմ Գերմանիոյ պուլկար Ազգ. կազմակերպութեանց ընդհ. քարտուղար՝ սիրով կը պատասխանէ մեր հարցերուն:

— Տօքթ. Կէորկի Տիմիթրօվ, ինչպէս գիտէք Պուլկարիոյ եւ արտասահմանի պուլկար ազգայնականներու ընդհ. վարիչն է. թունդ ազատ ազգայնական, յայտնի հեղինակութիւն մը: 1941ին Գերմանեւպուլկար Փաշական կառավարութեան կողմէ մահուան դատապարտուած էր: Ճարտար ձեւով մը կը փախի Անգլիա, յարաբերութեան մէջ կը մտնէ Դաշնակիցներու հետ յօգուտ իր տառապեալ ժողովուրդին ազատագրման: Կ'անցնի Եգիպտոս (Գահիրէ) ուր երկար ատեն ձայնասփիւռով կոչ կ'ընէ պուլկար ժողովուրդին, վառ պահել ազգային խտէալը, եւ չենթարկուիլ Փաշական բռնակալութեան: Փաշական կառավարութեան անկումէն վերջ՝ Թուրքիոյ ճամբով կը մտնէ Պուլկարիա եւ կը գտնէ խանդավառ ընդունելութիւն ազգայնականներու կողմէ: Իրեն առջեւ որոգայթ լարող տեղացի բջիջականներու դէմ ուժգին պայքար կը մղէ, մինչեւ Պուլկարիոյ, խորհրդային վարչաձեւի հաստատումը: Անկէ վերջն ալ գաղտնօրէն առաջ կը տանի հակախորհրդային պայքարը, մինչեւ որ Էնկավէտէն (Ապահովութեան Տեսչութիւն) հոտը կ'առնէ, եւ ցնոր տնօրինութիւն, կ'արգելափակէ զինքը, իր ընտանիքին ու զաւակներուն հետ, իր իսկ բնակարանին մէջ շրջապատելով հաւատարիմ պահակներով:

— Ինչպէ՞ս յաջողեցաւ ճողոպրիլ, հակառակ խիստ հսկողութեան:

= Ցիրաւի շատ հետաքրքրական ու զուարճալի է իր փախուստը, եղած հսկողութեան հակառակ, շնորհիւ իր խիզախութեան եւ ճարտարութեան, միջոցը կը գտնէ Սոֆիայի ամերիկեան հիւպատոսարանի պաշտօնեայի մը հետ գաղտնաբար թղթակցելու:

Իրիկուն մը, պաշտօնեան իր կնոջ հետ, գեղեցիկ ինքնաշարժով մը, այցելութեան կուգայ Տօքթ. Կէորկիին... Էնկավէտէի պաշտօնեաները ի հարկէ չեն կրնար արգիլել անոր մուտքը: Մէկ ժամ չանցած այցելուն ու տիկինը դուրս կ'ելլեն եւ իրենց ինքնաշարժով կը սուրան դէպի օդակայանը, անկէ ալ կազմ ու պատրաստ օդանաւով կը չուեն դէպի Անգլիա...: Հետեւեալ առաւօտ երբ Էնկավէտէն կ'իմանայ Լոնտոնի ձայնասփիւռի կայանէն Տօքթ. Կէորկիին ժամանումը, սահմռկած ու կատղած կը խուժեն անոր բնակարանը եւ փոխան Տիմիթրօվի, ամերիկացի պաշտօնեան ու տիկ.ը կը գտնեն անկողնի մէջ.. (լիաթոք կը խնդայ նորէն): Ահա այսպէս յարգելի Տօքթ. Կէորկին եւ նազելաշուք տիկինը, Տէր եւ Տիկին Ամերիկացիներուն հագուստներով ծպտուած՝ համարձակօրէն դուրս կ'ելլեն Էնկավէտէի արթուն պահակներուն աչքին առջեւ եւ գիշերանց կըթռին դէպի Լոնտոն:

— Պուլկարիոյ մէջ գոյութիւն ունի՞ն ազգայնական կոմիտէներ:

= Սկիզբները շատեր կը խանդավառուէին կարմիր բանակին մուտքով եւ անոր բերելիք ազատութեան, հաւասարութեան հեռանկարով... Բայց շուտով յուսախաբ եղան: Միւս կողմէ ազգայնականները՝ կատաղի պայքար կը մղեն համայնավարութեան դէմ: Թէեւ Փէթկօվ կարմիր բանակին մուտքէն վերջ, կախաղան հանուեցաւ սակայն անոր հաւատարիմ ուխտակիցները, մինչեւ այսօր անսասան յառաջ կը տանին պայքարը: Կարեւոր գործիչներ կան նաեւ, Թուրքիոյ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ: Ասոնց նպատակն է Պուլկարիան ազատել կարմիր բռնակալութենէ:

Վերջին քուէարկութիւնները՝ հակառակ սեղմումներու, արդէն ցոյց տուին Պուլկար ազատատենչ ժողովուրդին դժգոհութիւնը: Հակարոլշեւիկներ երկու միլիոն ձայն շահեցան: Վստահ եմ որ Պուլկար ժողովուրդին հարիւրէն 80ը դժգոհ է:

Փախուստի դէպքեր շատ եղած են, հակառակ սահմանագլուխներուն խիստ հսկողութեան: Կը ցաւիմ որ Յունաստան փախած ազգայնականները կառավարութեան կողմէ, ետ ղրկուած են: Այժմ փախստականները մեծ մասով Թուրքիա կ'երթան, ուր պաշտպանութիւն կը գտնեն:

— Կրօնքը եւ դպրոցները ազա՞տ են Պուլկարիոյ մէջ:

= Իբրեւ թէ այո, սակայն իրականութեան մէջ ինչպէս դպրոցները, նոյնպէս եկեղեցիները հսկողութեան տակ են: Շեղում ունեցող ուսուցիչներ կամ անհնազանդ կրօնականներ աքսորուած եւ արգելափակուած են: Սթալինեան նոր սերունդը ակումբներու մէջ բացէ ի բաց կը պայքարի կրօնքի դէմ: Իրենց կարծիքով տիեզերքի կրօնքն ու Աստուածը, Սթալինն է...

— Որո՞նք են Պուլկարիոյ այսօրուան վարիչները:

= Վարչապետ Կէորկի Տիմիթրօվ, արտաքին նախարար Վասիլ Քօլարօվ եւ նոյն կարգի մարդիկ, բոլորն ալ թունդ Սթալինեան, կէտ առ կէտ կը կատարեն վերի հրամանները: Պուլկար ընդդիմադիրներ ծաղրանկար մը յօրինած են որուն համաձայն Կէորկի Տիմիթրօվ (վարչապետը) երբ խորհրդարանէն դուրս կ'ելլէ պայծառ օդով, անմիջապէս հովանոցը կը բանայ գլխուն վրայ: Հետեւորդներ զարմացած երբ պատճառը կը հարցնեն, կը պատասխանէ — - Մոսկուայէն հեռագիր ստացայ այս առաւօտ կ'անձրեւէ հոն» ...

— Ի՞նչ ծրագիրներ ունի ազգայնական Տօքթ. Կէորկին, եւ ի՞նչ կը նախատեսէ Պուլկար ժողովուրդին ապագային համար:

= Կազմակերպել արտասահմանի Պուլկարները: Մամուլով եւ ձայնասփիւռով արթնցնել պուլկար հպատակ ժողովուրդը, ինչպէս եւ ռուսական կարմիր թաթին տակ հեծող բախտակից պալքանեան ժողովուրդները: Պահանջել Արեւմտեան պետութիւններու միջամտութիւնը ազատելու համար ստրուկ ժողովուրդները: Անընդհատ պայքարիլ, մինչեւ որ ուրիշներու կարգին պուլկար ժողովուրդն ալ, ազատ ու օրինաւոր քուէով կազմէ իր կառավարութիւնը, անկաշկանդ հանրապետութիւնը: Մէկ խօսքով վերականգնել ցանկալի անկախ Պուլկարիան:

Շնորհակալութիւն յայտնելով կը բաժնուինք յարգելի քարտուղարէն որ կը խոստանայ, շաբաթ մը վերջը, մեզի հաղորդել այլապէս շահեկան տեղեկութիւններ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Հայկ. դպրոցներու փակումը Յունաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Ազատ Օր», Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, ծանր վտանգ մը կը մատնանշէ շարք մը խմբագրականներով: Ահաւասիկ առաջինը, իբրեւ լուսաբանութիւն (21 Հոկտ.).—

Մօտաւորապէս 20 օրերէ ի վեր, աթենահայութեան գլխուն Դամոկլեան սուրի պէս կախուած կը մնար իր վարժարաններու վերջնապէս փակման հարցը: Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամները տեղեկացած էին սպառնացող ահաւոր վտանգին, որմէ չուշացան նաեւ մեզ ալ տեղեակ պահել: Մամլոյ ընթ չըրինք, որպէսզի խուճապ չյառաջացնենք, որովհետեւ, վստահ էինք որ, այս կամ այն ձեւով կարելի պիտի ըլլար համոզել իշխանութիւնները, եւ անոնցմէ ստանալ հայկական վարժարաններու վերաբացման յատուկ արտօնագիրը: Այս համոզումը գոյացուցած էր Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, համոզում մը, զոր մենք ալ, մեր կարգին, պատճառ մը չունէինք չբաժնելու:

Իսկապէս գոյութիւն ունէի՞ն հայկական վարժարաններ: — ՈՉ: Այո, հայ աշակերտներու յատուկ վարժարաններ, եւ սակայն հելլենական կրթական ծրագրով, օրական միայն 1—2 պահ հայերէն, կրօնք եւ պատմութիւն աւանդելու արտօնութեամբ:

Մեթաքսասի իշխանութիւնը 1936ին վերջ տըւած էր գոյութեանը Հայերու թաղային վարժարաններու, որոնք անհատական բնոյթ էին ստացած, այդ օրէն, հելլենահպատակ պատասխանատու Տնօրէնի մը արտօնատիրութեամբ եւ հելլէն տարրական դասարաններու յատուկ կրթական ծրագրով: Ուստի, Ֆիքսի Ազգային վարժարանը յաչս կառավարութեան կամ հելլէն կրթական տեսչութեան, Պ. Խաթեմեանի, Գոքինիոյ Ազգայինը՝ Պ. Սարգիս Տէր Յակոբեանի անհատական վարժարաններն էին:

Մեթաքսասի օրէնքով, ոեւէ հելլենահպատակ անձ, որ անբաղձալի չէր, կրնար արտօնատիրութիւնը ստանձնել ոեւէ վարժարանի կամ իր սեփական, անհատական վարժարանը ունենալ: Յետպատերազմեան նոր օրէնք մը սակայն, երկու տարի առաջ հաստատուած, միայն հելլէն ուսուցչանոցէն վկայեալ հելլէն կամ հելլէնահպատակ ուսուցիչներու իրաւունք կուտայ ունենալու կամ վարելու անհատական վարժարաններ:

Այս վերջին պայմանները կը լրացնեն միայն Հ. Կ. Խաչի Ֆիքսի եւ Գոքինիոյ վարժարանները, որոնց երկուքին ալ արտօնատէրեր ու տնօրէնուհիները հելլէն ուսուցչանոցէն շրջանաւարտ ուսուցչուհիներ են, որոնք իրենց քաղաքական համոզումներով եւ բարոյականով կը լրացնեն կրթական նախարարութեան պայմանները: Ահա թէ ինչու Հ. Կ. Խաչի երկու վարժարաններն ալ փակուելու ոեւէ սպառնալիքի տակ չէին գտնուեր:

Ինչ պատահեցաւ սակայն, որ վտանգը անոնց, Հ. Կ. Խաչի վարժարաններուն դուռն ալ հասաւ:

Ֆիքսի Ազգային վարժարանի արտօնատէր Պ. Խաթէմեան անցեալ տարի Սուրիա մեկնեցաւ: Նոր արտօնատէր մը գտնելու եւ զայն կրթական նախարարութեան կողմէ ընդունիլ տալու հարց ծագած ըլլալով, երբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ դիմում կ'ըլլայ արտօնատիրութիւնը փոխանցելու հելլէն ուսուցչուհի Տիկին Մինայի, կրթական նախարարութիւնը կը մերժէ, որովհետեւ նոր օրէնքով մը արգիլուած էր ոեւէ անձի,— օրէնքի սահմանին մէջ իսկ,— արտօնութեան իրաւունք տալ ոեւէ վարժարանի կամ նոր վարժարան հիմնել: Եւ երբ ջերմ խնդրանք կը ներկայացուի արտօնելու, որովհետեւ հաւանաբար մինչեւ յաջորդ շրջանը ազգային վարժարանի աշակերտները արդէն մեկնած ըլլան Հայաստան. կրթական նախարարութեան տնօրինութիւնը կ'արտօնէ մէկ տարուան համար միայն վերաբացումը Խաթեմեանի նախկին անհատական վարժարանին, պայմանաւ որ տարեվերջին ինքնաբերաբար վերջնապէս փակուած նկատուի:

Ուրեմն, Ֆիքսի Ազգ. վարժարանի — իմա Խաթեմեան անհատական վարժարանի — փակումը անցեալ տարուընէ իսկ որոշուած էր կրթական նախարարութեան կողմէ, որովհետեւ, անոր արտօնատէրը հեռացած էր Յունաստանէն:

Ահա անցեալ տարուան այդ որոշումն էր որ գործադրութեան կը դնէին պատկան մարմինները, որոնց մօտ Ազգ. Կեդր. վարչութեան դիմումները՝ ամէն գնով վերաբանալու համար զայն, սեղանի վրայ կը բերէին երկու տարի առաջ տրուած որոշումը, որ իրաւունք չէր տար ոչ-հելլէն ուսուցչուհիի մը կամ ուսուցչի մը ոեւէ վարժարանի արտօնատէր ըլլալ: Այսով, Նախարարութիւնը ձեռնամուխ եղաւ մեզի համար աւելի անպաստ որոշման մը գործադրութեան,— Հայերու անունով արտօնուած անհատական վարժարաններու փակման, որոնց կարգին եւ Գոքինիոյ Հ. Կ. Խաչի Զաւարեան վարժարանը, անշուշտ թիւրիմացութեամբ, որովհետեւ չէին անդրադարձած անմիջապէս, որ իսկական արտօնատէրը, ինչպէս յիշուած էարտօնագրին մէջ, հելլէն ուսուցչանոցէն շրջանաւարտ հելլէնուհի մըն է: Եւ որովհետեւ հայկական վարժարանները փակելու որոշումէն տեղեակ էին Աթէնքի կրթական տեսչութիւնը եւ անհատական վարժարաններու արտօնագրերու վարչութիւնը, անտեղեակ խնդրին էութեան, ոչ միայն կը դժկամակէին տալ օրինաւոր նկատուած մեր վարժարաններու արտօնագրերը, այլեւ կը համարձակէին փակել միւսներու կարգին նաեւ Հ. Կ. Խաչի Ֆիքսի վարժարանը, հոդ չէ թէ մէկ օրուան համար:

Խռովայոյզ Կիպրոսը

Հակառակ բրիտանական պաշտօնական շրջանակներու մէջ տիրող լռութեան, վրդովիչ լուրեր կը շրջին Կիպրոսի հարցին շուրջ: Կառավարիչը, Լորտ Ուինսթըր լուծեց, անցեալ Մայիսին, օրէնսդրական խորհուրդը: Անկէ ի վեր դէպքերը եւ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն: Իսկ կառավարիչը գնաց Լոնտոն իր հրաժարականը տալու համար, ինչ որ կը նշանակէ 1946ի բարենորոգութեան քաղաքականութեան ձախողումը:

Վաթսուն տարիէ ի վեր Անգլիան կը կառավարէ այս կղզին, որ ունի 450 հազար բնակիչ (մօտ 80 առ հարիւրը Յոյներ): Ասոնք շնորհիւ իրենց թիւին՝ կը պահանջեն որ Կիպրոսը կցուի Յունաստանին:

Դարերէ ի վեր կղզին ունեցած է բաւական թիւով օտար տէրեր: Շատոնց է որ Յունաստանի չի պատկանիր: Միայն լեզուի, բարքերու եւ կրօնքի նմանութիւն մը կայ, ինչ որ կարեւոր կը նկատուի «ազգապատկանութեան» կուսակիցներուն համար: Այս շարժումին ղեկավարն է օրթոտոքս կղերը: Յունական այս հոսանքին Անգլիան կը հակադրէ կրօնքի տարբերութիւնը, որովհետեւ բնակչութեան 20 առ հարիւրը Իսլամներ, այսինքն Թուրքեր են, որոնք չեն ուզեր Յոյն դառ-

նայ։ Օրէնսդրական խորհուրդին մէջ․ վարչական խաղի մը շնորհիւ, Թուրքերը գերակշռութիւն ունէին Յոյներուն վրայ ։

Բրիտանիան մտածեց տկարացնել հելլէնական կուսակցութիւնը եւ քաջալերել ձախ հոսանքը, որ նաեւ ինքնավարութեան կուսակից էր։ Կառավարիչը այս ձեւով կը յուսար ինքնավարականներու եւ փոքրամասնութեանց շնորհիւ օրէնսդրական խորհուրդին մէջ հաստատունմեծամասնութիւն մը գոյացնելով, ջնջել յոյն ազգայնականներուն տրուած առանձնաշնորհները։ Այս վարպետութիւնը ձախողեցաւ, ձախ հոսանքը (համայնավարութիւնը) միացած ըլլալով «Ազգապատկանութեան» հոսանքին ։

Միւս կողմէ, Յունաստանի Թագաւորը յայտարարեց թէ Յունաստան չի հրաժարիր Կիպրոսի կցման գաղափարէն, եւ ասիկա ճիշդ այն պահուն երբ Յոյները Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն հետ կողք կողքի էին Յունաստանի հիւսիսային մասին մէջ։ Այս յայտարարութեան հետեւանքը այն եղաւ որ Կիպրոսի մէջ Անգլիացիները ձերբակալեցին թէ ազգայնականը, թէ համայնավարը, թէ «Ազգապատկան» կուսակցութեան պատկանող կղերը եւ թէ արհեստակցական միութեան անդամները։

Իսկ Անգլիոյ նպատակը ամէն բանէ առաջ ռազմական է։ Որովհետեւ Մոտաւոր Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին մէջ, Կիպրոս առաջնակարգ նշանակութիւն ունի։ Շատ մեծ աշխատանք տարուած է կղզին Արեւելեան Միջերկրականի գլխաւոր մարտկոցի մը վերածելու, ցանց մը օդային եւ ծովային խարիսխներու։ Այս պայմաններուն մէջ հասկնալի է որ Անգլիան ուշադրութիւն չըննծայէ երկրին մէջ տիրող այլեկծութեան։ Հաւանական է որ նոր կառավարիչը տրակոնեան հրահանգներով երթայ կղզին,— օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավարները, արտաքսել օտար խռովարարները, սահմանափակել արհեստակցական եւ քաղաքական գործունէութիւնը, եւայլն։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՕՆ ԵՒ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՏԷՍԻՆ, 25 Նոյ․ (Յառաջ)․— Հ․ Յ․ Դ․ «Օր»ը, այս տարի եւս, տօնեցինք մեծ շուքով։ Կիրակի, կէսօրէ վերջ մեր բարեկամներն ու համակիրները փութացեր էին Հ Յ․ Դ․ տան սրահը՝ լսելու համար Դաշնակցութեան խօսքը, ոգեկոչելու յիշատակը այն քաջերուն որոնք յանուն հայրենիքի եւ ազատութեան նետուեցան կրկէս եւ իրենց արիւնով խորտակեցին ստրկութեան եւ գերութեան անարդ լուծը։

Ինչ փոյթ, որ դեռ մարդիկ, չեն հաւատար մեր ազատագրական պայքարին, մեր մղած կռիւներուն ու յեղափոխական դղրդացին ցնցումներուն։ Մեր խօսքը անշուշտ թերահաւատներուն համար չէ եւ ոչ ալ անոնց՝ որոնք Դաշնակցութեան անունը լսած ատեն կը սկսին քերուիլ, բորոտութենէ բռնուած հիւանդներուն պէս։

Հ․ Յ․ Դ․ Ցէյթունի Նոր Սերունդը հանդէսը կը բանայ Դաշնակցութեան քայլերգով ։ Օրուան նախագահը, քանի մը խօսքով բացատրութիւն կուտայ Դաշնակցութեան էութեան ու հետապնդած քաղաքականութեան մասին եւ ոտքի կը հրաւիրէ հանդիսականները՝ յարգելու համար յիշատակը մեզմէ բաժնուած ընկերներուն։ Յետոյ՝ բեմ կը հրաւիրուի երիտասարդ ուժ մը, ընկեր Միսաք Միրզէն։ Կը խօսի սահուն ու ոգեւորիչ։ Մեր շրջանին մէջ, իր ամէնէն գեղեցիկ ճառն էր որ խօսեցաւ Միրզէն ։

Երկրորդ բանախօսը ընկեր Ս․ Սիսլեանն էր, նոյնպէս երիտասարդ, որ տրամաբանական ճառով մը բաղդատեց Դաշնակցութիւնը եւ ուրիշ կուսակցութիւններ եւ յորդորեց աննկուն շարունակել մեր գործը, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը վերստանայ իր հողերուն ամբողջութիւնը և հայրենիքի ազատութիւնը ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Տիկիններ Մ․ Կարապետեան եւ Աշխ․ Պօյաճեան։ Մեներգ, Պ․ Պ․ Յ․ Միքայէլեան եւ Ա․ Գրիգորեան արտասանութիւն։ Գեղեցկօրէն արտասանեցին նաեւ Օր․ Ժ․ Աստուրեան եւ Մ․ Լ․ Առաքելեան։ Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով։

★ Երեքշաբթի երեկոյ, 23 Նոյեմբեր, տեղի ունեցաւ ընկեր Ա․ Ահարոնեանի նուիրուած շարժանկարին ներկայացումը, խուռն բազմութեամբ։ Երկար ատենէ ի վեր այդքան բազմութիւն տեսնուած չէր։ Հոն էր Հայը՝ իր բոլոր դասակարգերով․— առեւտրական, գործաւոր, ծեր, երիտասարդ ու դպրոցական աշակերտներ։ Կազմակերպիչ յանձնախումբը լաւ մտածեր էր բերել տալով նաեւ երկու ուրիշ շարժանկարներ, մէկը՝ Ֆրանսայի ազատագրութեան պայքարները ցուցադրող, իսկ միւսը՝ Հռոմի ազատագրութիւնը։ Խոր լռութեան մէջ ցուցադրուեցաւ Ահարոնեանի շարժանկարը։ Շատ մը կիներ կը հեկեկային իրենց յուզումէն։ Տառապանքի եւ գայրոյթի երդչին կեանքէն առնուած այս անցքերը անջնջելի յիշատակ մը պիտի մնան հայ հասարակութեան համար ։

— Ցաւալի է որ շատ կարճ է,— կ'ըսէին շատերը։ Ուրիշ բարեմիտ մը, մօտենալով ինծի՝ ըսաւ․— Դաշնակցութիւնը չի՞ կրնար «Խանասորի արշաւանք»ը շարժանկարի վերածել տալ։ = Եթէ հնարաւորութիւն ըլլայ ինչո՞ւ չէ ։

Որսորդ

ԽՈՆԱՐՀ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ԹԱՂՈՒՄԸ

ՌՈՄԱՆ․— Ինչպէս հաղորդած էի, Նոյեմբեր 27ին կառք մը զարնուելով մեռաւ ընկեր Եղիա Յովսէփեան։ Ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 29ին, ժամը 15ին, մեծ բազմութեամբ։ Սգաւորներ եկած էին Մարսէյլէն, Վիէնէն, Վալանսէն, եւն․։ Կը մասնակցէին նաեւ Ֆրանսացի ընկերվարականներէն քաղաքացիներ Շազալոն, Պօնօմ եւ առեւտրական դաշնակցութեան նախագահը՝ Պ․ Մուրիէ։ Գերեզմանատան մէջ, ընկեր Շազալոն յուզիչ ճառ մը կարդաց, խոր տպաւորութիւն ձգելով։ Ծաղկեպսակներ եւ ծաղիկներ ղրկած էին, ազգականներէն եւ անհատներէ զատ, Հ․ Յ․ Դ․ «Անդրանիկ» խումբը, Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչը, Խարբերդի Հայր․ Միութիւնը եւն․։

Սիրելի ընկեր Եղիա, փոխան դամբանականի, ահաւասիկ, այնքան սիրած յեղափոխական երգիդ, ամէնէն յուզիչ յանկերգը․— «Ահա հանգիստ հող կը մտնեմ, յոյսս դուք էք ընկերներ, շարունակեցէք դուք մեր գործը, Դաշնակցութեան վեհ քաջեր»։— Պիլալի

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒ

մի սպասէք վճարելու համար ձեր պարտքը ։ Հետզհետէ կը դադրեցնենք այն թերթերը որոնց տէրերը վեց ամիսէն աւելի պարտք ունին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 30 Նոյ․— Խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը կորսնցուց Porte de Boucի երիտասարդ խումբին դէմ 3ի դէմ 1 նշանակէտով։ Կորսնցուց, որովհետեւ իր Ա․ խումբին խոստմնալից բերդապահը՝ Պ․ Էմանէթեան վիրաւորուած ըլլալով St. Remyի խաղարկութեան ընթացքին, իր փոխանորդը չկրցաւ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը։ Յարձակողական գծէն Պ․ Ելգովանեան իր ամուսնութեան պատճառաւ, իսկ պաշտպանողական Պ․ Ժօռժ Մկրտիչեան վիրաւորուած ըլլալով չէին կրցած մասնակցիլ այս շատ կարեւոր մրցումին։

Ամէն պարագայի մէջ, շնորհաւորելի են մեր տղաքը որոնք մինչեւ վերջին վայրկեանը կարելին փորձեցին, բարձր պահելու համար Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի պատիւը ։

Այս խաղարկութեամբ մեր տղաքը կ'աւարտեն իրենց առաջին մրցումներու շարքը եւ կը գրաւեն Groupe Dի երրորդութիւնը ։

★ Այս կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը կը սկսի իր դարձի մրցումները։ Իր մարզադաշտին Atlanticի վրայ պիտի մրցի Istresի օդանաւային խումբին դէմ։ Առաջին խաղարկութեան տեղացիները իրենց մարզադաշտին վրայ ծանր պարտութեան մատնուեցան Հ․ Մ․ մ․ Մ․ի կողմէ 0ի դէմ 8 նշանակէտով։ Այժմ նոր ուժերով զօրացած կ'ուզեն իրենց վրէժը լուծել։

Մեր մարզիկները, հակառակ իրենց երկու պարտութեան Ֆրանսական մարզական շրջանակներու եւ թերթերու կողմէ կը նկատուին Promotion d'Honnuerի ամէնէն զօրաւոր խումբերէն մին։ Մեր տղոց մէջ զգալի է ճարպիկ, արագ եւ հարուածող յառաջապահի մը պակասը, բայց Աւետեաններ, Ժանօներ եւ Ելգովանեաններ այդ պակասը հետզհետէ անզգալի կը դարձնեն։

Mr. Turc մեծ վստահութիւն ունի ապագայ յաղթութիւններու մասին։ Օն, տղաք, հազարաւորներ ձեր նոր յաջողութեան կը սպասեն ։

Վահան Շամլեան

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ․

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

Այն գիշերը մեծ ուրախութեամբ եւ զուարթութեամբ վայելեցին վանքին հիւրընկալութիւնը մեր ուղեւորները, եւ Բաբկէն զարմանքով տեսաւ սեղանին վրայ իր քով նստած աշխարհականի զգեստներով ճերմակ մօրուքով մէկը որ առանց խօսելու՝ իր բոլոր ծանրութեամբ եւ լաւ ախորժակով կ'ուտէր, Բաբկէն երբեմն երբեմն քովնտի ակնարկ մը կը նետէր աս նոր սեղանակցին, որ ամենեւին իրեն ուշ չէր դներ․ վերջապէս վանահայրը տեսնելով թէ՝ սեղանին վրայի լռութիւնը այս պատճառաւ իրօք վանականաց սեղան մը կը դառնար, ինք որ աբեղաթող կը համարէր այն օրը իր միաբաններուն ։

— Բաբկէն հայրիկ, ըսաւ․ ձեր ճամբու ընկեր վարդապետը չե՞ս փնտռեր ։

— Հայր սուրբ, ես կը յուսայի եւ կը փափաքէի զինքը հոս գտնել․ բայց ձեր հրամանը գիտէ տնօրինել, մենք զինուոր ենք՝ կրօնաւորաց համար ալ լսած ենք թէ զինուոր են՝ իրենց վանահօր կը հնազանդին ։

— Անոր փոխարէն ահա քեզի ուրիշ բարեկամ մը ես գտայ, Սեւ լեռնէն է նա ալ, իրեն տեղեկութիւն ինչո՞ւ չես հարցներ ։

Բաբկէն քննող աչքով դարձեալ նայեցաւ քովինին, բայց չկրնալով ճանչնալ, եւ սեղանին հորթի՝ կաքաւի եւ կաթնեղէնէ պատրաստուած խորտիկներն ու համադամները՝ Կիպրոսի տեսակ տեսակ գինիներն իր ախորժակին յարմար գալով, եւ անոր յամառ լռութենէն ձանձրացած,

— Հայր սուրբ, ըսաւ, սա բարեկամը՝ ինձմէ անօթի կ'երեւայ, ոչ անուն կուտայ եւ ոչ ձայն կը հանէ։

— Բաբկէն, ըսաւ քովինը չեշտակի իրեն նայելով, զիս չես ճանչնար ։

— Աստուած վկայ Կոստանդինն ինքն է, նա է, անոր ձայնն է, ըսաւ Բաբկէն դէպի անոր դառնալով եւ աչքերը խոշոր խոշոր բանալով, փառք Աստուծոյ ողջ է ։

— Փառք Աստուծոյ որ զիս ճանչցար ։

— Թէ որ ձայնդ չլսէի, խաչ որ պիտի չճանչնայի ։

Ամէնքը սկսան խնդալ, ուրախութիւնը կը տիրէր սեղանին վրայ․ Վանահայրը որ պատուական եւ իմաստուն անձ մըն էր եւ որու իմացուցած էր Կոստանդին որոնք ըլլալնին, կատարեալ հիւրամեծար գտնուեցաւ իրենց, եւ խոստացաւ ամէն դիւրութիւն եւ ապահովութիւն ճարելու Տորոսի լեռները գտնել տալու համար Հայ իշխանին ։

Ան գիշեր ապահովութեան եւ վստահութեան միճակի մէջ՝ Դինիս իր տաժանելի աչալրջութենէն յոգնութիւն կ'առնէր Բաբկէն ուրախ էր ամէն բան դիւրանալուն․ Թորոս թէպէտ սակաւախօս՝ գոհ էր ամէն բան մինչեւ այն օր անվտանգ յաջողելուն։ Եւփիմէ միւսին գոհութիւնը տեսնելով զուարթութիւնը գեղեցկութեան հաւասար կը փայլեցնէր, իսկ Կոստանդինի ուրախութիւնը անպատմելի էր։

Աս մարդը շարունակ իր մեծին Հայաստանի ճամբորդութիւնները կը պատմէր, վասնզի Հայաբնակ երկիր մը չկար որ հինգ տարի շարունակ պտտած չըլլար, Վրաստանէ մինչեւ Միջագետք, Սպիրէ մինչեւ Ատրպատական տեղ չէր ձգած որ խուզարկած չըլլար, վասնզի կենաց յոյս մը կը փնտռէր Կիլիկիայէ դուրս եւ չէր գտներ, հայ թագերու պաշտպանութեան համար չինուած բերդեր, բերդաքաղաքներ օտարին իշխանութեան եւ բռնութեան գործիք ու ամրութիւն եղած էին ։

Անի նաեւ, մեծ Անին, հազար ու մէկ եկեղեցւոյ Անին, ան ալ կենդանութեան յոյս չէր տար, եւ ժողովուրդը որ անգամ մը գացեր իր թագաւորաց գերեզմաններուն վրայ ողբալով լացեր էր, ալ չէր հաւատար թէ անոնց ստուերները դարձեալ պիտի ելնեն կանգնին, փրկել Հայաստան ։

Քրիստոնեայ դրացի եւ ազգակից ժողովուրդ Վիրք, նաեւ Հայ զօրավարաց ձեռքով վարուած Հայ ազգ՝ հալածելու եւ հարստահարելու կը նկրտէին, Վասպուրականի դասալիք Արծրունեաց յիշատակը անհետացեալ էր գրեթէ եւ յիմար ժողովուրդ մը կործանեալ գահին պատուանդաններուն վրայ կաթողիկոսական բաժանման աթոռ մը հաստատելով կը մխիթարուէր ։

ԾԵՐԵՆՑ

նելով Ֆրանսական յուշագրին, Հաւանութիւն կը յայտնէ որ միջազգային հսկողութիւն հաստատ–ուի Ռուրի ճարտարարուեստի վրայ։ Այս առ–թիւ կը յայտարարէ թէ թոյլ պիտի չտրուի որ վե–րահաստատուի Գերմանիոյ զինուորական ուժը։ Տեղականթերթերը դիտել կուտան թէ ամերիկեան պատասխանը որեւէ նորութիւն չի պարունակեր։

Պաղեստինի բնակը

ՄԱԿի Քաղաքական Ցանձնաժողովին Դշ. օր–ուան նիստին մէջ, Արաբները ուժգնօրէն ընդդի–մացան Իսրայէլի թեկնածութեան, դիտել տալով թէ Հրէական պետութիւնը յարձակողական դիրք մը բռնած է, կ'արհամարհէ Ազգաժողովին սկզբ–բունքները, եւ իրական պետութիւն ալ չէ։ Իսրայէ–լի ներկայացուցիչները լաւատես կ'երեւային քա–նի մը օր առաջ, բայց այժմ համոզուած են թէ շատ ջուր կը վերցնէ իրենց ընդունելութիւնը։ Անգլիա, Ֆրանսա եւ ուրիշ պետութիւններ համա–ձայն են յետաձգելու այս խնդիրը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, արաբ ներկա–յացուցիչները բացէ ի բաց յայտարարեցին թէ պիտի հրաժարին Ազգաժողովէն, եթէ ընդունուի Իսրայէլի թեկնածութիւնը։

Սուրիոյ ներկայացուցիչը, Ֆարէս էլ Խուրի հարցուց թէ Իսրայէլի ընդունելութեամբ վարձա–տրե՞լ կ'ուզեն Հրեաները, կոմս Պերնատոթի սպա–նութեան համար։ Շուէտի ներկայացուցիչը բողո–քեց.— «Հանգիստ ձգեցէք կոմս Պերնատոթը։ Քարոզչական պայքարի առարկայ մի դարձնէք զայն»։

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը, Ալի Անտրասս պէյ, խնդրեց հապճեպ որոշումներ չտալ։ «Մենք մեր ճամբան պիտի շարունակենք եւ, շնորհիւ Աստուծոյ, ոչ ոք պիտի կրնայ կեցնել մեզ»։

★ Արաբական երկիրները պատասխանելով Հաշտութեանց բանակցութեան առաջարկին, կը յայտարարեն թէ Հրեաներուն հետ կրնան բանակ–ցիլ միայն այն ատեն երբ անոնք ընդունին արա–բական պետութեան մը հաստատումը ամբողջ Պաղեստինի վրայ։

★ Տոքթ. Խայիմ Վայզման, Իսրայէլի նա–խագահը, կը պահանջէ հրէական պետութեան միացնել Նոր Երուսաղէմը, «անըմբռնելի գտնե–լով օտար իշխանութեան մը ենթարկել այդ հրէա–կան քաղաքը»։ Իր յայտարարութեան համաձայն, Իսրայէլի կառավարութիւնը վճռապէս պիտի ընդ–դիմանայ ամբողջ Երուսաղէմի միջազգայնացման եւ հաւասար իրաւունքներ պիտի պահանջէ բոլոր դաւանանքներուն համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԻ թերթը յօդուած մը հրատա–րակած է վերջին թիւին մէջ, համայնավար երես–փոխան Թիյոնի ստորագրութեամբ։ Նախկին նա–խարարը 800.000 հաշուելով ֆրանսական բանակին թիւը (400.000ը կանոնաւոր), կը գրէ թէ այս բա–նակը «ի սպաս դրուած է ամերիկեան յետադի–մութեան», իբրեւ հետեւանք արեւմտեան Միու–թեան։ Ցետոյ կ'աւելցնէ.— «Ֆրանսական բանա–կը անկախ չէ այլեւս եւ կը գտնուի օտար հրամա–նատարութեան տակ։ Ան իջած է հակաբոլշեւիկ լեգէոնի մը աստիճանին, ինչպէս Նացիներու օ–րով։ Անոր պաշտօնն է նախ՝ զինուոր ճարել արեւ–մտեան զինուորական ճակատին, երկրորդ՝ պաշ–պանել ներքին բարեկարգութիւնը»։

ԴԱՏ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ չորս համայնավար թեր–թերու դէմ,— «Իւմանիթէ», «Ավան Կարտ», «Քոմպաթ» եւ «Ֆրանս Նուվէլ», այն ամբաստա–նութեամբ թէ փորձած են խախտել բանակին բա–րոյական կորովը եւ անհնազանդութեան մղել զին–ուորները։

ԱՆԳԼԻՈՅ զինուորական պաշտպանութեան մասին բուռն ճառ մը խօսեցաւ Չըրչիլ։ «Մենք ի–րաւունք ունինք գոնէ այնքան բան գիտնալու մեր ազգային պաշտպանութեան մասին որքան Կրեմ–լինը»։ Ըսելէ վերջ թէ այս տարի քառապատիկ վարկ քուէարկուած է բաղդատելով 1914ի հետ, հարցուց թէ ի՞նչպէս կը վատնուին այս միլիոնաւոր գումարները։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԼԻԻ ՄԷՋ կը տօնուի այս կիրա–կի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Hôtel de Franceի սրա–հի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին։

Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասա–նութիւն։ Մուտքը ազատ է։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Դեկտեմբեր 11ին, շա–բաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Ճոխ պիւ–ֆէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Cercle des Républicains, 16 rue J .B. David: Մուտքը ազատ է։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ Հայուն՝ Ա. Ահարոնեա–նի կեանքը ժապաւէնի վրայ հայերէն լեզուով։ Իր մանկութենէն մինչեւ Փարիզ, թաղումը եւն.։ Տե–ղի կ'ունենայ, 6 Դեկտեմբեր, երկուշաբթի երե–կոյեան ժամը 9էն մինչեւ 11ը՝ 127 rue Boileau, Salle Saint Pothin (նախկին Emile Zola) սինէմային մէջ։ Մուտքը հրաւիրատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէ–ին, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ իր 12 մասնաճիւղերուն։ Շաբաթ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, երեկոյեան ժամը 9ին Սալ Մաղընոյի մէջ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՊԱՐԻՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Կրընոպլըի Սա–նուհիներուն խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին ՍԻՍԼԵԱՆի։ Պիտի խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սե–րունդի նուագախումբին։

ՏԱՐԵԿԱՆ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 4ին Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կազմակերպած գիշերային պարա–հանդէսը MOULIN – BRULÉի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Գուսան երգչախումբին, սպանիական պարեր Կարլո Քանթիի խումբին կողմէ։ ՍԱՐԵԱՆ TAN-GOի նուագախումբը։ Թագուհիի ընտրութիւն եւ բազմաթիւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրա–մատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն եւ Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւսը, իջնելու համար Moulin d'Enfer:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Դեկտեմբեր 5ին ժամը 16—24 Hôtel des deux Mondesի սրահներուն մէջ 22 Ave. d el'Opéra: Գեղարուեստական բաժին Աճուրդ չկայ

Սեղաններ նախապէս գրաւելու համար հեռա–ձայնել առաւօտները Tro. 44-38:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 3էն 22 GALERIE ANDRÉ WEIL 26 Ave. Matignon, Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.—Ուսանողական Ոստանի Մա–րինուպար հաստատութեան վարչութիւնը պարտք կը համարէ հրապարակաւ արտայայտել իր ու Ոս–տանի բոլոր ուսանողներու անկեղծ ու խոր գնա–հատանքը այն լայն օժանդակութեան համար որ մեզ տրուեցաւ Institut Arménen de Franceի կողմէ։

Վարչութիւնս, որ ցարդ վայելած է Փարի–զահայ գաղութին բարեացակամ հոգածութիւնը եւ մանաւորաբար Հ. Բ. Ը. Մ.եան մնայուն գոր–ծակցութիւնը վարչական եւ այլ մարզերու մէջ, ուրախութեամբ կ'արձանագրէ նաեւ Institut Arménienի նիւթական օժանդակութիւնը, որուն շնորհիւ կարելի եղաւ վերահաստատել շէնքին մէջ նախա–ճաշի կանոնաւոր սպասարկութիւն մը՝ մեծապէս գնահատուելով հայ եւ օտար ուսանողներու կողմէ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները Հրայր Ակումբը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին։ Կարեւոր օրա–կարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդ–հանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները ան–խտիր, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelaisի ակումբին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—«Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերվա–րականներուն սրահը, rue Brossard: Կարեւոր օրա–կարգ։

ԷՔՍԻ Հ. Յ. Դ. խումբին ժողովը՝ այս կիրա–կի կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին։

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժո–ղովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորա–կան հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմի–տէի ներկայացուցիչը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր, ՊՈՄՈՆԻ ակումբին սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ ընկ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար Ֆր. Կ. Խաչի Կրընոպլի սանուհիներուն կողմէ։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5ԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղներու անդամները եւ համակիրները, իր կազմակերպած պարահանդէ–սին, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ժամը 4էն 11, 76 Bld. Maré–chal Joffre, Café du Métro, à Bourg la Reine:

Օթօպիւս Porte d'Orléans 188 Place Condorcet, métro Bourg la Reine:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ դուստրը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան, Պ. Ա. Իւթիւճեան եւ համայն ազգական պարագաները կը ծանուցանեն որ յառաջիկայ կիրակի 5 Դեկտ.ին, յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա–տարուի իրենց ծնողքին՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ եւ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ յի–շատակին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ,15 rue Jean Goujon:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուր–եան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Տիրա–տուրեան եւ զաւակները կը տեղեկացնեն որ Դեկ–տեմբեր 5, կիրակի օր, հոգեհանգիստ պիտի կա–տարուի ողբացեալ՝

ՍԵՐՈԲԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆի

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Պոմոնի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ։ Կը հրա–ւիրուին յիշատակը յարգողները։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուշի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵ–ՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։

Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆի նուագախում–բին։ Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Մուտք 100 ֆրանք։

Ծանօթ.— 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ, ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում, Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01-08:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Décembre 1948 Շաբաթ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5711–Նոր շրջան թիւ 1122

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ..

Ամէնքն ալ այդ մասին կը խօսին ամիսներէ ի վեր, օրէ օր խրելով անստուգութեան մէջ :

Ճիշդ այս միջոցին Մ. Նահանգները կը դառնուին երեք ականաւոր դէմքեր,— Զօր. Քէննըթ Քրաուֆորտ, բրիտանական ընդհ. սպայակոյտին փոխ – նախագահը, Պ. Ժան Մոռօ, Ֆրանսայի օդանաւային նախարարը, եւ զօր. Մառրաս, Իտալիոյ սպարապետը :

Իրենց պաշտօ՞նը,— խորհրդակցիլ հիւսիսային Ատլանտեանի ապահովութեան դաշինքի մասին, քննելով երեք տարբեր ծրագիրներ: Մէկը մշակած են արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը, երկրորդը՝ Մ. Նահանգները, երրորդը՝ Քանատացիները :

Շահակիցները կ'ուզեն վերջնական համաձայնութեան մը յանգիլ օր առաջ, կազմակերպելու համար ապահովութեան ճակատը:

Անշուշտ վճռական դեր պիտի կատարեն արեւմտեան Եւրոպայի գլխաւոր պետութիւնները, Անգլիա եւ Ֆրանսա : Պարտեալ Իտալիան առ այժմ հիւր կը համարուի: Տեսակ մը պահեստի դրամագլուխ, ինչպէս Սպանիան, հակառակ բոլոր վերապահութեանց :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ուրիշ պետութիւններ ալ պիտի հրաւիրուին, յանուն արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան, ազատութեան եւ քաղաքակրթութեան, որոնք լրջօրէն վտանգուած կը համարուին :

Առաջին «հրաւիրեալները» պիտի ըլլային սկանտինաւեան պետութիւնները, Շուէտ եւ Նորվեկիա:

Բայց, ահաւասիկ ձայն մը Մոսկուայէն, զգաստութեան հրաւիրելու համար զանոնք:

«Իզվեստիա», Խ. Միութեան կառավարական պաշտօնաթերթն է որ կ'ազդարարէ, Դեկտ. 2 թուակիր յօդուածով մը (Պ. Կրինին).

— «Պատմութեան դասերը անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն փոքր ազգերուն, մէջն ըլլալով հիւսիսային Եւրոպայի փոքր երկիրները, թէ իրենց համար ո՛րքան աղետալի է մասնակցիլ նախայարձակ պետութեանց աշխարհակալ քաղաքականութեան »:

Մնացեալը գոց գիտէք բոլորդ ալ.— Ծրագրուած Արեւմտեան Միութիւնը սահմանուած է պատերազմ սարքելու Խ. Միութեան դէմ :

Նոյնիմաստ ազդարարութիւն մըն ալ Իտալիայէն, համայնավար առաջնորդին՝ Թոլլիաթթիի բերնով, երեսփ. ժողովին բեմէն: Ուղղուած՝ օրուան դահլիճին .

— «Ձեր հետեւած ճամբան պատերազմի եւ քաղաքացիական կռիւներու կ'առաջնորդէ : Դուք շատ լաւ գիտէք որ ամերիկեան օգնութիւնը կը տրուի այն երկիրներուն որոնք իրենց պաշտպանութեան ճակատին կը միանան, խզելով չէզոքութիւնը »:

Ինչպէս բոլոր երկիրներու համայնավարները, Իտալիոյ մէջ ալ պատերազմի դրդիչ կը համարեն արեւմտեան պետութիւնները, գլխաւորութեամբ Անգլօսաքսոններու, իսկ խաղաղութեան միակ պաշտպանը, անխոյեանն է Խ. Միութիւնը ...

Այս իմաստով ճառեր կը լսենք ամէն օր, Ֆրանսայի մէջ ալ: Դեռ առջի օր, Ռուրի հարցին քննութեան առթիւ, համայնավար ներկայացուցիչը, Ֆլորիմոն Պոնթ կը յայտարարէր Ազգ. ժողովին բեմէն .

— «Արեւմտեան Գերմանիան կցուելով արեւմտեան Եւրոպայի, իրականին մէջ աւելի վտանգաւոր պիտի դառնայ անոր համար որ, շատ չանցած տիրական դիրք մը պիտի բռնէ իր նախկին զինակիցներուն, Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ հետ: Այդպիսի Եւրոպայի մը ծոցին մէջ Ֆրանսան ուրիշ տեղ պիտի չունենայ բայց եթէ այն զոր իրեն կը վերապահէր Հիթլէր»:

Եզրակացութիւն.— «Անգլօսաքսոններու քաղաքականութեան հիմն է նախայարձակման խարիսխի մը վերածել արեւմտեան Եւրոպան, ընդդէմ Խ. Միութեան »:

Ո՛ւր ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն, որ պիտի ամրապնդուին փոխադարձ կասկածամտութեան, մրցակցութեան եւ յարաճուն սպառազինութեանց այս թունաւոր մթնոլորտին մէջ ...

Շ.

Խուժանավարութեան մը առթիւ

Մէկ շաբաթէ ի վեր պառաւական փսփսուքներ, սուտով սուտեր եւ գարշահոտ քսութիւններ իրար կը հրմշտկեն դիմացի բանջարանոցին մէջ, «օրկա՛ն Ֆրանսահայ Ազգ. ընդհ. Միութեան» :

Նոր գի՞ւտը.— Դաշնակցութիւնը ուզեր է խանգարել Նոյեմբեր 29ի տօնակատարութիւնը, միեւնոյն օրը կազմակերպելով իր կուսակցական տօնը, Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ:

Ամէնադէ՛տ եւ երերուն Զիթունին ալ, որ չի կրնար քառասուն տող բան գրել առանց ինքզինքը, իր այս ու այն գործը, աշխատանքը գովելու, կը ճռուար երէկ, նոյն բանջարանոցին պատերէն .

— «Ուրիշ օր չկա՞յ»...

Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք ի գիտութիւն բոլոր գրգռիչներուն եւ Զիթունիներուն.

— Ի զո՛ւր կը փորձէք հայրենասիրական վարկ շահիլ, գռեհկօրէն խեղաթիւրելով բուն իրականութիւնը:

Փարիզի մէջ Դաշնակցութեան Օրը կազմակերպուած էր Նոյեմբեր 20ին, յետաձգուեցաւ «Արմենուշ»ի ներկայացման եւ Արօվեանի հարիւրամեակի տօնակատարութեան առթիւ :

Մարսէյլի մէջ ալ նշանակած էին Նոյեմբեր 21ին, վարձելով Grand Palaisն: Վերջին պահուն զինուորական իշխանութիւնը գրաւած ըլլալով շէնքը, ստիպուեր էին ուրիշ սրահ մը վարձել յաջորդ շաբթուան համար:

Այսպէս ալ յայտարարուած էր ամէն տեղ, թերթով եւ թռուցիկներով :

Ուրեմն, ոչ թէ խանգարում, այլ միայն զուգադիպութիւն:

Դաշնակցութիւնը պէտք չունի պատէ պատ զարնուելու, ձրի սինեմա խոստանալու եւ հայրենիքին անունը շահագործելու, որպէսզի բազմութիւն հաւաքէ: Տեսնողը տեսաւ երկուքն ալ:

ՀՐԱՇՔ - ՏՂԱՆ, ջութակահար Վարուժան, հազիւ 12 տարեկան, Փարիզհասած էարդէն, երաժշտանոց մտնելու համար Լիբանանի կառավարութեան ծախքով: Կը ծանօթանաք վաղը :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ մասին խնդրագիր մը ներկայացուցած է Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարութեան՝ Պ. Գրիգոր Թէլլալեան (Գրիմիթէլ), իբրեւ նախկին պատուիրակ: Ի՜նչ սրտառուչ միամտութիւն, օրուան այս ժամուն ...

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Արիւնալի դէպքեր պատահեցան Սուրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք դահլիճին հրաժարման: Հեռագրի մը համաձայն, ութ հոգի սպաննուած, 70 հոգի վիրաւորուած են: Ոստիկանութիւնը կրակ բացած էր ցուցարարներուն դէմ : Կ'ըսուի թէ կրակի տրուած է պատերազմական նախարարին՝ Ահմէտ Շարապաթի բնակարանը :

Նախկին Նախագահ Հաշէմ պէյ մերժեց «ժողովրդական ճակատ»ի կառավարութիւն մը կազմել, յաջորդելու համար նախորդին որ հրաժարեցաւ եւթեք օրուան ընդհ. գործադուլէ մը վերջ : Դժգոհները կը պահանջեն զարկ տալ Պաղեստինի պատերազմին, փոխանակ տկարանալու հրէական յաջողութեանց առջեւ :

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ խռովութեանց զոհերուն յուղարկաւորութեան առթիւ, նոր ընդհարումներ պատահեցան, երբ հաւատացեալ երը դուրս կ'ելլէին մեծ մզկիթէն: Նոյն աղբիւրին համաձայն, առաջին անկարգութիւններն սկսան խորհրդարանին մէջ, երբ խօսողէն կը քննադատուէր Ճէմիլ Մէրտամի կառավարութեան քաղաքականութիւնը եւ զինուորական հրամանատարներուն տկարութիւնը: Յետոյ սկսան փողոցային ցոյցերը, շուկաներու, Դամասկոսի համալսարանին եւ բոլոր դպրոցներու փակումով :

★ Գահիրէի մէջ ալ խռովութիւններ ծագեցան ուսանողներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ : Համալսարանը փակուեցաւ:

★ Պաղեստինի Արաբներէն պատուիրակութիւն մը Անդրյորդանան երթալով, յայտնեց թէ ազգ. ժողով մը «Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի թագաւոր» հռչակած է Ապտուլլահը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ զինուորական կացութիւնը ծանրացած է, համաձայն պատերազմական նախարարին խոստովանութեան :

Ռուրի մասին տրուած որոշումը

« ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է ՈՐԵՒԷ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՑ ՖՐԱՆՍԱՅԻ »

Հինգշաբթի օր, Ազգ. ժողովը լսելէ վերջ արտաքին նախարարին բացատրութիւնները, 181ի դէմ 377 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց կառավարութեան, որ անմիջապէս բողոքած էր Գերմանիոյ անգլեւամերիկեան շրջանի հրամանատարներուն Նոյեմբեր 10 թուակիր որոշման դէմ (Ռուրի ճարտարագործութիւնները Գերմանիոյ վերադարձնել): Թէեւ Ֆրանսա բրաբոնք առաջած է անմիջապէս մասնակցելու Ռուրի վերատուչիչ կազմակերպութեանց, բայց անգլեւամերիկեան հրամանագրին յառաջաբանը ոչ եւ առնուած է, ոչ ալ արբագրուած: Արդ, Ազգ. ժողովը համոզուած է թէ անոր տրամադրութիւնները հակառակ են Ռուրի հանքածուխին եւ պողպատին «եւրոպականացման», միակ միջոցը հաշտեցնելու եւրոպական ապահովութեան եւ Գերմանիոյ տնտեսութեան ստուգական հաւասարակշռութեան պահանջները: Բանաձեւը չի պարունակեր սովորական բառերը,— «Վստահութիւն կը յայտնէ կառավարութեան »:

Համայնավարները առանձին բանաձեւ մը առաջարկած էին, պահանջելով Գերմանիա զրկել քննիչ յանձնաժողով մը, բայց մերժուեցաւ 181ի դէմ 411 ձայնով: Տը Կոլի կուսակիցներն ալ երկրորդ բանաձեւ մը առաջարկած էին, որ վերապահումներ կը յայտնէր կառավարութեան գործունէութեան մասին:

Այս ալ մերժուեցաւ 62ի դէմ 314 ձայնով :

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՆՁՈ՞Ի ՄՏԱՀՈԳ Է

Վիճաբանութիւնները այն տպաւորութիւնը կը ձգէին թէ կառավարութիւնը եւ խորհրդարանը չեն ուզեր խանգարել Փարիզի (Միացեալ Եւրոպա) եւ Լոնտոնի բանակցութիւնները (Ռուրի խնդիր): Այս մտահոգութեամբ ալ, չափաւոր ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Շուման : Բայց եւ այնպէս, շատ մը երեսփոխաններ կը կասկածին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու բռնած դիրքէն:

Նախարարը շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեց Ռուրի ճարտարագործութեանց մասին : Հանքածուխի ամսական արտադրութիւնն է 8 միլիոն թոն (պատերազմէն առաջ՝ 10 միլիոն), պողպատին արտադրութիւնը՝ տարեկան 7 միլիոն (նախապէս 10 միլիոն): Ֆրանսա դրամ չի վճարեր հանքածուխին համար որուն արժէքն է տարեկան 77 միլիոն տոլար: Ֆրանսա հաւանած է 336.000 թոն ածուխ յանձնել Լոռէնի հանքերէն, ութ ամսուան մէջ, այսինքն մեր արտադրութեան հազիւ 3 %ը : Ասոր փոխարէն գերմանական հանածոյ կը ստանանք :

ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆ.— Եթէ փոխանակութիւններ կատարել կ'ուզէք, միսով կամ կաղամբով փոխանակեցէք, որպէսզի ռումբի վերածուելով մեր գլխուն չպայթին :

Պ. Շուման շարունակելով իր ճառը, յայտարարեց թէ Ֆրանսա երբեք հրաժարած չէ գերմանական գործարանները քանդելու ծրագրէն: Եթէ քանդումները ընդհատուած են այժմ, պատճառը այն է որ վերաքննութիւններ կը կատարուին : «Կարելի չէ համոզել Դաշնակիցները որ սահմանափակեն գերմանական արտադրութիւնը, բաղդատելով մերինին հետ, եթէ մենք անկարող ենք զարկ տալ անոր: Ասկէ կրնաք չափել վերջին գործադուլներուն աղետալի ազդեցութիւնը : Մեր նպատակը այն է որ ճարտարագործական կեդրոնացում մը տեղի չունենայ Ռուրի մէջ, դրամատիրական ըլլայ թէ պետական: Ապագայ Գերմանիան պէտք է եւրոպական ճակատին վրայ արձանագրուի նախ տնտեսական, յետոյ քաղաքական ծրագրով: Առանց հերքուելէ վախնալու, կը յայտարարեմ թէ որեւէ վերջնական կարգադրութիւն կարելի չէ առանց մեր համաձայնութեան » :

Վիճաբանութեանց ընացքին, աջակողմեան երեսփոխան մը հարցուց համայնավարներուն .

— « Դուք առանց պայմանի յանձն առած էք երբեք չկռուիլ Խ. Միութեան դէմ: Միեւնոյն յանձնառութիւնը կը ստանձնէ՞ք մեր միւս դաշնակիցներուն հանդէպ :

Ոչ ոք պատասխանեց այս հարցումին: Համայնավար երեսփոխան մը յայտարարեց թէ միայն իրենք են որ Ալզաս Լոռէնը կը պաշտպանեն գերմանական քարոզութեան դէմ: Նախագահը դիտել տուաւ թէ այս ժողովին մէջ չկայ մէկը որ մտքէն անցընէ հրաժարիլ Ալզաս Լոռէնէն :

★ Պ. Էռիօ ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան ակումբին մէջ, յայտարարեց .

— «Պէտք չէ փորձենք ստանալ: Եթէ Գերմանիա վերստանայ, ուղղակի կամ անուղղակի, իր գործարանները եւ հում նիւթերը, չենք կրնար հաւատալ թէ մարդասիրական նպատակներու համար պիտի գործածէ այդ աղբիւրները»:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայեցէ Դ. էջ)

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ մէջ, Զոնկուլտաքի առջեւ ընկղմեցաւ թրքական նաւ մը: Խեղդուեցան 21 ուղեւորներ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒԺԸ

Նախկին Օսմ. կայսրութեան աւերակներուն վրայ ծնունդ առին արաբական եօթը պետութիւններ: Թուրքիայէն բաժնուած այդ հողերուն տարածութիւնը կը հաշուուի երկու միլիոն քառակուսի քիլոմեթր: Իսկ արաբ ազգայնականներու հաշուով, արաբական պետութիւններու ընդհանուր սահմանագծումը իր մէջ կ'ամփոփէ՝ եօթը միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութիւն: Այսինքն՝ նոյնքան, որքան չէ Եւրոպայի ամբողջ հողամասը: Հակադրութիւն ըլլալով, այս երկիրներու բնակչութիւնը հազիւ մէկ տասներորդը կը կազմէ Եւրոպայի բնակչութեան: Յիսուն միլիոնի մօտեցող Արաբները, առանձնութիւն մը ունին միայն, քիչ բացառութեամբ միատարր են, ունին նոյն լեզուն, նոյն կրօնքը եւ մշակոյթը:

Ընդարձակ այս երկիրները կը տարածուին Հնդկաց ովկիանոսէն մինչեւ Ատլանտեան, Պարսից Ծոցէն մինչեւ ասիական եւ ափրիկեան Միջերկրականի եզերքները:

Բուն արաբական հայրենիքը կազմող Թերակղզին իր մէկուկէս միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ, հազիւ հինգ միլիոն բնակչութիւն կը հաշուէ իր վրայ: Այս հողամասը, շնորհիւ Իպն Սէուտի վճռական պայքարներուն, միացած կարելի է նկատել: Եէմէնի հանգուցեալ Իմամը՝ Եահեա Համիտ էլ Տին, 1935ի կռիւներու ընթացքին, հարկադրուեցաւ իր արտաքին եւ զինուորական իշխանութիւնը զիջիլ Հիճազի այսօրուան տիրոջ: Բացի Կարմիր Ծովու ծիպրալթարը նկատուող Ատէնէն, այսօր արաբական թերակղզին, Ապտիւլ Ազիզ Սէուտի զաւակը՝ Ֆէյսալը կը ճանչնայ իրեն թագաւոր:

Հիմնական այս կորիզին չափ արժէք կը ներկայացնեն սակայն արաբականութեան համար շարք մը ուրիշ սահմանակից երկիրներ: Առաջին գծի վրայ կուգան՝ Իրաքը, 340.000 քիլոմեթր տարածութեամբ եւ երեք միլիոն բնակիչներով: Աւելի հեռուն՝ Եգիպտոսը իր մէկ միլիոն քառակուսիով եւ տասնեօթը միլիոն բնակչութեամբ: Լրացնելու համար ցանկը, պէտք է աւելցնել Սուրիան, որ ունի 138.000 քիլոմեթր եւ երեք միլիոնի մօտեցող բնակչութիւն: Թագաւոր Ապտուլլահի Անդրյորդանանը՝ 42.000 քիլոմեթր եւ կէս միլիոն բնակիչ: Կռուախնձոր դարձած Պաղեստինը այս վերջինին կէս տարածութեամբ, սակայն մէկ միլիոնէ աւելի բազմութեամբ: Աւելի նեղ սահմաններով Լիբանանը՝ իր մէկ միլիոնի հասնող ժողովուրդներով:

Այսքանով չի վերջանար շարքը սակայն: Տակաւին կան հարաւային միջերկրականեան երկիրները, Լիբիա, Սպանիական Մարոքը, յետոյ Ֆրանսական Թունուզը, Ալժերիան, Մարոքը, երկուքուկէս միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ եւ տասներեք միլիոն բնակիչներով: Դարձ մը դէպի ետ, դէպի արաբական թերակղզին, կը հանդիպինք՝ Հատրամուտի, Օմանի, Պահրէյն կղզիներու եւ Քուվէյթի սուլթանութիւններուն, իրենց քառորդ միլիոնէն աւելի տարածութեամբ ու հազիւ կէս միլիոնի հասնող բնակիչներով:

Արաբ ծայրայեղ ազգայնականներու երազն է օր մը միացած տեսնել այս հողերը: Արաբական հսկայ կայսրութեան մը երազը այսօր նստած է իւրաքանչիւր արաբի հոգիին մէջ: Սակայն անոնք երբեք երազը չեն շփոթեր իրականութեան հետ: Արաբ գործիչները օժտուած են քաղաքական մեծ իմաստութեամբ: Անոնք կը զգան դժուարութիւնները, ներքին թէ արտաքին ու մանաւանդ տնտեսական:

Կ'արժէ շեշտել որ այս վերջին մտահոգութիւնը հետզհետէ կը սկսի փարատիլ շնորհիւ քարիւղի հարստութեան: Արաբ պետութիւնները գրեթէ բոլորն ալ ունին այս կենսական հեղուկէն, կը մնայ աստիճանաբար շահագործումը կանոնաւորել, առանց արտաքին ծանր լուծերու տակ իյնալու: Այսպէս Իրաքի նշանաւոր քարիւղը, որուն շահագործման ձեռնարկուեցաւ 1934ին, ներկայիս կ'արտադրէ տարեկան չորս միլիոն թոն: Սակայն այս քանակը շատ դիւրութեամբ կրնայ կրկնապատկուիլ: Աւելի հին է Պարսից Ծոցի քարիւղը, ուր Պահրէյն կղզիները միայն տարեկան կ'արտադրեն մէկուկէս միլիոն թոն քարիւղ: Նոյնպէս Քուվէյթի նահանգը առատ քարիւղ ունի, որուն շահագործումը մեծ կարելիութիւններ կը ներկայացնէ: Եգիպտոսի քարիւղը կը գտնուի Կարմիր Ծովու եզերքը, Սուէզէն 200 քիլոմեթր անդին գտնուող Ռաս Կապիի մէջ, անոնք հազիւ տարեկան 650.000 թոն կ'արտադրեն, եւ սակայն յաւելումը ապահով կը նկատուի:

Սէուտական Արաբիոյ առասպելական քարիւղը արդէն նոր պատմութիւն մըն է: Այս անբաւ հարստութիւնը պատճառ պիտի դառնայ որ անապատները ծաղկին այս շրջանին մէջ: Քարիւղի հարուստ հորեր գտնուած են նաեւ սուրիական Ճէզիրէի մէջ:

Արաբական երկիրները ունին նաեւ պղինձ, երկաթ, արմտիք եւ բամպակ:

Արաբ վարիչները տեղեակ իրենց տնտեսական հնարաւորութիւններուն, առայժմ աւելի մտահոգ են երկրէ երկիր հոգեկան կապ ստեղծելու խնդրով: Նախ եւ առաջ դարաւոր ստրկութեան հետքերը պէտք է անհետանան արաբական ժողովուրդներու հոգիէն: Հսկայական անապատներով բաժնուած միեւնոյն ազգի զաւակները խորթացած են իրարմէ, ստեղծուած է զաւառաբարբառներու յաբելոնթոս մը եւ բարքերու խառնիճաղանճ մը: Աշիրէթական հոգեբանութիւնը շատ մը իշխանութիւններ վերածած է աւատականութեան: Գոյութիւն ունի նաեւ հին արիւնոտ օրերէն եկող կրօնական աղանդամոլութիւնը: Սիւննիներու, Շիիներու դարաւոր հակամարտութեան զուգընթաց նորէն սկսած է ձեւ ու մարմին ստանալ Վահապիթներու իսլամական ուղղափառութիւնը: Բոլոր այս ամիջական դժուարութիւնները կը մղեն արաբ նորաստեղծ պետութիւնները խոհականութեան, աչալրջութեան եւ համբերութեան:

Ներկայիս բոլորն ալ լծուած են բարձրացնելու արաբական զանգուածներու քաղաքական մակարդակը: Իւրաքանչիւր պետութիւն նախ իր մէջ պէտք է զարգացնէ պետականութեան գաղափարը. կազմակերպուի, գործիչներու եւ պաշտօնէութեան դասակարգ մը առաջ բերէ ու անկից վերջ միայն լծուի իրականացնելու արաբական միութեան գաղափարը:

Մինչ այդ, դէպի միութիւն նետուած առաջին քայլը՝ Արաբական Դաշնակցութիւնը, 1945էն ասդին մասնական իրողութիւն մըն է արդէն: Անոր շուրջ բոլորուած են արաբական եօթը պետութիւններ: Լիկայի ուխտը կազմող քսան յօդուածները, կարծես սանդխամատեր ըլլան, որոնք աստիճանաբար պիտի բարձրացնեն արաբական պետութիւնները դէպի ընդհանուր միութիւն: Այդ ուխտին երկրորդ յօդուածին արտադրումը ցոյց պիտի տայ հետապնդուած հեռաւոր նպատակը: Ըստ այդ յօդուածին,— «Միութեան նպատակն է անդամ պետութեանց միջեւ կապերու սերտացում եւ անոնց քաղաքական գործունէութեան ներդաշնակում, որպէսզի կարելի ըլլայ սերտօրէն համագործակցիլ իրար հետ, պահպանել իրենց անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը եւ ընդհ. ձեւով հետաքրքրուիլ արաբ երկիրներու վերաբերեալ հարցերով եւ շահերով:

Միութեան նպատակն է նաեւ իւրաքանչիւր պետութեան վարչակարգի եւ պայմաններու սահմանին մէջ ստեղծել համագործակցութիւն հետեւեալ հարցերու համար.— 1) Տնտեսական եւ ելմտական հարցեր, մէջը հաշուած նաեւ առեւտրական փոխանակութիւնները, մաքսային, դրամական, երկրագործական եւ ճարտարարուեստական խնդիրներ: 2) Հաղորդակցութիւնը, ինչպէս երկաթուղիներու, ճամբաներու, օդանաւորդութեան, նաւարկութեան եւ փոստ-հեռագրական խնդիրներ: 3) Մշակոյթի հարցեր: 4) Ազգութեան եւ հպատակութեան հարցեր, անցագիրներ, վիզաներ եւ դատական վճիռներու գործադրութիւն: 5) Ընկերային հարցեր: 6) Առողջապահական հարցեր»:

Մտաւորական շարժումը երկրէ երկիր սկսած է լայն ծաւալով տարածուիլ: Միայն Եգիպտոսի էլ Ազհարի համալսարանը 14.000 ուսանող կը հաշուէ իր ծոցին մէջ, որոնց 2000ը զանազան արաբական երկիրներէ հաւաքուած են այնտեղ: Արաբ թերթեր կան ներկայիս, որոնք օրական 100.000 սպառում ունին: Այլեւս հաշիւը չկայ գրական, գիտական, մասնագիտական ամսաթերթերուն: Նոյնպէս կարեւոր դեր մը վերապահուած է արաբական շարժանկարին: Ներկայիս արաբ երկիրներու մէջ ցուցադրուող շարժանկարի սրահները, գրեթէ կէս առ կէս ցուցադրութեան կը դնեն Եգիպտական ընկերութիւններու պատրաստած արաբերէն ժապաւէնները:

Արաբական Դաշնակցութիւնը ամէն տարի կը կազմակերպէ արաբ գրագէտներու, մտաւորականներու, բժիշկներու առանձին համագումարներ, ու միշտ տարբեր երկիրներու մէջ: Այս հանդիպումները առիթ կը ստեղծեն որ մտաւորական եւ հոգեկան կապ ստեղծուի երկրէ երկիր:

Վերջապէս ամէն միջոց կը գործադրուի՝ առագ կերպով առաջ բերելու համար արաբական համատարած զարթօնքը: Այս ընթացքով վստահօրէն կարելի է ըսել որ արաբ ժողովուրդը օր մը պիտի հասնի իր երազին ու՝ վերականգնելով անցեալի իր փառքը, պիտի ստեղծէ մեծ, հզօր եւ միացեալ արաբական կայսրութիւնը:

ՌՈՒԲՀԱՅԵԱՆ

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Թուրքիոյ մէջ

Անգլ. թերթի մը թղթակիցը կը գրէ Անգարայէն.—

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ յարաճուն ձգտում մը, տնտեսական տագնապ մը, եւ ներհակ կուսակցութեանց իշխանութեան տիրանալու մրցում մը կարծես կը փութացնեն որ Թուրքիան դանդաղ եւ տաժանելի յառաջդիմութեամբ մը դառնայ Արեւմտեան ժողովրդապետութեան վրայ չափուած պետութեան մը՝ թէեւ Թուրքիան հեռու է «կատարեալ» ժողովրդապետական երկիր մը ըլլալէ, սակայն մեծ յոյսեր ունի, բաղդատմամբ Յունաստանին որ կը տառապի քաղաքային պատերազմով եւ արաբական երկիրներուն ուր դեռ կը տիրեն աւատական բարքեր:

Թուրքիոյ մէջ կրօնական ազատութեան սեղմումները կը բարեփոխուին, գաղտնի ոստիկանութիւնը այլեւս չի ձերբակալեր բնէ մէկը բռնակամ: Քաղաքական վէճերու աւելի ազատութիւն կայ հիմա, բացի Իսթամպուլէն եւ Անգարայէն ուր պզտիկ սեղմումներ կը շարունակուին:

Կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց Համայնավար կուսակցութիւնը, իբրեւ օտար պետութեան ծառայող: Անոր վարիչներէն 56 հոգի ձերբակալուեցան երկու տարի առաջ: Ասով հանդերձ հալածանքը այնքան խիստ չէ որքան Յունաստանի մէջ:

Թրքական յառաջդիմութեան դէմ վտանգաւոր ճակատ մը կը կազմեն «Անատոլուցի»ները, գլխաւորութեամբ նախկին կրթական նախարար Բ. Ս. Սիլըրի: Ասոնք ծայրայեղ ազգայնականներ են եւ բուռն կերպով կը յարձակին համալսարանի ազատամիտ ուսուցիչներուն վրայ:

Այն երեք ուսուցչապետերէն որոնք քանի մը տարի առաջ կ'ամբաստանուէին «Անատոլուցիներու» կողմէ թէ Ամերիկացիներու համակիր էին, հիմա կ'ամբաստանուին իբրեւ կուսակից համայնավարներու:

Թրքական մամուլը հետզհետէ աւելի ազատութիւններ կը վայելէ, բացի այն սեղմումներէն որ թոյլ չտար յարձակում գործել պետութեան վարիչներուն դէմ, մէջն ըլլալով հանրապետութեան նախագահը: Մամուլին միակ տկարութիւնը այն է որ կախում ունի կառավարութենէն, երբ արտաքին քաղաքականութեան մասին կը խօսի:

Թրքական խորհրդարանը ստիպուեցաւ հաւանութիւն յայտնել ամերիկեան օգնութեան: «Եէնի Սապահ» վերջերս դիտել կուտար թէ Միացեալ Նահանգները խիստ ծանր պայմաններ դրած են: Քննադատեց նաեւ կառավարութիւնը թէ գաղտնի բանակցութիւններ կը վարէ, ինչ որ «Թուրքիան տնտեսական եւ առեւտրական սեղմումներու» կառաջնորդէր:

Ջախ հոսանքի պարբերաթերթեր չկան Թուրքիոյ մէջ: Երկու տարի առաջ աջ հոսանքի խմբակներ խորտակեցին այն տպարանները որոնք այդ կարգի հրատարակութիւններ կը տպէին: Ոստիկանութիւնը չմիջամտեց:

Թրքական օրէնքը խառնուրդ մըն է Զուիցերիական, քաղաքական օրէնսդրութիւն իտալական պատժական օրէնսդրութեան եւ գերման առեւտրական օրէնքի: Սակայն քանի մը թրքական յաւելումներ կան որոնք բաց դուռ կը ձգեն:

Օրէնքէ խուսափելու օրինակ ձեւ մը կայ: 1946ին եւ 1947ին այս խուսափումը գործածուեցաւ քաղաքական նպատակներով: 1947ի քաղաքապետական ընտրութեանց առեն, Գոնիայի մէջ 85 հոգիներ եւ այրեր ձերբակալուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէին տապալել կառավարութիւնը: Երբ երաշխաւորութեամբ ուէ վճիռ կը գործադրուի, դատախազը կ'ըսէ թէ «տակաւին կը քննէ» եւ ամբաստանեալը ի վերջոյ կ'ազատի չորս ու կէս ամիս բանտը մնալէ վերջ:

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԳԱՆԳԱՏԸ

ԽՄԲ.— «Արմէնիա», Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ.

... Տարնեակ հազարաւոր Հայերու մէջ մատի վրայ կը համրուին հայերէն գիրք կարդացողները:

Հայ գիրքը անտեսուած է ու լքուած: Ան կը նմանի որբի մը, որուն ճակատագրով ոչ ոք կ'ուզէ հետաքրքրուիլ: Մինչդեռ ապրեցնելու համար ցեղ մը, պայման է որ ապրի որբը:

Մենք կ'ուզենք մեծցած ու առուգացած տեսնել ցեղը, կը մոռնանք սակայն, որ ազգերը մեծ են ու հզօր իրենց մշակոյթով ու արուեստով:

Մեր պայմաններու մէջ ապրող բազմութիւններու համար հրամայական պարտականութիւն մըն է կապուիլ հայ գրականութեան ու մշակոյթին:

Միամտութիւն է խորհիլ թէ մարդ կրնայ հետեւիլ հայ մտքի զարգացման փուլերուն, երբ կը մնայ հեռու գրքի ընթերցումէ:

Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին այս հարցին շուրջ սպառած մելանը չափ չունի: Եւ

առկայն կարելի չէ առնել անոր վրայէն, երբ գիտենք որ մեր մտաւոր վերելքն ու մեր մշակոյթի ապագան կախուած են Հայ գրքի սպառումէն :

Գեղարուեստական ամէն ստեղծագործութիւն դատապարտուած է կորսուելու, երբ կը պակսի հետաքրքրութիւնը անոր հանդէպ :

Գրավաճառներու դարակներուն մէջ փոշիի խաւերուն ներքեւ թաղուած գրքերով մշակոյթ ստեղծել կարելի չէ :

Դժուար թէ մամուլին տակէն դուրս ելած Հայ գիրքը, 1000է աւելի օրինակներով տպագրուած ըլլայ : Բանաստեղծութիւն, թատերգութիւն եւ յուշերը տարուբերին 400—500ի մէջ, բայց բախտաւոր պէտք է համարէ ինքզինքը հեղինակ մը, եթէ կարենայ տասնեակ տարիներ վերջ անոնց սպառումը տեսնել :

Միջին Արեւելքի Հայ Գրողներու համագումարի առթիւ կը մղուինք այս խոհերդածութեանց, երբ մեծղանդուածները գրեթէ գիրք չեն կարդար :

Մարդիկ ձեռի կը ճառեն գրականութենէն : Կը թոթովեն դիպուածով ու դասագրքերէն դոց սորված կիսատ պռատ հեղինակներու անունները, բայց առանց չափազանցութեան դժուար է հարիւր անձի վրայ գտնելմէկը, որ իրապէս ճանչնայ մեր գրողները :

Առաւելագոյն պարագային շատ յեղյեղուած անուններ կան, ծանօթ նոյնիսկ նախակրթարանի մը խոնարհագոյն կարգի տղոց ալ. Րաֆֆի, Աբովեան, Ահարոնեան, Շիրվանզադէ, Դուրեան, Սիամանթօ, Մեծարենց, Վարուժան եւ այլքան կամ դեռ կրկնապատիկը :

Այս թիւը յիսնապատկող գրողներ ունինք սահմանէն անդին եւ սադէն ու միայն վերջին քառորդ դարուն մէջ, բայց անոնց մասին անծանօթ մնալը չգիտութիւն չի համարուիր բնաւ :

Եւ բսել, որ հայ կեանքին հետ քայլելու եւ զայն ճանչնալու յաւակնութիւն ունեցողներու բանակ մը ամէն կողմ կը մնայ իրողութիւն :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ը ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Աթէնք, նախապատերազմեան « Հայ Մտքի Տուն»ը յաջորդած էր «Աթենահայ Մշակութային Միութիւնը» :

Աթէնքի արուարձաններուն՝ Քոքինիոյ եւ Տուրգութիլիմէջ մեծ գործունէութիւն ունեցած էր ան, կազմակերպելով թատերական ներկայացումներ, գեղարուեստական երեկոյթներ, դասախօսական եւ բանախօսական հաւաքոյթներ : Աթէնքի կեդրոնն ալ 1947—1948ին կազմակերպած է գեղարուեստական ցերեկոյթներ եւ երգահանդէսներ, ինչպէս եւ տօնած է Ա. Ահարոնեանի ծննդեան ութսունամեակը : «Մշակութային Միութիւնը» վերանուանուած է եւկոչուած «Համազգային Ընկերութեան Յունաստանի մասնաճիւղ» : «Համազգային»ի նորակազմ վարչութիւնը կը բաղկանայ Աթէնքի մտաւորական դասի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն :

Նորակազմ վարչութիւնը որոշած է յառ հիմերու վրայ դնել «Երգ Երգոց» թատերախաղին բեմադրութիւնը ինչպէս եւ համերգ մը՝ ղեկավարութեամբ խմբավար երգչուհի Օր. Մարի Աշըգեանի :

Արուեստասէր կարեւոր ուժեր որոնք մեկուսացած կը մնային, բոլորուեցան «Համազգային» շուրջ :

Յունահայ ծանօթ արուեստագէտ Պ. Գէորգ Փափազեանի ղեկավարութեամբ կազմուած է թատերասիրաց խումբը : Եւ մօտ օրէն պիտի ներկայացուի Շիրվանզադէի «Պատուոյ համար»ը :

120 հոգինոց մը տիր երգչախումբ մը յանձնուած է Օր. Աշըգեանի եւ Պ. Յակոբ Փափազեանի, եղչահան երաժշտագէտ երիտասարդ մը : Ան Օփերայի վերածած է «Նամուս»ը եւ «Զարթիր Արթին Աղան» որ մեծ յաջողութիւն գտած է Աթէնքի եւ Սելանիկի մէջ :

« Համազգային»ը կը պատրաստէ դասախօսութեանց շարք մը : Իր ծրագրին մաս կը կազմէ նաեւ հրատարակչական գործը : Հելլէնեւհայ յարաբերութեանց սերտացման լաւագոյն միջոցներէն մէկն ալ, մշակութային գետնի վրայ, երկու ժողովուրդներու փոխադարձ ծանօթացումն ըլլալով, Աթէնքի բեմերէն եւ ձայնասփիւռէն պիտի ծանօթացնէ հայ երգը, հայ գրականութիւնը յունարէն լեզուով : Հայկական գրականութենէն ընտիր կտորներ պիտի հրատարակուին հելլէն գրական պարբերաթերթերու մէջ :

«Համազգային»ը կը պատրաստուի մամուլին յանձնել կեր Վազգէն Եսայեանի երկու գործերը, մէկը հելլէն լաւագոյն բանաստեղծներէն թարգմանութիւններու հաւաքածոն, միւսը նոյն բանաստեղծի ինքնագիր քերթուածներու անտիպ ժողովածուն, ինչպէս նաեւ ընկեր Սօս Վանի հայկական աւանդավէպերու եւ ժողովրդական հէքեաթներու շարքը, որուն մանուկներու եւ պատանիներու մասը զգալի պակաս մը պիտի լրացնէ :

« Ազատ Օր» իր կիսամսեայ բացառիկին 2—3 էջերը տրամադրած է հին եւ նոր գրողներուն : Համագործակցութեան մէջ մտնելով Լիբանանի կեդրոնին հետ, «Համազգային»ը վաւերացնել տուած է իր կազմը, եւ ստացած՝ գործունէութեան ծրագիրը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի եւս հեռու հայրենիքէն, Վիէնն ալ տօնեց Հ.Յ.Դ. Օրը, մեծ բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ :

Կ. Խաչի սանուհիները եւ գեցին «Մշակ բանուոր»ը յօտնկայս : Օրուան նախագահ ընկեր Թ. Հերոյեան, բացումը կատարեց, բացատրելով տօնակատարութեան իմաստը : Գեղարուեստական բաժինը շատ խնամքով պատրաստուած էր : Լիոնէն եկին Պ. Ահարոնեան իր քաղցր ձայնով խանդավառեց ներկաները :

Օրուան բանախօսը ընկեր Ս. Սիսլեան պարզեց Հ.Յ.Դ. գործունէութիւնը մինչեւ 1920 : Ապա թուեց սփիւռքահայութեան 25 տարիներու անթարգն, գաղթաշխարհի մէջ, ի նպաստ հայկական միութեան, հայապահպանման գործին եւ Հայկական Դատին : «Դաշնակցութիւնը պիտի մընայ միշտ հաւատարիմ, մեր ժողովուրդի տենչերուն, անոր վերջնական ազատագրման, Միացեալ Անկախ Հայաստանի գաղափարին : Մենք դաղափար ժառանգած ենք մեր բիւրաւոր հերոսներէն, Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներէն, Մայիս 28ը կերտող անձնուրացներէնորոնք զոհուեցան որ-

պէտքի Հայ ազգը ապրի » :

Այո, սիրելի Դաշնակցական ընկերներ, այս պէտք է ըլլայ մեր հաւատքը : Կուռ շարքերով միահամուռ ճիգերով բարձր պահենք, հայ յոյսի, ազատութեան դրօշը, մոռնանք անհատականը, նուիրուինք ընդհանուրին ինչպէս ըրին մեր նահատակները :

Իշխան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Նոյեմբեր 28ին տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին (U. S. A.) ութերորդ եւ վերջին Match – Allerն, Promotion d'Honneur, մեր ամէնէն վտանգաւոր եւ հակառակորդ ախոյեաններէն F. C. V.ի դէմ, իրենց դաշտին վրայ :

Այս մրցումը եղանակի մեր խաղերուն, ամէնէն հետաքրքրականն էր : Ամբողջ շաբաթ մը տեղական թերթերը, սիւնակներ նուիրեցին, թեր ու դէմ, ներկայացնելով մեր եւ հակառակորդ խումբը : Եւ ջանք չէին խնայած մեծ բազմութիւն մը ապահովելու համար :

Ժամը 1.30ին բացումը սկսաւ մեր անմանն cadetներուն եւ F. C. V.ի կրտսերներուն մրցումը : Խաղարկութիւնը շատ հաճելի էր : Ժամը 3.30ին Պոմի Փալա դաշտը խռնուած հազարաւոր հանդիսականները, խելայեղ ծափերով կ'ողջունէին մեր անուանի հայորդիները : Երեք պաշտօնական դատաւորներ կը հսկէին : Խաղը սկսաւ հակառակորդին զօրաւոր յարձակողականով եւ սրընթաց վազքով : Իր նպատակն էր մերոնց աչք թարթել չտալ եւ ապահովել մէկէ աւելի նշանակէտներ : Մեր խումբը այս սեղմումները ետ մղելէ վերջ, իր կարգին անցաւ յարձակման : Հակառակորդը իր անկարելին կը փորձէր : Ի վերջոյ, ճարահատ անցան պաշտպանողականի : 37րդ վայրկեանին շնորհիւ Փափազեանին վարպետութեան պատանիՍտեփանեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը խելայեղ ծափերու մէջ :

Մեր այս խումբին լաւագոյն խաղացողներէն չորսը բացակայ էին, երկուքը զինուոր, երկուքն ալ անհանգիստ : Հակառակորդը ծանօթ ըլլալով այս իրողութեան, միշտ կը սաստկացնէր իր գրոհը : Վերջապէս կիսախաղին երկու վայրկեան մնացած կէտ մը շահեցան շնորհիւ դատաւորներուն թոյլատուութեան :

Երկրորդ կիսախաղին մրցումը կարծես ցլամարտի մը վերածուած էր : Անկում, հրմշտուք : Մեր ձախ ծայրէն Աւագը շահեցաւ նշանակէտ մը եւս : Մրցումը հետզհետէ սաստկանալով, հակառակորդը կէտ մը եւս շահեցաւ : Քանի վայրկեան մնացած արդիւնքը եղաւ հաւասար, 2—2 : Մութը սկսած էր կոխել : Գնդակը հազիւ կը տեսնուէր : Այսպէս քառորդ ժամ մաքառելէ ետք մրցումը վերջացաւ հաւասար :

Այժմ մեր խումբը իր շարքին առաջին հանդիսացողներէն երկրորդ կուգայ : Եղանակի սկիզբէն Promotionի այս ցօրաւորչարքին մէջ ունեցած ենք երեք յաղթանակ, երեք հաւասար եւ երկու պարտուած : Այժմ պիտի սկսինք Match Retourներ, որոնք վերջնական են, իբրեւ պարտութիւն կամ յաղթանակ : Այս մրցումին առաջինը պիտի սկսի մեր դաշտին վրայ Niyonsի դէմ : Մեր cadetներն ալ իրենց 4րդ ախոյենականը վերջացուցին. ունին երկու յաղթական, 1 հաւասար եւ մէկ պարտուած :

Թղթակից

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

Այս երկար պատմութեան ամէնքը կը մրափէին, Թորոս միայն այս կենդանի աշխարհագրութեան եւ վիճակագրութեան մէկ բառը չէր կորսնցներ եւ մութ մնացած խնդիրները կը պրպտէր, կը լուսաբանէր. Կոստանդին կը զարմանար, կը շփոթէր իր իմաստալից հարցաքննութեան առջեւ, որ ամէն բան կը ճշդէր, տեղերը, վիճակները, հեռաւորութիւններ :

Երբ ամէնքը իրենց տեղերը գացին ննջելու, դեռ այս երկու անձերը նստած՝ կը խօսէին Կիլիկիոյ վրայ. Հայ. եւ օտար ժողովուրդ թիւին, վիճակին, յոյսերուն, իշխանաց, կառավարութեան ձեւին, զօրաւոր դիրքերուն եւ ամրութեանց վրայ, մինչեւ որ նաեւ աքաղաղներուն սկսան խօսիլ եւ Կոստանդին ինքն պարտաւորեցաւ յորդորել Թորոսը որ երթայ քունի հանգիստը առնէ :

Երբ Թորոս գնաց, տեսաւ որ իր սենեակին դրան առջեւ Բարկէն մէկ աչքը քուն, միւսը արթուն կը պտտի եւ երբ զինքը տեսաւ, գնաց իր հին զինուորակիցը գտնելու :

Մտաւ սենեակը ուր Կոստանդինի հետ պիտի պառկէին, առջի խօսքը՝ որ ըսաւ Կոստանդին՝ աս եղաւ.

— Բարկէն, Աստուած վկայ, որ աս իրիկուն համոզուեցայ թէ Կիլիկիա իր փրկիչը գտաւ. աս երիտասարդը թէ՝ որչափ խելք ունի, այնչափ ալ քաջութիւն ունի՝ հօրմէն ալ վեր, հօրեղբօրմէն ալ վեր պիտի ըլլայ :

— Դուն ինչ կ'ըսես, եղբայր, անցեալ օր վեց եօթը հոգի իրարու վրայ անշունչ գետինը ձգեց, տասն երեք հոգի էին մեր վրայ յարձակողները :

— Այդ Հոռոմ ծերը եւ իր աղջիկը ինչ բան ունին ձեզ հետ :

— Աղջիկը Հոռոմ չէ, իշխանին պսակեալ կինն է. մեր Արծրունի թագաւորաց ցեղէն է :

— Իշխանը պսակուեցա՞ւ ... Արծրունի կի՞ն առաւ... լաւ հա, քիչ մըն ալ աս ծերը Հայ մկրտէ, Բարկէն :

— Ծերը Հայ չէ, բայց Հոռոմ ալ չէ, վանդի շատ լաւ է եւ Հայու բարութիւն կ'ուզէ :

— Բարկէն,, դուն ցնդեր ես, խելքդ կորսուսեր ես, այս մարդը Հոռոմ է, ուրեմն լաւ մարդ չկրնար ըլլալ Հայու ալ բարութիւն չկրնար ուզել :

— Տէ ինչ կ'ըսես, նայէ սա իմ գլուխս Հայու գլուխ է, խօթէ սա մատդ ոսկորին մէջ, աս գլուխս Հոռոմները կոտրեցին, այդ մարդը աղէկցուց. հիմա հաւատացի՞ր ... մենք բանտէն ո՞ւրկէց պիտի ելլէինք, թէ որ աս մարդը չըլլար, եթէ այդ աղջիկը չըլլար :

Անոնք մեզ ազատեցին. մենք նորէն բանտ մտած էինք թու պատճառաւ՝ թէ որ աս ծերը մեզ չփախցնէր... թէ որ աս ծերը մեզ հետ չըլլար, մենք Հոռոմի նաւերուն մէջ ինկած եւ բռնուած էինք, ծոցը պզտիկ հաստ դաւաղան ունի ծակած, մէջը փայլուն, կը դնէ աչքին, կը նայի աշխարհքին ծայրը ինչ կ'ընեն մարդիկ՝ կը տեսնէ, կ'իմանայ:

— Հիմա հաւատացի թէ լաւ մարդ է այդ ծերը եւ Հոռոմ չէ, ըսաւ Կոստանդին եւ կօշիկները հանելով վերարկուն գլուխը քաշեց ու երկնցաւ պառկելու :

Նոյնը ըրաւ Բարկէն, բազմոցին միւս կողմը եւ սկսան քնանալ :

Վանահայրը իր հիւրերուն քունը չխանգարելու համար, առանց զանգակի իջեր էր միաբաններուն հետ վանքին անշուք եւ փոքրիկ եկեղեցին՝ ժամերգութիւն կատարելու. պատարագին ամէնը ներկայ էին, եւ երբ սարկաւագը «Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց» կ'երգէր՝ Բարկէն մեծաձայն,

— Ամէն, պոռաց :

Ու ամէն գլուխ երբ իրեն կը դառնային, ինք անխռով եւ մեծ հաւատքով իր աղօթքը կը շարունակէր :

Երբ եկեղեցիէն ելան, Վանահայրը լաւ ճաշ մը պատրաստել տուեր էր իր հիւրերուն, եւ վերջը անոնց փափաքը կատարելու համար ինքն ալ իրենց հետ որսի ընկերացաւ :

Կոստանդին ուրախ աչքերով կը տեսնէր եւ կը համոզուէր Թորոսի թեւին զօրութեան եւ աչքին ճշդութեան՝ նետաձգութեան մէջ, անոր սրընթաց կորովին որ այծեամի պէս վախերու եւ զահավէժներու եզերքը կը վազէր, եւ այնչափ տարուան անշարժութիւնը՝ որ իր միտքը սրացուցեր եւ բարձրացուցեր էր, ջիղերուն ուժը չէր թմրեցուցեր :

ՄԻՐԻՆՑ

Պերլինի նոր տագնապը

Պերլինի օրինաւոր քաղաքապետութեան բրիտանական կցորդը վեց ժամ պայքարելէ վերջ, ստիպուեցաւ հեռանալ: Միւս արեւմտեան պետութեանց կցորդներն ալ հեռանալու հրաման ստացան, իբրեւ հետեւանք համայնավարներու Գչ. օրուան ձեռնարկին (նոր քաղաքապետութիւն): Խորհրդային իշխանութեան ենթակայ ոստիկանութիւնը ուզեց խուզարկել օտար սպաներուն գոյքերը, նոր քաղաքապետին հրամանով:

Խորհրդային հրամանատարութիւնը անմիջապէս վաւերացուց նոր քաղաքապետութիւնը:

Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց թէ աւելորդ է բանակցիլ Ռուսերուն հետ, քանի որ կը դրժեն իրենց բոլոր յանձնառութիւնները:

Ընդհարումները յաճախադէպ են երկու քաղաքապետութեանց կուսակիցներուն միջեւ, ժողովներու, մինչեւ անգամ փողոցներու մէջ: Նոր քաղաքապետութիւնը ժողով գումարելով, հրաւիրեց նախորդին պաշտօնեաները որ մնան, բայց շատ քիչեր յանձն կ'առնեն: Իր ծրագիրն է խորհրդային շրջանի տնտեսական կարգուսարքին ենթարկել ամբողջ Պերլինը: Համայնավարները քարոզութիւններ կը կատարեն, ժողովուրդը հրապուրելու համար, ուտեստ, ածուխ եւ կաղանդի տօնածառեր խոստանալով:

Օրինաւոր քաղաքապետութիւնն ալ ժողով գումարելով, լսեց նախագահին զեկուցումը նոր կացութեան մասին: Անգլեւսաքսոնները 25 միլիոն մարք տրամադրած են քաղաքապետութեան, անմիջական պէտքերու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 1.175.000 ֆրանքի բարձրացուց երեսփոխաններուն տարեթոշակը: Այս առթիւ երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ համայնավարները իրենց թոշակին 2/3ը կը յանձնեն կուսակցութեան: «Այսպէս հարկատուներուն դրամը կը ծառայէ հակազգային քարոզութեան»:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ հասան երեք ռուս կղերականներ, որոնք պիտի բանակցին հրէական իշխանութեանց հետ, օրթոտոքս եկեղեցւոյ ստացուածքներու մասին: Աւելի քան հինգ միլիառ ֆրանք կը գնահատուի կարգ մը կալուածներ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բաժանման համար կոմս Պերնատոթի կազմած միջին ծրագիրը մերժուեցաւ Ազգաժողովի քաղաքական յանձնաժողովին կողմէ, պարտութեան մատնելով Անգլեւսաքսոնները: Այս որոշումէն գոհ են թէ Հրեաները եւ թէ Արաբները ...

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիրները կը ծանուցանեն թէ Սուչէուն գրաւած են երեք շաբթուան կռիւներէն վերջ եւ այժմ Նանքինի վրայ կը քալեն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Նոյեմբեր 29ին մեռած է Պ. Արշակ (Ժաք) Աստուրեան, 48 տարեկան: Ամիսներէ ի վեր չէր երեւար եւ ոչինչ գիտենք մահուան պարագաներու մասին: Բնիկ Երզնկացի, աւարտած էր Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը: Իբրեւ կամաւոր մասնակցած ըլլալով վերջին Աշխարհամարտին, ստացած էր պատերազմական խաչ: Այրին Ֆրանսուհի մըն է: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, ուրբաթ, Père Lachaiseի գերեզմանատան մէջ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ջ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 3էն 22 GALERIE ANDRÉ WEIL
26 Ave. Matignon, Paris

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7 ԵՒ 14 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լեյլա Պետրոսեան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

CHEF D'ORCHESTRE եւ ԵՐԳԱՀԱՆ

Յովհաննէս Խաչատուրեանի

Սէմֆոնիք նուագահանդէսը տեղի պիտի ունենայ հովանաւորութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՊՕՂՈՍ ՑՐԷՆԿԵԱՆԻ, յառաջիկայ Յունուար 21, Ուրբաթ երեկոյեան, Salle Gaveauի մէջ:

Հայկ. կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Դեկտեմբեր 11ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Cercle des Républicains, 16 rue J.B. David: Մուտքը ազատ է:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻՉԸ)

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ Հայուն՝ Ա. Ահարոնեանի կեանքը ժապաւէնի վրայ հայերէն լեզուով: Իր մանկութենէն մինչեւ Փարիզ, թաղումը եւն.: Տեղի կ'ունենայ, 6 Դեկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ 11ը՝ 127 rue Boileau, Salle Saint Pothin (նախկին Emile Zola) սինէմային մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ իր 12 մասնաճիւղերուն: Շաբաթ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, երեկոյեան ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՊԱՐԻՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Կրընոպլըի Սանուհիներուն խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին ՍԻՍԼԵԱՆԻ: Պիտի խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նուագախումբին:

ՏԱՐԵԿԱՆ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 4ին Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կազմակերպած գիշերային պարահանդէսը MOULIN – BRULÉի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Գուսան երգչախումբին, սպանիական պարեր Կարլո Քանթիի խումբին կողմէ: ՍԱՐԵԱՆ TANGOի նուագախումբը: Թագուհիի ընտրութիւն եւ բազմաթիւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն եւ Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւսը, իջնելու համար Moulin d'Enfer:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՍՕՍԷՅ ԱՆՏՈՒ»

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ քերթուածներուն հատորը 400 ֆրանք: Նոյն հեղինակէն.— ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ (սպառելու մօտ) 700 ֆրանք, ՊՈՀԵՄԱԿԱՆՔ 500 ֆրանք: Դիմել հեղինակին.— 17 rue Damesme, Paris (13):

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Դեկտեմբեր 5ին ժամը 16—24 Hôtel des deux Mondesի սրահներուն մէջ 22 Ave. d el'Opéra:

Գեղարուեստական բաժին Աճուրդ չկայ

Սեղանները նախապէս գրաւելու համար հեռաձայնել առաւօտները Tro. 44-38:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շատուկարտէն Օր. Արփինէ Գրիգորեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք գուրգուրանքով խնամած են իր հանգուցեալ եղբայրը, Երուանդ Գրիգորեան (Իրանցի) անոր հիւանդութեան ընթացքին, ի մասնաւորի Պ. Ս. Սանասեանի եւ Ա. Թաթուլեանի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Ազնիւ Կօչկարեան: Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):

ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ Յարութիւնեան Յարութիւնը, հօր անունը Խաչատուր, որուն 1937ին Ֆրանսա ըլլալը ստուգուած է: Տեղեկացնել բարեկամին Վ. Խաչատուրեանի Klagenfurt Waidmansdorf Camp «C» B. 8 Osterreich Karrneten:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները Հրայր Ակումբը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—«Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերվարականներուն սրահը, rue Brossard: Կարեւոր օրակարգ:

ԷՔՍԻ Հ. Յ. Դ. խումբին ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին:

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր, ՊՈՄՈՆԻ դպրոցին սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ ընկ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար Ֆր. Կ. Խաչի Կրընոպլի սանուհիներուն կողմէ:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5ԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղներու անդամները եւ համակիրները, իր կազմակերպած պարահանդէսին, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ժամը 4էն 11, 76 Bld. Maréchal Joffre, Café du Métro, à Bourg la Reine:

Օթօպիւս Porte d'Orléans 188 Place Condorcet, métro Bourg la Reine:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՍԳԱՏՕՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Մահուան 13րդ տարելիցին առիթով, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցիի կրօնական ընկերակցութեան, այս կիրակի: Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստի պաշտօն, մասնակցութեամբ երկսեռ երգեցիկ դասին: Եկեղեցական արարողութիւններու աւարտումէն ետքը՝ բացման խօսք, Մաղթերգ, ուղերձ, « Ով մեծասքանչ», ուղերձ, «Մաղկէր ադատ», փակում: Պատարագի ընթացքին, երգչախումբը բազմաձայն պիտի երգէ նաեւ «Քրիստոս պատարագեալը»:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուրեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Տիրատուրեան եւ զաւակները կը տեղեկացնեն որ Դեկտեմբեր 5, կիրակի օր, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՍԵՐՈԲԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Պոմոնի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փոքր ռ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուշի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

Սեւրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆի նուագախումբին: Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտք 100 ֆրանք:

Ծանօթ.— 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ, ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում, Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01-08:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 Décembre 1948 Կիրակի 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5712—Նոր շրջան թիւ 1123

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՉԸԽՄԱՆԱՄ ՔԻԼԻՍԱՏԱՆ» ..

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր այս ըմբոստ կանչը ։ Նոյն իսկ իր Թուրք – Թաթարական չարադրու – թեամբ.

— Չըխմանամ ֆիլիստան, դոնմանամ Իստա-տան...

Անմահն Սայեաթ Նովան էր որ կ'արձակէր այս օրհասական աղաղակը, երբ արիւնարբու բռնակալը կը հրամայէր դուրս ելլել:

— Եկեղեցիէն դուրս չեմ ելլեր, Քրիստոսը չեմ ուրանար...

Եւ տապարը կ'իջնէր:

Հերոսի փառապսակ մը եւս կը շահէր ժողովրդական երգիչը, բնազդօրէն հետեւելով իր խղճմտանքի ձայնին:

Ինչպէս աւելի առաջ եւ իրմէ վերջը, ուրացումը, ինքնաժխտումը, դասալքութիւնը կը համարուէին մահացու մեղքեր:

Ինքնուրոյն հաւատքը՝ ամէն բանէ վեր: Կրօնական ըլլայ թէ քաղաքական կամ ընկերային:

Ո՞վ պիտի կրնար պնդել թէ միայն քրիստոնէական կոյր մոլեռանդութիւնն էր որ անդրդուելի դիրք մը բռնել կուտար Սայեաթ Նովայի ։

Հայրապետ անհատականութեան, սեփական դաւանանքի մը արտաքին երեսներն էին «Քիլիսա»ն եւ «Իսա»ն:

Ազատ եւ անկախ միտքն էր որ կը խըրտէր անոնց տակ: Ցեղային բնազդն էր որ կ'ըմբոստանար օտարութեան, բռնութեան, սպառնալիքին դէմ ։

Մարդիկ դեռ այնքան զարգացած չէին այդ շրջանին, որպէսզի պատրաստ բանաձեւեր կամ նշանախօսքեր արտասանէին ։

Այդ պատճառով ալ, շատ աւելի անկեղծ էին եւ հարազատ, քան այսօր, երբ Թխածոյ, գոյնզգոյն տասնաբանեաներ կը հոլովեն օրն ի բուն, ճիշդ ծամելու պէս:

Այս խորհրդածութիւնները կը յաճախեն մեր միտքը, ի տես այն անփառունակ նահանջին, որ հետզհետէ վարակիչ հանգամանք մը կը ստանայ:

Նահա՛նջ՝ ամէնէն ընդվզեցուցիչ իրողութեանց հանդէպ: Քաղաքականէն մինչեւ գրականպեղարուեստականը: Հայկական Դատէն մինչեւ մշակոյթը ։

— Ուրացի՛ր դաւանանքդ, կը հրամայէ խորթ ձայն մը:

— Անձնատուր եղիր կամ անձնասպա՛ն, կ'արձագանգէ նոյն ձայնը, եղանակ փոխելով համաձայն տեղին եւ ժամանակին ։

— Ե՛ս եմ որ տոմն պիտի տամ քեզի, ե՛ւ գրելու ե՛ւ ուսուցանելու համար: Բառերն անգամ ես պիտի որոշեմ ։

— Պիտի մտածես այսպէս: Պիտի քալես այնպէս: Պիտի գովես ինչ որ հաճելի է ինծի համար: Պիտի մռնտես, պիտի կեղծես, պիտի ստես, երբ այդ կը պահանջէ իմ բարի կամքս...

Այսպէ՛ս բոլոր ճակատներուն վրայ:

Վա՜յ քեզ, եթէ համարձակեցար հակադրել, յիշեցնելով զանազան դիտելիքներ եւ իրաւունքներ ։

Փորձէ մէկդի դնել քաղաքական խնդիրները, յարգելով այս կամ այն հոսանքին տեսակէտը: Ամփոփուէ միայն մշակոյթի դետնին վրայ ։

Բացատրէ, օրինակի համար, թէ ափ մը իշխանաւորներ, աւելի կամ նուազ դիտուն ակադեմականներ եւ բանաստեղծներ իրաւունք չունին մսուրի վերածելու մեր դարաւոր փաստակը, լեզուն, բռնութեամբ կամ տգիտութեամբ ։

Հասկցուր թէ բարբարոսութիւն է արգիլել արեւմտահայ բարբառին գործածութիւնը Հայաստանի մէջ: Նոյն իսկ բանաստեղծներու եւ դրամատիկներու համար:

Յիշեցուր թէ պարտաւոր են յարգել Հայկական Արտասահմանի մշակոյթը ։ Բառն ու բանը ։ Դարաւոր նուաճումները ։

Պատասխա՞նը,— Կրա՛կ տեղացէք:

Ահա թէ ինչո՛ւ ստիպուած ենք յայտարարել բարձրաձայն.

— Չըխմանամ ֆիլիստան, դոնմանամ Իստատան...

Վա՜յ անոնց որ կէս ճամբան կը մնան, իմաստութեան փեսուրներ ցուցադրելով ։

Շ.

Հայաստան

Հեռանա՛նք, եղբա՛րք, հեռանանք շուտով, երթա՛նք Հայաստան,

Մեր երկիրն անշուք, աղքատ է հարկաւ, այլ միշտ բուրաստան:

Երթա՛նք Հայաստան, մեր պապենական երկիրն անընման,

Սուրբ Արարատի ճակատին կապուած պըսակ ոսկեման:

Երթա՛նք Արեւելք, եւ անվերադարձ եւ առանց ցաւի,

Մեզի կը սպասեն մեր երկինքն ու դաշտն ու ծովը ծաւի:

Երթա՛նք Արեւելք, Թօթուելով փոշին այս օտարութեան,

Հայոց լեռներէն արեւ է ծագեր, գունեան ու բոլբեան:

Երթա՛նք Արեւելք, մոռցած Արեւմուտքն, ի սպառ, յաւիտեան,

Ան մեզ հով տըւաւ, մենք տըւինք իրեն ծո՛վը մեր արեան:

Հեռանա՛նք, եղբա՛րք, հեռանանք շուտով, երթա՛նք Հայաստան:

Պարզ բըւաւ զայն Տէրն, այլ բրաւ վըսեմ սեղան մերոնտան:

Տըւաւ հաց ու ջուր, խաղող ու խընձոր եւ մեղր ու կարագ,

Եւ կոյս գինիով, ձիւներուն վըրայ, ըրաւ պատարագ ։

Իսկ երբ ծաղկեցաւ մեր ծիրանի ծառն ատաղձ փայլով,

Ծառին տակ նըստաւ Աստուած մեզի հետ, խընդալով, լալով ։

Ա՜խ, ա՛լ տուն երթա՛նք մեր տունն է համեստ, բայց սիրով փարթամ,

Իմ վերջին ողջոյնս, իմ վերջին համբոյրս ես անոր կու տամ:

Երթա՛նք Հայաստան, մեր պապենական երկիրն անպատում,

Իր ազատութեան անթիւ լարերով նըւագ ու խընդում:

«Սօսեաց Անտառ» — ԱՀԱՐՈՆ

Ի՞նչ պիտի ըլլան իտալական գաղութավայրերը

Երէկ շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը հրատարակուած էր տեղական թերթերուն մէջ.— Ֆրանսա խնդրած է Անգլիային ուժ տալ ափրիկեան Տրիպոլիսը Իտալիոյ վերադարձնելու ծրագրին, ի սէր արեւմտեան միութեան: Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքով, Իտալիոյ ժողովուրդը «խոր եւ տեւական դառնութիւն մը պիտի զգայ Անգլիոյ հանդէպ, եթէ կորսնցնէ ափրիկեան Տրիպոլիսը»:

Ֆրանսա համաձայն է որ Անգլիոյ յանձնուի Կիւրենեան — Հիւս. Ափրիկէի այն երկրամասը որ կը գտնուի Տրիպոլսոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ, բայց, իբրեւ փոխարինութիւն, անհրաժեշտ կը գտնէ Իտալիոյ վերադարձ ել Տրիպոլիսը: Ֆրանսա նախապէս կ'առաջարկէր Իտալիոյ յանձնել անոր նախապատերազմեան բոլոր գաղթավայրերուն խնամակալութիւնը: Այդ գաղթավայրերն են.— Լիբիա, մէջն ըլլալով Տրիպոլիսը, Կիւրենիա եւ Ֆեզզանի շրջանը, Էրիթրէա, (Կարմիր ծովու վըրայ) եւ իտալական Սոմալի (Հնդկաց ովկիանոս): Ֆրանսա կ'առաջարկէ Իտալիոյ յանձնել նաեւ Սոմալիի խնամակալութիւնը, եւ յետաձգել Էրիթրէայի խնդիրը, քանի որ Եթովպիան կը պահանջէ զայն, ծովային ելք մը ունենալու համար:

Հիւս. Ափրիկէի բնակիչներէն 100.000 տարագիրներ Իտալիա կը գտնուին այս միջոցին: Տրիպոլսոյ մէջ մնացած են 43.000 Իտալացիներ, որոնք մեծ համարում կը վայելեն իբրեւ շինարար եւ հողագործ տարր: Մինչդեռ Կիւրենեան շրջանին 60.000 Իտալացիներ հեռացած են: Անգլիա խոստացած է անկախութիւն տալ այս երկրամասին, միեւնոյն ատեն զինուորական խարիսխներ ապահովել:

Այսօրուան ընտրութիւնները Պերլինի մէջ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ

ՊԻՏԻ ՀՍԿԵՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան քաղաքապետական ընտրութիւնները Պերլինի արեւմտեան թաղամասերուն մէջ: Տասը հազար ոստիկաններ պիտի հսկեն բարեկարգութեան: Ութսուն ռատիօ կառքեր պիտի բանին ամբողջ օրը:

Այս արտակարգ միջոցները ձեռք առնուած են անգլեւսաքսոն զինուորական իշխանութեանց կողմէ, իբրեւ հետեւանք այն ջղագրգռութեան որ կը տիրէ համայնավարներու նոր ելոյթէն ի վեր ։

Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն պաշտօնական վերջին կապերը խզուեցան ուրբաթ օր, երբ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական կցորդները հեռացան քաղաքապետարանէն, փոխադրուելով արեւմտեան շրջանը ։

Համայնավարները որոշած են չմասնակցիլ այս օրուան ընտրութեանց, եւ եթէ կարենան՝ պիտի խանգարեն: Արեւմտեան իշխանութիւնները մասնաւոր կառքեր պիտի տրամադրեն քուէարկուներուն որպէս զի կարենան մասնակցիլ, եթէ խորհրդային շրջանի ոստիկանութիւնը փորձէ խափանել երթեւեկը: Զինուորական միջոցներ ալ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն խռովութեանց ։

Համայնավարներու կազմած նոր քաղաքապետութեան նախագահը, Ֆրիտրիխ Էպէրթ, յայտարարեց թէ իր հրահանգները պիտի ստանայ միայն խորհրդային իշխանութենէն: «Ես տրամադիր չեմ հրամաններ ստանալու արեւմտեան զինուորական իշխանութիւններէն, մինչեւ որ անոնք չխնդրեն ածուխ ճարել իրենց շրջաններուն համար»: (Ռուսերը առաջարկած են ածուխ ճարել ամբողջ Պերլինի համար, եթէ արեւմտեան շրջանը զիրենք ճանչնայ իբրեւ գերագոյն իշխանութիւնը):

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները ձեռնարկած են նոր հրամանատարութիւն մը (Քոմանտանթուրա) հաստատելու իրենց շրջանին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ այլեւս յուսահատած են քառանդամ վարչութեան վերահաստատումէն: Առաջին քայլը առնուեցաւ ուրբաթ օր երբ արեւմտեան երեք հրամանատարներուն փոխանորդները առաջին ժողովը գումարեցին Ռուսերու հեռացումէն ի վեր (Յուլիս): Թէեւ Ռուսերը ձգած գացած էին, բայց միւս երեք հրամանատարները կը վարանէին արեւմտեան միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատել, վախնալով որ ամէն դուռ փակած կ'ըլլան: Գործերու դիւրութեան համար, երեք հրամանատարները այսուհետեւ հաւաքական հրահանգներ պիտի տան յանուն երեք հրամանատարներուն, փոխանակ երեք անջատ շրջաբերականներու ։

★ Ուրբաթ օր համայնավարները փորձեցին խանգարել շարք մը քաղաքական ժողովներ՝ Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ: Այս առթիւ ընդհարումներ պատահեցան: Բռունցքներ փոխանակուեցան, հովանոցներ եւ բիրեր իրար խառնուեցան: Ամէնէն ծանր դէպքը պատահեցաւ ընկերվարական ժողովի մը մէջ, երբ ճառախօսը կը յայտարարէր 5000 ունկնդիրներու առջեւ.

— «Մենք պիտի շարունակենք մեր պայքարը համատիրութեան դէմ:

— Այո, մինչեւ որ բոլորս ալ իյնանք հաւաքական գերեզմանի մը մէջ, բացագանչեցին խումբ մը համայնավարներ ։

Բազմութիւնը անմիջապէս պաշարեց կարմիրները, եւ գիրկընդխառն կռիւ մը սկսաւ: Ջղագարկանչեր կը լսուէին ամէն կողմ: Պառաւ մը շարժման մէջ դրաւ իր հովանոցը, ծերուկ մը՝ իր գաւազանը: Արիւն կը վազէր դէմքերէ, գլուխներէ, ձեռքերէ: Կին մը կոխոտուեցաւ: Ոստիկանութիւնը հազիւ յաջողեցաւ փրկել համայնավարները որոնք բզիկ բզիկ պիտի ըլլային:

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ համայնավարները մասնաւոր ծրագիր մը կազմած են, խռովութիւններ յարուցանելու համար: Այս առթիւ սպառնալիքներ ալ ուղղուած են արեւմտեան շրջանի Գերմաններուն:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. էջ)

22 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Շուալի լը Ռուայի մէջ, երկու կառախումբերու ընդհարման հետեւանքով:— Աւելի ծանր արկած մը պատահեցաւ Սթրազպուրկի գծին վրայ: Զոհերու թիւը՝ 11 մեռեալ, 30 վիրաւոր: Ձերբակալուեցան մեքենավարը եւ բանուոր մը, իբրեւ զանցառու:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը միաձայնութեամբ որոշեց վստահութիւն յայտնել վարչապետին, վերաքննել զանազան հաստատութեանց ազգայնացումը, մեծագումար խնայողութիւններ կատարել, պայքարիլ տնտեսական ազատութեան համար եւն.:— Վերընտրուեցաւ նախագահ, Պ. Էռիօ, որուն համար կ'ըսեն թէ Ուաշինկթըն պիտի երթայ մասնաւոր պաշտօնով ։

ԿԱՂԱՆԴՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

Կը մօտենան Կաղանդն ու Ծնունդը: Ձիւն չինկաւ դեռ: Բայց տօնական անուշութիւն մը ունի պաղ մշուշը արդէն: Մարդիկ կը քալեն երկնային սաւերներու պէս: Շէնքերը կը նմանին ամպերու: Կը միան տերեւաթափ ծառերը պողոտային, կ'երկարին, կը մանուին անհամօրէն: Բարութիւն, խաղաղութիւն եւ վեհութիւն: Ցաւերժութիւն: Ցերեկ է եւ նոյնատեն գիշեր: Կը փայլին անհամար աստղեր: Կը սահին կառքերը, քարայրներ կը բանան մշուշին մէջ՝ իրենց ոսկեգոյն լուսարձակներով: Կը լուին մետաքսէ զանգակները շնորհաւոր հրեշտակներուն: Լոյսեր՝ մոգերուն գոհարներուն պէս: Լոյսեր՝ յարդի գոյն: Համեստ ու լուին մսուր մըն է փողոցը: Արդար էշ ու կով է մշուշը: Բամպակ եւ բուրդ են քարերը, նոյնածինմերկութիւն, հրեշտակի թեւ, աղաւնի՝ եւ Աստուածամօր կուրծք: Կուգան...

Կախուած են արդէն մորթուած հնդկահաւն ու բադը: Զարդարուած՝ ցուցափեղկերը: Կեցած է տղոց թափոր մը վաճառատան մը առջեւ: Ոստիկան մը կը կառավարէ զանոնք՝ պոռալով ատեն ատեն.

— Անցէք, յառաջացէք, կարգի մտէք, տղաք.. Իրար մի հրէք...

Բադն ու հնդկահաւը, խաղալիկները տղոց: Անշուշտ, այս բոլորը ցոյց կուտան թէ մարդը պարպած, քամած է իր ստեղծած վերացական խորհուրդը: Բայց մարդերէն տարբեր չեմ նաեւ ես: Կը խորհիմ ճոխ սեղանի մը: Կարօտ մը կը կապէ զիս այս տղոց: Կը կենամ, կը նայիմ:

Բազմութեան մէջ կ'երեւան չափահասներ նոյնպէս, մայրեր եւ հայրեր: Շատեր գրկած են իրենց զաւակները, կը բացատրեն.

— Տեսա՞ր Շափըրոն Ռուժը... իր սակաւր գայլին կուտայ...

Ձայնը, որուն մէջ կ'արձագանգեն բոլոր ախտերը, կը ջանայ մանկանալ... Ինչ ողբերգութիւն: Կը ջանայ ուրախանալ...

— Օ՜ լա պօմպ աթոմիք... կը ճչայ պզտիկ մը:

— Ֆլի՜քը, փլի՜քը, կը պոռայ ուրիշ մը:

— Գրոճմիթէն, կը բացականչէ աղջնակ մը:

Հարցում մը կը կրկնուի քանի մը անգամներ.

— Պապա, պիտի՞ ուզէիր ինծի պէս պզտիկ ըլլալ նորէն...

Պատասխան չկայ:

Թափորը կ'անցնի զարդարուած ցուցափեղկերու առջեւէն՝ ուր կը շարժին պուպրիկներ, ծաղրանկար խամաճիկներ, անասուններ եւ մեքենաներ: Կը տեսնուին գլուխներուն եռեւէն յայտնուող ջրանոյշներ՝ որ կը սահին մանիշակագոյն լոյսի մը մէջէն: Կը տեսնուի նիզակը Տօն Քիշոթին:

Տարուած են տղաքը: Կը խնդան, կը զմայլին, կը պոռան, կը բացատրեն, կը ծիծաղին, կը սորվին: Կան որ շատ բան գիտեն արդէն կեանքէն: Կան որ միամիտ են դեռ: Բոլորն ալ սակայն կը նային ցանկութեամբ, կ'երազեն, կը պահանջեն:

Կան լաւ հագուած հարուստի զաւակներ: Կան աղքատ երեխաներ: Կան անանկներ նաեւ՝ որոնք, հասակ չառած՝ կ'աշխատին արդէն: Կը խօսին, կը հարցնեն, մինչ մանկական երաժշտութիւն մը կը հոսի ձայնասփիւռէն եւ երազային լոյս մը կը սփռեն ելեկտրական ճրագները՝ փղոսկրի վերածելով կպրապատ մայթն ու սալարկները՝ ուր շուքեր կը խաչաձեւեն իրար:

Մանուկներու աշխարհ մը՝ փողոցը: Ուրիշ մը ապակիներուն ետին: Կան սուրճ, ադամաթուզ եւ նարինջ կրող խափշիկներ: Կան սառուցեալ երկիրներու բնակիչներ, որոնց վրայէն կը սուրայ դէպի լուսին գացող օդաչու մը: Ճերմակ այծ մը թեւերը կ'երկարէ: Կը լուսաւորուին սառոյցները: Շոգեկառք մը կը մօտենայ մինչեւ ապակին՝ ուր կը գտնուի արդիական քաղաք մը՝ իր շուրջ ունենալով գիւղեր, գետեր, այգիներ, մրգաստաններ եւ անտառներ: Գնացքը կը մտնէ կայարան մը, կ'անցնի, կը սուզուի լերան մը կիրճէն ներս: Կը վերադառնայ ճիշդ այն պահուն երբ Ռոմէօ կը սկսի նուագել գլխու երազուն տատանումով մը եւ Ժիւլիէթ՝ պատշգամէն՝ իր սէրը կը յայտնէ թեւաբաց: Հայրենիք կայ փողոց մը անդին: Թափորը խճողած է ճամբան: Կը բողոքեն կառքերուն վարիչները: Շփոթած է ոստիկանը: Մէկ ձեռքով վեր կը քաշէ վար ինկող տափատը, միւսով կը ճօճէ իր ճերմակ գաւազանը: Գինով է: Կարմիր է քիթին ծայրը: Շուն մը կը հալածէ հարսը, որ նուագելու վրայ է միշտ: Փեսան փախչիլ կը փորձէ ու յաղթանդամ կին մը կը բռնէ անոր օձիքէն, իր տեղը կը բերէ միշտ: Տղաք կը ծափահարեն: Կայ անպայման պզտիկ մը՝ որ կը յիշէ փախած հայր մը: Տուն մը կ'այրի: Կին մը կը բանայ պատուհանը, օգնութիւն կ'աղերսէ: Զրհանկիրներէն մէկը կը հասնի անոր, կը սահի սանդուղին կատարէն, եւ կախուի պարանին մէջ: Կը ճօճուի սարսափահար: Կը խնդան երեխաները: Անգութներ..

Ամբողջ աշխարհ մը: Անցեալն է եւ ապագան, բարին եւ չարը, միջնադարեան վհուկը եւ արդիական գիտութիւնը, օձն ու աղաւնին, հաւն ու գայլ հալածող աղուէսը, առիւծն ու անոր երախէն կախուած որսորդը: Զուկերը կը խաղան ձկնորսի մը առջեւ որ կը քնանայ: Բահանան կը կարդայ աղօթագիրք մը, մինչ գողեր կը պարպեն իր սենեակը: Հեգնուած աշխարհ մը: Իրականութիւնը սակայն: Տխուր իր խորքին մէջ: Ահա դեւը, որմէ չեն կշտանար տղաք.

— Լ'օկրը՜, լ'օկրը — Լը թուրթո՜ւ... Ահա ձին — Ո՜ւր, տատա՜...

Ցուցափեղկը զարդարողը գիտէ թէ պէտք է խաբէ, պէտք է ոսկեզօծէ բոլոր թշուառութիւնները, պէտք է ծաղրէ: Գիտէ թէ անասունները ինչ կը խորհին զիրենք չահագործող, չարչրկող եւ ուտող մարդոց մասին, որ ամէնէն անյագ էակներն են: Բայց պէտք է գոհացնէ մանուկներուն եասախոսութիւնն ու յաւակնութիւնը: Ապագայ մարդերն են... Ու յաջողած է: Տուած է երազը.. Ամբողջ կեանք մը: Կը պակսին միայն մեր Սասունցի Դաւիթը, մեր գուսան երգիչներն ու վիշապները, Վահագնը եւ Մասիսի դեւերը, մեր քաղաքներն ու գիւղերը, այն բոլորը որ պակսեցան մեզի միշտ.. Վայ, եթէ հայ տղեկ մը կայ թափորին մէջ... Կը պակսի տղաս...

Անմեղացած կեանք մը: Անասունները կը մօտենան մարդոց.. Բարութեան կարօտ մը զանոնք չինողին մէջ, հէքեաթներուն մէջ...

Հարցումը կը յամառի միշտ.

—Պիտի ուզէի՞ր ըլլալ ինծի պէս պզտիկ.. ըսէ՛...

Ան կը հասնի ետեւէս, երբ նայուածքս կ'երթայ հիւսիսային բեւեռին, պաղ եւ ամուլ տարածութեան, ուր կը սառին երազներն ու յոյսերը, վախճան չունին գիշերները. առաքինութիւնները կը դադրին իմաստ ունենալէ: Կեանքը կը թուի պարապ: Հարցումը կը կառչի ուղեղիս, չի ձգեր զիս, կարծէք թէ ինծի ուղղուած ըլլար: Որովհետեւ, սաոնադաշտէն վերջ, կը վերադառնամ խակոյն ցուցափեղկին արեւոտ մասին, կ'ըմբռնեմ թէ պատրանքով միայն կարելի է ապրիլ: Ի՞նչ պիտի ըլլայինք եթէ չունենայինք մեր յոյսերն ու գաղափարները, հակասական բոլորն ալ, անկայուն, յարափոփոխ՝ բայց անհրաժեշտ՝ ապրելու եւ գեղեցկութիւններ ստեղծելու համար: Զարիք մըն է գիտակցութիւնը: Պէտք է խաբուիլ՝ ըլլալու համար քաջ, ունենալու համար հաւատք, յաջողելու համար.. Ձեմ կրնար: Խառնուածք է: Ի՞նչ ըսել:

Տարին անգամ մը՝ կը լուսաւորուի միշտ խաւար փապուղին կեանքին: Կ'երեւայ դուռ մը հեռուն: Երջանկութիւն, ուրախութիւն եւ լոյս: Կաղանդի ծառ մը՝ որուն կարմիր եւկանաչ մոմերը արդար կը թուին մանուկին արդար թուղմատներուն պէս եւ ճիւղերը կը փայլին մեր հոգեկան գոհարներով: Կը խանդավառէ զիս կախարդական լոյս մը՝ ամէն տարի՝ երբ կը մօտենան Կաղանդն ու Ծնունդը: Կ'արթննայ մէջս անցեալ երանութիւն մը: Կը բիւրեղանան անձկութիւնները: Կը յիշեմ մանկութիւնս: Ազատ էի հացի հոգէն: Չէի ճանչնար զիս: Չէի ճանչնար մարդերը: Եւ սակայն կը մոռնամ միշտ անցեալս: Կը նայիմ միշտ գալիքին: Կը սպասեմ բանի մը որ պիտի գայ, պիտի իրագործուի, գոհացում պիտի տայ ինծի:

Ինչ ըսել ուրեմն ձայնին որ կը հարցնէ: Դժուար է պատասխանել:

Աստուած մանուկ է, ըսած է բանաստեղծը: Կրօնքներն իսկ կը թելադրեն մանկանալ: Ու գիտունը ուզած է մոռնալ իր ամբողջ սորվածը, երբ հասկցած է անոր խեղճութիւնը: Մանկացման մէջ է ի վերջոյ կատարեալ երանկութիւնը: Բայց կան որ կ'ատեն այդ մանկութիւնը զոր անցուցած են որբութեամբ, աքսորի ճամբաներուն վրայ, քաղցով, սարսափով եւ հալածանքով ... Ինչ ըսել... Կան տակաւին երիտասարդութեան վայելքները, ու հաճոյքները ամէն տարիքի .. կայ տարփանքը:

Կը հալածէ յամառ այդ ձայնը զիս, ժխորին մէջէն:

Կը փախչիմ չափահասներէն: Նենգութիւն, կեղծիք ու խաբէութիւն կը տեսնեմ: Բայց կը ջանամ հասնիլ անոնց: Մեծ երեխաներ, որ սակայն գիտեն դատել, կշռել, ապրիլ, այն բոլորը որ կը պակսին ինծի: Կ'ընկճիմ: Կը զգամ թէ անչափահաս մըն եմ, խրատի եւ պաշտպանութեան կարօտ՝ տարբեր մոլորակէ մը եկած, մոլորած էակ մը ... Ե՞րբ, իմ կարգիս, պիտի ներշնչեմ սէր, հաւատք եւ խանդավառութիւն... Ե՞րբ պիտի բռնեմ տղեկի մը ձեռքէն, փոխանցելու համար անոր արեւս ու բոլոր երազները.. Ե՞րբ պիտի սորվիմ ապրիլ... չվախնալ կեանքէն...

Կը նայիմ ցուցափեղկին եւ տխուր եմ այս ուրախ մթնոլորտին մէջ: Լռած է այլեւս անյայտ տղեկը: Բայց ես կը շարունակեմ պատասխան մը փնտռել: Կը մտածեմ նոյն ատեն քաններորդ դարու տղոց բախտաւորութեան: Կը հասնիմ անոնց դժբախտութեան: Ճիշդ է, անոնք ունին ինչ որ չունեցանք մենք, այդ ճոխութիւնը խաղալիկներուն, որ առասպել են, աւանդութիւն եւ գիտութիւն: Կը զուարճացնեն, կը կախարդեն եւ կը սորվեցնեն, կը բանան թարմ ուղեղները: Բայց կը պակսի անոնց բան մը զոր ունեցանք մենք, եւ ատիկա թերեւս իրական մանկութիւնն է, թերեւս բանաստեղծութիւնը ... Բնութեան մտերմութիւնը...

Դուրս կուգամ ժխորէն: Կը սուզուիմ մշուշին մէջ: Գտնելու վրայ եմ պատասխանս եւ կը կարօտիմ առանձնութեան ու խաղաղութեան: Պէտք է որ պատերն ու ծառերը երկարին շուրջս անհունօրէն՝ ել Կրեգոյի սուրբերուն պէս: Կը քալեմ: Կը մանեմ:

Ինչ կ'արժէ մանուկը՝ երբ զուրկ է գիտակցութենէ: Կը սիրեմ մարտիրոսութիւնը մտածումին: Խոնջէնք ու վատութիւն է երբ կը խորհինք ապաստանիլ այդ անգիտակցութեան մէջ: Ի՞նչ կ'արժէ եւ ջամ կութիւնը տղուն՝ որ վաստակը չէ պայքարին եւ դառնութեան: Բարութիւն չէ իր բարութիւնը՝ քանի որ զերծ է չարին, տենչերուն եւ մեղքերուն հալածանքէն: Եւ կարծուածին չափ ալ արդար չէ տղան: Վերանորոգում մըն է ան միայն, կը կրէ իր մէջ սերմերը ախտերուն, ժառանգը քանի մը սերունդներուն: Կը նմանի ճերմակ թուղթին որ շինուած է կեղտոտ քուրջերով: Պիտի մեծնայ, կեղտոտի իր կարգին, որպէսզի, նետուելով ձուլարանին մէջ, ծնունդ տայ ճերմակ ու մաքուր թուղթի մը ...

Կը սիրեմ անցնիլ քաւարանէն, հոն ուր կ'իյնան պատրանքները, ու մարդը կը դառնայ մարդ, կը զոհուի մարդկութեան ուղեղը աղտոտելով, հիասթափելով՝ այդ մարդկութիւնը հասնի մաքրութեան եւ գեղեցկութեան: Պատրանք մը՝ թերեւս այս ալ, բայց լուսաւոր...

Կը քալեմ: Տարին անգամ մը կը լուսաւորուի խաւար փապուղին: Կ'ուրախանամ: Կ'երեւայ դուռ մը հեռուն: Լոյս մը: Պատրանք մը թերեւս այս ալ, բայց ինչպէ՞ս չպոռալ՝ լոյս... Երջանկութիւն մըն է, ազատութիւն մը ...

Կը մօտենան Կաղանդն ու Ծնունդը: Պիտի ծնի իմաստութիւնը: Պիտի վերանորոգուի կորովը: Գեղեցիկ է արդէն ամէն ինչ: Տարին անգամ մը կը մօտենամ հրաշքին: Որովհետեւ կը միանան մէջս մանուկն ու փորձառու մարդը, երբ «ոչ» կը պատասխանեմ զիս հալածող հարցումին:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Խաչատուր Աբովեան արեւմտահայ գրականութեան մէջ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած եւ արեւմտահայ աշխարհաբարի վերածուած «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1948 Սեպտեմբերի թիւէն.—

Խաչատուր Աբովեանի մասին առաջին լուրջ յօդուածը տպուած է Փարիզի «Արեւմուտք» թերթին 1850ի թիւին մէջ: «Արեւմուտք»ի խմբագիր՝ Ստեփան Ոսկան կ'ըսէ թէ Աբովեանի անունը իրեն եւ ուրիշ արեւմտահայ մտաւորականներուն ծանօթ եղած է «շատ ատենէ ի վեր», իսկ «Վէրք Հայաստան»ի վէպը, ստացած է «Երեւանցի ազգասէր բարեկամներու շնորհիւ»:

Ոսկան իր յօդուածին մէջ կը նշէ Աբովեանի դերը հայ նոր գրականութեան ծագումին մէջ, «Վէրք Հայաստանի» վէպի արժանիքները, դնահատելով մասնաւորապէս այդ վէպին ժողովրդականութիւնը,— այն որ Աբովեան իր վէպին նիւթը առած է ժամանակակից հայկական կեանքէն եւ գրած աշխարհաբար, լայնօրէն օգտագործելով ժողովրդական բանահիւսութիւնը, բառ ու բանը, ընթերցողին տալով ազգագրական հարուստ նիւթ:

Աբովեանի ազդեցութիւնը այնքան մեծ է եղած Ստեփան Ոսկանի վրայ, որ ան փորձած է գրել վիպակ մը «Հայ դիւցազնուհի մը» վերնատեսակէտէն, այլեւ նիւթի կառուցուածքով կը կրէ «Վէրք»ի ուղղակի ազդեցութիւնը:

Հոս ալ հիմնականը հայ ժողովուրդի պայքարն է պարսիկ բռնապետութեան դէմ, հոս ալ գոյութիւն ունի հայ աղջկան առեւանգումը, չարչարանքը, անձնատուր չըլլալու կամքը, անոր սիրած երիտասարդի պայքարը Պարսիկներու դէմ: Դէպքերը տեղի կ'ունենան Երեւանի շրջապատին մէջ, կը խօսուի հռչակաւոր բերդին, Զանգու գետի մասին:

Եթէ 60ական թուականներուն Պոլսոյ յառաջադէմ հոսանքի գաղափարներու արտայայտողն էր Յ. Սվաճեանի «Մեղու»ն, որ այնքան ջերմօրէն կ'արտայայտուէր Նալբանդեանի եւ Աբովեանի մասին, կը տպագրէր ու կը տարածէր Աբովեանի «Աղասու խաղը», Իզմիրի մէջ նոյն դերը կը կատարէր Գ. Չիլինկիրեանի «Ծաղիկ» հանդէսը, որ դրուատալից տողեր նուիրած է մեծ լուսաւորիչին:

Խաչատուր Աբովեանի գաղափարական ուժեղ ազդեցութիւնը կ'երեւայ 70ական թուականներուն Սեդրակ Տէր Սարգսեանի գեղարուեստական ստեղծագործութիւններուն մէջ, անոր «Վառարանի մը կայծեր» բանաստեղծութիւններու ժողովածուին մէջ (որ կը պարունակէ նաեւ Աբովեանի նուիրուած բանաստեղծութիւն մը) եւ «Շահէնն ի Սիբիր» քաղաքական վէպին մէջ:

Այս վէպին մէջ Տէր Սարգսենցը հաւասարապէս սուր, ջախջախիչ քննադատութեան կ'ենթարկէ ինչպէս ցարական դիւանակալութիւնը (bureaucratil), ցարականութեան ազգահալած քաղաքակա-

ԱՐԻՒՆԻՆ ՁԱՅՆԸ

Ո՛ւր որ ալ երթաս, ի՛նչ որ ալ դառնաս,
Դուն միշտ երկո՛ւ բան մոռնալ չես կրնար.
Նախ այդ քու ազգն է, իսկ միւսն ալ քու
Ծառերու խորքին տընակըդ խոնարհ:

Կրնաս դուն դառնալ հարուստ կամ հըզօր,
Ունենալ քու շուրջ ծառայ եւ ձիեր.
Ըլլալ շատ մեծ մարդ, սակայն եւ այնպէս
Դուն միշտ երկո՛ւ բան մոռնալ չես կրնար:

Կրնաս ըզմայլիլ, յարգել ու պատուել
Մեծ մեծ ազգերու սիրտն ու մըտածում,
Բայց, վստահ եղիր, որ երբ մինակ ես,

Երբ կուրծքիդ խորքին ցա՛ւ կայ ու գեհեն,
Երբ արիւնդ է մերկ երակներուդ մէջ՝
Դուն միշտ կը դառնաս ազգի՛դ եւ հողի՛դ:

Վենետիկ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

նութիւնը, նոյնպէս եւ սուլթանական Թուրքիան, որ տնտեսական ու քաղաքական աւելի յետադիմական պայմաններու մէջ կը գտնուէր:

«Շահէնն ի Սիբիր» վէպին նիւթը նոյնպէս շատ կը յիշեցնէ «Վէրք Հայաստանի» վէպի կառուցուածքը: Տիրող բռնապետական կարգերու դէմ ըմբոստացող Շահէնը «Վէրք»ի հերոս Աղասիի նման, վէպի սկիզբէն իսկ հակադրուած է Թողուլ իր սիրելի հայրենիքը եւ Թափառիլ օտարութեան մէջ, փրկել Թշուառներու կեանքը, ազատել կիները, Թշնամիի ճիրաններէն:

Տէր Սարգսենցի «Շահէնն ի Սիբիր» վէպի վերջին գլխուն մէջ կ'երեւան Սիբիր աքսորուած քաղաքական բանտարկեալներու ոգիները ու իրենց բողոքը կ'արտայայտեն ցարականութեան դէմ: Այս ոգիներու մէջ է Միքայէլ Նալբանդեան, որ կը շարադրէ իր գաղափարները եւ կը յայտնէ Թէ ինչ բանի համար աքսորած են զինք Սիբիր: Մեր կարծիքով «ոգիներու» մէջ է նաեւ Աբովեան եւ յայտնապէս ան է որ կ'ըսէ.

— Եւ ես իմ տառապեալ ազգի եւ «Հայրենեաց վէրքերը» քննելու համար (աշխատեցայ) եւ զիս վիրաւորեցին, սեւ արծիւները վրաս խոյացան, «յանկարծ ազգիս ու ընտանեացս գիւկէն յափշտակեցին: Նոքա դեռ զիս կը փնտռեն»:

Մեծ է եղած Աբովեանի ու Նալբանդեանի ազդեցութիւնը 1880ական Թուականներու արեւմտահայ առաջաւոր մտածողներու վրայ: Հրապարակախօս եւ գրող Արփիար Արփիարեան ջերմ վերաբերում է ունեցած Աբովեանի հանդէպ, ճիշդըմբռնելով «Վէրք Հայաստանի» վէպին տեղը հայ գրականութեան մէջ: Ան ներկայացուցած է Աբովեանը իբրեւ մեծ հայրենասէր, նուիրուած իր ժողովուրդին, որ ապրած ու շնչած է իր ժողովուրդին համար, մտածած անոր բարօրութեան մասին: «Աբովեան ազգի սրտի հետ խօսեցաւ իր «Վէրքով», ժողովրդի բարբառով»: Արփիարեանի կարծիքով «Վէրք Հայաստանի» վէպը հայ ժողովրդին ամբողջ տառապանքն ու վիշտը, բռնադատիչներու դէմ անոր պայքարելու անհաղորդ կամքը արտայայտող դիւցազներգութիւն մըն է: Ոչ մէկ վէպ չէ ունեցած «Վէրք Հայաստանի»ի դերը: «Վէրքը» ցնցած է ամբողջ ժողովուրդ մը, սրտերը դալարած է եւ ազգի գրականութեան նոր ուղի մը բացած:

90ական Թուականներուն «Մասիս» եւ «Արեւելք» Թերթերուն մէջ երբ գրաբարեան երէն էմմանուէլ Եսայեան կը համարէ Աբովեանի լեզուն գռեհիկ, օտար բառերով լեցուն, անհասկնալի լեզու, Արփիարեան «Մասիս»ի մէջ կը պատասխանէ.— «Եթէ «Վէրքը», մեր սրտերը Թունդ հանող այդ գիրքը, անհասկնալի է, կը հասկնա՞ք Վիրգիլիոսը»:

1890ական Թուականներուն Համիտեան ճնշումը սաստկանալով, կ'արգիլուի Հայոց պատմութեան դասաւանդութիւնը: Մամուլի համար կը հրատարակուին ծիծաղելի օրէնքներ: Կ'արգիլուին բազմաթիւ բառերու հետ երիտասարդութիւն, արիւն, աստղ բառերը: Անբարեյոյս արգիլուած անուններուն մէջ նաեւ Խ. Աբովեան, Միքայէլ Նալբանդեան, Րաֆֆին եւ Պատկանեան: Մինչեւ 1908 (Օսմ. Սահմանադրութիւն) բացակայ են այս անունները արեւմտահայ հրատարակութիւններուն մէջ:

Ինչքան կը սաստկանար Համիտեան ճնշումը, այնքան կ'ուժեղանար հայ ժողովրդի դիմադրութիւնը: Կը ստեղծուէր գաղտնի լեզու մը:

1893ին Աբրահամ Այվազեան այդ լեզուով կը խօսի ժողովուրդին հետ, հրատարակելով «Շար Հայ կենսագրութեանց» գործը, երեք հատոր: Հեղինակը մասնաւոր գլուխներ նուիրած է Աբովեանին եւ Նալբանդեանին, Աբովեանը կոչած է Քանաքեռի Խաչատուր, Նալբանդեանը Միքայէլ Պայտարեանց, երբեմն ալ Ղազարեան: Դժբախտաբար այս ձեւով ալ չէ կըցած երկար կանգ առնել «Վէրք Հայաստանի» եւ Նալբանդեանի «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գիրքին վրայ: «Հայաստան» բառը արգիլուած 150 բառերէն մէկն էր:

Հայ մամուլին համար նոյնքան դժուար էր արտայայտուիլ «Շար Հայ կենսագրութեանց» մասին: Բայց Արփիարեան «Հայրենիք» օրաթերթի 1893ի 464 Թիւ խմբագրականին մէջ կը խօսի Այվազեանի հրատարակած երեք հատորներու մասին, դրաքննիչի ուշադրութիւնը հեռացնելով.— «Քանաքեռի Խաչատուրը կը գրաւէ մեր ուշադրութիւնը: Այդ շահեկան մեծ դէմքը, մասնաւոր շողով մը կը փայլի այն մութին մէջ, ուր կորսուած են իր վրայ բերնէ բերան լսուած պատմութիւնները... Ամէնէն առաջ ինք է որ հասկցած է ժողովրդական լեզուի ինչ հարուստ գանձարան մը ըլլալը ու այդ լեզուով երգած է ընտանեկան անոր վիշտերն ու ուրախութիւնները:

Իր խմբագրականին մէջ կը խօսի նաեւ Նալբանդեանի մասին (Պայտարեանցի).— «Ահա երկու մարդիկ, որոնք իրենց ժամանակին բաղդատմամբ մթերած են գիտութեան ու դպրութեանց մեծ պաշար, գիտէին Թէ դասարանին բեմէն կամ մամուլի միջոցով կրնային ազդել իրենց հասարակութեան վրայ, բարեփոխելով մտքերը, ջնջելով նախապաշարումներ եւ փտած սովորութիւններ եւ յառաջդիմութեան ուղին ցոյց տալով լայն եւ անսահման»:

1908էն վերջ Նալբանդեան եւ Աբովեան նորէն իրենց պատուաւոր տեղը բռնեցին արեւմտահայ դասագիրքերու եւ հրատարակութեանց մէջ: Նորէն հնչեցին Նալբանդեանի «Ազատն Աստուածը» եւ ձեռքէ ձեռք անցուցին Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՇԻՇԱՂ...

Թուրքերը սրբս զանր

Քրիստոնեա՞յ: Մականուն մըն է պարզ. սովորական:

Կրօնքի համդամանքը շատոնց կորսնցուցած:

Պաշտօն: Ասպարէզ: Առեւտուր շատերուն համար: Մանաւանդ, Պոլսոյ ստրկան - ընտիր պատրիարքական տեղապահ, Ասլանեան «արքե - պիսկոպոս»ին համար:

Այս «Պաչ Փափազ»ի մասին շատ բաներ ըսուեցան ու գրուեցան:

Եթէ կէսը սխալ, մաս մըն ալ «սուտ» կենայ ատոնց մէջ, մնացածը կը բաւէ, զինքը մօրուքէն եւ ս... զրկելու:

Այս անգամ հնչակեան «Նոր Աշխարհ»ն է, զարգարդարեալ յայտնութիւններ ընողը:

Գնահատելի եւ անկողմնակալ արտայայտութիւն մը՝ հնչակեան կրօնաւորի մը մասին:

Աւետարանի այս քարոզիչը, եկեղեցական բարձրագոյն աստիճանով պիտակուած՝ մօրուքը կամովին յանձնած է Թուրք ոստիկանութեան:

Կառչած է Պոլսոյ պատրիարքարան աթոռին: Զայն կը վարէ իր անձնական խանութին պէս:

Եկեղեցիներու նուիրական անօթներն մագաղաթէ արժէքաւոր ձեռագիրներ, գործեր ստակի վերածելով՝ իր անյատակ գրպանը կը ճոխացնէ այս ուխտանը անցած Գերապատիւը:

Անկուշտօրէն կը կեղեքէ, կը ծախէ, Թրքական կողոպուտէն իսկ խնայուած, Պոլսոյ եկեղեցիներու սրբազան եւ ազգապատկան գոյքերը, անշուշտ լրացնելու համար Թուրքին պակաս ձգածը, միեւնոյն ատեն՝ մաքրել - Թեթեւցնելու համար եկեղեցիները՝ այդ աւելորդ գոյքերէն: Դուրսէն եկած նուիրատուութիւններն ալ իր քսակին մէջ պահ դնելով:

Լուծարքի ենթարկած է ազգային բոլոր վարչական մարմինները: Թուրք ոստիկանութեան բարեհաճութիւնը վայելող առաւ - փախուններուն յանձնելով Պատրիարքարանը, ուր բազմած են ժամանակին Վարժապետեաններու, Խրիմեաններու, Իզմիրլեաններու, Դուրեաններու պէս ազգանուէր եւ լուսայիշատակ պատրիարքներ:

Օրէնք է կարծեմ: Երբ պատրիարք մը կամ կաթողիկոս մը վախճանի, փոխանորդին կամ տեղապահին անունը չի յիշուիր պատարագի միջոցին, այլ՝ հանգուցեալին անունով կ'ըլլայ յիշատակութիւնը:

Պոլսոյ ինքնակոչ տեղապահը, փիլոնազրկութեան սպառնալիքով՝ յիշել կուտայ եղեր իր անունը պատարագին՝ կաթողիկոսին եւ Երուսաղէմի պատրիարքի կարգին՝ անշուշտ բռնօրէն գրաւած Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին յատուկ աթոռին մէջ բազմելով:

Զարմանալին եւ անըմբռնելին հոն է, որ աղատ Ֆրանսայի Հայոց եկեղեցիներուն մէջ ալ պատարագի միջոցին կը յիշուի այս հակազգային տեղապահին անունը, կարծես վարկաբեկելու համար պատարագի խորհուրդը:

Արդեօք հո՞ս ալ, Հայրապետական Պատուիրակը սպառնագիր ստացած է Պոլսէն...

Մաղթենք, որ օր մը, Պոլսոյ Մայր Եկեղեցւոյ կուշտին, մինարէ մը տնկելու չելլէ տեղապահը, Թուրքերը եւ Մուհամմէտը գոհացնելու, սիրաշահելու համար...

ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՒՏՔ ԻՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀՐԱՇՔ ՏՂԱՆ - ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Ինչպէս հաղորդեցինք, Փարիզ եկած է Լիբանանի հրաշք տղան, Վարուժան «Գօճաօղլանեան», որ, հազիւ 12 տարեկան, յայտնութիւն մը եղաւ Միջին Արեւելքի մէջ, իբր եւ կանխահաս ջութակահար: Եկած է հետեւելու երաժշտական դասընթացքի մը, Լիբանանի կառավարութեան ծախքով:

Վարուժանի ուսուցիչն է գրագէտ Լեւոն Զաւէն Սիւրմէլեանի եղբայրը, Օննիկ, հանրածանօթ ջութակահար, որ դայն ներկայացուց Պէյրութի մէջ, նուագահանդէսի մը պահուն: Հրաշք տղուն յայտնութիւնը այնքան խոր տպաւորութիւն գործեց որ, Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը, Շէյխ Պիշարէ Խուրի, ուզեց տեսնել զայն:

Եւ տասնամեայ Վարուժանը ջութակը Թեւին տակ ներկայացաւ Նախագահին, որ այս առթիւ հրաւիրած էր նաեւ վարչապետը՝ Րիատ պէյ Սոլհ, նախարարներ եւ երեսփոխաններ:

Ինչպէս կը նկարագրէ Թղթակից մը. խորունկ լռութեան մէջ, Վարուժան ձեռք կ'առնէ ջութակը ու կը նուագէ աշխարհահռչակ երաժիշտներու գործերը, չմոռնալով անշուշտ Սպենդիարեանի Գայթարման: Բոլորը կը հմայուին, Հանրապետութեան նախագահը գուրգուրանքով կը համբուրէ փոքրիկ Վարուժանը ու կը խոստանայ իր հովանաւորութեան տակ առնել: Նոյն օրն իսկ կ'որոշուի Լիբանանի կառավարութեան ծախքով Վարուժանը Եւրոպա ղրկել, անոր տալու համար երաժշտական կանոնաւոր կրթութիւն մը:

Վարուժանի երեւումը լայն հասարակութեան առջեւ, երկրորդ անգամ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին, Պէյրութի Ս. Ժոզէֆ Ֆրանսական համալսարանին սրահին մէջ:

Կը նախագահէր Հանրապետութեան նախագահին տիկինը, որ անձամբ աշխատանք տարած էր նեւ նիւթական հասոյթ մը ապահովելու համար Վարուժանին: Ինքը արդէն 500 լիբ. ոսկինոց չէք մը ղրկած էր այս առթիւ:

Նուագահանդէսը կատարեալ յաղթանակ մը եղաւ փոքրիկին համար: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուն էր ու շատեր ստիպուած էին ոտքի մնալ:

Վարուժան ընկերակցութեամբ յայտնի դաշնակահար Միշէ' Զեւքինօվի, մեծ յաջողութեամբ իրարու ետեւէ նուագեց Շուպէրթէն եւ Պերիոյէն մէկ մէկ քոնչէրթօ: Սպենդիարեանի «Գայթարման»ն եւ «Էնդէյի»ն: Պէթհօվէնէն ռոմանս մը, իսկ Շուպէրթի «Ապէյ»ը:

Վարուժանը որքան համարձակ, նոյնքան եւ համեստ է: Իր նուագէն վերջ երբ ծափերը կը սկսին, անմիջապէս բեմէն ներս կը փախի ու անկարելի կ'ըլլայ զինքը դուրս բերել իր հասակով ծաղկեփունջերը ընդունելու համար:

Վարուժանի ծնողքը Մարաշցիներ են: Կը բնակին հայկական գաղթակայանի մէջ: Հայրը՝ Հայկ Գօճաօղլանեան, արհեստով ներկարար է, սակայն կը սիրէ երաժշտութիւնը: Տան մէջ երաժշտական ամէն տեսակ գործիքներ դիզուած են իրարու վրայ, բոլոր անդամներն ալ կը նուագեն: Վարուժանի մայրը դաշնակ կը նուագէ, իսկ մեծ եղբայրը, հազիւ տասնեւեօթը տարեկան, արդէն մաս կը կազմէ մեծ պանդոկի մը նուագախումբին:

Լիբանանի բոլոր յայտնի երաժիշտներն ալ համաձայն են, որ տասնամեայ Վարուժանը ապագային պիտի դառնայ համաշխարհային չափանիշով ջութակահար մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՐԵԿ, Մատեան ողբերգութեան, Ս. Գրիգոր Նարեկացիի: Գրաբար բնագրի հանդիպադրութեամբ աշխարհաբարի վերածեց Գարեգին եպիսկոպոս Տրապիզոնի: Կարապետ (Զալս) Ճանիկեան մատենաշար Թիւ 1: Պուէնոս Այրէս, 1948: Գին 10 տոլար:

Արեւմտականներ իր վերազինումը

Քանի մը օր առաջ հարցապնդումներ եղան Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, պալքանեան պետութեանց զինուորական ուժերու մասին: Կառավարութեան ներկայացուցիչը հաստատեց թէ արտօնեալ թիւէն աւելի զինուորներ հաւաքուած են:

Կոմս Սֆորցա, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, աւելի բացորոշ յայտնութիւններ ըրաւ ուրբաթ օր, խորհրդարանին մէջ: Իր տեղեկութեանց համաձայն, թէեւ հաշտութեան դաշնագրով Պուլկարիոյ արգիլուած է 55.000զինուորէն աւելի պահել, բայց այդէն ունի 76.000 զինուոր, ինչպէս եւ 10 հազար սահմանապահներ: Ցետոյ, ունի 120 հազար քաղաքապահ զինուոր (միլիս) եւ 40 հազար — 80 հազար հոգի ալ՝ աշխատանքի մարտական կազմակերպութեանց մէջ: Իր օդանաւերուն թիւն է 450, մինչդեռ դաշնագիրը կ'արտօնէր միայն 90:

Հունգարիան ալ որոշած է 85.000ի բարձրացնել իր զինուորներուն թիւը մինչեւ Յունիս, թէեւ դաշնագիրը կ'արգիլէ 65 հազարէն աւելին: Խ. Միութիւնը 50 % զեղչելով Հունգարիոյ հատուցումները, առաջարկած է խնայուած գումարին կարեւոր մէկ մասը յատկացնել վերազինման: Սպայակոյտին գլուխը կը գտնուի խորհրդային զօրավար մը, Սոմարցեւ, վարելով Հունգարիոյ վերազինումը 120 սպաներու հետ:

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռումանիան այսօր ունի 150 հազար զինուոր եւ 20 հազար սահմանապահ, մինչդեռ հաշտութեան դաշնագիրը արտօնած է՝ միայն 120 հազար: Իտալիոյ սահմանակից երկիրներէն անոնք որ հակառակ չեն Կոմինֆորմի, հարցարաններ ստացած են, իմանալու համար թէ ինչ աջակցութիւն կրնան ընծայել իրենց զինագործարանները, վերահաստատելու համար ռազմական արտադրութիւնները, հասցնելով 1944ի մակարդակին:

Կոմս Սֆորցա պատմեց նաեւ թէ Խ. Միութիւնը ռազմական պիտոյքներ ղրկած է Հունգարիա, թէ կարգ մը երկիրներու մէջ մարդիկ զօրակոչի ենթարկուած են գաղտնի հրահանգներով, — «Լոէ եւ ոչ ոքի մի յայտներ» ձեւ.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

LE POPULAIRE, Փարիզի ընկերվարական պաշտօնաթերթը, փոքր ծաւալով պիտի հրատարակուի երկուշաբթի օրէն սկսեալ, իբրեւ հետեւանք նիւթական անձկութեան: Խմբագիրներուն եւ պաշտօնեաներուն երկու երրորդէն աւելին ճամբուած են: Պիտի աշխատին միայն տասը խմբագիրներ, տասը վարչական պաշտօնեաներ եւ 13տողաշարներ: Տագնապին գլխաւոր պատճառներէն մէկը այն է որ թուղթին թոնը 32.500 ֆրանքէն բարձրացած է 43.610 ֆրանքի, ծախքերը աւելցած են 20 առ հարիւր, իսկ հասոյթները՝ միայն 8 %, հակառակ բոլոր նիւթական զոհողութեանց: (Վերջերս 12—13 միլիոն հաւաքուեցաւ հանգանակութեամբ: Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնն ալ հազար սթերլին ղրկած էր): Ճամբուած խմբագիրներուն եւ պաշտօնեաներուն թիւն է 70:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հովուապետը, գերապայծառ Մինծինեթի, որ արգելափակուած է Փէշթայի արքեպիսկոպոսարանին մէջ, պիտի դատուի ժողովրդական ատեանի մը առջեւ, իբրեւ դաւադիր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ նստաշրջանը պիտի փակուի Դեկտեմբեր 12ին, եթէ անակնկալ մը չպատահի: Անգլիա կ'ուզէ երկարաձգել ժողովը, լուծելու համար իտալական գաղթավայրերու խնդիրը, որուն շնորհիւ պիտի կրնայ խարիսխներ ապահովել Միջերկրականի ափրիկեան ափերուն վրայ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՐՑԸ նորէն անելի մատնուեցաւ Ազգաժողովին առջեւ, երեք շաբաթ քաշքշուելէ վերջ: Ուրբաթ օր եւս համաձայնութիւն չգոյացաւ Քաղաքական Ցանձնաժողովին մէջ: Ճարահատ որոշուեցաւ լայն իրաւասութիւններ տալ երեք հոգինոց հաշտարար յանձնախումբին, որպէսզի ելք մը գտնէ Արաբներուն եւ Հրեաներուն հետ:

ՌՈՒՐԻ մասին Ֆրանսա նոր ծրագիր մը ղրկեց Ուաշինկթըն, պնդելով իր տեսակէտներուն վրայ: Ֆրանսա միշտ կ'առարկէ թէ կարելի չէ Գերմանիոյ վերադարձնել այդ շրջանին ճարտարագործութիւնները, որոնց կը պարտէր Հիթլէր իր սպառազինութեան 70 %ը:

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ նախորդ նախագահին՝ Հաշէմ պէյ Աթասիի: Գործադուլը տեւեց չորս օր: Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան, իբրեւ հետեւանք արիւնալի դէպքերու որոնց հետեւանքով սպաննուած են ութ հոգի, Դամասկոսի մէջ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին կատաղօրէն, Նանքինէն 35 մղոն հեռու: Համայնավարները օդնական ուժեր ստացած են Փէնկինէն, ուր կատաղի ճակատամարտ մը կը մղուի, կեդրոնական Չինաստանի տիրապետութեան համար: Ազգայնական կառավարութիւնը Քանթօն պիտի փոխադրուի:

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ հիւանդացած ըլլալով, բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրեցին:

ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՒ Ֆրանսայի օտար տարագիրներու թերթը, Unis. Ոստիկանութիւնը գրաւեց վերջին թիւերը:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ Հայուն՝ Ա. Ահարոնեանի կեանքը ժապաւէնի վրայ հայերէն լեզուով: Իր մանկութենէն մինչեւ Փարիզ, թաղումը եւն.: Տեղի կ'ունենայ, 6 Դեկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ 11ը՝ 127 rue Boileau, Salle Saint Pothin (նախկին Emile Zola) սինէմային մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Սինէմա Novelty մէջ: Մուտքը միայն հրաւիրատոմսերով: Ապահովեցէք նախօրօք ձեր հրաւիրատոմսերը:

ՍԱՐՍԷԼ.— ՏԷՐ Ե ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՃԷՄԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին ԱՐՍԷՆի ծնունդը 1948 Դեկտեմբեր 3ին:

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7 ԵՒ 14 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լեյլա Պեզիրեան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 3էն 23 GALERIE ANDRÉ WEIL
26 Ave. Matignon, Paris
ՓԱԿ Է ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ» ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Զեկուցանողն է՝ Պ. Հ. ՔԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ Խաչատուր Աբովեանի գրականութիւնը եւ իր ժամանակը:

Bonneterie-Lingerie

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Ունինք առաջնակարգ մետաքսէ վերջին նորութեան համաձայն կերպասներ:

ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆԻ ՀԱՄԱՐ
Կը պատրաստենք օժիտներ ամբողջութեամբ, ձեռական աշխատանքով:

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆՔ
Ապսպրանքներ ամէն տեսակ ճերմակեղէնի պատրաստութեան համար:

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

Maison MAGUESYAN

67 RUE VAUBAN, LYON

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենաք, եթէ այդէս իսկ չէ եղած: Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել՝

Պ. Կրօպրկ Աղեանի

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ - ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord
Հեռաձայն TRU. 02–20

LA MÉDITERRANEENE

2 Rue de la Grange Batelière, Paris
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ ԱՐԵՒԵԼՔՑԻՆԵՐՈՒՆ

Maison CHRISTOU

Շատ հաճելի միջավայր մը, գեղեցիկ սրահներ պատշգամներով, արեւելեան համադամ կերակուրներ, օղի եւ աղանդեր:
Հեռաձայն PRO. 03-98

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8ին դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկ.—ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 3էն կէս դիշեր, ՊՈՄՈՆԻ դպրոցին սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսին ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ ընկ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար Ֆր. Կ. Խաչի Կրընոպլի սանուհիներուն կողմէ:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5ԻՆ

Հ. Ց. Դ. Պանեէօ Քաջանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղներու անդամները եւ համակիրները, իր կազմակերպած պարահանդէսին, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ժամը 4էն 11, 76 Bld. Maréchal Joffre, Café du Métro, à Bourg la Reine:

Օթօպիւս Porte d'Orléans 188 Place Condorcet, métro Bourg la Reine:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՍԳԱՏՕՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Մահուան 13րդ տարելիցին առիթով, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցիի կրօնական ընկերակցութեան, այս կիրակի: Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, մասնակցութեամբ երկսեռ երգեցիկ դասին: Եկեղեցական արարողութիւններու աւարտումէն ետքը՝ բացման խօսք, Մաղթերգ, ուղերձ, «Ով մեծասքանչ», ուղերձ, «Ծաղկէր առ զատ», փակում: Պատարագի ընթացքին, երգչախումբը բազմաձայն պիտի երգէ նաեւ «Քրիստոս պատարագեալը»:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուրեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Տիրատուրեան եւ զաւակները կը տեղեկացնեն որ Դեկտեմբեր 5, կիրակի օր, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՍԵՐՈԲԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Պոմոնի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ, ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում, Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01–08:

«ՇԻՐԱԿ» հռչակաւոր Օղիին մենաշնորհին տէր Կռանտ Տիսթիլըրի տիւ Փառք Հաստատութեան ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԵՒ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ՌՈՄԸ, որ բոլոր փափկաճաշակներու — փնտռուած ըմպելին է: —

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN — ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական բնտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ, Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն:

Հեռ. C. 02-43 — 18 Marché des Capucins

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ի· ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5713–Նոր շրջան թիւ 1124

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր·, Արտ· 10 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 7 Décembre 1948 Երեքշաբթի 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՉՔ ՄԸ՝ ՄԵՐ ԲՈՂՈՐՏԻՔԸ

Յաճախ թելադրած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք.— մեր թղթակիցները պարտաւոր են հետեւիլ նաեւ իրենց շրջանի ընկերային – տնտեսական անցուդարձին:

Այսպէս, տարրական պարտականութիւն մըն է պարբերաբար տեղեկութիւններ հաղորդել մեր ցիրուցան բազմութեանց կեանքի ելեւէջներու մասին: Տեսակ մը վիճակագրական պատկեր:

Գիտենք թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կը գտնուին անոնք որ ձեռագիր կը հասցնեն մամուլին, տարիներէ ի վեր:

Ընդհանրապէս բանուորներ են անոնք, համեստ աշխատաւորներ ծանրաբեռնուած՝ ապրուստի եւ ընտանիքի հոգերով:

Եւ սակայն, կը շարունակեն թղթակցիլ հաւատարմօրէն, յարատեւօրէն, ծանօթացնելու համար իրենց գաղութին չարն ու բարին:

Անոնց տքնութեան շնորհիւ է որ կ'իմանանք այս կամ այն գաղութին, քաղաքին, գիւղին կեանքը, հանրային թէ կուսակցական: Անոնք են որ կենդանի կապ մը կը հաստատեն գաղութէ գաղութ, ուղղակի կամ անուղղակի: Առանց մեծ յաւակնութիւններ սնուցանելու:

Դժբախտաբար շատ քիչերը վարժութիւն կամ ժամանակ ունին աւելի լայն հայեացք մը նետելու իրենց շրջապատին վրայ:

Արդարեւ, եթէ փորձուիք աչքէ անցընել մէկ տարուան կամ վեց ամսուան միջոցին հրատարակուած թղթակցութիւնները, պիտի տեսնէք որ 80—90 առ հարիւր կը բաղկանան հանդէսներու նկարագրութիւններէ: Նոյն տժգոյն միօրինակութեամբ:

Սխալ չհասկնաք: Հանդէսները, երեկոյթները, ներկայացումներն ու պարբերական տօնակատարութիւններն ալ կեանքի, գործունէութեան երեւոյթներ են: Բայց ամէն բան չեն:

Որեւէ գաղութի կեանքը միայն հանդիսութիւններէ չի բաղկանար:

Կան այլապէս շահեկան, աւելի տեւական եւ հիմնական հոգեր ու խնդիրներ, որոնք ուշադրութիւն կը պահանջեն:

Կան երեւոյթներ, շարժումներ որոնք եթէ անտեսուին, երբեք պիտի չկրնանք իրական գաղափար կազմել այս կամ այն գաղութի տնտեսական, հանրային եւ ընկերային կացութեան վրայ:

Կան ելեւէջներ, որոնք միայն թղթակցութեանց նիւթ կազմելու սահմանուած չեն, այլեւ կը կարօտին լուրջ քննութեան, իբրեւ ախտանշան կամ ազդանշան: Ըսէք՝ վտանգի նշան:

Օրինակ, արտագաղթի հոսանք մը ծայր տուած է, ամիսներէ ի վեր: «Ելք» դէպի հարաւ. Ամերիկա:

Ոչ միայն անհատներ են որ կը գաղթեն, այլ եւ ամբողջ ընտանիքներ: Տուն – տեղ կը ծախեն եւ կը գաղթեն:

Ո՞ւր կ'երթան.— Պրազիլիա, Արժանթին, Ուրուկուէյ: Նոր դուռներ ալ բացուած են,— Վենեզուէլլա, Զիլի եւն.:

Ինչո՞ւ կ'երթան, աչք առնելով 25—30 օրուան ճամբորդութիւն մը մէկ ովկիանոսէն միւսը:

Գոց եղած բանաձեւերը բաւական չեն, բացատրելու համար այս նոր գաղթը:

Հարկ է պրպտումներ կատարել, ստուգել չարիքին բուն պատճառները:

Իւրաքանչիւր համրանք իր մասնաւոր պատճառները կամ պարագաները ունի, քաղաքական թէ տնտեսական: Շատերը այնքան բանդէտ են դարձած, որ ուրիշներուն ալ բարեկամական խրատներ կուտան:

Տաժանելի աշխատա՞նք մը պարտադրած կ'ըլլանք մեր թղթակիցներուն, թելադրելով որ ուշադրութեամբ հետեւին այս չարաշուք շարժումին: Այժմէն տեղեկութիւններ, թուանշաններ, փաստեր հաղորդեն, համաձայն իրենց կարողութեան:

Բոլորիս պարտականութիւնն է գիտնալ թէ ո՛ւր կ'երթան, եւ ի՛նչ համեմատութեամբ:

Դուռնէ դուռ, քաղաքէ քաղաք պատմուած պատմութիւնները երբ ամփոփուին եւ մամուլին հաղորդուին, այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ չափել այս նոր դժբախտութեան ամբողջ ծանրութիւնը:

Հարկ է փարատել մշուշը:

Շ.

Ազգաժողովին փակումը

ՄԱԿի ընդհ· յանձնաժողովը շաբաթ օր 2ի դէմ 9 ձայնով որոշեց ներկայ նստաշրջանը շարունակել նիւ Եորքի մէջ, լրացնելու համար օրակարգի խնդիրները: Եթէ անակնկալ մը չպատահի, Փարիզի ժողովը, որ բացուած էր Սեպտեմբեր 21ին, պիտի փակուի այս շաբաթ կամ կիրակի, այնպէս որ կարելի չէ քննել օրակարգի բոլոր խնդիրները:

Վերջնական որոշումը կը մնայ ընդհ· ժողովին: Անգլիա առաջարկած է ժողովը շարունակել մինչեւ Դեկտեմբեր 15, կարելի եղածին չափ շատ խնդիրներ քննելու համար: Իր գլխաւոր պահանջներէն մէկն է իտալական գաղթավայրերու հարցին քննութիւնը:

★ Աւելորդ է ըսել թէ օրակարգին վրայ կը մնան բազմաթիւ հիմնական խնդիրներ, բոլորն ալ առկախ մնացած: Պաղեստինի խնդիրն անգամ անորոշութեան մատնուած է: Երէկ նոր նիստ մը գումարեց Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար Իսրայէլի թեկնածութեան խնդիրը, որուն ուժ կուտան Մ· Նահանգները:

★ Ցեղասպանութեան պայմանագիրը վերջնապէս վաւերացուեցաւ օրէնսդրական յանձնաժողովին կողմէ, ամիսներով քաշքշուելէ վերջ: Այս պայմանագրով միջազգային ոճիր կը համարուի ցեղասպանութիւնը եւ պիտի դատուի ազգային դատարաններու առջեւ, կամ միջազգային ատեանի մը կողմէ, երբ հաստատուի: Պայմանագիրը ընդհ· ժողովին կողմէ վաւերացուելէ վերջ, 1949ին պիտի ներկայացուի բոլոր պետութեանց, որպէսզի ստորագրեն: Օրէնքի ուժ պիտի ունենայ երբ քսան պետութիւններ ստորագրած ըլլան: Ուեւէ պետութիւն կրնայ դրժել զայն: Պայմանագիրը չեղեալ կը համարուի, եթէ ստորագրողներուն թիւը 16էն պակաս ըլլայ, այլապէս իր ուժը կը պահէ տասը տարուան համար:

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՁՄԵՌ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (27 Նոյեմբեր).—

Կանխահաս ցուրտը եւ ձմեռը կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Դիտարանը կը ծանուցանէ թէ 38 տարիէ ի վեր այսպիսի ձմեռ չէր տեսնուած Նոյեմբերին:

Երէկ իրիկունէ ի վեր, հեռագրի եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնը խզուեցաւ գաւառներու հետ:

Կը ձիւնէ նաեւ Պուրսայի մէջ, եւ Ուլուտաղի վրայ (Ողիմպոս) ձիւնին բարձրութիւնը հասած է երկու մեթրի: Փակուած են Գարաքէօյի եւ Եալովայի ճամբաները: Կը վախցուի որ հաղորդակցութիւնները բոլորովին խզուին գաւառներու հետ: Անակնկալ ցուրտին հետեւանքով, ածուխին քիլօն բարձրացած է 23 ղրուշի:

Իզմիրի մէջ, ձիւնամրրիկը կատաղի է եւ տեղացիները կ'ըսեն թէ տարիներէ ի վեր այսպիսի ցուրտ տեսած չէին: Իզմիր · Իսթանպուլ, Աֆիոնքարահիսար – Պօլու ճամբաները փակուած են, շատ մը փոխադրական միջոցներ ձիւնամրրիկին մէջ կորսուած: Հեռագրական ձողերը փլած են տեղ տեղ: Իզմիրի եւ Անգարայի միջեւ հաղորդակցութիւնը խզուած է եւ սակարանին մէջ ածուխը 30 — 32 ղրուշի կը ծախուի:

Սաստիկ ցուրտ է նաեւ Թօքատի մէջ, եւ ճամբան փակուած է Սվազի հետ: Զամլըպէլի կիրճը անանցանելի դարձած է:

Փոթորկին հետեւանքով, բազմաթիւ արկածներ պատահեցան ծովերու վրայ:

ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ կը շարունակէ իր աշխատանքները Փեշթայի մէջ, ի խնդիր խաղաղութեան, ինչպէս կը հաւաստեն խորհրդային թերթերը: Վերջին նիստին մէջ կը բակոտ ճառ մը խօսեցաւ Նինա Փոփովա, խորհրդային կիներու ներկայացուցիչը, շեշտելով.— «Եթէ կիները գիտնան միանալ եւ պայքարիլ, արթուն ճակատ մը պիտի կազմեն խաղաղութեան համար: Պատերազմի ծրագիրները ամօթալի ձախողանքի մը պիտի յանգին»:

Քաղաքապետական ընտրութիւններ Պերլինի մէջ

ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ՃԱԿԱՏԸ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր, մասնակցութեամբ 1.580.575 քուէարկուներու (մօտ 90 %), ջախջախիչ պարտութեան մը մատնելով բոլշեւիկեան ճակատը: Այս առթիւ ձերբակալուեցան 65—75 համայնավարներ, որոնք փորձած էին խռովութիւններ յարուցանել կամ տարհամոզել քուէարկուները: Թերթերը կը գրեն թէ ընտրութիւնները տեղի ունեցան բարեկարգութեամբ, առանց բրիտանական եւ ամերիկեան զինուորներու կամ ոստիկաններու միջամտութեան: Բոլշեւիկները ձեռնպահութիւն յայտարարած ըլլալով, ձգուած քուէները կը համարուին վստահութիւն արեւմտեան պետութեանց համար: Օրուան յաղթականներն են երեք մեծ հոսանքներ ընկերվարականները որոնք շահեցան 3755 աթոռ, քրիստոնեայ դեմոկրատները (1092), ազատականները (679):

Աւելի քան տասը հազար ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան: Քուէտուփերուն թիւն էր 1572: Պահեստի ուժեր ալ կը սպասէին կազմ եւ պատրաստ, ի նախատեսութիւն անակնկալներու:

Մանր – մունր ընդհարումներ տեղի ունեցան կարգ մը կէտերու վրայ: Կարմիրները թռուցիկներ ցրուած էին, հրաւիրելով արեւմտեան թաղամասերու 120.000 բանուորները որ չմասնակցին քուէարկութեան եւ իրենց գործարանները երթան, մէկ օր ալ կամաւոր աշխատանք կատարելու համար:

Արեւմտեան շրջանին փոխադրութեանց բանուորները յաջող գործադուլ մը սարքեցին, ի դերեւ հանելու համար բոլշեւիկեան խաղերը: Մինչեւ առտուան ժամը 10 կեցնելով փոխադրութեան բոլոր միջոցները, արհեստակցական միութիւնները ապահովեցին 200 հազար քուէարկուներու մասնակցութիւնը, հակառակ համայնավարներու սպառնալիքներուն: Քաղաքին ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց թէ այս բարեյաջող ընտրութեամբ Պերլինցիները արտայայտած կ'ըլլան իրենց ջախջախիչ դատապարտութիւնը խորհրդային տիրապետութեան:

★ Կիրակի առտու 14 բոլշեւիկներ ամերիկեան շրջանը մտան թռուցիկներ ցրուելու համար, բայց անմիջապէս ձերբակալուեցան: Թռուցիկները կը ներկայացնէին ամերիկեան հրամանատարը՝ զօր· Քլէյ, հիւլէական ռումբ մը ձեռքին մէջ: Ֆրանսական շրջանին մէջ քանի մը համայնավարներ քուէտուփերուն մօտեցան, մասնակցողներուն անունները առնելու համար: Քուէարկուները կատղելով բռնեցին զանոնք եւ ոստիկանութեան յանձնեցին:

ԵՐԵՔ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԲՈՂՈՔԸ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները 2000 բառերէ բաղկացած յուշագիր մը ուղղեցին Ազգաժողովի յատուկ մասնախումբին, դանդատելով թէ Խ· Միութիւնը վաւերացնելով Պերլինի նոր քաղաքապետութիւնը, կը ձգտի վերջնապէս երկուքի բաժնել քաղաքը: Յուշագիրը դիտել կուտայ թէ խորհրդային իշխանութիւնները Նոյեմբեր 30ին «քաշքշեցին կարգ մը արարքներ, իր պաշտօնատունէն հեռացնելով օրինաւոր քաղաքապետութիւնը եւ խափանելով անոր պաշտօնավարութիւնը»: Յետոյ կը յայտարարէ թէ Թոյլ պիտի չտան որ այս ապօրէն մարմինը յափշտակէ օրինաւոր իշխանութեան պաշտօնը արեւմտեան թաղամասերուն մէջ: «Բայց եւ այնպէս քաղաքին երկուքի բաժանումը չափազանց կը դժուարացնէ միակ դրամի մը հաստատումը»:

25 0/0 յաւելո՞ւմ տուրքերու

1949 ելմտացոյցը 500 միլիառի բաց մը կը ցուցնէ: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ կը խորհի, գոցելու համար այս բացը: Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է այսօր, քննելու համար այս խնդիրը: Իրազեկներու կարծիքով, առ նուազն 25 % պիտի աւելցնեն տուրքերը, բաղդատելով ներկայ տարեշրջանին հետ: Ատեւտրական շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ ելմտացոյցը իրապէս հաւասարակշռելու համար հարկ է 70 % աւելցնել տուրքերը,— ինչ որ անկարելի է: Ուրեմն ստիպուած են ուրիշ միջոցներ մտածել:

Այս հարցին հետ սերտ կապ ունի տուրքերու օրէնքին բարեփոխման ծրագիրը, որու մասին հակասական տեղեկութիւններ կ'երեւան մամուլին մէջ: Խորհրդարանական յանձնաժողով մը կը քննէ այս ծրագիրը: Նախկին վարչապետներէն Ռէնօ եւս հրաւիրուած է մասնակցելու այս յանձնաժողովին, բայց ան մերժած է, վախնալով որ տուրքերու օրէնքին բարեփոխումը պիտի յանգի նոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Յապաղած կամէ մնալ պատճառներով:

Ինչպէս հաղորդած էինք չարաթ գիշերուան (Նոյեմբեր 27) տօնակատարութիւնը Cadetի սրահին մէջ, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, այս տարի եւս անցաւ ծայրէ ի ծայր լեցուն սրահի մը մէջ: Մեծ թիւով երկսեռ երիտասարդութիւն մը եկած էր ողջունելու մեր ազգային կուսակցութեան 58րդ տարեդարձը եւ ներշնչուելու անոր գաղափարներէն, ամուր հաւատքէն եւ ազգային շունչէն:

Հանդէսը բացուեցաւ Ֆրանսական ազգ. քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով, երգուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ սկսաւ այսպէս.

— «Ամէն տարի մէկ օր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ներկայանայ հանրութեան, հաշիւ տալու իր ըրածին մասին եւ պարզելու իր ծրագիրները յառաջիկայ աշխատանքներուն համար:

Այս երկու պարտականութիւններէն զատ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր օրուան տօնին կ'ոգեկոչէ մանաւանդ իր պատմութեան սխրալի դրուագները, իր մարտիկներուն անհաման քաջագործութիւնները եւ անոնց յիշատակին համար յարգանքի կը հրաւիրէ ձեզ յոտնկայս: Այսօր 58 տարի է որ մեր կուսակցութիւնը կը տեւէ ու կը գործէ անվրհատ: Պարզ երեւոյթ մը չէ այս: Հազուագիւտ է է որ կուսակցութիւն մը շարունակէ այսպէս իր գործը, զանազան շրջաններու, տարբեր պայմաններու եւ ժամանակներու մէջ, անընդհատ յարատեւութեամբ մը, յիսուն ութ տարի:

Պատճառները կարելի է ամփոփել մէկ նախադասութեան մէջ: Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը եղած է միշտ հայ ժողովուրդին հետ, ամէն տեղ, բոլոր ժամանակներու համար, անոր յաւ եւ մանաւանդ անոր գէշ օրերուն: Իր տաժանագին աշխատանքը պսակուած է Մայիս 28ի յաղթանակով, որ հիմը դրած է մեր հայրենիքին, եւ հայ ժողովուրդին տուած է անկախ ապրելու իրաւունքը իր հողերուն վրայ:

Այդ հողերը ամբողջացած չեն սակայն սահմանէն անդին թէ ասդին: Այդ հողերուն իբրեւ պահանջատէր կանգնած է դարձեալ Դաշնակցութիւնը: Անիկա ոչ միայն տէր կանգնած է հայ ժողովուրդին արդար դատին, անոր հօրենական ժառանգին, անոր «լքեալ գոյքերուն», այլեւ պահապան հրեշտակն է մեր մշակոյթին մեր լեզուին, մեր բոլոր արժէքներուն Սփիւռքի մէջ եւս:

Մեր ժողովուրդը յուսահատիլ չի գիտեր, իրեն հետ Դաշնակցութիւնը եւս: Ան վստահ է որ անիրաւութիւնները կը դարմանուին ուշ կամ կանուխ, եւ ափշտակութիւնները կը գտնեն իրենց օրինաւոր տէրը, իրականացնելով հայ ժողովուրդին «Ազգային Ուխտը», որ է Ազատ ու անկախ ապրիլ իր միացեալ հայրենիքին մէջ:

Ընկեր Զարեհ Ղարիպեան արտասանեց Մ. Վարանդեանի «Հայ Հերոսներուն» գեղեցիկ արձակը, իսկ ընկեր Զ. Մուրատեան Սիամանթօի «Գաղափարին»ը, երկուքն ալ օրուան տօնակատարութեան յարմար ոգեկոչումներ, իբրեւ փառաբանութիւնը Դաշնակցութեան անհաման հերոսներուն եւ անոր բարձր գաղափարաբանութեան:

Պ. Կարապետ Աբրահամեան նուագախումբի ընկերակցութեամբ երգեց հայկական համով երգեր, աւելի հաճելի պիտի ըլլար լսել զինքը, եթէ պարզ դաշնակի մը ընկերակցութեամբ հրամցուէին մեզի:

Կարգը եկած էր օրուան բանախօսին, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեանի.

— «Տարբեր էին պայմանները 58 տարի առաջ, երբ ծնաւ Դաշնակցութիւնը: 58 տարի առաջ մեր երրորդութեան եւ անոնց հետ խումբ մը մտաւորականներու առած քայլը նուաճուեցաւ խենդութիւն եւ մեր ընկերները «խենդեր»:

Ինչպէս կարելի էր պայքարիլ Ռուս եւ Թուրք բռնակալութեան դէմ միանգամայն: 58 տարի առաջ կարելի էր մեր ժողովուրդին խօսիլ իր տարրական իրաւունքներու պաշտպանութեան համար: 58 տարի առաջ ոչ իսկ գիտակից էինք մեր ազգովին ապրելու իրաւունքին:

Պէտք եղաւ որ տասնեակ մը «խենդեր» իջնեն հրապարակ եւ տարիներու յամառ ու այնքան զոհաբերութիւններով ծանրաբեռն սորվեցնեն նախ մեր ժողովուրդին թէ ինքն ալ մարդ է, ազգ է, եւ իրաւունք ունի իր ուրոյն մշակոյթով եւ հայրենիքով ապրելու միւս ազգերու կողքին:

Այլ էին պայմանները 58 տարի առաջ երբ «խենդ» կոչեցեալները մարմին ու ձեւ տուին մեր ժողովուրդին տարտամ գիտակցութեան, ամէնէն առաջ անոր ներշնչելով ուրպէս ազգ իր հայրենիքը պահանջելու իրաւունքը:

Եւ ահա Հայկական Դատը ձեւ ստացաւ Դաշնակցութեան անվերջ արծարծումով, անոր անխոնջ աշխատանքով, անոր անընկուն յարատեւութեամբ: Եկաւ մինչեւ Եւրոպայի դռները, եւ հոն եղաւ «Հայկական Հարց», եւ այս Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական գիտակից աշխատանքով:

Մեր կուսակցութեան այս 58 տարուան բեղուն կեանքը կարելի է ամփոփել ու բերել Մայիս 28ի յաղթանակին, որ արդար գինն էր մեր ժողովուրդին եւ անոր կամքը, հաւատքը անոր կորովի բազուկը ներկայացնող Դաշնակցութեան պայքարին:

Այդ Թուականէն ասդին 30 տարի շարունակ գաղթաշխարհի մէջ դարձեալ իր թափառական ժողովուրդի կողքին է Դաշնակցութիւնը: Ան թոյլ չի տար որ այդ ցիր ու ցան բազմութիւնները դառնան անհովիւ հօտեր: Թոյլ չի տար որ մարի անոր սրտին մէջ հայրենիքին սէրը, մոռնայ իր լեզուն ուրանայ իր մշակոյթը:

Այսօր խորհրդային է մեր Հայրենիքին կարգ ու սարքը: Եթէ բարիքներ բերած է այդ մեր երկրին, իր ընկերային չարիքները աւելի ծանր կը կշռեն նժարին մէջ: Եթէ այդ նորութիւնը կրնայ շատ բան սորվեցնել մեզի, ինքն ալ շատ բան ունի սորվելու մենէ, ամէնէն առաջ հայրենասիրութիւնը: Երեսուն տարի յետոյ մեր երեսին նետուած նոր մեղադրանքներու մէջ կայ եւ «հակահայաստանեան» բառը, «դաւաճան» եւ նոյնիսկ «Թուրք» յորջորջումը:

Այդ ածականներուն հերոսները, մենք չենք ուզեր նոյն գարշելի բառերով. միայն կը հրաւիրենք որ անոնք գան եւ սորվին Դաշնակցութենէն թէ ի՛նչ է հայրենասիրութիւն:

Հանդէսին առաջին մասը վերջացաւ երգչախումբին երեք երգերով, ղեկավարութեամբ եւ հեղինակութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Երգչախումբին կազմը նոր, երգերը նոր դժուար էր այդքան նորութիւն մէկ անգամէն մարսել: Լաւ էր մեր ականջին սիրելի քանի մը ուրիշ երգերով համեմել յայտագիրը:

Մինչեւ լոյս Պ. Սարեանի գեղեցիկ նուագով երիտասարդութիւնը պարեց ու բոլորը վայելեցին ազգային շունչով թոթուած մթնոլորտ մը, խանդավառ ու ոգեւորիչ որ, ինչպէս կ'ըսէր հայրենակից մը, յատուկ է միայն Դաշնակցական հանդէսներու:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Պատմութի՛ւնն ալ խօսցան

Մամուլը, առ հասարակ կը ցոլացնէ մարդկութեան մտայնութիւնն ու տենչերը: Հոս կը թաւալին, շարժանկարի ժապաւէններուն նման, այլազան երեւոյթներ, մեծ, փոքր, գեղեցիկ, տգեղ, ճշմարիտ, ծուռ, եսապաշտ, այլապաշտ, հսկայ, գաճաճ, հաճելի, անհաճոյ, անկեղծ, կեղծաւոր, սիրելի եւ գարշելի:

Այս մտածումներով պաշարուեցայ կարդալով «Ապագայ»ի 20 Նոյեմբեր 948 թիւին մէջ յօդուած մը «Ռուբինեաններու Կիլիկիան», ստորագրուած Պ. Արտակ Դարբինեանէ:

Մեծարելով պիտի անցնէի, ինչպէս յաճախ, կ'ընեմ բազմաթիւ գրութիւններու համար, եթէ այդ յօդուածին մէջ չտեսնէի մտայնութիւն մը, որ անըմբռնելի հակասութիւն մը կը կազմէ ազգային ոգիին հետ: Վերէն վար եւ վարէն վեր սխալ եւ սոփեստական գաղափարներ եւ հայկական պատմութեան ակներեւ խեղաթիւրում, դարբինի հարուածներով:

Քայլ առ քայլ, բայց արագօրէն, ահա՝ իր ճնաշխարհիկ գրուածքը:

— Հայ պատմիչները ջանացած են (ընդգծումը իմս է) գեղեցիկ գոյներով զարդարել մեր ազգային տարեգրութեանց էջերը:— Հայերը մեծ տոկունութիւն ցոյց տուած են, սակայն, երբ պետութիւն, միջազգային պատմութեան մէջ չեն կրցած, նուազագոյն չափով աչքառու տեղ մը գրաւել: — Թողլով հին շրջանները, անցնինք Կիլիկիոյ, որ կը ներկայացնէ անմխիթարական եւ տխուր երեւոյթ մը:

(Կիլիկիոյ վերաբերեալ «Թագաւորութիւն» եւ «մայրաքաղաք» բառերը չակերտի մէջ առնուած են): Երկու դարու չափ տեւող թագաւորութեան միջոցին հայութիւնը չունեցաւ նուազագոյն ամուր հողամաս:

Զունցանք մէկ հատ թագաւոր, մէկ հատ իշխան որ ճոյտ կամհարկատու չըլլար օտարներուն: Կիլիկիոյ իշխանները միշտ կախուած մնացին Բիւզանդիոնի կամ Հռովմայ պապին բէչերէն: Կիպրոս միշտ իր ազդեցութիւնը պահեց Կիլիկիոյ վրայ: Լեւոն Ե. Լուսինեանը պէտք չէ պարծանք համարել: Բագրատունիներէն վերջ, հայ գաղթականներ գացին Կիլիկիա, առատօրէն ընելու, սակայն, քաղաքական ասպարէզի վրայ, ոչ մէկ յաջողութիւն: Հայը բնաւ ինքնուրոյն քաղաքական ուժ չէ կրցած դառնալ, մանաւանդ Կիլիկիոյ մէջ, եւայլն: Հայաստանի 28րդ տարեդարձին առթիւ, յետադարձ ակնարկով մը կրտեսնենք թէ մանաւանդ Կիլիկիոյ մէջ մխիթարական եղրակացութիւն մը, ճամբայ մը կարելի չէ ցոյց տալ, եւն.:

Այս խորհրդածութեամբ կը վերջանայ Պ. Ա. Դարբինեանի «եզական» յօդուածը: Արձանագրենք պատասխանները:

Հայ պատմիչը երբեք դէպքերը բարեփոխած կամ չարափոխած չէ, մանաւանդ որ այդ դէպքերէն շատեր, օտար բազմաթիւ պատմագէտներու կողմէ յիշատակուած են: Հին շրջանին մէջ ունեցած ենք այնպիսի փառապանծ դիրք մը որ հայ անունը միջազգ. բեմին վրայ պանծացուցած է: Օրինակ, Մեծն Տիգրանի կայսրութեան պատմութիւնը, զոր ամբողջ աշխարհի պատմագէտները արձանագրած են: «Արքայից արքայ» եւ «մեծ» տիտղոսը կապուած է Տիգրանին անուան միջազգային բոլոր պատմագիրներու կողմէ: Մեծ մատենագիր, հռետոր եւ քաղաքագէտ Կիկերոն, երբ Հռովմի ծերակոյտին մէջ՝ թշնամի Տիգրանը կ'որակէ Ասիոյ ամէնէն հզօր թագաւորը, անտարակոյս դայն չի նկատեր իբր եւ ճորտ կամ հարկատու, ինչպէս կ'ըսէ Պ. Դարբինեան: Այս տարօրինակ պարոնը ըսել կ'ուզէ թէ միայն Խ. Հայաստանի մէջ կայ ազատութիւն եւ անկախութիւն:

Կիլիկիոյ իշխանութիւնը տեւած է երեք դար եւ ոչ թէ երկու, մինչ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հաստատուած արեւմտեան իշխանութիւններ չեն կրցած տոկալ անոր չափ: Այս շրջանին համար եւս մէկ կողմ թողլով բազմաթիւ մեծարժէք վեհապետներ, առնենք Լեւոն Ա. Մեծագործը, զոր օտարներ կը կոչեն նոյնպէս (Le Magnifique): Մինչ Տիգրան իր հսկայ զօրութեամբ, վերջ ի վերջոյ պարտուեցաւ Պոմպէոսէն, Լեւոն Ա. իր իշխանութեան միջոցին (33 տարի) երբեք պարտուած չէ, այլ իր թշնամիները (Սուլթաններ կամ եւրոպացի իշխաններ) ամբողջ գետին զարկած է: Մինչ հին շրջաններու մէջ հայկական դրամները հազուագիւտ են, Կիլիկիոյ իշխանները բազմատեսակ ոսկի եւ արծաթ դրամներով հրապարակը ողողած են:

Կիլիկիան ոչ թէ կախուած էր Բիւզանդիոնէն կամ Սուլթաններէն, ոչ միայն անկախ էր, դիւանագիտօրէն բոլոր օտարներէն մաքրելով իր հողերը, այլ նոյնիսկ դրացի ազգեր կը գարպաւէին Հայերուն: Եւ երբ 1198ին Լեւոն Մեծագործ, Եւրոպայի վեհապետներուն ներկայացուցիչներուն կողմէ՝ պաշտօնապէս թագաւոր կ'օծուէր Տարսոնի մէջ, Բիւզանդիոնի կայսրը Լեւոնին կը ղրկէր ադամանդակուռ թագ մը, խնդրելով որ փոխանակ Եւրոպայի, իրեն հետ զինակցի: Հայկական Կիլիկիան անկախ փոքրիկկայսրութիւնմըկը կազմէր, տարածուելով այսօրուան 5 թրքական նահանգներուն վրայ, (վիլայէթ) իր մականին ներքեւ պահելով Անտիոքն ու Կիպրոսը:

Սելճուքեան միակ պատմագիրը (որուն ձեռագիրը պահուած է Լոնտոնի թանգարանին մէջ, կը գրէ.— «Հայոց թագաւոր (Թէքֆուր) դաւաճան Լեւոն մեր հողերը կը յափշտակէ միշտ, եւայլն»:

Հայերը Կիլիկիոյ մէջ հաստատուած չեն միայն Բագրատունիներու կործանումէն վերջ: Ամենահին շրջաններէ ի վեր հոն Հայեր բնակած եւ մեծ դիրք գրաւած են, եւ անոնց օժանդակութեամբն է որ Բագրատունի Ռուբէն իշխան հաստատուած է Վանկոյի մէջ (1080): Հարիւր տարիէն աւելի տեւող շրջանի մը մէջ, Կիլիկիոյ հայ թագաւորները, ոչ միայն անկախ եղած են, այլ նոյնիսկ բազմաթիւ օտար հողեր գրաւած են: (1186 — 1289):

Ռամկավար յօդուածագիրը չակերտի մէջ կը դնէ այս մայրաքաղաքը որ Միջին Դարու մէջ փայլած է ադամանդի պէս, նախանձը շարժելով նոյնիսկ Եւրոպացիներուն: Անոնց պատմագիրներէն մէկը կը գրէ թէ Սիսի թագաւորական պալատը աւելի շքեղ էր քան Փարիզի եւ Լոնտոնի արքայական պալատները: Շէնք մը որուն աւերակները մինչեւ այսօր տեսանելի են ու կը կրեն նոյն անունը, Դարպաս: Զեմ խօսիր Կիլիկիան մատենագրութեան եւ գեղարուեստներու մասին:

Ի՞նչ պիտի ըսէին օտար պատմագէտներ, որոնք տեղեակ են հայկական պատմութեան, օրինակ Եորկա կամ Ժաք տը Մորկան, եթէ կարդային «Ապագայ»ի յօդուածը: Ինչպէս որ շէնքի մը հիմը կարեւոր է, նոյն տրամաբանութեամբ ազգի մը անցեալը ուշադրութեան արժանի է: Անհեթեթ երեւոյթ է տեսնել թէ դասակարգ մը Հայեր, կը կրտին նսեմացնել իրենց անցեալը:

Աշխարհի մէջ ոեւէ ազգ կարելի՞ է գտնել որ համաձայնի այսպիսի տեսակէտի մը: Օրինակ, Ֆրանսա կ'անտեսէ՞ իր թագաւորները կամ Նափոլէոնները: Ռուսիա իր Մեծն Պետրոսը կ'ուրանա՞յ: Ընդհակառակն, այսօր կը տեսնենք թէ Խ. Երեւանն ալ հայկական պատմութիւնը կը քրքրէ ու կը փառաբանէ:

Առանց խօսելու բազմաթիւ ազգերու հեղինակներուն վրայ, (հին եւ նոր) որոնք կը դրուատեն հայկական պատմութիւնը, կը յիշեմ Քէմպ-

րնձի համալսարանին նշանաւոր գիտուններէն Ա. Հէթթընի մէկ խօսքը:

— « Հայերը որքան իրաւունք պիտի ունենային հպարտանալու, եթէ գիտնային իրենց անցեալին մեծութիւնը, բայց դժբախտաբար, չեն գիտեր »:

Չեմ հասկնար թէ ի՛նչ չարժառիթներէ մղուած Հայ մը կ՚աշխատի արատաւորել ազգային պատմութիւնը, հին շրջանը ու մանաւանդ Կիլիկիան արժէքէ զուրկնկատել:Մինչ բանիմաց հայ եւ օտար բազմաթիւ անձնաւորութիւններ կը հրաչակեն թէ Կիլիկիոյ անցեալը, կը կազմէ Հայոց պատմութեան ամէնէն կայուն ու փառաւոր շրջանը: Մանաւանդ ամէնէն մօտը՝ ժամանակին եւ միջոցին միջեւ:

Կը կրկնեմ, պատմութիւնը կը կազմէ ազգի մը կաթն ու կորովը: Ջնջեցէք կամ վարկաբեկեցէք այդ ուժը, մնացածը գետին կ՚իյնայ՝ դիտապաստ: Իր բարոյական զօրութեան շնորհիւ է որ հայութիւնը կանգուն կը մնայ, հազարաւոր տարիներէ ի վեր:

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ »

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Յառաջ) .— Մեր փոքրաթիւ գաղութը այս տարի եւս ,հերոսներուն օրը տօնեց շաբաթ իրիկուն, Հայոց դպրոցին սրահին մէջ, որ զարդարուած էր, բոլոր մեր անմահ հերոսներուն նկարներով : Հայկական եւ Փրանսական դրօշները իրենց ծոցը առած էին Դաշնակցութեան զինանշանը, «Ազատութիւն եւ հայրենիք» բառերով: Խօսքի, մտքի եւ բազուկի տիտաններ, Աղբալեան, Ահարոնեան, Օհանջանեան , Նազարբէկեան եւն. իրենց նկարներով մեզ կը յիշեցնէին, հին օրերու յաղթանակներն ու տխրութիւնները :

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկ. Ս. Ընտրիկեան, Նոր Սերունդի «Մշակ բանուոր» խմբերգով: Յետոյ կարդացուեցան արտասանութիւններ ըրին: Նոր Սերունդէն, Րաֆֆի, Մ. Դաւիթեան, Ա. Գույումճեան ,եւ Աւ. Մ. Ընտրիկեան : Յաջողապէս երգեցին Ս. Թիւթիւնճեան եւ ուրիշներ :

Առաջին բանախօսը, ընկեր Ս. Գալուստեան ամբողջ մէկ ժամ խօսեցաւ, Դաշնակցութեան մարտական եւ կրթական աշխատանքներուն մասին, ջերմ ծափերու մէջ: Երկրորդ բանախօսը, ընկեր Տիգրան Զէքեան, նոյնպէս խանդավառութեամբ պատճառեց երիտասարդ Դաշնակցականներ սրտէն բխած խօսքերով:

Տօնակատարութեան պաշտօնական մասէն վերջ, ներկաները հաւաքուեցան ուրախութեան սեղաններուն շուրջ: Բաժակներ պարպուեցան Դաշնակցութեան կենացը: Այս առթիւ փայլեցան Տիկին Գալուստեանը (Վիէնէն) իր շնորհալի երգով, ընկեր Մանուկեան (Սէնթ Էթիէնէն) արտասանութեամբ, Պ. Կէղիւրեան քանի մը կծու խօսքերով թելադրեց ըլլալ հաւատարիմ, ու գիտակից, ինչպէս զոհուած հերոսները : Օրուան սեղանապետը, ընկեր Տիգրան յաջողապէս կատարեց իր պաշտօնը : Երգեցին Տիկին եր Ճապուրեան, Յակոբ Սարգիսեան, Արմ. Սարգիսեան, եւ ուրիշներ: Շատեր ինքնաբուխ նուէրներ ըրին, Դաշնակցութեան օրուան առթիւ:

Հանդէսը վերջացաւ առտուան ժամը 3ին, « Փամփ փոխոտան »ով:— Ս. Տարագիր

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՃԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԼԻՈՆ, 2 Դեկտ. (Յառաջ) .— Տարիներէ ի վեր չտեսնուած անգործութիւն մը կը տիրէ Լիոնի հետ հաւանաբար Փարիզ եւ Մարսէյլ եւ այլուր — չափու վրայ դերձակութեան ասպարէզին մէջ, եւ այս՝ հակառակ տօնական օրերու նախօրեակին: Շատեր այս տագնապին պատճառ կը գտնեն, նախ գիներու խիստ սղութիւնը, երկրորդ պատրաստ եւ կէս չափու զգեստներու առատութիւնը: Բազմաթիւ են մեր հայրենակիցները որ իրենց օրապահիկը կը չահին շնորհիւ այդ արհեստին: Աղ-դուած են մանաւանդ ուղղակի խանութներու աշխատողներ — բանկոն, բանկոնակ կամ տափատ կարողներ —: Կան, որոնք տարիներով յարատեւութեամբ եւ ճշդապահութեամբ աշխատած են նոյն տուներուն համար, այսօր մատնուած են գրեթէ անգործ վիճակի մը: Շատեր, կարենալ մասամբ տոկալու համար ապրուստի յարաճուն սղութեան , ստիպուած են աշխատիլ պատրաստ կամ կէս չափու վրայ հագուստներու որ կը սպահանջեն աշխատանքի գրեթէ նոյն բծախնդրութիւնը եւ սակայն շատ կը տարբերին աշխատավարձքով: Կան ալ որ կը խորհին բանուոր դառնալ , (թէեւ գործարաններուն դուռներէն մտնելն ալ այնքան դիւրին չէ, տնտեսական այս անորոշ կացութեան մէջ: Համեմատաբար դերձակութեան , լօշինի գործը կ՚ընթանայ բաւական փայլուն: Ամէն պարագայի մէջ դերձակ արհեստաւորները մասնաւորաբար, փորձութեան շրջան մը կ՚անցընեն այս միջոցիս:— Գ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՎԻԷՆ ,30 Նոյեմբեր (Յառաջ) .— Անցեալ թղթակցութեամբս գրած էի 28 նոյեմ.ին, 7րդ ախոյեանական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ, St. Semphioren sur Caise Ֆրանսական խումբին դէմ:

Առաջին շրջանին ամէնէն վերջին ախոյեանական մրցումն է այս: Ժամը 2 է: Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները կազմ ու պատրաստ կըսպասեն հակառակորդ խումբին: Ահա օթօքարը, կանգ կ՚առնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին առջեւ, հակառակորդ խումբը վար կ՚իջնէ ուրախ զուարթ : Խաղը կը սկսի ժամը 2.30ին մեծ հետաքրքրութեամբ : Հակառակ այս մրցումին կարեւորութեան, դժբախտաբար չոյս յաւադոյն խաղացողներ բացակայ էին հիւանդութեան եւ ուրիշ պատճառներով: Ֆութպոլի յանձնախումբը անմիջապէս անոնց փոխարէն տեղաւորեց պատանիներու խումբէն չորս հոգի, որոնք խիկապէս արդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերը, աւելիով :

Գնդակը մէկ բերդէն միւսը երթալ գալէ վերջ, ժամուարին մաքառումէ եւ էն վերջ, 27րդ վայրկեանին Հ. Մ. Ը. Մ.ը չահեցաւ առաջին նշանակէտը: Կիսախաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 1—0:

Կարճ դադարէն վերջ սկսաւ երկրորդ կիսախաղը: Մեր պատանի յառաջապահները քաջալերուելով իրենց առաջին նշանակէտէն, յաջորդաբար չահեցան 4 նշանակէտ եւս: Խաղը վերացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 5—0:

Նոյն օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբն ալ իր ախոյեանական մրցումը կատարեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ: Հակառակորդ խումբը ուշ հասած ըլլալով, Ա. խումբի մրցումէն վերջ տեղի ունեցաւ: Օրէնքով պարտաւոր էր հակառակորդ խումբը ուշ գալուն համար (փարֆորֆէ) բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի յանձնախումբը, հակառակորդի խնդրանքին վրայ հաւանեցաւ օրինաւոր համարել իրենց յապաղումը: Երկուստեք լաւ խաղարկութիւն ցոյց տուին եւ խաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով, 0—0:

Խաղէն վերջ Ֆրանսական խումբին վարիչները շնորհակալութիւն յայտնեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան մարզական ազնիւ զգացումներուն համար:

Նոյն օրը մեր անչափահաս պատանիները կատարեցին իրենց ախոյեանական մրցումը C. S. Charlisի պատանիներուն դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ: Պատանիները այդ տեղ ալ բարձրացուցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը, յաղթելով հակառակորդին 1—0: Կը լսենք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը պատրաստուի մեծ պարահանդէս մը տալու Դեկտեմբեր 18ին, քաղաքին ամէնէն գեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ: Յաջողութիւն կը մաղթենք :

Յ. Մարուխեան

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Կեդր. վարչութեան Նոյ. 9 թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Ողբացեալ Գրիգոր Սարգիսեան, որ Նիւ Եորքի մէջ մեռաւ 1947 Յունուարին, իր կտակով 30 հազար տոլար կը ձգէր Հ. Բ. Ը. Միութեան, պայմանաւ որ, այդ գումարը ստանալէ վերջ, տասը տարուան ընթացքին Բարեգործականը անով դպրոց մը կառուցանէ Ս. Հայաստանի Նուպարաչէն քաղաքին մէջ:

Հանգուցեալին քեռորդին, Տիկին Հրանոյշ Կիրակոսեան, որուն եւս կտակատարը առանձին գումար մը թողած էր, այս կտակին օրինականութիւնը վիճելի գտնելով՝ դատարան էր դիմած :

Այս դատին ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ 6 Հոկտեմբեր 1948ին, Նիւ Եորքի Surrogate Courtի մէջ, եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան փաստաբան Պ.Տիգրան Սմսարեանի ուժեղ պաշտպանողականներէն վերջ՝ Դատաւոր James A. Delehanty տուաւ կտակին օրինականութիւնը հաստատող իր վճիռը, որ հրատարակուեցաւ Նիւ Եորքի Law Journalի Հոկտ. 20ի թիւով :

ՏԻԼԵՐ ԿԸ ՏԱԼԿԻՆ

ՎԱԼԱՆՍ .— Մեր ընկերներէն Ե. Գասեանի դաւակը՝ Զարեհ Գասեան Բ. մրցանակ ստացած է Ecole de musique de Parisէն : Այս երիտասարդը իր յուրջ նկարագրով, իր աշխատասիրութեամբ եւ երգչի ընդունակութիւններով արդէն իսկ օտար երաժշտագէտներու եւ պատկան մարմիններու ուշադրութիւնը գրաւած է եւ ապագայ կը խոստանայ :— Ա.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

— Ահա երիտասարդը որ մէկ հատիկ մարդ է մեր փրկութեան համար, ես յիմար՝ որ Հայէպի Ամիրային պալատը կ՚երթայի մարդ փնտռելու ու երկու թեթեւամիտ տղաքներ կը գտնէի որոնց մէկուն սիրտը այնչափ չար էր որչափ գլուխը թեթեւ. իրաւ Աստուած մեր խեղճ լեռները կը սիրէ եղեր:

Եսքը կը դիտէր Եփիմէն որ ծերին հետ կը քալէր միշտ, աչքը Թորոսէն չզատելով :

— Հա, մեր Լեւոնին տղան բարեբախտ ալ է, այդ կինը գեղեցիկ եւ ազնուական է եւ մեր իշխանը սրտանց կը սիրէ. բայց այդ ծերը ինչ է իր սուր եւ աչհամարհոտ աչքերով, հազիւ թէ աղջկան բառներուն պատասխան կուտայ, միտքն ալ գիտես թէ ուրիշ տեղուանք կը պտտի...:

Եւ աս խորհրդածութեան մէջ յանկարծ՝ երբ սրսը միտքը զար երկու հետ կը նետէր, որոնք երբեք պարապը չէին սպառնար :

Երբ Թորոս բաւական զուարճացաւ եւ ուրն ալ առատ դիզուեցաւ, վանքին վերի գլուխը ուր վանահայրը եղեւնի ծառերուն չուքին տակ սեղանը պատրաստել տուած էր կանաչ խոտին վրայ, ծովր առջեւին եւ անդին ամպերու պէս դիզուած Թորոսի լեռները, բաժակներ քամուեցան Կիլիկիոյ ազատութեան եւ անոնց կենդանութեան համար որ կեանքերնին այդ սուրբ նպատակին համար պիտի վտանգէին :

Երկրորդ օրը, Թորոս՝ Վանահօր եւ Կոստանդինի ընկերութեամբ՝ ծպտեալ, սրընթաց կենդանիներով կ՚երթար Լեֆքօսիա քաղաքը տեսնելու , եւ անկից վերջը ութ օր չարունակ բոլոր շրջակայքը կը պտտէր, կը քննէր բնակիչներուն կեանքը, իրենց զուարճութեանց զեղծումները , կղզիի պաշտպանութեան զօրութիւնը, բերդերուն դիճակը կ՚ուսումնասիրէր:

Իր սուր դիտողութենէն բան մը չէր ազատեր : Իր բոլոր աս արչաւանքներուն ընկեր էր նաեւ Եփիմէ, որ թէպէտ ի բնութենէ հետաքրքիր՝ տեղեակ ըլլալ կ՚ուզէր այն ամէնուն՝ որ Թորոսի խուզարկութեանց պատճառն էին :

Բայց ամէնքը, որ կը պտտէին Թորոսի հետ, մէկը չկար որ հասկնար իր միտքը, բաց ի Դիոնիսէն որ հեռուէն կը դիտէր եւ կ՚իմանար այդ լուռ եւ անխոնջ բնութեան նպատակը, ուր կը նշմարէր հայրենասիրութեան հետ նաեւ վրէժխնդրութեան ոգին :

Ուստի ինք բնութեան ուսմունքով պարապուած՝ չէր ուզեր տեսնել քաղաքական կիրքերը՝ որ իր շուրջը կը յուզէին, եւ կը վերադառնար բոյսի մը, քարի մը, խոտի մը կտորին վրայ յառիլ՝ աչնուլ քան թէ ուրիչ բանով մը զբաղիլ:

Այսպէս լեռները կը պտտէր, Դէօնիս երբ երեկոյ մը Թորոս արչաւանքէ դարձած եւ տեսնելով ծերը լերան բարձր գագաթին վրայ մուրճը ձեռքը՝ ժայռի կտոր մը զննելով, ելաւ քովը գընաց.

— Հայրիկ Դիոնիս, ըսաւ, մենք աստին անդին կը վազվռտենք, դուն ուրիշ աշխատութեամբ կը տաժանիս. ինչո՞ւ աս ժայռերը կոտրտես:

— Տես, ըսաւ ծերը, տես, այս կոտրած ժայռերու կոտրուանքին մէջ ծովային խեցիներ , որ կը վկայեն թէ անյիշատակ ժամանակաց մէջ ծովը կը ծածկէր աս լեռներուն գլուխները :

Եւ իրօք կը տեսնէր Թորոս ծովային խեցին ժայռին ծոցը փակուած. երկայն լռութիւն մը յաջորդեց նստաւ ծերը եւ Թորոսին նկնարկ մը ըրաւ քովը նստելու, սուր աչքերը երիտասարդին յառելով ծանր ծանր աս խօսքերը սկսաւ չարայարել :

— Ով երիտասարդ, կը տեսնեմ թէ որչափ հեռու ենք մենք իրարմէ, դուն երիտասարդ, կորովի, եռանդուն, վաղը միայն կը նշմարես եւ ապագային կը դիմես, ես ծեր, տկար, դանդաղ, երէկուան եւ հազարաւոր տարուան անցեալին կը նայիմ :

Բայց օր մը կար որ ես ալ ներկան եւ ապագան կը դիտէի եւ իմ շրջանիս մէջ՝ հայրենիք, փառք, մեծութիւն, թագաւորութիւն կ՚ուզէի, բարեբախտաբար երկար չքշեցին ան փափաքները, եւ ուսմունք բնութեան, մարդկային սրտին ու մարդկութեան անցեալին զիս բժշկեցին այն անձուկէն՝ որքեզ կը տոչորէ, անոր համար է որ դուն կը տեսնես զիս անցեալին խորը իջած եւ ես քեզ կը նշմարեմ՝ որ ապագային բարձունքը կը մագլցիս:

ԾԵՐԵՆՑ

յաւելումներու: Իր կարծիքով, երկիրը արդէն հասած է իր հարկային կարողութեան վերջին սահմանին եւ արտադրութեան բարձրացումէն վերջը միայն կարելի է նոր տուրքեր գանձել :

Ամէն պարագայի մէջ, հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ կառավարութիւնը պիտի աւելցնէ տուրքերը: Վարչապետը ինք յայտարարեց արմատական համագումարին մէջ թէ հարկատուները նոր զոհողութիւններ պիտի կրեն :

★ Արմատական կուսակցութեան համագումարը տնտեսական բանաձեւ մը քուէարկեց որ կը պահանջէ կառավարութենէն վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրը, աշխատավարձքի համար: Ուրիշ խօսքով, ձգել որ գործատէր եւ բանուոր սակարկեն ազատօրէն առանց պետական միջամտութեան: Կուսակցութիւնը ազատ կը ձգէ իր անդամներուն «քաղաքական կրկնամասնութիւնը». այսինքն փափաքողները կրնան մասնակցիլ զօր. տը Կոլի հոսանքին, բայց սահմանադրական անհրաժեշտութիւն մը չի տեսներ նոր ընտրութիւններ կատարելու: Յետոյ կը պահանջէ կրճատել ազգայնացուած հաստատութեանց շռայլ ծախքերը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ », Ամերիկացի Կարի Տէյվիս, յամառօրէն կը շարունակէ իր ջանքերը, ի խնդիր խաղաղութեան: Քաջալերական գիր մը ստացած է հռչակաւոր գիտնականէն՝ Այնշթայնէ: Ուրբաթ օր ճառ մը խօսեցաւ Սալ Փլէյէլի մէջ, 250 ունկնդիրներու առջեւ, աջակցութեամբ խումբ մը Ֆրանսացի մտաւորականներու: ՄԱԿի նախագահը խոստացած է իր բաղձանքները հաղորդել ընդհ. ժողովին: Տէյվիս կ'ուզէ գիտնալ թէ Ազգաժողովը ծրագիր մը ունի՞ խաղաղութեան համար, այլապէս ինք պիտի առաջարկէ ...

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախորդ սպարապետը, զօր. Այզընհաուըր, Ուոշինկթըն հասնելով, գաղտնի խորհրդակցութիւններ ունեցաւ բարձրաստիճան սպաներու հետ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը գերագոյն փորձ մը կը կատարէ, փրկելու համար մայրաքաղաքը, Նանքին: Նոր զինուորներ հաւաքուած են: Խրամներ կը փորուին եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնուած են: Վերջին լուրերու համաձայն, Չանկ Քայ Շէք վճռած է կռուիլ, փոխանակ նահանջելու Քանթոն, ինչպէս կը յորդորեն իր բարեկամները:— Չինական երկու նաւեր ընկղմած ըլլալով, 9000 զինուորներ եւ փախստականներ խեղդուեցան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւաստիները որոշեցին վերսկսիլ գործադուլը, բողոքելու համար երկու վարիչներու ձերբակալութեան դէմ:

« CADI»ն լուծուած է ներքին գործերու նախարարութեան Նոյեմբեր 25 թուակիր հրամանագրով: Ինչպէս գրած էինք, օտարականներու շահերուն նուիրուած այս կազմակերպութեան թերթը, «Unis», խափանուեցաւ, քննադատած ըլլալով Ֆրանսական քաղաքականութիւնը :

ՓԷԹԷՆԻ առողջութեան կամ տեղափոխութեան մասին շրջած զրոյցները կը հերքուին պաշտօնապէս :

ՈՒՐԱՆԻՈՄԻ ամէնէն հարուստ հանքերը գտնուած են հարաւային Ֆրանսայի մէջ, Պուատյի մօտ: Միջոցներ ձեռք առնուած են շահագործման համար:

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գործունէութեան յանձնաժողովը տեղեկութիւն ստացած է թէ 800 ամերիկացի համայնավարներ, որոնք մասնաւոր կրթութիւն ստացած են Մոսկուայի մէջ, «գաղտնի բանակ մը կը մարզեն, կառավարութիւնը տապալելու համար»:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Սէլիմ Զէքի փաշա, շաբաթ օր սպաննուեցաւ ձեռնառումբով մը, ուսանողական ցոյցի մը միջոցին: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երեք ոստիկաններ ալ սպաննուած են, 18 հոգի վիրաւորուած քարերով: Կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Ֆուատ համալսարանին առջեւ: Ձերբակալուեցան 259 ուսանողներ, շատերը վիրաւոր: Ցուցարարները կը պահանջէին որ դահլիճը հրաժարի, իբրեւ անկարող: Եւ կաղաղակէին.— «Պաղեստինը Արաբներուն: Սուտանը Եգիպտոսի կը պատկանի, Անկցի Նոքրաշի փաշա» եւն.: Ոստիկանութեան վերատեսուչը, որ 57 տարեկան էր, գործողութիւնները կը վարէր բժշկական վարժարանին առջեւ, երբ ռումբը պայթեցաւ :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը վստահութիւն յայտնեց դահլիճին արտաքին քաղաքականութեան, 140ի դէմ 448 ձայնով: Վարչապետը այս առթիւ յայտարարեց թէ իրենք տեղեկութիւն ունին որ բոլշեւիկները գաղտնի շրջաբերական մը ուղղած են, յանձնարարելով կուսակցական ոստիկանութիւն մը կազմել բոլոր նահանգներուն մէջ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը, համաձայնութիւն մը եւս պիտի կնքուի, Ծայր. Արեւելքի պաշտպանութեան համար, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Դեկտեմբեր 11ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Cercle des Républicains, 16 rue J .B. David: Մուտքը ազատ է:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Սինէմա Novelty մէջ: Մուտքը միայն հրաւիրատոմսերով: Ապահովեցէք նախօրօք ձեր հրաւիրատոմսերը :

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7 ԵՒ 14 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լէյլա Պէտրիսան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 3էն 23 GALERIE ANDRÉ WEIL
26 Ave. Matignon, Paris
ՓԱԿ Է ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղիս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ, տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill: Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ : Մուտք 50 ֆրանք:

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Տէրմանեան (Լիոն – Ա–Լա–Մուշ), Տէր եւ Տիկին Եղիա եւ Հռոփիկ Աքիլեան եւ զաւակներբը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն եւ Մարիամ Տէյիրմէնճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մաննիկ Քէրիմեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Զարուհի Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Կափ), Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Մատլէն Լօրէնեան եւ զաւակները (Տրակինեան), Օրիորդ Սիրանոյշ Պուզուլեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ եւ Մարի Պուզուլեան (Փարիզ) եւ զաւակները, Տիկին Մարի Պէճուրեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Սաթենիկ Տէրմանեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Անտրէաս եւ Բերրոն Մէրճանեան եւ զաւակները (Փարիզ, Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Սմբատ Զաքարեան (Պրօն), Տէր եւ Տիկին Թադոսեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ եւ Լուսին Թէրզեան (Ա. Լա Մուշ), կը ծանուցանեն մահը՝

Պ. ԶԱՏԻԿ ՏԷՐՄԱՆԵԱՆԻ
(Բնիկ Մեծ Նոր Գիւղացի)

որ տեղի ունեցաւ 5 Դեկտեմբեր, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Սէն Ժընի Լավալիէօ Ա. Լա Մուշի իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, Ա. Լա Մուշ, այսօր, երեքշաբթի, 7 Դեկտ. եւ հանգուցեալին մարմինը պիտի ամփոփուի, Սէն Ժընի Լավալի գերեզմանատունը :

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS
Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

Համերգ ազգային երաժշտութեան Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի երգչախումբին (80 հոգի), ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ, մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի. Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով :

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, Եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, գրատուն Պալասանեան 46 rue Richer:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8ին դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկ.-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին: Դասախօս Հ. ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ: Նիւթը « Հայ լեզուի պատմութիւնը, սկզբնական շրջանէն»: Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերուհիները եւ ընկերները : Հայերէնի դասը Տիկին ԶԻԹՈՒՆԻԻ կողմէ ժամը 20ին :

ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ կը բացուի նկարիչ Գառզուի նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ Դեկտեմբեր 7էն 24. Galerie Drouant Davidի մէջ, 52 rue du Faubourg St. Honoré, Paris.

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուշի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ :

Սեւրանի Ֆ. Կ. Խաչի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆի նուագախումբին: Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք 100 ֆրանք :

Ծանօթ.— 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Աղնիւ Կօշկարեան: Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):

ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ Յարութիւնեան Յարութիւնը, հօր անունը Խաչատուր, որուն 1937ին Ֆրանսա ըլլալը ստուգուած է: Տեղեկացնել բարեկամին Վ. Խաչատուրեանի Klagenfurt Waidmansdorf Camp «C» B. 8 Osterreich Karrneten:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարի նպատակի մը համար սարքուած վիճակախաղը շահած է 00.657 թիւը : Դիմել Ա. Պետիկեանի :

ԾԱԽՈՒ Է ՍԷՎՐԻ ՄԷՋ

Լաւ յաճախորդ ունեցող ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ԽԱՆՈՒԹ մը, բոլոր մեքենաներով եւ Fondsով: Խանութը ունի նաեւ Ա. յարկին վրայ երկու սենեակ եւ փոքր լուացարան մը. ինչպէս նաեւ խանութին ետեւ խոհանոց մը եւ ընդարձակ սալոն մը: Շէնքը ունի կազ եւ մառան (cave): Pont de Sèvresէն հանրակառքով իջնել Mairie:

Դիմել Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի, 5 rue Lecointre, Sèvres:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercrdei 8 Décembre 1948 Չորեքշաբթի 8 ԴԵԿՏԵՄ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Ne 5714—Նոր շրջան թիւ 1125 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԵՐԿԴԻՄԻ

Տարօրինակ երեւոյթ մը,— Թուրք մամուլը հետզհետէ աւելի համարձակ լեզու մը կը գործածէ Խ. Միութեան հանդէպ, միշտ նորութիւն մը յայտնելով:

Կը յիշէք Անգարայի խորհրդային դեսպանին վերագրուած խօսքերը՝ հանդիսաւոր ընդունելութեան մը առթիւ:

Համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց, դեսպանը, Պ. Լաւրիչեւ, թելադրած է Թուրքիոյ վարչապետին՝ վերահաստատել նախկին յարաբերութիւնները, բաժնուելով Մ. Նահանգներէն:

— « Մենք հասարակաց սահմաններ ունինք, ինչո՞ւ օտարներ մտցնել մեր միջեւ: Մենք մեզի մնանք »:

Անշուշտ մեզի չէինար երաշխաւորել այս պատմութեան վաւերականութիւնը, միւս պատկերազարդ նկարագրութիւններով :

Բայց, կը թուի թէ բաներ մը կ'որոճան երկու կողմերը, փարատելու համար այն թանձր մշուշը որ կը տիրէ 1945 Մարտ 19էն ի վեր:

Այդ օրն էր որ, Պ. Մոլոթով կը յայտնէր Մոսկուայի Թուրք դեսպանին թէ ջնջուած է 1925ի բարեկամութեան դաշինքը, եւ անհրաժեշտ է ուրիշ մը կազմել, համաձայն նոր պայմաններուն :

Ծանօթ են այդ առթիւ առաջարկուած պայմանները,— 1. Սրբագրութիւն սահմանագլուխի (Կարս — Արտահան),— 2. Վերաքննութիւն Նեղուցներու կարգուսարքին (միասին ստանձնել պաշտպանութիւնը, խարիսխ մը տրամադրելով Խ. Միութեան):

Ծանօթ են տրուած պատասխաններն ալ : Ոչ միայն թրքական, այլեւ բրիտանական եւ ամերիկեան ծանուցագիրներով եւ խորհրդարաններու մէջ եղած յայտարարութիւններով :

Այս առթիւ էր որ, Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին, կը ժխտէր Կարս-Արտահանի մասին եղած պահանջը՝ ճնաշխարհիկ տրամաբանութեամբ մը, իսկ նախագահ Թրումըն կը հրատարակէր իր հռչակաւոր վարդապետութիւնը (1947 Մարտ):

Բանդէտներ անխուսափելի կը համարէին փոթորիկ մը: Լաւատեսներ հրաշապատում անակնկալներու կը սպասէին:

Լրագրական բանավէճներուն, շռնդալից ճառերուն հետ, ջղամարտն ալ կը սաստկանար երկու երկիրներուն միջեւ: Լեզու կը դրուէր նոյնիսկ վրացի ակադեմականներու բերանը, պատմական իրաւունքներ արժեցնելու համար :

Խնդիրը այն է որ, այս ամբողջ աղմուկը ծանուցագիրներէն անդին չանցաւ :

Մասնաւորապէս այս տարուան ընթացքին, Խ. Միութիւնը նախընտրեց ամփոփուիլ խորհրդաւոր լռութեան մը մէջ: Բռնել երկդիմի դիրք մը, որ զանազան յոյսեր կը ներշնչէ Անգարայի :

Այս տպաւորութիւնը կը գործեն Թուրք մամուլին ամենօրեայ հրատարակութիւնները :

Վկայութիւն մը եւս, վերջին թղթաբերով :

« Ճիւմհուրիէթ»ի Մոսկուայի թղթակիցը հարեւանցի պարզելով երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները 1945 Մարտ 19էն ի վեր — ծանուցագիրներու փոխանակութիւն եւայլն — գիտել կուտայ.

— « 1947 Մարտ 12էն սկսեալ խորհրդային վարիչները փոխեցին իրենց լեզուն մեզի հանդէպ եւ սկսան բարեկամութենէ ճառել: Հետեւաբար նորութիւն մը չեն դեսպան Լաւրիչեւի կողմէ վարչապետ Հասան Սաքայի ուղղուած խօսքերը զորս Սովետները կը կրկնեն 1½ տարիէ ի վեր »:

Թուրք թղթակիցը, որ անշուշտ Մոսկուա չի բնակիր, իր կարգին կը յիշեցնէ թրքական յանկերգը, — պատրաստ ենք վերահաստատելու նախկին բարեկամութիւնը, պայմանաւ որ հրաժարիք ձեր հողային պահանջներէն (Կարս-Արտահան եւ Նեղուցներ):

Աւելորդ է բացատրել թէ Թուրքերը միշտ ալ այսպէս բարձր պիտի խօսին, քանի որ իրենց հզօր հարեւանը կը նախընտրէ երկդիմի դիրք մը բռնել:

Մինչդեռ, երկու կողմերն ալ շատ լաւ գիտեն որ՝ Մոսկուայի ձեռքն է Կարս-Արտահանի գլխաւոր բանալին — Հայաստանի վերադարձնել Նախիջեւանի շրջանը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՋՈՐԴ ԺՈՂՈՎԸ

Ազգաժողովը կը փակուի շաբաթ օր:

Կարծեմ 50էն աւելի էին Միացեալ Ազգերը Շայեօյի պալատին մէջ եւ իրենց օրակարգին վրայ ունէին կարգ մը փշոտ խնդիրներ, ինչպէս Պերլինի հարցը, Պաղեստինի խնդիրը, զինաթափութիւն, «պոմպ աթոմիք», իտալական գաղթավայրեր, Երուսաղէմ եւն.:

Ասոնց ո՞րը կարգադրուեցաւ եթէ հարցնէք մեր ժողովականներուն, ժպիտով մը միայն պիտի կարենան պատասխանել : Պատճառը Փարիզի զանազան եւ զարմանազան դեղեցկութիւնները չէին անշուշտ: Եթէ ատոնք ալ իրենց դերը ունեցած են այս օրակարգը մաքրելու դժուարին գործին մէջ, բուն մեղքը կ'իյնայ միայն «լաւատեսներու» վրայ որոնք կը կարծէին թէ յիսուն պէսպիսուն եւ խայտաբղէտ ժողովուրդներ, որոնց մորթերուն գոյներն անգամ համապատասխան չեն իրարու, պիտի կրնան համաձայնիլ գոնէ մէկ խնդրի շուրջ :

Մենք, միամիտներս կը կարծէինք թէ գոնէ Սուրբ Քաղաքին շուրջ կրնան իրար հասկնալ, մինչդեռ... Հրեան ու Արաբը աւելի արթնամիտ, որոշեր են համաձայնիլ, քաղաքին մէջ կրակը դադրեցնելու համար :

Ինչ լաւ կ'ըլլար, եթէ միւսներն ալ այդպէս ընէին: Օրինակ, «արեւմտեանը» արեւելեանին հետ լեզու գտնէր. «Աթոմիք»ը զինաթափութեան հետ, գոնէ ՄԱԿը ցրուելէ առաջ իր օրակարգը մաքրուած ըլլար :

Քանի մը օր մնաց իրենց առջեւ: Անշուշտ փակման զեկոյց մը պիտի հրատարակեն, հետեւեալ եզրակացութեամբ.—

«Ժողովը վերջացուց իր աշխատանքները, ճոխ օրակարգ մը վերապահելով յաջորդ նստաշրջանին»: ՍՕՍԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (հեռագիր).— Կիրակի օր մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կազմութեան Գ. տարեդարձը: Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով: Լոյս տեսաւ Գոյամարտ օրացոյցը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Գերագոյն Ատեանը որոշեց վերաքննել Ճափոնի եօթը պատերազմական վարիչներուն դէմ արձակուած մահավճիռը: (Եօթըն ալ կախաղանի դատապարտուած են):

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Երկուշաբթի օր, ուսանողներու կողմէ, տարածուելով մինչեւ Փորթ Սայիտ: Գահիրէի մէջ երկրորդական վարժարանի մը աղջիկներն ալ միացան մանչերուն, պահանջելով ազատ արձակել կիրակի օր ձերբակալուած ուսանողները: Փորթ Սայիտի մէջ ձերբակալուեցան 67 ուսանողներ, որոնց մէկուն վրայ ձեռնառումբ մը գտնուեցաւ: Գահիրէի կալանաւորները մեծ մասով անդամներն են Իսլամական Եղբայրութեան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ 300 մեծ գործարաններ եւս քանդելու որոշում տրուած էր: Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան ամերիկեան վարիչը, Հոֆմըն, որ Լոնտոն եկած է, կ'աշխատի փրկել 150—200 գործարաններ, զարկ տալու համար Գերմանիոյ տնտեսութեան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերը հակասական են: Կարմիրները կը հաղորդեն թէ բանակ մը եւս անձնատուր եղած է եւ թէ կռիւներ տեղի կ'ունենան Փէքինի հիւսիսային արեւելեան շրջանին մէջ, 50 քիլոմեթր հեռու: Կառավարական շրջանակներէն ալ կը ծանուցանեն թէ թշնամին կը նահանջէ, ծանր ձախողանք մը կրած ըլլալով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ զինուորական ներկայացուցիչները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Ուաշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի դաշինքի մասին: Իտալիոյ սպարապետն ալ կը մասնակցի խորհրդակցութեանց: Կ'ըսուի թէ զօր. Այզնհաուըր, որ համալսարանի մը նախագահն է, նորէն զինուորական պաշտօնի մը պիտի կոչուի :

Նախագահ Թրումըն զօրավիգ է Թուրքիոյ

ՅՈՒՍԱԽԱԲ՝ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

Երկուշաբթի օր նախագահ Թրումըն նամակ մը ուղղեց խորհրդարանին, պարզելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ կացութիւնը, անոնց ընծայուած օգնութեանց առթիւ: Համաձայն մանրամասն տեղեկագրի մը, Յունաստանի բանակը չէ կրցած խորտակել ապստամբական շարժումը, հակառակ կռուող զօրամասերուն ամերիկեան զինամթերքին որուն արժէքն է 170 միլիոն տոլար: Ցաւալի եղած է զինուորական ձախողանք մը, երկարաձգելով պայքարը: Երկու տարուան ընթացքին Մ. Նահանգները Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տրամադրած են 625 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը, (մեծագոյն մասը Յունաստանի): Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ եղած օգնութիւնը որոշ արդիւնք տուած է: «Թրքական բանակը նշանակելի յառաջդիմութիւն կը ցուցնէ եւ պիտի կրնայ դիմադրել համայնավարական ճնշումին: Թուրք ժողովուրդը օգտուած է իրեն ընծայուած պատեհութենէն: Թուրքիան այսօր շարաչար կ'աշխատի, առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար Մ. Նահանգներու զինամթերքէն եւ զինավարժութենէն»:

Գալով Յունաստանի, տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ տակաւին 20.000 ապստամբներ կը շարունակեն «նիւթական եւ բարոյական աւեր տարածել, փորձելով ճամբան հարթել համայնավարներու վերջնական տիրապետութեան համար: Երբ խորհրդարանը քուէարկեց օգնութեան վարկերը, 18 ամիս առաջ, ապստամբներուն թիւը կը հաշուէին մօտ 15.000 :

Տեղեկագրէն կը հետեւի թէ Ամերիկա մերժած է զինուորական աջակցութիւն ալ ընծայել : « Ամերիկեան իշխանութիւնները վստահ են թէ յունական բանակը, նաւատորմը եւ օդային ուժերը կրնան վերահաստատել Յունաստանի ներքին ապահովութիւնը հրոսակային շարժումի ներկայ վիճակին մէջ »:

Ազգաժողովին փակումը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը Բշ. օր վերջնապէս որոշեց յետաձգել իր նիստերը շաբաթ օր եւ վերսկսիլ Ապրիլ 1ին, Նիւ Եորքի մէջ, լրացնելու համար օրակարգը: Այս որոշումը տրուեցաւ 13ի դէմ 43 ձայնով: Երկու ազգեր ձեռնպահ մնացին: Բրիտանական պատուիրակութիւնը ի զուր փորձեց համոզել որ աշխատանքը շարունակեն մինչեւ տարեգլուխ, սպառելու համար օրակարգը: Իր գլխաւոր հոգն է իտալական գաղթավայրերու խնդիրը: Քաղաքական Յանձնաժողովը մերժած էր նախապատուութիւն տալ այդ հարցին եւ անմիջապէս քննեց Քորէայի խնդիրը : Անգլիական, խորհրդային եւ եթովպական պատուիրակութիւնները համաձայն էին որ իտալական գաղթավայրերու խնդիրը քննուի միաժամանակ, բայց կարելի չեղաւ համոզել մեծամասնութիւնը :

Ընդհ. ժողովը ամբողջ օրն անցուց յետաձգման որոշումը տալու համար: Նախապէս առաջարկուած էր նիստերը վերսկսիլ Փետրուար 1ին, բայց մերժուեցաւ: Այս առթիւ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ յոյս չկայ որ Իսրայէլի պետութիւնը անդամ ընտրուի այս նստաշրջանին :

Քորէայի հարցին վիճաբանութեան ատեն, խորհրդային պատուիրակները մեղադրեցին Ամերիկան թէ ահուսարսափի կարգուսարք մը հաստատած է Հարաւային Քորէայի մէջ: Արեւմտեան պատուիրակներն ալ նոյն մեղադրանքներն ըրին Խ. Միութեան դէմ, հիւսիսային շրջանին համար: Չինական պատուիրակութիւնը պահանջեց ետ քաշել թէ ամերիկեան եւ թէ խորհրդային զինուորները :

Հակաբոլշեւիկ յաղթանակը Պերլինի մէջ

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, 1.330-820 քաղաքացիներ մասնակցած են Պերլինի քաղաքապետական ընտրութեանց: Արեւմտեան երեք շրջաններուն քուէարկուներու թիւն է 1.586.090, ուրեմն մասնակցողները կը կազմեն 86.2 %: Խորհրդային շրջանին քաղաքացիներուն արգիլուած էր մասնակցիլ :

Ահաւասիկ վերջնական արդիւնքները.— Ընկերվարականները ստացած են 858.100 քուէ (64.5 %), քրիստոնեայ դեմոկրատները (պահպանողական) 258.496 (19.4 %), ազատական դեմոկրատները (չափաւոր) 214.224 (16.1 %): Այսպէս երեք հոսանքներն ալ բացորոշ դիրք բռնած կ'ըլլան բոլշեւիկներուն դէմ, նախընտրելով արեւմտեան ճակատը: Ջնջեալ համարուած են միայն 37.156 քուէներ, թէեւ խորհրդային թերթերը 200.000էն աւելի կը հաշուէին, վարկաբեկելու համար ընտրութիւնները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՆԿՈՅԻ ԱՑՐԲԵՆԱՐԱՆԸ

Ա.

Խնկօն մտածին մի տիպար չէ, այլ ապրած մի անձնաւորութիւն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան մի ուխտեալ, Փետրուարեան ապստամբութեան հերոսներէն մէկը, որ ափսո՜ս, վաղաժամ անցած մահկանացուի իր ուղին, միացել է անմահների փաղանգին: Իր լուսանկարով նա մի համեստ անկիւն է գրաւում Հ. Յ. Դ. Թանգարանում, եւ պատուոյ մի տեղ բոլոր նրանց սրտերում, որ մօտէն ճանաչել են իրեն:

Խնկօն Բաշգեառնեցի էր, գիւղի զաւակ: Իր չափահասութեանը՝ նրան տեսնողն անվարան կարող էր ասել — հաստատուն է ու սլացիկ, ինչպէս լեռներն իր երկրի: Ճկուն է ու դիւրաշարժ, ինչպէս գետերն իր երկրի: Ցախուտ է ու փոթորկող ինչպէս հովերն իր երկրի: Խոնարհ է ու անձնապաստ, ինչպէս հողը իր երկրի:

Իր գիւղացիները պատմում էին թէ՝ Խնկոյի հայրը ձիով քաղաք էր գնացել ծնուելիք խօխի (երախայ) համար բան — ման գնելու, երբ սկսել էր մօր երկունքը Խնկօն աշխարհ բերելու համար: Ու մօր երկունքը եղել էր ծանր ու երկար:

Վերադարձին, ճիշդ այն միջոցին, երբ հայրը ձիէն իջնելով ոտքը դնում է գետին, յամառ եկուորը հայրենի օդով շունչ առած՝ արձակում է կեանքի առաջին կանչը — ը՛ընկաա՛ ...

Մէկ էլ ձին, փոխանակ դոմ մտնելու եւ լիք մսուրը փնտռելու, խրտչած, գլուխն առնում է, ու հայդա՜...

— Հասէք, անաստւածին չարք դպաւ, հասէք...

Այն որ տղամարդ է, վազում է ձիու յետեւէն: Առաջին հերթին ի հարկէ, նորածինի հայրը:

Արիւն — քրտինքի մէջ կորած, երբ ձին բռնում, տուն են բերում, վերջապէս բացւում է խրճիթի դուռը, եւ հօրը ներս են հրաւիրում: Տանտէրը՝ քրմուհու վեհութեամբ՝ խանձարուրած նորածինը դնում է, դեռ ինքն իրեն չգտած հօր գիրկը:

— Փափախդ ծուռ դիրր խօխադ մանչ ա, էն էլ ինչ մանչ...

Հայրը՝ դեռ բարկութիւնը չառած՝ կտրում է տատմօր խօսքը.

— Ես իր հօր բէխին... էս խօխէն փորձանք ա էլնելու, կապի չէ դալու: Ձիու հետ բարեկամ չէ էլնելու. ձին՝ հոտն առած — չառած՝ խրտնաւ, փախաւ: Քաշելիք ունենք էս խօխի ձեռքէն, ես ասի, դուք կը տեսնէք:

Խնկօն մեծացաւ գիւղում: Գիւղը իր շրջակայքով չունեցաւ նրա համար մի թաքուն, անմատչելի անկիւն:

Ոտքը բոպիկ, գլուխը բաց, վրան գլուխը միշտ պատառատուն (յանցանքն իրենը չէր) ծառ մագլցելիս՝ ոստն էր պատռում, ժայռէ ժայռ անցնելիս ծերպն էր ճղում, ծմակ մտնելիս՝ փուշն էր քաշում: Ոչ յանդիմանութիւն, ոչ ծեծ, ոչ պատիժ նրան տանը չէր պահում: Ուրուրի սուր աչք ունէր, իր նշանառութիւնն անվրէպ էր: Պարսատիկով թռչունը երկնքէն վայր կը բերէր:

Առանձին սէր ունէր կենդանիների հանդէպ: Կարծես հասկանում էր բոլորի լեզուն եւ բոլորը հասկանում էին իր լեզուն:

Հօր գուշակութիւնը թէ էս խօխէն կապի չի գալու, իրականացած էր, միայն ձի չսիրելը սխալած էր: Խնկօն ծնած էր հեծւոր: Վաղ մանկութենէն նրան ձի եղան ոչ միայն բոլոր երեխաների յատուկ՝ ցախաւելն ու կոպալը, այլեւ գիւղի կատաղի գամբռները, յետոյ նախիրի էշերը, եզները, գոմէշները, եւ մի օր էլ ձին: Նա դարձաւ ձիու սիրահարը, եւ գիւղի բոլոր ձիերը սիրեցին նրան: Չեղաւ գիւղում մի ձի, ամէնէն անսանձելին, որ հաճոյքով կռնակը չյանձնէր նրան: Դեռ պատանի նա պիտի դառնար գիւղի երիտասարդ ձիերը «խամ»էն հանողը, բեղաների առաջին սանձը դնողը, երիվար դարձնողը:

Խաղերի մէջ Խնկօն ղեկավար էր, առաջնորդ էր: Ֆիզիքական ուժը եւ ճարպկութիւնը չէր նրան առաջնորդ դարձնողը, այլ ընկերսիրութիւնը, անձնուիրութիւնը, վտանգի մէջ առաջինը նետուելու եւ վերջինը խուսափելու յատկութիւնը:

Հասել էր օրը, որ մայրը, Խնկոյի ձեռքը բռնած, տանէր, յանձնէր գիւղի վարժապետին տղան մարդ դարձնելու համար:

Խնկօն չիմ ու չում չէր արել, այլ հաճոյքով էր հետեւել մօրը, կարդացւոր դառնալու համար: Բայց արի տես որ, ուրուրի սրատեսութիւն ունեցող Խնկօի աչքը հրաժարել էր իր մէջ տպաւորել այբ, բեն, գիմի սեւ, փոքրիկ խաղերը: Ոչ յանդիմանութիւնը, ոչ ծեծը, ոչ անօթի ձգելու պատիժը ի զօրու էին եղել Խնկօի աչքը հաշտեցնել գրի սեւ խաղերի հետ: Նա լքել էր դպրոցը առանց այբն իսկ ճանաչելու:

Մայրը յանդիմանում է, հայրը ծեծում է, երիտասարդները ծաղրում են ծոյլ, դդում գլուխ Խնկօն: Խնկօն գլուխն առնում, փախչում է տնէն, միտքը դնելով էլ տուն չվերադառնալ, դպրոցի դռնէն չանցնել:

Բարեբախտաբար, իր բռնած ճամբան անցնում էր գիւղի դարբնոցի առջեւէն: Դարբնոցի դրան առջեւը մի քանի հոգով չեն կարողանում զսպել «խամ»էն հանելիք մի ձի, ոտքերը պայտելու համար: Խնկօն կանգ է առնում, մօտենում է ձիուն, նայում է ձիու աչքերի մէջ, ձեռքը տանում է դնչին, շոյում է ճակատը: Ձին արդէն ճանաչում է Խնկօին, կրել է նրան իրմերկ կռնակի վրայ: Հանդարտում է, յանձնւում է նրա գուրգուրանքին եւ հրաշք... Թոյլ է տալիս որ ոտները պայտեն:

— Ապրիս, Խնկօ, լաւ ժամանակին հասար, թէ չէ էս խօխէն շատ էր տանջելու մեզ:

Կարծես առաջին անգամ լինելով՝ Խնկօն ուշադրութեան է առնում դարբնոցը: Փուք, հնոց, շիկացած երկաթ, փը՛շ — փը՛շ ... Սուսակի խշշոց լինի կարծես շիկացած երկաթի հանած ձայնը պաղ ջրի մէջ: Սալը, մուրճը թիք—թաք, թիք թաք... Լաւ է: Խնկօն գտնում է իրեն պէտք եղած արհեստը: Նա չի կարող երկրագործ լինել, բայց պիտի կայ ողանայ երկաթագործ լինել: Ծնողները հաւանում են իր ընտրութեան: Ժամանակին իր ճկուն, երկար, նուրբ մատները նրան պիտի հասցնէին աւելին: Նա դառնում է փականագործ:

— Մատներում շնորհք ունի տղան, էնենց նուրբ բաներ ա շինում ուր...

Վաղ մանկութենէն Խնկօն լսեց յեղափոխութեան, յեղափոխականների եւ հայդուկների խօսքը: Իր սրտին խօսում էր այդ բոլորը: Արիւնը եռում էր երակներում: Ինչո՞ւ մի օր ինքն էլ պիտի չկարողանայ դառնալ հայդուկ, խմբապետ: Ինչո՞ւ ինքն էլ մաս պիտի չունենայ «Մայր Հայաստան»ի ազատագրութեան գործում: Ուրեմն, Խնկօն մանկութենէն Դաշնակցական եղաւ:

Գիրը եւ դպրոցը չսիրելը պատճառ չեղան, որ նա արհամարհուէր, լքէր իր ընկերներէն: Ատոնց գրի ու դպրոցի էլ նա շատ առաւելութիւններ եւ առաքինութիւններ ունէր իր ընկերներէն սիրուելու համար: Գիւղի Խնկօն էր աչքի լոյս մեծի ու փոքրի համար:

Շատ շուտ նա սէր տուաւ զէնքի. (չէ՞ որ հայդուկ, խմբապետ պիտի լինէր), եւ եղաւ անվրէպ նշանառու: Իսկ երբ տիրապետեց փականագործի արհեստին, փորձեց ինքը շինել, կազմել հրացան:

Մի օր, կալ ու կուտի ժամանակ, Խնկօն հաւաքեց մի քանի իրեն էս «դարդիման» պատանիներ եւ լեռ տարաւ, իր շինած հրացանները փորձելու համար:

Փորձը յաջող էր անցել: Երեկոյեան, երբ ուրախ, երջանիկ գիւղ իջան, ընկերներէն մէկի հայրը ղազազած՝ յարձակեց իր զաւակի վրայ.

— Շուն — շան որդի, մենք կալ ու կուտի վըրայ, երբ հազար ձեռքի պէտք ունինք, դու լեռ ես փախչում, քեզ տալիս ես խաղի: Ու մտրակը շառաչեց պատանու կռնակին:

Խնկօն մէկ ոստումով հասաւ ընկերոջը, քաշեց, մէկ կողմ ձգեց նրան, եւ իր կռնակը դարձնելով ղազազած մարդու կողմը, ասաց.

— Ինձ ծեծիր, ապի, տղոցը ես տարայ խաղի: Ծեծիր ուզածիդ չափ, որ բարկութիւնդ իջնի:

Մարդու ձեռքը մնաց օդում: Խնկօի կռնակը ծեծի համար չէր ծնած:

— Ես քո հօր բէխին... գիտես որ քեզ չեմ զարնի: Մէկ էլ կալ ու կուտի ժամանակ տղոցը չտանես խաղի:

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԺԱՆԴ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՈՂՋՈՅՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 3 Նոյ. (յապաղած) — Կէս արեւելեան բարքերով ցեղերու այս խառնարանը՝ ունի տաք արեւ, զուարթ ու դիւրագրգիռ բնակչութիւն, արճարանը վիճաբանական կաճառի վերածող, սեւ շուկան նպաստող: Գործադուլներու դարբնոց այս աշխատաւորական քաղաքին մէջ, ունինք քանի մը «քաղաքական» խմբակցութիւններ որոնց գոյութեան գլխաւոր նպատակն է, պայքարիլ Դաշնակցութեան դէմ, իսկ պայքարի միջոցներէն մէկն է հետեւիլ անոր շուքի պէս, խաչաձեւելու համար Դաշնակցութեան կազմակերպած բոլոր հանդէսները:

27 Նոյեմբեր Շաբաթ իրիկուն, տօնուեցաւ Դաշնակցութեան ՕրըՄարսէյլի ամենամեծ սրահներէն Château des Fleursի մէջ: Երթեւեկի անյարմար, կեդրոնէն հեռու այս հսկայ սրահը լեցուած էր հայրենակարօտ հազարաւոր հայրենակիցներով: Հոսանքն ի վար քշուած, եկած էին նաեւ կարգ մը խորթ տարրեր:

Բեմին առջեւ փռուած էր, պաստառի վրայ, Հ.Յ. Դ. Երրորդութեան խոշոր խմբանկարը, իւղաներկ: Բեմին ճակատը՝ Հ. Յ. Դ. զինանշանը՝ բանուած մետաքսի վրայ՝ «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով: Երկու կողմերը կախուած էին Հայկական եւ Ֆրանսական դրօշներ: Իսկ բեմը լեցուած էր մեր կանաչ արեւներով՝ Հ Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներով:

Կ՚երգէ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Համբարձումեանի: Հանդէսը բացուած է: Կ՚արտասանէ Նոր Սերունդէն Մակարեան շատ յաջող: Անհրաժեշտ չէ արտասանել որեւէ գրութիւն մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը: Յաճախ աւելի ժամանակ կը խլեն՝ քան բուն բանախօսը: Օր. Անահիտ (Նոր Սերունդ) կ՚արտասանէ կարճ եւ շատ լաւ: Կ՚երգէ, միշտ Նոր Սերունդէն, Օր. Նուարդ յուզելով հանդիսականները: Կը նուագէ Սէն Լուի նուագախումբը, կը պարեն Լէ զ՚Օլիվի եւ Սէն Ժէռոմի Ն. Սերնդականները:

Սրահը վերածուած է ընտանեկան բոյնի մը՝ ջերմիկ եւ հարազատ: Ելեկտրականացած է սրահը եւ կը թնդայ ծափերով եւ «կ՚ուզենք»ներով: Գեղարուեստական բաժինի ղեկավարը, բեմին ետեւը աշխատանքի մէջ է, բծախնդիր եւ փափկանկատ, կ՚աշխատի գոհ ընել բոլորը, բարձր պահել մակը Դաշնակցական հանդէսին: Այս անխոնջ, մանրիչակէն աւելի համեստ ղեկավարը, մեզ ամէնուս սիրելի՝ մեր Մանուշն է՝ իրական զարդը մեր գաղութին:

Օրուան նախագահը, ընկեր Յակոբ Պապիկեան — «Տարուան մէջ մէկ օր ունինք մեզի վերապահած, այդ մեր օրն է, ուր պիտի խօսինք միայն մեր մասին»: Յստակօրէն կը պարզէ Դաշնակցութեան աշխատանքները, մղած հերոսամարտերը, որոնք յանգեցան Մայիս 28ին՝ Հայաստանի անկախութեան: «Հ. Յ. Դ. հաւաքեց քանի մը մասերու բաժնուած Հայաստանները, եղաւ դարբինը Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարին»:

Ներկայ էին յայտնի ընկերվարական ղեկավարներ: Մարթէն, կեդր. վարչութեան կողմէ, երեսփոխաններ Կաստոն Տէֆէր, Լէնար, Ժան Մաս եւ քաղաքապետարանի խորհրդական Էմմա Ռափուզինի կարգով բեմ հրաւիրուեցան: Վարակուած հանդիսականներու խանդավառութենէն, ողջունեցին մեր կուսակցութիւնը, իրենց հիացումը յայտնեցին մեր ժողովուրդին ազգասիրութեան, աշխատասիրութեան եւ ուշիմութեան համար, խոստացան ըլլալ միշտ մեզի հետ՝ մեր նեղ եւ լաւ օրերուն:

Բեմ կը հրաւիրուի ընկեր Ա. Քէօսէեան: Կը պարզէ մեր պատմութեան դժնդակ շրջանները որոնց մէջ ծնաւ հայրենասէր այս կուսակցութիւնը: «Դաշնակցութիւնը իր ծնած օրէն նուիրուեցաւ իր ժողովուրդին եւ հայրենիքին ազատութեան տաժանելի բայց նուիրական գործին, վերամկրտեց ողնայարը կոտրած, սարսուռ ժողովուրդը յեղափոխական շունչով եւ վերածեց զայն ռազմական ուժի, հաւաքեց եւ միացուց իր դրօշին տակ բոլոր ընդունակ տարրերը, որոնք դարձան մեր ազատագրական պայքարի ճարտարապետներ: Անդրանիկի կողքին Ահարոնեան, Մուրատի կողքին Վարանդեան, Գէորգներու, Հրայներու, Սեպոհներու կողքին Շահրիկեաններ, Ակնունիներ, Վարուժաններ եւ Սիամանթօներ: Մտքի, սրտի հերոսները, մեր ժողովուրդը բարձրացուցին քաղաքական ազգի դիրքին, հաւաքական այդ աշխատանքով վերականգնեցին մեր անկախութիւնը: Դաշնակցութիւնը դարձուց հայ ժողովուրդին բախտին անիւը եւ եղաւ անոր ազգակերտ, հայրենակերտ բազուկը: Միացուց իր պատմութիւնը Հայոց պատմութեան:

Անդրադառնալով մեր հակառակորդներու կատարած տխուր դերին, ըսաւ — Զուգեցին անսալ մեր հայրենասէր հայրապետին այն իմաստուն խրատին, «Ձեր հիւանդ եւ տկար զաւուկը մի փոխէք օտար առողջ առիւծին հետ»: Շողշողուն գաղափարներու ետեւէն գացին, օտարին ծառայ դարձան եւ զանոնք մեր երկիրը առաջնորդեցին, քանդեցին մեր հերոսներու արիւնով ձեռք բերած անկախութիւնը: Այս առթիւ պարզեց Դաշնակցութեան աշխատանքը գաղութներու մէջ — Երէկ՝ երբ հայ ֆէտային կը կռուէր բռնութեան դէմ, անօթութեան, ներքին մատնիչին եւ ջարդարար Թուրքին դէմ ի խնդիր հայ ժողովուրդի ֆիզիքական պաշտպանութեան, մեր հակառակորդները «աւազակներ» կ՚անուանէին զանոնք: Այսօր ալ նոյն դասակարգէն հակառակորդներ նորէն կը փորձեն մեզ վարկաբեկել իրենց տէրերուն առջեւ: Պահ մը փորձեցին մեր ժառանգորդը դառնալ, որդեգրեցին մեր տօները եւ պահանջները — Ապրիլ 11/24, Հայկական Դատ, Ներգաղթ, բայց կէս ճամբան մնացին: Ո՞ւր է մեր բաժինը «Հայրենական պատերազմի յաղթանակէն: Մենք լաւ կը ճանչնանք Ռուսիան, Կատարինէ կայսրուհիէն սկսեալ մինչեւ Սթալին: Խորհրդա-

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

L'art c'est l'homme ajouté à la nature.
BACON

Չեմ կարծեր որ պէտք ըլլայ ներկայացնել, Զարեհ Մութաֆեանը հայ հասարակութեան: Ինչպէս կ'երեւի օտարներու գնահատանքներէն դատելով, պէտք պիտի չըլլայ ներկայացնել զայն անոնց ալ:

Նկարչութիւնը, ինչպէս ուրիշ արուեստներ մեծ յեղաշրջման ենթարկուած է մասնաւորապէս վերջին դարու ընթացքին: Սխալ է արդէն «արուեստներ» բացատրութիւնը, քանի որ նկարչութիւնը մէկ արտայայտութիւնն է բուն Արուեստին ինչպէս գրականութիւնը կամ երաժշտութիւնը:

Մութաֆեանի նկարչութիւնը մատչելի է առանց ատոր համար շատ պարզ կամ բնական ըլլալու: Ան կը ներկայացնէ բնութիւնը ինչպէս որ ինք կը զգայ, կը դիտէ, կը հասկնայ, եւ այդ անձնականութեան մէջն իսկ է որ կը գտնուի իր ոճին լաւագոյն արժէքը:

Դասականէն (classique) դուրս ելած իր նկարչութիւնը ունի նոյն ատեն վիպականութիւն մը եւ իրապաշտ բնոյթ մը: Ամբողջութիւնը, հակառակ քանի մը եղերական ներշնչումներու — ինչպէս ջարդերու նկարները — լաւատես կողմ մը ունի, որ կուտայ իր ամբողջ նկարչութեան իմաստը:

Մութաֆեան լաւատես է եւ այդ լաւատեսութիւնը մեզի կը ներկայանայ իր գոյներով որոնց մէջ վարպետ մըն է: Դժուար է խօսիլ այդ գոյներուն մասին: Անոնք են որ կը խօսին ձեզի: Իր coloristeի տաղանդը կը ներկայացնէ իր աննման կանանչով որ իր ton local է, կարելի է ըսել, եւ ամբողջ գոյներու ներդաշնակութեամբ մը, որոնք առանց հեռանալու բնութենէն՝ իրենց մէջ ունին հազուագիւտ քնարականութիւն մը:

Մութաֆեանին նկարահանդէսը Galeries Weilի մէջ—ինքնին ապացոյց յաջողութեան — բացուեցաւ ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ի ներկայութեան բազմաթիւ հիւրերու որոնց մէջ կը նշմարուէին յայտնի հայ դէմքեր եւ ֆրանսական մամուլի քննադատներ:

Դժբախտաբար կարելի չէ առանձին խօսիլ իր բազմաթիւ նկարներու մասին: Անոնց մէջ կան այնպիսիներ որոնց համար կարծես իր վրձինը միայն միջոց մը եղած է արտայայտելու համար ամբողջ հոգի մը, երբեմն ըմբոստ, բայց որ կը հանդարտի անմիջապէս, թարգմանելով զգայութիւն մը, գեղեցկութեան զարգացած ճաշակ մը:

Ունի Bretagneէն բերած, սիրուն նաւակներ, ինչպէս Barques de Pêche à Lesconil որ դեղինի դեղեցիկ ներդաշնակութիւն մըն է եւ բազմաթիւ ուրիշներ: Իր Paysageը գոյներու համանուագ մըն է: «Laveuses»ները ամէնէն տպաւորիչներէն մէկն է, կապոյտով ալեկոծ երկինքով մը: Ունի նաեւ Cueillette de mûres մը, շատ décoratif, manège մը կենդանի եւ ժուժկալ, massacre մը որ ամբողջ հայ ժողովուրդին յաւիտենական պատմութիւնն է, Repos մը շատ ինքնատիպ եւ ուրիշներ:

Կ'արժէ տեսնել նկարահանդէսը ոչ միայն իբրեւ ցոյց մը լաւագոյն արուեստի, այլեւ հետեւելու համար Մութաֆեանի նկարչութեան հոլովոյթին: Աւելին կը մնայ տեսնել:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★ Մութաֆեանի նկարահանդէսին առթիւ J. Bouret որ հեղինակութիւն մըն արուեստի ասպարէզին մէջ, հետեւեալ տողերը նուիրած էր անոր Arts շաբաթաթերթին մէջ.—

«Քիչ արուեստագէտներ կան որ կուգան մեզի հեռաւոր Հայաստանէն, այդ զմայլելի երկրէն, եղերական ճակատագրով, միշտ ոտնակոխ Թուրքերէն, մէկը առաջին երկիրներէն ուր մտաւ քրիստոնէութիւնը, եւ ուր այս կրօնքը վառեց մարդուն մէջ ազատութեան իղձը:

Մութաֆեան կը բերէ մեզի նոր մթնոլորտ մը եւ առանձնայատուկ նկարչութիւն մը եղերական իր գոյնին եւ ձեւին մէջ:

Նկարիչին համար, բնանկարը հոգեկան ապրում մըն է, եւ այս նախադասութիւնը հարիւր հազար անգամ կրկնուած, չէ պարպուած իր իմաստէն: Մութաֆեան ահա ատոր ապացոյցն է: Ծանր երկինքներ, կապարագոյն ամպերով, չէկ երանգներով խայտաբղէտ, կ'ողողեն բնանկարները, յաճախ մշտակոծ, ուր դիմաստուերներ կ'երեւան — այրի, որբ, ծերունի յաւիտենական տարագրութեան ճամբուն վրայ:

Ծովը փորձութեան կը մղէ մեր նկարիչը, ծով մը որ ալետանջ է ինչպէս սա մերկ մարմինը որ սիրոյ կը սպասէ: Իր կտաւները կ'արտայայտեն մանիշակ եւ կանանչ գոյներու մէջ ներքին փոթորիկ մը, յարաշարժ կամք մը որ կ'ուզէ յառաջանալ նախասահմանեալ գիծէն անդին:

Մութաֆեան մեզ անակնկալի կը բերէ երբեմըն, հոգին խաղաղեցնող հառաչով մը: Պատուհան մը կը բացուի Ֆրանսայի մէկ բնանկարին վրայ, խաղաղ եւ ծաղկաւէտ, ինչպէս մարգագետին մը: Դէմք մը կը լուսաւորուի լամբի մը տակ:

Այս ամէնը եթէ չի հեռանար դասական արուեստէն եւ վախ կը պատճառէ որ դիւրին արուեստի մը հարկատու դառնայ. այնուամենայնիւ բոլորովին ազատագրուած կը մնայ, որովհետեւ յանկարծ օծիքը կ'ազատէ եւ կը վերսկսի գոյներու չլացուցիչ խաղը, եւ այն փոքրիկ բոցը որ մեզ կը յանկուցանէ եւ կը տանի դէպի հեռաւորները ուր բլուրները կը փողփողին քաղցրօրէն Արեւելքի լուսնին տակ եւ ուր կարծես մարդկութիւնը կը ծնի:

JEAN BOURET

յին աշխարհի ամէնէն տաղանդաւոր բանաստեղծը, Եղիշէ Չարենց, չարաչար յուսախաբ, կ'աղաղակէ— «Հայ ժողովուրդ, քո փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է»: Դաշնակցութիւնն ալ այդ ճշմարտութիւնն է որ կը յիշեցնէ ամէն տեղ:

Գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, որ բեմ բարձրացաւ ջերմ ծափերու տարափով մը: Շատ կը խնդրենք բոլորին կողմէ որ, ընկեր Շաւարշ նոյնութեամբ գրի առնէ այդ բանախօսութիւնը, որուն անհամբեր կը սպասուէր:

Հանդէսը վերջացած ըլլալով Նոր Սերունդի նուագախումբը գործի սկսաւ: Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս: Ժողովուրդը ցրուեցաւ լաւագոյն մաղթանքներ ընելով Դաշնակցութեան համար:

ՍՈՒՐԷՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ ՄԸ, Յ. Կ. Գալստեան (Գալըստըն) Սեպտեմբեր 14ին մեռած է Կալկաթայի մէջ: 90 տարեկան էր: Եղած է ձիարշաւի մոլի սիրահար: Կալկաթայի մէջ շինել տուած է 250 շէնքեր եւ բազմաթիւ դպրատաններ, որոնց ամէնէն շքեղը «Գալըստեան Փարք»ն է զոր 1933ին գնած է Հայտարապատի Նիզամը: Շուրջ 255 ձիարշաւներու մրցանակ շահած է, մանաւանդ անգլիական թագաւորներու արքայական մրցանակները: Կազմակերպած է Հնդկաստանի հայ մարզական խումբերը: Երբ 1921ին Կալէսի իշխանը (Անգլիոյ գահաժառանգը) Կալկաթա այցելեց, Պ. Գալստեան շահեցաւ անոր տուած բաժակները եւ 15000 ռուփիի գումարը զոր յանձնեց իշխանին, խնդրելով որ ծախսէ որեւէ բարեգործական միութեան: Անգլիոյ ներկայ թագաւորը գնահատեց բարեսիրական այդ ձեռնարկը: Ոչ մէկ հայ երիտասարդ ձեռնունայն վերադարձած է իր մօտէն, երբ օժանդակութեան է դիմած: Առատաձեռնօրէն միշտ օգնած է հայկական եկեղեցիներուն, դպրոցներուն եւ հիւանդանոցներուն, շինած է Նոր Ջուղայի առաջնորդարանը: 25000 ռուփիի գումար յատկացուցած է Վիկտորիայի յուշարձանի շինութեան համար:

1942ին հրատարակեց «Ձիարշաւի Յիշողութիւններ» գիրքը անգլերէն լեզուով, ամբողջ եկամուտը յատկացնելով պատերազմի ֆոնտին:

Կալկաթայի բոլոր անգլերէն թերթերը գնահատանքով կը խօսին անոր բարեգործական բեղուն գործունէութեան մասին:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Հայ Օգն. Միութեան մասնաճիւղի տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Ատրպատականի Կ. Խաչի Միութիւնը ծանր տագնապ մը անցուց, երբ անդամուհիներուն մեծ մասը փոխադրուեցաւ Թեհրան: Մնացած փոքրաթիւ վարչութեան անդամները օգնութեան հասան տեղացի եւ գաւառացի կարօտեալներուն, եւ մանաւանդ ներգաղթի հայրենասէր գործին: Անկէ զատ օգնեցին Հայաստանի որբերուն, ուղարկելով կենսամթերք, դեղ եւ հանդերձեղէնի կապոցներ: Այդ աջակցութեան համար Հայաստանի կառավարութենէն ստացան 19 Յունիս 1945 թուակիր նամակ մը:

Պատերազմէն վերջ Միութեան համար բացուած է աշխատանքի նոր շրջան մը: Ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ 1947ին Թաւրիզի առաջնորդարանին մէջ, հովանաւորութեամբ Ներսէս արք. Մելիք Թանգեանի: Հ. Օ. Միութեան գործունէութիւնը եղած է կրթական – բարեգործական ուղղութեամբ: Այս տարուընէ պիտի ունենան առանձին գրասենեակ: Հարիւր անդամուհի ունի ներկայիս: Ասոնց մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ Նոր սերունդը (Նոր հարսեր եւ օրիորդներ): Մշակութային գետնի վրայ զարկ տրուած է մայրենի լեզուի ուսուցման, օգնելով տեղական եւ գաւառներու դպրոցներուն դասագրքերով, դրամով եւ դպրոցական պիտոյքներով: 1947ին Արամեան դպրոցին մէջ հիմնուած է Հ. Օ. Մ.ի մայրենի լեզուի ձրի դասընթացք, Փայտակարանի, Ուզայէի, Մուժումբարի գիւղացիներու զաւակներու համար: Վերանորոգած են նաեւ Արամեան դպրոցի շէնքը: Արծուիկներու միջոցով կարեւոր մասնակցութիւն տարած են Ռոստոմ — Գասպար գրադարան – ընթերցարանի վերաբացման, բարեզարդման եւ ընթացիկ աշխատանքներուն համար, տրամադրելով նիւթական աջակցութիւն: 1949ին գրադարանը կը բոլորէ իր գոյութեան քսանհինգամեակը: Տօնած են մեծ շուքով Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը: Ինչպէս եւ Խ. Աբովեանի անհետացման 100ամեակը: Իրենց մասնակցութիւնը բերած են Հ. Օհանջանեանի, Ն. Աղբալեանի, Ս. Մալխասեանի, Հ. Պանիրեանի, Կ. Պիոնեանի, Ա. Ահարոնեանի եւ Ներսէս արք. Մելիք Թանգեանի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսներուն:

Հ. Օ. Միութեան պատուոյ նախագահ Մելիք Թանգեան արք.ի անունով պիտի որդեգրեն այսուհետեւ ամէն տարի հինգ չքաւոր սաներ տեղւոյն ազգ. դպրոցին մէջ:

Մելիք Թանգեան սրբազանի թաղման յաջորդ օրը տուած են 500 հոգինոց ճաշ մը:

Տարեկան գործունէութեան ընդհանուր մուտք եղած է 163.795 րիալ, ելք 99189 րիալ: Ամերիկայի կեդրոնին հետ ունեցած են սերտ կապ, ժամանակին ղրկելով գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւնը:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

Չեմ զարմանար, դուն երիտասարդ ես, եւ անուն մը ունիս ազգիդ մէջ, հայրենիք մը ունիս կորած եւ ինկած, անձնական ու ընտանեկան նախատինք, բանտ ու քուկիններուդ մահուան յիշատակը մտքիդ մէջ կը յածին, եւ շարունակ կը մտածես վերականգնել՝ սրբել եւ վրէժ առնել: Քեզի հետ խօսողը պէտք է համոզուիս որ ազգի մը չփլերաբերիր. մարդկութեան զաւակն է, եւ ամէնէն ատելի մարդիկ իրեն՝ աշխարհներն են, ուստի, քեզի՝ զինուորի խրատս այս կ'ուզեմ ըլլայ որ անիրաւ եւ անգութ չըլլաս վրէժխնդրութեան հոգւով. իրաւի, անիրաւ աշխարհիս մէջ չանիրաւել դժուար է, բայց դուն մեծ հոգի ունիս եւ ես կը ճանչնամ մարդկային բնութիւնը, անոր համար այս խօսքերը քեզի կ'ընեմ:

Ես չեմ այն անմիտ փիլիսոփայական կարծուած դպրոցէն որ հայրենասիրութեան գաղափարը կը փտարէ մարդասիրութեան գաղափար մը յառաջ քշելով. անոք որ այդ վարդապետութեանց քարոզողներ են, իրենցարտին անարդ անտարբերութիւնը եւ վատ անձնասիրութիւնը սուտ եւ սխալ տրամաբանութեամբ վարագուրել կ'ուզեն:

Թէ որ այսօր ազգութեան եւ հայրենեաց գաղափարը վերցնենք, վաղը գերդաստանի եւ ընտանեաց գաղափարը ո՞ւր դնենք:

Ուրեմն լաւ իմացիր իմ միտքս, Իշխան, ինծ փափաքելի էր որ Հայերդ նեցուկ ըլլայիք Յունաց կայսրութեան Ասիոյ մէջ, բայց որովհետեւ ատելութիւն եւ արիւնի հեղեղներ ձեզ կը բաժնեն, եւ ինչ որ անոնցմէ առնուած քաղաքականութիւն եւ ուսմունք կայ՝ եղած վնասներուն չեն փոխարիներ, դուք յաւիտեան պիտի չմոռնաք ձեր Անիի հոգեւարք թագաւորութեան ընդունած վերջին զաւաճան հարուածը յունական ձեռքերէ, եւ մեր յունական ամբարտաւանութիւնն ալ երբեք պիտի չմոռնայ ձեր Կիլիկիոյ յափշտակութիւնը եւ անկախ եկեղեցին:

Որովհետեւ մարդիկ երբ զօրաւոր են կ'ուզեն իշխել, երբ տկար են՝ կ'ուզեն ազատ ըլլալ: Ուստի, դուն ալ քու իրաւունքդ պիտի ձեռք բերես այսօր, վաղն ալ վրէժ խնդրելու պիտի ելնես, բայց քու անձիդ եւ քու ազգիդ օգտին համար՝ միշտ յիշէ ծերի մը վերջին խօսքեր, միշտ չափաւոր եղիր, եւ չըլլայ թէ յաջողութիւնը քեզ կուրցնէ, վասնզի մարդկային կեանքին մէջ յաջողութիւն եւ անյաջողութիւն իրարու կը յաջորդեն:

Ես կտակ մը կ'ընեմ, աւելորդ կը համարեմ քու սրտիդ յանձնարարել Եւփիմէն, գիտեմ որ ան զքեզ ինչպէս կը սիրէ, դուն ալ զայն նոյնպէս կը սիրես:

Այս խօսքերուն ծերին ձայնը փոխուեցաւ և աչքերը լեցուեցան:

— Դուն որ խելք ունիս, սիրտ ունիս կ'իմանաս ծերին փափաքները երբ ձայնը իրեն կը պակսի. գնա, Աստուած հետդ ըլլայ, գնա, չէնքդ որ պիտի չինես՝ երկարատեւ ըլլայ...

— Եւ ի՞նչ պէտք է ընել, ըսաւ Թորոս, որ երկարատեւ կարենայ ըլլալ..

ՆԵՐՍԷՍ

Այս անգամ ընկերվարականները 13 % աւելի շահած կ'ըլլան, բաղդատելով 1946ի ընտրութեանց հետ: Այն ատեն համայնավարները շահած էին 13.5 %, արեւմտեան Պերլինի մէջ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս շնորհաւորեց Պերլինցիներու քաղաքացիական քաջութիւնը, այս ընտրութեանց առթիւ:

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ առնուազն 800 մասնագէտ բանուորներ, որոնք Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ կ'աշխատին, գործադուլ յայտարարեցին, իբրեւ բողոք խորհրդային ոստիկանութեան դէմ, որ ձերբակալած էր իրենց ընկերները, կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ: Կը պահանջեն արձակել իրենց ընկերները, հեռացնել գործարանին շուրջ հաստատուած լրտեսներ եւն.: Ռուսերը երբեք տրամադիր չեն գոհացում տալու այս պահանջներուն, այնպէս որ բանուորները մեծ մասով պիտի տեղաւորուին արեւմտեան շրջանին մէջ:

Արեւելեան շրջանին քաղաքապետութիւնը որոշած է նոր ընտրութիւններ կատարել «ամբողջ Պերլինի համար», իբրեւ հակազդեց: Իրենց նոր քաղաքապետը, Էպէրթ «ապօրէն» կը նկատէ կիրակի օրուան ընտրութիւնները, հետեւողութեամբ Մոսկուայի թերթերուն, որոնք ահուսարսափի եւ խարդախութեան կը վերագրեն ձեռք բերուած արդիւնքները: Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ արեւմտեան Պերլինի փողոցները պարապ էին կիրակի օր, թէ հազիւ 2—4 ընտրողներ կային քուէատուփերուն առջեւ եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԻՆ ԳԻՆԸ նորէն պիտի փոխուի յառաջիկայ յունուարին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Տոլարը շարունակ կը բարձրանայ Փարիզի ազատ շուկային մէջ, նոյեմբերէն ի վեր: Եթէ բարձրացումը 2 %ը անցնի, այն ատեն պիտի գործադրուին Պանք տը Ֆրանսի կողմէ Հոկտ. 17ին հաստատուած կանոնները եւ նոր սակեր պիտի որոշուին: Տոլարին «ազատ» սակը 316.20 էր Բշ. օր, իսկ նոյեմբերի սկիզբը՝ 313.80: Սեւ շուկայի գինը՝ 502 ֆրանք (Նոյ. 3ին 460): Սթերլինըն ալ բարձրացած է. (օրինական գինը՝ 1062 ֆրանք):

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ բացը (մօտ 500 միլիառ ֆր.) փակելու համար, տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ կառավարութեան անդամներուն միջեւ: Վերջին պահուն հրատարակուած տեղեկութեան մը համաձայն, թէ յաւելուածական տուրքեր պիտի հաստատուին եւ թէ պարտաւորիչ փոխառութիւն մը:

500 ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ հանրագրութիւն մը ուղղեցին Ազգաժողովին, խնդրելով ամէն միջոց ձեռք առնել, խափանելու համար պատերազմը: «Ինչ որ ալ ըլլայ մեր ուզած ապագան, գիտենք թէ հիւլէական պատերազմ մը զայն պիտի վտանգէ անհաշուելի տարիներով: Ժողովուրդները չափազանց ընկճուած են եւ երբեմն միջոց չունին ձեզի դիմելու: Մենք, մտաւորականներ եւ գրագէտներ ի սպաս մարդկութեան, կը կարծենք թէ մեզի կ'իյնայ ձեզի խօսիլ անոնց համար եւ անոնց հետ: Անգէն է մեր ձայնը: Անբուն իսկ ձայնն է Եւրոպայի, զինաթափ եւ աւերեալ, որովհետեւ չափազանց շատ սիրեց զէնքերը անցեալին մէջ»: Այս ձեռնարկին գլուխն անցած են Անտրէ Ժիտ, Մորիաք, Վերքոր եւն.: Ստորագրողներուն մէջ կը գտնուին՝ 66 ակադեմականներ, 100 ուսուցչապետներ, 300 գրագէտներ, արուեստագէտներ եւն.:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հարցին քննութեան առթիւ, Եգիպտոսի պատուիրակը յայտարարեց թէ կ'ընդունի զինադադարի առաջարկը, եթէ Հրեաները պարպեն Նէճէպի շրջանը:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ անկախութեան վերահաստատումը խնդրած է Փարիզի վրացական պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ Պ. Ջխենկելիի, գիր մը ուղղելով Ազգաժողովին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Գ. Գափամաճեան, Օր. Արաքսի Աչճեան, ինչպէս նաեւ Աչճեան, Ասլանկիւլեան, Կարապետեան ընտանիքները ու բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, կամ գրաւոր, նուիրատուութիւններով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ողբացեալ այրի ՏԻԿԻՆ ՓԻՍՏՈՍ ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Գործատուներ կ'ուզուին

Ամերիկեան վրաններէ տափատներ, «սալոփեթ»ներ եւ «Թայլիէ»ներ (աշխատաւորներու համար) շինող: Դիմել MATERIEL - INDUSTRIEL, 16 rue du Général Leclerc, Livry-Gargan (S. et O.):

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Դեկտեմբեր 11ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Ծոխ պիւֆէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Rue Descours, St. Edmondի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչը եւ Սանուհիները: Մուտքը ազատ է:

✕

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ, «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reineի նոր եւ շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ծոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութիւն.— Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet. métro Bourg la Reine:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 3էն 23 GALERIE ANDRÉ WEIL
26 Ave. Matignon, Paris
ՓԱԿ Է ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղիս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ, տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill: Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ: Մուտք 50 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վալանսի Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պ. Եղիկեաններուն որոնք իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 1800 ֆրանք նուիրած են: Նոյն առթիւ 500 ֆրանք ալ նուիրած է կնքահայրը, Պ. Գ. Սիմոնեան: Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Արմէն Խաչիկեանի, որ իր աներոջ՝ ողբացեալ Եղիա Յովսէփեանի եղերական մահուան առթիւ 500 ֆրանք նուիրած է Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

ՌՈՄԱՆԷՆ Այրի Տիկին Յովսէփեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Պ. Ե. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ եղերական մահուան առթիւ:

Օր. ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Պ. ԽԱՉԻԿ ԱԼԷՄՇԱՀ
Ամուսնացած

27 Նոյ. 1948 Ս. Ղազար, ՎԵՆԵՏԻԿ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8ին դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկ.-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, մանաւանդ ամերիկեան ծրար ստացողները այս շաբաթ ժամը ճիշդ 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ տեղեկութիւններ:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Օհաննէսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին: Դասախօս Հ. ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ: Նիւթը «Հայ լեզուի պատմութիւնը, սկզբնական շրջանէն»: Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերուհիները եւ ընկերները: Հայերէնի դասերը Տիկին ՉԻԹՈՒՆԻԻ կողմէ ժամը 20ին: Sociétés Savantes:

Այրի Տիկին Մարիցա Տօնէլեան եւ զաւակները, Պ. Գէորգ Տօնէլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Տօնէլեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Մարիամ Տօնէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տօնէլեան եւ զաւակները (Պէյրութ), ինչպէս նաեւ Տօնէլեան, Վառաքաճեան, Տէրտէրեան, Թահտալեան, Տիւտիւքճեան, Վարդանեան, Գէորգեան ընտանիքները, խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՕՆԷԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Պիսէթրի հիւանդանոցին մէջ 5 Դեկտ.:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 3.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Bagneuxի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Աղքատախնամ- որբախնամ միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Տիկին ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱԼԲՈՒՆԱՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Պ. Պ. Յ. Փափազեան եւ Ա. Հօլոբեկեան հազարական ֆր. եւ Մ. Պօղոսեան եւ Մ. Օտապաշեան 500ական ֆր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Աղնիւ Կօչկարեան: Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):

ԾԱԽՈՒԻ Է ՍԵՒՐԻ ՄԷՋ

Լաւ յաճախորդ ունեցող ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ԽԱՆՈՒԹ մը, բոլոր մեքենաներով եւ Fondsով: Խանութը ունի նաեւ Ա. յարկին վրայ երկու սենեակ եւ փոքր լուացարան մը. ինչպէս նաեւ խանութին ետեւ խոհանոց մը եւ ընդարձակ սալոն մը: Շէնքը ունի կազ եւ մառան (cave): Pont de Sèvresէն հանրակառքով իջնել Mairie:
Դիմել Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի, 5 rue Lecointre, Sèvres:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 9 Décembre 1948 Հինգշաբթի 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5715–Նոր շրջանի թիւ 1126

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՇԱ՜Տ ՋՈՒՐԵՐ ԿԸ ՀՈՍԻՆ

Երկրորդ էջին վրայ պիտի կարդաք նկարագրութիւն մը՝ — «Պիթլիս, կարկաչուն քաղաքը»:

Թուրք մըն է ստորագրողը, դրագէտ, ինչպէս կ'իմանանք պոլսական թերթէ մը: Թարգմանութիւնն ալ այնքան յաջող: Թերեւս աւելի նկարագեղ քան բնագիրը, զոր աչքի առջեւ չունինք:

Բնութեան գեղեցկութիւնները նկարագրած ատեն, Թուրք ուսուցիչը քանի մը պատմական գիտելիքներ ալ սահեցուցած է:

Բայց, ոչ մէկ խօսք՝ անոր իրական պատմութեան մասին: Ոչ մէկ ակնարկ՝ որ յայտնէր թէ երբեմն հայկական ձեռքեր ու ոտքեր ալ շարժած են այդ քաղաքին մէջ: Ոչ իսկ յիշատակարաններ քրքրած ատեն:

Իր չար բախտէն, յօդուածին ամենավերջին պարբերութիւնը կը բացատրէ ամէն բան: Հատուածք մը, որուն բանաստեղծականութիւնը չի կրնար պարտկել անողոք ճշմարտութիւնը.

— «Ո՞ր է հին Պիթլիսը, որ կարեւոր հարստութեան մը աղբիւրն էր նախապէս, եւ հիմա դայն օրօրել կ'ուզեն ջուրերու մրմունջով: Եւ ըսե՜լ որ այս քաղաքին մէջ ջաղացքներ կը դառնային անցեալին, մանարաններ կային, գործարաններ հիւսուածեղէն կ'արտադրէին:

«Այդ օրերուն ջուրերը ոչ միայն գեղեցիկ էին, այլեւ օգտակար»:

Միայն Պիթլի՞սն է այսպէս: Հապա Կարի՞նը, Վա՞նը, Մո՞ւշը, որոնց բնակիչներուն անօթութեան աղաղակները դեռ վերջերս արձանագրուեցան Թուրք մամուլին մէջ, պաշտօնապէս:

Հապա Խարբե՞րդը, Սեբաստիա՞ն, Տիգրանակերտը եւ մնացեա՞լը, որոնց թշուառութեան, անտիրութեան մասին վկայութիւններ կը հրատարակուին պարբերաբար:

Եւ այս՝ իրենց յաղթանակէն, հայաջինջ սարսափներէն եւ անհաշուելի հարստութեանց կողոպուտէն 25—30 տարի վերջը:

Եթէ համարձակէին վաւերական վիճակագրութիւն մը հրատարակել, շատ աւելին պիտի խոստովանէին:

Արդարեւ, դեռ շա՜տ ջուրեր կը հոսին «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, ինչպէս բուն Անատոլուի տարածութեան վրայ:

Ջուրեր «գեղեցիկ» եւ հոսուն, որո՜նք ի զո՜ւր շինարար ձեռքերու կը սպասեն: Ջուրեր անպատեւ «օգտակար», որոնց շնորհիւ ջաղացքներ կը դառնային, մանարաններ կը բանէին երբեմն: Ինչպէս Արաքսէն եւ Ախուրեանէն անդին: Ինչպէս դէպի հարաւ, սահմանակից նորազատ երկիրներուն մէջ...

Մինչդեռ, ահաւասիկ դարձեալ իրենք են որ դառնօրէն կ'ողբան, թէ այլեւս չեն կրնար տոկալ տուրքերու ծանրութեան, թէ հարիւր տարի ետ դացած են, եւայլն:

— «Նիւթապէս եւ բարոյապէս կործանեցանք, փճացանք...

— «Կաշառքը արմատացաւ ամէն տեղ, եւ դարձաւ ախտ մը, որ կը կրծէ մեր ամբողջ ընկերութիւնը:

— «Պետութեան նաւը այնքան ծանրաբեռնուած է որ, տատանիլ սկսաւ»:

Կառավարական կուսակցութեան՝ Հալքի մէկ ժողովին մէջ կ'արտասանուէին այս խօսքերը, երկու շաբաթ առաջ: (Նոյեմբեր 24):

Կը բաւէ աչք մը նետել նոր տուրքերու օրինագծին վրայ, չափելու համար սնանկութեան աստիճանը:

Ծրագիրը կը նախատեսէ պերճանքի տուրք մը, զոր ճշդելու եւ գանձելու համար հարկ պիտի ըլլայ տուները եւ խանութները կոխել, խուզարկութիւններ, հաւատաքննութիւններ, կողոպուտներ կատարել:

Երեք տեսակ ցանկեր կազմուած են, այս նոր տուրքին համար, 20, 15 եւ 10 % համեմատութեամբ: Երեքն ալ՝ ճոխ եւ այլազան պարունակութեամբ,— ոսկի, արծաթ, յակինթ, զմրուխտ, ինքնահոս գրիչներ ակնոցներ, օղեր, մանեակներ, մատնիներ, փղոսկրի սեղներ, հովահարներ, արդուզարդի վրձիններ, ելեկտրական վառարաններ, լուսանկարչական գործիքներ, հայելիներ եւայլն:

Ի՞նչ չուտ մոռցան արեւելեան առածը,— «Հովին բերածը հովը կը տանի»:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է

Ի՜նչ լաւ կ'ընեն մարդիկ միայն մէկ թերթ կարդալով:

Չէ՞ք տեսներ ձեր դրացին, որ իր գաղափարներուն համապատասխան թերթը կը գնէ ամէն առտու եւ երբեք հոգին ու միտքը չուզեր պղտորել զուեհիկ հայհոյութիւններ կարդալով: Եւ երբ դիտել տաս իրեն թէ այս ինչ թերթին մէջ այն ինչ բանը կարդացի,— շատ հանդիստ կը պատասխանէ.

— Ես այդ թերթը չեմ կարդար: Իմս կը բաւէ օրուան լուրերը առնելու համար: Մնացածը իմ գիտնալիք բանս չէ:

Բայց մենք Հայ... ուրիշ տեսակ խմորէ շինուած ենք:

Մերինները չարախինդ ուրախութիւնով մը կը լափեն մանաւանդ սուտերն ու հայհոյանքները, եթէ տասը թերթի մէջ ալ տպուած ըլլան:

Եւ ինչ հայհոյանքներ, զրպարտութիւններ որոնք ամէն բանէ առաջ անոնց հեղինակներուն սեւ հոգին կը մատնեն:

Եթէ իրենց պաշարը չբաւէ մաղձը թափելու, «համաճարեղ» գիտեր ալ չեն պակսիր:

Արձանագրելն իսկ պատիւ պիտի ըլլար:

— Բայց սա թերթը, եղբայր, թերթը ի՞նչպէս կը տպէ այդքան զարշելի վերագրումներ::

— Դո՜ւ միայն կաս յԵրուսաղէմ ... Չե՞ս կարդացած «Պաշտօնս խումբալ է» զաւեշտը: Այդ մարդոց պաշտօնն ալ տիղմ եւ աղտ հաւաքել, սս ու ան մրոտել է:

ՍՕՍԻ

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Մասնաւոր հեռագրէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 3ին Թէհրանի մէջ մեռած է ընկեր Մինաս Մակարեան, վիրաբուժական գործողութեան մը հետեւանքով:

Հանգուցեալ ընկերը, վաթսունը անց, ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը երիտասարդութեան շրջանին, իբրեւ յեղափոխական եւ ռազմիկ: Եղած է գործօն անդամ Վրաստանի Կեդր. Կոմիտէին: Խ. Միութենէն հեռացած էր 1943ին, եւ Փարիզէն փոխադրուեցաւ Թէհրան, ուր կը գտնուի քոյրը: Առողջութիւնը խանգարուած էր երկարատեւ տառապանքներու հետեւանքով: Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՐՑԸ լուծելու նոր ծրագիր մը կ'արծարծուի,— Անդրյորդանանի Թագաւորը հոչակել վեհապետ երկու երկիրներուն: Անդրյորդանանի դահլիճը հաւանեցաւ որ Ապտուլլահ ինքզինքը Թագաւոր հռչակէ Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի, ինչպէս որոշած է Երիքովի մէջ գումարուած արաբական ժողով մը:— Երկու շաբթուան համար զինադադար կնքուեցաւ Պաղեստինի իրաքեան եւ հրէական բանակներուն միջեւ:— Կը թուի թէ Արաբները եւ Հրեաները աւելի դիւրաւ պիտի համաձայնին ուղղակի բանակցութեամբ, քան Ազգաժողովին միջամտութեամբ:

ԱՒՍՏՐԻԱ նորէն խնդրեց փութացնել հաշտութեան դաշնագիրը: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ուժ կուտայ այս առաջարկին:

50.000 ԱՂՕՐԵՊԱՆՆԵՐ գործադուլ հռչակեցին Իտալիոյ մէջ, վտանգելով բրինձի, մաքարոնիի եւ ուրիշ խմորեղէններու արտադրութիւնը: Պահեստի պաշարը հազիւ քանի մը օր կը բաւէ:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Գչ. օր դնդակահարուեցան երեք կիներ եւ չորս այրեր, որոնք մահուան դատապարտուած էին, իբրեւ ապստամբներ:

ՓԷՇԹԱՑԻ մէջ կախուեցաւ Գահիրէի հունգարական նախկին դեսպանը, Վիքթոր Ցորնոքի, հանրապետութեան նախորդ նախագահին փեսան:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ նոր ցոյցեր կատարուեցան կառավարութեան դէմ, նախաձեռնութեամբ համալսարանական ուսանողներու: Հեծեալ ոստիկաններ ցրուեցին ուսանողները: Միւս վարժարաններու աշակերտներն ալ դասադուլ յայտարարեցին:

Ինչպէս պիտի գոցեն միլիառներու բացը

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ ԵՒ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

Նախարարական խորհուրդը երեք օրէ ի վեր ժողով կը գումարէ, ելմտացոյցին բացը գոցելու եւ վերաշինութեան ծախքերը ճարելու համար: Բացը կը հաշուեն 250—350, նոյնիսկ 500 միլիառ ֆրանք, իսկ վերաշինութեան համար անհրաժեշտ է գտնել 700 միլիառ:

Կառավարութիւնը հարկադրուած է ելմտացոյցը քուէարկել տալ տարեգլուխէն առաջ: Շատ կը խօսուի նոր տուրքերու եւ պարտաւորիչ փոխառութեան մը մասին, բայց նախարարները համաձայնած չեն տակաւին: Միւս կողմէ, Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը կ'ընդդիմանայ նոր տուրքերու: Թերթերն ալ դիտել կուտան թէ ժողովուրդը այլեւս կարողութիւն չունի նոր տուրքեր վճարելու:

Պաշտօնական շրջանակները գաղտնի կը պահեն խորհրդակցութիւնները, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը անելի մը պիտի մատնուի, եթէ գլխաւոր հոսանքները չհամաձայնին նոր տուրքերու եւ փոխառութեան մասին: Չափաւոր տարրերը կ'առաջարկեն վերաշինութեան փոխառութիւն մը հրապարակ հանել, միեւնոյն ատեն ընդհանուր ներում շնորհելով անոնց որ յետնեալ պարտքեր ունին տուրքերէ: Առանց այս վերջին կարգադրութեան դժուար պիտի ըլլայ վստահութիւն ներշնչել եւ դրամ ճարել:

Արդ, ընկերվարականները հակառակ են այս ընդհ. ներումին, որմէ պիտի օգտուին սեւ շուկացիները, ինչպէս դիտել կուտան:

Կառավարութեան համար ամէնէն կնճռոտ խնդիրներէն մէկն է նոր տուրքեր գանձել այն քաղաքացիներէն որոնք ի վիճակի են աւելին վճարելու:

Եկամուտի ուրիշ աղբիւր մը, հազարաւոր պետական պաշտօնեաներու արձակումը այլեւս գործնական չի համարուիր, նկատի առնելով ընկերային խլրտումները: Կարեւոր գումարներ կրնան գոյանալ կրճատելով ազգայնացուած հաստատութեանց եւ ընկերային ապահովագրութեան վարչութեան ծախքերը: Այս վերջինը 300 միլիառ ֆրանք կը ստանայ ամէն տարի: Արմատականները ամէնէն աւելի յոյս դրած են ազգայնացուած հաստատութեանց (հանքածուխ, ելեկտրականութիւն եւն.) ծախքերու կրճատման վրայ, բայց իրենց դէմ կը գտնեն ձախակողմեան հոսանքները եւ եթէ շատ պնդեն, անխուսափելի կը համարուի դահլիճի տագնապ մը:

★ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, որոշուած է 120 միլիառ ֆրանք զեղչել զինուորական ծախքերէ: Տեղեկատու նախարարը յայտարարեց թէ ելմտացոյցը պիտի հաւասարակշռուի, շնորհիւ քաղաքային եւ զինուորական ծախքերու կրճատման:

Սովորական ելմտացոյցը, 1250 միլիառ ֆր., միայն 50 միլիառի բաց մը կը ցուցնէ, կ'ըսեն իրազեկներ: Արտակարգ ծախքերը եւ վերաշինութեան վարկերն են որ ամէնէն աւելի դժուարութիւն կը պատճառեն:

Անորոշութիւն Պերլինի մէջ

Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանատարը, առջի օր մամուլին հաղորդեց տեղեկութիւն մը որուն համաձայն ամէն օր միջին հաշուով հազար հոգի կը փախչին Պերլինի խորհրդային շրջանէն: Ուտեստ եւ ուրիշ ապրանքներ կը փոխադրուին երկու կողմերէն, ապօրէն միջոցներով: Փախստականներու թիւը ամսական 28—30.000ի հասած էր վերջերս:

★ Պերլինի խորհրդային շրջանին հրամանատարութիւնը կը մերժէ ճանչնալ կիրակի օրուան ընտրութիւնները, ապօրէն համարելով զանոնք: Այս առթիւ «ազատ» ընտրութիւններ կը խոստանայ արեւելեան շրջանին համար:

Արեւմտեան շրջանին նորընտիր քաղաքապետական խորհուրդը միաձայնութեամբ քաղաքապետ ընտրեց ընկերվարական մը, Էրնստ Ռէօթըր:

Արեւմտեան պետութիւնները կը խորհին օրինաւոր դրամ յայտարարել միայն իրենց մարքը, դիւրացնելու համար առեւտուրը: Միւս կողմէ բանակցութիւններ կը շարունակուին, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար չորս պետութեանց միջեւ:

Ընկերվարականները կը պահանջեն կրկնապատկել օդանաւերով փոխադրուած ուտեստը, որ օրական 4000 թոն է այժմ: Նոր քաղաքապետը յայտարարեց թէ «պիտի ջանայ Պերլինը դարձնել «միացեալ մայրաքաղաքը միացեալ դաշնակցային հանրապետութեան»:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ շաբաթը հինգ կամ հինգուկէս օր պիտի աշխատին, համաձայն նոր ծրագրի մը որ վաւերացուած է կառավարութեան կողմէ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՆԿՈՅԻ ԱՑԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Բ.

Տանըմ էն, Աղէ ջա՛ն, տանըմ է՛ն,
Ինծի սալդատ (զինուոր) անըմ է՛ն.
Խաբար տարէք իմ նանի՛ն,
Տարան իր մէկ ու ճարին.
Բարեւ արէք իմ նանին
Տարան իր Խնկօ բալին:

Խնկօն «սալդատ» եղաւ, գնաց հասաւ հեռու, հեռաւոր Ռուսաստան, հայրենի գիւղի կարօտը սրտին: Գիր էլ չգիտէր, որ Թղթի ծէրով մի խաբրիկ ղրկէր կարօտած իր նանին:

Խնկօն, երբ զինուորական ծառայութիւնը լրացած գիւղ վերադարձաւ, կարծես էլ էն երիտասարդը չէր: Երջացել էր, դարձել էր սակաւախօս, յախուռն շարժումներն անգամ չափի էին մտել, երբ աջ ոտն էր յառաջ դնում, ձախ ուսն էր յառաջ շարժում: Երբ ձախ ոտն էր յառաջ դնում, աջ ուսն էր յառաջ շարժում: Մէկ, երկուս, մէկ, երկուս, աջ, ձախ, աջ, ձախ ... Ու այդպէս, իր սլացիկ հասակը մի քիչ շորոր էր տալիս:

Առաջ Խնկօն չէր սիրում հողի աշխատանքը, հիմա հողի էր տալիս սրտի ու դաշտի համար: Բռնում էր սրտի սեւ հողը, հոտոտում էր, որպէս մի վարդ, այդ ալ բաւական չհամարելով, բերանն էր դնում հողը եւ կլլում էր որպէս նշխար: Օ՛հ, ինչ անուշ էր հողը հայրենի:

Խնկօն ամուսնացուցին, բայց դեռ չտեսած ծնունդն իր առաջին զաւակի, եղաւ պատերազմ: Որպէս պահեստի զինուոր, տարան նրան, հասցրին Ռուսաստան:

«Մաշինէն սուլեց գնաց.—Իմ նանը լալով մնաց.—
Պատերազմի հաւարին,— Տարան գիւղի լաւերին:

Օ՛յ, աման, աղէ ջան, էրւայ ես,
Եարօխս կարօտով վառւայ ես ...»:

Գնաց պատերազմի: Գիր էլ չգիտէր որ խաբրիկ ղրկէր իր սիրած եարին:

Խնկօն հեծեալ գնդի զինուոր էր, այդ իրեն համար մի երջանկութիւն էր: Ձին իր բարեկամն էր, ընկերն էր, «ջան ախպէրն» էր: Մենակ չէր, եւ ողջ-առողջ պիտի անցնէր պատերազմի արհաւիրքէն:

●

— «Տուն, տուն, դէպի տուն, տապալած է բռնակալ ցարի գահը, վերջացած է պատերազմը, գիւղացին ու բանուորն է երկրի տէրը: Կռիւ դըրամատէրի, քաղքենիի դէմ ... յեղափոխութիւն»:

Տո՞ւն.— Խնկոյի տունը Հայոց աշխարհում է, Խնկոյի հողը հայրենի գիւղում է: Եթէ տէր է որպէս գիւղացի ու բանուոր, ուրեմն տէր պիտի լինի իր հայրենիքին եւ իր հողին:

Խնկօն կտրում, անցնում է Ռուսաստանի անծայրածիր տարածութիւնը հուր եւ սրի մէջէն, եւ գալիս հասնում է հայրենի գիւղը:

Հուր եւ սուր նաեւ իր հայրենիքում: Ոչ ոք է ուզում տէր ճանաչել նրան ոչ իր հայրենիքին, եւ ոչ էլ իր հողին: Ամէն կողմէ դրացի ազգեր զէնք են շարժում բնաջնջելու համար իր ազգը, եւ տէր դառնալու համար իր գիւղին ու հողին:

Ոչ, Խնկօն չի կարող զէնքը վար դնել եւ ապրել իր անձնական կեանքով: Նա ռազմիկ է, պիտի լինի ռազմիկների հետ: Պիտի լինի զինուորն իր հայրենիքի, իր կռիւը դասակարգային չէ, իր կռիւը ազգապահպանման, եւ ազատութեան համար է:

Կամաւոր է, խմբապետ: Խմբապետ, ի հարկէ, ձիաւոր գումարտակի: Երբ նա ձիու վրայ է, կարծես ձուլուած է ձիու հետ, եւ ոչ մէկ ուժ պիտի կարողանայ նրան անջատել ձիէն: Ոչ խթան, ոչ մտրակ է դայլում, ձեռքի մի շփում, սրունքի մի շարժում փոխանցում են ձիուն իր կամքը:

Խնկօն ամէն տեղ է, ուր վտանգ, ուր կռիւ կայ:

Ցարձակման ժամանակ Խնկօն միշտ առաջինն է:
Նահանջի ժամանակ Խնկօն միշտ վերջինն է:

Սարդարապատ, Բեօխք Վէդի, Աղբաբա, Հայ-վրացական ընդհարում, զսպում մայիսեան ապստամբութեան, Հայ - Թրքական պատերազմ, — Խնկօն միշտ պատերազմի դաշտում է, միշտ կրակի գծում, միշտ առաջին շարքում: Մէջ ընդ մէջ գիւղացի է, հողագործ է, փակարագործ է, գիւղի սիրելի զաւակն է, արդէն ինքն էլ հայր զաւակների:

Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւն, նրանց համար, որ հայրենիքէն եւ ազգէն վեր ունէին խելայը դասակարգային պայքարի, Խնկօն «մաուզերիստ է, կուլակ է, հակայեղափոխական է, ժողովրդի թշնամի է, պէտք է որ ոչնչանայ»:

Խնկօն չի լքում իր հայրենի գիւղը, եւ չի թաքցնում զէնքը: Ձին, Խնկօն եւ մաուզէրը առըճանակը ամբողջութիւն են.— «Ինչ կը լինի, ինչ չի լինի», Խնկօն Խնկօ չի լինի, եթէ ձին եւ ատրճանակը միշտ իր քովը չլինին:

Նոր կառավարութեան ոստիկանութիւնը հրաման ունի «ողջ, կամ մեռած» իրեն յանձնելու Բաշգեառնեցի համբաւաւոր խմբապետ Մարտիրոսը եւ Խնկօն: Գլխագին է խոստացուած երկուսը իշխանութեան յանձնողներին. այսինքն մատնիչներին, բայց նրանց մատնող չի գտնում. ոստիկանութիւնը կատաղած՝ ատամ է կճրտում: Խնկօն միշտ իր հայրենի գիւղում է:

Մի օր լուր են տանում Խնկոյին.

— Քե մատաղ, Խնկօ, գիւղը զինուած կոմիսէրներ են եկել. գիւղ գիւղովի, մեծով պզտիկով միտինգի են կանչել. ասում են թէ՝ խնդիրը քո եւ Մարտիրոսի շուրջն ա դառնում: Ինչ կը լինի, ինչ չի լինի ... Եկ փէշիդ քարը թափի, տեղդ փոխի:

Խնկօն՝ փոխանակ գլուխն առած ծակամուտ լինելու՝ տանիքէ տանիք ցատկելով՝ հասնում է այն տան կտուրը, ուր միտինգն է տեղի ունենում: Կտուրին բացուած երդիքէն նա տեսնում եւ լսում է ներսի անցուդարձը:

Երեք երիտասարդ ուսանողներ, կաշուէ բաճկոնների վրայէն մէջքերին նական ատրճանակ կապած, ձեռքերին մտրակ, իշխանութիւնն են ներկայացնում: Իրար յետեւէ ճառ են խօսում, եւ բոլորի միտ բանին այս է.—

Եթէ գիւղն ուզում է իր հաւատարմութիւնը ցոյց տալ բանուորա-գիւղացիական, հարազատ իշխանութեան, պէտք է բռնէ եւ իշխանութեան յանձնէ ժողովրդի արիւնը ծծող, վայրագ, բռնակալ մաուզէրիստներին: Առաջին հերթին Մարտիրոսին եւ Խնկոյին:

Ընդհանուր հրամանով չբաւականացած՝ կոմիսարն անցնում է մասնակի սպառնանքի.

— Մենք գիտենք որ, խմբապետ կոչեցեալ, մաուզերիստ Մարտիրոսն ու Խնկօն գիւղէն դուրս չեն եկած, կատու տեսած մկների պէս ծակերն են մտած, ձեր տների ծակերը, այո, ձեր տների ծակերը, ձեր ձեռքն են նրանք, ուրեմն ձեզ է մնում նրանց գտնել, բռնել, եւ մեզ յանձնել: Մենք եկել ենք այս գիւղը, եւ պիտի չհեռանանք առանց Մարտիրոսը եւ Խնկօն մեզ հետ տանելու: Ձեզ 24 ժամ պայմանաժամ ենք տալիս, յանձնեցի՞ք, լաւ, չյանձնեցի՞ք, գիւղը կրակի պիտի տանք, քար - քարի վրայ պիտի չթողնենք, գտնել պատժելու համար անզօրի դահիճ, հզօրի առջեւ մուկ դարձած այդ, այդ...

Վաղը, մինչեւ այս ժամը, եթէ նրանց մեզ չյանձնէք, արեան մէջ պիտի լողայ հակայեղափոխական «բանդիտ»ներին որջ դարձած ձեր գիւղը: Ես ասացի, եւ մէկ անգամ եմ ասում իմ խօսքը, ի՞նչ է ձեր պատասխանը:

Քար լռութիւն:

— Ձխօսի՞նք, կոմիսարը օդում շարժում է մտրակը:

— Սրանց հետ, ընկեր, որ գոմշի կաշի ունեն, եւ եղան գլուխ, այդպէս խօսելու չէ,— միջամտում է երկրորդ կոմիսարը:

— Հիմա իսկ, որպէս պատանդ վար դիր գիւղի երիտասարդները, մտրակով շփէ կռնակները, տես ոնց նրանց կիները կը գտնեն եւ մէջտեղ կը բերեն վախկոտ մկները:

Կտուրում Խնկօն կրծում է շրթունքները:

— Տօ՛, ինքը վախկոտ մո՞ւկ, իր պատճառով ծեծ ուտեն գիւղի ջահէլնե՞րը, կրակի տրուի գիւղը՞, արեան մէջ լողայ մէրն ու մանուկը, մատնիչ դառնայ իր գիւղացի՞ն: Էղնելի՞ք բան է: Խնկօ՞ն է ինքը, թէ ոչ. դտակ ունի՞ գլխին թէ ոչ: Մէկ էլ լսում է, որ խօսում է գիւղի ծերերէն մէկը:

— Քե մատաղ, հնկեր կոմիսար, ասըմ ես Մարտիրոսն ու Խնկօն գիւղս են. ո՞վ ա տեսել... Ո՞վ ա լսել.. էդ սատանի ծնունդները կախարդական դտակի տակ են կարծես: Տեսնըմ ես. ասըմ ես: Էս ա, Մարտիրոսն ա, Խնկօն ա. ուզըմ ես ձեռքդ ուխն դնե՛ել, բռնե՛ե՛լ, մէկ էլ, հա տեսել ե՛ս, հա չես տեսել, չկայ, անյայտացել ա: Ողջ մնայ մեր կառավարութիւնը, գլխագինը մեծ ա. տեսնողը, բռնողը... Համա բռնում չեն, էլի, մէկը Մարտիրոս ա՛ա, մէկը Խնկօ... Որ բռնուին, ձեզ փէշքէշ, գիւղի ջանն էլ տին ջանայ, ձերն էլ, բայց որ չեն բռնուի, գիւղի յանցանքն ի՞նչ ա:

— Ձեզնէն մէկ քանիսը, որ գնդակով գամենք պատին, գիւղը կը հասկանայ, թէ իր յանցանքը ուր ա:

Որոտում է կոմիսարը: Բարի եղանք ձեզ 24 ժամ պայմանաժամ տալ. մինչեւ առաւօտ, եթէ Խնկօն ու Մարտիրոսը մեզ յանձնուած չլինեն, գիւղը պատասխանատու է:

Մէկ էլ խրճիթի դրան քովը կեցած մարդիկ քար կտրեցին: Տեսիլք ա, թէ՞...

Խնկօն իր բարձր հասակով, ճօճուն քալուածքով, մաուզէրը մէջքին, մտրակը ձեռին, դէմքը խաղաղ ու վեհ, որպէս մի դիւցազն՝ ներս է մտնում: Քիչ յառաջանալով՝ կանգնում է մի պահ, որ տեսնողը, թէ մատնելու է, մատնի. գլխագինը առնի: Ձայն, ծպտուն չկայ:

ԽԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

Պիթլիս (Բաղէշ) կարկաչուն խաղաղը

ԽՄԲ.— Թուրք գրագէտ եւ ուսուցիչ Իսմայիլ Հագգըգ Սէվիւք կը գրէ Ճումհուրիէթի մէջ.

Ահա չորս գետակներ, որոնք փրփրուն եւ կարկաչահոս, իրար կը խաչաձեւեն սարալանջերէ հոսելով: Մէջտեղինը «Կիւզէլտէրէ»ն է, աւելի անդին «Հէրսան»ը, դէպի արեւմուտք, «Կիւմիւշ»ը, որ ոլորապտոյտ կը սողայ երկու բլրակներու մէջէն. եւ անոր կողքին հեղեղատ մը — «Ալթըն - գալպուր»:

Այս ջուրերը կուգան Պիթլիսի հիւսիս—արեւելքէն, Բահվայի ձիւնապատ լեռնադաշտէն, եւ կը մտնեն քաղաք ձեռքի մը մատներուն պէս, եւ հոն կը վերջանան դաստակի մը նման, ձեւացնելով Պիթլիսի մայր գետակը: Փէհլիվան Ջայն է, որ Տաւրոսեան անանցանելի լեռնաշղթային մէջկը ստեղծէ միակ կիրճը:

Պիթլիսի տուները, բոլորն ալ չեչաքարէ շինուած, բոլորն ալ երկյարկանի, ճեփ-ճերմակ, բայց հողէ տանիքներով, կը մագլցին այն սարալանջերուն վրայ, ուրկէ կը հոսին այդ վտակները, շրջապատուած հովիտներով ուր կը ծաղկին բազմազան պտղատու ծառեր, յորդահոս կանաչութեամբ մը:

Թաղերը փողոցներու չեն բաժնուիր, այլ բարձունքներու, որոնք իրենց կարգին կը ճիւղաւորուին ձորերու եւ զանոնք իրարու կապելու համար շինուեր են հազարումէկ կամուրջներ, կարճուկ, կամարաձեւ, միականի, քարուկիր, տարիքոտ կամուրջներ որոնք առոյգ եւ կանգուն կը մնան սակայն: Այդ կամուրջները միացման գօտիներ են թաղերու եւ բլրակներու միջեւ, եւ անցք կուտան ժողովուրդին:

Պիթլիս հիւսիսէն դէպի հարաւ արագօրէն կը հակի, այնպէս որ վտակները շառաչագոռ կը հոսին, գրեթէ կը գոռան. իրենց փրփուրներն ու շաչիւնը կը շլացնեն մարդուն աչքերն ու ականջները. բոլորն ալ ոլորակներու, աղեղներու, զիկզակներու կը վերածուին, համաձայն սարերու դիրքին եւ ելեւէջին. դարերէ ի վեր կ'աշխատին այս պատուական առուները, եւ բարիք ու կենդանութիւն կը բաշխեն քաղաքին:

Կը ճանչնամ երկրին բոլոր ծովեզերեայ քաղաքները, բոլոր գետերը: Այդպիսի քաղաքներու մէջ, ջուրին ձայնը լսելու համար կամ պէտք է իջնէք ծովեզերք, մօտենաք ալիքներուն, եւ կամ գետին որոտումէն փախչելու համար սլտխտիպուիք փակել ձեր ականջները: Մարդ կը յոգնի ալեկոծ ծովէն եւ կամ հեղեղային գետէն:

Միայն հաճելի է կարկաչող ջուրը. որ ձեզ չի ձանձրացներ, եւ այս տեսակէտով միակ քաղաքն է Պիթլիս, եւ կ'արժէ զայն ոչակել «կարկաչուն քաղաք»:

Ջուր տեղը չէ որ Ֆրանսացի գրօսաշրջիկներ հոս եկեր են եւ հիացեր Պիթլիսի երփներանգ գեղեցկութեան առջեւ: Դար մը առաջ էնմէր տը Հէլ երբողեր է «Պիթլիսի ստուերալի փողոցները, մշտահոս ջուրերը, ամուր օթեւանները, գմբէթաւոր բաղնիքները, կամարակապ կամուրջները, իր նմոյշ արեւելեան գեղեցկութեան»:

Ոչ միայն բնութեան հրապոյրը կը գտնէք այս քաղաքի մէջ, այլեւ ձեր ամէն քայլափոխին երեւան կ'ելլեն պատմական յիշատակներ:

Ահա Ալէմտարի կամուրջը եւ անդին Թագշուտ բարձունքը... : 17րդ դարուն, Պիթլիսի էմիրը Ապտալ Խան, բարձունքին վրայ թառած իր ապարանքին մէջ խնջոյքներ, խրախճանքներ սարքեր է Մէլիք Ահմէտ փաշայի ի պատիւ: Բարձունքին վրայ դեռ կը մնան իր ապարանքին բեկորները, բաղնիքն ու խանը:

Առտու մը, երբ իր աղախիններէն մին խեղդուեր է ջուրին մէջ, Ապտալ Խան հրամայեր է քանդել բոլոր ամբարտակները եւ վերջ տուեր է այդ խրախճանք երուն: Գացի տեսայ այս բոլորը, եւ ջուրին մէջ կարծեցի տեսնել գեղանի աղախինին ոգորումը մահուան դէմ:

Դէմը Ալթընգալպուրն է, պատմական ջերմուկներով: Ջուրերը աւազան մը ձեւացուցեր են քարէ պատերով. ուր երեք թեւերով կը հոսի ծծմբաւոր ալիքը, Թրքըլըպան կոչուած լուրը: Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ Մեծն Աղեքսանդր այս ջուրին շնորհիւ բուժուեցաւ իր մէկ անդարմանելի հիւանդութենէն:

Քաղաքին մէջտեղ, ահա Շէրէֆիյէ մզկիթը. զայն շինել տուեր է 16րդ դարուն Շէրէֆ Խան, Պիթլիսի էմիրը եւ դրուեր է համբաւաւոր Շէրաֆնամէն. մզկիթը, մինարէն, գմբէթը եւ ամէն ինչ անաւարտ ճարտարապետութիւն մը կը յիշեցնեն:

Աջակողմը շուկան, ձախակողմը՝ Թաղապետական շէնքը: Ցետոյ Վանայ մեծատուն Հիւսրէվ փաշայի քարուկիր շուկան, պատմական բաղնիքը, ուր Թուականը կը կարդացուի տակաւին,— 937: Աւելի անդին բարձր դռներով խան մը, Հաթիպիյէ մէտրէսէն եւ աւելի բարձր, ապառաժի մը վրայ,

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Միշտ նոյն մղձաւանջը

Օրուան հրատապ խնդիրն է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան հոգը, ի նախատեսութիւն նոր պատերազմի մը: Միջազգային մամուլը ամէն օր զարմանազան յայտնութիւններ կը հրատարակէ այս մասին, կատարեալ մղձաւանջի մը մատնելով մարդկութիւնը:

Ինչպէս դիտել կուտայ ռազմագէտ մը, եթէ գալիք հինգ տարիներու ընթացքին պատերազմ ծագի, անցեալին պէս երկու թշնամի բանակներ պիտի չգտնուին դէմ դիմաց, նեցուկ ունենալով ծովային եւ օդային ուժը:

Ռուսեւամերիկեան բախումի մը պարագային, հսկայական բանակը իր դէմ պիտի գտնէ ծայրայեղօրէն արագ եւ ամէնէն մահացու զէնքը — հիւլական ռումբը: Կը թուի թէ ամերիկեան ռազմագիտութիւնը այս հսկայական բանակին ճակատէն չէ որ պիտի յարձակի, այլ պիտի աշխատի կտրել հաղորդակցութեան գիծերը, պարենաւորման աղբիւրները եւ մեծ կայարաններու ցանցերը:

Այս ենթադրութիւնը կը հաստատուի ամերիկեան նոր օդանաւերու նախատիպարներուն ուսումնասիրութեամբ: Այդ նոր օդային ուժը, որ կը վերակազմուի, յարձակողական հանգամանք ունի, եւ նպատակն է պատերազմը թշնամիին հողին վրայ փոխադրել:

Ռմբաձիգ սաւառնակը, B. 36 որ երկար գործունէութեան շրջագիծ մը ունի, 16 հազար քիլոմեթր կը կտրէ առանց դադար առնելու, այսինքն ամերիկեան օդակայանէն մեկնելով կրնայ ուղղակի հասնիլ սովետական հողամասի որեւէ մէկ կէտին վրայ: Ոչ սորդ սաւառնակներն ալ միեւնոյն նպատակին կը ձգտին: Թէեւ անոնց վեր բարձրանալու կարողութիւնը տկար է, սակայն տեւողութիւնը բաւական երկար է, եւ կրնան ընկերանալ ռմբաձիգներուն որոշ հեռաւորութեան մը վրայ:

Ասոր դէմ եւրոպական ոսորդ սաւառնակները, որոնք բրիտանական նիւթերով շինուած են, պաշտպանողական են: Նպատակն է կարելի եղածին չափ շուտ բարձրանալ խափանելու թշնամի ռմբաձիգ սաւառնակները:

Ինչպէս: Արիւնոտ աշտարակին հետքերը կորսուեր են:

Կ'ուզենք թօթափել անցեալը եւ այդ մտքով կը մտնենք արեւմուտք, դէպի Պիթլիս:

Ահա կառավարչատունը, հիւանդանոցը, զինուորական շէնքը, կէօքմէյտանը, այդ սիրուն մինարէն: Քանի մը նոր շէնք եւ մենաշնորհներու վարչութեան միակ շէնքը բլրակի մը վրայ:

Ո՞ւր է հին Պիթլիսը, որ կարեւոր հարստութեան մը աղբիւրն էր նախապէս, եւ հիմա զայն օրօրել կ'ուզեն ջուրերու մրմունջով: Եւ բնել որ այս քաղաքին մէջ ջաղացքներ կը դառնային անցեալին մէջ, մանարաններ կային, գործարաններ հիւսուածեղէն կ'արտադրէին. ջուրերը այն օրերուն ոչ միայն գեղեցիկ, այլ օգտակար էին:

Այս խորհրդածութիւնները երեք ենթադրութեանց կ'առաջնորդեն:—

1) Միացեալ Նահանգները եւ Եւրոպան զինուորական բոլորովին տարբեր յղացումներ ունին:

2) Միացեալ Նահանգները եւ Եւրոպան աշխատանքը բաժնած են իրենց միջեւ:

3) Միացեալ Նահանգները ռազմական գաղտնի ծրագիր մը ունին, զոր չեն յայտնած իրենց դաշնակիցներուն:

Երկրորդ եւ երրորդ ենթադրութիւնը ամէնէն հաւանականը կը թուի, այն պատճառով որ Մ. Նահանգները Ֆրանսայի յանձնեցին բազմաթիւ զօրաբաժիններ զինելու չափ հին ռազմամթերք:

Մինչեւ հիմա այս ապրանքը կը դտնուէր Գերմանիա: Շրջող չշունկնելուն համաձայն, եւմտական օժանդակութիւնը, որ պիտի տրուի (Մարշըլի օգնութեան ծրագրէն դուրս), Արեւմտեան Մ. Թեան բանակներուն իր ապրանքներով կը նմանին անոնց որ գործածուեցան 1945ի պատերազմի վերջին ամիսներուն:

Ամերիկան երկու նպատակով է որ պիտի չղրկէ ամենավերջին նորութեամբ իր զէնքերը: Նախ որ բաւարար չափով չունի անոնցմէ, երկրորդ ամերիկեան սպայակոյտը պիտի չուզէր իր գաղտնիքը յայտնել այն երկիրներուն որոնք համայնավար բաւական ուժեղ փոքրամասնութիւն մը ունին: Կը թուի թէ Միացեալ Նահանգները տրամադիր չեն կարեւոր զինեալ ուժ մը ղրկելու Եւրոպա, կամ անոր համար որ կը մտածեն թէ իրենց յարձակողական գաղտնի ռազմավարութիւնը անօգուտ կ'ընէ այդքան մարդ գործածելը եւ կամ անոնց սահմանադրութիւնը անկարելի կը դարձնէ որ երկրէն 25 ամերիկեան զօրաբաժին դուրս հանեն, ինչ որ անհրաժեշտ է արեւմտեան Միութեան 25 զօրաբաժինները ուժեղացնելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Աթէնքի մէջ «Հելլէն Գրողներու Ազգային Դաշնակցութեան» կողմէ կազմակերպուած դասախօսութեան մը ընթացքին «Երաժշտականութիւնը Բանաստեղծութեան մէջ» նիւթին շուրջ խօսած է հելլէն երիտասարդ բանաստեղծ եւ թարգմանիչ Նիկոս Սիմիրիօթիս: Իր պատկերացուցած 16 հին ու նոր ազգերու բանաստեղծութիւններէն նմոյշներ տուած ատեն արտասանած է հայերէն լեզուով Վահան Տէրեանի «Մոռնալը»: Դասախօսը տուած է նաեւ հակիրճ ծանօթութիւններ հայ լեզուի եւ գրականութեան մասին, յիշատակելով բանաստեղծ Քուլիս Ալեփիսի «Արմենիքի Մուսա»ն ալ:

Սիմիրիօթիս, որ միեւնոյն ատեն քաջ լեզուագէտ է—ծանօթ մօտ տասներկու լեզուներու —մտադիր է աշխարհի կարեւորագոյն ազգերու բանաստեղծութիւններէն իր ըրած թարգմանութիւններով հրատարակել ծաղկաքաղ մը, որուն մէջ իր պատուոյ տեղը պիտի ունենայ հայ բանաստեղծութիւնն ալ: Ան թարգմանած է պուլկար բանաստեղծ Եավորոֆի «Հայերը» զոր թարգմանած են տարիներ առաջ Արմէն Սեւան եւ Գէորգ Կառավարենց:

Փիլիթիքի Թեխնի (Քերթողական արուեստ) հանդէսը Ալեփիսի թարգմանութեամբ «Արմենիքի Մուսայ»էն արտադրած է Դ. Վարուժանի «Ականջներուն» քերթուածը կենսագրական հակիրճ տեղեկութիւններով:

Միեւնոյն հանդէսի 2 թիւերուն մէջ (8րդ եւ 14րդ) աթենահայ երիտասարդ նկարիչ եւ բանաստեղծ Յ. Վինոյեանի թարգմանութեամբ լոյս տեսան Եղիա Տէմիրճիպաշեանի «Բարձր» եւ Միսաք Մեծարենցի «Ի՞նչ Արբեցութեամբ» քերթուածները կենսագրական հակիրճ ծանօթութիւններով:

Հելլէն գրական հանդէսներու մէջ վերջերս լայն տեղ կը գրուի հայազգի գրող Ուիլեմ Սարոյեանի, ներկայացնելով զայն իբրեւ տաղանդաւոր արձակագիր, թատերագիր և բանաստեղծ: Թերթը աւելցուցած է թէ Սարոյեան՝ մօտ ատենէն մամուլին կը յանձնէ 60 բանաստեղծութիւններէ բաղկացած «Ոսկի խնձորներ» հատորը: Ուրիշ թերթ մը ներկայացուցած է Սարոյեանը իբրեւ ամերիկացի: Պ. Պասմաճեանի եւ Զաքարեանի բողոքներուն վրայ, նոյն թերթին մէջ, արձանագրելով արդար դիտողութիւնը, հեղինակը բաւ է թէ ինք գիտէր որ Սարոյեան Հայ էր, ինչպէս նաեւ գիտէր թէ Հայեր են Խ. Միութեան առեւտրական նախարար՝ Ա. Միկոյեան, Ռուբէն Մամուլեան, «Լէպլէպիճի հօր հօր աղայ»ի անմահ հեղինակ Չուհաճեանը, Պէնլեան, Կէօթէի եւ Շիլլէրի թարգմանիչ Բարխուդարեան, Շէյքսփիրի թարգմանիչ Յովհ. Խան Մասեհեան, Առաքէլեանը եւ Աւետիքը, Արշակ Զօպանեան, Տիգրան Երկաթ եւ Մարի Սվաճեան, Ա. Ահարոնեան: Երաժշտական մարզին մէջ՝ Ամերիկայէն, Ալան Յովհաննէսը, Խ. Միութեան մէջ Արամ Խաչատուրեան, Կոմիտաս վարդապետ: Արուեստագէտներէն՝ Մ. Մաբութեան: Վ. Եսայեան իր թարգմանութիւններով:

«Էթնոս» թերթը իր թիւերէն մէկուն մէջ խօսած է Իտալիա հաստատուած Հրանդ Նազարեանցի մասին, որ հոն կը հրատարակէ «Կրաալ» պարբերականը:

«Թա Նէա» թերթը գրած է Ռուբէն Մամուլեանի զուարճալից շարժանկարին մէկ նոր թէքնիքի մասին, ուր ան գոյներու զանազան երանգաւորումներ կը գործածէ ամէն մէկ տեսարանին մէջ, աւելի լաւ տալու համար դերասաններու զգացումներուն ու հակազդեցութիւնները: Անոր «Ամառնային Արձակուրդը» ժապաւէնը վերջին երկու տարիներու ընթացքին Հոլիուտի արտադրած ամէնէն շահեկան ժապաւէններէն մէկն է, բաւ է թերթը:

Աթենական ամէնէն շատ տարածուած պարբերաթերթերէն «Թրասթ» իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ հրատարակած է հայազգի գրագէտ եւ կոնքուռեան մրցանակաւոր Անրի Թրուայեայի (Լեւոն Թորոսեան) մէկ գեղեցիկ պատմուածքը «Անսպասելի ինքնասպանութիւն» խորագրով:

Վերջերս արձակուրդով Աթէնք գացած է «Կաղէթ տը Լոզան»ի խմբագիրներէն Պ. Արման Կասպար (Արմէն Գասպարեան) որ «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը այցելելով հետաքրքրուած է յունահայութեան վիճակով: Պ. Գասպարեան թէեւ

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

— Թէ որ Աստուած լաւ յաջողութիւն մը տայ, եւ քեզի պէս չորս հինգ յաջորդ ունենաս, կրնաս տեւողական Հայաստանսալեռներուն վրայ փոխադրել, թէ ոչ՝ առօրեայ ստուեր մը եւ քանի մը աւերակ աւելի կը ձգես այդ աւերակներու երկիրը Սարդարանալին (1) գերեզմանին քով:

Նայէ որ զաւակներդ քաջ, գործունեայ եւ օգտակար գիտցող ըլլան: Թէ որ դուն բանտիդ մէջ վանքին գրատան գիրքերը կարդալու փափաք չունենայիր՝ ոչ քու գեղեցկութիւնդ, ոչ սրամտութիւնդ եւ ոչ բազուկներուդ կորովը չէին կրնար քեզ բարձրացնել, այլ դարձեալ բնութեան ամէն ձիրքերովդ ալ պակասաւոր էակ մը կ'ըլլայիր. փոխանակ այդ խոհեմութեան՝ յանձնապաստանութիւն, փոխանակ համբերողղիտողութեան հապճեպ դատաստան բաժինդ պիտի ըլլայ:

Տամ նաեւ քեզի օրինակն ալ, տխուր օրինակ, եղերական օրինակ, բայց դուն շատ զօրաւոր սիրտ ունիս եւ կրնաս մտիկ ընել:

Քու եղբայրդ Ռուբէն, թէպէտ սրամիտ, գեղեցիկ եւ կորովի, բայց չունէր ոչ քու համբերութիւնդ, ոչ գիտութեանց սէրդ, ոչ քու խոհեմութիւնդ, եւ անոր համար ամէն բան եւ կեանքն ալ կորսնցուց. գիտեմ, նախանձը կ'ըսէ աշխարհք, բայց նախանձ չդրդուելն ալ իմաստութեան մասն է. ինչ որ դուն համբերութիւն ցոյց տուիր տարիներով, ան օր մը չցուցուց. թշնամի աչքունեաց մէջ նուիրական բան մը չկար իրեն համար, երբ բարկութիւնը սիրտը լեցնէր, եւ հազիւ թէ Գառագեղէն դուրս մէկ ոտք դրած սարսափելի մռնչիւններ կը ձգէր:

Ես պարապ տեղ զինքը կը խրատէի եւ կը զգուշացնէի: Քեզի հիմա այս խօսքերս միայն անոր համար է որ վրէժխնդրութեանդ մէջ չափաւոր ըլլաս. միշտ ջանաս թշնամութիւնը անհաշտ վիճակի մէջ չմտցնել:

Ծերին այս խօսքերը անօգուտ չէին այնպիսի երիտասարդի մը համար, որ ծանր միտ կը դնէր յառածներուն եւ կը խորհրդածէր տխուր լռութեամբ:

Եւ ահա, Եփիմէ լեռն ի վեր կ'ելնէր կուզար, եւ կուզքն իրեն նայելով կը սպասէին, երբ անոնց մէջ եկաւ նստաւ եւ քիչ մը շունչ առաւ.

— Մինչեւ ե՞րբ աս կղզին պիտի նստինք, ըսաւ, ալ ձանձրացայ, ես չեմ կրնար քեզի պէս Թորոս, լեռներու, գիւղերու, բերդերու ծակն ու ծուկը խառնել եւ զուարճանալ, եւ ոչ քեզի պէս Հայրիկ, մուրճ մը ձեռքս քարեր կոտրտել, բոյսի մը երակներուն վրայ ժամերով յափշտակութեամբ սքանչանալ. չէ, այդ իմ կարողութենէս վեր է. ժամ մը առաջ ջանանք մեր տեղը հասնիլ եւ գործի սկսինք:

— Ոհ, ըսաւ Դիոնիս փոքր հեգնութեան ժպիտով, Եփիմէ ալ գործի պիտի սկսի, պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել, երբ որ լեռներուն վրայ փողերը գոչեն, զէնքերուն շռինդը սկսի, քաղաքներու, գիւղերու մուխն ու մոխիրը երկինք բարձրանայ, վիրաւորները հառաչեն, տղաքներ եւ կիներ անտէր, անբնակարան, որբ եւ այրի լան ու կոծան, ան ատեն գործի պիտի սկսիս:

— Այո, ճիշդ ան ատենն է իմ գործիս ժամանակը, պատասխանեց Եփիմէ ձայնը բարձրացնելով, իմ պարտքս է վիրաւորները դարմանել, որբերու եւ այրիներու հաց, բնակարան ու մխիթարութիւն ճարել, յուսահատները քաջալերել, այո, գիտեմ, իմ պարտքս ասոնք են, եւ թէ որ ասոնք ես չկատարեմ արժանի չեմ իշխանի մը ոչ թէ կին՝ այլեւ ոչ իսկ աղախին ըլլալու:

— Եփիմէ, ես քու սկզբունքներդ գիտեմ, գիտեմ նաեւ թէ ինչ առնացի սիրտ ունիս, բայց, այսպիսի յանդուգն եւ մեծ ձեռնարկութեան մէջ գիտեմ նոյնպէս թէ ինչ վտանգներ կան ծածկուած՝ որոնք նախատեսել անկարելի է շատ անգամ, ուստի հեգնութիւն մի իմանար իմ խօսքերս, այլ խոհեմութիւն. եթէ ուզես ծերերու վատ խոհեմութիւն համարէ. բայց միտքդ դիր որ դուն հիմա Թորոսի անբաժանելի ուղեկից ըլլալովդ աւելի իրեն արգելք մը, հոգ մըն ես քան թէ օգնութիւն:

ԾԻՐԵՆՑ

((1) Տարօն, Սարդանապալի գերեզմանի մը աւերակներ դեռ մինչեւ հիմա ցոյց կուտան:

Զուիցերիա ծնած է եւ հայկական վարժարան յաճախած չէ, սակայն ինքնաշխատութեամբ հայերէն սորված եւ «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպը ֆրանսերէնի թարգմանած, հրատարակած է առանձին գրքոյկով, 1945ին։

Ամերիկայէն Աթէնք այցելած է նաեւ ամերիկեան թերթերու աշխատակից եւ Պոսթընի համալսարանի դասախօսներէն վեր. Արամ Զէլվէեանը, որ յետոյ մեկնած է Ամսթէրտամ եկեղեցական համագումարին աշխատանքներուն հետեւելու համար։

Պատերազմը անխուսափելի՞

Երկու խորհրդային օդաչուներ, տեղակալ Պետր Պիրակով, 28 տարեկան եւ Անատոլի Բարսով, 31 տարեկան, որոնք փախած եւ Աւստրիա իջած էին հոկտեմբեր 9ին, Վիպատէն փոխադրուեցան, իբրեւ հիւրերը ամերիկեան օդանաւային հրամանատարութեան։ Իրենց յայտարարութեանց համաձայն, պատերազմը անխուսափելի է Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, կարմիր բանակը վարակուած է դժգոհութեամբ, ռուս ժողովուրդին 70 %ը կ'ատէ խորհրդային կարգուսարքը եւայլն։ «Խորհրդային իշխանութիւնը կը ջանայ հակազդել քարոզչական ցանց մը սարքելով եւ այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ Մ. Նահանգներն ու իր դաշնակիցները պիտի յարձակին Խ. Միութեան վրայ։ Կառավարութիւնը մեծ բանակ մը կը պահէ այն առարկութեամբ թէ երկիրը շրջապատուած է դրամատիրական ազգերով։ Կոլխոզներու շնորհիւ, ժողովուրդին 70 %ը շատ քիչ ուտեստ կ'ունենայ, իսկ ոչ մէկ սեփականութիւն։ Այսօր իսկ ոչ մէկը մոռցած է 1937ի ահուսարսափը, իբրեւ հետեւանք ընդհանուր մաքրագործումներու։ Քաղաքական ազատութիւն չկայ։ Ո՛վ որ ալ ըլլայ իշխանութեան գլուխ, ժողովուրդը գիտէ թէ չեն կրնար վար առնել։ Կառավարութիւնը երբեք չի կրնար փոխուիլ առանց արտաքին աջակցութեան»։

Պատերազմը անխուսափելի համարելով հանդերձ, երկու տեղակալներն ալ չեն կրնար ըսել թէ երբ կրնայ պայթիլ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԴԵՀ ԾԱԳԵՑԱՒ Շայեոյի պալատին մէկ սրահին մէջ ուր ժողով կը գումարէր ՄԱԿի յանձնախումբերէն մէկը։ Հրշէջները անմիջապէս հասնելով, յաջողեցան մարել 45 վայրկեանէն։ Ժողովասրահը ողողուած է ջուրով եւ տխուր տպաւորութիւն մը կը գործէ ածուխէն սեւցած պատերով։ — Նոյն առտու գործադուլ յայտարարելու կը պատրաստուէին վերելակի պաշտօնեաները եւ սպասաւորները։— Ազգաժողովը կը շարունակէ իր աշխատաքները, որոնք պիտի դադրին շաբաթ օր։ Պատուիրակները բեռ կապել սկսած են։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ յայտարարեցին, հինգ օրուան համար, Փարիզի հիւանդանոցներուն պաշտօնեաները, այսօրուընէ սկսեալ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր բանակները կը համախմբուին, Եանկցէ գետը անցնելու եւ Նանքինը գրաւելու համար։ Ազգայնական կառավարութիւնն ալ նոր ուժեր կը հաւաքէ։

ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ միջազգային պայմանագիրը վերջնապէս խմբագրուեցաւ Ազգաժողովի ընկերային յանձնախումբին կողմէ, 85 նիստերէ վերջ, որոնք սկսած էին Սեպտ. 30ին։

ՍՊԱՆԵՐԷՆՆ ալ պիտի գործածուի Ազգաժողովին մէջ, իբրեւ աշխատանքի լեզու, Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութեանց պահանջին վրայ։ Հինգ Մեծերը դէմ քուէարկեցին, բայց բանաձեւը անցաւ 20ի դէմ 32 ձայնով։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Պ. Մարշըլ, վիրաբուժական գործողութեան մը են-թարկուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ։ Երիկամներէն մէկը հանած են։

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կուսակիցները մերժեցին նստիլ, Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ, իրենց սահմանուած տեղը, վեց ժամուան վիճաբանութիւններէ վերջ։ Կ'առարկեն թէ իրենց տեղը ժողովասրահին աջակողմը չէ, այլ ընկերվարական խմբակցութեան քով։ Գչ. օրուան նիստին ներկայ եղան միայն այն անդամները որոնք խօսելիք ունէին, եւ խօսելէ վերջ դուրս ելան։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ սուզանաւերու Քիլի մեծ կայանի քանդումը սկսաւ Գչ. օր, հակառակ բոլոր բողոքներուն։Անգլիական մարտանաւերն են որ կը պայթեցնեն այս հաստատութիւնը։ Հազարաւոր բանուորներ բողոքի ցոյց մը կատարեցին, թափօր կազմելով փողոցներու մէջ, բայց անօգուտ։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ պարտաւորիչ զինուորութիւն հաստատուած ըլլալով, արգիլուած է 19—29 տարեկաններու մեկնումը երկրէն։— Նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Խմիր Ատէլ Արսլանի, որ անդամ է Ազգաժողովին պատուիրակութեան։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Դեկտեմբեր 11ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր։

Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Rue Descours, St. Edmondի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչը եւ Սանուհիները։ Մուտքը ազատ է։

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ, «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reineի նոր եւ շքեղ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդակցութիւն. — Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet. métro Bourg la Reine։

ՑԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՆԻՍԻ ՄԷՋ այս կիրակի առտու ժամը 10—12։ Cinétoileի մէջ, Ave. de la Victoire։ Մուտքը հրաւիրատոմսերով։ Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— Գեղամ Խոսրովեան 1 rue Amiral Degraisse, Ա. Պէրպէրեանի ճաշարանը 29 rue Paganini, Սուրէն Ալէքսանեան 49 rue Lamartine, Արարատ ճաշարանը 1 Ave. Thiers, Յ. Խաչատուրեան 24 rue Assalit, Առաքել Ատալեան 183 Bld. de la Madeleine։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայեան խումբի երեկոյթ – պարահանդէսը K. Bicêtreի մէջ, յառաջիկայ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22ԻՆ։ Կը խնդրուի մեր քոյր խումբերէն եւ կոմիտէներէն նկատի առնել։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղիս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ, տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill։ Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ։ Մուտք 50 ֆրանք։

ՌՈՄԱՆ.— Ողբացեալ ընկեր Ե. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆի արկածալի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են զանազան բարենպատակ հաստատութեանց, փոխան ծաղկեպսակի։Պ.Յովհ. Վարդենիկեան հազար, Պ. Ղազարոս Բալուեան հազար, Պ. Նիկողոս Ֆրանքեան հազար, Պ. Ա. Խաչիկեան 500 եւ Պ. Ս. Արամեան 500 ֆրանք։ Այս չորս հազար ֆրանքը յատկացուած է 2000 Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, «Յառաջ»ի միջոցով, 1500ը Ռոմանի Ֆր. Կ. Խաչին եւ 500ը Վալանսի Ֆր. Կ. Խաչին։

★ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Ե. Յովսէփեանի մահուան առթիւ եղած նուէրներուն համար, ինչպէս եւ իր խորին ցաւակցութիւնները ողբացեալին պարագաներուն։

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Պոմոնի Համախարբերդցիական Միութիւնը Մարսէյլի մասնաճիւղին հետ կազմակերպած է մեծ տօնակատարութիւն մը, նոր Խարբերդի հիմնադրութեան 17րդ եւ Միութեան կազմութեան 22րդ տարեդարձներուն առթիւ։ Ինչպէս եւ գինեձօն մը նոյն օրը, Դեկտեմբեր 19ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Etoile սրահը, Պոմոնի Հայ Տան մէջ։ Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը սատար հանդիսանալ Միութեանս առաջադրած նպատակներուն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8ին դպրոցի սրահը։ Բոլոր ընկ.—ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, մասնաւորապէս ամերիկեան ծրար ստացողները այս շաբաթ ժամը ճիշդ 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ տեղեկութիւններ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Օհաննէսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Bld. Dugommier, Bar du Globeի ներքնասրահը։

ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ովսաննա Ստեփանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր Նազարէթեան կը տեղեկացնեն որ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի յիշատակին, մահուան տարելիցին առթիւ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ։ Պիտի պատարագէ Նորընծայ Բարկէն քհնյ. Արսլանեան, եկեղց. արարողութիւնները պիտի երգէ Սէնթ Անի «Սիփան» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձում Համբարձումեանի։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին։ Դասախօս Հ. ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ։ Նիւթը «Հայ լեզուի պատմութիւնը, սկզբնական շրջանէն»։ Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերուհիները եւ ընկերները։ Հայերէնի դասերը Տիկին ԶԻԹՈՒՆԻի կողմէ ժամը 20ին։ Sociétés Savantes։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 10 Décembre 1948 Ուրբաթ 10 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5716—Նոր շրջան թիւ 1127 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

Ամէն անգամ որ յիշատակներ, տարեդարձներ կը տօնուին, կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'իյնան գրչի տակ:

Նախ ըսենք որ տօնակատարութիւններն ալ հետզհետէ կը դառնան պատահական, եթէ ոչ անկանոն:

Կա՛մ շատ կանուխ կը սկսին, կամ շատ ուշ, եւ ամիսներով կը քաշքշուին:

Անշուշտ ամէն բան մեր կամքէն կախուած չէ: Տեղական դժուարութիւններ յաճախ կը կոտրեն մեր թեւերը: Չես կրնար ուզած սրահդ գտնել որ եւէ ատեն:

Յետոյ կան խճողումներն ու խաչաձեւումները, տարուան զանազան եղանակներուն: Մանաւանդ աշունէն մինչեւ ամառ:

Եւ սակայն, յաճախ ալ անհոգութիւնն է անկանոնութեանց պատճառը:

Օրինակ, ինչո՞ւ մինչեւ Հոկտեմբեր յետաձգել Անդրանիկի գերեզմանին այցը, երբ գիտենք որ ազգային հերոսը մեռած է 1927 Օգոստոս 30ին:

Պատշաճութիւնը կը պահանջէ այցելութիւնը կազմակերպել քանի մը օր առաջ կամ վերջը (մօտաւոր կիրակին):

Տարեդարձներ կան որոնք անպատճառ պիտի տօնուին, ինչպէս Ծնունդն ու Զատիկը եւ ուրիշ աւանդութիւններ: (Ապրիլ 11/24, Մայիս 28, Դաշնակցութեան Օր եւն.):

Ուրեմն, հարկ է ամիսներ առաջ ապահովել սրահները, համաձայն տեղական պայմաններուն, որպէսզի ամիսներով չքաշքշուին տօնակատարութիւնները, ինչպէս եղաւ այս տարի:

Ամէն գաղութ ծանօթ է իր տեղական պայմաններուն: Եւ ծանուցուած հանդէսներուն:

Սրահներ կան որոնց վարչութիւնները իրենք ամիսներ առաջ կը յիշեցնեն... մեր տօները, հիմնուելով իրենց 20—25 տարուան փորձառութեան վրայ:

Վերջապէս ուրիշ պարագաներ, որոնց շնորհիւ կրնանք այս կամ այն տարեդարձը տօնել, առանց շատ հեռանալու բուն թուականէն:

Անցնելով բուն հարցին, կը նկատենք որ ինչպէս ուրիշ առիթներու մէջ, տօնակատարութեանց ատեն ալ չափազանց լայն տեղ կը բռնեն անցեալն ու իր անցքերը: Հին յուշերն ու հառաչանքները:

Անշուշտ ներշնչումի աղբիւր մըն է անցեալը, իր հարազատ եւ անփոխարինելի երկունքով: Իր տառապանքներով, մարտնչումներով ու վաստակներով:

Բայց, չէ՞ք ընդունիր թէ հորիզոնը կը սահմանափակուի եւ մեր քայլերը կը կթոտին, եթէ ամէն բան կապենք անցեալին: Եթէ միշտ անցեալին կարօտովը տոչորինք, թեւածելով հին փառքերու մշուշին մէջ:

Տեսակ մը անգիր օրէնք է,— մարդիկ միշտ երէկը, երէկուանը կը փնտռեն, երբ դժուարութեան մը, նորութեան մը հանդիպին:

Անոնք բնազդաբար պայծառ կը տեսնեն անցեալին մշուշն իսկ, հառաչանք մը արձակելով: Ինչպէս իրենց գիւղը, թոնիրը կամ հարմիքը յիշած ատեն:

Որեւէ յիշատակ միշտ սիրելի է ամէնէն անտարբերին, չփացածին համար իսկ: Վաչկատուն Պետեւին անգամ իր յուշերն ունի, քաղցր կամ թախծոտ:

Ո՞ւր հասած պիտի ըլլար մարդկութիւնը, եթէ ամէն կապ խզէր անցեալին հետ, իր խարիսխը ձգելով ներկային վրայ:

Այս հասարակ ճշմարտութիւնները չեն լուծեր մեր դրած հարցը:

Ըսել կ'ուզենք թէ՝ երբ 1920—22ի արտագաղթէն այսքան տարի վերջն ալ, չափազանց կը խրինք անցեալ յիշատակներու մէջ, գետինը չի՞ սահիր մեր ոտքերուն տակ:

Հետզհետէ չե՞ն թուլնար մեր ճիգերը՝ ներկայի պահանջներուն առջեւ: Մասնաւորապէս նոր սերունդը չի՞ մատնուիր խարխափումներու, բաւական համարելով ինչ որ շահուած է մինչեւ հիմա: Փոխանակ թռիչք մը կատարելու դէպի նոր նուաճումներ:

Վախ չկա՞յ որ հետզհետէ նմանինք ունեւորի մը ժառանգորդներուն: Թէ իբրեւ տարագիր բազմութիւն եւ թէ իբրեւ քաղաքական հոսանք:

Վերլուծման նիւթ մը՝ բոլորին համար: Շ.

Թիւրիմացութի՞ւն թէ..

Le Monde, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, երէկ հետեւեալ հեռագիրը հրատարակած էր Մոսկուայէն, Դեկտ. 8 թուականով.—

«Խորհրդային մամուլը այս առտու կը հրատարակէ «Թուրքիոյ հայ փոքրամասնութեան շահերու պաշտպանութեան կոմիտէին» մէկ խնդրագիրը, ուղղուած՝ Միացեալ Ազգերու բոլոր անդամներուն: Այս գրով կոմիտէն կը պահանջէ «Հայաստանի խորհրդային ընկերվարական հանրապետութեան» կցել հայկական բոլոր շրջանները որ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ կը գտնուին 1919էն ի վեր եւ կը շեշտէ թէ «այս պահանջին համաձայն են Թուրքիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ բնակող բոլոր Հայերը»:

Ստորագրողները կը պահանջեն նաեւ Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ նստաշրջանին օրակարգը անցընել հայ փոքրամասնութեան խնդիրը:

★ «Լը Մոնտ»ի խմբագրութիւնը հետեւեալ ծանօթութիւնը կցած է այս հեռագրին.—

Այսպէս կոչուած «Թուրքիոյ հայ փոքրամասնութեան շահերու պաշտպանութեան կոմիտէն» Թուրքիա՞ կը գտնուի թէ Խ. Միութեան մէջ: Եթէ ստեղծուած է Երեւանի մէջ, ինչպէս հաւանական կը թուի, կը հետեւի թէ խորհրդային իշխանութիւնը ճնշումի նոր փորձ մը կը կատարէ թրքական կառավարութեան վրայ, փորձ մը որ յայտնապէս ձախողման դատապարտուած է:

ՅԱՌԱՋ.— Կը կարծենք թէ թիւրիմացութեան մը հետեւանք է այս հեռագիրը, եւ խնդիրը կը վերաբերի այն դիմումին զոր անցեալ շաբաթ օր կատարեցին Հայկ. Դատի Փարիզի հրաժարեալ յանձնախումբին նախագահը եւ քարտուղարը, յուշագիր մը յանձնելով ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին, ծանօթ պահանջներու մասին: «Թուրքիոյ հայ փոքրամասնութիւնը» որեւէ յարաբերութիւն ունեցած չէ այս գործերուն հետ եւ ի զուր կը պղտորեն միտքերը:

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ»ի մէջ կը կարդանք (9 Դեկտ.).—

Ներկայիս կը յայտարարեմ որ Ներքին Գործոց նախարարին 19 նոյեմբեր 1948 թուակիր Arrêtéով 7 Դեկտեմբեր 1948էն սկսեալ լուծուած է Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը (Front National Arménien):

7 Դեկտեմբերէն սկսեալ մէկ ամիս պայմանաժամ տրուած է Կեդր. Վարչութեան, հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Կազմակերպութեան գոյքերն ու ստացուածքները:— Հ. Մարմարեան

ՊԵՐԼԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Պերլինի արեւելեան (խորհրդային) շրջանին գերման համայնավարները երկամեայ ծրագիր մը մշակած են, համաձայն սովետական կարգուսարքին: Այդ ծրագրին համաձայն, Պերլինի մէկ երրորդը, որ կը գտնուի Ռուսերուն ձեռքը, պիտի դառնայ «փոքր Մոսկուա» մը:

★ Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Պերլինի արեւելեան շրջանը կորսնցուցած է աւելի քան հարիւր հազար պաշտօնեաներ եւ պիտի հարկադրուի վարչական բացը գոցել երիտասարդ բանուորներով: Հակառակ մասնագէտներու, քարտուղարներու եւ առ հասարակ վարչական պաշտօնէութեան ուղղուած սպառնալիքներու, քաղաքին խորհրդային վարչութիւնը կորսնցուցած է իր անդամներուն 2/3ը:

★ Զօր. Քլէյ ամերիկեան հրամանատարը, յայտարարեց թէ արեւմտեան շրջանին ճարտարագործութիւնը հետզհետէ կը բարգաւաճի շնորհիւ արեւելեան շրջանի մասնագէտներու եւ բանուորներու արտագաղթին: Հազարներով կը հաշուեն փախստականներուն թիւը: Քաղաքին պաշարման հետեւանքով փակուած են 4445 գործարաններ, անգործութեան մատնելով 34.330 Պերլինցիներ, կիսկատար աշխատանքի՝ ուրիշ 55.885 բանուորներ եւ պաշտօնեաներ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը, արտաքին, ելմտական եւ ճարտարագործական նախարարները Մոսկուա գացին, «բարեկամութեան եւ զինակցութեան աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար Խ. Միութեան հետ»: Կ'ըսուի թէ ռուսական վարկեր — ոսկի — պիտի պահանջեն, քանի որ չեն կրնար օգտուիլ Մարշըլի տոլարներէն:

1949ի նախահաշիւը 1281 միլիառ ֆրանք

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԳՈՑԵՆ ԲԱՑԸ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր միաձայնութեամբ վաւերացուց 1949ի ելմտացոյցը, որ կը ներկայացնէ աննախընթաց գումար մը, 1281 միլիառ ֆրանք: Մասնագէտ մը կը հաշուէ թէ՝ ամէն Ֆրանսացի այր եւ կին եւ մանուկ միջին հաշուով 30000 պիտի վճարէ 1949ին, պետութեան ծախքերը հոգալու համար: Առանց հաշուելու արտակարգ ելմտացոյցը, 600 միլիառ ֆրանք:

Այս աննախընթաց ելմտացոյցին մանրամասնութիւնները Ազգ. Ժողովին հաղորդուեցան երէկ իսկ: Պաշտօնական յայտարարութեան մը համաձայն, ելմտացոյցը հաւասարակշռուած է: Բացը, 250—300 միլիառ ֆրանք, պիտի գոցուի փոխառութեամբ եւ տուրքերու յաւելումով: Սովորական ելմտացոյցէն զատ, 275 միլիառ ֆրանք պիտի ճարուի, վերաշինութեան եւ պատերազմական վնասներու հատուցման համար:

Տեղեկատու նախարարին յայտարարութեան համաձայն, կարգ մը տուրքերու յաւելման հետ, բարեփոխումներ պիտի կատարուին, որպէսզի հարկատուները չկարենան խուսափիլ: Ձախակողմեան թերթերը կը գրեն թէ յաւելումը պիտի ըլլայ 10 % բոլոր տուրքերուն վրայ, իսկ 1 % արտադրութեան տուրքին վրայ: Յետոյ պիտի հաստատուի ազատ փոխառութիւն մը, որ կրնայ պարտաւորիչ դառնալ, եթէ սպասուած գումարը չգոյանայ որոշ պայմանաժամի մը մէջ:

Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար է, կ'ուզէ որ ելմտացոյցը քուէարկուի 1949 Յունուար 1էն առաջ: Որպէսզի աւելորդ վիճաբանութիւններ չըլլան եւ օրինագիծը չձգձգուի, կառավարութիւնը կանոն մը առաջարկած է, քննութիւնը աւարտելու համար մինչեւ ամսուս վերջը: Վարչապետը արտօնուած է վստահութեան խնդիր յարուցանելու, այս կանոնին քուէարկութեան համար: Վստահութեան քուէ պիտի պահանջուի ոչ միայն հարկային օրէնքի բարեփոխման եւ ելմտացոյցին առթիւ, այլ որեւէ հարցի համար որ կապ ունի օրէնքին ստիպողական քուէարկութեան հետ:

Ելմտական յանձնաժողովը արդէն սկսած է քննել նախահաշիւը, իսկ Ազգ. Ժողովը պիտի զբաղի յառաջիկայ շաբթու:

★ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ երկու տեսակ փոխառութիւններ շրջաբերութեան պիտի հանուին, գոցելու համար արտակարգ ելմտացոյցին բացը: Միեւնոյն ատեն կը յուսան 280 միլիառ ֆրանք ստանալ Մարշըլի ծրագրով նախատեսուած վարկերէն. թէեւ Ամերիկացիները վերապահ դիրք մը բռնած են, առ այժմ:

Ազգաժողովին վերջին օրերը

Ազգաժողովին անդամները տենդագին կ'աշխատին, քանի որ նիստերը պիտի դադրին վաղը, շաբաթ, վերսկսելու համար 1949 ապրիլ 1ին, Նիւ Եորքի մէջ:

Բոլոր յանձնախումբերը գործի վրայ են: Պաղեստինի եօթնանդամ յանձնախումբին Դշ. օրուան նիստին մէջ, բրիտանական պատուիրակը գանգատեցաւ թէ հրէական զօրքը յառաջ կը խաղայ դէպի Անդրյորդանանի սահմանագլուխը, երկու անգամ բռնաբարելէ վերջ զինադուլը, եւ արդէն հասած է Մեռեալ ծովու եւ Աքապայի ծոցին միջեւ: Եւ ազդարարեց.— Ասիկա ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ մեզի, նկատի առնելով իմ կառավարութեանս եւ Անդրյորդանանի միջեւ կնքուած դաշինքը, որուն համաձայն հարկադրուած ենք պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնել:

Իսրայէլի ներկայացուցիչը բացատրեց թէ իրենք ճարտարագործական եւ գիտական շահեր ունին հարաւային շրջանին մէջ եւ բնական է որ ոստիկանական պաշտպանութիւն ընծայեն:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, անելի մը յանգած են բանակցութիւնները Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Հրեաները կ'ըսեն թէ եգիպտական զօրքը 100 մեռեալ եւ վիրաւոր ձգած է, անյաջող յարձակում մը կատարելով Նէճէպի անապատին արեւմտեան կողմը:

★ Ընդհ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, մերժուեցաւ բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր անմիջապէս քննել ափրիկեան գաղթավայրերու խնդիրը: Բրիտանական եւ խորհրդային պատուիրակները պաշտպանեցին բանաձեւը, բայց լատինական Ամերիկայի ներկայացուցիչները, Մ. Նահանգները եւ արաբական երկիրները մերժեցին: Հետեւաբար այս խնդիրը պիտի քննուի Նիւ Եորքի մէջ, ապրիլ 1էն վերջ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց.— «Իննսունեւվեց ժամ ունինք մինչեւ ժողովին փակումը, ինչո՞ւ հիմա չքննենք իտալական գաղթավայրերուն խնդիրը, եթէ նոյնիսկ գլխաւոր մասը Նիւ Եորք պի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՆԿՈՅԻ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Գ.

Խնկօն ճամբայ բանալով մօտենում է մի մեծ սնտուկի վրայ խրոխտ կեցած կոմիսարին: Երբ տեսնում է, որ բերան բացող չկայ, ինքն է խօսում:

— Էս ա Խնկօն բռնողը Թող բռնի, գիւղէս մատնիչ չելնի գլխագինս էլ գիւղի չներին Թող կեր էլնի:

Ոչ մի շարժում, ոչ մի ձայն խրճիթում:

— Ի՞նչ էք կեցել, բռնեցէք, էլի... ինձ չէք ճանաչո՞ւմ, Խնկօն եմ, էլի:

— Բռնեցէք, ձեր հէրը... կանչում է, կոմիսարը կաւիճի գոյն առած.

— Թէ բռնելու ա, ընկեր կոմիսէր, զէնքը ձեր ձեռին ա, բռնեցէք, էլի: — Խօսում է համարձակ ծէրը:

— Բռնեցէք, ձեր ....

— Բռնուածները դուք էք, ընկեր կոմիսէր - ներ. Թէ ուզում էք գլխներդ վրաներդ պահել, ատրճանակներդ ինձ յանձնեցէք, Բիձայի տանը ձեր հացը կերէք, հանգիստ քուն քաշէք, եւ վաղը ձեր տեղը դարձէք: Ձեր ճառը խօսել, ձեր պարտականութիւնը կատարել էք. Խնկօն ոչ տեսել, ոչ էլ լսել էք: Էս գիւղը մատնիչ չունի. տեսաք էլի:

Կոմիսարները գիւղէն քաղաք են վերադառնում առանց «մաուզերիստ, ժողովրդի Թշնամի» «բանդիտ»ների:

Խնկօն՝ մնալով հանդերձ իր հայրենի գիւղը չինկաւ Ձեկայի ձեռքը: Նա կախարդական գըլ - խարկ ունէր. տեսնում էր ու չէր տեսնւում, կար, ու չէր բռնւում:

Փետրուարեան ապստամբութեան ժամանակ Խնկօն ձիաւոր հարիւրեակի խմբապետ էր. ինչպէս միշտ՝ կռուի առաջին գծում: Նրա հարիւր - եակն էր, որ գրաւելով Աղբաշը, Նահանջի մատնեց գրահապատ գնացքը եւ կարմիր յարձակողական զօրքը:

Համզալու, Ղամարլու, Կավա, Ղարղալու, Քիւչակ Վէդի միշտ Խնկօն է առաջին գծի վրայ իր քաջարի ձիաւորներով: Ինքը միշտ շուքի մէջ է: Հրամանատար ունի Կամէթը, խմբապետ Սմբատը, հնազանդ է վերին հրամանատարութեան, զինուորն է անձնանուէր: Անբաժան է իր զինուորներէն, մէկն է նրանցէն, նրանց հետ ցամաք հացով գոհացող: Զուարթ է միշտ, երբ կռիւ չկայ, ուզում է, որ երգեն ու պարեն, երգելով յաղթեն, երգելով պարտուին:

Նահանջ: Խնկօն վերջապահ է, նա Թիկունք չէ դարձրել Թշնամուն, նա պաշտպանում է նահանջի ճամբան, որ կտրել է ուզում Թշնամին, գերելու համար ազատատենչ ապստամբ մարտիկները, եւ տասնեակ հազարաւոր փախստական ժողովուրդը, որ չի ուզում ապրել բռնակալ իշխանութեան տակ:

— Ասում են՝ կարմիրները կընկկոխ գալիս են մեր եսեւէն, պիտի կտրեն ճանապարհը, վայ մեզ, եթէ ձեռքերն ընկնենք, ազատում չունենք: Մտահոգ են փախստական կին ու պարման:

Ծամբէդ գնա, քանի տեղ ունես, նրանց ձեռք չընկնելու համար, հրեղէն ձի նստեն, կարմիր - ները մեզ չեն հասնի, քանի Խնկօն իր ձիաւորնե - րով մեր Թիկունքն է:

Տարագիր բազմութիւնն ապահով անցնում է Արաքսը, մտնում է Պարսկաստան:

Խնկօն միշտ դիրքի վրայ է, միշտ դէմքը Թշնամու կողմը: Արաքսը անցնողներէն վերջինն է նա, կարօտակէզ հայեացքն ուղղած դէպի հայրենի երկիրը, ուր Թողում էր նաեւ կին ու զաւակներ: Գրել էլ չգիտէր խեղճը, որ նամակ գրէր իր հարազատներին:

●

Թաւրիզում Խնկօն տեղ չի գտնում իր ժամանակն անցնելու համար. այնպէս պարապ, այնպէս երկար, այնպէս ծանր են անցնում օրերը: Խաղամոլ չէ, որ խաղով անցնէ իր օրերը: Գինեմոլ չէ, որ Խայամի պէս գինու մէջ խեղդէ իրցաւը. կնամոլ չէ, որ ցոփութեամբ անցընէ իր գիշերները: Ձի չունի, որ սար ու ձոր Թափառի: Թշնամի չկայ դիմացը, որ զէնք գործածի: Հողն իրենը չէ, որ հերկէ ու մշակէ: Փականագործի իր արհեստին պէտք զգացող չկայ, որ երկաթ ծեծէ, երկաթին կեանք տայ: Կարդալ չգիտէ, որ նստի գիրք կարդայ, աշխարհի բաներն իմանայ: Անգործութեան մէջ իր քալուածքը ճօճուն է դառնում, բարձրահայեաց իր աչքերը գետնին նայում:

Տխուր է Խնկօն, ինքն է, ու ինքը չէ:

— Խնկօն մնաց հայրենի լեռներում, էս որ կայ, (Խնկօն մատը զարնում է կրծքին) Խնկօն չի, Խնկոյի ոսկորտիքն ա:

Տարագիրների հետ Թաւրիզում են նաեւ Խընկոյի սանահայրն ու սանամայրը: Նահանջի ճանապարհին, Լեռնահայաստանում ամուսնացած երիտասարդ մի զոյգ, որոնց խաչեղբայրը — քաւորն է եղած Խնկօն: Նրանց հարսանիքն է եղել վերջին հարսանիքը հայրենի երկրում, ուր Խնկօն իր վերջին պարն է պարել հայրենի հողի վրայ, եւ ուրախութեան տարճանակ է պարպել Հայոց երկինքն ի վեր:

Ցաճախ նրանց մօտ է անցկացնում Խնկօն իր ժամանակը:

— Սանամէր... — Հրամմէ, քաւոր:— Թերթ առա՞ր: Մի կարդա իմանամ ինչ ա կատարւում մեր քամբախտ երկրում, հաշտութիւն պիտի էլնի՞, տուն պիտի երթա՞նք:

Ու սանամէրը տալիս է նրան օրուայ լրագրական լուրերը: Եղած լուրերով գոհ չէ Խնկօն: Նա սպասում է, որ հաշտութիւն լինի, որ տուն դարձի աւետիսը գրուի:

— Սանամէր, բան հասկանալո՞ւ չեն էդ անտէր կարմիր հայ իշխանները, Թէ մենք չէինք կարող Թոյլ տալ, որ բանտերում կացնահար սպաննէին մեր եղբայրները, մերմտաւորական մեծերը, մեր... մեր... որ մենք չէինք կարող Թոյլ տալ, որ օտարը գար, նստէր մեր վզին: Բա մեր Սարդարապա՞տը, մեր Ղարաքիլիսէն ու ԲաշԱբարա՞նը, բա մեր Թրքահայ քոյր- եղբայրների անմեղ արիւնը, որ գետ էր դարձել, ու մեզ էլ պիտի քշէր — տանէր Թէ չծագէր Մայիս 28ի պայծառ արեւը: Մեղքը մե՞րն ա, որ կռուեցինք: Իրենք լինէին մեր տեղը պիտի չկռուէի՞ն: Եթէ իրենց նոր տիրող մի իշխանութիւն կողոպտէր իրենց ունեցած – չունեցածը, հաւաքէր, Սիբիր քշէր իրենց մեծ ու պզտիկ կոմիսարները բռնէր, բանտերը լեցնէր երկրում, էն որ տղամարդ էր, էն որ դլուխ էր, էն որ ...

Չէ, սանամէր, էսէնց չի մնալու, մի օր հասկանալու են եւ... Մի լաւ կարդա, էդ անտէր լրագիրը դուցէ տողերի մէջ Թաքուն մի խօսքով կ'ուզեն մեզ հասկացնել, Թէ էս էսէնց մնալու չէ. իրենք էլ Հայ, մենք էլ Հայ, իրար հասկանալու, իրար ձեռք մեկնելու չե՞նք: (Խնկօն ոգեւորւում էր) Թէ էղնի, որ գիւղ դառնանք, եւ խաղաղութիւն էղնի, սանամէր, էլ ձեռքս զէնք չեմ առնելու. մէկ կողմէ արօր ու խոփ եմ շինելու, միւս կողմէ հողն եմ վարելու, որ հաց հանեմ երկրիս մեծին ու փոքրին:

Մի կարդա, էդ լրագիրը, սանամէր, տեսնեմ ի՞նչ ա ասում:

— Միշտ ուրի՞շը լրագիր պիտի կարդայ, որ դու բան իմանաս, հիմա որ անգործ ես, ինչո՞ւ կարդալ – գրել չսովորես, որ ինքդ կարդաս, գրածն էլ, չգրածն էլ ուզածիդ պէս հասկանաս: Քանի էս էլ ժամանակ ունեմ, արի քեզ կարդալ - գրել սովորեցնեմ, Քաւոր:

— Խնկօն կարդալ սովորի՞, հա – հա–հա–հաա ... Ձե՞ոք ես առնում ինձ, սանամէր. էդ մրջիւնի ճանկ, սեւ խաչերը, որ բէօրփայութեամբս աչքս չմտան, ձեւ ու կեանք չառան, 30րս անցնելէն յետո՞յ է, որ աչքս պիտի մտնեն, ու ձեւ առնեն: Ուշ է, սանամէր ուշ է, Խնկօն կարդալ չի սովորի: (Խնկոյի ձայնը ցաւ կար. նա տառապում էր կարդալ – գրել չգիտնալուն համար):

— Հայ գրերն են մրջիւնի ճա՞նկ, անձեւ ու անհոգի՞... Հիմա պիտի տեսնես, Թէ ինչ հսկաներ են նրանք, ինչ կեանք եւ հոգի ունեն: Նստիր, Քաւոր:

Քաւորը նստեց:

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

Շարժանկարը Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայի ամէնէն մեծ շարժանկարի սրահներէն մէկուն մէջ, վարագոյրին աջ եւ ձախ կողմերը երկու մեծ ոսկետառ արձանագրութիւններ կան: Մէկը Լենինի նախադասութիւնն է — «Շարժանկարը ամէնէն զօրաւոր զէնքն է քարոզի», միւսը Սթալինի — «Շարժանկարը ամէնէն մեծ միջոցն է զանգուածի խլրտումին»:

Խ. Միութեան մէջ շարժանկարը փոխանակ զուարճութեան՝ գլխաւորաբար քարոզի եւ դաստիարակութեան միջոց է: Հոն տեսակները շատ աժան են: Ոչ սիրային, ոչ խորհրդաւոր ոճիրի, եւ ոչ ալ «հոգեբանական օղբեւգութեան» պատկեր - ներ են:

Խորհրդային ժապաւէնը չորս դասակարգի կը բաժնուի — առաջինը, քաղաքականը, որ կը ցուցադրէ դրամատիրական երկիրներու «այլասերում»ը: Ասոր մէջ կը մտնէ «Ռուսական Հարցը», Կոստանդին Սիմոնովի Թատերգութենէն առնուած, հոն կը տեսնուի որ Միացեալ Նահանգները անվերջ կը հալածեն լրագրող մը, որ կը հաւատայ Թէ Ռուսիոյ հետ գործակցութիւն մը ոչ միայն կարելի է, այլ կենսական, աշխարհի խաղաղութեան համար: Անոր բսուած է որ Ռուսիա երթայ եւ վերադարձին հակասովետ գիրք մը գրէ, ուրկէ պիտի շահի մեծ գումար մը: Սակայն ան կը մերժէ եւ կը գրէ «առարկայական» գիրք մը, ինչ որ զինք Թշուառութեան կը մատնէ: Ուրիշ ժապաւէնի մը մէջ, «Քրիստափոր Քոլոմպոս կը վերագտնէ Ամերիկան», հոս ցոյց կը տրուի Քոլոմպոս մը որ կը գտնէ Ամերիկա մը աղտոտ խրճիթներու, ոստիկանութիւն մը, որ կ'արգիլէ ժողովրդավար հաւաքոյթները, որ Սեւամորթներըօրէնքէ դուրս կը հանէ եւ կը ծեծէ, անգործներու, բանթողներու եւ ցեղային ատելութեանցԱմերիկա մը: Քոլոմպոս իր աչքերուն նախ չի հաւատար, իսկ յետոյ այն եզրակացութեան կուգայ Թէ չէր արժեր գտնել այսօրուան Ամերիկան...

Երկրորդ կուգան այն ժապաւէնները որոնք կը ժողովրդականացնեն ականաւոր Ռուսեր: Ասոնք կ'նան ըլլալ պատերազմի հերոսներ եւ կամ յայտնի դէմքեր գիտութեան, բժշկութեան, գրականութեան եւ արուեստներու մէջ: Շատ ժողովրդական նորժապաւէն մը որ վերջերս ներկայացուեցաւ «Փոօկով»ն է, ռուս ենթասպայի մը կենսագրական պատմութիւնը:

Այս ժապաւէններուն նպատակն է ցոյց տալ Սովետ հերոսութիւնը կամ այլազան պարագաներու մէջ սովետական իրագործումներ, ազգային հպարտութեան կամ հայրենասիրութեան զարկ տալու համար:

Ցետոյ կուգան փաստանկարները (documen - taire) որոնք Խ. Միութեան կեանքը եւ կամ անոր հանրապետութեանց մէկուն կեանքը եւ գործը կը ներկայացնեն: Ասոնց ամէնէն յաջողներէն էր «Օր մը Խ. Միութեան մէջ», որ արագ ակնարկով մը կուտար 24 ժամուան ընթացքին պատահած դէպքերը Պալթիկէն Սեւ Ծով, Մոսկուայէն Խաղաղական: Վերջին տարուան այս ժապաւէններուն ամէնէն յաջողն է «Սիպերիոյ երկրամասին մէկ պատմութիւնը», որ կը գերազանցէ մինչեւ իսկ բրիտանական եւ Ամերիկեան լաւագոյն արտադրութիւնները: Սոփիա պատմութիւնն է երիտասարդ երաժիշտի մը որուն ձեռքերը վնասուած են պատերազմին, եւ ցոյց կուտայ Թէ ինչպէս ան, դաշնակահար մը ըլլալու իր կեանքի մեծագոյն ցանկութենէն եւ փառասիրութենէն կը հրաժարի, եւ խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն կը գտնէ սիպերիական պարզ գիւղի մը մէջ: Այս շարժանկարը տուաւ ամէնէն կենդանի հայեացքը սիպերիական ժողովուրդին, անոնց կենցաղին եւ բարքերուն: Ան Թէ ծանօթութիւն կուտայ եւ Թէ հարազատ է կեանքին հանդէպ:

Ուրիշ շարժանկար մը — «Երկաթուղին դէպի Արեւելք կ'երթայ»— ցոյց կուտայ երիտասարդ երկրագործ աղջիկ մը որ դէպի Հեռաւոր Արեւելքը, կ'երթայ աշխատելու եւ կը սիրահարի ծովային սպայի մը, Անդր – Սիպերիան երկաթուղիի մը մէջ: Ժապաւէնը շատ մը զուարճալի կացութիւններ կը ներկայացնէ, իսկ խօսակցութիւնը արագ է: Բայց աղջիկը Թեթեւամիտ մէկն է — Սովետ աղջկան տիպար չէ — Սովետական մամուլի քննադատները դատապարտեցին շարժանկարը: Այս առթիւ «Փրաւդա»յի քննադատը դրեց Թէ ժապաւէնը յղացողները նպատակ ունէին միմիայն զուարճացնել, մոռնալով սովետական արուեստին դաստիարակչական ազնիւ դերը: «Պատմութիւնը յիմար է եւ անպիտան, բռնազբօսիկ, բարոյական ըմբռնումը համոզիչ չէ»:

Միայն Սովետ Միութեան գեղեցիկ տեսարաններն յանձնարարելի են:

«Արհեստագիտական խումբի» ժապաւէնները կը ներկայացնեն խորհրդային գիտուններու հետախուզութիւնները: Գեղեցիկ արտադրութիւններ են ձուկերու կեանքը եւ սովորութիւնները, սովետական բանակը եւայլն:

Գիտելիքներ ուսուցանող այս ժապաւէնները աւելի շուտ սահմանուած են արհեստագիտական ուսանողներու, քան հանրութեան, Թէեւ շատեր կը ներկայացուին սովորական շարժանկարի սրահներու մէջ:

Մոսկուայի մէջ Զարլի Զէփլէն ժողովրդական աստղ մըն է որ միշտ իբրեւ ճշմարիտ ժողովրդավար կը ներկայացուի, եւ որ դրամատիրական ընկերութեան տկարութիւնը մէջտեղ կը հանէ: Սիրուած է նաեւ Տիանա Տըրպին:

Վերջերս Իվան Բոլշաքով, շարժանկարի նախարարը, «Իզվեստիա» Թերթին մէջ կը գրէր Թէ «Տաղանդները եւ գիտութիւնը պէտք է տան յաջողութիւնը եւ ուժը իրենց երկրին, օգնելու համար խորհրդային ժողովուրդին, կատարելու իրենց պատգամը, — եւ կառուցանել համայնավարութիւնը: Շեշտելով Հոլիուտի մէջ պատրաստուած շարժանկարներուն անկումը, Թէ գաղափարական եւ Թէ գեղարուեստական տեսակէտով, նախարարը կը յիշէր Լենինի ուսուցումը.— արուեստը պէտք է հասկնալի դառնայ զանգուածներուն, պէտք է սիրուի անոնցմէ, պէտք է միացնէ անոնց զգացումը, միտքը եւ կամքը:

Թ. Ա. Թ.

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, 35.000 հոգի պիտի արձակուին մինչեւ տարուան վերջը: Ֆրանսա պիտի մնան միայն հազար գերիներ որոնք դատապարտուած կամ ամբաստանուած են իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ:

Յառաջանքի ցոյց մը

ՊՐԻՒՔՍԷԼ, (յապաղած).— Վերջերս Պելժիոյ Գաղթ. վարչութիւնը Union Colonialeի սրահին մէջ կազմակերպած էր Յոբելենական հանդէս մը՝ ի պատիւ Գարեգին կաթողիկոսի ութսունամեայ տարեդարձին, վաթսունամեայ դրական – գիտական եւ յիսնամեայ եկեղեցական գործունէութեան :

Յոբելենական Յանձնախումբի նախագահ Մ. Միհրդատեանց քանի մը խօսքով հանդէսը բացուած հռչակեց, ու յետոյ բեմ հրաւիրեց Փարիզէն մասնաւոր հրաւէրով եկած «Գուսան» երգչախումբը (Ալֆորվիլ), որ երգեց «Հայր մեր»ը, «Օրհներգ հայրապետական»ը, եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ը :

Միհրդատեանց ներկայացուց յոբելեարը, վեր հանելով անոր կատարած գործերը հայ նկարչութեան արուեստին, հայ ձեռագիրներու եւ յիշատակարաններու հաւաքման ու դասաւորումին, ԺԳ. դարու ժամանակակից «Խաղբակեանց» տոհմին պատմութեան հսկայ աշխատանքին, եւ վերջապէս իբր Կիլիկիոյ կաթողիկոս կատարած ու կատարելիք գործերու մասին :

Հայասէր Փրօֆ. Կուէկուարը, որ նախագահն է Պելժիոյ Արքայական Ակադեմիայի դրական դասին եւ իբր բիւզանդագէտ միջազգային համբաւ կը վայելէ, հայանպաստ ճառ մը խօսեցաւ, եւ փափաք յայտնեց որ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերը հասնին իրենց իտէալներուն իրականացման, տիրանան իրենց պատմական հայրենիքին, ուր կարենան պահել ու զարգացնել հայ գիրն ու գրականութիւնը, հայ մշակոյթը եւ իրենց ընդոծին բոլոր ընտիր յատկութիւնները, որոնցմով օժտուած է հայ ցեղը :

Անթիլիասի սաներէն Շահէ վրդ. Աճէմեան, որ ներկայիս ուսանող է Պրիւսէլի մէջ, ներկայացուց Յոբելեարին անձը եւ անոր վերին հսկողութեան տակ Անթիլիասի վանքին մէջ կատարուած աշխատանքները եկեղեցական, ազգային եւ հայկ. մշակոյթի բոլոր մարզերուն մէջ, եւ թելադրեց ներկաներուն բարոյապէս ու նիւթապէս օժանդակել սոյն հաստատութեան:

Ճոխ էր հանդէսին գեղարուեստական բաժինը : «Գուսան» երգչախումբը փոխն ի փոխ երգեց հայկական կտորներ Սայաթ Նովայէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Եկմալեանէ, Սիւնիէ, Վ. Սարգսեանէ, Ալէմշահէ, եւն., որոնք մեծ խանդավառութիւն յառաջ բերին սրահին մէջ եւ օտար հիւրերուն մասնաւոր գնահատութեան արժանացան: Յիշատակութեան արժանի են Մ. Պօղոսեանի, Օր. Աճէմեանի, Ա. Ադամեանի մեներգները եւ Ա. Մանուկեանի դաշնակի վրայ նուագած հայկական կտորները:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր եւ իր ամբողջութեան մէջ անթերի :

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

5, 10 եւ 20 ՖՐԱՆՔՆՈՑ Թղթադրամները փոխելու առաջարկ մը ներկայացուած է Սէնի նահանգապետութեան, նկատելով որ «չափազանց աղտոտ են, եւ ամօթ մը՝ օտարականներուն առջեւ »:

ԹՈՒՐՔԻԱ

« ՀԱՅԱՍԻՐԱԿԱՆ » ...

Թուրք գրագէտ մը, Էրճիւմէնտ Էքրէմ Թալու, անցեալ շաբթու բանախօսութիւն մը կատարած է Պոլսոյ Մխիթարեան Սաներու ակումբին մէջ, փառաբանելով Հայերու քաղաքակրթական ծառայութիւնները: Այս առթիւ յիշած է բազմաթիւ ականաւոր Հայեր, որոնք հիմնադիրները հանդիսացած են Թուրք յառաջապահ եւ յեղաշրջական շարժումին եւ յարգանքով խոնարհած է անոնց յիշատակին առթիւ: Պոլսոյ Թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ ամփոփումը .

Դուք, Հայերդ, անցեալին մէջ մեծ ծառայութիւններ մատուցած էք մեր երկրին, մանաւանդ Թանզիմաթի շրջանէն սկսեալ Արեւմուտքի առաջին ազդեցութիւնները բերած էք այստեղ: Դար մը առաջ խաւարը կը տիրէր ընկերութեան մէջ, եւ սակայն Հայերը եղան անդրանիկ նախաձեռնարկները, որոնք եւրոպական թատրոնին, երաժշտութեան, արուեստներուն սէրը ներմուծեցին Թուրքիա: Այդ օրերուն Իսթանպուլ ամբողջովին չէր բացած դռները եւ պատուհանները Եւրոպայի առջեւ, շքեղ կղզիացումի մը մէջ ամփոփուած էր: Հայերը մեծ ծառայութիւն մատուցին այս ուղղութեամբ, եւ հետզհետէ բերին արեւմտեան շունչը, ոգին, ճաշակները, սկսան նուագել դաշնամուր, տաւիղ, եւ արդիական նուագարաններ, սալոններու մէջ վալսեր դառնալ եւ պարի վայելքը տարածել :

Սուլթան Մէճիտի օրով կը սկսի երջանիկ Թըւական մը ուր Հայերը Թանկագին ծառայութիւններ կը մատուցանեն եւ կը բոլորուին լուսամիտ վեհապետին շուրջ: Իսլամներու եւ ոչ իսլամներու միջեւ ամբարտակները կը քանդուին: Հայերը կը շահին Ապտիւլ Մէճիտի յարգանքն ու համակրանքը եւ զայն իրենց տունը կը հրաւիրեն նոյնիսկ, վեհապետը հաճոյքով կ'երթայ եւ կը սիրէ հայ ժողովուրդը: Մանաւանդ Գազազ Արթինի մատուցած ծառայութիւնը վեր է ամէն գնահատանքէ եւ կրնանք զայն Հրաշք-Մարդը որակել: Հայ սեղանաւորներ քանի քանի անգամ օգնութեան փութացած են Օսմանեան ելմտական գանձուն, յիշենք այս ուղղութեամբ քանի մը պատուական դէմքեր, Թընկըրօղլու, Կէօչօղլու, Օտեաններ, Տատեաններ, եւն.: Սուլթանը անոնց բնակարանը կ'երթար եւ ախորժով նուագահանդէս մտիկ կ'ընէր:

Երանելի, սիրալի օրեր: Մեղք որ Սուլթան Մէճիտի յաջորդեց Սուլթան Ազիզի նման յետադէմ Թագաւոր մը, որ ջնջեց այս գեղեցիկ սովորութիւնները, քանդեց Թատրոնը եւ զայն ախոռի վերածեց: Ան չէր ախորժեր արեւմտեան արուեստէն, երաժշտութենէն, հոգիի խօսող նիւթերէն, այլ կը սիրէր ըմբշամարտութիւն, աքաղաղներու կռիւ, եւ սաստիկ որկրամոլ էր, կը պարծենար որ մէկ անգամէն կրնար գառնուկ մը ուտել:

Ահա այս խաւարամիտ շրջանին Հայ մը եկաւ ժողովուրդին ծոցէն, աշխատունակ, ձեռներէց հայ մը, Յակոբ Վարդովեան կամ Կիւլլիւ Յակոբ, որ հիմնեց առաջին անգամ Կէտիկ փաշայի Թատրոնը, գործակցեցաւ Նամիք Քէմալներու, Րէճայիզատէներու եւ այլ Թուրք լուսամիտ մտաւորականներու հետ, անոնց Թատերախաղերը ներկայացուց եւ լայն ժողովրդականութիւն ստեղծեց:

Սրտի զեղումով կը յիշեմ այս անունները, որոնք ամնուանալի յիշատակներ Թողած են մտքիս մէջ: Այդտեղ ծնաւ Թատրոնի հսկայ մը, Մարտիրոս Մնակեան, եւ անցեալ օր բախտը ունեցայ ծափահարելու այդ շրջանի սերունդին երկու մնացորդ դէմքերը, երկու պատուական հոգիներ, Տիկին Քնար եւ Պալթազար: Ինչ արուեստ, ինչ եռանդ եւ խանդավառութիւն: Հազար ապրին այն հայ հայրենակիցները, որ սատարեցին այս կերպով Թուրք քաղաքակրթութեան :

Ինչպէս մոռնամ Կիւլլիւ Յակոբի Թատրոնը, ուր փայլեցան Գարագաշեան քոյրեր եւ առաջնակարգ դերասան մը, Յակոբեան, հապա՞ Նամըք Քէմալի Թատերախաղին «Վաթան վէ Սիլիսթրէ»ի անդրանիկ ներկայացումը Վարդովեանի Թատրոնին մէջ, ուր ժողովուրդը կէս գիշերին եւ ջահեր ի ձեռին ուսամբարձ տարաւ օրուան հերոսը, եւ այս կերպով Ապտիւլազիզի զայրոյթը հրաւիրեց իր վրայ :

Երբ կը խօսիմ այսպէս Հայերու Թանկագին ծառայութիւններուն մասին, չեմ մոռնար նաեւ անոնց կատարած դերը մեր պետական կեանքին մէջ: Հայերն են որ վերածնող Թուրքիոյ կառավարութիւններուն մաս կազմած են եւ ինչպէս մոռնամ ձեր առաջին նախարարները,— Գրիգոր Աղաթօն էֆէնտի, Նուրեան էֆէնտի, Տատեան Արթին փաշա, Աբրահամ փաշա:

Ինչպէ՞ս մոռնամ Ապտիւլհամիտի մեծարժէք ելմտական նախարարը, Յակոբ փաշա Գազազեան, որ գիտէր պետական պիւտճէն հաւասարակշռելու արուեստը եւ իր կարողութիւնով Սուլթանին երախտագիտութիւնը շահած էր: Երանի Թէ իրենց գերեզմաններէն ելլէին այս մարդիկը եւ գոցէին պիւտճէի բացերը: Համիտի պէս խիստ Թագաւոր մը այնքան սիրած էր այս հայ նախարարը որ անոր եղերական մահուան առթիւ դառնօրէն լացաւ եւ իր արարողապետը ղրկեց հանգուցեալին մօրը, անկեղծօրէն վշտակցելով եւ անոր ցկեանս Թոշակ կապելով :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին ջախջախիչ յաղթութիւն մը տարաւ Istreի օդանաւային խումբին դէմ 1—6 նշանակէտով :

Ֆրանսացիները արագ էին, բայց չկրցան Հ. Մ. Ը. Մ.ի կրակոտ յարձակողականին դիմանալ եւ այսպէս Ելգովանեան, Յակոբ, Մարգարեան եւ Ջիլլիկիրեան շահեցան նշանակէտները :

★ Այս կիրակի, 12 Դեկտեմբեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին Atlanticի վրայ տեղի կ'ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին մրցումը Coup ede Provenceի համար, Մարսէյլի Ոստիկանական խումբին դէմ:

Ոստիկան մարզիկները շատ լաւ մարզուած եւ կարգապահ մեծ միութիւն մը կը ներկայացնեն եւ իրենց արագ խաղարկութեան շնորհիւ մեծ յաղթանակներ տարած են: Promotion d'Honneurի groupe A.ի երկրորդն են:

Մեր մարզիկները պիտի կրնա՞ն տանիլ դեղ-

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱԿԱՐ

— Նայէ, Հայրիկ, սա քարողները որքան որ կը նորոգուին, ինծ ոչ թէ յուսահատութիւն՝ այլ կիրք կը բերեն, եւ գիս ի խոր կը վիրաւորեն, թէ որ ...

— Ոչ, ոչ, ըսաւ Դիոնիս տեսնելով որ խօսակցութիւնը անախորժ ձեւ մը կ'առնէր, դուն կիրք մի ելլեր, մենք ինչպէս ճամբայ ելանք՝ նոյնպէս կը կատարենք:

— Հա, այս է իմ փնտռածս, հիմա, ահա դոհ եմ եւ ձեզի խօսք կուտամ որ իմ բերնէս ամէնեւին չպիտի լսէք ոչ յոգնութիւն, ոչ երկիւղ, ոչ յուսահատութիւն եւ ոչ հառաչանք անգամ, այլ եթէ պէտք ըլլայ մնչշունչ յանձն պիտի առնեմ իյնալ մեռնիլ քան թէ դանդաղիլ :

— Ծանր պարագաներու մէջ խոհեմութեամբ տեղի տալ հարկին առջեւ՝ սկզբունք մեզի դնելով, իմ սիրելի Եփիմէս, ըսաւ Թորոս ոտքի ելլելով եւ ծանրութեամբ, միշտ կը ջանաք իմարմէ վայրկեան մը չզատուիլ:

Եւ երեքը միատեղ սկսան լեռնէն ծանր ծանր վար իջնել :

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

Նոյն միջոցին վանահայրը վանքին դրան դրսիդին կեցած Թիկնաւէտ՝ հաստաբազուկ եւ արեւէն սեւցած երիտասարդի մը հետ կը խօսէր կամաց ձայնով եւ շարունակ հարցումներ կ'ընէր իրեն եւ Թէպէտ յայտնի էր Թէ ախորժելի չէին իրեն առած պատասխանները, բայց դարձեալ երբ իր հիւրերը տեսաւ, զուարթ ընդունելութեամբ հրամցուց զիրենք, եւ ինք ամէնէն վերջը դուները գոցել հրամայեց, վասնզի արդէն ժամանակը ուշ էր :

Ընթրիքը ընելէ վերջ, Թորոսի ակնարկ մը ընելով եւ առանձին սենեակ մը հրաւիրելով ու երիտասարդը ցուցնելով.

— Ահա, Իշխանդ, ըսաւ, սա երիտասարդը հիմա նոր կը հասնի Կիլիկիայէ, եսչեմկարծեր Թէ դտնուի մէկը որ աւոր չափ լաւ ճանչնայ այդ երկրին զանազան կողմերը եւ վիճակը. Թէ որ ընդունելիք տեղեկութեանց վրայ ուզէք դարձեալ ամէն վտանգաց դիմադրաւել եւ երթալ, չեմ կարծեր Թէ ասկից քաջ ասկից լաւ եւ ասկից հաւատարիմ առաջնորդ մը կարենաք գտնել :

Թորոս այս խօսքերը լսելուն, ուշի ուշով տըղան կը դիտէր, որու բաց ճակտին վրայ անվեհերութիւն դրոշմուած էր եւ իր նայուածքը կը խոստանար Թէ մարդիկ, տարերք եւ մահ գիտէր արհամարհել :

— Անունդ ի՞նչ է, քաբեկամ, հարցուց Թորոս:

— Սարգիս ծառայ, ըսաւ տղան ձեռքը իր լայն կուրծքին վրայ դնելով :

— Ո՞րքան ատեն է որ Կիլիկիոյ ափունքը Թողուցիր:

— Այս առաւօտ :

— Ի՞նչ նաւով էիր :

— Մեր նաւով :

— Դուն նա՞ւ ունիս :

— Պզտիկ նաւ մը, ըսաւ երիտասարդը ժպիտով մը վանահօր նայելով :

— Դո՞ւն կը կառավարես նաւը :

— Այո :

— Ուրեմն ի՞նչ կարօտութիւն ունինք ուրիշի դիմելու երբ հայր սուրբը քեզի կը ճանչնայ եւ քու քաջութիւնդ եւ տեղեկութիւնդ կը գովէ :

— Բայց իմ նաւիս թշնամին շատ է, իշխան, եւ բոլոր Յունաց նաւերը գիս խեղդելու կ'աշխատին, բոլոր ծովեզերքը գիս կը փնտռեն. ես ալ ծածկուելու համար հոս անցայ քանի մը օր:

— Զլսե՞ս որ ընկեր ենք. ինծ ալ կը հաւատացնեն Թէ գիս կը փնտռեն:

Այո, քեզ ալ կը փնտռեն :

— Ի՞նչ գիտես, գիս ուսկի՞ց կը ճանչնաս. խօսէ ինչ որ գիտես:

— Նախ ես քեզ կը ճանչնամ, տղայութեանս ամէն օր մէկտեղ էի Վահկայ բերդը, Թաթուլին Սարգիսն եմ. այս իրիկուն երբ վանքին դուռը տեսայ, հայր սուրբը բան մը չըսած, գուշակեցի Թէ Թորոս իշխանն է (մեծաւորը գլխովը նշանացի կը հաստատէր):

ՇԱՐ. ԸՆԴ.

ցիկ յաղթութիւն մը: Ամէն պարագայի մէջ մըր֊ցումը պիտի ըլլայ շատ հետաքրքրական որովհետեւ պարտեալ խումբը միանգամընդմիշտ դուրս կ՚ելլէ Coupe de Provnecei խաղարկութիւններէն:

Անշուշտ մեծ բազմութիւն մը պիտի հաւաքուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, խրախուսելու երկու խումբերը, անգամ մը եւս արծարծելով այն ընկերական ջերմ մթնոլորտը որ կը տիրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսէյլի ոստիկանական խումբին միջեւ: — Վահան Շամլեան

տի փոխագրուի»: Պ. Վիշինսկի եւս պաշտպանեց այս տեսակէտը, դիտել տալով թէ իտալ. գաղթավայրերու խնդիրը պէտք չէ ձգձգուի երեք ամիսէն աւելի:

★ Քաղաքական յանձնաժողովը 6ի դէմ 41 ձայնով քուէարկեց չինեւամերիկեան բանաձեւ մը որ կը տրամադրէ շարունակել Քորէայի յանձնախումբին աշխատանքները, ճանչնալ Հարաւ. Քորէայի կառավարութիւնը, քաշել ամերիկեան եւ խորհրդային զինուորները, «անմիջապէս որ կարելի ըլլայ»:

Նոյն օրը ընդհ. ժողովը որոշեց առաջարկել Ապահովութեան Խորհուրդին նորէն քննել 12 նոր թեկնածուներու անդամակցութեան առաջարկը: Այս թեկնածուներուն մէջ են Իտալիա, Ֆինլանտա, Ալպանիա, Անդրյորդանան, Պուլկարիա, Հունգարիա, Աւստրիա, Իրլանտա, Ռումանիա, Սէյլան, արտաքին Մոնկոլիա եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ: Վերջին լուրերու համաձայն 110.000 ազգայնական զինուորներ պաշարման շղթան խզելով միացած են գլխաւոր բանակին: Աւելի քան 500.000 ազգայնական եւ համայնավար զինուորներ կը կռուին Փէնկփուի մէջ, Նանքինէն 100 մղոն դէպի հիւսիս: Կ՚ըսուի թէ Չինաստանի նախագահը, Չանկ Քայ Շէք, անձնապան պիտի ըլլայ, եթէ կարմիրները Նանքին մտնեն: — Օգնութեան Չինաստան մեկնեցաւ Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան վերատեսուչը, Հոֆմըն:

ԶՈՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ յուշերուն վրայ խօսելով, խորհրդային ակադեմական մը, Վ. Դանիլեւսկի, «զօրավարի մը մղձաւանջը» կը կոչէ այդ պատմութիւնը, ինչպէս եւ «ինքնատիպ խառնուրդ մը սպրդուքներու, մեծամոլութեան եւ ստապատում զառանցանքի»: Զօրավարին յուշերը հրատարակուած են գրքի ձեւով, եւ ամէն օր կ՚երեւան զանազան թերթերու մէջ ալ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը, Մոշէ Շէրթոք, խօսելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, յայտարարեց թէ «ոչ իսկ մէկ հրացան կամ փամփուշտ ստացած են Խ. Միութենէն»: Նախարարը չուրացաւ թէ զէնքեր գնած են արեւելեան Եւրոպայի մէկ ազգէն (Չեխոսլովաքիա):

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐ պիտի հռչակուի, երկուշաբթի օր, Ապտուլլահ, Անդրյորդանանի վեհապետը:

ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ ՑԱՒԵԼՄԱՆ օրէնքին գործադրութիւնը մինչեւ 1949 Յուլիս յետաձգելու առաջարկ մը ներկայացուց Տնտեսական Խորհուրդը: Տակաւին ճշդուած չէ թէ ինչպէս պիտի հաշուեն քառ. մեթրին գինը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Դեկտեմբեր 11ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Ծոխ պիւֆէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր, Rue Descours, St. Edmondի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչը եւ Սանուհիները:

Մուտքը ազատ է:

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ, «Արծրուն» ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reineի նոր եւ շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ծոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութիւն. — Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet. métro Bourg la Reine:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՆԻՍԻ ՄԷՋ այս կիրակի առտու ժամը 10—12: Ciné Etoileի մէջ, Ave. de la Victoire: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել հետեւեալ հասցէներուն. — Գեղամ Խոսրովեան 1 rue Amiral Degraisse, Ա. Պէրպէրեանի ճաշարանը 29 rue Paganini, Սուրէն Ալէքսանեան 49 rue Lamartine, Արարատ ճաշարանը 1 Ave. Thiers, Յ. Խաչատուրեան 24 rue Assalit, Առաքել Ատալեան 183 Bld. de la Madeleine:

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղիս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ, տեղի կ՚ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ը կերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill: Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ: Մուտք 50 ֆրանք:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Պոմոնի Համախարբերդցիական Միութիւնը Մարսէյլի մասնաճիւղին հետ կազմակերպած է մեծ տօնակատարութիւն մը, նոր Խարբերդի հիմնադրութեան 17րդ եւ Միութեան կազմութեան 22րդ տարեդարձներուն առթիւ: Ինչպէս եւ գինեձօն մը նոյն օրը, Դեկտեմբեր 19ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Etoile սրահը, Պոմոնի Հայ Տան մէջ: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը սատար հանդիսանալ Միութեանս առաջադրած նպատակներուն:

ՑԸՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փոքր ա՛Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուշի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy:

Կը խօսի Տիկին Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ (Շրջ. վարչութիւն): ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆի նուագախումբին: Առատ պիւֆէ դիմադրանաչելի գիներով:

Մուտք 100 ֆրանք:

Ծանօթ. — 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ:

Օր. ՄԱՏԼԷՆ ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՆԱՐԼԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ 28 Նոյեմբեր, 1948

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը. —

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն այս իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԻՇԽԱՆ խումբը շաբաթ 11 Դեկտ. իրիկուն, ժամը 8.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

ԿԱՐՏԱՆԻ «Նիկոլ Դուման» խումբին ընդհ. ժողովը, կիրակի 12 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կայծօ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, մանաւանդ ամերիկեան ծրար ստացողները այս շաբաթ ժամը ճիշդ 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ տեղեկութիւններ:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Օհաննէսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ՚առնուին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Bld. Dugommier, Bar du Globeի ներքնասրահը:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 14.30ին, 32 rue de Trévise: Վարչութիւնը կը հրաւիրէ Միութեանս անդամ բոլոր նախկին ռազմիկները անպայման ներկայ ըլլալ:

ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Ովսաննա Ստեփանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր Նազարէթեան կը տեղեկացնեն որ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի յիշատակին, մահուան տարելիցին առթիւ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ: Պիտի պատարագէ նորընծայ Բարկէն քհնյ. Արսլանեան, եկեղց. արարողութիւնները պիտի երգէ Սէնթ Անի «Սիփան» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձում Համբարձումեանի: Կը հրաւիրուին իր յիշատակըյարգողները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Տէր եւ Տիկին Մուրատ եւ Արմենուհի Մուրատեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն, այրի Տիկին Մարիամ Տէրմանեանի (Լիոն) եւ իրենց պարագաներուն, իրենց կորստով՝ ԶԱՏԻԿ ՏԷՐՄԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՑՐԿԵԱՆ կը խօսի ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովասրահին մէջ, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է «Ներկայ Ազգերու եւ Քրիստոսի վարչաձեւը»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle des Amis de L'Instructionի մէջ:

Տէր եւ Տիկին ՆՇԱՆԵԱՆ կը ներկայացնեն՝
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
եւ ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐԸ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂ ՄԸ կահաւորուած սենեակ մը կը փնտռէ, հայ ընտանիքի մը մէջ (նախընտրաբար ճաշով), Փարիզ 5րդ, 6րդ թաղամասերուն մէջ, կամ քաղաքին կեդրոնը: Տեղեկանալ թերթիս վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 11 Décembre 1948 Կիրակի 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի․ ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5717–Նոր շրջան թիւ 1128 Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր․

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՃԻՐ»

Ազգաժողովը, որ կը փակուի այսօր, չարաթ, չկրցաւ լուծել քաղաքական խնդիրները:

Մօտ երեք ամիս որոճալէ, ծեծելէ, վիճելէ վերջն ալ, առկախ կը մնան բոլոր պայթուցիկ խնդիրները :

Ոչ մէկ բացորոշ, վերջնական համաձայնութիւն՝ այն բոլոր հարցերու մասին որ կապ ունին ժողովուրդներու ճակատագրին հետ:

Ցիսունեւութ ազգերէ կազմուած բազմանդամ եւ բազմածախս պատուիրակութիւնները պիտի մեկնին, իրենց ետին ձգելով քստմնելի մղձաւանջը,— պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն :

Անոնք նորէն պիտի հաւաքուին յառաջիկայ ապրիլին, այս անգամ Նիւ Եորքի մէջ, շարունակելու համար վիճաբանութիւնները:

Մինչեւ այն ատեն, ռազմական պատրաստութիւնները պիտի չարունակուին չոգեպինդ: Երկու ճակատներն ալ իրար պիտի հետապնդեն, անակնկալի չգալու համար: Եւ իրար պիտի քարկոծեն, պիտի մեղադրեն, նոյն կսկծալի միօրինակութեամբ — «պատերազմի հրձիգ»...

Բայց Ազգաժողովը ունեցաւ բարոյական յաջողութիւն մը, իբրեւ էրած սրտի մխիթարանք : Կրցաւ քուէարկել, միաձայնութեամբ, աննախընթաց պայմանագիր մը, որ «միջազգային ոճիր» կը յայտարարէ ցեղասպանութիւնը (génocide):

Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ հինգշաբթի օր, 9 Դեկտեմբեր, մասնակցութեամբ 55 ազգերու (երեք պատուիրակութիւններ բացակայ էին) :

Պայմանագիրը բաց է բոլորին առջեւ, անդամ ըլլան թէ ոչ: Այնպէս որ ուրիշներ ալ կրնան մասնակցիլ, 1949ի ընթացքին :

Այժմ կը մնայ որ իւրաքանչիւր երկրի խորհրդարան վաւերացնէ զայն, որպէսզի դառնայ վերջնական օրէնք :

Պայմանագիրը կը բաղկանայ 19 յօդուածներէ, որոնց համաձայն օրէնքէ դուրս կը հռչակուի ցեղասպանութիւնը,— բնաջնջում ժողովուրդներու՝ ցեղային, կրօնական կամ լեզուական պատճառներով :

Վիճաբանութեանց ատեն, խորհրդային պատուիրակութիւնը առաջարկած էր պայմանագրին մէջ արձանագրել նացիականութիւնը եւ ֆաշականութիւնը, բայց ընդհ․ ժողովը մերժեց:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք լուսաբանելու այս աննախընթաց օրէնքին տրամադրութիւնները, որոնք եթէ տառապէս գործադրուին, նոր եւ փառաւոր շրջան մը պիտի բանան մարդկային պատմութեան մէջ:

Պայմանագիրը պիտի դառնայ օրհնութիւն մը՝ մասնաւորապէս փոքր ժողովուրդներուն համար: Եւ պատուհաս՝ այն պետութեանց համար որոնք տարացեղ փոքրամասնութիւնները կը նկատեն մսացու ոչխար: Առ նուազն լքեալ, անտէր գոյք, որոնց հետ կրնան վարուիլ իրենց ուզածին պէս, իբրեւ «ներքին խնդիր»:

Ինչպէս բացատրած ենք ժամանակին, ցեղասպանութեան բանաձեւըմշակած է լեհածին իրաւագէտ մը, Ռաֆայէլ Լեմքին, 47 տարեկան, ուսուցչապետ ամերիկեան համալսարանի մը մէջ: Բառին հեղինակն ալ ինքն է: Տարիներէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ էր այս խնդիրը, եւ յատկապէս Փարիզ եկած էր, ապահովելու համար պայմանագրին քուէարկումը :

Պայմանագիրը առաջին անգամ Ազգաժողովին ներկայացուեցաւ 1946 Հոկտեմբերին, երբ առաջին ընդհ․ ժողովը կը գումարուէր :

Անկէ ի վեր քարոզութիւններ կը կատարուէին բոլոր միջոցներով, Թմրած խիղճերը արթնցնելու համար:

Յաջողութեան գլխաւոր գաղտնիքը այն է որ, «քաղաքակիրթ» մարդկութիւնը իսկապէս ցնցուած էր պատերազմի ընթացքին գործուած բարբարոսութիւններէն:

Մարդիկ «աննախընթաց » կոչեցին այդ դաժնդուածային սարսափները, տարագրութիւններն ու ջարդերը, մոռնալով Թրքականը: Պարզապէս անոր համար որ նորը տեղի ունեցած էր իրենց աչքերուն առջեւ, իսկ միւսը, — ո՞վ կրցաւ պատկերացնել ...

Ցեղասպանութեան պայմանագիրը պիտի կրնա՞յ լուսաբանել մեր պատմութիւնը :

Շ․

ՎԱՂՈՒԸԱՆ ԹԻՒՈՎ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԳՐՈՒԱԾ ԽՍԻԱՐԻՆ ՄԷՋ»

Առաջին գրութիւնը՝ աչքի տկարութենէն ի վեր, տուն տրուած՝ աշխատակցի մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ ԱԼ...

Հեռաւոր Պաղտատն ալ ունեցաւ իր թերթը, «Գոյամարտ», առ այժմ շաբաթական :

Պաղտատ ուրիշ անգամ ալ թերթ ունեցած է, խմորատիպ «Տիգրիս»ը: Բայց առաջին անգամ է որ կ'ունենայ իր տպագիր խօսքը :

Սեղանիս վրայ է «Գոյամարտ»ի Ա․ թիւը (8 Նոյեմբեր): Միջակ ծաւալով:

Խմբագրական մը, «Մուտք», պարզելով թերթին ուղեգիծը, կը ներկայացնէ հետեւեալ հանգանակը․—

1.— Կատարել մեր քաղաքացիական պարտականութիւնը :

2.— Ծանօթացնել մեր ժողովուրդն ու անոր մշակոյթը արաբ ժողովուրդին եւ փոխադարձաբար :

3.— Սատարել հայապահպանման գործին:

4.— Մատնանշել թերիները ազգային, հասարակական կեանքին մէջ, եւ դարման առաջարկել անոնց :

5.— Յատուկ ուշադրութիւն դարձնել մեր մատաղ սերունդի դաստիարակութեան :

6.— Ամէն բանէ վեր նկատել՝ արդարութիւնն ու ճշմարտութիւնը :

7.—Հեռու պահել հայ ժողովուրդը օտար գաղափարախօսութիւններէ :

8.— Այս ամէնը իրականացնելու համար հեռու կենալ կիրքէ, նախապաշարումէ, կանխակալ կարծիքէ եւ անհատական գձուձ հաշիւներէ :

Անշուշտ այս առթիւ պիտի ծաղկին երիտասարդ արժէքներ, ինչպէս ամէն տեղ :

Ամէն բանէ առաջ ուշադրութիւն՝ որպէսզի թերթը դառնայ իրական պատկերը այդ մեկուսի գաղութին : ՎԱՀԷ

ՖՐ․ ԱԶԳ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (Ազգ․ Ճակատ) լուծման առթիւ, մեզի կը հաղորդեն թէ կառավարութիւնը արգիլած ըլլալով Cadiն, անոր հետ կապուած 17 օտար կազմակերպութիւններ «նովին բանիւ» լուծուած հռչակուեցան: Հայ Ազգ․ Ճակատը, իբրեւ մէկը այդ 17 կազմակերպութիւններէն, լուծուած կ'ըլլայ այս ձեւով, ինչպէս յայտարարուած էր պաշտօնապէս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ յայտարարութիւնը, զոր քուէարկած էր Ազգաժողովին մեծամասնութիւնը, մերժուեցաւ Խ․ Միութեան կողմէ: Պ․ Վիշինսկի պահանջեց խնդիրը յետաձգել մինչեւ 1949 Սեպտեմբեր:

«ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ», Կարի Տէյվիս, առջի օր հրապարակային ժողով մը սարքած էր աջակցութեամբ խումբ մը ֆրանսացի մտաւորականներու: Թերթերը 15.000 — 20 հազար կը հաշուեն ունկնդիրներու թիւը: Պ․ Տէյվիս այս առթիւ կարդաց Ազգաժողովի նախագահին՝ Պ․ Էվըթի մէկ նամակը, որ կ'ըսէ թէ «Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը ոչ ընդհանուր իրաւասութիւն, ոչ ալ առանձնաշնորհ ստացած է խաղաղութիւն հաստատելու: (Սուլումներ): Իր պաշտօնն է պահպանել խաղաղութիւնը, անմիջապէս որ հաստատուի (ծիծաղներ): Ժողովին մէջ ալ, ոչ «աշխարհի քաղաքացին», ոչ ալ իր ընկերները կրցան պատասխանել հետեւեալ հարցումին — «Ի՞նչպէս խափանել պատերազմը»:— Եչ․ օր, Ազգաժողովին վիճաբանութեանց ատեն, մարդ մը տեղէն ցատկելով պոռաց․— «Ա՛նկցի՛ պատերազմը» եւ թռուցիկներ ցրուեց, իբրեւ «Տիեզերքի քաղաքացի » ...

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ շրջաբերութիւնը 43 միլիառ ֆրանք աւելցած է վերջին շաբթուն: Ընդհ․ գումարը՝ 956 միլիառ 498 միլիոն ֆրանք :

ՄԷԿ ՏԵՍԱԿ ՏՈՒՐՔ

ՍԱԿԸ Կ'ԻՋՆԷ (18 %), ԲԱՅՑ ԱՒԵԼԻ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆՔ

Ազգ․ ժողովին ելմտական յանձնաժողովը Եչ․ օր 15ի դէմ (համայնավար) 25 ձայնով քուէարկեց կառավարութեան մէկ առաջարկը որով կը կըրճատուի աւանդական վիճաբանութիւնը՝ ելմտացոյցի քուէարկութեան ատեն: Հին դրութեան հետեւանքով էր որ 1948ի ելմտացոյցին քննութիւնը վեց ամիս քաշքշուեցաւ: Ազգ․ ժողովը երէկ իսկ քննել սկսաւ քուէարկուած բանաձեւը: Արդէն կէս ճամբան կտրած էր, քուէարկելով բանաձեւ մը որ կը դժուարացնէ խափանարար ձեռնարկները :

Անցեալին մէջ ոեւէ երեսփոխան երբ 50 ստորագրութիւն հաւաքէր, կրնար ընդհատել վիճաբանութիւնները, նախապատուութիւն պահանջելով ուրիշ հարցի մը համար: Այսուհետեւ նախապատուութեան առաջարկները կրնան ըլլալ միայն վարչապետին պահանջով, կամ երկու ժողովներէն մէկուն յանձնախումբի նախագահին առաջարկով, պայմանաւ որ յանձնախումբին անդամները համաձայն ըլլան ջախջախիչ մեծամասնութեամբ :

Նոր ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը պիտի սկսի յառաջիկայ չաբթու: Կառավարութիւնը երկու կարեւոր օրինագիծներ պատրաստած է: Մէկը արմատական փոփոխութիւններ կ'առաջարկէ հարկային դրութեան մէջ, եկամուտի երկու տարբեր տուրքերը վերածելով մէկի՝ (18 %): Երկրորդ օրինագիծը կը ներկայացնէ 1949ի նախահաշիւը, որուն գումարն է 1281 միլիառ ֆրանք,— իբր 300 միլիառ ֆրանք աւելի, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ:

Արտակարգ ելմտացոյցը, որ կը վերաբերի վերաշինութեան, պատերազմի վնասներու հատուցման եւ ճարտարագործութեան արդիացման, պիտի կազմէ յաւելուած մը այս օրինագծին : Արտակարգ ելմտացոյցը կը հաշուեն 620—640 միլիառ ֆրանք:

• Ի՞նչպէս պիտի ճարուին այս գումարները • ուրիշ խօսքով, ի՞նչպէս պիտի գոցեն բացը :

Արտադրութեան տուրքին յաւելումէն կը յուսան ստանալ 50 միլիառ: Տասը առ հարիւր աւելցնելով բոլոր տուրքերը՝ 100 միլիառ, «ազատ» փոխառութենէ՝ 60 միլիառ: Եթէ այս վերջին գումարը չճարուի, մինչեւ Յուլիս 1, ուրիշ միջոցներ պիտի խորհուին :

Համեմատական ցուցակ մը պատրաստուած է, թէ եկամուտի տուրքին (18 %) եւ թէ 10 % յաւելուածականի համար: Այսպէս, առաջին 50.000 ֆրանքին համար տուրք չկայ: Մինչեւ 150.000 ֆրանք եկամուտի համար որոշ կրճատում կը նախատեսուի, 150.000էն վեր՝ 18 %: Վաճառականներու համար կը պահուի ներկայ դրութիւնը (միանուագ, forfait):

Անհատ արհեստաւորներու համար (artisans) սակը կէս առ կէս կը զեղչուի՝ 250.000է վեր գումարներու համար: Կը մնան ընտանեկան հոգերու համար եղած կրճատումները :

10 % յաւելումը պիտի հաշուեն հետեւեալ համեմատութեամբ․— 10 % տուրք՝ 120.000էն 200 հազար ֆրանքի համար, 15 %, երբ եկամուտը 200 հազարէն 300 հազար ֆրանք է, 20 %՝ 300 հազար – 500 հազար ֆրանքի համար, 25 առ հարիւր 500.000–800 հազարի համար: Աստիճանաբար աւելնալով, տուրքի համեմատութիւնը կը բարձրանայ 30, 40, 50 %ի, եւ վերջապէս 60 %, երբ եկամուտը երեք միլիոնէն աւելի է:

Ներկայ օրէնքով նախընթաց տարուան տուրքերն են որ կը գանձուին պարբերական ագդարարութիւններով: Նոր օրէնքին տրամադրութեամբ գանձումը պիտի կատարուի ընթացիկ տարուան եկամուտներուն կամ շահերուն վրայ, վեցամսեայ մասնավճարներով:

Ամուրիներէն աւելի պիտի գանձուի :

Ներկայ օրէնքով ընկերութիւնները անձեր նկատելով, տուրքի կ'ենթարկուէին համաձայն սովորական կանոններու: Այսուհետեւ անոնք ենթակայ պիտի ըլլան մասնաւոր տուրքի մը, 24 % համեմատութեամբ :

Մէկ խօսքով երկու օրինագիծները կը պարունակեն բազմաթիւ նորութիւններ եւ նրբութիւններ, որոնց մասին լուսաբանութիւններ պիտի հրատարակենք երբ քուէարկութիւնը կատարուի : Վարչապետը կը սպառնայ հրաժարիլ եթէ մերժուին առաջարկուած օրէնքները:

★ Քանի մը ամիս առաջ կառավարութիւնը ջնջեց վարձու աշխատաւորներու (salarié) տուրքը, 5 % վճարք մը պարտադրելով գործատէրերուն: Այս դրութիւնը ատեն մըն ալ պիտի շարունակուի․ բայց ի վերջոյ այս դասակարգն ալ ենթակայ պիտի ըլլայ տուրքի :

Արտադրութեան տուրքը պիտի հաշուեն 20 %, եթէ Ազգ․ ժողովը քուէարկէ նոր օրէնքը :

★ Ամուրի մը, որ 5760 ֆրանք տուրք ունէր 150.000 ֆրանքի վրայ, նոր օրէնքով պիտի վճարէ 3000, եւ այսպէս համեմատաբար (մինչեւ 4 միլիոն ֆրանք եկամուտի համար՝ 1.828.000): Ամուսնացած բայց անզաւակ մարդ մը՝ տուրքի են–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԽԱՐԽԱԲՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ՝ ԳՈՐԾԸ...

Այս սիւնակներուն մէջ յաճախ խօսած ենք լեզուական հարցերու մասին: Առիթ պիտի ունենանք աւելի յաճախ խօսելու նաեւ ասկէ ետք, ոչ թէ անպատճառ լուծումներ գտնելու, այլ միշտ օրակարգի վրայ պահելու համար հայ լեզուի հարցը եւ հանրային հետաքրքրութիւն ստեղծելու անոր շուրջ :

Լեզուն կիրք մը պէտք է ըլլայ նաեւ մեզի համար հայկաքաղաքներուն համար: 1846 — 48ական թուականներուն, — ինչպէս դիտել կուտայ Հ. Ներսէս Ակինեան ,— մասնաւորաբար Վիէննական Մխիթարեաններուն մէջ կը սկսի վերադարձի շարժում մը դէպի զուտ ոսկեդարեան հայերէնը՝ զայն մաքրելու համար յունաբան եւ լատինաբան դպրոցներու բերած աղճատումներէն եւ նորաբանութիւններէն :

Լեզուն կիրք մը պէտք է ըլլայ նաեւ մեզի համար:

Զունինք անշուշտ 48ի սերունդին ձգտումը՝ վերադառնալու ոսկեդարեան հայերէնին: Զունինք նաեւ այդ սերունդին ճաշակը, ըմբռնումները, հակումներն ու տրամադրութիւնները : Սակայն պարտաւոր ենք քալել անոր հետքերուն վրայէն՝ մաքրելու համար մեր լեզուն ոչ միայն յունաբան ու լատինաբան, այլեւ...«հայաբան» դպրոցներու բերած աղճատումներէն , խօթութիւններէն ու խաթարումներէն :

Այս կէտին մէջ աւելի աններող էին հինները, աւելի բծախնդիր եւ աւելի հոգածու՝ լեզուի մաքրութեան, անշուշտ գրաբարը ունենալով իբրեւ հիմ: Նորերուն գերակշռութիւնը այդ սերունդին վրայ՝ գիտութեան մէջ չէ թերեւս, այլ — արուեստին: Նորերուն համար լեզուն արուեստ մըն է՝ գիտութիւն մը ըլլալէ առաջ կամ ըլլալով հանդերձ :

Հին գլուխ «բանասէր» մը՝ Տօքթ. Գ. Սեւեան, ասկէ շուրջ վաթսուն տարի առաջ, կը յանձնարարէր «հին հայերէն աղէկ չգիտցողներուն՝ մատենագրական ասպարէզէն քաշուիլ» :Ու կ՚աւելցնէր. «Իւրաքանչիւր ոք իր հաճոյից, քմաց եւ մտացածին գաղափարաց տակ չգրէ ինչ որ գրէ, այլ ամենայն մտադրութեամբ, ամենայն փութով կանոնի հետեւի, քերականական օրէնքներն յարգէ»: Մենք հիմա, մեր ծանր հրեստանիով, չենք կրնար «մատենագրական ասպարէզ»էն քշել ոչ միայն հին հայերէն աղէկ չգիտցողները, այլեւ մինչեւ իսկ նոր հայերէն քիչ գիտցողները կամ բնաւ չգիտցողները: Եւ թոյլ տուած ենք, որ անոնք «մաքրեն» մեր լեզուն՝ զայն վերածելով Բաբելոնի :

Ցաւակցութիւնը ունինք յայտարարելու, թէ առաջ ենք 48ի սերունդէն, թէ առաջ ենք մանաւանդ «բանասէր» Սեւեաններէն . սակայն ոչ առաջիններին կիրքը ունինք, ոչ ալ գոնէ վերջիններուն կանոնապահ ընթացքը: Որոշ տեղ մը համնելէ եւ որոշ նուաճումներ ընելէ ետք լեզուի եւ գրականութեան մարզերուն մէջ, մենք հիմա կարծես սկսած ենք նահանջել: Արծրունիի բառով՝ գրեթէ «ոչինչ առաջադիմութիւն ցոյց չենք տալիս» :

Բայց լեզուն մեզի համար պայման մը չէ այլեւս, այլ նախապայման մը, յաւիտենական ճշմարտութիւն մը, որ կը ծնի ու կը մեռնի ազգին եւ ազգային գիտակցութեան հետ: Հովանի մըն է, որուն տակ մենք մեզ ապահով կը զգանք տօթէ ու խորշակէ:

Այս հովանին պէտք է կանգուն պահել:

Մեր իրաւունքը ու նաեւ մեր պարտքն է ըլլալ անհուաճ ախոյեաններր հայ լեզուին, զայն նկատելով ամրապինդ ԽԱՐԻՍԽ մը :

Զի բաւեր միայն բաղձանքներ ու դժգոհութիւններ յայտնել: Անհրաժեշտ է գտնել միջոցր ազգային վէմ մը դարձնելու այս խարխախը, այսինքն ստեղծելու աշխարհաբարի ոսկեդարը: Մեզմէ ամէն մէկը, — անհատ, թերթ, ընկերակցութիւն, դպրոց թէ կուսակցութիւն ,— պէտք է լծուի այս փրկարար, այս փրկագործ աշխատանքին: Ամէն մէկը՝ իր չափով, համաձայն իր կարողութիւններուն եւ կարելիութիւններուն :

Ամէնէն առաջ հետամուտ պէտք է ըլլալ ըստեղծելու լեզուական միօրինակութիւն, աւելի համեստ բառով մը՝ ուղղագրական եւ քերականական միակերպութիւն: Անհնա՞ր է ասիկա. չենք կարծեր: Քիչ մը գիտութիւնը եւ շատ մը գուրգուրանքը պիտի բաւեն «աննուաճելի»ն նուաճելի դարձնելու:

Վերջապէս ո՞ւր տեսնուած է, որ նոյն բառը երկու – երեք եւ աւելի ձեւերով գրուի երբեմն նոյն գրքին կամ նոյն թերթին մէջ եւ կամ նոյն հեղինակին կողմէ: Ու սովորական է այլեւս ամէն օր հանդիպիլ սա տեսակ երկուութիւններու. արձագանգ–արձագանք, թաղուն–թաքուն, բախիլ – բաղխիլ, դժբախտաբար – դժբաղդաբար, ղերթ – ղերդ, խենթ – խենդ, ամբարիշտ – անբարիշտ, ամենէն – ամէնէն, քող – քօղ, կը գրուի – կը գըւի, ազնուութիւն - ազնուութիւն, կը սպասէ–կ՚ըսպասէ – կ՚սպասէ եւն եւն.: Ասիկա կը նշանակէ գրել ըստ «իւր հաճոյից, քմաց եւ մտացածին գաղափարաց», ինչպէս որ պիտի ըսէր Տօքթ. Սեւան: «Ես ասանկ կը գրեմ», «ասանկ ալ կ՚ըլլայ, անանկ ալ». այս ձեւի արդարացումները գոյութեան իմաստ չունին եւ կը ծառայեն դժողին տգիտութիւնը միայն քողարկելու: Եթէ ըսելիք մը ունենալը գրելու արուեստին մէկ մասն է, միւս մասը զայն ուղիղ ու գեղեցիկ ձեւով մը ըսելն է սակայն: Իսկ բուն արուեստը կը կայանայ այս երկու «կէս»երը միացնելուն մէջ :

Արդ՝ իբրեւ գլխաւոր պայման հայ լեզուի մաքրութեան, մշակման ու զարգացման, կ՚առաջարկենք հետեւեալ միջոցները .

Ա.— Կարելի ամէն հոգածութեան առարկայ դարձնել մեր թերթերը, որոնք ամէն օր գրականութիւն եւ արուեստ կը բաշխեն:

Բ.— Աւելի խնամք ու հոգ տանիլ հայերէնի ուսուցման՝ մեր դպրոցներուն մէջ:

Գ.— Քաջալերել, բարոյապէս և նիւթապէս, հայերէնի ուսուցիչները, հայ լեզուի մէջ առաջնութիւն շահող աշակերտները, հայերէնի ուսուցման համար պատրաստուած լաւագոյն դասագիրքերու հեղինակները :

Դ.— Ձեռնարկել թարգմանութեանը օտար գլուխ – գործոցներու, ճոխացնելու համար հայ լեզուի բառամթերքը :

Ե. Պատրաստել ֆրանսերէնէ եւ անգլերէնէ հայերէն բառարաններ, հետամուտ ըլլալով գտնել այդ երկու լեզուներուն յատուկ բառերուն, ոճերուն եւ բացատրութիւններուն համապատասխան հայերէնները :

Զ.— Օգտուիլ գրաբարէն, հին մատենագիրներու գործերէն եւ դաւառաբարբառներէն՝ ընտրողաբար մեր աշխարհաբարին մէջ մտցնելու համար գեղեցիկ բառեր, ասոյթներ եւ բացատրութեան ձեւեր :

Է.— Հաստատել ուղղագրական միօրինակութիւն մեր լեզուին մէջ:

Ը.— Ընդունիլ միօրինակ տառադարձութիւն:

Թ.— Թերթերու մէջ հաստատել մասնաւոր բաժիններ՝ բացատրելու եւ ժողովրդականացնելու համար քերականական եւ ուղղագրական կանոնները: Միաժամանակ տարածել ընթերցասիրութիւնը՝ ամէն հայ տունէ ներս մտցնելով հայ գիրքըն ու թերթր :

Ժ.— Դպրոցներէ դուրս՝ հաստատել հայագիտական, աւելի նեղ իմաստով՝ հայ լեզուի դասընթացքներ :

Եւայլն, եւայլն:

Առ այժմ կը գոհանանք այս թելադրանքները ընելով, առանց անոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ ծանրանալու առանձին առանձին: Ուրիշներ թերեւս քիչ կամ շատ գտնեն այս «պատուիրան»ները, որոնց շուրջ կարելի է խօսիլ միշտ վիճաբանական կարգով, յօգուտ եւ ի պաշտպանութիւն հայ լեզուի:

Մեր նպատակը եղած է ու պիտի մնայ միշտ գործը՝ խարխափումներէն ետք:

(Խմբագրական՝ «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՆԿՈՅԻ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Դ.

Սանամերը մէջտեղ է բերում «Լուսաբեր» այբբենարանը. բաց է անում առաջին էջը:

— Վերէն վար երեք գիծով իրար միացած. այս փոքրիկ գիրը տեսնո՞ւմ ես, Քաւոր :

— Շատ եմ տեսել ու քովէն անցել:

— Հիմա կանգ պիտի առնես, ու բարեւի պիտի կենաս իր առջեւ: Սա Անդրանիկն է, Արամն է, Ազատութիւնն է. Այքն է. սաա՛... Այս փոքրիկ գրով է, որ գրում եւ կարդացւում են այդ հսկաները, եւ սրբութիւնները: Ով այս գիրը չճանաչէ, նա հայ ազգի պաշտպան զինուորը , պահակը չէ , երբ պայքարի համար զէնքն անօգուտ է: Քո մատղէր ատրճանակը՝ տասը փամփուշտով՝ այս մէկ գրի առջեւ ոչնչութիւն է. իսկ ամբողջ այբբենարանի առջեւ ամենաուժեղ զէնքերով զինուած բանակներ կը պարտուեն: Սա զէնք է, որ ամենաբռնակալ իշխանը անգամ չի կարող խլել այն զինուորի ձեռքէն, որ այս զէնքով է զինուած:

Հայ զինուո՞ր, խմբապե՞տ... նոյնիսկ հայ չէ այն մարդը, որ իր պաշտպանութեան համար այս զէնքով չէ զինուած:

Քաւորը յուզուած, կարմրած է, բայց սանամէրը ուշադրութիւն չի դարձնում :

— Հիմա տես այս աւելի պզտիկ գիրը,որ Աի պէս է, բայց երկու գիծ ունի միայն: Սա Սիմէոն Զաւարեանն է, Սասունն է, Սուլուխն է, Սարդարապատն է: Ս. Սա Րաֆֆին է .— Ր:

— Է՛ Է՛ Է՛ :

= Այս էլ քո էն : Հիմա տես թէ, այս չորս գրերը ինչ կարող են անել, երբ քով քովի բերենք: Առնենք Սիմոնի անուան առաջին տառը, քովը դնենք Անդրանիկի անուան առաջին տառը, եղաւ ՍԱ: Աւելցնենք Րաֆֆու անուան առաջին տառը , եղաւ ՍԱՐ : Քիչ հեռուն դնենք քո էէն, կարդանք. ՍԱ ՍԱՐ է: Սար է, պարոն խմբապետ, որ կռուի ժամանակ կուրծք եւ թիկունք կը պաշտպանէ :

Սանամէրը բաց է անում դասագրքի այբ ուբէնի էջը: — Բանք Օթոման, Բարկէն... Բր: Գէորք Զավուշ, Գալուստ Ալոյեան, Գիւլխանդանեան, ո՞ր մէկն ասեմ. Գը: Դաշնակցութիւն, Դրօ, Դեւրիկ, Դր: Եղիշէ Թօփչեան, Երեւան, Ե: Զանգեզուր, Զէյթուն... Զը: Էջմիածին , ճանաչում ես արդէն, Է: Թնդանօթ, Թադէոս, քաշէ Թուրքի վրայ, Թ : Ժիրայր , Ժ: Իշխան Ի: Լեւոն, Լալվար, Լ: Էս էլ Խնկօն է. Խ:

— Զելաւ, Սանամէր, բերանը բացեց քաւորը, — Խնկօն պզտիկ ա, էդ Խանն ա, Խէչօն ա. Խանասորն ա:

Սանամէրը շարունակում է, երկաթը տաք – տաք ծեծել: — Զ ձի թէ քո ձին աննշան է. Սա – սոսցի Դաւիթի Քուռկիկ Ջալալին է.

— Ջիրաւի դաշտը կայ :— Լրացնում է Խնկօն:

— Ղ Ղարաքիլիսա:

— Ղեւոնդ երէցը կայ:

— Ճ. ճշմարտութիւնն է :

= Ով չճանաչէ՝ մօրէ ծնած չէ :

— Մ. քո ընկեր Մարտիրոսն է:

= Մէջքին էլ մաուզէրն է, թշնամու մահն է:

— Յ. յեղափոխութիւնն է, Հ. Յ. Դ.ի միջին գիրն է:

= Մէկ տուն կը շինէ, մէկ տուն կը քանդէ. նայած յեղափոխութեան նպատակն ինչ ա:

— Ն.ը Նալբանդեան Միքայէլն է. Նախիջեւանն է, որ Թուրքի ձեռքն է:

= Թուրքին հալալ անող Հայը իշու ձագ է : Շան զաւակ է:

— Շ. Շարուրն է, որ Թուրքէն մաքրուած է:

= Նորէն Թուրքերով բնակեցնողը Հայի դահիճ է:

— Զ.: = Զօլօն է. ինձ պէս անգրագէտ, բայց հոգի տղայ է: Չէ, սանամէր, գիր չգիտցող հայդուկը Հայ է, գիր չգիտնալը իր յանցանքը չէ:

— Պ... = Պատիւն է, որ պաշտպանել պէտք է: — Ջ... = Ջանլալդն է:

— Ռ... =Ռոստոմն է:

— Ի՞նչ ցն է, որ չես հաւանում. խե՛ե՛ղճ Փէտայիներ, անանուն նատակներ, խմբապետ Խնկոյի սիրտը ձեզ հետ չէ:

= Կայ, սանամէր, թէ էդ գիրը Ֆէտային է, Խնկոյի համար սրբութիւն է. իր տեղը Անդրանիկի, Արամի եւ Ազատութեան քովն է:

— Քո ասածը կը լինի, երբ այբ ու բէնի շղթայի ծայրերը քով – քովի բերենք եւ օղակ կազմենք, պսակ անենք, մեր գլխին դնենք: Ուրե՞մն:

Խօսքը մնաց սանամօր բերանը: Սանահէրը ներս մտաւ օրուան լրագիրը ձեռքն :

Երկու, երեք օր Քաւորը չեկաւ սանամօրը այցելութեան: Սանամէրը ենթադրեց , թէ նրան վշտացրել էր անգրագիտութեան խօսք անելով : Մտածում էր ինքը գնալ նրան տեսութեան,եւ կատակելով՝ սիրտը առնել:

Մի երեկոյ, երբ սանահէրը ժողովի էր գնացել, ու սանամէրն առանձին էր տանը, Խնկօն ներս մտաւ մի տեսակ վարանումով, որ նրան յատուկ չէր այդ տան մէջ:

Սանամէրն սպասեց, որ առաջին խօսողը քաւորը լինի:

— Սանամէր : = Հրամմէ, Քաւոր:

— Գիտէի որ սանահէրս տանը չէ, դրա համար հիմա եկայ:

= Ինչո՞ւ, ի՞նչ ունես սանահօրդ դէմ:

— Բան չունեմ, բայց էն որ քեզ պիտի ասեմ, չեմ ուզում որ մարդ իմանայ,նոյնիսկ սանահէրս:

Սանամէրը լռեց, սպասելով նրա խօսքի շարունակութեանը:

— Սանամէր, իսկապէ՞ս ուզում ես ինձ կարդալ սովորեցնել:

Սանամէրն ազատ շունչ քաշեց ներքին գոհունակութեամբ:

— Գրելն էլ հետը, քաւոր, ինչո՞ւ ոչ, լաւ է ուշ, քան երբեք: Այն որ երեխան տարիներում է սովորում, մեծի համար օրերի խնդիր է, եթէ ուզենայ:

— Երեսունս անցնելէն յետո՞յ, հապա եթէ չյաջողեմ, դրա համար չեմ ուզում, որ մարդ իմանայ, նոյնիսկ սանահէրս:

— Ուզածդ այդ լինի, քաւոր, մարդ չի իմանայ, մինչեւ այն օրը, երբ դու ուզենաս լրագիր կարդալ, որ ուրիշներն իմանան:

— Պիտի գա՞յ այդ օրը:

— Եւ շատ շուտ, քաւոր: Հիմա իսկ սկսինք, առ առաջին դասդ :

— Առաջին դասս առել եմ արդէն, Ան Անդրանիկն է, Արամն է, Ազատութիւնն է...Ես իմ Աստուած, էդպէս կարդալ սովորելը գործիս գալիս է:

(Մնացեալը յաջորդով) ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գիտական անուղիս

ՄԱՐԴՈՒՆ ԲԱՐԵՇՐՋՈՒՄԸ.— Ինչպէս գիտենք, Տարվինի վարդապետութեան համաձայն, մարդկային սեռին բարեշրջումը սկսած է կապիկով եւ վերջացած մարդով: Կարգ մը գիտնականներ կը պնդեն թէ մարդը երբեք սերած չէ կապիկէն, այլ կապիկը եւ մարդը ծագում առած են միեւնոյն նախահայրէն:

Գիտութիւնը այլեւս խօսքը չըներ «Սիմէսք» տիպարներուն, այլ «նախնական» տիպարներուն: Ամէն մարդկային էակ իսկական չարժուն թանգարան մըն է ուր ներկայացուած են բոլոր տիպարները:

Կենդանաբանները մարդկային և կենդանական սեռերուն մէջ 212 հասարակաց գիծեր գտած են. բոյսերն ալ բնախօսական կազմութեամբ մեծ նմանութիւն ունին ստորադաս կենդանիներուն հետ: Բնախօսներու կարծիքով, հազարաւոր տարիներ առաջ ինչ ինչ մկաններու շնորհիւ մարդը կենդանիներու նման կրնար ականջները շարժել, ճանճերը քշելու համար, ուրիշ մկաններով դանկին մորթը շարժել, եւն.: Անկէ զատ, նախնական մարդոց տեսողութեան եւ հոտառութեան գործարաններն ալ բաղդատաբար զօրաւոր էին: Մսակեր կենդանիները, մասնաւորապէս շուները՝ պահած են իրենց սուր հոտառութիւնը, իսկ թռչունները՝ իրենց սրատեսութիւնը: Հին դարերէն մեզի ժառանգ մնացած են կուրաղին եւ վահանադեղձը, որոնք պահած են իրենց նախնական ձեւը եւ կորսնցուցած իրենց օգտակարութիւնը:

Մարդը հրաժարելով իր նախադարեան կեանքէն, կորսնցուցած է նաեւ ուղղութիւն գտնելու իր զգայարանը (sens de l'orientation), մինչդեռ կենդանիներն ու թռչունները՝ մասնաւորապէս գաղթող թռչունները պահած են այդ կարողութիւնը:

Ձգեցէք մարդ մը ամայի անապատի մը կամ վայրի անտառի մը մէջ ուր ոչ ճամբայ կայ եւ ոչ ցուցատախտակ, կարելի չէ որ ան իր ուղղութիւնը գտնէ անշուշտ առանց կողմնացոյցի, մինչդեռ անասունները անվարան կը գտնեն իրենց որջը կամ բնակարանը, որչափ որ հեռու ըլլան անկէ:

Գալով մարդկային սաղմին, ան ալ կը կրէ փոփոխութիւններ: Արդարեւ, մայրդակազմութենէն գիտենք թէ յղութենէն երեք շաբաթ վերջ, մարդկային սաղմը որ մօր արգանդին մէջ հետզհետէ կը կազմաւորուի, բնաւ տարբերութիւն չունի մողէզի, ձուկի, թռչունի եւ սողնաւոր կենդանիներու սաղմէն: Յղութեան եօթներորդ ամսուն մէջ միայն մարդկային սաղմը կը հասնի իր կատարելութեան:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— 1926 Մայիս 2ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ կազմակերպուած էր բանախօսութիւն մը ուր պիտի խօսէր Աւետիս Ահարոնեան: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր, երբ տեղի ունեցաւ ծանօթ յարձակումը:

Երկուշաբթի իրիկուան նոյնքան ու աւելի բազմութիւն լեցուցած էր նոյն սրահը: Ոտքի վրայ կենալու տեղ իսկ չկար:

Ընկերներ Թաթուլեան եւ Լեւոն Ալէմեան արտասանեցին Ահարոնեանէն, իսկ մեր սանուհի ընկերուհի Թութլեան երգեց «Սեւ խաւար»ը:

Ընկեր Միրզէ եւ Պ. Յակոբ Վարժապետեան քանի մը դրուագներ յիշեցին Ահարոնեանէն:

Քառասուն վայրկեան տեւող ժապաւէնի մը վրայ ի հարկէ չէինք կրնար սպառել Ահարոնեանի ամբողջ կեանքն ու գործունէութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ գնահատելի էր կատարուած աշխատանքը:

Երա՞գ է շարժանկարի վերածել մեր կարգ մը հերոսամարտները, ինչպէս կ'առաջարկէր Որսորդ: Ընկերութիւն մը կրնար գլուխ հանել այդ գործը, քանի մը միլիոն ֆրանք դրամագլուխով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Դեկտեմբեր հինգը, Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) համար անմոռանալի թուական մը պիտի մնայ:

Նոյն օրը, առտուն ժամը 10ին տեղի ունեցաւ մեր կրտսերներուն եւ St. Donatի միջեւ ախոյենական մրցումը, ուր մերոնք շահեցան 3—2:

Կէս օրէն ետք տեղի ունեցաւ մեր եւ Nyonsի միջեւ ախոյենական Promotion d'Honneurի առաջին Match Retourը: Մերինները շահեցան մրցումը 3—2: Գլխաւոր դատաւորն էր Պ. Mielly: Նիոնցիները, նախապէս պարտուած էին իրենց դաշտին վրայ մեր դէմ, այս անգամ իրենց անկարելին կը փորձէին խաղը շահելու համար: Արդար ըլլալու համար ըսենք որ երկու կիսախաղերուն ալ տիրապետող դիրքի մը մէջն էին: Այս պատճառով էր որ շահեցան երկու նշանակէտ: Բայց ի վերջոյ տեղի տուին մերոնց զօրաւոր ճնշումներուն:

Յաղթական նշանակէտը ըրաւ մեր Գիւլխասը, խումբին պատիւը փրկելով, իսկ երկու նշանակէտները, շահողն էր մեր երիտասարդ յառաջապահը, Յակոբ Գազանճեան:

Այժմ ընդհ. դասաւորման մէջ, մեր խումբը երկրորդ կը հանդիսանայ: Խումբին լաւագոյն խաղացողները այս անգամ ալ բացակայ էին:

Մեր պահեստիներն ալ նոյն օրը խաղացին F. C. V.ի պահեստին դէմ ախոյենական որ իր «փուլին» լաւագոյններէն է:

Մրցումը վերջացաւ հաւասար, Match-nul:

Դեկտեմբեր 12ին կը սկսի մեր առաջին Coupe de Lyonnaiseի ախոյենական շարքը:— Թղթակից

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳԱՌԶՈՒԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Դեկտեմբեր 7ին բացուեցաւ երիտասարդ նկարիչ Գառզուի նկարահանդէսը Տրուան-Տավիտի սրահին մէջ: Ֆրանսացի գեղարուեստական քննադատ մը, Ա. Պ. կը գրէ այս առթիւ.—

Գառզու ցուցադրած է իր նոր նկարներէն շուրջ 40 հատ: Իր վերջին ցուցահանդէսէն, այսինքն երկու տարիէ ի վեր, իր գործերէն ամբողջական պատկեր մը չէինք ունեցած աչքի առջեւ: Նոր նկարներէն ոչ թիւ մը պատրաստած է Հօթ Փիռէնէի մէջ, Արժըլէսի վրայ բարձրացող լեռներուն ծոցը, ուր անցուց քանի մը ամիս անդորրի եւ առանձնութեան մէջ: Այս լեռնային դաշտանկարներէն զատ, պիտի տեսնենք այնտեղ նաթիւռ մորթներ, շարադրութիւններ եւ վերջապէս ծովային նկարներ նոյն ներշնչումով:

Այս վերջին գործերուն մէջ կը յայտնուի հայրենաբաղձութիւնը լայն տարածութիւններուն ուր քանի մը աւերակներ բաւական են ստեղծելու հէքեաթային տիեզերք մը:

... Մեկնելով իրականութենէն, կամ իրականին համաձայն դաշտանկարէ մը, Գառզու խոյս կուտայ յանկարծ դիւթական աշխարհի մը մէջ զոր կը լուսաւորէ անծանօթ արեւ մը: Այն ատեն է որ ամէնէն սովորական առարկաները իր վրձինին տակ կը ստանան յայտնութեան տեսարաններուն վայել հրէշներու երեւոյթը: Արօրը եւ երկրագործական գործիքներու մեծ մասը կը լեցնեն այս գիւղական պատկերազարդումը: Ագարակի անկիւններ ուր կը ցցուին մանգաղներ, ամբարները իրենց այլատեսակ առարկաներով, «փոռէ»ներու տնակները, «մանէժ»ները, խրած նաւերը ինչպէս տեղատուութեան հրէշներ, մաս կը կազմեն, երազողին տեսողութեամբ ձեւափոխուած, անհանգիստ Գառզուին ներկայացուած նիւթերուն: Իր մտածման բնական մէկ խաղովը, ան կը տարափոխէ սովորական առօրեան:

Երբ կը նկարէ, Գառզու կը խորասուզուի երազին մէջ: Բնութիւնը անոր ականջին կը փափսայ հէքեաթներ որոնց կախարդանքը կը հմայէ զինքը եւ զայն կ'առաջնորդէ դէպի կեանքէն շատ հեռու, դէպի աշխարհ մը որ իրն է եւ որ կը պարզէ խոր երկինքներ ուր անիրական լոյս մը կը խաղայ:

... Ան կը հետեւի իր երազին, կ'աշխատի ձեռք ձգել իր տիեզերքը: Եթէ քննենք իր արտադրութիւնը տասը տարիէ ի վեր, պիտի հաստատենք որ հայ նկարիչը կ'աշխատի միշտ միեւնոյն ոգիին մէջ, հետապնդելով իր ներքին երազին մարմնացումը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատրիարքին դիմումին վրայ, Գարեգին Կաթողիկոս հեռագրով խնդրած է Հ.Բ.Ը.Մ. Կեդր. Վարչութենէն բացառիկ յատկացում մը եւս Պաղեստինի հայ աղէտեալներուն համար: Բարեգործականի Կեդր. Վարչութիւնը պատասխանելով այս կոչին, տասը հազար տոլարի նոր գումար մը կը տրամադրէ այդ նպատակին: Մինչեւ հիմա 20 հազար տոլար տրամադրուած էր: Ուրեմն 30.000 տոլար եղաւ, բացի իր տարեկան չորս հազար տոլարի վարկէն, ինչպէս նաեւ իր միջոցով տրամադրուած Կիւլպէնկեանի նուէրէն, ի նպաստ քանդուած վայրերու շինութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

— Ես քանի տարի է ծովու վրայ ապաստանութիւն կ'ընեմ. Հոռոմները իմ երեք նաւս այրեցին, ես անոնց քսանը կողոպտեցի այրեցի. ես նաւէ սնակ չեմ տար, բայց տասնըհինգ օր մը կայ որ պահպանութիւնը սկստկացուցին. մեծ ծովերուն ամէն ժայռերը, ծակ ու ծուկը կը քննեն, կը նային, ցամաքն ալ Սամեստիոյ իշխանին զօրքերը աւելցուցին, անզգամութիւնը շատցուցին. Հայը ամէն տեղ կը հալածեն եւ կ'ըսեն թէ ձեր իշխանը փախեր է բանտէն արքայական քաղաքը, ան կը փնտռեն: Ձեզ ամէնքդ ալ պիտի ջարդենք: Մեր ծերերը կ'ըսեն թէ այսպիսի հալածանք չենք տեսեր: Ուր որ երկայն հասակ, սեւ աչքերով, սեւ յօնքերով երիտասարդ կը տեսնեն՝ կը կապեն Սամեստիա կը տանին, մեր լեռներն ալ այդպիսի մարդեր չա՜տ. մինչեւ հիմա քսան երեսուն մը տարին: Թէ որ անգամ մը ոտք կոխես, Աստուած վկայ ամէնքը ոտք պիտի ելնեն: Բայց ծովեզերքի պահպանութիւնը խիստ է:

— Ըսել է որ դուն ալ կը վախնա՛ս, Սարգի՛ս:

— Աստուած չընէ, հիմա՛ հրամանըրէ, Տարսոնի գետն ի վեր չոկեմ պզտիկ նաւս. աս մարմինը (կուրծքին մեծաձայն հարուած մը տալով) մէկ անգամ միայն պիտի մեռնի:

— Լա՛ւ, ըսաւ Թորոս գոհութեան ժպիտով եւ ուսին պզտիկ հարուած մը տալով, կը տեսնեմ թէ քաջ ես, քու նաւը գլխս պիտի տանի Կիլիկիա:

— Հէ՜... հիմա ահա սկսայ վախնալ, ըսաւ երիտասարդը քայլ մը ետ առնելով եւ մտածելով: Գիշերները՝ մթնելէ երեք ժամ ետքը արեւմտեան հով մը կը փչէ, կրնանք Ամանոսի եւ Կորիկոսի մէջ հազար ծոցերուն մէկը խոյանալ եւ մտնել, անգամ մը որ ցամաք ելնենք, ո՞վ կարող է մեզ ժայռերուն եւ անտառներուն մէջ համարձակիլ հալածել: Ես հինգ տղայ ունիմ, մէկը տասը մարդ կ'արժէ, Բարկէնը տեսայ, տասը մարդ ալ ան կ'արժէ. ծեռացեր է՝ բայց ամուր շինուած է. մենք եօթն հոգի կրնանք այդ լերան ժայռերու ճամբորդութիւնն ընել, եւ Աստուծով կը հասնինք: Այն օր Սեւ լեռները հարսնիք կ'ըլլայ:

Սարգիս իր անվեհեր արիութիւնը դտաւ սա վերջի խօսքերուն հետ, եւ աջ թեւը գօտիին վրայ դրած կը սպասէր, բայց Թորոս էր հիմա որ կը մտածէր: Յայտնի է թէ իրեն համար չէր մտածութիւնը. Եսիմէ էր որ իր միտքը կը տանջէր: Վասնզի ինք լաւ կը յիշէր եւ կը ճանչնար Տորոսի ափափայքն ու գահավէժները եւ կ'երեւակայէր թէ ինչչա՛փ տաժանելի պիտի ըլլար այս ըսած ուղեգնացութիւնը քաջակորով մարդկանց համար, ուր կը մնար բիւզանդական պալատներու մէջ քնքուշ սնած աղջկան մը համար զայն դիմագրաւել:

— Ե՞րբ կրնանք ուրեմն ըսաւ իշխանը, այս կղզին թողուլ:

— Չորս օրէն: Հիմա ես՝ վաղը պէտք է դառնամ եւ հոն իմ պատրաստութիւններս տեսնեմ, թէ որ անկարծելի արգելքի մը չհանդիպիմ՝ չորրորդ գիշերը հոս եմ, եւ նոյն իրիկուն ճամբայ կ'ելլենք:

— Ինչո՞ւ համար հիմա ճամբայ չելնենք մենք ալ միատեղ:

— Պատրաստութիւնը՝ իշխան, ոչ քեզի եւ ոչ ալ ինծի համար է, ըսաւ Սարգիս դանդաղելով, ես այնպէս կը կարծեմ թէ դու չես ուզեր այդ ծերը եւ այդ ....պատանին՝ որ քեզ հետ այս իրիկուն լեռնէն իջաւ՝ հոս թողուլ, ուստի անոնց համար գոնէ երկու ջորի պէտք է ճարել. քիչ մը ճամբու պաշար՝ ժայռերու մէջ տեղ-տեղ ծածկել, եւ մէկ քանի տղայ հոն ձգել, որպէսզի ոբոչեալ գիշերին ու ժամուն կրակ վառելով մեզի ուղեցոյց ըլլան:

— Ապրի՛ս, Սարգիս, գնա ուրեմն եւ պատրաստութիւններդ տես: Կարելի է ստակի պէտք ունենաս. առ ըսաւ՝ ու քսակ մը իրեն երկնցուց:

Սարգիս ետ քաշուելով ըսաւ.

ՄԵՐՆԵՑ

թակայ է 200.000 ֆրանքէն սկսեալ (ներկայիս՝ 5760, նոր օրէնքով՝ 2000)։ Երկու զաւակի տէր հայր մը (անոնց հոգը իր վրայ ըլլալով) տուրք պիտի վճարէ 500.000 ֆրանքի վրայ 14 հազար ֆր. (այժմ 23.280) եւն.։

★ Օրինագիծը ներուժ կը նախատեսէ այն հարկատուներուն համար որ չեն կատարած իրենց պարտականութիւնը, եթէ երկու ամսուան մէջ փակեն հաշիւները, 10 % յաւելումով։

Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

ԱՆԳԼԻԱ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՐԻ ՀՈՂԵՐ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը երկու օրէ ի վեր շատ կարեւոր վիճաբանութիւններ կը կատարէ միջազգային կացութեան եւ մասնաւորապէս արեւմտեան Եւրոպայի մասին։ Այս առթիւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին։ Պարզելով Պերլինի վիճակը, նախարարը յայտարարեց թէ որեւէ փոփոխութիւն չկայ, օդանաւային փոխադրութիւնները պիտի շարունակուին, մինչեւ որ պաշարումը վերնայ։ Ինք յոյս չունի մօտալուտ կարգադրութենէ, հակառակ չէզոք պետութեանց ջանքերուն։ «Այս կացութեան պատասխանատուն է Խ. Միութիւնը, որ երկուքի բաժնեց քաղաքը։ Անգլեւամերիկեան օդանաւերը, որոնք 6000 թոն ուտելիք փոխադրեցին երէկ, պիտի շարունակեն այս գործը, ինչ որ ալ ըլլայ ծախքը, ի դերեւ հանելու համար Խ. Միութեան ջանքերը որ կը ձգտին քաղաքէն դուրս նետել արեւմտեան պետութիւնները»։

Նախարարը մասնաւորապէս ծանրացաւ Ռուրի հարցին եւ գերման գործարաններու քանդումին վրայ, ջանալով փարատել Ֆրանսայի մտավախութիւնները։ Միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ չեն կրնար ընդունիլ Ֆրանսայի պահանջը — Ռուրի ճարտարարգործութիւնները դարձնել միջազգային — դիտել տալով թէ այդպիսի կարգադրութիւն մը պիտի խափանէ Գերմանիոյ աջակցութիւնը Եւրոպայի վերաշինութեան մէջ, «առանց խաղաղութիւն բերելու»։

Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրն ալ շօշափելով, Պ. Պէվին ըսաւ թէ շատ չանցած արեւմտեան աշխարհին ազգերը պիտի ներդաշնակեն իրենց տնտեսական եւ ռազմագիտական պաշտպանութեան միջոցները։ «Ես վստահ եմ թէ շատ չանցած արեւմտեան աշխարհին ելմտական եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները միասին պիտի նստին եւ հասարակաց ելմտացոյց մը, պաշտպանութեան հասարակաց նախահաշիւ մը եւ մեթոտ մը պիտի մշակեն»։ Գալով անմիջական ապագային, նախարարը շատ բան կը յուսայ Ատլանտեան դաշինքէն։ Եւրոպան դեռ երկար ատեն երկուքի բաժնուած պիտի մնայ։ Վերջացնելէ առաջ, Պ. Պէվին թելադրեց որ Ֆրանսա իր տնտեսական ծրագիրը յարմարցնէ անգլիականին եւ անհրաժեշտ պիտոյքներ ճարէ բրիտանական շուկային, ոչ թէ պերճանքի նիւթեր։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ աջակողմեան մեծ կազմակերպութեան՝ «Իսլամ Եղբայրութեան» կեդրոնատեղին փակուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, որ դուռները կնքեց կարմիր կնիքով։ Թերթերը կը գրեն թէ կազմակերպութիւնը լուծուած է, իբրեւ հետեւանք վերջին դէպքերու (սպանութիւն ոստիկանութեան վերատեսուչի եւն)։ «Իսլամ եղբայրութիւնը» ոչ միայն կրօնական, այլեւ քաղաքական կազմակերպութիւն մըն է, թունդ աջակողմեան։

ՊԻԶՄԱՐՔԻ թոռան թոռը, որ խմբագրապետն էր Պերլինի խորհրդային շրջանի թերթին, արեւմտեան Գերմանիա փախաւ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երեք չեխ զինուորներ, ամբաստանուած ըլլալով թէ պիտի սպաննէին հանրապետութեան նախագահը։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ 29 տարեկան փաստաբան մը, Թէոտոր Քուլոն, ամբաստանուած ըլլալով թէ նամակներ կը փախցնէր Ֆրէնի բանտէն։ Օրէնքը վեց ամիսէն երկու տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէ այս կարգի յանցանքներու համար։

ՃՇԴՈՒՄ.— Տէսինէն ընկեր Վ. Հիւսեան բողոքելով Պ. Բագրատ Խոստիկեանի մասին եղած ակնարկի մը դէմ, (Յառաջ, 4 Նոյեմբեր), կը յայտարարէ թէ վերոյիշեալ պարոնը Տէսին կը գտնուի երեք տարիէ ի վեր եւ որեւէ կասկածելի արարքի մէջ գտնուած չէ։

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Մանեա Կարապետեան եւ զաւակները, Սարգիս եւ Աշխէն կը յայտնեն թէ այս կիրակի 12 դեկտեմբեր յետ պատարագի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ (Արջ Պետրոս) մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կարապետեան, Անգալատեան, Մուրատեան գերդաստաններու բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին։ Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այց հանգուցեալին շիրմին, Պանթէօնի (Թոմիէ) գերեզմանատունը։ Սիրով կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ընկերներն ու բարեկամները։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ, «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reineի նոր եւ շքեղ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդակցութիւն.— Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet. métro Bourg la Reine։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻՉԸ)

ՆԻՍԻ ՄԷՋ այս կիրակի առտու ժամը 10—12։ Ciné Etoileի մէջ, Ave. de la Victoire։ Մուտքը հրաւիրատոմսերով։ Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— Գեղամ Խօսրովեան 1 rue Amiral Degraisse, Ա. Պէրպէրեանի ճաշարանը 29 rue Paganini, Սուրէն Ալեքսանեան 49 rue Lamartine, Արարատ ճաշարանը 1 Ave. Thiers, Յ. Խաչատուրեան 24 rue Assalit, Առաքել Ատալեան 183 Bld. de la Madeleine։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղիս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ՝, տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ըսկերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill։ Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ։ Մուտք 50 ֆրանք։

ՑՈՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուչի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy։

Կը խօսի Տիկին Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ (Շրջ. վարչութիւն)։ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։

Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆԻ նուագախումբին։ Առատ պիւֆէ դիմադրութիւն չունեցող գիներով։

Մուտք 100 ֆրանք։

Ծանօթ.— 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ։

ՇԱՎԻԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Սրբուհի ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Տէր Գալուստեանէ, Տէր եւ Տիկին Կզմէս Օհանեանէ, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ 500ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէր Գալուստեանէ 300 ֆրանք, ընդհ. գումար 1800 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի վարչութիւնը ջերմապէս կը շնորհաւորէ առաջին խումբին երկու օրինակելի մարզիկներուն՝ Պ. Խաչիկ Գալուստեանի ընդ Օր. Անահիտ Նուրիճանեանի եւ Պ. Գրիգոր Եկզովանեանի ընդ Օր. Մառի Պոյաճեանի ամուսնութիւնը։ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Եկզովանեանի ամուսնութեան առթիւ հազարական ֆրանք նուէրները.— Պ. Պ. Փիլիկեանէ, Գրիգոր Եկզովանեանէ, Տալագիւփէեանէ, Սարգիս Սարգիսեանէ, Պապիկեանէ։

Ս. ՇԱՄՈՆԷՆ Այրի Տիկին Խաչատուրեան իր ողբացեալ զաւկին՝ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Երուսաղէմի աղէտեալներուն։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն սիրալիր կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ԻՇԽԱՆ խումբը շաբաթ 11 Դեկտ. իրիկուն, ժամը 8.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին։

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, մասնաւորապէս ամերիկեան ծրար ստացողները այս շաբաթ ժամը ճիշդ 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ տեղեկութիւններ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Օհաննէսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Bld. Dugommier, Bar du Globeի ներքնայարկը։

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 14.30ին, 32 rue de Trévise։ Վարչութիւնը կը հրաւիրէ Միութեանս անդամ բոլոր նախկին ռազմիկները անպայման ներկայ ըլլալ։

ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ովսաննա Ստեփանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր Նազարէթեան կը տեղեկացնեն որ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան տարելիցին առթիւ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ։ Պիտի պատարագէ Նորընծայ Բաբկէն քհնյ. Արսլանեան, եկեղց. արարողութիւնները պիտի երգէ Սէնթ Անի «Սիփան» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձում Համբարձումեանի։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS
Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ։ Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակներըԿոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի, Գուրգէն Ալեմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով։

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, դրատուն Պարսամեան 46 rue Richer։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ կը խօսի ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահին մէջ, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs։ Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է «Ներկայ Ազգերու եւ Քրիստոսի վարչաձեւը»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle des Amis de L'Instructionի մէջ։
Տէր եւ Տիկին ՆՇԱՆԵԱՆ կը ներկայացնեն՝
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
եւ ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐԸ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 12 Décembre 1948 Կիրակի 12 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5718-Նոր շրջան թիւ 1129 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կարծողներ կան թէ նոր հոգեբանութիւն մը կը ստեղծուի Հայկական Արտասահմանի մէջ։ Տեսակ մը «Սփիւռքեան հոգեբանութիւն», ինչպէս կը գրէր պաշտօնակից մը։

Բացատրութիւնը ոչ միայն խորթ է, իբրեւ պատկեր, այլեւ անտեղի։

Չարամիտներ կրնան իրենց ուզած իմաստը տալ բանաձեւին։ Ինչպէս կ'ընեն արդէն։ Անոնց համար որեւէ ինքնուրոյն դիրք, ազատ մտածում, արդար պահանջ կամ քննադատութիւն համազօր են թշնամութեան։ (Կը հասկնաք իմաստը)։

Մեր խօսքը բարեմիտներու մասին է։ Անոնց որ կեդրոնախոյս ձգտումներ կը տեսնեն Հայկական Արտասահմանի մէջ։

Անո՞նք ալ կ'ուզեն որ մունջ — հարս ձեւանանք Երեւանի այլանդակութեանց հանդէպ։

Ի՞նչ։ Բարեւի՞ կենանք, իբրեւ բարեպաշտ բազմութիւններ, երբ կը հնչէ ձայնը.— «Վարդապետն ասաց»։

Չքննադատե՞նք լեզուական, գրական — գեղարուեստական բարբարոսութիւնները։

Չյիշեցնե՞նք թէ իրենք ամէն բան չեն, իբրեւ արտայայտիչը հայկական մշակոյթի եւ ստեղծագործութեան։

Չպահե՞նք մեր հարազատ գիծը։ Մտքի եւ ուղեգծի անկախութիւնը։

Չպաշտպանե՞նք մեր դարաւոր վաստակն ու սեփական ստեղծագործութիւնները։

Ձայն չհանե՞նք, երբ օր առաջ թաղել կ'ուզեն արեւմտահայ աշխարհաբարը, արեւելեանը պարտադրելով նորեկներուն։ Բոլորի՛ն։ Բանաստեղծին ու գրագէտին, ինչպէս հասարակ բանուորին։ Երիտասարդին, ինչպէս տարէցին։

Եւ, այստեղ պատասխանատուութեան չհրաւիրե՞նք անոնք որ, դրօշ — բռօ՛շ, կրաւորական դիրք բռնած են։ Այլ մանաւանդ անոնք որ անպատիւ մարզանքներ կը կատարեն, արդարացնելու համար հանրածանօթ բարբարոսութիւնները։ (Ի՛նչ տիպարներ, այս ճամբուն վրայ)։

Մեզի համար իրական տառապանք մըն է խօսիլ, վիճիլ այսքան տարրական հարցերու մասին։ Խնդիրներ, հոգեր, վտանգներ, որոնք բացատրութեան անգամ չեն կարօտիր։

Եւ սակայն, հարկադրուած ենք միշտ հնչեցնել ահազանգը։ Ոչ միայն չարամիտները սարսելու, սաստելու, այլեւ բարեմիտները լուսաբանելու համար։

Ոչ կեդրոնախոյս քաղաքականութիւն է այս, ոչ ալ ձգտում՝ հատուածական, «գաղթահայ մտայնութիւն» ստեղծելու։

Պարզապէս ինքնապաշտպանութեան պայքար։

Կ'ուզենք փրկել մեր մշակոյթը բարբարոսներու արշաւանքին դէմ։

Կ'ուզենք պաշտպանել մեր ինքնուրոյն արժէքները։

Կ'ուզենք արժեցնել հայրենիքէն դուրս կատարուած նուաճումները։ Սերունդներու անգին վաստակը։

Կ'ուզենք լրացնել Երեւանի պակասը։ Մանաւանդ որ, շատ լաւ գիտենք թէ՝ այնտեղ մարդիկ ազատ չեն լայնօրէն բանալու իրենց թեւերը, ծաղկեցնելով իրենց բոլոր կարողութիւնները։

Դեռ քանի՞ ամիս առաջ էր որ հեռաւոր Մոսկուան նոր սաստ մը կ'ուղղէր Երեւանի գրական ճակատին, մէկը միայն ծիծաղելի մեղքեր վերագրելով հայ գրագէտներու, բանաստեղծներու, բանասէրներու, գիտնականներու։ Մեղադրելով այնինչ բանասէրը թէ փառաբանած է պատմական ոսկեդարը։ Կամ սա բանաստեղծը որ Սեւանը երգած է... (Կը խօսինք առանձին)։

Կը կարծենք թէ ժամանակը չատոնց եկած է, համաձայնութեան մը յանգելու համար կարգ մը հիմնական հարցերու մասին։ Նոյնիսկ շատ ուշ մնացած ենք։

Եթէ Հայկական Արտասահմանը Մշակոյթի ճակատին վրայ եւս պիտի շարունակէ իր թարթափումներն ու թիւրիմացութիւնները,

Եթէ նոյն սերունդին մեծ ու փոքր արժէքներն ալ իրար պիտի չհասկնան,

Եթէ այս ջուրերն ալ պիտի պղտորին քաղաքական եւ կուսակցական կիրքերով, կամ զանազան մտավախութիւններով,

Կը նշանակէ թէ մարդիկ յաջողած են բանաւոր հօտի մը վերածել Հայկական Արտասահմանը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՍ ԱԼ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Եւ չէր կրնար վերջանալ առանց «Հայկական Հարցի»։

Ի՞նչպէս կարելի է մեր ամենապարզ մէկ իրաւունքը չդաւաճանել կռուախնձոր երկու պետութիւններու միջեւ, երբ օրակարգի վրայ դայ։

Ժողովին վերջանալէն մէկ շաբաթ առաջ փութկոտ ? նախանձախնդրութեամբ մը Թրքահայ Դատի յանձնախումբը, — ուրեմն ո՞վ է — յուշագիր մը կը ներկայացնէ, համաձայն աւանդական սովորութեան մը որ կը տեւէ Պերլինի վեհաժողովէն՝ի վեր (1878)։

Յուշագիրին ուզածը ամէնքս ալ գիտենք։ Բայց ամէն մարդ կրնայ իր ուզած կերպով մեկնել զայն, պղտորելով անոր անմեղ բովանդակութիւնը, ինչպէս ըրած էր Մոսկուայի ռատիօն։

Ի՛նչ սրտառուչ բառեր,— փոքրամասնութեան իրաւունք, եւայլն։

Այս բոլորի մասին խորհած ատեն յանկարծ պատմութիւն մը կ'իյնայ միտքս։

Պերլինի պատմական վեհաժողովէն առաջ Ալպիոն անունով ճարպիկ առեւտրական մը կ'առաջարկէ մեր մեծ դրացիներէն մէկուն որ քրիստոնեաները կը պաշտպանէր իբրեւ «խաչապաշտ», Պերլին փոխադրել Հայկական Հարցը եւ գին ու գնող փնտռել։ Միւս կողմէ ձեռքի տակէ յաճախորդ մը կը գտնէ, կը սակարկէ ու կ'ըսէ.— «Դուք ձեր ուզածին պէս կրնաք առնել ծախել զայն, միայն թէ միջնորդչէքս կանխիկ է»։

Ծակաչք յաճախորդը լաւ շահ մը ընելու ակնկալութեամբ Կիպրոսը ծրար կ'ընէ եւ լորտ Պիքընսֆելտի պանդոկը կը ղրկէ առտուն կանուխ։

ՄԱԿը, մինչեւ վաղը ի՞նչ պիտի ընէ, չեմ գիտեր։ Բայց կրնայ գտնուիլ ուրիշ ճարպիկ միջնորդ մը որ նորէն նոյն յաճախորդին ականջին փսփսայ,— « Ես այս խնդիրը թաղել կուտամ, դուն հոգ մի ըներ. ան վարժուած է արդէն քանի մը տարին անգամ մը ողջ ողջ թաղուելու։ Միայն Տարտանէլ եւ Վոսփոր անունով 2 գեղեցիկ աղջիկներ ունիս եղեր, չե՞ս կրնար մեր տունը հարս ղրկել»։

ՍՕՍԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

Le Monde երէկ ճշդելով Դեկտ. 9ի տեղեկութիւնը՝ Մոսկուայէն ուղղուած հեռագրի մը մասին, կը գրէ թէ «Թրքահայաստանի Դատին պաշտպան կոմիտէ»ին կեդրոնն է Փարիզ, նախագահը՝ Պ. Ա. Չօպանեան։

« Այս կոմիտէն վերջերս խնդրագիր մը ուղղած է Ազգաժողովի պատուիրակութեանց նախագահներուն, պահանջելով «ազատագրումը Ուիլսընի կողմէ սահմանագծուած հայկական հողերուն եւ անոնց կցումը Խ. Հայաստանի »։

Այս ճշդումէն վերջ, թերթը կ'աւելցնէ.

— «Աւելորդ է ըսել թէ վերոյիշեալ կոմիտէն այսպիսի նպատակներով կը վայելէ հաւանութիւնը, եթէ ոչ աջակցութիւնը Խ. Միութեան որուն շահերուն կը ծառայէ »։

Թիւրիմացութիւն մըն ալ այս։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ երէկ վերջացուց իր աշխատանքները, եւ փակուած պիտի ըլլայ այսօր, կիրակի։ Իր վերջին գործերն եղան քուէարկումը մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան, հաշտարար յանձնախումբի մը ընտրութիւնը Պաղեստինի համար եւն.։ Պատուիրակութիւնները այնքան ալ գոհ չեն 80 օրուան աշխատանքներու արդիւնքէն։ Անգլ. կառավարութիւնը բանաձեւ մը պիտի առաջարկէ, ճառերը կարճ կապելու համար։

ՎԵՑ ԱՄԻՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ 50.000 սթերլին (2.000.000.000 դրախմի) տուգանքի դատապարտուեցաւ, Աթէնքի մէջ, Զուիցերիոյ դոմինիկեան ներկայացուցիչը, որ փորձած էր օտար դրամ փախցնել։ Քարտուղարն ալ որ դատապարտուեցաւ երեք ամիս բանտարկութեան եւ 700 մի-միլիոն դրախմի տուգանքի։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ մինչեւ հինգ փրանք զեղչելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին։

Բնակարաններու նոր վարձերը պիտի գործադրուին Յունուարին

ՔԱՌԱԿՈՒՍԻ ՄԵԹՐԸ 160 ՖՐԱՆՔ

Երէկ, շաբաթ, պաշտօնաթերթը հրատարակեց այն հրամանագիրը որ կը ճշդէ բնակարաններու քառ. մեթրին գինը, իբրեւ հիմ նոր վարձքերու։ Տնտեսական խորհուրդը առաջարկած էր վեց ամիս յետաձգել օրէնքին գործադրութիւնը, բայց վերաշինութեան նախարարը մերժեց, առարկելով թէ շատ ուշացած է։ (Քսան տարիէ ի վեր կը քաշքշուի այս խնդիրը)։

Թերթերը կը գրեն թէ հետեւեալ զիջումները եղած են, վերջին պահուն.—

1.— Քառակուսի մեթրը 160 փրանք պիտի հաշուեն տարեկան վարձքը յարկաբաժնի մը մէջ որ ունի երկու սենեակ, խոհանոց մը, արտաքնոց մը եւ 50 տարուան հնութիւն։

2.— Այդ յարկաբաժնին «սրբագրուած» տարածութիւնը պիտի ըլլայ 36 քառ. մեթր եւ ոչ թէ 32, ինչ որ պիտի նպաստէ իջեցնելու քառ. մեթրին գինը։

3.— Բնակութեան յատուկ շէնքերը պիտի բաժնուին ութ դասակարգերու, որոնց մէկը պիտի կազմեն ամէնէն փարթամ բնակարանները։

Ինչպէս գիտէք, օրէնքը այնքան մանուածապատ է որ ահագին դժուարութիւններ պիտի պատճառէ, գործ բանալով ճարտարապետներու եւ փաստաբաններու։ Տանտէրները անհամբեր կը սպասէին այս օրէնքին, եւ իրենց գործակալները գործի վրայ են արդէն, ճշդելու համար նոր վարձքերը։

Քառակուսի մեթրը 160 փրանք հաշուելով, յառաջիկայ յունուարին սովորական բնակարանի մը (երկու սենեակ) տարեկան վարձքը պիտի ըլլայ 5760 փրանք։ Բայց 20 % յաւելումներ պիտի կատարուին վեց ամիսը անգամ մը, մինչեւ 1954։

Երկրորդ հրամանագիր մը կը ճշդէ միւս եօթը դասակարգերու քառ. մեթրին գիները, որոնք բարձր են 3A շարքի յարկաբաժիններուն համար, եւ աժան՝ 3B եւ 4 շարքերուն համար։

Բայց, ինչպէս դիտել կուտան թերթերը, նոյնիսկ սրբագրեալ տարածութիւնը գտնելէ վերջ, կարելի չէ ճշդել վարձքը։ Անհրաժեշտ է «սրբագրեալ» տարածութիւնը վերածել «գիտական» տարածութեան, նկատի առնելով կարգ մը պարագաներ,— շէնքին տարիքը, դիրքը, ուղղութիւնը, ներքին յարմարութիւնները եւն.։ Այս բոլորը կախում ունին տանտիրոջ կամ իր գործակալին հայեցողութենէն։ Երբ բուն վարձքը ճշդուի այս մանուածապատ հաշիւներէն վերջ, վարձակալներուն պիտի հաղորդուի ապահովագրեալ նամակներով, յունուար 1էն առաջ։

Այն ատեն վարձակալին կը մնայ.— 1. Ընդունիլ առաջարկուած գինը.— 2. Նոր առաջարկ ներկայացնել.— 3. Դատարան դիմել (պէտք չէ ուշացնել աւելի քանփետրուար 28).— 4. Վերջին վարձքին վրայ 33 1/3 առ հարիւր աւելի վճարել։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ վարձակալները մեծ մասով պիտի նախընտրեն վերջին միջոցը, խուսափելու համար տաղտկալի ձեւակերպութիւններէ։

Ելմտացոյցին քննութիւնը

Ազգ. Ժողովը 231ի դէմ 341 ձայնով քուէարկեց այն բանաձեւը որ կը կրճատէ վիճաբանութիւնները, օր առաջ քննելու համար 1949ի ելմտացոյցը։ Կարճ կապելու ձեւերէն մէկը այն պիտի ըլլայ որ իւրաքանչիւր նախարարութեան նախահաշիւները պիտի քուէարկուին հաւաքաբար, առանց մանրամասնութեանց մէջ խրելու։

Վարչապետը բացորոշապէս հասկցուցած էր թէ պիտի հրաժարի, եթէ անյապաղ չքուէարկեն ելմտացոյցը, որ 1281 միլիառ փրանքի աննախընթաց գումար մը կը ներկայացնէ։

Քուէարկուած բանաձեւին համաձայն, երեսփոխանները պիտի չկրնան երկար — բարակ վիճաբանիլ իւրաքանչիւր գումարի մասին։ Այս առթիւ ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Համայնավարներու ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը այս միջոցը գտած է, ծածկելու համար զինուորական վարկերը, թէ «վարչապետը կ'ուզէ ձեզի վճարել տալ անցեալ պատերազմին եւ գալիք պատերազմին գինները»։ Այս առթիւ նորէն քննադատեց Մարշըլի ծրագիրը։

Վարչապետը անմիջապէս պատասխանեց բոլոր առարկութեանց։ Եւ հարցուց.— «Առանց Մարշըլի ծրագրին պիտի չհարկադրուէ՞նք փակել մեր վերաշինութեան աշխատանոցները »։

Համայնավար երեսփոխանը կրկնեց իրենց բանաձեւը,— «Մարշըլի ծրագիրը Եւրոպայի վերաշինութեան ծրագիր մը չէ, այլ պատերազմի պատրաստութեան ծրագիր մը »։

Վարչապետը պատասխանելով ուրիշ դիտողութեանց, շեշտեց թէ վերջին ամիսներու ընկերային խլրտումները ծանրացուցին ելմտական հոգերը եւ հիմա պարտաւոր են ամէն բան ընել, որ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐՈՒԱԾ ԽԱՒԱՐԻՆ ՄԷՋ

Իմ եար ինչ որ ուզես
Հանեմ տամ 'ի քեզ
Վախեմ աչերս ուզես
Ալ ինչո՞վ նայեմ ի քեզ:

Ն. ՔՈՒՉԱԿ

ԽՄԲ. — Նարդունիի առաջին գրութիւնն է այս՝ աչքի տկարութենէն ի վեր, տուն տրուած՝ աշխատակցի մը. —

Ա.

Սիրելի ընկերնե՛ր,

Ինչպէս մեր ժողովրդական անմահ բանաստեղծը պիտի ըսէր, «աչքս ի քուն, ականջս արթուն»՝ ամէն օր կը լսեմ ձեր ձայները ա՛յն նամակներուն մէջէն որոնք կը կարդացուին ինծի. պատասխանելու անկարելի բաղձանքէս, որովհետեւ տակաւին թուղթ ու գրիչ բռնելու անկարող, կը զգամ թէ տխրութիւն մը շաղ ի շաղ կ'իջնէ հոգւոյս մէջ: Մտերիմներ կ'ըսեն ինծի, — «դուն ըսէ՛, մենք գրի կ'առնենք» եւ միտքս կ'իյնայ սրտառուչ պատկեր մը: Առաջին մեծ պատերազմին: Հայրս զինուոր: Դէպի անապատ աքսորի ճամբէն ետ դարձուելով իբրեւ զինուորի ընտանիքներ մեր գիւղական շրջանը ամբողջովին ցրուած էինք, Քաստրայէն անդին դէպի Սեւ ծով թրքական գիւղերու մէջ: Այնտեղ հայ մայրերը կուգային կը գտնէին զիս, եւ կը խնդրէին որ նամակ մը գրեմ իրենց ամուսնոյն կամ զաւկին, զինուոր տարուած թրքական դժոխքին մէջ, չես գիտեր ուր: Ծունկիս դէմ՝ ինծի գրասեղան՝ ծունկ կը դնէին ու կը խօսէին, ես կը գրէի: Յետոյ կը խնդրէին որ կարդայի նամակը: Անմիջապէս կը տեսնէի որ կը յուզուէին, կուլային եւ կ'ըսէին որ մոռցած եմ դնել իրենց թոռնիկին անունը. կամ հարսին տաք կարօտը: Կը պատահէր երբեմն որ ինծի բերէին իրենց զաւկին նամակը կարդացնելու համար, միշտ նոյն դիրքի մէջ, ծունկ ծունկի դէմ: Կը յուզուէին, կը փղձկէին երբ կը կարդայի իրենց զաւկին բարեւները տունին բոլոր անդամներուն ուղղուած, կը խնդրէին ինծմէ, ցոյց տալ իրենց զաւկին ստորագրութիւնը, զոր կը թրջէին արցունքներով:

Հիմա, սիրելի ընկերներ, ահա ես հայ մայրերու այդ վիճակին մէջ: Ուրիշը պիտի գրէ ինչ որ ես պիտի ըսեմ, չեմ գիտեր դեռ որքա՛ն ժամանակ:

Դժբախտութիւնը զոր կը կրեմ Յոբը չճանչցաւ. ցաւալին ա՛յն է որ Յոբ զոհ էր ուրիշին չարութեան, իմ պարագայիս չարութիւնը ե՛ս ըրի ինծի:

Ամբարտաւան եւ յանձնապաստան եղայ մտածման ուղիներու մէջ: Այդ մեղքիս համար տրուած պատիժը կրնար օգտակար ըլլալ ինծի, որովհետեւ նոր բան մը պիտի սորվէի զիս ջախջախողէն, բայց արհամարհոտ ու յոխորտ եղայ նոյնպէս առողջութեան մասին ունեցած հաւատքիս մէջ:

Ցորնութիւնն ինչ է չէի գիտեր, աշխատեր եմ երբեմն օրական տասնութ ժամ, եօթանասուն հինգ մոմնոց ելեկտրական լամբ մը սեղանիս վրայ եւ 75 մոմնոց լամբ մըն ալ ձեղունէն կախ:

Իմ պրպտումներուս համար, չեմ գոհացած հազուագիւտ գրքերու գնումով, այլ եւ երբեմն ընդօրինակած եմ, Արսէն Ղպիրի մէկ գիրքը, 429 էջ, երկու սիւնակնոց: Թադէոս վարդապետի մէկ գիրքը, ոտանաւոր բառարան: Իպն էլ Ավամի երեք հատորնոց գիրքը Քլէման Միւլլէի աքանչելի ներածականով: Համիլդընի մէկ գիրքը Աստուածունչի բոյսերու մասին: Բարաղամեանի ձեռագիր բառարանը (բնագիրը Հայաստան ղրկուած), եւ այսպէս բազմաթիւ հատորներ, ուրեմն քիլոներով ձեռագիր, որպէսզի կարենամ ամէն առաւօտ ունենալ ձեռքիս տակ, իմ գրական, ուսումնասիրական աշխատութիւններուս համար:

Եւ երբ կը զգայի թէ տէրն եմ այլեւս իմ աշխատանքիս, դժբախտութեան Աստուածը կը դարնէ աչքս: Պիտի չկարենայի երեւակայել աւելի մեծ պատուհաս, քան այս պատիժը: Կուտայի ոտքերէս որը որ ուզէր. ձեռքերէս ձախը՝ միայն փրկելու համար աչքս. բայց մեղաւոր եմ, ես չկրցայ պաշտպանել մտաւորական գործիքս. ամէնէն թանկագինը՝ աչքս:

Ամբարեցի մտքիս մէջ, դիզեցի մատենադարանիս մէջ ինչ որ անհրաժեշտ էր կառուցանելու համար այն կոթողը որ իմ անունս պիտի կրէ, բայց չխորհեցայ երբեք աչքիս մասին: Բժշկութիւնը ծածկելու համար իր խարխափումները, մեծ ու փոքր ինչ պատճառներու եւեւ ալ տանի այս դժբախտութեան ծագումը, վստահ եմ որ լուցկի մը մարելու պէս դիւրին էր մարել այն կրակը որ այրեց աչքս, երբ հիմա հրդեհի մը վերածուած է:

Ես յիմար, ապիրատ եւ ժլատ մտաւորական, չկրցայ գնահատել թանկագին գործիքը որ աչքս է: Անխնայ պիտի խարազանէի ինքզինքս այն դատապարտելի անփութութեան համար որուն զոհ գնաց աչքս, եթէ գիտնայի թէ ատով պիտի կրնայի դարմանել կատարուած չարիքը:

Մէկուկէս ամիս անընդհատ բնութիւնը զանգահարեց, բայց մտիկ չըրի ես: Մէկուկէս ամիս զանազան նշաններով հասկցուց ինծի թէ ինչ ահաւոր վտանգ մը կը սպառնայ ինծի, չարչարեցի, տառապեցուցի, խոշտանգեցի աչքս, եւ այդ վիճակին մէջ երբ վտանգը այլեւս քիթիս տակը հասած էր, անմիտ մարդու մը պէս ժայռերէն վար նետուեցայ Ֆօնթէնպլոյի անտառին մէջ, կապիկի մարզանքներ կատարեցի ծառի մը ճիւղին վրայ: Յաջորդ օրը աչքիս մէջ վարագոյր մը իջած, եւ տեսողութիւնս խաւարած էր, ինկած էր խաւարին մէջ: «Եղէ ես որպէս բու յաւերակի»: Եւ առաջին մահ անուանեցի երբ տեսայ խաւարը:

Սիրելի ընկերնե՛ր, սարսափը որ ապրեցայ քանի մը ամիս, վիրաբուժական գործողութենէն առաջ եւ վերջ, եւ որ պիտի տեւէ տակաւին քանի մը ամիսներ, ինծի ցոյց տուաւ թէ ինչ արժէք կը ներկայացնէ աչքը մտաւորականի մը համար: Աստուածաշունչին մէջ գեղեցիկ խօսք մը կայ, կարծեմ Մատթէոս Աւետարանիչն է որ կ'ըսէ «Ճրագ մարդկան ակն է»: Արդարեւ աչքը այն ճրագն է որ կը լուսաւորէ մարդուն ներսը եւ շուրջը: Երբ կը խաւարի այդ ճրագը, կը դառնաս աղջամղջային զանգուած մը, ինչպէս ես եմ հիմա իմ մատենադարանիս մէջ: Կարծես այդ պատկերը տալու համար է որ կ'ըսէ դարձեալ Աստուածաշունչը. «Գիշեր լոյս շուրջ զինեւ»: Ես եմ գիշերը կանգնած մատենադարանիս մէջ, ու գիրքերս են լոյսը, որով կ'ողողուիմ: Ի՛նչ օգուտ երբ այդ լոյսը պիտի չկրնայ թափանցել աղջամուղջ դարձած իմ մարմինէս ներս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՆԿՈՅԻ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Ձմեռ էր: Խնկօն զինուորական վերարկուի խոշոր գրպանէն հանեց մի տետր, եւ մատիտ, վերարկուն հանեց, ձգեց կախիչին, դդակը վերցրեց, դրեց մի կողմ, ձեռքով յետ շրջեց գլխի սեւ, ոեց մազերը, որ երբեք պառկել չէին սիրում եւ մի աթոռ քաշելով՝ նստեց սեղանի առջեւը: Համդիսաւոր էին իր շարժումները:

— Միայն թէ մարդ վրայ չգար:

— Տանտիրուհուս կ'ասեմ որ հարցնողը ճամբէ, տանը չեմ, պրծաւ – գնաց: Սանահէրդ ուշ պիտի գայ, մեր դասը հազիւ մէկ ժամ տեւէ, աւելի չէ:

— Մէկ ժամում մարդ կարդալ կը սովորի՞:

— Նոր սկսողի համար նոյն իսկ շատ է. հիմա կը տեսնես:

— Ա՛խ, սանամէր, թէ սովորեմ . . .

— Պիտի սովորես:

Եւ սկսաւ Խնկոյի դասը:

Հայ գրերն այլեւս փոքրիկ, սեւ խազեր չէին. նրանք հսկաներ էին, կերպարանք, ձեւ, հոգի եւ կեանք ունէին: Նրանք դիւրութեամբ տպաւորւում էին Խնկոյի ուղեղում, որովհետեւ նրանց պատկերը պատրաստ ունէր իր հոգում:

— Ջէ, սանամէր, մէկ էջ գիրը քիչ է, շատ տուր. տանը կը դրեմ, քանի որ սկսել եմ, թող շուտ սովորեմ:

Ու Խնկօն շատ շուտ սովորեց, մանաւանդ, կարդալը: Մի օր սանամէրը նրա առջեւը դրեց Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը:

— Հիմա այս պիտի կարդաս, քաւոր: — Կարդա՞մ: — Փորձիր, տես:

Խնկօն կարդաց «Խայ»ը:

Սանամէրն էլ զարմացաւ, թէ որքան սահուն, որքան համարձակ բառերը դուրս էին գալիս նրա բերնէն: Խնկօն կարդալ գիտէր: Երբ առաջին էջը լրացրեց, յանկարծ ոտքի ելաւ, ջերմօրէն բռնեց սանամօր ձեռքերը:

— Ես քեզ ծնող մօր գերեզմանին մատաղ, սանամէր, էս ե՞ս եմ, Խնկո՞ն, որ Ահարոնեան եմ կարդում:

Նրա ողջ էութիւնը հրճուանք եւ երջանկութիւն էր:

Պակաս չէր նաեւ սանամօր ուրախութիւնը:

— Կամուրջն անցար, քաւոր, որ ուզես, Րաֆֆի էլ կը կարդաս:

— Ուզելն էլ խօ՞սք է: Կարո՞ղ էս գիրքը տուն տանել:

— Ի հարկէ:

Խնկօն «Ազատութեան ճանապարհին»ը գրպանը դրած, որ մարդ չտեսնի, տուն գնաց: Թեթեւ էին իր քայլերը, կարծես թեւեր ունենար ուսերին:

— Ո՞ւր է մեր Խնկօն, չի երեւում:

Հարցնում էին ընկերներն իրար, երբ նրան չէին տեսնում: «Քարաչէն»ում: (Թաւրիզի լաւագոյն հրապարակը, ուր հանդիպում, զրօնում էին անգործ տարագիրները):

Միայն սանամէրը գիտէր Խնկոյի աներեւութանալու գաղտնիքը, գիտէր նաեւ սանահէրը, բայց պահում էր:

Մի երեկոյ սանամօր տանը հաւաքուած էին մի քանի ընկերներ: Խնկօն չկար:

— Խնկօն ձեզ մօտ է՞լ չի գալիս, հարցրեց մէկը, — մարդ իմանայ ի՞նչ է բանում, չլինի՞ պարսիկ մի խանում է գտել ժամանակ անցնելու համար:

— Ջէ՛, Խնկօն էդ մարդը չէ:

Դուռը բացւեց, Խնկօն ներս մտաւ մի լրագիր ձեռին:

— Աչքերդ լոյս, համաձայնութեան են եկել. տարագիրներիս պիտի թոյլ տան Երեւան դառնալ:

— Ո՞վ ասաց:

— Ես կարդացի. էս ա, լրագրում ա գրուած:

— Դո՞ւ կարդացիր, կարդալ գիտե՞ս որ . . .

— Էն հերու (անցեալ տարի) էր, որ չգիտէի, թէ ուզում ես, կարդամ, իմացիր:

Խնկօն այլեւս վստահ, թէ իսկապէս կարդալ գիտէ, ինքն էր պարզում իր գաղտնիքը:

— Էդ ո՞նց եղաւ, որ անձեւ, մրջիւնի տոտիկ եւ խազերը . . .

— Եղաւ որ մեծացան, հերոսներ դարձան, ես էլ ճանաչեցի: Համա, իրաւունք ունէք չհաւատալու. մէկ – մէկ ես էլ չեմ հաւատում, թէ կարդացողը ես եմ. ինձ թւում ա թէ ես չեմ, իմ մէջ մէկ ուրիշն ա, որ կարդում ա: Բայց, կարդում ա, կատակ չէ:

Հայրենադարձն իրականութիւն էր, բայց բոլորի համար չէր: Խնկոները, որ Անդրանիկ, Արամ, Ազատութիւն սրբութիւններն աւելի ամուր իրենց հոգում դրոշմելու համար, տարիքն առնելէն վերջ կարդալ էին սովորում, հայրենիքում տեղ չունէին:

Անհուն էր Խնկոյի վիշտը. անպարփակ իր վշտի մէջ իր մխիթարութիւնն էր կարդալ գիտնալը:

— Գիրն էլ որ չսովորէի, պիտի չուզենայի ապրել, սանամէր, գիրքը որ ձեռս եմ առնում, էն ա, կարծում եմ թէ, հայրենիքում եմ, ձին տակս, զէնքը մէջքիս, կամ արտն եմ, գութանի մաճը ձեռքիս: Հա, սանամէր, ով հայրենիքէն հեռու ա, հայ գիրքը իր հայրենիքն ա, գիւղն ա, տունն ա:

Էն որ կարդալ չգիտէ, հայրենազուրկն էն ա:

Օտար հողի վրայ Խնկօն նստակեաց կեանքի չկպաւ եց: Կարծես մի բան կանչում, մի բան սպասում էր իրեն, որ հասնելու համար պէտք կար վազքի: Վազել, վազել, հասնելու համար . . .

Պէտք էր ապրել, ապրելու համար, պէտք էր լծուել միաշխատանքի: Նրա սրտին խօսեց մեքենավարութիւնը (շօֆէր) վազք ճանապարհների վրայ, քաղաքէ – քաղաք, գիւղէ – գիւղ, կտրել, անցնել սար ու ձոր, դաշտ ու անտառ, վազել, վազել . . . եւ . . . Եւրոպա, Եւրոպան խաբեց Խնկոյին, առաւ նրա ձեռքէն ձին, ու փոխարէնը, վազքի համար տուեց մեքենայ:

Հոգի չունէր մեքենան, Խնկօն թէեւ սիրեց նրան, գուրգուրաց, խնամեց, բայց մեքենան մընաց անզգայ:

— Վազք ունի, համա, ձի չի, սանամէր, ձին հոգի ա, ձեռդ վրան դնես՝ տրամադրութիւնդ կը զգայ, աչքդ աչքին ձգես՝ հոգիդ կը կարդայ: Ձին ընկեր ա, բարեկամ ա, ախպէր ա, ձին տիրոջը չի սպանի, ձին . . Եւրոպան իր մեքենայ – ձիով սպանեց Խնկոյին: Խնկօն չկայ: Խնկօն չունէր հարստութիւն, որ ժառանգ ձգէր իր զաւակներին եւ բոլոր ներկայ ու գալիք հայորդիներին, որ իր հոգուզաւակներն են անխտիր: Տէրը չգր հայրենի իշխանութեան, որ իր գայխոնն յանձնէր իր ժառանգներին: Տարագիր Հայն էր նա, իր հարստութիւնը Հայոց գիրն էր ու գիրքը, որ կտակում է բոլոր նրանց, որ պատրաստ են ընդունելու:

Այր – Անդրանիկ, Արամ, Ազատութիւն:

Ֆէ – Ֆէտայի, հոգով Ֆէտայի հայապահպանման եւ ազատութեան սուրբ գործը շարունակող: Ով ճանաչէ ու կարդայ Խնկոյի այբբենարանը, նա է հերոսի արժանաւոր ժառանգը: Նա է հերոսը:

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԺԱՆԴ

ՕՐԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔՈՎ, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 800 ՖՐԱՆՔՈՎ, ՏԱՐԵԿԱՆ 1500 ՖՐԱՆՔՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՍ ՏԱՍԸ ՀԱՏՈՐ ԳԻՐՔ, ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ 30 ՊՐԱԿՆՈՑ: ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԷ ՅԱՌԱՋԻՆ:

Լեւոն Թոլսթոյ հայ գրականութեան մէջ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած եւ արեւմտեան աշխարհաբարի վերածուած «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1948 Օգոստ. 1 թիւէն. —

Նիկոլայեվիչ Թոլսթոյի ծննդեան 120ամեակը լրացաւ: Անոր ստեղծագործութիւններուն մէջ իր խոր եւ բազմակողմանի արտայայտութիւնը գտած է ամբողջ ռուսական կեանքը. մասնաւորաբար 1861-1905ի շրջանը, երբ դրամատիրութեան արագ զարգացման հետեւանքով այլեւս անդառնալի կերպով կը խորտակուէր նահապետական կարգն ու կենցաղը եւ կը սկսէր նորը:

Բարդ եւ ընկերային խոր հակասութիւններով շրջան էր, երբ դրամատիրութեան առջեւ տեղի կուտար դարերով կազմակերպուած կենցաղը, կը փլէին շատոնց սրբագործուած ընկերային կարգերը, բարոյականը, եւ ժողովրդական զանգուած — ները ենթարկուելով հրէշային շահագործման, կը լեցուէին զայրագին ատելութեամբ դէպի միապետութիւնը, դէպի անոր սահմանած օրէնքները, տիրող բարոյականութիւնը, դէպի այդ բոլորը սրբագործող հաւատքը եւ ամէն տեղապատմրութիւններ կը բարձրանային: Շրջան մըն էր երբ զանգուածները անզօր էին որոշելու իրենց սեփական ուղին, երբ անոնց յեղափոխական ընդվզումները տակաւին տարերային հանգամանք ունէին եւ դեռ պարզ չէր անոնց համար իրենց իսկ երազած «երկրային դրախտի» եւ «արդար» կարգերու ընկերային բովանդակութիւնն ու ձեւը:

Ահա ռուսական կեանքի այդ բարդ եւ ներքին խոր հակասութիւններով լեցուն շրջանի ճշմարիտ պատկերը կուտայ Թոլսթոյ:

Լենինի տեսակէտով, որպէսզի Թոլսթոյի գեղարուեստական գործերը ունենան բազմամիլիոն ընթերցողներ, պէտք է որ զանգուածները կեանքի մարդկային պայմաններ ստեղծեն իրենց համար, երբ անոնք կը տապալեն կալուածատէրերու եւ դրամատէրերու լուծը: Եւ Թոլսթոյ որ անցեալին մէջ կը պատկանէր մարդկութեան «չնչին փոքրամասնութիւն», դարձաւ հանրութեան սեփականութիւն սովետական հասարակակարգի օրով:

Իբրեւ գեղարուեստական գրող, Թոլսթոյ իր գեղարուեստական գործունէութեան սկիզբէն իսկ գրաւեց հայ ընթերցողին եւ գրականութեան հայ գործիչներուն ուշադրութիւնը: Գրեթէ բոլոր հայ անուանի հեղինակները իրենց յիշողութիւններու եւ ինքնակենսագրականներու մէջ կը յիշատակեն Թոլսթոն, իբրեւ մէկը որուն գործերը մեծապէս ազդած են իրենց վրայ, մղում են տուած ստեղծագործելու եւ իրենց երկերու մէջ ընկերային ու բարոյական լուրջ եւ կարեւոր խնդիրներ առաջադրելու: Թոլսթոյ իշխած է իր ժամանակի ամբողջ համաշխարհային գրականութեան վրայ: Կորքին ըսած է թէ «քանի Թոլսթոն կ՚ապրի, կարելի է հանգիստ ու ապահով ըլլալ գրականութեան բախտի համար: Ան մինակ ու փառաւոր կերպով կը կատարէր բոլորին գործը »:

Թոլսթոյի գործերէն թարգմանուած են հայերէնի միայն գեղարուեստական երկերը, անոր կրօնա — բարոյական փիլիսոփայութիւնն ընդգրկող երկերը չեն թարգմանուած:

80ական թուականներէն ի վեր Թոլսթոյի գիրքերը թէ թարգմանուած եւ թէ հրատարակուած են մէկէն աւելի անգամներ, Պերճ Պռօշեան ժամանակին թարգմանած է Կովկասեան գերին (18[illegible]) «Մանկութիւնն ու Պատանեկութիւնը (1899): Երրորդ անգամ այդ երկերը լոյս տեսած են եւ վերախմբագրուած մեր օրերում, սովետական հրատարակութեամբ:

1901ին «Մուրճ» ամսագրին մէջ սկսան հրատարակել «Յարութիւն» վէպը Տիգրան Յովհաննէսեանի գեղարուեստական թարգմանութեամբ: 1911ին լոյս տեսաւ նոյն վէպին վերախմբագրուած հրատարակութիւնը: Արեւմտահայերն ալ թարգմանած են եւ հրատարակած «Յարութիւն» վէպը Պոլիս 1910 — 1911, թարգմանուած ոչ թէ ռուսերէն բնագրէն, այլ ֆրանսերէն թարգմանութենէն:

1893էն մինչեւ 1905 «Կրէյցերեան Սոնատ »ը լոյս տեսած է երեք տարբեր հրատարակութեամբ:

« Կենդանի դիակը» թատերգութիւն 1911ին թարգմանած է յայտնի գրող Նար — Դոսը, իսկ «Հաճի Մուրատ»ը թարգմանած Ք. Դանիէլեան 1914ին:

«Պատերազմ եւ խաղաղութիւն » եւ « Աննա Քարենինա » վէպերը առաջին անգամ կը թարգմանուին Պոլիս, 1911ին արեւմտահայ գրական լեզուով: Սակայն ատոնք լրիւ չեն, կրճատուած թարգմանութիւններ են եւ լեզուն անմատչելի էր հայ ընթերցող հասարակութեան ճնշող մեծամասնութեան: Վէպեր որոնց մէջ արտայայտուած է ռուսական նկարագիրը, ռուս կեանքը եւ ռուս մարդը իր խոհերով, իր երազանքով ու հերոսական պայքարով: «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն»ը այս անգամ թարգմանած է Ստեփան Զօրեան: Նոր լրիւ թարգմանութեամբ լոյս է տեսած նաեւ «Աննա Քարենինա» վէպը: Սովետական տարիներուն թարգմանուած եւ երկու հրատարակութեամբ լոյս է տեսած Թոլսթոյի « Կազակներ » վիպակը, որուն գործողութիւնը կը կատարուի Կովկասի մէջ: Նոր թարգմանութեամբ եւ հրատարակութեամբ լոյս տեսած են վերջին տարիները «Հաճի Մուրատ»ը եւ « Սեւաստապոլեան Պատմուածքներ »ը ինչպէս եւ «Պոլիկուշկա » հանճարեղ պատմուածքը:

Գ. Սունդուկեան թարգմանած է « Կենդանի Դիակ» թատերգութեան մէկ տեսարանը: Գ. Լեւոնեան «Լուսաւորութեան պտուղներ » զաւեշտը, եւ քանի մը պատմուածքներ, որոնց թարգմանութիւնը կատարած են տարբեր ժամանակներու մէջ տարբեր անձնաւորութիւններ — աւելի կամ պակաս յաջողութեամբ:

Թոլսթոյի հետ ուրոյն յարաբերութիւններ ստեղծած են կարգ մը հայ հանրային եւ գրական դէմքեր (Գր. Զանչեան, Լ. Սարգսեան, Ատրպետ, Վ. Տոտոմեանց եւ ուրիշներ): Բանաստեղծ Վ. Տէրեան ներկայ եղած է Թոլսթոյի թաղման: Հայ պարբերական մամուլը յաճախ անդրադարձած է Թոլսթոյի երկերու քննադատութեան եւ վերլուծման, որոնց մէջ Ստ. Շահումեան եւ Ս. Սպանդարեան:

Ներկայիս Խ. Հայաստանի Պետական Հրատարակութեան կողմէ ձեռնարկուած՝ Թոլսթոյի հայերէն 10 հատորնոց երկերու ժողովածուի հրատարակութեան բաժանորդագրութիւնը մեծ ոգեւորութիւն կը պատճառէ:

Թոլսթոյ սովետական երկրին մէջ կենդանի է եւ սիրուած: Անոր երկերը քանի մը տասնեակ միլիոններով հրատարակուած են: Մատենքի պէս կը պահուին մէկ միլիոնի հասնող անոր ձեռագիրները, իրերը եւ առարկաները:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱԽՈՒՄԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ...

Միամտական..

— Հա՞յ էք, բարեկամ: Ո՞ւրտեղացի էք: Ձեզ տեսած եմ կարծեմ: Ձեր անունը է՛. է՛ ..

— Իմամչըքմազէն: Եղնիկ Ուսլումեան:

— Օ՜ օ՜: Եղած եմ այդ քաղաքը: Ինչ աղուոր տեղ է: Աքանչելի պարտէզներ, ջուրեր ունիք: Ձեր տէրտէրն ալ կը ճանչնամ: Տէր Մելքոնը ...

— Մենք այդ անունով տէրտէր չունէինք:

— Կեցիր, սխալ ըսի: Տէր, Տէր... ի՞նչպէս էր անունը, մոռցած եմ: Ասանկ մօրուաւոր, երկարի մօտ հասակով: Գէր ըսեմ, նիհար ըսեմ ...

— Տէր Սերոբէ էր անունը:

— Այո՛, այո՛, Տէր Սերոբէ, հա այո: Ի՞նչպէս էք տեսնենք Պ. Եղնիկ: Կին, զաւակներ ունի՞ք:

— Ամուրի եմ, բարեկամ:

— Աղբար կարդենք քեզի: Ես հարուստ կին մը կը ճանչնամ: Անցած օր ուտելիք բաներ մը ուզեց տարի եւ...

— Ինչ, ուտելի՞ք կը ծախէք, քանի՞ն ...

— Ձեզի համար շատ աժան գիներով կրնամ տալ:

— Է, սանկ բաներ մը բեր ինծի:

— Այսօր ուրիշ մէկու մը խոստացայ: Դրամն ալ կանխիկ տուաւ, եթէ ոչ ձեզի կուտայի: Կը ճանչնա՞ք, Հաճի Բենիկ աղա կ՚ըսեն:

— Վայ, բարեկամս է: Խնդրեմ քանի մը օրէն ինծի ալ բեր: Առէք դրամը կանխիկ տամ:

— Եղբայր, ի՞նչ պէտք կայ: Երբ որ բերեմ կը վճարէք: Դուք վստահելի մարդ էք: Ես Իմամչըքմազցիները լաւ կը ճանչնամ: Ինչոր է, տուէք նայինք, քանի որ այնպէս կը փափաքիք:

— Շատ շնորհակալ եմ, պարոն. ը. ը. հա ձեր անունը չհարցուցի, կը ներէք:

— Ձիս բոլորը կը ճանչնան: Առաքել Եափընտըրեան: Ուրիշ ծառայութեան եթէ պէտք ունենաք կրնամ օգտակար ըլլալ: Օրինակ, Ամերիկա երթալ ուզողներ եթէ կան, դիւրութեամբ կրնամ անցագիր, վիզա եւայլն առնել:

— Ծիշդ իմ ուզածս էք եղեր: Ախ, երկար ատեն է որ կ՚աշխատիմ Ամերիկայի համար: Կրնա՞ք բան մը ընել:

— Ընելն ալ խօ՞սք է: Ես ձրի շոգենաւով ալ կրնամ ղրկել ձեզ իբրեւ գաղթական: Մենք միջոցը ունինք: Անցած օր հինգ հոգինոց ընտանիք մը ղրկեցի: Թէեւ քիչ մը ծախք կ՚ըլլայ: Բայց քեզի համար չէ:

— Խնդրեմ: Կրնա՞մ մաս մը դրամ վճարել:

— Երբ որ յաջողինք, այն ատեն բան մը կ՚ըմենք: Եթէ կ՚ուզէք, սանկ մէկ-երկու թուղթ մը տուէք: Ձեր արժանապատուութիւնը չվիրաւորելու համար կ՚առնեմ:

— ....

— Լաւ միտքս ինկաւ: Խեղճ ընտանիք մը կայ: Զաւակները հիւանդ, կինը տկար: Ախ, ինչ դժուարին բան է զգայուն ըլլալ: Ձե՞ք կրնար մաս մը օգնութիւն իրենց համար: Հազարնոց մը կը բաւէ: Հաճի Բենիկ աղան ալ աղուոր գումար մը տուաւ: Ինչ բարի եւ ազնուական մարդ է...

— Հինգ հարիւր մը տամ: Այս օրերս շատ նեղն եմ: Ուրիշ առթիւ կրկին հրամմեցէք, խնդրեմ: Ապրանքները ե՞րբ կը բերէք:

— Վաղը, վաղը անմիջապէս... Ամերիկայի մասին ալ ձեզի լաւ լուր մը հետը կը բերեմ: Մնաք բարով ...

Եւ Պ Առաքելը կը մեկնի դրպանելով միամիտ Եղնիկին կանխավճարները: Իսկ Եղնիկ մինչեւ այսօր կը սպասէ եղեր ուտեստեղէնի ծրարներուն, Ամերիկայի անցագրին եւ շոգենաւի ձրի տոմսակին ...

Այս պարոն Առաքելներէն բաւական մը կան մեր մէջ, որոնք տուները կը մտնեն գառնուկի պէս եւ կ՚ելլեն գայլի նման:

Ուրիշ ապրանք մըն ալ կայ, որ նամակներով արտասահմանի բարեկամներուն կը ներկայանան, «մեռանք կորանք», «ձիւ միս կ՚ուտենք հոս Ֆըրանսայի մէջ» ողբերգութիւններով՝ Ամերիկաներէն, Պոլսէն, ուտեստի ծրարներ եւ դրամ չորթելու համար:

Եւ այս երկիրներու միամիտները «վայ, ձիւ միս կ՚ուտէ եղեր մեր Պ. Եդուարդը Փարիզի մէջ, բան մը ընենք, ճար — ճարակ եւ ուտելիք հասցընենք»ով իրար կ՚անցնին, առանց գիտնալու որ հոս Պ. Եդուարդները ճոխ կերպով կ՚ապրին կ՚ուտեն, կը խմեն, կանայս առնեն եւ ...

Ձիւ մի՞ս, Փարիզի մէջ ամենայարգի սնունդըն է, մանաւանդ տկար-ստամոքսներուն համար:

Հայու բուխ-սիրտը: «Հայ է, աղբար, սո՞ւտ պիտի խօսի» միամտութիւնը՝ հաւերուն իսկ նախանձը կրնայ շարժել...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՑԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

— Ներէ՛ իշխան, ես փառք Աստուծոյ հաբուստ եմ քանի որ ծովուն վրայ հոռոմի նաւ կը պտտի եւ ես ալ կը պտտիմ, տակի նեղութիւն չեմ գիտեր ինչ է: Ուրիշ ազգի՝ Աստուած վկայ՝ դպած չունիմ, անոնք մեզի ինչ ըրին եւ ինչեր կ՚ընեն: Մնաս բարով ուրեմն, ըսաւ եւ անհետ եղաւ:

Երբ վարդապետը ու Թորոս մնացին.

— Զորս օր դեռ ձեզի հետ պիտի ըլլանք, ըսաւ Թորոս:

— Երանի՛ թէ աւելի երկայն ժամանակ ձեզ հիւր ունենայի, պատասխանեց վանահայրը, բայց կ՚երեւայ թէ այս օրերս հոս ալ նաեւ իրենց չարութիւնը աւելցուցեր են Հոռոմք, վասնզի սկսեր են թշնամական հոգի ցուցնել, եւ նեղութիւն տալ Լէֆքօշա մեր ազգայնոց. ամէն կողմ հալածանք մեր անտէրունջ ազգին վրայ կը տեղայ. Աստուած մեր աղաչանքները լսէր եւ փրկութեան դրօշակը տար ան ձեռքին, որ իր ընտրեալն է արդէն, տար իրեն զօրութիւն եւ յաղթութիւնիրգործը ի գլուխ հանելու: Այս է ահա մեր ցերեկուան ու գիշերուան աղօթքը. երանի թէ մեր ձայնը ընդունելի ըլլար:

— Հայր սուրբ, թէ որ ձեր ցուցուցած նաւավարին եւ ձեր հիւրընկալութեան հաւասար է աղօթքը՝ մեր ամէն գործը պէտք է յաջող երթայ:

Աս երիտասարդը որ յիշեցի՝ իմ ողջոյնութեանըս ընկեր՝ երբ անունը տուաւ, շատ քաջ եւ սրամիտ տղայ կ՚երեւայ, ես շատ շնորհակալ եմ ձեզի:

— Մենք ձեզի շնորհակալ պէտք է ըլլանք ազգ եւ եկեղեցի, երբ յաջողիք մեծ գործը ի գլուխ հանել. քանի որ ձեր հայրը Լեւոն եւ դուք գերի եղաք, ալ Յունաց լրբութեան չափը անցաւ ամէն տեղ, ամէն հարստահարութեանց, ամէն բռնութեանց, ամէն նախատանաց ենթակայ եղաւ մեր ազգը, մեր խաչն ու աւետարանը կը հայհոյեն, չկրցանք հասկցնել այս ամբարտաւան ազգին թէ խաչ եւ աւետարան միեւնոյնն է ամէն քրիստոնեայի համար, Տէրն ինք այց ընէ մեր տառապեալ ազգին. քանի անգամ աղերսագիր տըւինք կաթողիկոսին որ գոնէ Լամբրոնի իշխանաց ձեռքով կայսեր խնդիր ընէ որ զմեզ չի չարչարեն. բայց Կիպրոս ուր, կայսրը ուր. Լամբրոնի իշխաններն ալ կէս հոռոմցած, թէ որ կաթողիկոսն իրենց ազգակից չըլլար մինչեւ հիմա բոլորովին հոռոմ եղած էին: Դարձեալ կ՚ըսեմ, Աստուած քու սուրդ հատու ընէ, իշխան:

Աս խօսքերուն վրայ ելան, Թորոս ամէն բան Եւփիմէի հաղորդեց, ամէն վտանգ աչքին առջեւ դրաւ, որ հանդարտ մտիկ ընելէն վերջ.

ՏԵՐԵՆՑ

պէտքի դրամը չկործանի: Հետեւաբար անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ քուէարկել հաւասարակշռուած եւմտացոյցը :

Նոր նախահաշիւը եւ տուրքերու օրինագիծը Ազգ. ժողովին յանձնուած ըլլալով, պիտի քըն-նուին երեքշաբթի օր :

Չըրչիլի գաղտնի նամակը Սթալինի

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, վիճաբանութիւնները շարունակուեցան արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առ-թիւ շահեկան յայտնութիւն մը ըրաւ Նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ: Պատմեց թէ 1945 Ապրիլ 29ին անձնական նամակ մը գրած էր Սթալինի, ազդարարելով թէ « Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նա-հանգներուն եւ Ռուսաստանի միջեւ ծագած կռիւները պիտի պառակտեն աշխարհը »: Եւ կարդաց կարգ մը հատուածներ՝ մեքենագիր նամակէն :Ակ-նարկելով լեհական հարցին, Չըրչիլ կ'ըսէ թէ «Մեծն Բրիտանիա ոչ պիտի քաշուէր, ոչ ալ պիտի թոյլատրէ լեհական ոչ - բարեկամ կառավարութիւն մը Ռուսիոյ հանդէպ»: Կը խօսի նա-եւ Ցոմնաստանի մասին, ըսելով թէ Անգլիա ուրիշ բան չուզեր եթէ ոչ անոր անկախութիւնը եւ հո-ղային ամբողջութիւնը »: Ու վերջապէս կը յայտարարէ թէ ամբողջ անգլեւասաքսոն աշխարհը կ'ուզէ անկեղծօրէն գործակցիլ ռուս խորհրդային հզօր հանրապետութեան հետ եւն.:

Շարունակելով իր ճառը, Չըրչիլ առաջարկեց որ Ֆրանսա — ան որ ամէնէն աւելի տառապեցաւ — գլուխն անցնի շարժումի մը, եւրոպական ըն-տանիքին մէջ վերադարձնելու համար գերման ժողովուրդը: «Գերմանիոյ հետ այս հաշտութեան շնորհիւ միայն Ֆրանսան պիտի կրնայ վերադրաւել իր դիրքը Եւրոպայի ղեկավարութեան մէջ : Հարկ է վերջացնել այն հազարամեայ պայքարը որ աւերեց Եւրոպան, գրեթէ կործանելով համաշխարհային քաղաքակրթութիւնը »:

Յետոյ թելադրեց կարելի եղածին չափ շուտ դադրեցնել, գերմանական գործարաններու քան-դումը, ճանչնալ սպանիական կառավարութիւնը, դեսպան ղրկել եւ այդ երկիրն ալ անդամ ընդունիլ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան :

Խօսեցաւ նաեւ Չինաստանի, Պաղեստինի եւ ուրիշ միջազգային խնդիրներու մասին :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավարները յառաջ կըխաղան շարունակ: Վերջին լուրերու համաձայն, միայն 45 քիլոմեթր հեռու են Նանքինէն: Պաշարման վիճակ հրատարակուած է ամբողջ երկրին մէջ :— Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ 20.000 կարմիր զինուորներ ջարդուեցան ճակատամարտի մը ըն - թացքին :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ քննութիւնը վեր - սկսաւ Ուաշինկթընի մէջ: Գլխաւոր նպատակն է զինակցութիւն մը հաստատել Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Եւրոպայի միջեւ: Եւրոպացիները կը պահանջեն զինուորական դաշինք մը կնքել 50 տարուան համար, Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի հետ: Կը պահանջեն նաեւ որՄ.Նահանգները յանձն առնեն անմիջապէս պատերազմ յայտարարել, եթէ իրենցմէ մէկը յարձակման ենթարկուի Խ. Միութեան կամ ուրիշ ազգի մը կողմէ :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ վճռապէս կը հերքեն այն լուրը թէ Թագաւորին մէկ սրունքը պիտի կտրուի եւ թէ ամերիկացի բժիշկ մըն ալ խորհրդակցութեան հրաւիրուած է :

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ յափշտակուեցաւ Ապահովութեան տեսչութեան ելմտական բաժնի դրասենեակէն: Նոյն օրը յարձակում կատարուեցաւ Պանք տը Ֆրանսի Սէնթ Ուէնի մասնաճիւղին վրայ: Գողերը մէկ միլիոն յափշտակեցին, վիրաւորելով ղանձապահ մը: Լիոնի մէջ ալ յարձակում մը փորձուեցաւ Պանք տը Ֆրանսի մասնաճիւղին վրայ, բայց անյաջող: Աւազակներէն մէկը վիրաւորուելով ձերբակալուեցաւ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նոր վարչապետ ընտրուեցաւ Իսթվան Տոպի, որ նախապէս չունեւոր գիւղացի մըն էր (կուլակ):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ թիւը 4 միլիոնէն հինգ միլիոնի պիտի բարձրանայ մօտերս: Տեղ չկայ աւելցած մէկ միլիոնին համար :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ, «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reineի նոր եւ շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակցութիւն. — Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet. métro Bourg la Reine :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղս թէյասեղանը իր վերակազմութեան առթիւ՝, տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 12ին, կիրակի ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Ave. d'Argenteuill: Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ : Մուտք 50 ֆրանք:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Պէն Տուշի սրահը, 1 rue Jules Ferry à Petit Ivry, métro Porte de Choisy :

Կը խօսի Տիկին Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ (Շրջ. վարչութիւն): ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ եւ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂ»Ը երկու արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. ՕՆՈՍԵԱՆԻ նուագախումբին: Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք 100 ֆրանք :

Ծանօթ.— 125 թիւ հանրակառք առնողները պէտք է իջնեն rue Jules Ferry, ճիշդ սրահին մօտ:

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Մանեա Կարապետեան եւ զաւակները, Սարգիս եւ Աշխէն կը յայտնեն թէ այս կիրակի 12 դեկտեմբեր յետ պատարագի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ (Արջ Պետրոս) մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կարապետեան, Անդալատեան, Մուրատեան գերդաստաններու բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այց հանգուցեալին շիրմին, Պանեէօյի (Քոմիւն) գերեզմանատունը : Սիրով կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ընկերներն ու բարեկամները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին :

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը, երկուշաբթի ժամը 4ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ կը խօսի ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահին մէջ, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է «Ներկայ Ազգերու եւ Քրիստոսի վարչաձեւը »:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS

Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մասնակցութեամբ

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Ցայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները՝ Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի. Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով :

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, գրատուն Պարսամեան 46 rue Richer:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 14 Décembre 1948 Երեքշաբթի 14 ԴԵԿՏԵՄԲ․

Ի․ ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5719-Նոր շրջան թիւ 1130

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր․

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԶՄԱԻՄ ԱՂՄՈՒԿ ..

Ամէնէն լաւատեսներն ալ չեն ծածկեր իրենց յուսախաբութիւնը՝ Ազգաժողովի Գ․ նստաշրջանէն :

Ճիշդ է որ նստաշրջանը չէ լրացած տակաւին եւ պիտի վերսկսի յառաջիկայ ապրիլին, Նիւ Եօրք։

Բայց, այն ինչ որ տեսանք Փարիզի մէջ, Սեպտ․ 21էն սկսեալ, ոչինչ ունի բարենշան, վաղուան համար :

Արդարեւ, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը տակաւին այնքան զօրացած, ամրացած չէ, իր կամքը պարտադրելու համար՝ միջազգային կնճիռներու լուծին մէջ :

Մանաւանդ որ, հինգ, աւելի ճիշդ՝ երեք Ջօջերը չարաչուք ազդեցութիւն մը կը գործեն իրենց յարաճուն վէճերով եւ պառակտումներով :

Վիճակագիր մը հաշուեր է թէ տասը միլիոն բառ արտասանուեցաւ 413 ճառախօսներու կողմէ, 84 օրերու ընթացքին։

Կը մնայ ճշդել թէ այդ ճառերէն, տասը միլիոն բառերէն քանի՞ միլիոնը ծառայեցին խաղաղութեան դատին, փարատելով փոխադարձ վէճերն ու կիրքերը ...

Ամէն պարագայի մէջ, հաշուեկշիռը բացասական է, քաղաքական տեսակէտով։

Նորէն ամպ եւ մշուշ՝ այն բոլոր խնդիրներուն մէջ որ միտք եւ արիւն կը պղտորեն։

Անորոշ, առաձգական բանաձեւեր՝ մասնաւորապէս զինաթափութեան, սպառազինութեանց կրճատման եւ յարակից հարցերու մասին։ Ինչպէս Ժընեւի Ազգաժողովին մէջ։

Միայն ընկերային խնդիրներու քննութեան առթիւ էր որ կարելի եղաւ դրական եզրակացութեանց յանգիլ։

Առիթ ունեցանք չօշափելու այդ խնդիրներէն մէկը, ցեղասպանութեան պայմանագիրը, որ քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ :

Միւս կարեւոր յաջողութիւնը — բարոյական յաղթանակ — եղաւ Մարդկային Իրաւունքներու Տիեզերական Յայտարարութիւնը, որ քուէարկուեցաւ 0ի դէմ 48 ձայնով։Ձեռնպահ մնացին ութ ազգեր, գլխաւորութեամբ Խ․ Միութեան :

Ինչպէս միշտ, Մոսկուայի ներկայացուցիչները այս հարցին առթիւ ալ փորձեցին արժեցնել Մարքս - Լենինեան տեսութիւնները։ Բայց տեսնելով որ մեծամասնութիւնը մտիկ ընելու տրամադրութիւն չունի, առաջարկեցին յետաձգել։

Իրենց պահանջներէն մէկն էր յայտարարութեան մէջ արձանագրել «ժողովրդապետութիւն», «փաշականութիւն», «նացիականութիւն» բառերը։ Արեւմտեան ազգերու պատուիրակները մերժել տուին այս «մանրուքները», որոնք դուրս պիտի բանային ակադեմական հակաճառութեանց, ինչպէս քաղաքական կեանքի մէջ։

Խորհրդային պատուիրակները հաճութեամբ չլսեցին նաեւ 11րդ յօդուածին տրամադրութիւնները․—

Ա․— «Ամէն մարդ իրաւունք ունի շարժումի եւ բնակութեան ազատութեան իւրաքանչիւր պետութեան սահմաններուն մէջ»։

Բ․— «Ամէն մարդ իրաւունք ունի ձգելու որ եւ է երկիր, մէջն ըլլալով իր հայրենիքը» :

Կ'արժէր գրի առնել կատարուած վիճաբանութեանց մանրամասնութիւնները, հաստատելու համար թէ ի՛նչ խոր տարբերութիւններ կան երկու աշխարհահայեացքներուն միջեւ։ Նոյնիսկ Մարդկային Իրաւունքներու, ազատութեան սկզբունքի մասին :

Յայտարարութեան Ա․ Բ․ եւ Գ․ յօդուածները հանդիսաւորապէս կը վաւերացնեն ԺԸ․ դարու փիլիսոփայութեան երեք հիմնական սկզբունքները :— Եղբայրութիւն, Հաւասարութիւն, Ազատութիւն :

Այս վերջին յօդուածը — Ազատութիւն — կ'ըսէ․— «Ամէն անհատ իրաւունք ունի կեանքի, ազատութեան եւ իր անձին ապահովութեան»։

Միւս բոլոր կէտերն ալ այնպէս խմբագրուած են, որ տեղի չտան երկդիմութեան, ծուռ մեկնութեանց կամ կամայականութեանց :

Սփոփանք մը մարդկութեան համար, այնքան մնամէջ աղմուկներու մէջ։ Պայմանաւ որ դուրս չբանայ նոր ճամարտակութեանց :

Հարկ է թարգմանել բոլոր յօդուածները, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար :

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Տարի մը առաջ (1947 Դեկտ․ 14)։ Ու ամէն բան իր տեղն է միշտ... Կը շարունակուի կեանքը բոլորին համար, իրեններուն սրտին մէջ միայն կը կոտտայ խոր վէրքը այս մուգին :

Բարեկամները կ'անդրադառնան իր անողոք բացակայութեան, ամէն անգամ որ կ'ափսոսան իր ձգած պարապը չափելով :

Այդ պարապը իր հօրենական տունէն սկսած տարածուեր է մեր «Արժէք»ներու տունէն ներս ալ :

Ու այդ Տո՛ւնը․․ Որքա՜ն թափուր սենեակներ ունի, աւա՜ղ։

Կարելի՞ է երեւակայել աւելի անողոք բան մը, քան կորուստը երիտասարդ կեանքի մը, որուն ամէն մէկ օրը պէտք էր բան մը տար իր շուրջբոլորին :

Վարակիչ զուարթութիւնը Գուրգէնին, անսահման բարի տրամադրութիւնը այդ միշտ լաւատես տղուն ի՞նչպէս զինաց հաշտուեցաւ այդ դաժան ու ժանտատեսիլ «անխուսափելի»ին հետ, որ կարծես չարախինդ հաճոյքն ունի յափշտակելու մենէ շատ սիրածդ, շատ հաւնածդ, շատ գնահատածդ։ Այն որ սովորականէն դուրս է, այն որ իր տաղանդով ու իր կարելիութիւններով գիտէ գեղեցկացնել առօրեայն տգեղութիւնը եւ ազնուացնել գռեհիկը :

Դեռ տարի մը առաջ որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր թէ Ալէմշահ պիտի հրաժարի այդ գեղեցիկ պաշտօնէն, իր տան բովանդակութիւնը պիտի պարպէ մեծ մասով, եւ մեր տունին, Հայուն խարխուլ տունին ալ գեղեցիկ ու հազուագիւտ մէկ զարդը պիտի փշրէ իր մեկնումով։

Ի զուր չէ որ ժողովուրդի մը արժէքը շատ անգամ կը չափեն իր Արուեստին չափանիշով :

Ի զուր չէ որ ըսած են շատ կանուխէն թէ «չարերը երգ չունին»։

Ահա իր արուեստով մեր սրտը ակօսած մշակն է որ կ'ողբանք այսօր ալ, եւ իր երգին, կամ «Իմ երգին» թրթռուն ձայնալարերուն մէջէն կ'ոգեկոչենք իր բարի ժպիտը :

ՍՕՍԻ

Ո՞վ պայթեցուց ռումբը

Կիրակի առտու ժամը 1ին բուռն պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Փարիզի փարթամ պողոտաներէն մէկուն՝ Ավընիւ տը լա Կռանտ Առմէի վրայ, շատ ծանր վնասներ պատճառելով։ Պայթումին ուժգնութենէն ջարդուփշուր եղան հարեւրաւոր տուներու եւ խանութներու ապակիները։ Ամբողջ ցուցափեղկեր փոշիացան։ Մեծ վնասներ կրեցին կառատուն մը (Մայէր), Թուրիստ եւ Թրիատու արճարաններ, Ռուայալ Մայօ սինէման, Ալսիոն եւ Փէօժօ վաճառատուները են․։ Երկու կիներ թեթեւապէս վիրաւորուեցան :

Հրշէջներ եւ ոստիկաններ անմիջապէս օգնութեան հասնելով, գտան դժոխային մեքենային բեկորները։ Պայթումի պահուն ճաշը նոր վերջացուցած էին 10—12 անգլիացի սպաներ, Թուրիստ արճարանին մէջ։ Կառատան վրայ կը գտնուէին երկու հրէական հաստատութեանց գրասենեակները :

Կը մնայ ճշդել թէ որո՛ւ դէմ ուղղուած էր այս եղեռնափորձը, Անգլիացիներո՞ւն թէ հրէական հաստատութեանց դէմ։Իրազեկներու կարծիքով, ձեռնարկը քաղաքական հանգամանք ունի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ քաղաքական պարբերաթերթը․ «Նոր Ժամանակներ», որ արտաքին նախարարութեան տեսակէտները կը յայտնէ, վերջին խմբագրականով դիտել կու տայ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա ճակատներ կը կազմեն առաջնորդութեամբ Մ․ Նահանգներուն, ձեռնարկ մը «որ ուղղակի կը հակասէ անգլեւխորհրդային եւ ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրներուն»։ Յոռետեսներ կը կարծեն թէ Խ․ Միութիւնը չեղեալ պիտի յայտարարէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը, թէեւ առեւտուրը կը շարունակէ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

Ի՞ՆՉ ԳՈՐԾԵՐ ԿԱՏԱՐՈՒԵՑԱՆ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Գ․ նստաշրջանը, որ բացուած էր Սեպտ․ 21ին, փակուեցաւ կիրակի առտու վերսկսելու համար Ապրիլ 1ին, Նիւ Եօրքի մէջ։

Շաբաթ գիշեր ժողովը շարունակուած էր ուշ ատեն, մինչեւ առտուան ժամը 2, բայց կարգ մը խնդիրներ առկախ մնացած ըլլալով, հարկ եղաւ յաջորդ օրուան ձգել։ Ժողովին վերջին գործն եղաւ հաշտարար յանձնախումբի մը ընտրութիւնը Պաղեստինի համար, բաղկացած՝ Մ․ Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներէն։ Յանձնախումբը պիտի բանակցի Արաբներուն եւ Հրեաներուն հետ, ելք մը գտնելու համար։ Ընտրութիւնը վաւերացուեցաւ 7ի դէմ 40 ձայնով։ Պ․ Վիշինսկի կ'ուզէր որ անդամներէն մէկը Լեհաստանի ներկայացուցիչն ըլլայ, բայց շատ չպնդեց :

Երկրորդ գործն եղաւ 6ի դէմ 48 ձայնով վաւերացնել Քորէայի հանրապետութիւնը (ամերիկեան շրջան)։

★ Անգլեւսաքսոն թերթերը կը գրեն թէ Արաբները գոհ եղան որ հաշտարար յանձնախումբին անդամներէն մէկը իսլամ է (Թուրք)։ Լիբանանի վարչապետը, Ռիատ պէյ Սոլհ յայտարարեց թէ իրենք թշնամական դիրք պիտի չբռնեն յանձնախումբի դէմ, ինչպէս ըրին ուրիշներ պալքանեան յանձնախումբին դէմ։ Ամէն պարագայի մէջ, Միջին Արեւելքի պետութիւնները իր գործերէն պիտի դատեն յանձնախումբը :

Հաշտարար յանձնախումբին ընտրութեամբ, վերջ կը գտնէ Ազգաժողովի միջնորդին դերը (նախապէս Կոմս Պերնադոթ, յետոյ իր փոխանորդը)։ Հրեաներն ալ տրամադիր կ'երեւան բանակցութիւններ կատարելու յանձնախումբին հետ, որ առաջ կուիը դադրեցնելու եւ տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար :

Երուսաղէմի հրէական ուժերուն հրամանատարը, դեր - գնդապետ Մոշէ Տայան, յայտնեց արաբ հրամանատարին թէ պատրաստ են բանակցելու Անդրյորդանանի հետ։ Երկու հրամանատարները համաձայնեցան բանալու Բեթղեհէմի ճամբան, որպէսզի քրիստոնեաները կարենան մասնակցիլ Ծնունդի տօնին :

ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԳՈՐԾԵՐԸ

Աւելորդ է ըսել թէ Ազգաժողովը շատ քիչ գործ կրցաւ կատարել, այս երրորդ նստաշրջանին, որ տեւեց մօտ երեք ամիս։ Վիճակագրութեան մը համաձայն, 58 ազգերու պատուիրակները աշխատած են 1800 ժամ, արտասանած են տասը միլիոն բառ։ Նիստերու գումարն եղած է 619, ծախքերը՝ 2.315.000 տոլար :

Ահա թէ ինչ գործեր կրցած են կատարել․ —

1. Հաստատում մարդկային իրաւունքներու յայտարարութեան,— առաջին միջազգային վաւերագիրը տիեզերական իրաւունքներու մասին։
2. Ստեղծում ցեղասպանութեան պայմանագրին, որ երբ ստորագրուի անդամակից պետութեանց կողմէ, պիտի ունենայ դաշնագրի ուժ, խափանելու համար մարդկային համրանքներու (փոքրամասնութիւններ) բնաջնջումը, ցեղային կամ կրօնական պատճառներով :
3. Մերժուեցաւ Խ․ Միութեան բանաձեւը որ կ'առաջարկէր մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատել սպառազինութիւնները եւ զինեալ ուժերը։
4. Հիւլէական ռումբի խնդիրը նորէն յանձնուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդին, որպէսզի ծրագիր մը մշակէ միջազգային հսկողութեան համար :
5. Մեքսիկա բանաձեւ մը առաջարկեց, փութացնելու համար Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրները։ Բանաձեւը քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։
6. Պաղեստինի համար եռանդամ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, փոխան միջնորդի :
7. Վաւերացուեցաւ Քորէայի ամերիկեան շրջանին կառավարութիւնը եւ որոշուեցաւ անյապաղ քաշել օտար զինուորները :
8. Վերակազմուեցաւ Մանուկներու օգնութեան հաստատութիւնը, որուն դրամապէս օգնելու կոչուած են անդամակից պետութիւնները։
9. Վերահաստատուեցաւ պալքանեան յանձնախումբը, հակառակ Խ․ Միութեան բողոքներուն :

Այս նստաշրջանին ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլար իտալական գաղթավայրերու հարցին լուծումը․ բայց նորէն յետաձգուեցաւ, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով Մեծերուն միջեւ։

★ «Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, այս նստաշրջանը «բարոյական եւ քաղաքական յաղթութիւն մը» կը նկատէ Խ․ Միութեան եւ ուղեկից հանրապետութեանց համար :

« ՀՈՒՍՔ ԲԱՆՔ »

Նիստին փակման առթիւ, ճառեր խօսեցան ընդհ․ քարտուղարը, Պ․ Թրիկվը Լի շնորհակալութիւն յայտնելով Ֆրանսայի հիւրընկալութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԳՐՈՒԱԾ ԽԱՒԱՐԻՆ ՄԷՋ

Բ.

Աչքին տուած այս գնահատութիւնս երբ պահ մը քննութեան կ'առնեմ՝ ուշադրութիւնս կը դրաւէ որ, քաղաքակրթութեան պատմութիւնը աչքի գործ է առաւելապէս։ Երէկ յիշեցի թէ՝ Մաթէոս Աւետարանիչը աչքին կուտայ մտային լուսաւորութեան պաշտօնը, մինչ քիչ անդին Յովհաննու Աւետարանիչը նոյն այդ պատիւը կուտայ ականջին, երբ կ'ըսէ.— «Ի սկզբանէ էր Բանն»։

Յունական իմաստասիրութեան պատմութեան մէջ բացուած այս վէճը, աչքին եւ ականջին գերակայութեան հարցը դժուար չէ լուծել, մտածելով այն հնդիկ իմաստասէրներուն մասին որոնք մեհեանները ծածկող հսկայ թզենիներու շուքին տակ նստած, իմաստութեան ջրվէժով կը լեցնէին ականջները, բայց այսօ՞ր, ինչ արձագանգ կը մնայ այդ ջրվէժէն, եւ վերջապէս ի՞նչ կը մնայ Սոկրատի իմաստուն հեգնանքէն, մինչ Պղատոն, Արիստոտէլ անմահութեան կը տանին իրենց իմաստութիւնը, շնորհիւ աչքին որ գիրը ճանչցաւ։

Աչքի եւ ականջի գերակայութեան այս վէճը նոր ձեւ մը կ'առնէ մեր դարուն մէջ։ Կը յիշեմ, քանի տարի առաջ «Les Nouvelles Littérairse» արձագանգ կ'ըլլար երկու մեծ գեղեցկագէտներու տեսութեանց, Քրոչէ, Իտալացի եւ տ'Օրսէ, սպանացի, երկու վարպետներ վեհագնահատութեան կ'ենթարկէին աչքին եւ ականջին արժէքը քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ։ Ոմանք վէճը վախճանի չհասած դիրք կը բռնէին աչքին ու ականջին թեր ու դէմ։ Հարցը լուծուած չէ անշուշտ, բայց ականջը պիտի մնայ միշտ կրտսեր զգայարանք մը, հակառակ երաժշտութեան ճամբով ամբոխները խանդավառելու իր կարողութեամբ ցոյց տուած նուաճումներուն։

Աչքը պիտի թագաւորէ տակաւին իբրեւ իմաստութեան աղբիւր, եւ յաւիտենականութեան հաղորդակից։

Եթէ ուսումնասիրութիւն մը կատարել ըլլար նպատակս, ես պիտի կրնայի ցոյց տալ նոյնիսկ լեզուին մէջ, որ մէկ կալուածն է ականջին, թէ՝ որքան անսահման է աչքին դերը։ Քերականութեան երեք գլուխներուն մէջ, բառախօսութիւն, համաձայնութիւն (զոր ես կ'անուանեմ ներդաշնակութիւն) եւ արտայայտութիւն, շատ բան կը պարտին աչքին, եւ եթէ ինծի հարցնէին՝ պիտի ըսէի թէ՝ լեզուն աչքն է։

Ուղղագրութիւնն իսկ որուն հիմ կը ծառայէ առոգանութիւնը, կը հպատակի աչքին, հակառակ հռովմայեցի մատենագիրներուն, եւ այս՝ Կուինտիլիանոսէն սկսեալ որոնք փորձեցին սրբագրել հելլենական գրչութիւնը ըստ ստուգաբանութեան։

Չեմ ուզեր քրքրել նաեւ հոգեբանական կողմը, ըսելու համար թէ՝ աչքը նաեւ գթութեան գործարան մըն է։ Ատոր համար է որ մեր անման ժողովուրդը կ'ըսէ.— «Աչքէ հեռու սիրտէ հեռու»։

Եւ վերջապէս աչքը այնքան սիրելի է մեր ժողովուրդին, իբրեւ գեղեցկութեան նշանակ, որ միշտ աչք երգած են, Ն. Քուչակ, Յովհ. Թլկուրանցի, Ղազար Սեբաստացի, Գ. Աղթամարցի, եւ ուրիշ երգիչներ։

Ահաւասիկ, սիրելի ընկերներ, կը տեսնէք թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն կուտամ աչքին եւ երբ դժբախտութիւնը յանկարծ կը զարնէ իմ աչքս, դուք կրնաք երեւակայել այն ահաւոր տառապանքը որ ամիսներ փուշերով խոցոտեց մարմինս։

Ես պատրաստուեցայ գործի մը համար, ամէն զոհողութիւն ըրի, բան մը պակաս չձգելու համար իմ կատարելիք աշխատանքներուս մէջ եւ տակաւին բան մը չեմ տուած, բայց ինչ որ ծրագրած էի տալ՝ կը յայտարարեմ ամենայնյանձնապատասխանութեամբ թէ պիտի չկրնային տալ տասը հոգի միացած։ Համոզուած եմ որ Հայկ. Մշակոյթը կրնայ փրկուիլ, նոյնիսկ նոր ոսկեդարի մը հասնիլ, երբ կը ստեղծուի աշխարհական միաբանութիւն մը գիւղատնտեսական հիմերու վրայ դրուած, բայց ես այլեւս հաւաքական աշխատանքներէ յոգնած՝ վճռած էի աշխատիլ մինակ, յանձն առած այնպիսի զոհողութիւն մը որուն նմանը դժուար թէ կարենան ցոյց տալ ուրիշներ մեր գրականութեան պատմութեան մէջ։

Պատրաստուեցայ, ամբարեցի, ուռճացայ եւ հիմա, յիսուն տարեկան ուժերուս լրութեանը մէջ եւ այնքան երջանիկ որ պիտի կարենայի հրաշալի ակօս մը բանալ, յանկարծ դժբախտութիւնը կը խորտակէ զիս։

Մահու չափ ծանր այս հարուածին տակ ես ցաւ պիտի չզգայի եւ պիտի ուզէի մեռնիլ «Հոյ նազանըմ» երգելով, եթէ աւարտած ըլլայի ծրագիրիս գէթ մէկ կարեւոր մասը։

Իմ տխրութիւնս անհուն է, որովհետեւ կը զարնուիմ կեանքիս մէջ այնպիսի պահու մը, երբ կը զգայի թէ՝ երջանիկ եմ, թէ միշտ բարձր պիտի մնայ աստղս, թէ ընկերներու հսկայ զանգուած մը համակրանքով կը նայի ինծի, եւ ես լեցուած եմ հրաշալի ծրագրի մը ստեղծման երանութեամբ։

Ուրեմն կուրութիւնը, նոյնիսկ մահը պիտի չկարենային վախցնել զիս, եթէ չստիպուէի ըսել, ինչպէս ըսաւ Անդրանիկ.— «Գործս կէս մնաց»։

Ոչ, նոյնիսկ սկսած չեմ դեռ այդ գործը որուն մեծութեամբ գինովցած՝ ես յանձն առի ամէն տառապանք, աքսորէն մինչեւ Սփիւռքի թշուառութիւնս։ Բայց, սիրելի ընկերնե՛ր, Յորի այս դժբախտութեանս մէջ զիս մխիթարող պարագան այն եղաւ որ Ֆրանսայէն մինչեւ Իտալիա, մինչեւ Սուրիա, մինչեւ Եգիպտոս եւ Ամերիկա, ընկերներ խրախոյսի եւ համակրանքի ողջոյններ ղրկեցին ինծի, ամէն բան ընել խոստացան, որպէսզի կարենամ գտնել իմ տեսողութիւնս։ Համակրանքի այս ջերմ ողջոյնները կարծես ուժ տուին ինծի եւ հիմա մէկ բան միայն կը մտածեմ. երբ աշխատելու ի վիճակի ըլլամ, այլեւս հեռու օրաթերթերէ եւ պարբերականներէ, պիտի աշխատիմ աւարտել իմ գործերս օրը իրիկուն չեղած։ Առայժմ մտքովս կ'որոճամ Սաղմոսին մէկ հատուածին վրայ։ Երբ դեռ շատ փոքր էի, մայրս ինծի կը սորվեցնէր աղօթել այսպէս.— «Տէր, եթէ շրթներս իմ բանաս...»։ Հիմակ ես կ'ըսեմ.— «Տէր, եթէ աչքերս բանաս...»։

Թերեւս հիմա կը հետաքրքրուիք թէ ինչպէս կ'անցընեմ օրս։ Օրուան մեծ մասը պառկած կըռնակի վրայ, աչքիս խուփ, տեւ ակնոց մը դրած, մութ սենեակի մը մէջ։ Մարմինս եւ հոգիս պայքարի մէջ՝ այս վիճակը ինծի կը յիշեցնէ երգ մը որ հայկական բանահիւսութեան մէջ ծանօթ է «Ել» անունով։ Օտար ժողովուրդներու մօտ երբեք կարդացած չեմ նմանը այս գոհարին։ «Ել»ը երկու ձեւ ունի, առաջինը կ'երգուի հողագործին կողմէ այն պահուն երբ խոփը կը հանդիպի հողին անյաղթելի դիմադրութեան։ Շինականը իր եզներուն կ'ուղղէ իր խօսքը, կ'աղերսէ, կ'աղաչէ որ քաշեն արօրը — «Ել, ել, ել, եզօ ջան»։ Կոմիտաս ծանօթ էր այս ձեւին զոր օգտագործած է գութանի երգին մէջ։ Միւս ձեւը որ բուն «Ել» երգն է, կ'երգուի երբ գիւղացին դաշտերուն բարիքով ծանրաբեռն իր կառքը կը բերէ բլուրին ստորոտը որուն գագաթը թառած է իր գիւղը։ Եզները հիմա այդ ծանրաբեռն կառքը պիտի բարձրացնեն դառն ի վեր, գիւղացին կը սկսի երգել. մարդը եւ կենդանին կ'եղբայրանան երաժշտութեան մէջ, շինականը կ'աղերսէ, կ'աղաչէ որ եզները քաշեն կառքը զառն ի վեր, եզները կը հեւան, կառքը կը ճռնչայ, եւ կարծես գիւղացիին երգն է որ ուժ կուտայ եզներուն, —Ել, ել, կ'աղաչէ գիւղացին եւ կը պատմէ իր ընտանիքին նեղութիւնները, տառապանքը, որպէսզի եզները հասկնան եւ կառքը հասցնեն գիւղ։

(Մնացեալը յաջորդով)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Միհաս Մակարեան

Հեռագիրը դուժեց անակնկալ մահը մեր սիրելի Մինասի։

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր 1889 թուին Վերին Ագուլիսում։ Աննման գիւղ էր Ագուլիսը, որ, աւաղ, Թուրքերի ձեռքով հըրդեհուեց եւ ազգաբնակչութիւնը սրի քաշուեց։ Այնտեղէն դուրս կուգային բազմաթիւ համալսարանականներ եւ բարեկեցիկ վաճառականներ, բայց նոքա երբեք իրենց ծննդավայրը չէին մոռանար եւ ամառը, փոխանակ աւելի հանգստաւէտ վայրերը օդափոխութեան երթալու՝ կը հաւաքուէին Ագուլիսում։ Այդ ժամանակ գիւղը «Փոքր Փարիզ» կը կոչէին։

Մինասը իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ իր հայրենի գիւղում՝ մեր նահատակ ընկերոջ Հայկ Սողոմոնեանի մօտ։ Տասը տարեկան հասակում Մինասը կ'ուղարկուի Բաթում, իր եղբօր՝ ընկեր Արամի (1937 թ. վախճանած Երեւանում) մօտ, որ այն ժամանակ Կովկասեան Բանկի այնտեղի մասնաճիւղի հաշուապահն էր։

Բաթումում Մինասը իր եղբօր շունչի տակ հաղորդակից կը լինի Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարներուն եւ 1905թուին կ'անդամագրուի մեր «Աշակերտական Միութեան»։

1908 թուին աշակերտական շարժումների պատճառաւ կը փակուի Բաթումի գիմնազիայի վերջին դասարանը եւ Մինասը կը գայ Թիֆլիզ։ Զնայած Կովկասեան հոգաբարձուի հայահալած քաղաքականութեան՝ Մինասը, շնորհիւ իր ընդունակութեան եւ աշխատասիրութեան, կարողանում է ստանալ հասունութեան վկայական։

1908—1909 թուականներին, յետաշրջութեան սեւ օրեր էին Կովկասահայութեան համար։ Մէկ մէկու յետեւից կը ձերբակալուէին ու բանտ կ'առաջնորդուէին մեր լաւագոյն ընկերները։ Տխրահռչակ քննիչ Լըժինը գործի վրայ էր՝ իր կողքին ունենալով դաւաճան Միհրանին։ Դուրս մնացած մեր սակաւաթիւ ընկերների համար հեշտ չէր կուսակցական աշխատանքներ կատարելը։ Բարեբախտաբար, այդ շրջանին ազատ էր դեռ մեր լուսահոգի Աբրահամ Գիւլխանդանեանը, որի շուրջն էին հաւաքուած մի խումբ երիտասարդներ։ Նոցա մէջ էր եւ մեր Մինասը։ Այդ շրջանում Մինասը ցոյց է տուած աշխոյժ գործունէութիւն։ Շնորհիւ իր մեղմ բնաւորութեան, գաղափարապաշտութեան ու անվախութեան,— այո, վախի զգացմունքը օտար էր Մինասին,— նա շուտով դառնում է մեր աշխատաւոր զանգուածների սիրելին։ Մեր Մինասը այդ օրերի փնտռուած մարդն էր։

Ցարական կառավարութեան գործակալները կը հետեւէին այդ խմբին եւ 1910 թուին Մինասին ու իր ընկերներից ոմանց ձերբակալում ու Մետեխի բանտն են առաջնորդում, եւ երեք ամիս վերջ, աքսորում են Ռոստով։ Մինասը նաեւ այնտեղ կը շարունակէ կուսակցական աշխատանքները, միւս կողմից էլ կը կազմակերպէ Ռոստովի եւ Նովոչերկասկի բանտերում գտնուող մեր ընկերների օգնութեան գործը։

1912ին Մինասը մեկնում է Պետրոգրադ եւ մտնում այնտեղի համալսարանի իրաւագիտական բաժանմունքը։

1914 թուին երբ բռնկւում է առաջին համաշխարհային պատերազմը, Մինասին մօտալուտ է թւում մեր Թրքահայ եղբայրների ազատագրման օրը եւ նա թողնելով իր ուսումը կիսատ՝ վերադառնում է Թիֆլիզ եւ գործօն մասնակցութիւն է ունենում կուսակցական աշխատանքների, ինչպէս նաեւ կամաւորական խմբերի կազմակերպական գործին։

Երբ ազատագրուեց Թրքահայաստանի մէկ մասը, Մինասը մեր յաւերժ յիշատակելի բժիշկ Զաւրեանի հրահանգով մի խումբ ընկերների հետ անցնում է երկիր, վարչական աշխատանքներին լծուելու համար։

Մինասը երկար տարիներ եղած է Վրաստանի կեդր. կոմիտէի անդամ եւ միշտ առաջին գծի վրայ, շնորհիւ իր բազմակողմանի զարգացման՝ թէ իբրեւ քարոզիչ եւ թէ իբրեւ կազմակերպիչ ահաբեկումների։

1921 թուի Փետրուարի 23ին էր, բոլշեւիկների կողմէ Թիֆլիսը գրաւելու նախօրեակին։ Մեր այնտեղի ընկերները հնարաւորութիւն ունէին դալ արտասահման, բայց Վրաստանի կեդր. կոմիտէն միաձայնութեամբ որոշեց չշարժուել, մնալ մեր զանգուածների հետ, այն խորունկ հաւատքով թէ հնարաւոր կը լինի բոլշեւիկների հետ ընդհանուր լեզու գտնել։ Չէ՞ որ այն օրերի բոլշեւիկ ղեկավարներից շատերը անձնապէս կապուած էին իրենց, միասին մեծցած, միատեղ դպրոց ու համալսարան յաճախած։ Չէ՞ որ նոցա յաճախ օգնած էին մերոնք։

Երկար չտեւեց լաւատեսութիւնը մեր ընկերների։ Նոքա չարաչար պատժուեցին եւ ցայսօր կամ բանտերում եւ կամ աքսորավայրերում են քաւում իրենց լաւատեսութեան մեղքերը։

Բոլշեւիկը ապերախտ է, բոլշեւիկը սրբութիւն չի ճանաչում։ Եթէ դու նորա հետ չես, դու նորա թշնամին ես։ Իրենց կուսակցական ընկերներին իսկ չխնայեցին բոլշեւիկները, մերո՞նց պէտք է խնայէին։ Ո՞ւր են այն օրերի առաջնակարգ ղեկավար բոլշեւիկները։ Կամ գնդակահարուած եւ կամ աքսորուած են։

Ճէմալ փաշայի նման մէկ սատրապի ահաբեկումը առիթ էր, որ մեր ընկերները, նոցա հետ նաեւ Մինասը, ձերբակալուէին։ Մինասը բանտերում եւ աքսորավայրերում երկար տառապելուց յետոյ, 1943 թուին գալիս է Եւրոպա։ 22 տարի վերջ ես տեսայ Մինասին բոլորովին քայքայուած, իբրեւ հետեւանք իր կրած տանջանքների։ 20րդ դարու հաւատաքննիչները չէին կարողացել, սակայն, սպանել Մինասի հաւատքը։ Մինասը առաջուայ նման խորապէս համոզուած էր, որ շուտով գալու է այն երջանիկ օրը, երբ կը բացուեն մերսրբազան հայրենիքի դռները ու կ'իրականանայ մեր դարաւոր երազը՝ ազատ, անկախ ու միացեալ Հայաստանը։

Աւաղ, նա չտեսաւ այդ օրը ու գնաց միանալու Աբրահամին ու Համոյին, Նիկոլին ու Լիպարիտին, որոնց հանդէպ անսահման սէր ու պաշտամունք ունէր։

Ննջիր հանգիստ, Մինաս ջան, Իրանի օտար, թէեւ հիւրընկալ երկրում։

Գիտցիր, որ երբ իրականանայ քո եւ մեր իղձը, քո աճիւնը կը փոխադրենք Հայաստան, որի ազատագրման համար դու պատանի հասակից այնքան պայքարեցիր, տանջուեցիր ու նահատակուեցիր։

ԴԱԹԻԿՕ

«ՀԱՃԵԼԻՆ» ԵՒ «ՕԳՏԱԿԱՐ»Ը ԻՐԱՐ ԽԱՌՆՈՒԱԾ.— «ՅԱՌԱՋ» ՄԸ ՉՈՐՍ ԷՋ, ԸՆԿՈՅԶԻ ՄԻՋՈՒԿԻ ՄԸ ՊԷՍ ԼԵՑՈՒՆ։

Հայ երգի օրը

Անուշ յիշատակներ կ'արթնցնեն մէջս սա քանի մը բառերը, իրրեւ շատ հին անգամ մը Պոլիսէն մինչեւ Փարիզ կազմուած զւթէ բոլոր երգչախումբերուն:

1935 Դեկտեմբերին էր, երբ վաղեմի բարեկամս՝ Արա Պարթեւեան Հայ Երգի Օր կոչեց Հայ երաժշտութեան փառքի այն գոյգ համերգները որ տրուեցան Salle Erardի մէջ: Այդ օրը կը միանային Սիփան եւ Կոմիտաս երգչախումբերը, որոնց համերաշխ գործունէութիւնն ալ, ամուր հիմերու վրայ դրուած՝ կը պարտինք իրեն:

Խանդավառութիւնը մեծ էր այն ատեն, երբ մեր սերունդը իր մէջ վառ կը պահէր անցեալ փառքի օրերու յիշատակը, սկսած Պոլիսէն եւ ուրիշ գաղութներէ:

Քանի մը տարիներ շարունակուեցան երգահանդէսները, յետոյ պատերազմ, յետոյ խաղաղութիւն, եւ այս տարի անգամ մը եւս Հայ Երգի Օրը:

Գովելի է յարատեւութեան կամքը ղեկավարին: Բայց մենք, անցեալի երգիչներս չկանք այլեւս իր կողքին: Ուրախ ենք սակայն, տեսնելով որ աւելի երիտասարդներ կը ջանան շարունակել մեր գործը: Իրենց պայմանները աւելի աննպաստ են հիմա, բայց բան մը կայ որ աշխատանքի լծած է զիրենք, — Հայ երգին հմայքը:

Այսպէս, Փարիզի Հայկական Երգչախումբը ժառանգեր է տարիներու մեր աշխատանքը ու պատրաստեր է նաեւ բոլորովին նոր յայտագիր մը, պէսպիսուն, ինչպէս եղած է միշտ:

Ուրախութեամբ լսեցի նաեւ կազմութիւնը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին, իր մասնաճիւղերով, ղեկավարութեամբ Պարթեւեանի, որ անոնց լաւագոյն տարրերը միացնելով Փարիզի կրցեր է համախմբել 80 հոգի: Յառաջիկայ գարնան երգիչներու թիւը պիտի ըլլայ 150, ինչպէս կը տեղեկանամ:

Այսպիսի համերգներու կը պարտինք նաեւ ունկնդրութիւնը մեզի անծանօթ հեղինակներու գործերուն, մասնաւոր փնտռտուքով ղեկավարին, որ գիտէ գանոնք շահեկան կերպով դասաւորել յայտագրին մէջ, Կոմիտասէն՝ Սփինի, Հայաստանեան երաժիշտներ, տարբեր ոգի կրող արտասահմանի երաժիշտներ, վերջացնելու համար իր գործերով:

Ութ նոր գործեր կը յայտարարէ մեր ղեկավարը, Մեծարենցի, Դուրեանի գեղեցիկ բանաստեղծութիւններուն վրայ: Վերջինը՝ «Վրէժ...[illegible]» մական երգ մը, որ իբր աննախընթաց նորութիւն պիտի ունենայ չորս դաշնակներու ընկերակցութիւնը:

Անգաղտնապահ չըլլամ սակայն յայտագրի մասին: Կը թողում այդ հաճոյքը ունկնդիրներուն:

Ինչ որ ամէնէն աւելի գնահատելի է ներկայ դժնդակ պայմաններուն մէջ, Փարիզի Շավիլի, Իսիի, սա թարմ երիտասարդութեան համախմբումն է Հայ արուեստի լոյսին տակ, ա՛ որ ճռաագայթները սփռելու համար Փարիզի մութ կեանքին վրայ:

ՍՈՒՐԷՆ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Վերջին պահուն փոքըր հրաւէր մը բաւական էր որ սրահը նեղ գար բազմութեան, լսելու համար Դաշնակցութեան խօսքը:

Օրուան նախագահին՝ ընկեր Յ. Նիկողոսեանի բացման խօսքէն վերջ, երգեց Օր. Արմենուհի Սէրէնկիւլեան, ջերմ ծափերու մէջ: Կրկնութեան պահանջը փոխարինեց նոյնչափ չնորհալի իր քոյրը՝ Տիկ. Ազատուհի Տէր Վարդանեան, երգելով «Բլբուլ»ը եւ «Ծիրանի ծառ»ը: Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ իր յարգանքի խօսքը ըսաւ ընկերուհի Քիպրիթճեան, ոգեկոչելով մեր հերոսներու փաղանգը: Ընկեր Գ. Քէնտիրեան իրեն յատուկ զգացմունքով արտասանեց գըրուածք մը Զօպանեանէն:

Յետոյ ընկեր Տիգրան Թաղոյեան խօսեցաւ շատ գեղեցիկ ճառ մը, որ կ'ընդմիջուէր ծափերով: Ընկերոջ նիւթը բաժնուած էր 14 կէտերու որոնք կրնան նիւթ կազմել շարք մը յօդուածներու: Բացատրելէ վերջ Դաշնակցութեան օրուան իմաստը, պարզեց կատարուած աշխատանքները, եւ մեր պահանջները: Յիշեց վկայութիւններ, հայ եւ օտար գրողներէ: «Դաշնակցութիւնը մեռելներ շատ ունի, բաց ճակատով կրնայ ներկայանալ աշխարհի դատաստանին եւ մարդկային խղճմտանքին առջեւ: Հայաստանի հողը ոռոգուած է Դաշնակցական արիւնով:

«Ապագայ սերունդները պիտի սրբացնեն Դաշնակցութիւնը, եւ անոր գործը պաշտամունքի առարկայ պիտի ըլլայ: Պայքարը պիտի շարունակուի մինչեւ Հայրենիքի սահմաններու ամբողջացումը եւ անկախութիւնը»:

Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ Կըրնոպլի Սանուհիներու պարերով, ժողովուրդի խանդավառութիւնը հասցնելով իր գագաթնակէտին: Յաջորդական տեսարաններով մեզ հիացուցին մէկը միւսը դերազանցող 9 պարերով, «Հօյ Նազանիմ», «Այսօր երկուշաբթի», «Աղբիւր գացի», «Թամզարա», «Շիկուկ չիկուկ», «Թամարա», «Նորից նոր», «Ախ եարջան» եւ «Կողբայ եզան սելերը», խմբերգ մը նուիրուած դրօշակին: Արտասանեց Օր. Տիգրանուհի Աւավեան, երգեց Օր. Ս. Տ. Կոմսեան: Մէջ ընդ մէջ բացատրութիւններ կուտար ընկեր Ա. Սարգիսեան:

Մեր երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ս. Սիսլեան որ երկարատեւ ծափերու տակ սկսաւ իր այնքան հմտալից ճառը: Յիշելէ վերջ Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութիւնը, կանգ առաւ օրուան հոգերուն վրայ: Մի առ մի թուեց այն բոլոր աշխատանքները որ կը ծանրանան Դաշնակցութեան վրայ եւ հրաւիրեց բոլոր ընկերներն եւ համակիրները որ անվհատ շարունակեն իրենց ճամբան, արհամարհելով իրենց շուրջ բարձրացած աղմուկը: «Մենք կ'ուզենք ազատ ապրիլ, մենք ստրուկներ չենք եւ չենք ուզեր ըլլալ: Հայհոյութիւնը տկարներու եւ ստրուկներու միակ զէնքն է: Մեր մէջ կը խօսի Քրիստափորներու ոգին»:

Սանուհիներու քանի մը պարերէն վերջ ընկերուհի Սիսլեան տուաւ կարգ մը բացատրութիւններ հայկական պարերու մասին եւ յայտարարեց.

— «Այն ինչ որ կ'ընենք, եւ ինչ որ կը տեսնէք, արդիւնքն է միակ մտահոգութեան մը, պարերով եւ երգերով ալ օտար երկինքներու տակ հասակ նետած մեր նոր սերունդը կապել հայ իրականութեան: Մենք ծառայողներն ենք հայկ. մշակոյթին: Ձեր բոլոր ծափերը եւ գովասանքները կ'երթան այս Հայու ձագուկներուն եւ անոնց ծնողներուն որոնք գիտակցութիւնը ունեցած են իրենց զաւակները մեզի վստահելու, իսկ մեզ քաջութիւն եւ կորով ներշնչող են Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ անոր քոյր կազմակերպութիւնը՝ Հայ Կապոյտ Խաչը»:

Ժողովուրդի բուռն ծափերուն մէջ Օր. Աչրաֆեան յարգելի տիկնոջ յանձնեց ծաղկեփունջ մը նուիրուած Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի կողմէ: Օրուան նախագահը յանուն «Զաւարեան» ենթակոմիտէի շնորհակալութիւն յայտնելով Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններու, պարող օրիորդներու եւ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հանդէսին պաշտօնական մասը յայտարարեց փակուած: Յետոյ սկսաւ բուռն խնջոյքը, տեւելով մինչեւ առաւօտ, մինչդեռ պիտի վերջանար կէս գիշերին, ըստ յայտարարութեան:

Յ. Տ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայրենակիցներ, նկատելով որ Միութեանս Ֆրանսայի շրջանի 8րդ պատգ. ժողովը որոշեց կազմել Ֆրանսաբնակ Խարբերդցիներու մարդահամարը եւ միանգամայն Ամերիկայի մէջ կը պատրաստուի Խարբերդի պատմութիւնը, ներկայիս կոչ կ'ուղղենք բոլոր Խարբերդցիներուն անխտիր՝ որ դիւրացնեն մեր մասնաճիւղերուն գործը, արձանագրուելով անմիջապէս:

Այս կոչը կը վերաբերի մասնաւորաբար այն շրջաններուն՝ ուր մասնաճիւղեր գոյութիւն չունին: Այդ վայրերու հայրենակիցները կրնան իրենց ցանկը ղրկել ամէնէն մօտակայ մասնաճիւղին, կամ հակառակ պարագային, ուղղակի կեդր. վարչութեանս հասցէին: Գրել անուն, մականուն, ընտանիքին քանի հոգիէ բաղկացած ըլլալը, Խարբերդի ո՞ր շրջանէն կամ գիւղէն:

Ստորեւ կուտանք կեդր. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու հասցէները.— ՓԱՐԻԶ՝ H. Zartarian, 44 rue de Dunkerque, Paris (9): ԼԻՈՆ՝ H. Chahbazian, 107 rue de la Part - Dieu: ՏԷՍԻՆ՝ B. Torossian, 78 Ave. Jean - Jaurès: ՎԻԷՆ՝ K. Simonian, 124 rue Lafayette: ՎԱԼԱՆՍ՝ N. Teboyan, 10 rue des Balais: ՄԱՐՍԷՅԼ՝ N. Derderian, 19 ru edes Petites Maries: ԿԱՌՏԱՆ՝ K. Kaloustian, 36 rue Kruger: ՍԷՆ ԼՈՒ՝ G. Yavanian, 15 Traverse Chevalier, St. Loup: ՊՕՄՈՆ՝ R. Kaloyan, 24 Bld. du Nord, La Rosière, St. Barnabé: Կեդր. վարչութիւն G. Gumuchian, 10 rue Mission de France, Marseille: (Կնիք)

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ՆՈՒԻՐԷ ԲԱՐԵԿԱՄԻԴ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

— Քու այդ Սարգիսդ շատ լաւ տղայ մըն է, ըսաւ ծիծաղելով, թէ որ Աստուած յաջողէ մեր ձեռնարկութիւնը դերագոյն ծովապետ մը ունինք: Հիմա ես օրերը պիտի համրեմ, ուրբաթ առտու հոս է, նոյն իրիկուն ճամբայ կ'ելնենք:

Եւ այսպէս պատրաստ ամէն վտանգի այս դիւցազն կինը անհամբեր կը սպասէր ուրբաթին եւ ամէն երեկոյ կ'առնէր իր ծեր Բարկէնը կ'իջնէր ծովեզրը տեսնելու թէ՝ նաւն եկա՞ծ էր եւ սրտնեղած վանք կը դառնար մութին անօգուտ սպասելէն վերջ:

Երկրորդ ուրբաթ մը եկաւ որ Թորոս անգամ կ'այլայլէր թէպէտ երեւէն բան մը չէր իմացներ. Եփիմէ՝ այդ ջղային կազմուածքը, դաղտուկ արցունք կը թափէր, այնչափ իրեն նեղ կուգար կղզին, եւ Թորոսի անտարբերութեան դէմ կը դանդատէր, որ զինք հանդարտեցնելու կը նայէր, եւ համբերութիւն սորվիլ կը յորդորէր:

Ուրիշ ճար մը կը մտածէր այս երկրորդ բանտէն ազատելու եւ Կոստանդին՝ նաւու մը խօսք կ'ընէր որ Անտիոք պիտի երթար, եւ կը համոզէր թէ ապահով միմիայն ճամբան այն էր Սեւ լեռն երթալու եւ երբ աս խորհրդին վրայ էին՝ Բարկէն ներս մտաւ շունչը հատած.

— Աւետիս, իշխանիկս, Սարգիսն եկաւ, հիմա հոս կը հասնի:

— Ի՞նչ վիճակի մէջ, հարցուց Եփիմէ:

— Լաւ, շատ լաւ վիճակի մէջ, տիրուհիս, պատասխանեց Բարկէն:

Եւ իրօք, Սարգսին սեւ երեսը երեւցաւ, բայց աչքերն ուրախութեան հուր կը ցոլացնէին. դեռ մութը չէր կոխած:

— Կը ներես, իշխան, ըսաւ, բայց կիսկատար գործ չեմ սիրեր, ամէն բան պատրաստ ընելու համար պէտք էր անձամբ Վահկայ մօտերը երթալ եւ ձեր ապահովութեան համար օգնական խումբ մը բերել:

Բայց լեռը կրնայի ոտք հանել թէ որ անուղտայի, բայց խոհեմութիւն չսեպեցի. տանտերկու տղայ առի ընտրուած, ով Լուսաւորիչ կը սիրէ՝ չհարցնէ թող հետս գայ ըսելով. ամէնքը լեռներուն վրայ ցրուեցի, իրենց սպասելու տեղերը ցուցուցի, պաշար, դրամ, ամէն բան ղեռեղեցի, դուք միայն սակաւ էք, թէ որ կ'ուզէք աս գիշեր կ'երթանք, օդն ալ յաջող է, փառք Աստուծոյ:

— Ո՞ւր, ըսաւ վանահայրը, այսպէս անօթի ծարաւ, անկարելի է: Անմիջապէս սեղան դնել տուաւ, ընթրիքը շուտ մը պատրաստեցին, բարի յաջողութեան համար դաւաթներ պարպեցին, ետքը եկեղեցի իջան, «Տէր Ողորմեա»ն ըսին եւ մութը կոխեր էր երբ Եփիմէ ջորին հեծած՝ Բարկէն քովէն անբաժանելի, ելան եւ ծովեզրը իջան. Նաւը արդէն պատրաստ էր՝ եւ երբ ամէնքը մտան՝ բոլոր առագաստները պարզեցին եւ յաջող հողմով նաւը սկսաւ սուրալ ծովուն վրայ: Ձայն չկար ամենեւին, բացի Սարգսի ձայնէն որ երբեմն համառօտ հրամաններ կուտար ղեկին դլուխը նստած:

Այս լռութիւնը շատերուն քունը բերաւ, արդէն Եփիմէ հանգիստ եւ ուրախ՝ գլուխը Թորոսի կուրծքին վրայ դրած շատոնց քնացած էր. եւ Կիպրոսի եզերքէն կ'անհետանային, երբ Սարգիս քովինին՝ որ անշշուկ նստած էր, ըսաւ.

— Հայր սուրբ, դուն սա ղեկը գործածէ, ես պէտք է նաւուն ծայրը երթամ եւ զինեմ:

Եւ իրօք, իր սուր աչքերով, որ մութին ալ ամէն բան կը տեսնէին, իր բոլոր նաւաստիներուն եւ Կոստանդինի օգնութեամբ անցուցնաւուն քիթը տապարաձեւ երկաթ մը ու եկաւ իր տեղը նստաւ:

— Հիմա թող թշնամի նաւն ալ գայ, ըսաւ ղեկավարին, որ «Հայր սուրբ» կ'անուանէր, մէկ հարուածով ծովուն տակ կ'իջեցնեմ:

— Զգայ թող, որդեակ Սարգիս, պատասխանեց ան, եւ խաղաղութեամբ ցամաքը գտնէինք անգամ մը:

Թորոս որ այս խօսքերը կը լսէր եւ անշարժութեան դատապարտուած էր Եփիմէի պատճառաւ.

— Սարգիս, ո՞վ է հայրսուրբը:

— Վանահայրը, իշխան:

— Մեր հե՞տն է:

ԾԵՐԵՆՑ

համար: Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, հպարտութեամբ հաստատեց որ Ֆրանսայի մէջ քուէարկուեցաւ Մարդկային Իրաւունքներու տիեզերական յայտարարութիւնը: Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Մեքսիկայի պատուիրակներն ալ գոհունակութիւն յայտնեցին ձեռք բերուած արդիւնքներուն համար: Պ. Վիշինսկի եւս, շնորհակալութիւն յայտնելով հանդէրձ Ֆրանսայի, սլաքներ արձակեց արեւմտեան պետութեանց դէմ, կատարուած աշխատանքներուն առթիւ: Այդ միջոցին կին մը պոռաց ունկնդիրներու ամպիոնէն.— «Կեցցէ՛ խաղաղութիւնը»: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս դուրս հանեց զայն:

Վերջապէս ընդհ. ժողովին նախագահը հանդիսաւոր կոչ մը ուղղելէ վերջ, ժամը 18.10ին յայտարարեց թէ նստաշրջանը յետաձգուած է մինչեւ Ապրիլի սկիզբը:

Երէկ նիստ գումարեց Պաղեստինի յանձնախումբը: Վաղը ժողովի հրաւիրուած է Ապահովութեան Խորհուրդը որ Փարիզ պիտի մնայ մինչեւ ամսու վերջը:

★ Վերջին պահուն 300.000 տոլարի վարկ մը քուէարկուեցաւ, սպաներէնն ալ գործածելու համար, իբրեւ երրորդ պաշտօնական լեզու, զանազան յանձնաժողովներու մէջ: Ռուսերէնի եւ չինարէնի համար եղած առաջարկները մնացին յաջորդ օրակարգին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ խորհրդարանը քուէարկեց ընկերային ապահովութեան օրէնքը, որմէ պիտի օգտուին հինգ միլիոն քաղաքացիներ:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնն ալ ընդհանուր մաքրագործումի ձեռնարկած ըլլալով, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը կատարուին ամէն օր: Արեւմտեան պետութիւններէն միայն Ֆրանսան դիւանագիտական պատուիրակութիւն մը կը պահէ Թիրանայի մէջ:

ԻՏԱԼԻԱ Խ. Միութեան պիտի յանձնէ կարգ մը մարտանաւեր, համաձայն հաշտութեան դաշնագրին: Հռոմէն կը հեռագրեն թէ նաւաստիները կը մերժեն խորհրդային նաւահանգիստները տանիլ այդ մարտանաւերը, հակառակ առատաձեռն պարգեւներու:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական ուժերը կռուեցան Դեկտ. 12ին, ամբողջ օրը, ետ մղելու համար 2000 ապստամբներ, հետեւակ եւ հեծեալ, որոնք յարձակած էին Խարտիցա քաղաքին վրայ (Թեսալիա): Քաշուելէ առաջ ապստամբները պայթեցուցին ելեկտրական գործարանը, աւերեցին շատ մը խանութներ եւ տուներ: Խարտիցա հանգոյց մըն է երկաթուղիներու, Աթէնքէն 140 մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կը շարունակեն յառաջ խաղալ դէպի Նանքին: Իրենց զեկոյցներուն համաձայն, կառավարական զօրքը ջախջախիչ պարտութեան մը մատնուած է:

ՌԸՆՈՅԻ ժառանգորդներուն դէմ դատ բացաւ հռչակաւոր դերասանուհի մը, Մատամ Անտռէ Սերթիլանժ, որ, թէեւ 25 տարեկան եւ ամուսնացած, 1938ին սիրուհին դարձած էր Պ. Ռընոյի (61 տարեկան): Այս գալուն — աշուն սէրը այնքան տաքցաւ որ, դերասանուհին ձգեց ամուսինը եւ բեմը: Արդ, Ռընօ մեռաւ պատերազմի ընթացքին, իբրեւ օրինաւոր ժառանգորդ ձգելով իր մայրը եւ որդին, որոնց համար օտարական մըն է դերասանուհին: Փաստաբանը կը յուսայ շահիլ դատը, պահանջելով չքեղ կալուած մը զոր հանգուցեալը իր սիրականին համար գնած էր 375.000 ֆրանքի և որ հիմա կ'արժէ 5—6 միլիոն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պահանջեցին Ռումանիայէն ետ կանչել երկու դիւանագէտներ, կարելի եղածին չափ շուտ: Ռումանիան ալ պահանջած է ետ կանչել երկու ամերիկացի եւ երկու անգլիացի դիւանագէտներ, իբրեւ լրտես ...

ԵՐԵՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՍԷՆ Մանոէի քաղաքապետական մատենադարանին ցանկապատներէն բարձրացած ատեն, դիշերապահ մը կրակ բացաւ եւ մէկը սպաննուեցաւ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ զոհը հերոս մըն էր վերջին երկու պատերազմներէն եւ թէ պարզապէս յայտարարութիւն մը պիտի փակցնէր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Կարապետ Պօզօղլանեան (Եոզկաթի Թէքքէ մահալէսիէն) 43 տարեկան որ մեկնած է տունէն 23 տարիէ ի վեր եւ մէկ անգամ լուր առնուած է իրմէ 16 տարի առաջ: Տեղեկացնել ծնողքին Z. Bozoghlanian, Guedik Pacha, Kaderga, Hamam sokak N. 53, Istambol (Turquie):

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂ ՄԸ կահաւորուած սենեակ մը կը փնտռէ, հայ ընտանիքի մը մէջ (նախընտրաբար ճաշով), Փարիզ 5րդ, 6րդ թաղամասերուն մէջ, կամ քաղաքին կեդրոնը: Տեղեկացնել թերթիս վարչութեան:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Մարսէյլ, CASA D'ITALIAի մէջ, Փետրուար 26ին, նոր ու ճոխ յայտագրով: Տոմսերը ստանալ երգիչ անդամներէն:

Այրի Տիկին Նուարդ Եղիազարեան, Պ. Թոռոս Եղիազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Եղիազարեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան, Այրի Տիկին Արշալոյս Նիկողոսեան (Հայաստան), Յոլակ եւ Կարօ Եղիազարեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Ալմաստ Ազարեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նիկողոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարթա Գրիգորեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, սանահօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ (Քարցիցի)

որ տեղի ունեցաւ 10 Դեկտ. Bicêtreի հիւանդանոցին մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, երեքշաբթի ժամը 15.30ին, ժանթիյի գերեզմանատունը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ իրիկուն 18 Դեկտ. Hôtel de la Poste ի չքեղ սրահին մէջ:

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎԻ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Կը լսենք որ «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» (Նախկին Ն. Գ. Բ.) հրատարակչական ընկերութիւնը, հակառակ թուղթի եւ տպագրութեան սղութեան, որոշած է անմիջապէս ձեռնարկել Գարեգին եպս. Սրուանձտեանցի դլուխ գործոցին, ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎԻՆ Գ. տպագրութեան: Գիրքը պիտի բաղկանայ երկու հատորներէ: Բացուած է առաջին հատորին բաժանորդագրութիւնը: Բաժանորդները փոխանակ 300ի, որ գրքին արժէքը պիտի ըլլայ, 250 ֆրանքով պիտի ստանան սոյն հատորը, հեղինակին լուսանկարով եւ կենսագրականով: Որչափ մեծ թիւով բաժանորդներ գրուին, Բ. հատորին տպագրութիւնը նոյնքան պիտի դիւրանայ: Այս առթիւ կոչ կ'ընենք դրասէր հասարակութեան, մասնաւորաբար Վան-Վասպուրականի հայրենակց. միութիւններուն եւ անհատ Վանեցիներուն, որ փութան բաժանորդագրուիլ:

Մատենաշարը այս նոր հատորով պիտի ունենայ 16 գիրք, հայ գրականութեան ծանօթ հեղինակներէն, ինչպէս նաեւ երեք հատորներ, որոնք Արդի Հայ Գրականութեան (Հայաստան եւ Արտասահման) հեղինակներէն ընտրուած էջեր կը բովանդակեն: Բաժանորդագրութեան համար դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 rue Richer, Paris (9), Paris C. 3630.66:

Արտասահմանի մամուլէն կը խնդրուի արտատպել:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Աճուրդ չկայ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Վեր. Հայր. Միութեան թէյասեղանը, այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Հաճելի ժամանց հայրենակցական մթնոլորտի մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Նոյեմբեր 21—30

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները.—

ՍԷՎՐԱՆ Ուղ. 800, ՓԱՐԻԶ (8) Մարտ. 800, ՇՈՒԱԶԻ Քէօ. 1450, ՄԱՐՍԷՅԼ Ալթը. 1300, ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ Հօթ. 1400, ԱՐԺԱՆԹԷՕՅ Թէրզ. 3800, ՆԷՕՅԻ Մես. 1600, ՆԻՍ Տ. Մ. 700, ՓԱՐԻԶ (9) Գար. 2850, ՓԱՐԻԶ (16) Հ. Բ. Ը Մ. 3650, ՄԱՐՍԷՅԼ Վարդ. 1200, ՔԱՇԱՆ Մուր. 800, ՊԱՆԵԷՕ Ալլ. 1450, ՊՈՆՏԻ Մեղպ. 800, ՍԱՆՈՒԱ Ստեփ. 1500, ՖՈՆԹԸՆԷՅ Փոր. 1200, ՕՇ Թոր. 800, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Երկ. 1900, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Քիւփ. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (2) Գ. դ. 1600, ԻՍԻ Թոթ. 500, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Թոր. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Թիւթ. 2 հազար, ԼԱՎԻՍՏ Վարդ. 800, ՎԱԼԱՆՍ Սնապ. 650, Տէր Ղուկ. 800, Խ. Գ. 650, Խ. Բ. 800, Խանճ. 800, Մաքս. 800:

ՄԱՐՍԷՅԼ Մ. Կիւրճեան 2000 ֆրանք, Ն. տարեկան բաժնեգինը:

ՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

948 Հոկտեմբերէն ի վեր «ՅԱՌԱՋ»ի բաժնեգինն է Ֆրանսայի համար, վեցամսեայ 800 ֆր., իսկ տարեկան 1500 ֆրանք, ցնոր տնօրինութիւն:

Պակաս ղրկուած գումարները ըստ այնմ նկատի կ'առնուին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն սախպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ ուրբաթ 17 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբ չորեքշաբթի 15 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն, հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ՉԱԽԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն շաբաթ 18 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS

Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մասնակցութեամբ

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի, Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով:

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, Նկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, գրատուն Պարսամեան 46 rue Richer:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տօնէլեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՕՆԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Միութեան բարեկամներէն Պ. ԱԻԱԳ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, ինքնաշարժի արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ:

ՀԱՅԵՐԸ իրաւունքով համբաւը ունին աւանդապաշտ ըլլալու, մանաւանդ իրենց սնունդեղէնին տեսակէտով: Հայերուն Ֆրանսա գալէն ի վեր, անոնց կարգ մը մասնագիտական սնունդեղէնները ընդհանրացան եւ Ֆրանսացիներէ ալ իւրացուեցան: Այսպէս է «ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ»ն, որ իր խնկաւէտ յատկութիւնները կը քաղէ տաք արեւին տակ հասունցած խաղողէն: Բայց Հայերու նախասիրութիւնները պէտք չէ որ անտեսել տան այն աղուոր բաները զորս Ֆրանսացի փափկակերներ կը ճաշակեն երկար տարիներէ ի վեր: Անոնց կարգին է մասնաւորաբար «ՌՈՄ»ը, այս երկնահուշ ըմպելի, որ մշտնջենական արեւի երկիրէն կը ներածուի, եւ որ չաքարեղէգի թորումէն ստացուելով, հեշտահամ խմիչք մը ըլլալուն չափ ԱԶԴԵՑԻԿ ԱԽՏԱՐԳԵԼԻՉ մըն է՝ «կռիփ»ի եւ ցուրտէ յառաջ եկող հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս նաեւ կարկամնդակները եւ անուշեղէնները բուրումնաւէտող մը: Անխառն կամ տաք ըմպելիներու մէջ, խմեցէք «ՌՈՄ»: Բայց բոլոր «Ռոմ»երը չունին չունին անհրաժեշտ ամէն յատկութիւնները լաւ արդիւնք մը ստանալու համար: Կը յանձնարարենք փորձել 48°«ՌՈՄ ՄԻԱՄԻ»ն, որ իր ամենաբարձր աստիճանին կը միացնէ շատ ախորժելի բոյրը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 15 Décembre 1948 Չորեքշաբթի 15 ԴԵԿՏ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5720–Նոր շրջան թիւ 1131 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Է «ԻՐԱՒԱՏՈՒՆ»

Մօտաւորապէս մէկ տարի է որ աւետիսներ չենք լսեր Հայկական Դատի մասին :

Ցօղուածներ կ'երեւան պարբերաբար : Ցիմար — իմաստուն տեսութիւններ ալ պակաս չեն : Իսկ հանդիսաւոր օրերու մէջ, յաճախ կ'արծարծուին մեր պահանջները, աւելի կամ նուազ յաւատեսութեամբ :

Եւ սակայն, կարելի չէ պարտկել ընդհանուր յուսաբեկութիւնը, որուն վերջին արտայայտիչն եղաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, իր ամանորեայ կոնդակով :

— « ... Եթէ անհիմն էին հայ ազնիւ սրտերի երէկուայ վարդագոյն յոյսերը եւ սրտառուչ խանդավառութիւնները արդար Դատի չուտափոյթ վճռահատութեան նախազգացմամբ, նոյնքան առաւել անհիմն են դառն հիասթափութեան եւ բարոյալքման մասնակի արտայայտութիւնները համազգային տենչանքի յաղթանակի անյուսալիութեան հարագուշակութեան » :

Անոնք որ այս հինարէնը կը հասկնան, թող բացատրեն «արդոյ հասարակութեան» :

Օտար ճակատի վրայ, կարեւոր դէպք մը համարուեցաւ քանի հազար ամերիկացի կղերականներու դիմումը՝ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան :

Այս ձեռնարկը վերադրուեցաւ ծանօթ հոսանքի մը — յառաջդիմակա՛ն :

Բայց, ամերիկացի հովիւները պահանջելով Ուիլսընեան սահմանները, կ'առաջարկեն ոչ թէ Խ. Հայաստանի կցել զանոնք, այլ ապագային ձգել անոնց ճակատագրին տնօրինումը : Տեսակէտ մը որ կը հակասէ օրուան բանաձեւին :

Հայկական շրջանակի մէջ, վերջին նորութիւնը եղաւ Թրքահայ Դատի կազմակերպութեան Ցանձնախումբին դիմումը՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան (4 Դեկտ.) :

Միամտութիւն պիտի ըլլար որեւէ գործնական արդիւնք սպասել այդ ձեռնարկէն : Պարզապէս էրած սրտի մխիթարանք.— այս դուռն ալ զարկինք ...

Արդարեւ, ընդհ. քարտուղարին դիւանապետը (Ամերիկացի), կարդալով յուշագիրը, կը բացատրէ թէ «որպէսզի այս հարցը մտնէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովներու օրակարգին մէջ, պէտք է որ անդամակից պետութիւն մը առաջարկէ զայն» :

Այդպէս ալ կը տրամադրէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը, զոր գոց գիտեն Մոսկուայի թէ Անգարայի դիւանագէտները :

Արդ, ներկայ պայմաններուն մէջ, կա՞յ պետութիւն մը որ չահագրգռուի Հայկական Հարցով :

— Մոսկուա՛ն, պիտի պատասխանեն մեր ամենագէտ մունետիկները : Մոսկուան Երեւան է, Երեւանը Մոսկուա : Ա՛ն է միակ իրաւասուն :

Քանի որ այդպէս է, ինչո՞ւ տէր չեն ըլլար, օրակարգ չեն անցըներ հայկական պահանջները : Ինչո՞ւ կը գոհանան բարեացակամ չէզոքութեամբ, թոյլ տալով որ դուանէ դուռ թափառին հայկական պատուիրակութիւններ :

Բողոքական հովիւներու աղօթքի՞ն մնացինք :

Ո՞ւր է տարբերութիւնը իրենց եւ միւսներուն միջեւ, պատերազմի վախճանէն ի վեր :

Հիւսիսային Քորէայի հարցին չա՞փ ալ արժէք չունի Հայկական Դատը : ০

Ո՞ւր է փոխարինութիւնը հարիւր հազար հայ երիտասարդներու արեան, որ հոսեցաւ բոլոր ճակատներուն վրայ, Կովկասէն մինչեւ Պերլին եւ Հիւսիսային ծով :

Ո՞ւր է տարբերութիւնը երէկուան եւ այսօրուան մեթոտներուն, լուծելու համար դատերուն ամէնէն արդարը :

Ծառ տնկելու համա՞ր էր որ արտաքին նախարարութիւն մը (մինիստրութիւն!) հաստատուեցաւ Երեւանի մէջ :

Ո՞ւր է «իրաւատուն» : Ի՞նչ կը բանի : Ո՞ր օրուան կը սպասէ :

Անոնք որ իմաստութեան, դիւանագիտութեան, փորձառութեան հատիկներ կը ցանեն օրն ի բուն, լարուած ճախարակներու պէս, պարտաւոր են տալ այս հարցումներուն պատասխանը :

Մեր ուզածը ուրիշ դեղ է :

Ափ մը հող, ոչ թէ գայլի աւետարան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՄԱՐՄԱՋ Է ԱՅՍ...

Առ նուազն վարժապետական էր Մկրտիչ Պարսամեանի բարկաճայթ բողոքը, «Անբարեխիղճ եւ անարդալից յուշեր», «Արեւմուտք»ի վերջին թիւին մէջ (12 Դեկտ.) :

Ի՞նչ է պատահեր :

Վերջերս լոյս տեսան Արմէն Գարոյի յուշերը, «Ապրուած Օրեր», Պոսթընի մէջ :

— « Ես ալ կարդալ սկսայ, եւ երբ հասայ վեցերորդ գլուխին, որ Սանասարեան Վարժարանը» վերնագիրը կը կրէր, ապշեցայ մնացի, եւ այլեւս անկարելի եղաւ շարունակել ընթերցումս» :

Ինչո՞ւ : Արմէն Գարո լաւ յիշատակ չէ պահած Սանասարեանի աշակերտութենէն : Այս առթիւ, քանի մը կծու բառեր կը գործածէ : Խորապէս ազդուած՝ բարբարոսական միջադէպէ մը : (Ամբողջ դառնութիւն ալ կը ծնի այդ դռեհիկ միջադէպէն) :

Մկրտիչ Պարսամեան 14 տողի մէջ ամփոփեր է այդ միջադէպը, իր ուզած եզրակացութեան յանգելու համար : Մանրեր, կլորցուցեր, քուրջի վերածեր է :

Մինչդեռ, եթէ վերէն վար օրինակէր, անգամ մը եւս կարդար եւ պաղարիւնով դատէր, թերեւս գրաչարին ձեռքէն ետ կ'առնէր իր ձեռագիրը :

Այդ հոգէն պիտի ազատեմ զինքը, վաղն իսկ արտատպելով ակնարկուած յուշերը, ամբողջութեամբ :

Այն ատեն, յետին միամիտն ալ պիտի ըմբռնէ թէ՝ յօդուածագիրը ի զուր մէկ – երկու բառերու տառին կառչած է, միտք պղտորելու, մանաւանդ անպաշտպանելին պաշտպանելու համար :

Արմէն Գարօն ոչ գրագէտ էր, ոչ ալ վարժապետ, որպէսզի քերականական – շարադրական խաղեր փորձէր :

Գրի առած է ինչ որ զգացեր է թրքաբարոյ աբարքի մը առթիւ, երբ 16 տարեկան պատանի էր :

Ի դէպ, ի՞նչ հիւանդագին մարմաջ է այս, որ երկու անգամ է գրիչ շարժել կուտայ, պաշտպանելու համար սեւսիրտ եւ սեւերես Մատաթեանը :

Ջաւէն պատրիարք իրաւամբ ձաղկած էր այս խոտելի տիպարը : Մկրտիչ Պարսամեան տեղէն ցատկեց, բողոքագիր մը ուղղելով մամուլին :

Արմէն Գարօ կը նկարագրէ անոր վայրենութիւնը դպրոցին մէջ, ուրիշ բաներ ալ պատմելով : Պարսամեան կը յայտարարէ երանաւէտ անդորրութեամբ.— «Յ. Մատաթեան իր պարտականութիւնը կատարած է» : (1889ին, այնպիսի ատեն մը երբ թրքական իշխանութիւնը կը դողար ռուսական հիւպատոսին շուքէն իսկ) :

Եղբայր Մկրտիչ, Կարնեցիներուն գիտցա՞ծն ալ մաղել սկսար :

ՎԱՀԷ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Հայրապետական պատուիրակութեան դիւանէն հաղորդուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Երուսաղէմի Կիպրեղ պատրիարքը 17 Նոյեմբեր թուակիր պաշտօնագրով մը խնդրած ըլլալով Եւրոպայի թեմին մէջ հանգանակութիւն մը կատարել ի նպաստ Ս. Աթոռին եւ անոր դժբախտ հօտին, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան սկիզբը Լիոն մեկնեցաւ, ընդհանուր հանգանակութիւն մը կատարելու համար Կեդր. Ֆրանսայի մէջ : Կաթող. պատուիրակը Ծնունդի տօներէն վերջ պիտի այցելէ Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի մնացեալ շրջանները : Այս առթիւ կը խնդրէ ազգային բոլոր մարմիններէն եւ մամուլէն, զօրավիգ ըլլալ իրեն, արտատպել պատրիարքին սրտառուչ կոչը եւ ջանալ արդիւնաւորել ծրագրուած հանգանակութիւնը :

Փարիզէն ցարդ Երուսաղէմ ղրկուած է շուրջ 300.000 ֆրանք եւ 200 սթերլին :

ԽՄԲ.— Պատրիարքին կոչը՝ յաջորդով :

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐԸ 8 ՖՐԱՆՔԻ պիտի ծախուին Դեկտ. 16էն սկսեալ (վաղը, հինգշաբթի), համաձայն մամուլի սէնտիքայի որոշման : Թուղթին գինը 30 % աւելցած է վերջերս, ուրիշ ծախքերու հետ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ վառեցաւ կօշիկի մեծ վաճառատուն մը, Քանըպիէռի վրայ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

ՈՒՐԻՇ ՉՈՐՍ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ

Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Ուաշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի դաշինքի մասին (զինակցութիւն արեւմտեան Եւրոպայի, Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի միջեւ) :

Վերջին լուրերու համաձայն, պիտի հրաւիրուին նաեւ ուրիշ չորս պետութիւններ,— Տանըմարքա, Նորվեկիա, Իսլանտա եւ Փորթուկալ : Հաւանական է որ Իտալիա եւ Իրլանտա եւս մասնակցին, հզօր ճակատ մը կազմելով :

Խորհրդակցութիւնները սկսան անցեալ ուրբաթ օր, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներու, Քանատայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի ներկայացուցիչներուն : Խորհրդաժողովը պիտի ջանայ համաձայնութիւն հաստատել այս եօթը պետութեանց միջեւ, փոխադարձ օգնութեան դաշնագրի մը մասին, ի նախատեսութիւն զինեալ յարձակումի մը : Յետոյ այս եօթը պետութիւնները պիտի հրաւիրեն ուրիշ կարգ մը պետութիւններ, որոնք շահագրգռուած են հիւսիսային Ատլանտեանի ապահովութեամբ : Անոնց թելադրութիւններն ալ իմանալէ վերջ, շահակից պետութիւնները պիտի ստորագրեն զինակցութեան դաշինքը, որ ըստ օրինի պիտի ներկայացուի Մ. Նահանգներու, Քանատայի եւ եւրոպական պետութեանց խորհրդարաններուն : Այս առթիւ մնայուն քարտուղարութիւն մը եւ խորհրդատու մարմին մը պիտի հաստատուի, զինուորական մասնագէտներով :

Եթէ ամէն բան յաջողութեամբ վերջանայ, դաշնագիրը ամերիկեան ծերակոյտին վաւերացման պիտի յանձնուի յառաջիկայ մարտին, յետոյ խորհրդարանին : Ամերիկեան կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, գաղտնի պահելու համար Ուաշինկթընի խորհրդակցութիւնները :

Իրազեկներ լաւատես կ'երեւան դաշինքին յաջողութեան եւ Մ. Նահանգներու գործօն աջակցութեան մասին. բայց հաւանական չէ որ զինուորական գործակցութիւնը վերջնական ձեւ ստանայ 1949ի ամառէն առաջ :

Ֆրանսայի տնտեսական հոգերը

Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել նոր ելմտացոյցը : Ելմտական յանձնաժողովը լսեց վարչապետին եւ իրաւասու նախարարին բացատրութիւնները հարկային օրէնքի բարեփոխման մասին : Կառավարութիւնը կ'ուզէ օր առաջ վաւերացնել թէ բարեփոխեալ օրէնքը եւ թէ նոր ելմտացոյցը :

Մասնագէտներ կը քննադատեն հարկային օրէնքի նոր ծրագիրը, դիտել տալով թէ երեւութապէս տուրքեր կը ջնջուին, բայց կը վերահաստատուին տարբեր անունով մը :

★ Վերաշինութեան քառամեայ ծրագրին առթիւ տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ, 1948 Յունուարէն Յունիս, պարզելով երկու տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքները : Այս տեղեկագրին համաձայն, հանքածուխի ճարտարագործութիւնը հասած է նախատեսուած արտադրութեան 92 %ին, բայց ելեկտրական կեդրոնները եւ մետաղագործութիւնը հազիւ 2/3 համեմատութիւն մը կը ցուցնեն :

Տեղեկագիրը մասնաւորապէս կը բացատրէ թէ Ֆրանսա դեռ երկար ատեն կը կարօտի արտաքին օժանդակութեան, ներածումներու, թէ մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքները կը պարտին Մարշըլի ծրագրին, որ պիտի տեւէ մինչեւ 1952, թէ Ֆրանսա իր կարողութենէն աւելին կը ծախսէ եւայլն :

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ եւ միւս «Մարշըլեան» երկիրներու արտաքին նախարարները արտակարգ ժողով մը պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, խորհրդակցելու համար կարգ մը հիմնական հարցերու մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դժուարութիւններ ծագած են վերաշինութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. Էջ)

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հեռագրեն Դեկտ. 13 թուականով.— Սուրիայէն հասած լուրերու համաձայն քանի մը հոգի սպաննուած եւ շատեր վիրաւորուած են աՀլէպի մէջ, նոր ընդհարումներ պատահած ըլլալով ցուցարար ուսանողներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ : Տեղական իշխանութիւնները անմիջապէս խզեցին հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները Հալէպէն Դամասկոս եւ Պէյրութ :

Խռովութիւնը ծագեցաւ քանի մը օրուան յարաբերական հանդարտութենէ մը վերջ որու միջոցին Հաշէմ էլ Աթասի փորձեց դահլիճ մը կազմել : Կ'ըսուի թէ Խալիտ էլ Ազէմ, Փարիզի սուրիական դեսպանը, որ վարչապետ նշանակուած էր, նոյն դժուարութիւնները կը կրէ, նոր կառավարութիւնը կազմելու համար :

ԳՐՈՒԱԾ ԽԱՒԱՐԻՆ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հիմա, սիրելի ընկերներ, հոգիս եւ մարմինս պայքարի մէջ, վիրաւոր, յոգնած եւ խոցոտ, մարմինս կը յիշեցնէ գիւղացիին կառքը: Հոգիս չինականն է որ կ'երգէ — «Ել, ել»· մարմինս կը դեդեւի, ոսկորներս կը ճռնչան կարծես: Թոքերս կը հեւան, սիրտս կը բաբախէ, մինչ հոգիս «ել, ել» կ'երգէ ու կը խօսի այն ծրագիրներու մասին որ զինք կը կապեն Հայկ. Մշակոյթին: Մարմինս պիտի հանգչի՞ այդ երգը, չեմ գիտեր, բայց ինծի կը թուի թէ դուք ալ, սիրելի ընկերներ, «Ել, ել» կ'երգէք եւ կ'ուզէք որ մարմինս յաղթէ այն տառապանքին որ կթոտեց ոտքերս: Ցանուն Հայկ. Մշակոյթին կը լսեմ որ «Ել» կ'երգուի ականջիս տակ. եւ այս երգով գինովցած՝ երբեմն այնքան կ'ուժովնամ որ, յիշելով Գէորգ Զավուշի խօսքը, կ'ըսեմ.— «Իմա՛լ քաղցր է մեր ժողովուրդը»:

Կ'արժէ տառապիլ, աչքերուն լոյսը տալ եւ մեռնիլ հայ ժողովուրդին համար: Թող սխալ չմեկնուի սակայն տառապանքին եւ դժբախտութեան դէմ ընդվզումս:

Առանց մազոխական ըլլալու, միշտ բարեկա՛մ «տոլորիստ»ներու, մահուան դէմ Սոկրատի հեդոնանքին իմաստութեան մէջ համբակ, կ'ընդունիմ որ ստեղծագործ ուժ մըն է տառապանքը: Ու գրագէտի մասին խօսելով կ'աւելցնեմ թէ գրագէտը լուսամփոփ մըն է որ պէտք է այրէ ինքզինք գրականութեան բոցին շուրջ իր պարի ընթացքին:

Այս պարագան ցոյց կու տայ թէ բոլորովին տարբեր էակ մըն է գրագէտը: Իրեն վիճակուած է զոհաբերութիւն առանց փոխարինութեան:

Թուաբանական այն պարզ տարազը թէ՝ մէկ մէկ ալ կ'ընէ երկուք, սխալ է գրականութեան մէջ. նոյն տարազը պէտք է սրբագրել այսպէս — մէկ մէկ ալ կ'ընէ մէկ, բայց խոշոր մէկ: Մէկ առաւել մէկ, առաւել մէկ կ'ընէ դարձեալ մէկ, բայց աւելի խոշոր մէկ: Ուրեմն, հասարակաց կեանքի մէջ յաւելումը կը նշանակէ հարստութիւն, որովհետեւ կը շատցնէ առարկաները, մինչդեռ գրականութեան մէջ յաւելումը կը նշանակէ մեծութիւն, որովհետեւ կը խոշորցնէ արժէքները: Այս տարազին պարզ բացատրութիւնը այն է թէ գրականութիւնը չի կրնար վերածուիլ ապրանքի, ուրեմն չի կրնար պահանջուիլ փոխարինութիւն: Եւ սակայն գրագէտը իբրեւ ապրող էակ արժեւցնելու համար, իր զոհողութիւնները՝ կ'ապաւինի նոր տարազի մը,— երկրորդ արհեստի մը պահանջին:

Մեր մէջ գրագէտին երկրորդ արհեստր ուսուցչութիւնն է գլխաւորաբար (Սփիւռք) կամ պետական պաշտօնատարութիւն (Հայաստան):

Առաջին պայմանին մէջ գրականութիւնը կը կատարուի ըստ ներշնչման, երկրորդ պայմանին մէջ ըստ թելադրութեան, բայց եւ այնպէս միշտ երկրորդ արհեստն է որ կը դերիշխէ գրագէտին կոչման վրայ: Երբ վերը կը կատարէի տառապանքին պաշտպանութիւնը եւ գրագէտին ճակատագիր կուտայի զոհաբերութիւնը, իմ նպատակս էր հաստատել թէ՝ մեր մէջ կատարուած է զոհողութեան ոգին (չեմ ուզեր բացատրել պայմանները):

Եւ հիմա, իմ տառապանքիս մէջ իմ ցաւերս նկարագրելու ժամանակ, չեմ ուզեր որ սխալ հասկցուիմ: Կը սիրեմ զոհաբերել ամէն բան. աչքս, ձեռքերս, սրունքներս ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն: Ես այս իմաստութեան հասնելու համար կարծես, նախապատրաստական վարժութիւններ ըրած եմ մանկութենէս սկսեալ: Ծայր աստիճան ժուժկալ, ծառին վրայ հացով թութ կերած եմ, կամ թարմ ընկոյզ, տակաւին պանիր չկազմած: Եւ այս հաճոյքը այսօր իսկ չեմ փոխեր որեւէ համադամի հետ: Աքսորի մէջ դաշտի խոտերը խաշած ու կերած եմ, փարթամ սեղանի մը վրայ բազմած ազատանիի մը նման, առանց երբեք տրտնջալու կեանքի դառնութիւններուն դէմ: Բայց հետագային ձեռք ձգելու համար թանկագին գիրք մը՝ յանձն առած եմ անօթութիւնը: Այսպէս, ուսանողութեանս տարիներուն, ամբողջ շաբթուան ուտելիքիս դրամը տուած եմ հատորի մը համար, որուն մէջ ինծի հետաքրքրած է միայն հինգ էջ:

Կռիւ ընելու համար փրոֆ. Աճառեանի հետ՝ իր մէկ սխալին առթիւ, մեծագոյն զոհողութիւններով ճարած եմ արեւելեան հին լեզուներու բառարաններ, բեւեռագրի պէս անընթեռնելի այդ լեզուներուն մէջ որոնելով ու քննելով ի վերջոյ ստուգած եմ մեր մեծ լեզուագէտին այդ սխալը:

Երբ չէի կրնար ձեռք ձգել ուսումնասիրութիւններուս համար անհրաժեշտ ոեւէ աղբիւր, կը մտնէի գրատուն մը «աչքով գողութիւն» կատարելու նպատակով:

Կ'առնէի գիրքը, քանի մը անգամ կը կարդայի ինծի անհրաժեշտ գլուխը, տեղւոյն վրայ գոց կ'ընէի, յետոյ ընդօրինակելու համար սենեակիս մէջ: Բազմաթիւ հեքեաթներ կարդացած եմ այսպէս գրատուններու մէջ, գոց ըրած, յետոյ թարգմանած եւ հրատարակած ՑԱՌԱՋի մէջ:

Այս առթիւ մանրավէպ մը: Ուսանող էի: Ֆրանսական գրատան մը մէջ՝ այսպէս հէքեաթ մը գոց կ'ընէի, երբ յանկարծ գիրքը ձեռքէս ինկաւ վար, եւ բռնած էջս պատռեցաւ: Գրավաճառը մօտեցաւ եւ խնդրեց որ պատռած գիրքը գնեմ: Գրպանիս մէջ կը պակսէր գիրքին գինը: Ամօթահար դուրս ելայ գրատունէն:

Ուրեմն, սիրելի ընկերներ, տառապանքին եւ զոհաբերութեան դէմ տրտունջս չունի այն իմաստը թէ կը զղջամ: Մէկ աչք չէ, երկու աչք ալ կու տամ, եթէ կարենամ տալ Հայկ. Մշակոյթին ինչ որ ամբարած էի մինչեւ հիմա: Այս կէտը կը բացատրուի արդէն Ն. Քուչակի տաղով:

Այնպէս որ, այն թելադրանքը թէ պէտք է այսուհետեւ լքեմ քննական եւ ուսումնասիրական ամէն աշխատանք, զբաղելու համար միայն ստեղծագործական աշխատանքով՝ կը նշանակէ թերագնահատել զոհաբերութեան ընդունակութիւնս:

Մեր մէջ ընդհանրացած է սխալ տեսակէտ մը,— այն թէ ստեղծագործական գրականութիւնն է միայն՝ արժէքաւորը: Առանց ուզելու հաստատել որ քննական եւ ուսումնասիրական աշխատանքներն ալ ստեղծագործութիւններ են, պիտի ուզէի որ մեր ժողովուրդը աշուղներու ժողովուրդ մը չըլլար. ոտանաւոր ու վէպ ծախողներու ժողովուրդ մը չըլլար: Մեր ժողովուրդին թերութիւնը այն է արդէն որ քննութեան եւ վերագնահատութեան ոգին կը պակսի իր մէջ:

Ողբացեալ Վարանդեան ինծի կը թելադրէր գիտական ու քննական գրականութիւն տալ այս ժողովուրդին, աւելցնելով որ՝ ձանձրացած է ստախակ ու լուսնկայ երգողներու սերունդէն: Այս թերութիւնը կ'արտայայտուի ուրիշ ձեւով մըն ալ: Չունինք գրական վարդապետութիւններ: Ինչ որ ծանօթ է իբրեւ գրական տեսութիւն՝ թարգմանութիւն է, ինչպէս իրապաշտութիւնը նոյնպէս ռոմանթիզմը:

Օշականի «իրաւ» տարազն ալ ոչ տեսութիւն է, ոչ վարդապետութիւն, այլ միայն բացատրութիւն որ իր իմաստը կ'առնէ իրապաշտութենէն: Որքան գիտեմ, ամբողջական գրականութեան տեսութիւնն է միայն որ թարգմանութիւն չէ եւ կը ներկայացնէ վարդապետութեան մը բոլոր պայմանները: Այդ վարդապետութիւնն է որ գրականութեան մէջ կը տեսնէ մեր բոլոր զգայարանքները. աչքէն, ականջէն, քիթէն սկսեալ մինչեւ մեր ներքին զգայութեանց ակունքը: Եւ երբ ընդունինք որ գրագէտը լուսամփոփ մըն է որ պէտք այրի, մէկ աչքը կորսնցնելէ ետքը միւս աչքն ալ չկորսնցնելու վախով հրաժարիլ քննական եւ ուսումնասիրական աշխատանքներէ՝ կը նշանակէ չունենալ գրագէտի կոչում:

Ես այս տողերը կը գրեմ հոգեկան տրամադրութիւնս պարզելու, ծրագիրներս ներկայացնելու եւ կտակ մը գրելու ձեւով:

Միեւնոյն ատեն ինծի պարտք կը համարեմ շնորհակալութիւնս յայտնել այն բոլոր բարեկամներուս որոնք իրենց նամակներով կը գօտեպնդէին զիս այս դժբախտութեանս մէջ, որ նիւթական, ֆիզիքական եւ հոգեկան փլուզում մը եղաւ: Ես չէի գիտեր թէ կը վայելեմ այսքան սէր եւ համակրանք: Բարեկամներ ինծի կը թելադրէին երթալ իրենց մօտ, Լիոն, Կրընոպլը, Մարսէյլ, Տրակինեան, Նիս եւ հանգչիլ ժամանակ մը: Դժբախտաբար դեռ քանի մը ամիսներ պիտի չկրնամ բաժնուիլ իմ մութ սենեակէս, ինչպէս յանձնարարած են բժիշկներս:

Ու զարմանալի է որ՝ ան որ իմ մտքիս առջեւ լոյսի ճամբան բացաւ, երբ դեռ պատանի էի, այսօր խաւարէն դէպի լոյս կը հանէ մտածումներս, գրի առնելով այս նամակը:

Ուրեմն, դէպի լոյս աղերսով մը ձեզի կ'ուղարկեմ իմ անսահման խանդաղատանքս, ո՛վ իմ սիրելի ընկերներս ու մտերիմներս, որ ինծի հետ տառապեցաք եւ լոյս հայցեցիք իմ աչքերուս համար:

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Չարագործ Տեղապահը

Պոլսոյ մէջ պատրիարքութիւն մը ունէինք, որ մօտ հինգ դարերու կեանք ունեցած է: Պոլսոյ կեդր. կառավարութեան մօտ ան բովանդակ Թրքահայութեան ներկայացուցչութիւնն էր. այսօր այդ պատրիարքութենէն կամ, կէս-քաղաքական, կէս-կրօնական իշխանութենէն մնացած է տժգոյն ստուեր մը միայն:

1453 թուին էր որ Թուրքիոյ սուլթաններէն Ֆաթիհը գրաւեց Պոլիսը եւ զայն դարձուց իրեն մայրաքաղաք: Այդ թուականէն 8 տարի վերջ՝ 1461ին, Ֆաթիհը Պրուսայէն հրաւիրեց Յովակիմ Եպիսկոպոսը եւ զայն նշանակեց պատրիարք բովանդակ Թրքահայութեան: Այդ թուականէն մինչեւ նախորդ մեծ պատերազմը, անընդմիջաբար պատրիարքութեան աթոռին վրայ մենք ունեցանք բազմաթիւ գահակալներ:

Նախորդ մեծ պատերազմին Թուրք կառավարութիւնը ջնջեց Թրքահայոց Պատրիարքութիւնը, աւելի ճիշդ ջնջեց այդ Պատրիարքութեան տրուած լայն իրաւունքները: Կառավարութեան հրամանագրով Գումգափուի նախկին Պատրիարքարանին մէջ նստողը պիտի չըլլար այլեւս Պատրիարք մը, այլ՝ «Պաշ Փափազ» մը միայն՝ շատ սահմանափակ իրաւունքներով:

Թուրքիոյ պարտութենէն վերջ սակայն, 1919-ին, Պաղտատ աքսորուած Զաւէն պատրիարքը հրաւիրուեցաւ Պոլիս, ուր ան գրաւեց, նախկին իրաւունքներով, Պատրիարքի աթոռը: Քիչ յետոյ եկաւ Սեւրը եւ հաստատեց Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց, ինչպէս նաեւ անոնց Պատրիարքութեանց տրուած բոլոր իրաւունքները: Կարելի է ըսել, Լօզանը եւս չջնջեց Սեւրի փոքրամասնութեանց տուած իրաւունքները, բայց Թուրք կառավարութիւնը ինք ջնջեց զանոնք եւ ստեղծեց գրեթէ այն փաստական վիճակը, զոր ան ստեղծած էր նախորդ պատերազմին:

Նարոյեան Պատրիարքի մահուանէն վերջ, անոր գահին վրայ նստաւ, Տեղակալի հանգամանքով, Ասլանեան եպիսկոպոսը: Բառիս բովանդակ նշանակութեամբ անարժան ու չարագործ հոգեւորական մըն է ան, որուն մասին, մանաւանդ վերջին 10—15 տարիներուն, շատ բան գրուեցաւ Պոլսոյ եւ արտասահմանի թերթերուն մէջ:

Հանրային գումարներու իւրացում, կտակներու խախտում, եկեղեցական արծաթեղէններու վաճառում, անարժան քահանաներու ձեռնադրութիւն, դաւեր ազգային իշխանութեանց եւ հիմնարկութեանց դէմ, դրժում եկեղեցական ուխտի.— Ահա մէկ մասը այն աններելի յանցանքներուն, զոր խղճի կատարեալ հանգստութեամբ գործած է Ասլանեան եպիսկոպոս՝ երկար տարիներու ընթացքին:

Տարիներ առաջ Պատրիարք Նարոյեան սրբազան, Ազգ. վարչութեան որոշումով, Իսթանպուլի քաղաքապետութեան դէմ դատ կը բանայ Սանասարեան Խանի եւ Բանկալթիի գերեզմանատան խնդիրներուն առթիւ եւ, ձեռք կը բերէ փայլուն արդիւնքներ: Ասլանեան եպիսկ. սակայն, իր խմբակի մարդոց գլուխն անցած, ամէն դաւ կը լարէ Պատրիարքին եւ վարչութեան դէմ, որպէսզի անոնք չյաջողին իրենց ձեռնարկին մէջ:

Ասլանեան եպիսկոպոս բազմաթիւ քահանաներէ հաւաքեր է ստորագրութիւն՝ ապօրէն հռչակելու համար Պատրիարքը եւ Կրօնական ժողովը: Ծուղակը ինկած քահանաները շուտով կ'անդրադառնան իրենց սխալին եւ զղջման գիր մը ստորագրելով կու տան Նարոյեանին՝ այսպէս խափանելով պատրաստուած զզուելի դաւ մը: Բայց փաստը կը մնայ փաստ՝ իր ամբողջ մերկութեամբ:

Ուրիշ անգամ մըն ալ անունով, ինչպէս նաեւ սրտով ալ Թրքացած Շահին Գայաներու եւ Տավիտ Ելմազներու հետ, Ասլանեան եպիսկ. կը հրատարակէ Թուրքերէն թռուցիկ մը՝ պատրիարքին ու անոր վարչութեան դէմ: Կը պատրաստէ թափոր մըն ալ՝ որ Աթաթուրքի եւ Իսմէթ Ինէօնիւներու պատկերներու առաջնորդութեամբ, պիտի արշաւէր պատրիարքարան եւ գահազուրկ ընէր Նարոյեանը: Բարեբախտաբար իր ժամանակին կը բացուի այս դաւն ալ եւ ան չի հասնիր իր նպատակին:

Ասլանեան եպիսկ. քաջալերած է նաեւ Արթին Ճէպէլի անուն «Հայ» մը, որ հրատարակած է գրքոյկ մը՝ «Պիզ Թիւրք իզ» (Մենք Թուրք ենք) խորագրով, ուր ան ջանացած է ապացուցանել որ հայ եկեղեցիի հիմնադիրը՝ Գրիգոր Լուսաւորիչը, Հայ մը չէր: Այս գրքոյկը գիտական ուսումնասիրութիւն մը չէր, այլ գռեհիկ փորձ մը Թրքութեան առաջ վարկաբեկելու հայութիւնը եւ հայ եկեղեցին:

Ասլանեան եպիսկ. անջատած է Պատրիարքութենէն Ղալաթիոյ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ զայն կոչած «Թուրք Գրիգորեան Եկեղեցի»:

Վերջապէս, Ասլանեան եպիսկոպոս, թէեւ պատրիարքութեան գահին վրայ բազմած, յայտարարած է սակայն, որ «մենք՝ Հայերս, իրաւունք չունինք Իսթանպուլի մէջ պահելու պատրիարք եւ Պատրիարքարան, Ֆաթիհի ժամանակ Յովակիմ եպիսկոպոսը եղած է Պոլսոյ առաջնորդ մը միայն եւ պատրիարք: Ես ալ պէտք է ըլլամ Պէյօղլուի Առաջնորդը միայն»:

Այս քանի մը փաստերը արդէն բաւական են ապացուցանելու թէ՝ ինչպիսի չարագործ, ազգատեաց եւ բարոյական ամէն ազնիւ սկզբունքներէ զուրկ հոգեւորական մը բազմած է այսօր Պոլսոյ Պատրիարքութեան աթոռին վրայ: Եւ չմոռնանք, թէ այս եպիսկոպոսն էր որ 1945ին, տռօք-փառօք գնաց Էջմիածին եւ մասնակցեցաւ, իբրեւ Թրքահայութեան ներկայացուցիչը, այնտեղ գումարուած Ազգ. Եկեղեց. Համագումարին:

Խորապէս ցաւալի է որ Ամենայն Հայոց Կաթո–

ԱՆԳԼԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

Գահիրէի մէջ, Անգլիացիի մը եւ Ամերիկա-ցիի մը միջեւ խօսակցութեան մը ընթացքին՝ ամերիկացի առեւտրականը կը գանգատի թէ դժուար է հանդուրժել Եգիպտացիներուն ոչ-բարեացակամ ընթացքին, դէպի Ամերիկացիները: Անգլիացին կը պատասխանէ թէ միեւնոյն դիրքը բռնած էին նաեւ իրենց հանդէպ: Հրեաները եւ իրենց պետութիւնը՝ Իսրայէլ Եգիպտացիներուն գլխաւոր ատելութեան առարկան են, իսկ Ամերիկայի բռնած դիրքը Պաղեստինի խնդրին մէջ, դատապարտելի կը գտնեն:

Ներկայիս հակաբրիտանական զգացումը թուլցած է եւ ընդհակառակն ցանկութիւն մը կը նշմարուի բարւոքելու անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները: Եգիպտացի մտաւորականներ կը կարծեն թէ ոչ մէկ երկիր կրնայ ներկայիս մեկուսացած ապրիլ, հետեւաբար Բրիտանիան առաջին երկիրը կրնայ ըլլալ իբրեւ դաշնակից, ինչ որ առնուազն նուազագոյն չարիքն է:

Խ. Միութիւնը իրենց կրօնքին եւ սահմանադրութեան դէմ է. Միացեալ Նահանգներուն մէջ քիչ մը չատ հրէական ազդեցութիւն կայ: Կը մնայ Բրիտանիան, ատոր համար ալ հանրային կարծիքը բոլորովին պատրաստ չէ. Արաբեւհրէական պատերազմի անցուդարձերէն տեղեակ Եգիպտացիներ կը գնահատեն բրիտանացի զինուորներու արժէքը Սուէզի ջրանցքին մէջ:

Եգիպտացի սպաներ յայտարարեցին որ եթէ ստիպուէին Պաղեստինէն ետ քաշուիլ, բրիտանացին կրնար կեցնել Հրեաները: Հետեւաբար վերջերս հոսանք մը կայ հանրային կարծիքը պատրաստելու Բրիտանացիներու հետ խօսակցութեան մը համար: Թէեւ վարչապետ Նոքրաշի փաշան մերժած է բանակցութեան մտնել մինչեւ որ բրիտանական զինուորները Եգիպտոսէն չքաշուին բոլորովին:

« Ախպար էլ Եոմ», կառավարութեան կուսակից չաբաթաթերթը, որ երբեմն «Պալատին չաբաթաթերթը» կը կոչեն, վերջերս կը հրատարակէ կարեւոր Եգիպտացիներու յօդուածները որոնք համամիտ են Բրիտանացիներուն հետ խօսակցութեան: Իսկ նախկին վարչապետը՝ Սըտքը փաշա պարզապէս գրեց.

— «Եգիպտոսը պէտք է որ առաջինը ինք քայլեր առնէ Բրիտանիոյ հետ բանակցելու: Մենք հիմա առանց բարեկամի մնացած ենք: Մեր սրտերէն վանենք ատելութիւնը: Լսենք բանականութեան ձայնը, փոխանակ անսալու սրտին: Դիմագրաւենք իրականութիւնը, առանց մենք մեզ խաբելու երազներով եւ պատրանքներով»:

Ցաջորդ չաբաթ ազգային կուսակցութեան նախագահը՝ Հաֆըզ Ռամատան փաշա, որ քառորդ դար ամբողջ հակաբրիտանական քաղաքականութիւն վարած է, միեւնոյն թերթին մէջ յօդուած մը գրեց, դատապարտելով Եգիպտոսի ներկայ մեկուսացման քաղաքականութիւնը: «Եգիպտոսը կրնայ երկրորդ կարգի պաշտպանողական մը ըլլալ համայնավարութեան դէմ Միջին Արեւելքի մէջ, Թուրքիան ըլլալով առաջինը»:

Արաբներուն համար, հրէական պետութեան մը ստեղծումը կը նշանակէ եւրոպական ուժի մը հաստատումը Միջին Արեւելքի մէջ: Ան պիտի ըլլայ երկիր մը որուն ժողովուրդը մեծ մասամբ եւրոպական ծագում ունի, եւրոպական մտայնութեամբ, եւ եւրոպական ճարտարուեստով: Եւ Արաբները կը հաւատան թէ այդ պետութիւնը համայնավար երկիր մը պիտի ըլլայ: Հետեւաբար, անհրաժեշտ կը գտնեն ճակատ կազմել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած «Սով. Հայաստան»էն)

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ կոչում շնորհուած է Մոսկուայի Օփերայի խմբավար Մելիք Փաշայեանի, Արամ Խաչատուրեանի եւ Թամարա Օհանէսովի:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԵՆԵՐԳՆԵՐՈՒ ժողովածու մը պիտի հրատարակուի Արուեստի տան կողմէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ աշխարհն ուսումնասիրող արշաւախումբ մը Մոսկուայի պետական համալսարանէն գացած է Երեւան: Գլխաւոր նպատակն է ուսումնասիրել Հայկական ՍՍՌ կենդանական աշխարհը եւ առաջին անթիւ որսորդական եւ արդիւնաբերական նշանակութիւն ունեցող գազաններն ու թռչունները, վայրի ոչխարները, լեռնային այծերը, այծեամներ եւ անոնցօգտագործումի եւ պահպանումի հետ կապուած խնդիրներ:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱՆ հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ Սեպտ. 20ին: Այդ Տանը մէջ երաժշտագէտներ, երգահաններ, թատերական աշխատողներ, կերպարուեստագէտներ, գրողներ ոչ միայն մշտական շփման մէջ կը գտնուին այլեւ պարբերաբար զեկուցումներ կը լսեն արուեստի ու գրականութեան մասին: Արուեստի տան մէջ պիտի կազմակերպուին գեղարուեստական երեկոներ, վիճաբանութիւններ եւայլն: Հոն կազմակերպուած է «մարքսիզմ — Լենինիզմ» համալսարանի մասնաճիւղ, ուր արուեստագէտները պիտի տիրապետեն մարքսականութեան սկզբունքներուն: Այս տունը ունի ընդարձակ, լաւ կահաւորուած դահլիճ, հանդստեան սենեակ, խաղասենեակ, գրադարան — ընթերցարան: Հոս յիսուն տեսակ թերթ եւ ամսաթերթեր կը ստանան:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՄԸ՝ ոսկիէ թաս մը գտնուեցաւ Կիրովականի մէջ երբ շինարարական աշխատանքներ կը կատարուէին: Թասը զարդարուած է դէմ դիմաց կանգնած առիւծներու բարձրավանդակներով: Թասին հետ կան նաեւ պղինձեայ դաշոյն եւ կաւէ ամաններու սեւ, փայլուն կտորներ: Կիրովական ղրկուած արշաւախումբը, որ կազմուած էր Հայկ. ՍՍՌ. գիտութիւններու Ակադեմիայի թղթակից — անդամ Բ. Պիոտրովսկիէն, Ն. Եղիազարեանէ եւ Ա. Միզոյեանէն, պարզեց որ այդ ոսկիէ թասը կը պատկանէր հնագոյն թաղման, որու դերեզմանափոսի մակերեսը կը կազմէր 30 քառակուսի մեթր եւ ունէր 3.60 մեթր խորութիւն:

Պեղումներէն մէջտեղ ելած հարուստ նիւթերը հնարաւորութիւն կուտան որոշելու թաղման ժամանակը՝ երկրորդ հազարամեակի կէսերը մեր թուականէն առաջ, այսինքն մօտ 3400 տարի առաջ: Ասիկա մշակոյթի ամէնէն հին յուշարձաններէն մէկն է, յայտնաբերուած Հայաստանի սահմաններուն մէջ:

ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՎ ԼԱՒԱԳՈՅՆ թատերգութեան համար Երեւանի Արուեստի գործերու յանձնախումբի յայտարարած մրցումին 600է աւելի թատերգութիւններու մէջ, առաջինը չէ շահուած, իսկ երկրորդ մրցանակը շահած է սովետահայ ողբերգակ Ա. Պապայեան (10 հազար րուբլի): Իր «Բախտաւոր ընտանիք» թատերգութիւնը կը պատկերացնէ սովետական մարդոց զգացումներն ու վարքը: Գործող անձերը հայրենադարձներ են:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ «Բանբեր»էն կ'իմանանք թէ Լինցի մէջ մեռած է երիտասարդ ընկեր Շաւարշ Ապաճեան, ծնած Նիկոմիտիա, 1916ին: Ընկերը աշխատակցած է հայկական թերթերու: Թաղուած ըլլալով առանց եկեղեցական ծէսի, փափաք կը յայտնուի որ իր մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուի Շթութկարտի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ընդունելով Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին նախագահին դիմումը, կարեւոր գումար մը տրամադրած է, որով ուսանողներու յատուկ դարմանատուն մը պիտի շինուի համալսարանին մէջ:

ղեկոսը կարդալով կը հաչակէ իրենց եկեղեցական պարտականութեանց լիովին նուիրուած համեստ քահանաներ, մինչ ձայն չի բարձրացներ Ասլանեան եպիսկոպոսներու դէմ, որոնք կը փորեն պատմական դաշաւոր Պատրիարքութեան մը հիմերը եւ նոյնիսկ կ'ուզեն թրքացնել Հայ. Եկեղեցին ... :

Վերջերս Պոլսոյ թերթերուն մէջ կարդացինք որ խումբ մը իրաւասու անձեր ուզած են վերջ տալ ներկայիս Պոլսոյ մէջ տիրող անիշխանութեան, ընդհանուր ժողով գումարել, ազգ. վարչութիւն եւ կրօն. ժողով ընտրել եւ հոգեւորական մըն ալ, թէ իսկ պարզ քահանայ մը, Պատրիարքութեան աթոռին վրայ դնել: Ընդհ. ժողով գումարելու այս ձեռնարկը սակայն չէ յաջողած՝ Պոլսոյ կուսակալին յարուցած դժուարութեանց պատճառով:

Թուրքին ուզածն է հայկ. կեանքը կատարեալ քաոսի վերածել: Եւ ան յաջողած է իր նպատակին մէջ: Բայց մեր Կաթողիկոսը որ կոնդակներով Դաշնակցութեան վրայ կը յարձակի, չի՞ կրնար դէթ զգաստացուցիչ խօսք մը ըսել դաւադիր ու չարագործ հոգեւորականի մը մասին, որ ամէն ուղղութեամբ իր ձին կը խաղցնէ մեր ազգային եկեղեցիի կալուածին մէջ:

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՑԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

— Այո, իշխան, պատասխանեց վարդապետը, ես ալ ծովու լեզուէն կը հասկնամ քիչ մը, քսանըհինգ տարի է նաւավար էի, եւ ձեզի օգտակար ըլլալու յոյսով մէկտեղ եկայ:

— Շնորհակալ եմ: Բայց ինչ է գործերդ, Սարգիս, որ թշնամի նաւը մէկ հարուածով ծովուն տակ կ'իջեցնէ:

— Նորաձեւ ցռուկ մըն է, իշխան, Անտաքցի Աւետիք վարպետի շինածը, մինչեւ հիմա տասը հռոմի նաւ իջեցուցի անով:

Քամին լաւ է, արդէն կէս ճամբան ենք, քիչ մըն ալ սասանկ երթանք կ'իջեցնեմ այս առագաստները, սեւ առագաստ կը թողում:

— Լաւ, չտեսնուելու համար թշնամիէն. լաւ խելք է:

Դարձեալ լուռ եւ յաջող դնացին. ձայն չկար նաւուն մէջ, Թորոս լռութեամբ կը դիտէր, երբ յանկարծ Սարգիս տեղէն ցատկեց.

— Տղաք բսաւ. պատրաստ կեցէք, նաւ մը կը տեսնեմ մեր ճամբուն վրայ, իջեցուցէք հիմա առագաստները:

Վայրկեանին առագաստները իջան, հազիւ թէ ճախարակաց ձայները կը լսուէին, այնչափ խըոնամքով եղոտած էին: Թորոս կը նայէր, բայց բան մը չէր տեսներ, ինքնիրեն կ'ըսէր թէ պէտք է գիշերային թռչնի աչքերը ունենալ Սարգսին պէս մութին տեսնելու համար: Անցաւ նաւը հեռուէն եւ չարունակեցին իրենց ճամբան անվտանգ: Կէս գիշերը անցեր էր, առաւօտեան երկու ժամ հազիւ կար, եւ ահա Սարգիս՝

— Փառք Աստուծոյ, գոչեց, եւ երբ Թորոս պատճառը իմանալ ուզեց:

— Կը տեսնե՞ս սա դիմացի լոյսը, որ մերթ կը տատանի՝ խաչաձեւ կը շինէ. ահա մեր նշանն է. թշնամի չկայ եւ մենք ալ մօտ ենք ցամաքին ըսաւ:

Հա տղաք, թիերը օգնութեան, բացէք բոլոր առագաստները, ալ ով կ'ուզէ թող գայ: Ամէնքը արթնցան, լուսնոյ վերջին ճառագայթը աղօտ լոյս մը ձգեց ծովուն վրայ, հազիւ թէ կէս ժամ վերջը նաւը կը խրէր աւազին վրայ եւ վեց կորովի տղաք դայն կը շրջապատէին ջահեր ձեռքերնին. Սարգիս նաւուն ծայրը կեցած՝ «սանդուղը դրէք» ըսաւ, ու անմիջապէս սանդուղ մը դրուեցաւ նաւուն վրայ:

— Իշխան, ըսաւ Սարգիս, ահա հայրերուդ երկիրը, քեզի կը վայլէ նախ ոտք դնել հոս:

— Ցանուն Աստուծոյ Ամենակարողի, ըսաւ Թորոս եւ ցատկեց դուրս, ու Եփիմէի՝ որ սանդուղին գլուխն էր, ձեռքը տուաւ եւ վար առաւ:

Հոն, առն փոքրիկ խմբակը Կառատնդնի առաջնորդութեամբ աւազին վրայ ձեռքերնին երկինք տարածելով հաւատարմութեան երդում ըրին, յանուն Աստուծոյ մեռնիլ հայութեան եւ Թորոսի համար:

Նաւը քանի մը վայրկեանի մէջ իր ամէն կարասիներէն մերկացաւ, առագաստ, ղեկ, զէնք, պաշար վերի անեղանելի մացառներուն եւ ժայռերուն մէջ ծածկուեցան, եւ երբ ամէն բան անհետացաւ, Սարգիս հրամցուց լերան ստորոտը, ջուրին գլուխը իր հիւրերը նախաճաշիկ ընելու: Պայծառ եւ անման աղբիւր մըն էր որ դեռնէն կը բխէր, ամէն դար՝ ամէն լեզու գեղեցիկ աչքի մը կը նմանցնէին զայն, որ հանդարտ եւ լայնաբերան՝ վճիտ ջուր մը կը պոռթկար:

— Բայց նախ, Բարկէն հայրիկ, ըսաւ Սարգիս քու տղաքդ ահա հոս են: Երկու կորովի տղաք Բարկէնի ձեռքերուն պլլուեցան, եւ Բարկէն հաւատարիմ Ասիական սովորութեան՝ հայրական սէրը խեղդել կը ջանար սրտին մէջ, թէպէտ ապստամբ աչքերը ուրախութեան արցունք կը թափէին:

Նահապետական էր սեղանը. ահագին ոչխար մը խորոված իր մորթին մէջ՝ փոսի մը խորշէն դուրս ելաւ, Կիպրոսիգինին կուժերովառատապէս դաւաթներու մէջ կը փրփրար, երբ ամէնքը կերան եւ յագեցան, Եփիմէ ուրախ եւ զուարթ նաւապետին՝ Սարգսի կենաց խմել առաջարկեց գինին, որ գինիք անվտանգ անցուց եւ բերաւ:

ՌԵՐԻՆԱ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ Է, ՀԱՇՈՒԵՓԱԿ:

անգլիական եւ ֆրանսական ծրագիրներուն միջեւ, այնպէս որ անհրաժեշտ կը համարուի արտաքին նախարարներուն խորհրդակցութիւնը։ Այսպէս, ընդհանուր ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա պարտաւոր է 300 միլիառ ֆրանք տրամադրել, վերաշինութեան եւ արդիացման աշխատանքներու համար. բայց կարելի չէ ապահովել այս գումարը, առանց նոր տուրքեր հաստատելու։ Եթէ 200 միլիառի զեղչեն գումարը, ինչպէս կը խորհուի, այն ատեն միւս երկիրները պիտի մեղադրեն թէ Ֆրանսա չի կրնար կատարելիք յանձնառութիւնները։ Իսկ եթէ կառավարութիւնը պնդէ որ ամբողջութեամբ գործադրուի ծրագիրը, իրեն դէմ պիտի գտնէ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը։

Ապտուլլահ թագաւոր Պաղեստինի

Անդրյորդանանի խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց կառավարութեան որոշումը որով Էմիր Ապտուլլահ կը հռչակուի Թագաւոր Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի։ Այս որոշումը տրուած էր Երիքովի արաբական համագումարին մէջ, որ զայն Ապտուլլահ Թագաւորին հաղորդեց մասնաւոր պատուիրակութեան մը միջոցաւ։ Վարչապետը բացատրեց թէ երկու երկիրներուն միացումը պիտի կատարուի սահմանադրական մեթոտներով եւ համաձայն ինքնորոշման սկզբունքին։

Արաբական Դաշնակցութեան անդամներէն Եգիպտոս, Սուրիա եւ Սէուտի Արաբիա չեն ընդունած Երիքովի համագումարին որոշումը եւ ուժգնօրէն պիտի ընդդիմանան այս ձեռնարկին։ Միւս կողմէ Անդրյորդանան իրեն կը վերապահէ Անգլիոյ զինուորական աջակցութիւնը խնդրել, համաձայն անցեալ մարտին կնքուած դաշնագրին։

Իրաքի դահլիճը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, ճշդելու համար իր դիրքը, Էմիր Ապտուլլահի միացեալ Թագաւորութեան մասին։ Լիբանան ալ դեռ չէ ճշդած իր դիրքը։ Կարծողներ կան թէ չէզոք պիտի մնայ։

Անդրյորդանի մէջ կը կարծեն թէ երկու երկիրներուն կցումը լաւագոյն ելքն է Պաղեստինի Արաբներուն համար։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ֆրանսական հիւպատոսարանները փակելու որոշում տրուած ըլլալով, ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Դեկտեմբեր 11ին։

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԻ նոր խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Սոֆիայի մէջ, Դեկտ. 18ին, ինչպէս կը հաղորդեն ամերիկեան աղբիւրէ։

50.000 ՊԵԼԺ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ յայտարարեցին ֆրանքեւպելժիական սահմանագլուխին վրայ, մերժելով կէս առ կէս ֆրանսական ֆրանք ընդունիլ իրենց աշխատավարձքին փոխարէն, ինչպէս որոշած էր ֆրանսական կառավարութիւնը։ Պելժիոյ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յանձնարարեց գործադուրկ արձանագրուիլ անմիջապէս։ Եթէ համակերպին, Պելժիոյ գործադուրկներուն թիւը պիտի բարձրանայ 250 հազար (16 %)։ Սահմանային այս բանուորները մեծ մասով կ՚աշխատին հիւսուածեղէնի, երկաթի եւ պողպատի ճարտարագործութեանց մէջ։ Պելժիա կը բնակին, բայց Ֆրանսայի մէջ կը բանին տարիներէ ի վեր։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ խնդիրը լըրջօրէն կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները։ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Իտալիա կը հաւանի Անգլիոյ ձգել Կիւրենեան, պայմանաւ որ իրեն յանձնուի ափրիկեան Տրիպոլսոյ, Էրիթրէայի մեծ մասին եւ իտալական Սոմալիի խնամակալութիւնը։ Հռոմ համաձայն է Եթովպիոյ ձգելու Մասովան, իբրեւ ծովային ելք։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը խզեց Սուտանի մասին կատարուած բանակցութիւնները, պահանջելով որ Անգլիա քաշէ իր զօրքը եւ ընդունի Նեղոսի հովիտի միութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավարները ծրագիր մը մշակած են, խորհրդային հանրապետութիւն հաստատելու համար արեւելեան շրջանին մէջ, իբրեւ ներկայացուցիչը ամբողջ գերման ազգին։ Միւս կողմէ Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, Տոքթ. Ռէօյթեր, առաջարկեց արեւմտեան պետութեանց վերահաստատել ընդհ. հրամանատարութիւնը (Քոմանտանթուրա), առանց Ռուսերու մասնակցութեան։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաքը, Նանքին, խուճապի մատնուած է արդէն, իբրեւ հետեւանք համայնավար բանակներու յառաջխաղացութեան։— Մարշըլի ծրագրին վերատեսուչը, Հոֆման, որ Չինաստան գնաց օդանաւով, յայտարարեց թէ նիւթական օգնութիւնը կրնայ շարունակուիլ, եթէ Չինաստան խառն կառավարութիւն մը կազմէ մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու։

9 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ զեղծում մը երեւան հանուեցաւ Արժանթինի կառավարութեան շրջանակներուն մէջ։ Ձերբակալուեցան 12 բարձր պաշտօնատարներ։

ՑԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ այս կիրակի Rioի մէջ, առտուան ժամը 10—12։

Մուտքը հրաւիրատոմսերով։ Հայկական չա-ընտրուած «փլաք»ներ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

Բացուած է, իններորդ տարեշրջանի բաժանորդագրութիւնը։ Ապրուստի յարաճուն սղութեան, թուղթի եւ տպագրութեան եւ փոխադրական ծախքերու յաւելումը նկատի առնելով նոր բաժնեգին որոշուած է.—

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ 500 ֆրանք։

ԱՆԳԼԻԱ, ՔԱՆԱՏԱ, Մ- ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, Կիպրոս եւ Պաղեստին 2 տոլար։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ համար 600 ֆրանք։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է 95 թիւը (Նոյ.)ը եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ճոխ եւ միշտ իմաստալից, օգտաշատ բովանդակութեամբ։ Թիւ 100ը լոյս պիտի տեսնէ բացառիկ բովանդակութեամբ։ Այդ առթիւ, գարնան սկիզբը՝ Փարիզի մէջ պիտի տրուի ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ տօնելու համար ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 100րդ թուեակը։

Կը խնդրուի ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բարեկամներէն դիւրացնել մեր գործը, գտնելով նոր բաժանորդներ, եւ ծանօթացնել մեր թերթը իրենց շրջանակին։

Ո եւ է դիմում եւ առաքում կատարել վարչական հասցէով,— ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (Nercessian Khosrow), 17 Rue Damseme — Paris (13)։

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկներու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կրթական մարմնին եւ դպրոցի աշակերտութեան։

26 Դեկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողներն ու Տէսինի հայ հասարակութիւնը։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ առանձին յայտագրով։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ իրիկուն 18 Դեկտ. Hôtel de la Poste ի շքեղ սրահին մէջ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Աճուրդ չկայ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Վեր. Հայր. Միութեան թէյասեղանը, այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise)։ Հաճելի ժամանց հայրենակցական մթնոլորտի մէջ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Ն. ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ 1000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, ի յիշատակ ողբացեալ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հողը

Հրատ. Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան։ Սքանչելի արձակ մը (պատմուածքներ Մուսա լեռնէն), երիտասարդ գրող ԵԴ. ՊՕՅԱՃԵԱՆէ, ընտիր տպագրութեամբ։ Լաւագոյն կաղանդչէքը երիտասարդներու համար։

Դիմել ՅԱՌԱՋի։ Գին 400 ֆրանք։

ՎԻԷՆԻ Հ. ԿԱՄ. եւ Մարտիկ. Միութեան կեդր. վարչութեան վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 215 գիրք մը, 422 գիրք մը, 227 բանթուֆ մը, 440 գիրք մը, 620 գիրք մը, 642 գիրք մը, 635 բանթուֆ մը, 618 գիրք մը, 662 գիրք մը, 658 բանթուֆ մը, 675 գիրք մը, 694 գիրք մը, 856 գիրք մը, 870 բանթուֆ մը, 865 գիրք մը, 884 գիրք մը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 33 Bld. Galliéni։ Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար։ Շատ ճոխ պիւֆէ (խորոված միսով)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ա. Ահարոնեանի այս հինգշաբթի օրուան հաւաքոյթը պիտի ըլլայ գեղարուեստական, ժամը 21ին, Sociétés Savantes։ Հայերէն դասընթացք Տիկին Ջիթունիի կողմէ ժամը 20ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ ուրբաթ 17 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբ չորեքշաբթի 15 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն շաբաթ 18 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին։

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէնի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi ներքնասրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS

Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ։ Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի. Գուրգէն Ալեմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով։

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, գրատուն Պարսամեան 46 rue Richer։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Յունուար 9ին, Իսիի Խրիմեան Ակումբին մէջ։

Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը կաղանդի առթիւ տօնածառ մը սարքած է դպրոցի մանուկներու համար։ Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւրասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը։ Տղոց պիտի բաժնուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Աղնիւ Կոչկարեան։ Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 16 Décembre 1948 Հինգշաբթի 16 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No 5721-Նոր շրջան թիւ 1132

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԴՈՒՐՍԷՆ, ՈՉ ԱԼ ՆԵՐՍԷՆ

Ի վերջոյ ի՞նչպէս պիտի աճի, բարգաւաճի մեր Հայրենիքը, առանց սահմաններու ընդարձակման :

Ի՞նչպէս պիտի կրնայ ամրապնդել իր աշխարհագրական, քաղաքական եւ տնտեսական ապահովութիւնը :

Ի՞նչպէս պիտի փորձէ շարունակել «զանգուածային» կոչուած ներգաղթը, «յառաջիկայ տարիներու ընթացքում» :

Այս հարցումներուն ալ պատասխանելու պարտաւոր են Երեւանի ժամկոչներն ու լուսարարները : Բոլոր ինքնակոչ «Հայաստանասէր»ներն ու դիմակաւորները :

Պարտաւոր են պատասխանել փաստերով, ոչ թէ դարչահոտ քսութիւններով եւ թրքաբարոյ խուժանավարութեամբ :

Ոչ ոք ուրացած է 28 տարիներու ընթացքին կատարուած նուաճումները,— տնտեսական, հողագործական, ճարտարարուեստական :

Իրական օրհնութիւններ են, մեր երկրին համար, ջրանցքներու յարաճուն ցանցը, անապատներու ոռոգումը, կարգ մը գործարաններու հաստատումը, աշխատանքի եղանակներու արդիացումը եւ ուրիշ յառաջդիմութիւններ :

Օրը օրին արձանագրած ենք մշակոյթի ճակատին վրայ կատարուած յաջողութիւններն ալ: Պահելով հանդերձ մեր անկախ տեսակէտները :

Բայց այս բոլորը բաւական չեն հայրենիքի մը զարգացման, զօրացման համար:

Միայն տնտեսական — ընկերային ազդակները չեն որ կը կազմեն երկրի մը մեծութիւնը, ապահովելով անոր ապագան: Մանաւանդ ժողովուրդին բարօրութիւնը :

Բոլորովին լքուած է քաղաքական աշխատանքը: Ներսէն թէ դուրսէն :

Մէկ թիզ հող աւելցած չէ Դաշնակցութեան ձգած ժառանգութեան վրայ: Ոչ ներսէն (ներքին սահմաններ), ոչ ալ դուրսէն:

« Ո՞ւր է իրաւասուն», կը հարցնէինք երէկ, պարզելով անոր կրաւորական դիրքը՝ արտաքին ճակատի վրայ:

Ո՞ւր են «հայասիրութեան» ապացոյցները , երբ ներքին սահմաններն անգամ կը մնան անփոփոխ: Այսինքն՝ դասաւորուած են ի վնաս Հայաստանի, զայն ամփոփելով ափ մը հողի վրայ : Զրկելով իր հայրենի ստացուածքներէն: Պաշարելով՝ ամէն կողմէ: Լախտը միշտ պատրաստ՝ գլխուն կամ կռնակին :

Այս բառերէն իւրաքանչիւրը իր իմաստն ունի: Դատեցէք փաստերէն.—

Հայաստանէն անջատած են—սթալինեա՞ն սահմանադրութեամբ — Ախալքալաքը, որ ունի 2400 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 120.000 բնակիչ, 75 %ը Հայ: Բնական բերդ մը Հայաստանի հիւսիսային սահմանին վրայ :

Անջատած են — միշտ միեւնոյն սահմանադրութեամբ — Ղարաբաղը , 4600 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, 165.000 բնակիչ, մօտ 96 %ը Հայ:

Անջատած են Նախիջեւանի գաւառը, 5400 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, բնակիչներուն միայն 15 %ը Հայ, ջարդուած, աջ ու ձախ ցրուած ըլլալով մեծամասնութիւնը (մօտ 100.000), նախորդ պատերազմի ընթացքին:

Անջատած են Գանձակի գաւառը, 5000 քառ. քիլ. տարածութիւն, բնակչութեան 88%ը Հայեր:

Նորընծայ բանդէտները անշուշտ մոռցած չեն որ, տարիներ առաջ, հայ բոլշեւիկներ ալ ձայն բարձրացուցին այս անիրաւութեանց դէմ, իրենց գլուխը վրայ տալով :

Արդ, եթէ Մոսկուան բարեհաճէր օրինաւոր տիրոջը վերադարձնել այս հողերը, Հայաստանի տարածութիւնը 29.000 քառ. քիլոմեթրէն կը բարձրանար 47.000ի, բնակչութիւնն ալ՝ առնուազն 1.750.000ի:

Եւ մանաւանդ, լայն կը շնչէր, կրկնապէս կը բարգաւաճէր, փրկուելով իր կողերուն մխուած դանակներէն եւ ոտքերուն զարնուած գամերէն:

Եթէ դժուար է դէպի դուրս տարածուիլ, ինչո՞ւ չփորձել կարճ եւ արդար ճամբան,— փլցնելով ներքին պատուարները :

Նորէն միջազգային խաղե՞ր, թէ բոլշեւիկեան նենգամտութիւն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՊԱ ՄԵ՞ՆՔ ...

Ամերիկահայ երիտասարդ մը, որ իր հայերէնը հոս սորված է, տարիներ առաջ, կը նկատէր իրաւամբ թէ երկրորդական վարժարաններու պէտք ունին մասնաւորաբար այն գաղութները որոնք աւելի շատ վտանգուած են, ինչպէս Ֆրանսան ու մանաւանդ Ամերիկան :

« Սուրիան ու Լիբանանը ունին զոյգ ճեմարաններ, եւ մանաւանդ ազգային դպրոցներ ուր հայ տղան մինչեւ 12—14 տարեկանը կը սորվի իր լեզուն: Անոր համար թէ՛ միջավայրը եւ թէ՛ այդ նախակրթարանները գրեթէ կը լրացնեն իր հայկական դաստիարակութիւնը:

Բայց այս մեծ երկիրներու մէջ ի՞նչպէս հայ տղան հայ մեծնայ: Լաւագոյն պարագային տունն է միայն իր ապաւէնը, եթէ այդ տունն ալ մնացած ըլլայ Հայ :

Հոս գոնէ ունինք Մուրատեան վարժարանը: Եթէ Դպրոցասէրն ալ ոտքի կանգնի, դառնալով իրապէս բարձրագոյն նախակրթարան մը աղջիկներու համար, մասամբ կը դարմանուի պակասը: Մասամբ կ՚ըսենք, որովհետեւ դժբախտաբար երկուքն ալ մատչելի չեն համեստ քսակներու :

« Իսկ Ամերիկա՞ն: Կատարեալ ողբերգութիւն մըն է: Կամ իրենք իրենց մէջ ամփոփուած, մնացեր են այնպէս, ինչպէս եկեր են իրենց գաւառէն, կամ ամերիկեան քոլէճներու մէջ դարձեր են ամերիկացի, թերխաշ հայերէնով մը եւ կամ բոլորովին հեռացեր, գացեր, կորսուեր են :

Կատարեալ օրհնութիւն պիտի ըլլար եթէ հոն ալ ունենայինք ճեմարան մը նման Սեւրի վարժարանին, Պէյրութի կամ Հալէպի ճեմարաններուն :

Վստահ եմ որ ոչ միայն կատարեալ յաջողութեամբ գլուխ կ՚ելլէ, այլեւ ամուր հիմերու վրայ դրուած, նախախնամական դեր մը կրնայ կատարել մեր երիտասարդ սերունդին համար»:

Երբ վերջացուց, զարմացայ միայն որ ամերիկահայ երիտասարդը իր ցաւը մեզի կ՚արտայայտէր:

Այնտեղ, այդ բոլոր հնարաւորութիւններու դասական երկրին մէջ, ի՞նչ կը պակսէր իրենց այդ գեղեցիկ ցանկութիւնը իրականացնելու համար :

ՍՕՍԻ

Իտալիոյ հատուցումները Խ. Միութեան

Իտալական կառավարութիւնը երրեակ համաձայնութիւն մը կնքեց Խ. Միութեան հետ, Մոսկուայի մէջ, պատերազմական հատուցումներու եւ առեւտրական գործառնութեանց մասին:

Այս համաձայնութեամբ, եւ ի գործադրութիւն հաշտութեան դաշնագրին, Իտալիա Խ. Միութեան պիտի յանձնէ 33 մարտանաւեր, եւ պիտի վճարէ 100 միլիոն տոլար, իբրեւ հատուցում: Միեւնոյն ատեն ապրանքներ պիտի փոխանակուին երկու երկիրներուն միջեւ, 90 միլիառ լիր (150 միլիոն տոլար) արժողութեամբ : Իտալիա պիտի յանձնէ նաեւ 60 միլիառ լիր արժողութեամբ բանուած ապրանքներ որոնց հում նիւթերը պիտի ճարէ Խ. Միութիւնը: Այս վերջինը Իտալիոյ պիտի հայթայթէ 300.000 թոն ցորեն եւ 100 հազար թոն վարսակ, եռամեայ առեւտր. համաձայնութեան առաջին տարին:

Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ այն իտալական ստացուածքներու մասին որոնք կը գտնուին Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ եւ որոնք Խ. Միութեան պիտի յանձնուին ի հաշիւ 100 միլիոն տոլարի հատուցման : Անոնց արժէքը պիտի ճշդուի մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, հիմ բռնելով 1943ի գիները:

Իտալիոյ համայնավարները գոհ են այս մերձեցումէն, իսկ հանրային կարծիքը խորապէս ազդուած է, տեսնելով որ Խ. Միութիւնը ոչ մարտանաւերէն կը հրաժարի, ոչ ալ 100 միլիոն տոլարի հատուցումէն:

200 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ծախք մը կը նախատեսուի, Շայեոյի պալատին վերանորոգման համար, հիմա որ Ազգաժողովը վերջացաւ :

Ի ՀԱՐԿԻՆ 40 առ 100 ՏՈՒՐՔ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 1949Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ազգային ժողովը երկուշաբթի օր պիտի քննէ 1949ի սովորական ելմտացոյցը, որ 1250 միլիառ ֆրանքի աննախընթաց գումար մը կը ներկայացնէ, ինչպէս եւ արտակարգ նախահաշիւը, 615 միլիառ ֆր.: Համագումար 1865 միլիառ ֆր:

Աւելորդ է ըսել թէ սովորական եկամուտները բաւական չեն, գոցելու համար այս ծախքերը : Ուստի կառավարութիւնը կ՚առաջարկէ 10 % աւելցնել բոլոր տուրքերը, 20 % արտադրութեան տուրքը: Այս երկու յաւելումներով կը յուսան ճարել 135 միլիառ ֆրանք: Ետոյ, կ՚առաջարկէ 100 միլիառ ֆրանքի ազատ փոխառութիւն մը կնքել: Եթէ այս գումարը չգոյանայ մինչեւ 1949 Յուլիս, այն ատեն դարձեալ յաւելում կամ նոր տուրքեր կը նախատեսուին: Այնպէս որ, ի հարկին տուրքերու համեմատութիւնը կրնայ հասնիլ 40 %ի, ինչպէս կը բացատրեն կարգ մը թերթեր:

Արտակարգ միջոցներով նախատեսուած 235 միլիառ ֆրանքի գումարը պիտի յատկացուի արտակարգ ելմտացոյցին (վերաշինութիւն եւն.) :

Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար է, այս առթիւ մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ ելմտական յանձնաժողովին, իր խորհրդականին հետ: Տակաւին ճշդուած չեն նոր փոխառութեան պայմանները. բայց վարչապետը հաւաստեց թէ նեղացուցիչ հարցումներ պիտի չուղղուին հարկատուներու նիւթական աղբիւրներու մասին:

Նոր ելմտացոյցին մանրամասնութիւնները հազիւ հրատարակուած, քննադատութիւններն սկսան, աջէն թէ ձախէն: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ նախահաշիւը կը ներկայացնէ հետեւեալ չորս թերութիւնները .—

1.— Անբաւական են ծրագրուած խնայողութիւնները. (Թերթ մը դիտել կուտայ թէ 30 միլիառ ֆրանք խնայուած է վերաշինութեան ծրագրէն, բայց 30 միլիոն աւելցած է զինուորական ելմտացոյցը) .— 2. Միջոցներ չի պարունակեր հաւասարակշռելու համար ազգայնացուած հաստատութեանց ելմտացոյցը, ինքնաբաւ դարձնելով զանոնք :— 3. Բաւարար գումարներ չի տրամադրեր վերաշինութեան համար :— 4. Գոհացուցիչ վիճակ մը չեն ներկայացներ զինուորական վարկերը որոնք առանձին պիտի քննուին յառաջիկայ Յունուարին :

Առեւտրական շրջանակներու մէջ կը վախնան որ նոր եւ աւելի սուր տագնապ մը ծագի մօտերս: Արտածումներու եւ ներածումներու հաշիւը 35 % բաց մը կը ցուցնէ. այսինքն արտածումներուն հազիւ 65 %ը փոխարինուած են ներածումներով:

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ

Նոր տագնապի մը նախանշանները կը համարուին ոսկեդրամի եւ օտար դրամներու բարձրացումները: Առջի օր տոլարը 534 ֆրանքի բարձրացած էր սեւ շուկային մէջ, ինչ որ տեսնուած չէր ցարդ: Կարծողներ կան թէ 600 ֆրանքի պիտի բարձրանայ քանի մը օրէն: Այս արտակարգ բարձրացումը — 217 աւելի օրինական գինէն — տեղի ունեցաւ ելմտացոյցի մասին տրուած զեկուցումէն մէկ ժամ վերջը: Տոլարը 10—15 կէտ պակաս կ՚արժէր անցեալ ուրբաթ օր, երբ Ազգաժողովը նիստ ունէր եւ հազարաւոր տոլարներ կը ծախուէին սեւ շուկային մէջ: Ժողովը փակուելով, տոլարն ալ յանկարծ պակսեցաւ եւ հետեւաբար ֆրանքը նոր անկում մը կրեց: Սեւ շուկայինները 530 ֆրանք կուտային ամերիկեան էքսփրէսի ճամբորդական չէքերուն, իսկ 500 ֆրանք՝ Մ. Նահանգներուն վրայ քաշուած անհատական չէքերուն :

Սթերլինն ալ 1540 ֆրանքի բարձրացաւ, մինչ 1280 էր Դեկտեմբեր 1ին: (Պաշտօնական սակը՝ 1062):

★ 1949ի ելմտացոյցին մէջ քաղաքային վարչութեանց համար վարկ բացուած է 750 միլիառ ֆրանք , քաղաքային վերաշինութեան եւ արդիացման համար 150 միլիառ (դպրոցներ եւ ուրիշ կառավարական շէնքեր), զինուորական նախահաշիւ՝ 350 միլիառ: Այս վարկերը պիտի ճարուին սովորական հասոյթներով :

Արտակարգ ելմտացոյցին գումարը՝ 615 միլիառ ֆրանք, բաժնուած է այսպէս.— Պատերազմական վնասներ 270 միլիառ, առեւտրական տորմիղ 43 միլիառ, վերաշինութիւն եւ արդիացում (երկաթուղիներու , հանքերու, կազի, ելեկտրականութեան եւ ուրիշ հիմնական ճարտարարուեստութեանց) 302 միլիառ :

★ Կառավարութիւնը կը խոստանայ զինեալ ուժերուն թիւը կրճատել յառաջիկայ տարի :

(Լուրերու շարունակութիւնը նայել Դ. էջ)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ բանտարկութեան եւ ցկեանս իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ Փ. Մառիոն, Փէթէնի տեղեկատու նախարարը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մեծաքանակ բուրդ եւ ձգախէժ կը գնէ, զարմանք պատճառելով Ամերիկացիներուն :

«ԽԱՒԱՐԻՆ ՄԷՋ»

ԽՄԲ.— Այս պատկերն ալ՝ մեր աշխատակիցէն, որ գրի առած էր Շ. Նարդունիի առաջին տպաւորութիւնը՝ աչքի գործողութենէն ի վեր.—

×

Կը լսեմ Նարդունիի աղաղակը,
— Օհէ՜...
Ես ե՛մ օհէ՛:

Նամակագիրի իմ դասն պարտականութիւնս լրացուցած պիտի համարէի՝ եթէ տուն տուողը՝ Նարդունին իր գրութեան մէջ ակնարկ չընէր եւ փափուկ թելի մը վրայ զարնելով իր մատները, չթրթռացնէր մեր երկուքին անցեալի յուշերը:

Աշակերտ եւ ուսուցիչ, ուսուցիչ եւ աշակերտ...: Ուրիշ առիթներով ալ նմանօրինակ արտայայտութիւններ ունեցած է չփոթութեան ենթարկելով զիս: Իմ անհատնում ըսել-քներս— այդ յուշերէն բխած— կրկին վերապահելով՝ հարկ կը զգամ քանի մը տող գրել վայրկեանի կարեւորութեան գիտակցութեամբ:

Մեր ամէնուս սիրելի Նարդունիին այս հապճեպ, եւ բազմաթիւ այցելուներէ ընդմիջուած մտածումները գրի առնելով հանդերձ, ըսեմ անմիջապէս առ ի մխիթարութիւն բոլորիս, թէ կուրնալու նախկին սոսկ վախը անցած է այլեւս բարեբախտաբար, շնորհիւ գիտութեան վերջին մեթոտներուն, եւ ենթակային առողջութեան, մանաւանդ տոկուն կամքին, թէեւ երկար ամիսներ համբերութեան դատապարտուած է:

Սակայն, ինչպէս կը նշմարուի՝ առաջին սարսափի եւ գիտակցութեան տպաւորութեան տակ կը գտնուի դեռ, եւ ահա ատկէ ճնշուած կը դեղուն իր յուզումնալից զգացումները: Այս չարաշուք ազդեցութիւնը, սակայն, հարկ է մոռցնել:

Արդարեւ, հեռուէն անկարելի էր երեւակայել անշուշտ ինչ որ տեղի ունեցաւ: «Յառաջ»ը ուզեց խնայել իր ընթերցող բարեկամներուն իր զուսպ ու ժլատ՝ առողջական տեղեկագրութիւնով. այլապէս Նարդունին իրապէս տագնապալի օրեր անցուց եւ Միջին Դարու հաւատաքննական չարչարանքներու նմանող կիրարկումներու ենթարկուեցաւ, դարմանք պատճառելով իր դիմադրական կորովով՝ նոյնիսկ իր բժիշկներուն:

Եւ արդէն այդ էր յաջողութեան գլխաւոր պատճառը: Անհուն թուլութիւն մը, օրինազանցութիւն մը, կրնար ճակատագրական ըլլալ իրեն համար:

Հիմա որ այլեւս ժամանակը տարաւ իր ձեռք ձգածը եւ ցաւը զուարճութեան յիշատակ դարձաւ, կ'արժէ գրի առնել քանի մը դրուագներ:

Երբ առաջին անգամ արտօնուեցանք իրեն այցելելու՝ ես իր սենեակէն դեռ շատ հեռու կանգնած՝ եւ ամբողջ լռութիւն՝ կը կարծէի թէ պիտի լսեմ իր կանչն ու աղաղակը, որովհետեւ կը գիտակցէի թէ ինչ ըսել է աչքի գործողութիւն առանց մարեցնելու, թէ ինչ տառապանքներ կրնայ պատճառել օրեր վերջն ալ: Բայց զարմանքս մեծ եղաւ, երբ իր սենեակը մտնելով տեսայ... աւազէ դագաղ մը, որուն մէջ թաղած էին Նարդունին.

Լռութիւնն ու մթութիւնը եղբայրացած եւ եղերամօր պաշտօնը յանձնուած իր զարմուհիին: Բարուհին՝ այս որբուկ ու արեւ չտեսած աղջիկը ի՜նչպէս դիմացաւ արդեօք անոր տառապանքներուն, գիշեր ցերեկ անբաժան ու միայնակ:

Փակ պատուհանին քովիկը կանգնած է մեր սիրելի ՅԱՌԱՋի Արփիկը: Ի՜նչ զուգադիպութիւն անուններու: Չիրենք մկրտող տէրպապը այսքան և ատկէ աւելի դեղեցիկ գործ ըրած չէ հաւանաբար, ճշմարիտ կ'ըսեմ.— Բարուհի եւ Արփի: Եղբօր մը կարօտը հաւանաբար սրտին մէջ այս փոքրիկ աղջիկը, Արփիկը, համա՛կ անձնուիրութիւն, մօգական դաւազանով մը որ դուռը որ զարկաւ փութացնելու համար բժիշկ ու դարմանատուն, արեւի լոյս ծագեցաւ իր վազած ճամբաներուն վրայ: Յայտնութիւն մըն ալ այս ինքնին ինծի համար. նոր սերունդէն բացառութիւն մը որ յոգնիլ չգիտցաւ Նարդունիին օժանդակելու գործին մէջ: Ու հիմա կանգնած է պատուհանին մօտիկ, անձայն ու անշարժ: Միտքս թուումն մասանց ընել չէ. հարկըս հաւասարակաց, պատիւս արժանաւորաց:

Այդ վայրկեանին մտածումս կը բաժնուի երկու թեւերու եւ որչափ ալ զգածուած՝ սրտի կեղեքումս կը հասնի իր գագաթնակէտին. կը սկսիմ խորհրդածել մարդու մասին: Եւ կը հասնիմ եզրակացութեան մը թէ կի՛նը իբրեւ մայր որչափ որ գնահատուած է, սակայն իր մէջ եղած միւս անսահման բարդութիւններէն դեռ ոչ մէկը ուսումնասիրուած չէ: Ահա այս պարագային ինչ արտակարգ անձնուիրութիւն եւ ինքնուրացում պէտք է, դիմանալու համար հոգեհատորի մը այս չարչարանաց:

Կը մօտենամ Նարդունիին, մեռելադոյն բաց մնացած լայն ճակտին վրայէն կը սրբեմ պաղ քրտինքը: Վերմակին վրայ տարածած մերկ թեւերը, հանդչած ունայնութիւն է. կ'ըսեն արդէն ամէն բան, փոթորիկէ մը վերջ եկած խաղաղութիւնով: Կը համբուրեմ իր բազուկը ու կը լսեմ իր սրտի խորքէն արձակուած սովորական եւ յատկանշական

«Հը՛ն»: Ուրեմն ողջ է, հը՛ն: Եւ ճանչցաւ ձայնս ու կրկին հըն: Եւ այդ «հըն»ով ալ դիմադրած է երբ բժիշկները այլեւս վստահ իրեն՝ սկսած են գործել, քննել, եզրակացնել, փորձել դարձեալ գործել, ու այդ ամէնուն դէմ «վա՜յ մայրիկ» ալ պոռացած չէ ան, այլ միայն «հըն»...:

Իր սնարին քով: Կը մտածեմ. մեր աչքին մէջ սովորական աւեն մը պարզ փոշիի մը գոյութիւնը կը տառապեցնէ մեզ, պոռալ, հայհոյել կուտայ: Կը կատղինք: Տարիներ առաջ, սրունքիս մէջ մխրճուած գնդակ մը հանելու առթիւ, երբ ես գործողութենէն վերջ արթնցայ, սենեակիս մէջ բան չմնաց որ չկոտրէի: Յաւէտ սաստկութենէն խեղճ հիւանդապահուհին ծեծեցի, մինչեւ որ եկան կապել զիս. ինչ որ պէտք էր առաջ ընէին: Իսկ Նարդունին՝ ի՞նչպէս կրցած է տոկալ, ո՞ր ուժն է որ բացարձակ հնազանդութեան մղած է զինքը այն զարմանազան ու պէսպիսի գործիքներուն մխրճուելուն իր աչքին մէջ: Գիտեմ այդ ուժը:

Այդ գեղագոյն ուժը իր պաշտած նպատակէն կուգայ: Դէպի հայկական Մշակոյթի հանճարեղ բարձունքը երթալու իր անայլայլ որոշումն է ան: Ատով իսկ կրցաւ տոկալ ամբողջ ամիս մը ու դեռ ամիսներ պիտի տոկայ:

Աւազէ դագաղին մէջ անշարժ, անօթի էր եւ արգիլուեցաւ ուտել: Իր ընկերներուն, մտերիմներուն բերած պարտէզներով պտուղները մնացին քննուած: Իր զովասանած պտուղները զարմանքի մէջ քարացան, — «Մենք ի՞նչ ըրինք այս տղուն»:

Դժոխք էր իր ներսը չարաթներով: Ստիպեցին զինք յանուն գիտութեան՝ որ այրի, զալարուի, փրկելու համար իմաստութեան իր ակը:

Ծարաւ էր եւ կաթիլով միայն արտօնուեցաւ թրջել լեզուն անշարժ մնալու համար: Ու հիմա նոր լեզու ելած՝ կը հոսի ձայնը, խորունկէն եկած աղբիւրի մը պէս, ու մոռցած երէկը, ահա այդ է որ գրի կ'առնեմ ես արագ ու մտատանջ, վախնալով որ կրնայ յանկարծ ընդհատուիլ հոսանքը: Եւ հոն է որ կը սխալիմ. ու կը տառապիմ միանգամայն. թէ ինչո՞ւ. ըսեմ ուրեմն:

Ես Նարդունիով հպարտացած եմ լռելեայն՝ ինչպէս մշակ մը, անհուն խանդաղատանքով եւ երանութեամբ կը դիտէ հսկայ պտղատու ծառ մը, ուղէշները դէպի երկինք բարձրացած եւ իր տաքածուն ճիւղերը սփռած անհատնում բարիքներով՝ դալար մարգին վրայ, կը դիտէ երանութիւնով մը՝ որովհետեւ ինքն ալ մասնակից եղած է անոր ուռճացման, մանաւանդ առաջին ջուր ու խնամք տուողն եղած է, կլիմայի գիտակցութեամբ:

Կը հպարտանայի, այո՛, իրմով եւ կը կարծէի ճանչնալ զինքը իր բոլոր կողմերով, ու կը բարկանայի ալ իր վրայ, երբ «Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէմի» մէջ կրակը նետեց Յովնաթանը... Ու ինքն ալ թաքուն կրակներու մէջ: Ահա այս վերջինէն ալ հրաշքով ազատած՝ այժմ նստած է դէմս իր բազկաթոռին մէջ, նահապետի մը պէս: Աչքերը սեւ լաթով մը պարուրուած իր այս դիրքին մէջ, նորատեսակ Մտածող մը, իր բարդ կառուցուածքէն բոլորովին անծանօթ կողմերն ալ կը պատկերանան աչքիս առջեւ: Առաջին հերթին՝ իր զարմանալի յիշողութիւնն է այդ:

Յիշողութիւնը՝ այս յաւիտենական տղուն մէջ գործիք մըն է, նորօրինակ զգայարանք մը. եւ ատով իսկ կը բացատրուի իր տեսողութեան այս արկածը: Որովհետեւ կը խորհիմ թէ իր ամբողջ ֆիզիքական կառուցուածքը սպաս դրած ըլլալով յիշողութիւն արտայայտող զգայարանքին՝ վերջ ի վերջոյ պիտի տուժէր ոչ միայն իր ջղային զգացական յօրինուածքը, այլեւ պատճառ պիտի ըլլար զոհելու անզգալաբար, իմաստութեան գործօններէն մէկն ու միւսը: Եւ ահա աչքը եղաւ նոխազ քաւութեանը:

Քանի մը ամիսներէ ի վեր է որ շատ մօտէն կը տեսնեմ զինքը իր գործերով, եւ հիացումս զարմանքի կը փոխուի, երբ կը զգամ իր յիշողութեան պայծառութիւնը՝ եւ կը տարուիմ անդթօրէն մտածելու թէ՝ նոյնիսկ կուրութիւնը պիտի չկրնար կասեցնել իր գործի ջիղէժը, կ'անիթէ ժայռերուն բախելով հանդերձ:

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Սանասարեան վարժարանը

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ողբացեալ Արմէն Գարոյի (Գարեգին Փաստրմաճեան) յուշերուն այն մասը զոր ծուռ մեկնելով «անբարեխիղճ եւ անարգալից» գտած էր Մ. Պարսամեան, «Արեւմուտք»ի վերջին թիւին մէջ (12 Դեկտ.): Տխրահռչակ Մատաթեանի այս հրէշային արարքը կրնա՞ր ուրիշ տպաւորութիւն ձգել 16 տարեկան աշակերտի մը մտքին վրայ.—

×

Ինը տարի գիշերօթիկ մնացի այնտեղ: Տարին հազիւ մի քանի շաբաթ տուն կ'երթայի մերոնց տեսնելու: Ոչ մէկ լաւ յիշատակ ունիմ պատմելու իմ դպրոցական կեանքէն եւ իմ ուսուցիչներէն: Բացի Պ. Խաչատուրեանէն եւ Պ. Կոլիւնէն, մնացած ուսուցիչները բոլորն ալ օտարացած Հայեր էին: Ափսո՛ս Սանասարեանի երախտիքին, որ այսպիսի անբարեխիղճ մարդոց էր յանձնուած:

Պատմեմ միջադէպ մը՝ ցոյց տալու համար, թէ ինչպիսի բարոյական հրէշներու էր յանձնուած մեր մատաղ հոգիներուն խնամքը:

1889 թուականին, ես արդէն 16 տարեկան պատանի էի: Մեր այդ տարիքին շատ մեծ սէր եւ հետաքրքրութիւն ունէինք դէպի ամէն տեսակ զէնքերը: Իմ ընկերներէս Տրապիզոնցի Յովհաննէս Արդարեանը նոյն տարին արձակուրդին Հայրենիք էր գնացած: Վերադարձին իր հետ բերեր էր փոքրիկ ատրճանակ մը: Մեծ գաղտնիքով ու խնամքով կը պահէինք այդ զէնքը մեր հագուստներուն մէջ, որպէսզի ուսուցիչներուն ձեռքը չանցնի, մանաւանդ, կը վախնայինք Պ. Մատաթեանէն, որ Սուլթան Համիտէն աւելի հակայեղափոխական մէկն էր:

Օրին մէկը շաբաթ օր մը, կէսօրէ յետոյ, երբ ազատ էինք, Արդարեան ու ես, մեր սիրելի ատրճանակն առած, գացինք դպրոցի ներքնայարկի սենեակներէն մին, մաքրելու եւ իւղելու համար: Հազիւ ատրճանակը քանդեր էինք եւ սեղանին վրայ փռեր անոր մասերը, երբ, յանկարծ, Պ. Մատաթեանին ստուերը տեսանք պատուհանին առջեւ: Ես Արդարեանին ըսի, որ մտնէ սեղանին տակը, եւ սկսայ հաւաքել ատրճանակին կտորները: Մատաթեան մօտեցաւ պատուհանին եւ տեսաւ զիս ու ատրճանակը: Արդարեանին գլուխն ու դէմքը չկրցաւ տեսնել. միայն այնքանը նկատեց, որ մենք երկու հոգի էինք եւ մէկը պահուած է սեղանին տակը:

Մատաթեանը պատուհանը ձեռքով փակեց եւ ինծ հրամայեց որ տեղէս չշարժուիմ մինչեւ իր գալը: Հազիւ ան պատուհանէն հեռացաւ, որ շէնքին շուրջը դառնալով դէպի մեզ գայ, ես Արդարեանին ըսի, որ անմիջապէս փախչի սեղանատան միւս դռնէն: Ես մինակ մնացի: Արդարեանը աղքատ ընտանիքի զաւակ էր եւ առանց թոշակի կը սովորէր: Մեզ համար անհերքելի ճշմարտութիւն էր, որ մեր ուսուցիչները առաջին առիթէն պիտի օգտուէին այդպիսիները դպրոցէն վռնտելու: Իսկ ներկայ դէպքը այնքան ծանր էր Մատաթեանի աչքին, որ անպատճառ 24 ժամուայ մէջ ճամբու պիտի դնէր խեղճ տղան, եթէ իմանար, որ ատրճանակի տէրը ան էր: Այս ամէնը նկատի առած՝ ես որոշեցի սուտ խօսիլ եւ ամբողջ յանցանքը իմ վրայ առնել՝ ազատելու համար խեղճ ընկերս, զոր այնքան կը սիրէի:

Երբ Մատաթեանը մտաւ սենեակը, իր առաջին հարցը եղաւ.
— Ո՞վ էր քու հետինդ:
— Հետս մարդ չկար, ես մինակ էի:
— Սուտ կը խօսիս, ես տեսայ, որ մէկը կար մօտդ եւ սեղանին տակ պահուած էր:
— Հետս ոչ ոք կար:
— Որո՞ւն է այս ատրճանակը:
— Իմս է:
— Ո՞ւրկէ ես ձեռք ձգած:
— Տունէն եմ բերած:
— Սուտ կը խօսիս. ձեր տանը այսպիսի ատրճանակ չկայ:

Ի միջի այլոց ըսեմ, որ Մատաթեանը մեր տան փեսան էր դարձած՝ իմ փոքր հօրաքոյրս առնելով եւ, հետեւաբար, գիտէր, որ մենք տանը այդպիսի փոքրիկ ատրճանակ չունէինք:

Որքան ստիպեց, նոյն պատասխանները ստացաւ: Ի վերջոյ, ատրճանակը ձեռքէս առաւ եւ զիս ալ հետը առնելով՝ տարաւ մեր դասարանը: Ներս կանչեց բոլոր ընկերներս եւ առանց ներկայութեան սկսաւ պատմել ամբողջ եղելութիւնը եւ կրկին ու կրկին ստիպեց, որ ըսեմ, թէ, ո՞վ էր ինծ հետ եղողը:

Երբ այստեղ ալ նոյն պատասխանը ստացաւ, հրամայեց որ չոքիմ դասարանին մէկ անկիւնը եւ ըսաւ, թէ այսպէս չոքած պիտի մնամ, մինչեւ որ խոստովանիմ, թէ ո՞վ էր ինծ հետ եղողը: Բացի այդ՝ ցամաք հացէն եւ պարզ ջուրէն զատ ոչինչ պիտի ստանամ:

Շաբաթ երեկոյեան սկսաւ իմ պատիժս եւ այսպէս երկու շաբաթ անընդհատ: Ամէն առաւօտ եւ երեկոյ Մատաթեանը կուգայ դասարան իմանալու, թէ արդեօք միտքս փոխե՞ր էի: Ամէն անգամ նոյն բացասական պատասխանը կը ստանար ինձմէ: Ընկերներուս բոլորին համակրանքը ինծ հետ էր: Դասերէն յետոյ կարգաւ դուռը կը սպասէին, որ ինծ իմաց տան, թէ ե՞րբ ուսուցիչներէն ներս եկող պիտի լինի, որպէսզի ես կարողանամ քիչ մը ոտքերս հանգստացնել: Իսկ ճաշերու ժամանակ մէկ. մէկ կտոր միս կամ պանիր կը բերէին ինծ գաղտնի ուտելու համար:

Արդարեանը ամէն օր կուգար ինծ խնդրելու, որ ըսեմ իր անունը եւ ազատուիմ այս չարչարան-

քէն, բայց ամէն անգամ իրեն կը սպառնայի, որ, եթէ նա ինքը իմաց տայ իմ մասին, այլեւս իրեն հետ բոլոր յարաբերութիւններս պիտի խզեմ :

Քանի՛ քանի անգամ Մաստաթեանը ամբողջ ուսուցչական կազմով եկաւ իմ գլխիս գայլի աւետարան կարդալու, բայց ի զուր :

Ի վերջոյ, դիմեց Հօրս միջամտութեանը, կանչեց զինքը երրորդ կէրակին եւ պատմեց իրեն երկու չարաթուան պատմութիւնը եւ իրմէ խնդրեց, որ ինձ խոստովանցնէ : Երբ հայրիկիս հետ առանձնացանք պարտէզին մէջ, իրեն պատմեցի իսկութիւնը, առանց ընկերոջս անունը տալու : Միայն այսքանը ըսի որ եթէ ես անոր անունը տամ, գիտեմ, որ Մաստաթեանը անպատճառ ճամբու պիտի դնէ խեղճ տղան : Հայրս գտաւ որ ես իրաւունք ունէի :

Երբ Մաստաթեանը տեսաւ որ հօրս միջամտութիւնն ալ ի զուր անցաւ, բոլոր ուսուցիչները մեր դասարանը կանչեց եւ բոլոր տղայոց ներկայութեանը ինձ երկար քարոզ մը տալէ յետոյ յայտնեց, որ կամ պէտք էր ընկերոջս անունը տայի եւ կամ նոյն րոպէին դպրոցը թողնէի :

Ես առանց րոպէ մը մտածելու ընտրեցի այս վերջինը : Մէջքէս դպրոցական գօտին քակելով՝ իրեն յանձնեցի եւ ընկերներուս հրաժեշտ տուի : — Մնաք բարով տղաք ըսի ու դէպի դուռը սկսայ քալել : Բոլոր դասարանը մէկ մարդու պէս ոտքի ելաւ եւ միաբերան բացականչեց ․

— Մենք ալ Գարեգինին հետ կը մեկնինք այս դպրոցէն, ըսին ու սկսան գօտիները քակել :

Մաստաթեանն ու իր ընկերները չուարած մնացին : Անմիջապէս գլխ յետ կանչեցին : Դասարանէն դուրս ելան, քանի մը րոպէ խորհրդակցելէ յետոյ ներս եկան եւ յայտնեցին, որ այս անգամ թէ՛ իմ եւ թէ միւս ընկերներուս ըմբոստութիւնը կը ներեն, բայց ուրիշ անգամ շատ խիստ պիտի լինին :

Ահա թէ ինչպէս կը վարուէին մեր մանկական հոգիներուն հետ այդ յիմար վարժապետները · փոխանակ մեր մէջ մշակելու ընկերական անձնուիրութեան եւ հաւատարմութեան զգացումներ, կ՚ուզէին մեզմէ պատրաստել եսասէր եւ անհամակրելի արարածներ :

... Նոյն այդ սեւ հոգի Մաստաթեանը, 1913 թուին, երբ քանի մը արաբ երեսփոխաններ ձայն կը բարձրացնեն ընդդէմ հայկական մեծ սարսափներուն, անունով միայն հայ այդ մարդուկը վեր կը կենայ իր տեղէն, կ՚արդարացնէ թուրք կառավարութեան ձեռք առած միջոցները եւ կը հերքէ կատարուած սարսափները :

Այսպիսի հրէշներու էր յանձնուած մեր դաստիարակութեան գործը Սանասարեան վարժարանի մէջ :

(Ապրուած Օրեր) ԱՐՄԷՆ ԳԱՐՕ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱՓԻ

Հ. Յ. Դ.— ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած) — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, երեք տարեկան այս երիտասարդական միութիւնը արդէն ճակատը բարձր եւ ինքնավստահ՝ ունի 11 մասնաճիւղեր, առողջ եւ ժրաջան : Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ ունի վճարովի ուսուցիչ : Պարտաւորիչ է հայերէն կարդալ – գրելը : Կը կազմակերպեն դասախօսութիւններ եւ մարզական խաղեր :

Նոր Սերունդը իր տօնը կը տօնէր Դեկտ. 4ին Սալ Մազընոյի մէջ, բացումը կատարեց Սէնթ Անի երգչախումբը : Կը նախագահէր Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան անդամ ընկեր Մ. Պօյաճեան, որ տուաւ համառօտ տեղեկութիւններ իրենց կատարած աշխատանքներու մասին : Այս առթիւ բացատրեց իրենց նպատակը, եւ ապագայ աշխատանքի ծրագիրը «այսօր աւելի զօրաւոր քան երէկ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ, անոր կողքին կը պայքարի այլասերման դէմ, կ՚արծարծէ Հայկական Դատը, որ ժառանգ ձգուած է մեզի՝ մեր նախորդներէն» :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ ընկեր Ա. Քէօսէեան բաղդատեց : Դաշնակցութեան եւ Նոր Սերունդի ծննդավայրը, պայմանները, պայքարի միջոցները : «Անոնք, մեր հայրերը ըրին ինչ որ մարդկօրէն կարելի էր, սակայն կիսատ մնաց անոնց գործը : Միացեալ անկախ Հայաստան ուզեցին, ունեցան բաժանեալ Հայաստան մը : Շինեցին չէնքին առաջին յարկը, չկրցան չինել երկրորդը : Քեզի կ՚իյնայ, Նոր Սերունդ, կատարել պարտականութիւնդ, լրացնելու համար մնացեալը, Հայաստաններու միացումը ազատութեան մէջ : Մեր թշնամին ցեղային հը – պարտութիւն ներշնչելու համար իր նոր սերունդին ծիծաղելի դառնալու աստիճան յառաջ գնաց, Թուրքը աշխարհի քաղաքակրթութեան ռահվիրան ներկայացուց : Իսկ մեր երկրին իշխանութիւնը կը խեղաթիւրէ ժամանակակից պատմութիւնը, հայ ժողովուրդը ներկայացնելով մուրացկան եւ պարտական ուրիշներուն : Քաջ եղիր, քալէ, միշտ յառաջ» :

Յետոյ բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ Կրընոպլի Նոր Սերունդը, հայկական տարազով : Հայկական պար : Վերապրեցանք մեր բնագաւառը : Կ՚արժէ անգամ մը եւս շնորհաւորել Տիկին Սիսլեանի աշխատանքը, որուն շնորհիւ Հայը Հայ կը մնայ պարելով եւ երգելով : Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը իրենք ստանձնած էին, եւ կատարեցին մեծ յաջողութեամբ :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Սիսլեան : «Կոտակ ենք հաւաքած մեծ մեռեալէն՝ Քրիստափորէն, կը փնտռենք ձեռք մը յանձնելու զայն : Երէկ Թուրքիոյ մէջ աւելի դիւրին էր յեղափոխական դառնալ : Հոս դժուար է, միայն Դաշնակցութիւնն է որ, իր կեցուածքով, վարած քաղաքականութեամբ իր շունչին տակ կրնայ հաւաքել այս սերունդը որ, վաղը մեր ձեռքէն պիտի առնէ իր ստացած կտակը : Այս սերունդը չի կրնար ըմբռնել թէ ինչո՞ւ ինքը դրօշակ չունի, ինչո՞ւ իր երկրին իշխանութիւնը խորթ է, ինչո՞ւ պայմանաւոր հայրենասիրութիւն կը քարոզեն : Ինչո՞ւ զոհուեցան մեր հերոսները եթէ ազատութիւն պիտի չվայելենք : Այս ինչուներու պատասխանը կը պահանջէ այս նոր սերունդը» :

Բանախօսութենէն վերջ արտասանութիւններ եւ պարեր : Սրահը ելեկտրականացած է, Նոր Սերունդը իր տարեդարձը կը տօնէ, կ՚երգեն, կը պարեն, կը նուագեն միշտ իրենք, հայկական շունչ եւ տաքուկ մթնոլորտ :

Գեղարուեստական բաժինը հազիւ վերջացած, հանդիսականները կ՚ուզեն տեսնել Տիկին Սիսլեանը : Բեմ կուգայ յոգնած ճամբորդութենէն, նաեւ ժամերով բեմին ետեւ կատարած աշխատանքէն : Կը խօսի կարճ եւ ազդու, «Նոր Սերունդը հայ պահելու լաւագոյն միջոցը կը նկատենք անոր սորվեցնել հայ գիրը եւ լեզուն : Մենք անոնց հայրենասիրութիւն կը սորվեցնենք պարելով, արտասանելով եւ երգելով : Այս կերպով պիտի սորվին գրել եւ կարդալ, պիտի սիրեն մեր մշակոյթը, որուն տէր պիտի կանգնին : Ձգենք, թող խօսին ինչ որ կ՚ուզեն, Կապոյտ Խաչ եւ Դաշնակցութիւն, այս ժողովուրդին սիրտը ներկայացնող երկու կազմակերպութիւնները կողք կողքի, պիտի կատարեն իրենց պարտականութիւնը :

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբով կը սկսի շուրջպարը հայկական : Ամէն մարդ կը մասնակցի, ուրախութիւնը կը տեւէ մինչեւ լոյս, ժամը հինգ :

Ահա այսպէս մեծ յաջողութեամբ եւ խանդավառութեամբ Նոր Սերունդը տօնեց իր երրորդ տարեդարձը :

ՍՈՒՐԷՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ մէջ կազմուած է 12 հոգինոց յանձնախումբ մը, սարքելու համար հայկական մանրանկարներու եւ արժէքաւոր հին ձեռագիրներու, ինչպէս նաեւ հին գիրքերու ցուցահանդէս մը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Գարանթինայի ընկերներէն Մկրտիչ Տ. Սիմոնեան, զոհ ատրճանակի գնդակի մը, իր աշխատանոցին մէջ : Մահուան մութ ծալքերը կը մնան անծանօթ : Հանգուցեալը Կարնոյ, (Էպըլ, Հընդի) գիւղացի էր : Ճէպէլ Տրուզի պատերազմին կը կորսնցնէ աջ ձեռքը : Պիքֆայայի մէջ 1929ին քանի մը ընկերներով կը կազմեն Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը : Եղած է յառաջապահ եւ աղքատասէր : Քարանթինայի «Հրայր» խումբի ընկերներէն էր եւ մինչեւ վերջին շունչը մնաց հաւատաւոր զինուորը իր պաշտած գաղափարին :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ առաջարկով անցեալ տարի, Կիպրոսի Հայոց Թեմական եւ վարչական խառն ժողովին մէջ որոշուած էր Առաջնորդարանի մէջ հաւաքուած հայերէն ձեռագիրները փոխադրել կաթողիկոսարանի մատենադարանը, խնամքով պահելու եւ մատչելի դարձնելու համար : Այդ ձեռագիրները, թիւով 66 հատ, (որոնցմէ մէկ քանին փտածկամցեցակեր, պիտի հանուէին ցուցակէն) վերջերս ստացուեցան եւ մաքրուելով զետեղուեցան վեհարանի ձեռագիրներու յատուկ սենեակի մը դարակին մէջ : Գառէն արք. Մելքոնեան կազմած է այս 66 ձեռագիրներուն լիակատար ցուցակը, որ շուտով տպագրութեան կը յանձնուի հեռաւոր բանասէրներու եւ գիտնականներու մատչելի դարձնելու համար :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ գտնուած է Պերլինի գերման պետական դիւաններուն մէջ, բրիտանական իշխանութեանց միջոցաւ :

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ կղերական մը, Վարդան Ծ. վրդ. Խաչերեան, մեռած է Ծիւնիի մէջ (Լիբանան) : Հանգուցեալը երկար տարիներ պաշտօնավարած է զանազան թեմերու մէջ, գործած է Գահիրէի մէջ իբրեւ հայ կաթոլիկէ առաջնորդարանի ձեռնհաս պաշտօնատարներէն մէկը : Տեսած եւ ապրած է Ապրիլեան Մեծ Եղեռնը : Իր կեանքի վերջին տարիները Զմմառի մէջ կը վարէր Մեծաւորի պաշտօնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

Երբ լերան կերակուրէն, երեք հատ չոր՝ ջըղուտ ջորիներ մօտեցուցին հայ տղայքը, ուր Եւփիմէ եւ վերջը Դիոնիս նստան, երրորդը Թորոսի համար էր, բայց նա մերժեց եւ հրամայեց ջորին տիկեր բեռցնել եւ ինք սկսաւ Սարգսի առաջնորդութեամբ լեռն ի վեր շահատակել :

Եւեւէն կուգար Բարկէն, շատ անգամ ձեռքը Եւփիմէի ջորիին գլուխը բռնած, վերջը Դիոնիս, ետքը մեր բոլոր զինուոր եւ նաւաստի տղոց խումբը, եւ ամէնէն վերջը Կոստանդին իր հասակովը եւ ալեւոր վարդապետին հետ :

Սելեւկիոյ եւ Կոբիկոսի մէջտեղ հրուանդանի մը քով կ՚իյնար այս կէտը ուր մեր կարաւանը կապուեցաւ, եւ իրաւունք ունէին հիները անուանելու զայն Կորակիսիոն գեղեցիկ վանքի ժայռն ու անտառ՝ ծովն ու փտակ՝ երկինքն ու երկիր հոս գեղեցկութեամբ զարդարած էին · կէտ մը՝ ուր ժայռ ու մացառ իրարու հետ կը կռուէին՝ ուր ոտքերու կռուան մը գտնել միշտ դժուարին եւ իր – բեմն գրեթէ անհնար կ՚ըլլար, մանաւանդ մերճամբորդներուն համար որ ժայռերու ընկերութիւնը աւելի կը վերադասէին քան մարդկանց թշնամութիւնը :

Այդ Տորոսի գօտիները երբեմն յանկարծ կը պատռէին տեղի տալու համար հեղեղատի մը · երբեմն բոլորակ թատրոն մը կը ձեւանային ծոց մը շինելու համար ծովուն, եւ երբեմն ճանապարհորդներ լերան գագաթը ելլել կը պարտաւորէին՝ երբեմն ծովեզրը իջնել, եւ եւ էջը միշտ վտանգաւոր՝ միշտ տաժանելի սոսկում կը բերէր նայողին · բայց մեր կարաւանը անխօս անշշունչ կը շարունակէր իր ճամբան սպառնալից, վանքի նիզակներուն շողիւնը, վահաններու, սուրերու եւ սաղաւարտներու շառաչը, եւ այդ հաստատ երիտասարդներուն քայլերը այդ փոքրիկ եւ ընտրեալ խումբին անընկճելի ըլլալուն վկաներն էին :

Երեք ժամու չափ ճամբայ հազիւ առած էին եւ Սարգիս իր սուր աչքերը կը նետէր քննելու համար լեռներուն գագաթները, երբ տեսաւ որ ճերմակ դրօշակ մը կը ծածանէր, մատնանիշ ընելով զայն Թորոսի՝

— Յաջող եւ բաց է ճամբանիս, Իշխան, ըսաւ, ահա՝ նշանը : Քիչ մը վերջը սպառազէն երիտասարդ մը խառնուեցաւ խումբին, իմացնելով թէ վտանգ չկար, եւ ոչ ոք տեսած էր :

— Կոբիկոսի պահապանները ի՞նչ կ՚ընէին, հարցուց Սարգիս :

— Մեռելի պէս դռները գոցեր նստեր էին, բերդին շուրջը բնակող գիւղացիներն ալ չեն գիտեր թէ բերդապահնե՞րն աւելի վնասակար են իրենց թէ աւազակները :

Եւ իրօք քիչ մը առաջ երբ եկան մերինները՝ Կոբիկոսի կղկին բերդերն՝ ցամաքային ու ծովային երեւցան · ցամաքի բերդը իր բարձր քառակուսի եւ բոլորշի աշտարակներով՝ երկաթապատ դռներով պզտիկ քաղաքի մը երեւոյթն ունէր · անոր դիմացը՝ մօտը ծովուն մէջ բերդապատ կղզի մը արհեստական լեզուով մը միւսին հետ իբրեւ կամուրջով միացած կ՚երեւար, հոս Սարգիս կեցաւ եւ սկսաւ մտածել :

— Ի՞նչ կը մտածես, ըսաւ Թորոս :

— Կը տեսնես, Իշխան ճամբան երկուք է, մէկը կարճ՝ որ բերդին ստորոտէն կ՚անցնի, միւսը երկայն՝ եւ ուր լերան վրայէն պէտք է պտըտիլ :

— Երկայն ճամբէն երթանք, քար մը, նետ մը կրնայ մեր մէջէն մէկուն կեանքը վտանգի դնել, անօգուտ քաջութիւնը մեղք է :

ԾԵՐԵՆՑ

Չինաստանի փլուզումը

Վերջին լուրերու համաձայն, Չինաստանի կարմիր բանակին յառաջապահները այդէն իսկ հասած են Նանկինի մայրաքաղաքին՝ Փէքինի արուարձանները: Կառավարական ուժերը աւազի պարկեր եւ փշաթելերու պատնէշներ կը կազմեն քաղաքին շուրջը, պաշտպանելու համար թէ Փէքինը (Փէյփինկ) եւ թէ Թիէնցինը :

Երէկ զրոյց կը շրջէր թէ Չինաստանի Նախագահը՝ Չանկ Քայ Շէք հրաժարած է. բայց պաշտօնապէս հերքուեցաւ:

Կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ հրամանատարութեամբ զօր. Լին Փիաոյի, որ առջի օր գրաւեց շատ կարեւոր օդակայան մը, Փէքինէն քանի մը մղոն հեռու: Այս գրաւման հետեւանքով դադրեցան առեւտրական հաղորդակցութիւնները: Երկաթուղին ալ չի բանիր Փէքինի եւ Թիէնցինի միջեւ :

Կառավարական զօրքին հրամանատարը խոստովանելով հանդերձ կացութեան ծանրութիւնը, կը յայտարարէ թէ քանի մը ամիս բաւելու չափ ուտեստ եւ ածուխ ունին Փէքինի մէջ: Այս առթիւ նպաստաւոր լուրեր ալ կը հաղորդէ զինուորական կացութեան մասին:

Հեռագրի մը համաձայն, համայնավարներու առաջին ռումբերը պայթած են Փէքինի օդակայանին եւ համալսարանին վրայ: Երկու կառավարական բանակներ յաջողած են խզել պաշարման շղթան: Գիւղէ գիւղ կռիւներ կը մղուին Նանքինի շրջանին մէջ:

Միւս կողմէ հաշտութեան զրոյցներ կը շրջին, մասնաւորապէս Շանկայի մէջ: Եթէ հաւատանք այդ լուրերուն, կարմիր բանակին հրամանատարը, զօր. Մաօ Ցէթունկ, յարաբերութիւն հաստատած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան հետ, հաւանելով խառն կառավարութիւն մը հաստատել :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ առջի օր ճառ մը խօսեցաւ Ձմեռնային Մարզարանին մէջ, պարզելով իր կազմակերպութեան ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրները: Շատ մը թերթեր 20.000 կը հաշուեն ունկնդիրներուն թիւը: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, պահպանելու համար բարեկարգութիւնը: Կարեւոր դէպք մը չպատահեցաւ, բացի հազար ունկնդիրներու խուժումէն (տեղ գտած չըլլալով, բռնի ներս մտնել կ'ուզէին): Զօրավարը բացատրեց թէ ներկայ արհեստակցական միութիւնները պարզապէս քաղաքական գործիքներ են. պէտք է վերջ տալ հին դրութեան եւ հաստատել ընկերակցութիւններ դրամագլուխին եւ գործաւորներու բանուորութեան միջեւ, պայմանագրութիւններ կնքելով : «Բանուորները վարձու աշխատաւորներ պիտի չըլլան, այլ բաժնետէրներ»: Զօրավարին յայտարարութեան համաձայն, շատ մը համայնավարներ միացած են իր կազմակերպութեան :

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ԶԱՓԱԶԱՆՑՈՒԱԾ Է», ըսաւ Պ. Տաֆ Քուփըր, Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչը, քաղաքական ճառ մը խօսելով Փարիզի բրիտանական առեւտրական սենեակին առջեւ: Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը պատերազմ չուզեր: «Ինչ պիտի շահի պատերազմէն :Արդէն իր ձեռքն են աշխարհի հարստութեան ահագին մէկ մասը, չունի տարածութեան խնդիր, ոչ ալ հում նիւթի կամ բնակչութեան նուազութեան խնդիր: Ինչո՞ւ խրի պատերազմի մը մէջ ընդդէմ Մ. Նահանգներուն, բրիտանական կայսրութեան եւ ֆրանսական կայսրութեան հսկայական ուժերուն»:

ՌՈՒՐԻ մասին բանակցութիւնները կը շարունակուին Լոնտոնի մէջ: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը նորէն յիշեցուց թէ գոհ չէ անգլեւամերիկեան ծրագիրներէն եւ կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ :

ԱՆԳԼԻՈՅ նորածին գահաժառանգին մկրտութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ, մտերմական շրջանակի մէջ, վեց կնքահայր - կնքամայրերով : Չորս անուններ առաջարկուած էին :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը սպառնայ վտարել Անդրյորդանանը, եթէ յամառի էմիր Աբտուլլահը Թագաւոր հռչակել Պաղեստինի վրայ, ինչպէս որոշած է խորհրդարանը: Թագաւորն ալ կը վարանի, տեսնելով արաբական երկիրներու մեծամասնութեան ժխտական դիրքը :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համար ժողով մը գումարեցին, Նիւ Եորքի մէջ, Քէնթըրպըրիի «Կարմիր աւագերէցը», Հ. Ճոնսըն, նախագահական ձախողած թեկնածուն՝ Ուոլըս, եւն. մասնակցութեամբ խորհրդային դեսպանին որ հիւանդ ըլլալով նամակ մը ուղղած էր: Երեքն ալ համաձայն են թէ ոչ ոք պատերազմ կ'ուզէ, բայց «պատերազմը քաջալերողներ կան»: Ուոլըս առաջարկեց որ նախագահ Թրումըն դադրեցնէ «պաղ պատերազմը» եւ անձամբ տեսակցի Սթալինի հետ, լուծելու համար վիճելի խնդիրները :

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ այս կիրակի Rioի մէջ, առտուան ժամը 10—12:

Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Հայկական շաընտրուած «փլաք»ներ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ :

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

Բացուած է, իններորդ տարեշրջանի բաժանորդագրութիւնը: Ապրուստի յարաճուն սղութեան, թուղթի եւ տպագրութեան եւ փոխադրական ծախքերու յաւելումը նկատի առնելով նոր բաժնեգին որոշուած է.—

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ 500 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ, ՔԱՆԱՏԱ, Մ- ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, Կիպրոս եւ Պաղեստին 2 տոլար :

ՄՆԱՑԵԱԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ համար 600 ֆրանք:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է 95 թիւը (Նոյ.)ը եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ճոխ եւ միշտ իմաստալից, օգտաշատ բովանդակութեամբ: Թիւ 100ը լոյս պիտի տեսնէ բացառիկ բովանդակութեամբ: Այդ առթիւ, գարնան սկիզբը՝ Փարիզի մէջ պիտի տրուի ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ տօնելու համար ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 100րդ թուեակը :

Կը խնդրուի ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բարեկամներէն դիւրացնել մեր գործը, գտնելով նոր բաժանորդներ, եւ ծանօթացնել մեր թերթը իրենց շրջանակին :

Ո եւ է դիմում եւ առաքում կատարել վարչական հասցէով,— ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (Nercessian Khosrow), 17 Rue Damseme — Paris (13):

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ իրիկուն 18 Դեկտ. Hôtel de la Poste ի շքեղ սրահին մէջ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Աճուրդ չկայ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Վեր. Հայր. Միութեան թէյասեղանը, այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Հաճելի ժամանց հայրենակցական մթնոլորտի մէջ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին ՍՐԲՈՒՀԻ ՊԱՔԸՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Մինասեանէ եւ 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Մանուկեանէ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Զաքար Կարապետեան կը փնտռէ Թալասցի Յակոբ Քիւփէլեանը, որ Փարիզէն 1927ին մեկնած է Պոլիս: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին: «Արմենիա»էն կը խնդրուի արտատպել :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը միութեան 22րդ եւ Նոր Խարբերդի հիմնարկութեան 17րդ տարեդարձի առթիւ, կազմակերպած է խնջոյք մը, այս կիրակի, 19 ԴԵԿՏ., ժամը 3ին, Հայ երիտասարդաց սրահին մէջ: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՍՕՍԵԱՑ ԱՆՏԱՌ»

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ քերթուածներուն հատորը 400 ֆրանք: Նոյն հեղինակէն.— ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ (սպառելու մօտ) 700 ֆրանք, ՊՈՀԵՄԱԿԱՆՔ 500 ֆրանք: Դիմել հեղինակին.— 17 rue Damesme, Paris (13):

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 33 Bld. Galliéni:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՄԵՆԵՐԳ.— Օր. Մ. Մուրատեան, Քէօսէեան, Պէնկեան:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ընկեր Ա. Գարայեան, Ե. Սերոբեան, Օր. Օղտայեան :

Կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՑ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար: Ճոխ պիւֆէ խորոված միսով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ա. Ահարոնեանի այս հինգշաբթի օրուան հաւաքոյթը պիտի ըլլայ դեղարուեստական, ժամը 21ին, Sociétés Savantes: Հայերէն դասընթացք Տիկին Զիթունիի կողմէ ժամը 20ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ ուրբաթ 17 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին :

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն հինգշաբթի 16 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին :

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն շաբաթ 18 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէնի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS
Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ Ա ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի. Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ուղթը նոր գործերով :

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, դրատուն Պարսամեան 46 rue Richer:

ԾԱԽՈՒԻ Է ՍԷՎՐԻ ՄԷՋ

Լաւ յաճախորդ ունեցող ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ԽԱՆՈՒԹ մը, բոլոր մեքենաներով եւ Fondsով: Խանութը ունի նաեւ Ա. յարկին վրայ երկու սենեակ եւ փոքր լուացարան մը. ինչպէս նաեւ խանութին ետեւ խոհանոց մը եւ ընդարձակ սալոն մը: Շէնքը ունի կաղ եւ մառան (cave): Pont de Sèvresէն հանրակառքով իջնել Mairie:

Դիմել Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի, 5 rue Lecointre, Sèvres:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 17 Décembre 1948 Ուրբաթ 17 ԴԵԿՏԵՄԲ.

ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5722—Նոր շրջան թիւ 1133 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԱՀԱՍՆԵՐԸ

Ներկայ եղա՞ծ էք հայերէնի դասընթացքի մը, Փարիզի այս կամ այն թաղին մէջ:

Եթէ բարեհաճիք այցելել, ի՛նչ նիւթեր պիտի գտնէք խորհրդածութեան, կազդուրիչ թէ տխուր:

Մասնաւոր ներութիւն մը կրելու պէտք չունիք: Ընդհանրապէս շաբաթը մէկ անգամ է դասընթացքը,— Հինգշաբթի, երբ գոց են տեղական վարժարանները:

Ձեր առաջին տպաւորութիւնները պիտի ըլլան յուզում եւ խանդաղատանք:

Յուզում՝ տեսնելով որ տակաւին հայերէն սորվեցնողներ կան: Խանդաղատանք՝ երբ կը տեսնէք 18—25 տարեկան տղաք եւ աղջիկներ, որոնք ամէն յօգնութիւն յանձն կ'առնեն՝ մայրենի լեզուն սորվելու համար:

Անշուշտ մեծ համրանք մը չեն կազմեր այս նորատեսակ «ուխտաւորները»: Ոչ իսկ հարիւրին տասը: Կամ տասնէն մէկը:

Եւ սակայն, արժանի սրտագին գնահատութեան: Առանց հոսանքի խտրութեան:

Հին խօսք է,— երբ ուզածդ չես կրնար ընել, կրցածդ կ'ընես: Երբ ցանկալին ուժերէդ վեր է, կարելին փորձէ:

Այս գիտակցութեամբ է որ հայերէնի դասընթացքներ կը կազմակերպեն Ֆր. Կապոյտ Խաչը եւ ուրիշ Միութիւններ կամ ազգ. մարմիններ:

Տեղ – տեղ դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան շաբաթը քանի մը անգամ, եթէ ոչ ամէն գիշեր, տեղական դպրոցներու փակումէն վերջը:

Այս տեսակէտէն բացառիկ բախտ մը կը վայելէ Տէսինի դպրոցը, ուր լման հայերէն կը սորվին աշակերտ – աշակերտուհիները, վաղուց ասպարէզին նուիրուած ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի մը ունենալով (այր եւ կին):

Բախտաւոր կարելի է համարել նաեւ Վալանսի դպրոցը, ուր օրն ի բուն կը գտնի պատրաստուած ուսուցիչ մը:

Դեռ չենք խօսիր Մարսէյլի մասին, ուր Հ. Հ. Դ. Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչը իրենց կարելին կը փորձեն, օգտագործելով տրամադրելի ուժերը:

Այս հարեւանցի տեղեկութիւնները արձանագրած ատեն, չենք անտեսեր ոչ աւելի համեստ գաղութներու ճիգերը, ոչ ալ ուրիշ խմբակցութեանց կամ ազգ. մարմիններու կրթական աշխատանքը:

Նոր Սերունդին փրկութիւնը գետին մըն է ուր իրար պիտի դիմաւորեն, պիտի լրացնեն բոլոր պիտանի ուժերը, հոգ չէ թէ ճամբաները բաժնուած ըլլան:

Քանի մը հազար այս ճակատը թող փրկէ, նոյնքան ալ միւսը, բարի նախանձով: Արդիւնքն է որ արժէք ունի, ոչ թէ ձեւը:

Ո՞րն է տխուր տպաւորութիւնը, այս կազդուրիչ գործունէութեան առջեւ:

Այն որ՝ քիչ – շատ հասունցած նորերը շուտ քաշուեցան, կամ կէս ճամբան մնացին, իրենց տեղերը ձգելով նորահասներուն:

Գացէք տեսէք եւ կը համոզուիք:

Անդրանիկ նորերը — այսպէս կոչենք — բաւական պաշար ունէին. հայերէն կարդալ – գրել գիտէին:

Բայց, փոխանակ աւելի յառաջ երթալու, օգտուելով յետին պատեհութենէն, իրենք զիրենք «շրջանաւարտ» կը սեպեն:

Եւ այժմ իրենց յաջորդած են նորահասները, որոնք մէկ բառ հայերէն չեն գիտեր, որոնց շեշտը, արտասանութիւնն անգամ ֆրանսացած է ...

Այդ «շրջանաւարտները» գո՞հ են իրենց գիտելիքներէն: Վախ չունի՞ն որ իրենց սորվածն ալ պիտի մոռնան քանի մը տարիէն:

Ստիպուած ենք այս հարցումը կրկնել պարբերաբար, իրենց իսկ բարիքին համար:

Ո՛վ որ կէս ճամբան կը մնայ, ամէնէն առաջ իր ապագան կը խորտակէ: Մանաւանդ եթէ կոչուած է դեր կատարել հանրային կեանքի մէջ:

Հայկական Մշակոյթին շարունակութիւնը ապահովելու համար, հարկ է լայնօրէն, եթէ ոչ լիովին տիրանալ սերունդներու ժառանգութեան: Եւ բան մը աւելցնել անոր վրայ:

Ի՞նչ օգուտ կիսկատար գիտելիքներէն: Կամ թերխաշ, թափթփած հայերէնէ մը:

Օր մը սորվեցնող ալ պիտի չգտնէք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՇՔԵՂ ԵՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ»

Երաժշտագէտ մը կը գանգատէր առջի օր մեր միջակէն վար «գեղարուեստական» բաժիններուն համար: Կը գանգատէր նոյնիսկ իբրեւ արուեստագէտ հրապարակ իջնողներու մասին:

— «Պոլսէն իսկ ընկերներ ունիմ որոնք երբ հոս ներկայ կ'ըլլան մեր հանդէսներուն, կը սկսին իրենց քթին տակէն խնդալ: Ըսողներ եղան նոյնիսկ — «Ա՞յս է ձեր Փարիզը: Մենք հոն շատ աւելի զարգացած երաժշտական հասկացողութիւն ունինք, քան դուք այստեղ Լոյս Քաղաքին մէջ:

Իրաւունք տուի ոչ միայն խօսող երաժշտագէտին, այլեւ Արեւելքէն եկած մեր հայրենակիցներուն, որոնք ժամանակ եւ միջոց ունեցած են, զարգացնելու իրենց արուեստագէտի ճաշակը եւ հնարաւորութիւնները:

Մենք, հոս երկու խոշոր թերութեանց զոհ կ'երթանք միշտ: Մէկը ինքնահաւանութիւնն է: «Տօ, ռէ, մի»ն սորվողը արդէն եղած, վերջացած է, ալ բան չունի սորվելու: [illegible] փիչիկ մը բան գիտցողին բարեւ չէք կրնար տալ: Երբեք նկատի չունին որ Փարիզ են, ուրեմն իրենցմէ շա՛տ, շա՛տ աւելին կը պահանջուի: Ու կը մնան միջակ: Եթէ կ'ուզէք՝ անկէ ալ քիչ մը վար:

Երկրորդ թերութիւնը կը պատկանի մեր հասարակութեան, որ իր կարգին կը բաժնուի երկուքի:

Ունինք դասակարգ մը որ չուզեր «եւրոպականանալ» ճաշակով. կը վախնայ թէ իր Հայու առաքինութենէն բան մը կը կորսնցնէ: «Ինչ որ հայկական է, պատուական է»: Այս սկզբունքը տարած է ծայրայեղութեան, եւ իրեն հրամցուած ամէն ինչ կը գտնէ համադամ:

Միւս խումբն ալ, թիւով քիչ, բարեբախտաբար, կ'արհամարհէ «մերինը» եւ ի յառաջագունէ դատապարտած է զայն:—«Օ՛, մենք ի՞նչ կը հասկնանք, ի՞նչ գիտենք: Փարիզի մէջ յիմար չեմ որ ելլեմ հայկական թատրոն երթամ, կամ երգահանդէսի, փոխանակ 300 ֆրանք տալու անոր, «Ֆոնսէր Քոլոն» կ'երթամ եւ մարդավարի բան մտիկ կ'ընեմ»:

Եզրակացութիւնը ձեզի կը թողում:

ՍՕՍԻ

Նոյեմբեր 29ի «շնորհները»

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Եգիպտոսի վերջին թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք թէ անկարգութիւններ ծագած են Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք Նոյեմբեր 29ի տօնակատարութեան մասին տրուած հակասական հրահանգներու:

Ահաւասիկ առաջին լուրերը, քաղուած «Յուսաբեր»ի Նոյեմբեր 29 — Դեկտ. 4ի թիւերէն.—

Թեմիս Առաջնորդը՝ Մամբրէ եպ. Սիրունեան, ԳԱՂՏՆԱԲԱՐ, առանց Քաղաքականի գիտութեան եւ որոշման — եւ հակառակ Քաղաքականի կողմէ կանխապէս առնուած որոշման՝ վարժարանները ԲԱՑ պահելու մասին — իր կողմէ կը հրահանգէ (զանազաններու միջոցով՝ Գահիրէի մէջ, իսկ հեռագրով՝ Աղեքսանդրիա՝ վարժարանները ԳՑԵԼ Նոյեմբեր 29ի առթիւ:

Այս ապօրէն ու վրդովիչ արարքն է — աննախընթաց իր տեսակին մէջ — որ թեւկուտայ խառնակիչներուն թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ տակնուվրայութիւն ստեղծելով վարժարաններու մէջ եւ հանրային կեանքը վրդովելով զոյգ քաղաքներու մէջ:

Երէկ շատեր ոստիկանատուն տարուած եւ հարցաքննուած են, ըլլայ Գահիրէի, ըլլայ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

Առաջնորդը տակաւին Առաջնորդարան վերադարձած չէ: (30 Նոյեմբեր):

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Կը տեղեկանանք, որ Նոյեմբեր 29ի խառնակութեանց մասնակից ըլլալու ամբաստանութեամբ, դատախազութեան կողմէ Գահիրէի մէջ 4ը հոգի արգելանքի տակ առնուած են եւ կը հարցաքննուին:

Մամբրէ եպ. Սիրունեան գրութիւն մը ուղղած է դատախազութեան եւ յայտնած, որ ինք հրահանգած է Նոյեմբեր 29ին գոց պահել վարժարանները:

Այս գրութեան նպատակն էր՝ ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած անձերու ազատ արձակումը դիւրացնել:

Դատախազութիւնը, սակայն, տեղեակ ըլլալով, որ նոյն Մամբրէ Սիրունեան երկու օր առաջ գրաւորապէս հրահանգած է վարժարանները գոցել, գրութեան որեւէ հետեւանք տուած չէ:

Աւելին, եօքն ձերբակալել տուած է նաեւ այն անձը, որ Առաջնորդի նամակը բերած է:

Արգելանքի տակ առնուած անձերը թէեւ ձերբակալուած են Հելիոպոլսոյ մէջ, ուր անոնք կը փորձէին խափանել Նուպարեան վարժարանի պարապմունքները, սակայն Հելիոպոլսեցի Հայեր չեն, այլ անոնք հոն եկած էին քաղաքի ուրիշ, հեռաւոր թաղերէ ... (1 Դեկտ.):

ԽՄԲ.— Աղեքսանդրիոյ մասը եւ ուրիշ լուրեր յաջորդով:

Պերլինի կացութիւնը աւելի կը ծանրանայ

Մինչ կը յուսացուէր թէ ելք մը պիտի գտնուի Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար, նոր դէպքեր աւելի կը ծանրացնեն կացութիւնը:

Ամերիկեան շրջանին գերմաներէն թերթը. «Թակէսշփիկըլ», Դշ. օր առաջին էջին վրայ հրատարակեց կոչ մը որ կը հրաւիրէ բնակիչները կրաւորական դիմադրութիւն ցուցնել արեւելեան Պերլինի վարչութեան դէմ: (Այս քաղաքապետութիւնը ճանչցուած է խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, ի հեճուկս օրինաւոր քաղաքապետական խորհուրդին որ ընտրուեցաւ տասը օր առաջ):

Այս կոչին անմիջապէս պատասխանեցին խորհրդային շրջանին թերթերը, թելադրելով սաստկացնել դասակարգային պայքարը, ղեկավարութեամբ Ընկերվարական Միութեան (համայնավար):

Ամերիկեան շրջանին թերթը կը յանձնարարէ առեւտուր չընել, թատրոն եւ սրճարան չերթալ արեւելեան շրջանին մէջ: «Գործ մի ունենաք արեւելեան շրջանին ոստիկանութեան հետ, մի գնէք ազգայնացուած գործարաններուն ապրանքները, եւ կարճ պիտի տեւէ ձեր դիմադրութեան ժամանակը»:

Արեւմտեան շրջանին թերթերը դիմադրական պայքար մը սկսած էին մէկ շաբաթ առաջ, մերժելով հրատարակել արեւելեան շրջանին թատրոններու եւ հրատարակիչներու ծանուցումները: Նոր կոչը կը պատուիրէ չհնազանդիլ նոր քաղաքապետութեան հրահանգներուն, չգնել պետական հրատարակութիւնները եւն.:

Ուրիշ ծանրացուցիչ պարագայ մը,— Արեւելեան Պերլինի խորհրդային իշխանութիւնը անմիջապէս պաշտօնանկ ըրաւ կեդրոնական հեռագրատան 1300 պաշտօնեաներէն 700ը, որոնք մերժած էին ստորագրել յայտարարութիւն մը, հաւատարմութիւն խոստանալով նորահաստատ անջատ քաղաքապետութեան: Այս 700 պաշտօնեաները մեծ մասով քաղաքին արեւմտեան թաղամասերը կը բնակին: Պաշտօնանկութիւնը տեղի ունեցաւ ստորագրութեանց հաւաքումէն քանի մը ժամ վերջը: Կեդրոնական հեռագրատունը մաս կը կազմէ քաղաքապետական վարչութեան:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ուրիշ 300 թղթատարական պաշտօնեաներ եւս պաշտօնանկ եղան, միեւնոյն պատճառներով: Արձակուած պաշտօնեաներու ընդհ. թիւը 2000ի կը հասնի:

★ Անգլեւամերիկեան օդանաւերը կը շարունակեն պաշար փոխադրել ամէն օր, հակառակ բազմապիսի դժուարութեանց:

★ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանի երեք զինուորական կառավարիչները կը շարունակեն ուսումնասիրել նոր սահմանադրութիւնը: Ամենայն հաւանականութեամբ արեւմտեան Պերլինն ալ պիտի կցուի նոր պետութեան:

★ Ռուրի մասին կատարուած բանակցութիւնները վերջանալու վրայ են: Վերջին լուրերու համաձայն, կը յուսացուի միջին ճամբայ մը գտնել, գոհացում տալու համար Ֆրանսայի, որ կը պահանջէ միջազգային յանձնաժողովի մը յանձնել ճարտարագործութեանց վարչութիւնը, առանց Ռուսիոյ մասնակցութեան: Ամերիկացիները այժմ կը հաւանին որ Ռուրի ճարտարագործութեանց սեփականութեան խնդիրը յետաձգուի մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Նախապէս Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Գերմաններուն կը ձգէին կարգադրել այս հարցը, կառավարութեան մը հաստատումէն վերջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. էջ)

ՄԱՐԵՇԱԼ ՓԷԹԷՆ յօդուածներ գրած է Փորթուգալի մէկ թերթին, արդարացնելով իր քաղաքականութիւնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԿՈՉԸ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, մեր գաղութին մէջ ալ հանգանակութեան ձեռնարկուած է, օգնելու համար Պաղեստինի աղէտեալներու: Այս առթիւ սրտառուչ կոչ մը ստացած ենք Երուսաղէմի Պատրիարքէն: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը, որոնք իրական գաղափար մը կու տան տագնապի մասին.—

«Սիոն» իր Մայիս – Յունիս թիւերուն մէջ արցունքոտ ու արիւնոտ էջերով սկսաւ պարզել ողբալի ծալքերը այն դժբախտութիւններուն որոնք նոյն ամիսներուն վիճակեցան մեր Ս. Աթոռին եւ անոր հօտին, իբր արդիւնք Ս. Երկրի ներկայ քաղաքական տագնապին:

Որքան ալ անխուսափելի Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան ուսանողին եւ քաղաքագէտին համար, որքան ալ իր նկարագրով ու հանգամանքներով տարբեր հայ ժողովուրդի ցարդ կրած աղէտներէն ու արհաւիրքներէն, մեր տագնապը իր ընդարձակ համեմատութիւններով ու իր անմիջական եւ հեռաւոր հետեւանքներով անոնց կը հասնի, եւ հետեւաբար բովանդակ հայութեան կարեկցութեան ու անմիջական օժանդակութեան արժանի:

Մայիսէն ի վեր պատահած դէպքերը ու աւերները կը հաստատեն մեր ըսածները, եւ որոշ կերպով ցոյց կու տան գալիք աւելի վախճանը եթէ շարունակուին կռիւները: Ռումբերու եւ հրթիռներուն հետ տնտեսական եւ նիւթական այլ եւ այլ դժուարութիւններ բոլորովին պիտի խորտակեն ինչպէս Պաղեստինի ամբողջ ժողովուրդի, նոյնպէս եւ մեր Ս. Աթոռի կենսական շահերը ու այն անհրաժեշտ պայմանները ու ազդակները որոնցմով կը գոյատեւէ եւ կ'երաշխաւորուի մեր ամբողջ կեանքն ու գործը:

Կ'ընդունինք թէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռը իր 1500 տարիներու կեանքին մէջ, շատ անգամներ գտնուած է նմանօրինակ եւ նոյն իսկ աւելի դաժան կացութիւններու առջեւ. բայց պէտք է ընդունիլ նաեւ որ եթէ վերապրած է ան եւ շարունակած իր առաքելութիւնը, ատիկա շնորհիւ այն անվերապահ օգնականութեան է զոր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետութիւնը եւ հայ ժողովուրդը միաժամանակ եւ միահամուռ ջանքերով ըրած են Ս. Աթոռին, չընկրկելով ոչ մէկ զոհաբերութեան եւ դժուարութեան առջեւ: Ուրեմն, եթէ պատմութիւնը անխուսափելիօրէն պիտի կրկնուի իր դառնութիւններով, անիկա պէտք է կրկնուի նաեւ իր յաւէտ յիշատակելի քաղցրութիւններով: Անխախտ է մեր հաւատքը Աստուծոյ նախախնամութեան վրայ եւ հաստատուն է մեր վստահութիւնը Նորին Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետի եւ իր եկեղեցւոյ բովանդակ կղերականութեան եւ ազգի լրութեան սիրոյն վրայ, հանդէպ Ս. Երուսաղէմի նուիրական Աթոռին, ու կը հաւատանք թէ անոնք պատրաստ են իրենց նախահայրերուն ոգւով մեզի կրկնելու տիրոջ հրաւէրը «Հայցեցէք եւ գտջիք, բաշխեցէք եւ բացցի ձեզ»:

Այս վստահութեամբ եւ հաւատքով զօտեպնդուած, յանուն մեր նուիրական աթոռին եւ միաբանութեան եւ յանուն մեր սիրելի ժողովուրդին՝ անմիջական օգնութեան կոչ կ'ուղղենք բովանդակ Հայութեան, մէկ կողմէ ապահովելու մեր Ս. Աթոռոյ եւ մեր սուրբ տեղեաց, եկեղեցեաց եւ վանօրէից պահպանութիւնը եւ միւս կողմէ ազատելու մեր սիրելի հօտը իր կրած աղէտի ճիրաններէն:

... Կը վստահեցնենք բոլոր մեր սիրելի ազգակիցները թէ եթէ մեր եւ մեր ժողովուրդի վիշտերն ու հոգը սահմանազանցութիւններ ըրած չըլլար, մենք պիտի չուղէինք մեր թեմի սահմաններէն դուրս հանել զանոնք չխաչաձեւելու համար միւս գաղութներու ներքին բարեսիրական, եկեղեցանուէր, ու ազգօգուտ ձեռնարկները: Եւ սակայն երբ Երուսաղէմի ապահովութեան մասին Հոգեւոր պետերուն տրուած բոլոր հաւաստիացումներն ու յոյսերը ի դերեւ ելան աղէտալի դէպքերու հոսանքին առջեւ, ու երբ խորտակուեցան մեր եւ մեր ժողովուրդի ինքնաբաւութեան եւ ինքնապաշտպանութեան թումբերը, այնատեն այլեւս մեր սրբազան պարտականութիւնը նկատեցինք ազգին հասցնելու մեր դժբախտութեան դաժան լուրը: Վասնզի այն ինչ որ մենք եւ մեր Միաբանութիւնը կոչուած էինք պաշտպանել ու պահպանել առանձինն, կը բովանդակէր ամբողջ գաղութի մը փրկութեան գործը:

Տասը հազարէն աւելի էր անոր անդամներուն թիւը, մեծ մասամբ Կիլիկեցիներէ բաղկացած եւ կեդրոնացած Երուսաղէմի, Յոպպէի եւ Հայֆայի մէջ: Շնորհիւ իրենց աշխատասիրութեան՝ տնտեսական բարեկեցիկ վիճակի մը տիրացած էին եւ պատուաւոր դիրք չինած կառավարական հանրային զանազան հաստատութեանց մէջ, ինչպէս նաեւ առեւտրական եւ արհեստներու մարզերուն մէջ: Բացի Ս. Աթոռոյս եկեղեցիներէն ստացուած հոգեւոր սնունդէն, կը վայելէին նաեւ անոր հոգատարութեան եւ ղեկավարութեան տակ կազմակերպուած վարժարաններ ու տոհմային դաստիարակութիւնը եւ ունէին աւելի քան 1500 մանկապարտէզի, նախակրթարանի, երկրորդական վարժարանի եւ համալսարանի աշակերտներ եւ ուսանողներ, Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութներուն մէջ նախանձելի դարձած էին իրենց ազգասիրական եւ բարեսիրական զոհաբերութիւններով: Ցաչս Պաղեստինի կառավարութեան անոնք ամէն տեղ «օրինակելի համայնք», կը կոչուէին եւ կը վայելէին երկրի ազգաբնակչութեան համակրանքն ու վստահութիւնը: Սակայն, դարձեալ բախտի անողոք մէկ հարուածով անոնք եւ անոնց ընտանեկան բոլոր անդամները զրկուեցան իրենց արդար վաստակի արդիւնքներէն, իրենց տուներէն ու ստացուածքներէն, եւ մատնուեցան աստանդական ու անորոշ վիճակի մը:

Թէ ինչո՞ւ այս ամէնը, ատիկա ուրիշ տեղեւ ուրիշ ժամանակներու մէջ պիտի բացատրուի ընչուշտ. մեզի այժմ պարտք կ'իյնայ միայն յայտարարելու եւ վկայելու թէ անպարտ է մեր ժողովուրդը, մաքուր իր ձեռքերը եւ հանգիստ իր խիղճը: Ան ինչպէս ուրիշ տեղ, նոյնպէս Պաղեստինի շինարար տարրերէն մին էր եւ նպաստած անոր ընդհանուր զարգացման ու յառաջդիմութեան, սիրած էր երկիրը իր նախահայրերու անխռով սիրով, առանց Արարատը մոռնալու, ոչ մէկ քաղաքական պահանջ ունեցած էր ցարդ ու կ'ապրէր անկողմնակալ խաղաղութեան մէջ իր դրացիներուն հետ: Մեր այս պատուական ժողովուրդը Ս. երկրի մէջ մնացորդները Ս. Աթոռոյս վանքերուն մէջ ապաստան գտած են ու կ'ապրին մեր նախագահութեան տակ կազմուած խնամատարական մարմնի մը հոգածութեան ներքեւ: Երուսաղէմի բնիկ հայութիւնն ալ Հայոց Թաղի եւ Հին քաղքի այլեւայլ թաղերուն մէջ, իսկ անոնք որ երկէն դուրս գաղթած են եւ այժմ մեծ մասամբ կը գտնուին Անդր – Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, դժբախտաբար չեն կրցած ունենալ իրենց խնամատարական մարմինները, տեղական դժուարութիւններու պատճառաւ: Անհամբեր կը սպասենք այդ դժուարութիւններու բարձման եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններու, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք անոնց համար ալ նպատակայարմար կարգադրութիւններ ընելու նպաստի հայթայթման եւ բաշխման համար: Այս կապակցութեամբ եւս մեր խորին երախտագիտութիւնը կը յայտնենք Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոսին, մեր եղբայրական ամենաջերմ հիացումի եւ մեծարանաց հետ միասին իր 24 Ապրիլ 1948 թուակիր սրտառուչ կոնդակին առթիւ: Անիկա մեզի համար պիտի մնայ ոչ միայն իբրեւ մի ուրիշ գեղեցիկ արտայայտութիւնը իր վեհ սրտին ու նկարագրին, այլ եւ իր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միաբանականութեան առաքեալի կենդանի վկայութիւնը: Վստահ ենք թէ այդ կոնդակը մեծ օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ մեր Սուրիոյ եւ Լիբանանի դժբախտ զաւակներուն համար, եւ Ն. Ս. Օծութեան բարձր հովանաւորութիւնը պիտի տարածուի անոնց վրայ ալ:

Շնորհիւ Նորին Ս. Օծութիւն ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի օրհնութեան եւ բարեհաճ յանձնարարութեանց, մեծ յոյս ունինք որ Սփիւռքի մեր սիրելի ազգակիցները մեր եւ մեր ժողովուրդի ցաւին ու վշտին տեղ պիտի տան իրենց սրտերուն մէջ, ու պիտի մխիթարեն մեր կարօտեալ զաւակները իրենց սրտաբուխ օժանդակութիւններով: Աստուծոյ օրհնութիւնը եւ իրական երջանկութիւն պիտի վայելեն անոնք, վասնզի պաշտպանած ու պահպանած պիտի ըլլան 10.000 պաղեստինահայութիւնը, վերահաստատուած տեսնելու իրենց տուներուն, իրենց նախկին պատուաւոր դիրքին մէջ, վերակենդանացած տեսնելու մեր Ս. Աթոռի Միաբանութեան հոգեւոր եւ կրթական այն աշխատանքը որ այնչափ բարձր գնահատութեան արժանացած էր անցեալ քառասուն եւ հինգ տարիներու ընթացքին, յաչս մեր ժողովուրդին եւ օտար համայնքներուն:

Մինչ այդ, մենք եւ մեր ուխտեալ զաւակները մեր երանելի նախորդներուն նման ծունկի եկած մեր կանթեղին շուրջ, կը հսկենք եւ կ'աղօթենք մեր տիրոջ սրբազան պատուէրին համաձայն:

ԿԻՒՐԵՂ Բ.
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

«ԽԱՒԱՐԻՆ ՄԷՋ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ցաճախ տուն կու տայ զանազան գրուածքներ ու ահա նիւթի մը պէտք զգալու պարագային կը թելադրէ երթալ իր քանի մը խոշոր սենեակներու մէջ՝ մինչեւ տասնտաղը դասաւորուած մատեաններէն կամ անոնց մէջէն բերել, այսինչ դիրքէն, տեղէնք վերցնելով փնտռուածը: Եւ անվարժ՝ երբեմն կը պատահի որ հակառակ բոլոր ջանքերուս եւ հաճոյակատարութեանս չկրնամ գտնել յանձնարարուածը, երկար փնտռտուքս կը յուսահատեցնէ զինք. ու ինքն է հիմա որ խարխափելով կրկնակի մթութեան մէջ եւ առաջնորդուելով իր ներքին լոյսէն (յիշողութենէն) կ'երկարէ իր ձեռքերը հոն ուր ինք դրած է փնտռուածը քանի մը ամիս առաջ:

Դեռ աւելին, — քանի մը ծաւալուն էջերով իր տուն տուածը զոց կը կարդայ կէտերն իսկ չմոռնալով, միշտ փակ աչքերով ու բացարձակ մթութեան մէջ, երբ ես վարագոյրի մը ծալքէն ներս թափանցող պատառ մը լոյսով դժուարաւ կը կատարեմ սիրելի պարտականութիւնս:

Երբեմն, երբ այլեւս չեմ լսեր իր «հը՛ն»ը նոյնիսկ, եւ կը զգամ թէ Ռօտէնի մուրճը կ'աշխատի իր գլխուն վրայ, ոտքի կը կենամ իր լաբիւրինթոսի նմանող բնակարանին մէջ, կը դիտեմ զինք: Ու ինք չի տեսներ զիս: Կը դիտեմ եւ իր գիրքերու անհատնում շարքերը որոնք իրենց մէջ կը կրեն հոգիի մը անցնող տարիները անվերջ մտերմութեանց մէջ ընդելուզուած, կը նայիմ իր աշխատութեան լուռ սեղանին Մեֆիսթոյի արձանիկին ծաղրին տակ, ակնարկս կ'իյնայ կողմնակի ննջարանին մէջ իր անկողնին եւ իրմէ մնացած հաշմուած ծալքերուն վրայ, ու կը փղձկիմ: Լաւ որ լալ չեմ գիտեր եւ կը վախնամ պոռալէ: Դեռ կը մտածեմ իր յամառութեան վրայ, երբ իր առաջին ուսուցչին մասին կը խօսի նոյնիսկ այնպիսի տառապագին պահու մը երբ ուրիշներ պիտի մոռնային իրենց սեփական անունն իսկ:

Կը խօսի իմ մասիս, ըսելու համար որ ես եղած եմ դէպի կեանքը մեկնող իր առաջին քայլերուն առաջնորդը:

Ու ինք կը կարծէ թերեւս թէ ես կ'անդրադառնամ թէ ինչ տուեր եմ իրեն. կամ ինչ պահած է ինծմէ, երբ նոյնիսկ, զաւակին դիմագիծերը իրեն նմանող հօր մը պէս հպարտ, տարիներէ ի վեր հետեւած եմ իրեն, քննած եմ իր գիրը նոյնիսկ որ իմս է: Առաջ նախանձով կը նշմարէի իր ընդհանուր գիրերուն մէջ օտար ձեւով աննշան գիրեր, եւ նոյնիսկ գիտէի թէ ո՞ր ուսուցչէն օրինակած է զանոնք եւ ինչու: Հիմա անոնք հետզհետէ կորսուած են արդէն եւ «դեղագիրի յարմարցուած» իր գիրը աւելի հարազատ մնացած է իր նախատիպին: Այս երեւութապէս անկարեւոր նկատուած պարագան կու գայ հաստատել լուսանկարի դիտին եւ զարգացման կարեւորութիւնը նկարչութեան երանգապնակին դէմ, մանկավարժական դետնի վրայ:

Կը սկսիմ խղճահարիլ, երբ կը մտածեմ թէ ես եւ ուրիշներ տուած ենք իրեն ակամայ այնպիսի բաներ եւս որ պէտք է խնայէինք թերեւս: Նարդունին մեծցած է ժամանակի քառուղիի մը մէջտեղը: Իր մանկութիւնը տեսաւ ու լուսանկարեց յեղափոխական տհաս՝ եւ կղերական – պահպանողական անհաշտ պայքարը, պատանեկութեանը ներկայ եղաւ միշտ թիկնապահի մը պէս, եւ անշուշտ իր այս յիշողութեամբ իւրացուց ընկերային քաղաքական փլուզումներու եւ դասակարգային մրցակցութեանց բոլորվէճերուն եւ անոնց պարտութեանց չարժառիթները:

Պատանեկութենէն դէպի վաղահաս երիտասարդութիւն անցաւ մազէ կամուրջէ մը, բախտին բերումով միշտ մինակ, ու վճիտ ջրի երակով մը կտրեց անցաւ քաղաքակրթութեան տիղմը: Պատերազմը: Ինք ծնունդով ազատատենչ՝ պարտուած ազատութեան մը փոխ վրէժը իր բեռն եղաւ, եւ իր չափահասութեան իր ոսկերիմ երկժանին գործածեց հաւասարապէս ծառանալով ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ, ամէն ճակատի վրայ: Իր գործակիցները նոյնիսկ չկրցան, եւ չեն հասկնար իր էութիւնը, մեկնակէտի եւ մտային դրամագլուխի պէսպիսութեան պատճառով:

Քանի մը տարուան ուսուցչութեանս ընթացքին, Նարդունիի շրջապատը իր այլազան ազդակներով ինծի ծանօթ՝ արժանի է ուրիշ առթիւ պատկերացնելու, որովհետեւ ստեղծուած այդ միջավայրը այնքան զրօսուր ազդեցութիւն թողած է իր մանուկ հոգիին վրայ որ այլեւս չի կրնար այդ կաղապարէն հեռանալ, հակառակ իր «խաւարին մէջէն» իսկ «փղոսկրեայ աշտարակը» քաշուելու իր վշտակոծ միտումին, ընդհակառակն կրնայ մեկնիլ իր կաղապարէն ճառագայթարձակ արեւգակնային ձեւով: Ինքզինք արտայայտելու այս նոր կտակը իրապէս մահու չափ ծանր ցաւերու ազդեցութեան տակ աւելի յայտնութիւն մըն է, ներքին քողազերծում մը, չըսելու համար առժամեայ հիասթափում մը:

Դեռ կը խօսի իր «բան մը չտալուն» մասին: Եթէ գտնուին քրիստոնեայ մարդիկ որ ուրախանան անոր այս համեստութեան համար, ընդհակառակն ինծի համար մտահոգութիւն մըն է իր մէջ հիմք նետած ինքնաթերգնահատութեան ձե-

ւը, որ կը նմանի փշեպսակի մը Պիղատոսներու եւ փարիսեցիներու կողմէ պատրաստուած եւ անընդհատ արձակուած թունաւոր նետերով, իր իսկ բարեկամներուն կողմէ՝ «հասարակաց կարծիք» կոչեցեալ — «Եղբայր, թող ձգէ որ մենք գովենք գիրքը. վա՜յ, վա՜յ, վա՜յ...»:

Վա՜յ, եւ մտահոգիչ է անոր համար որ իր այս թերագնահատութիւնը — որուն անկեղծութեան կը հաւատամ — կրնայ վնասել իր ընդհանուր գործին: Ընդհակառակն, դէպի բարձունք իր վերելքին՝ մեզի պէտք է դառնայ հանդրուան առ հանդրուան ու պոռայ, «օհէ՜», օհէ՜, ու խօթը տարբեր պէտք է քաջալերանքի արձագանգով լեցուին,— Օհէ՜, հօ՜, «Ե՜լ, ե՜լ, եղօ ջան»:

«Ել, ել, եղօ ջան» — ու քրտինքը չչորցած «ես նոյնիսկ բան մը չեմ տուած» կ'ըսէ, երբ ուրիշներ երեք բառերով անմահացած են, ոմանք մէկ ոտանաւոր գրելով, կամ գիրք մը տալով, տեսութեան մը հեղինակը դառնալով: Ինք «բան մը չէ տուած» իր բազմահատորներով, իր Քառասուն Մանկանց Աղբիւրի զուլալ ջուրին պէս լեզուով, իր գրական, գիտական, բանասեղծական, փիլիսոփայական արտադրութիւններով, իր ընկերային, քննական, քննադատական ուղիներով: Լեզուաբանական, պատմափիլիսոփայական խորացումներով, վերջապէս իր բազմակողմանի հմտութեամբ, «բան մը չէ տուած» իր մամուլով, յայտնի եւ գաղտնի աշխատանքներով»:

Ոչ, սիրելի Նարդունի, քու աշխատանքով սեղան փռած ես, մենք քու կոչնականներդ բաժակներ վերցնելով կը պոռանք — «Ել, ել, ել»: Կրկնէ դուն քու խորհրդաւոր «հըն» գիւղ մը դեղով հարսնիքդ պիտի կատարէ.— Հըն հըն հըն:

Դժուար թէ ուրիշ ատեն ունէ մէկը որեւէ պատճառով կարենայ «խօսեցնել» զինք այսպէս առատօրէն եւ պարզունակ: Ոչ մէկ սքողում, սալոնականներէն թերագնահատած եւ ինքնագովութիւն համարուած իր խօսքերուն մէջ ոչ մէկ մասնաւոր նպատակ կայ, այլ տեսակ մը պարպուիլ է. որովհետեւ մահուան լուացքէն խոզակը պատռած դուրս կ'ելլէ սրբագործուած եւ կրկին լեցունելու իր սկզբնաւորութեան մէջ շատ կարեւոր խոստովանութիւններ կ'ընէ, գոհար փաստեր, ապագային իր բեղուն եւ անպատճառ վարձատրըուած ու կատարելատիպ իր կեանքն ու գործը վերլուծողին խնայելով այն դժուարին աշխատանքը որ անհրաժեշտ է քակելու համար դժուար հանգոյցները, բուն գործի տիրոջը մօտենալու համար: Ինչ որ ներկայիս շատեր թեթեւամտօրէն դանց կ'առնեն, քննադատութեան ուղիներէն վանելով կեանքի մը ազդակներն ու միջավայրը, գործօններն ու չարժառիթները:

Եւ ահա իր այս նամակը ուղղուած իր ընկեր — բարեկամներուն, իբր պատասխան մանաւանդ այն նամակներուն որոնք ղրկուեցան աշխարհի չորս ծագերէն, նամակներ որոնց մէջէն կը ցոլան սէր եւ գուրգուրանք, մտահոգութիւն, գոհողութիւններու տրամադրութեամբ: Նոյնիսկ եղան դեղեր ու թելադրութիւններ առաջարկողներ: «Խնձորի չորիի վրայ բռնէ աչքդ»: «Մեր աչքերէն մին տանք քեզի..»:

Զիս ալ շատ անգամ անելի մէջ ձգեցին շատեր: «Կ'աղաչենք, ի սէր ազգութեան, խօսքի բռնէ զինքը, կապէ թեւերը ի հարկին որ չկրնայ ատեն մը գրել կարդալ»: Դեռ շատեր թախանձագին գրեցին — «Համոզէ՛ մեզի ղրկէ, մեր օդն ու ջուրը, մեր սէրն ու գուրգուրանքը մեր հոգին սպաս կը դնենք, իր կեանքը փրկելու համար..»:

Ահա այս խանդաղատանքներով պարուրուած նամակներուն առանձին պատասխանելու իմ պարտաւորութեանս մէջ եթէ թերացայ, իր «Խաւարին մէջէն» արձակուած խօսքերը գրի առնելով կը կարծեմ չքմեղանալ այդ ակամայ զանցառութիւններուս մէջ:

— Օհէ՜ օ՛ հէօ՜ ...

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻ.— Անցեալ կիրակի (12 Դեկտեմբեր) Իվրիի Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին յերեկոյթ–պարահանդէսը, որ սկիզբէն մինչեւ վերջը անցաւ զուարթ ու չքնաղ մթնոլորտի մը մէջ:

Մօտ 250 հայրենակիցներ, հեռաւոր շրջաններէ իսկ, իրենց ընտանիքով եւ զաւակներով, եկած էին օր մը անցընելու Կապոյտ Խաչի ընտանեկան հարազատ յարկին տակ:

Ժամը 4ին ընկեր Ս. Յովհաննէսեան յերեկոյթը բացուած յայտարարեց եւ գրաւոր ճառով մը պարզեց հայ կնոջ այս մեծ կազմակերպութեան կատարած աշխատանքները դուրթի, առողջապահութեան, եւ հայապահպանման մարզերուն մէջ, գործունէութիւն մը որ պատիւ կը բերէ մեր անձնուէր եւ զոհաբերուող քոյրերուն:

Իբրեւ Կապոյտ Խաչի նոր ձեռնարկ՝ ընկերը յայտնեց նաեւ թէ շրջանը հինգ շաբաթէ ի վեր ունի իր հայերէնի դասընթացքը ընկեր Գրիգոր Յովհաննէսեանի սրահին մէջ, որ բոլորովին ձրի տրամադրուած է շաբաթը մէկ իրիկուն:

Այժմ երեսուն մանչեր եւ աղջիկներ, 8 — 13 տարեկան մեծ եռանդով կը հետեւին մայրենիքին, որոնց առժամեայ ուսուցիչն էընկեր Ս. Յովհաննէսեան:

Գեղարուեստական բաժինը համեստ էր, բայց տպաւորիչ: Բարձր ձայնով երգեցին տիկիններ Ղուկասեան եւ Լ. Ամիրայեան: Ցաջողապէս արտասանեցին Օր. Յովհաննէսեան, ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան եւ Պ. Հրանդ Քէօսէեան: Բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Կարդր եկած էր Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի սիրողներու թատերախումբին որ ներկայացուց «Շալա լան» զաւեշտը:

Ամբողջ մէկուկէս ժամ հանդիսականները անվերջ խնդացին: Աննման էր «Գրիգոր աղա»յի դերին մէջ Պ. Հր. Քէօսէեան, որ խաղին առանցքը կը կազմէր: Իրենց դերերուն մէջ յաջող էին նաեւ Օր. Աճէմեան, տիկին Ղուկասեան եւ միւս բոլոր երիտասարդները:

Արդէն ժամը 6 էր եւ ահա բեմին վրայ Պ. Օնոսեանի ղեկավարութեամբ նուագախումբը տուն տուաւ եւրոպական եղանակներու: Պարերը տեւեցին մինչեւ ժամը 11, միշտ ուրախ ու խանդավառ:

Քանի մը սեղաններու չուրջ մեր ընկերներն ու երիտասարդները ազգային եւ յեղափոխական երգերով համեմեցին հանդէսը եւ ի վերջոյ բոլորն

LES LAVEUSES (ԼՈՒԱՑԱՐԱՐՈՒՀԻՆԵՐ)
(Նմոյշ մը Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ նկարներէն, ցուցադրուած Galerie Weilի մէջ):

ալ մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Պիւֆէն առատ էր եւ իսկապէս աժան, որուն համար շատեր գոհունակութիւն յայտնեցին:

Հակառակ իրենց յոգնութեան, գոհ էին մեր Խաչուհիները, որովհետեւ արդիւնաւորուած էր իրենց ձեռնարկը, ապահովելով գնահատելի հասոյթ մը:

Ապրի հայ կինը եւ մեր քոյրերուն միակ միութիւնը Հայ Կապոյտ Խաչը: — Գուսան

Յ. Գ.— Վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Շահէ Պարկիրճեանին, որ փոխան մուտքի տոմսին, երկու հազար ֆրանք նուիրեց մասնաճիւղիս եւ Տիկ. Տիգրանուհի Մանուշեանին որ խոշոր անուշեղէն մը նուիրած էր:

Շնորհակալութիւն նաեւ Սէվրանի Ֆր. Կ. Խաչի քոյր մասնաճիւղին, որ ապահովեց մեզ սիրողներու թատերախումբը: Նաեւ Ընկեր Գրիգոր Յովհաննէսեանին որ շաբաթը մէկ իրիկուն ձրիաբար մասնաճիւղին տրամադրութեան տակ դրած է իր սրճարանին սրահը, մանուկներու հայերէնի դասընթացքին համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի 19 Դեկտեմբեր St. Andréի մարզադաշտին վրայ հազարաւոր հանդիսականներու ներկայութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի մրցի Promotion d'Honneurի ամենազօրաւոր խումբին ինը յաղթանակներով անպարտելի հռչակուած St. Andréի դէմ:

Այս միութիւնը նախորդ եղանակին Division d'Honneurի դասակարգին մաս կը կազմէր, բայց այս եղանակին ամէն միջոց ի գործ դրած են կրկին բարձրանալու եւ այժմ բոլոր մարզական շրջանակներէն կը նկատուին Promotion d'Honneurի ախոյեանը: Դեռ ոչ մէկ պարտութիւն կրած են, Հ. Մ. Ը. Մ.ը առաջին խաղարկութեան պարտուեցաւ 2—1 նշանակէտով: Այս անգամ պիտի կրնա՞յ յաղթել: Մեր տղաքը շաբաթներէ ի վեր պատրաստուած են եւ ցոյց պիտի տան եղանակի իրենց ամենագեղեցիկ խաղարկութիւնը:

Օն ուրեմն Հ. Մ. Ը. Մ.ի սիրահարներ, բոլորդ անխտիր St. Andréի մարզադաշտը, մանաւորաբար այս մրցումին է որ մեր աննման մարզիկները պէտք ունին ձեր խրախոյսներուն:

Այժմէն կը նախատեսուի 100.000ի հասոյթ մը, աս ալ մրցանիշ մըն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար: Քսան ոստիկաններ պիտի հսկեն մարզադաշտին վրայ:

★ Coupe de Provenceի մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսէյլի ոստիկանական խումբին միջեւ յետաձգուեցաւ տեղատարափ անձրեւին պատճառաւ:— Վ. Շամլեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԱՆԱՊԱՏ (իրական պատմութիւն հայաջինջ սարսափներէն): Գրեց՝ Յակոբ Գույումճեան: 470 էջ: Գին 3 տոլար: 1949, Պոսթոն:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՑԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

Երկայն ճամբան բռնեցին եւ դերեզմաններու մէջէ կ'անցնէին, ինչ աննհատնում եւ քարակոփ գերեզմաններ եւ ինչ բարբարոս ու սեղանակապուտ ժողովուրդներ անցեր էին հոնկից. գերեզման մը չկար որու կափարիչը խախտած չըլլար, կային գերեզմաններ չորս բարձր սիւներու վրայ հաստատուած բայց ամբարիշտ եւ գերեզմանակրկիտ ձեռքը հոն ալ հասեր էր եւ ահագին միակտուր երեք կանգուն եւ աւելի մեծ կափարիչը խախտեր էր, աճիւնն ու ոսկորը ցրուեր էր:

Երկայն մղոններ այս տեսարանը կը շարունակուէր եւ մեր ճամբորդները իրենց ճամբան կ'երթային, երբ յանկարծ վարէն վայերու ձայն լսուեցաւ եւ ամէնքը կանգ առին: Բերդապահ մը Կորիկոսէն ելած արտորնօք կը դիմէր խումբէն առաջ անցնելու վարի ճամբով՝ երբ նետի հարուած մը Կոստանդինին աղեղէն ելած՝ խեղճ մարդը յերկիր կործանեց, երկրորդ նետ մը անշուշտ մահացու հարուածով մարդուն հոգին պիտի հանէր, երբ Թորոս բարձր ձայնով.

— Մի, բաւ է, կանչեց:

Կեցաւ Կոստանդին ու կ'ըսէր ինքնիրեն մըռմռալով.

— Թէ որ, մենք այսպէս պիտի պատերազմինք աս անիծած ազգին հետ, վերջը շատկը ղըղջանք, եւ անոնք կ'ուտեն կը հատցնեն մեզ:

Շարունակեցին իրենց ճամբան: Կէս օրուան արեւը իր կրակը կը թափէր. Թորոս ետ դարձաւ Եփիմէի երեսները տեսաւ կարմրած տաքէն եւ յոգնութենէն. վար նայեցաւ տեսաւ գեղեցիկ դղեակ մը որուն պարիսպները դէպի ծով կը խոնարհէին, փորձութիւն մը եկաւ հիւրընկալութիւն խնդրելու հոն, բայց միշտ շրջահայեաց եւ խոհեմ,

— Սարգիս, ըսաւ, մենք ո՞ւր գաղար պիտի առնենք:

— Հոս, աս դղեակին մէջ որ առջեւնիս է, տես, ահա մեր ճերմակ դրօշակը կը ծածանի:

Եւ իրօք, զարմանքով տեսաւ Թորոս որ դրօշակ մը կը ծածանէր:

— Մարդ չկա՞յ ուրեմն հոդ:

— Ոչ, Տէր իմ, լքուած դղեակ մըն է, Այաշ կ'անուանեն Տաճիկները, իսկ մենք՝ Ճերմակբերդ կ'ըսենք, եւ երբ ծովեզրը ապահով է մեզի համար, հոս կուգանք եւ հռոմները կատղեցնելու համար քանի մը ժամ կ'անցնենք, քանի մը նետ կ'ուղարկենք իրարու ի նշան սիրոյ եւ բարեկամութեան՝ որ մեր երկու ազգերուն մէջ միշտ յարատեւ եղած է եւ պիտի ըլլայ, յետոյ կը մտնենք նաւ եւ կը հեռանանք:

ՒԵՐԵՆՑ

Խ. Միութիւնը կը զօրացնէ իր արբանեակները

Չեխոսլովաքիայէն վերջ, Լեհաստանն ալ Խ. Միութեան մասնաւոր ուշադրութիւնը գրաւած է այս միջոցին, իբրեւ հետեւանք միջազգային կացութեան:

Չորեքշաբթի օր բացուեցաւ Վարշաւայի «Միութեան համագումարը», հանդիսաւորապէս ձուլելու համար ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութիւնները: Նոր կազմակերպութիւնը պիտի կոչուի «Միացեալ բանուորներու կուսակցութիւն»:

Այս ձուլումով, Լեհաստան ամբողջովին կ'իյնայ Խ. Միութեան տիրապետութեան տակ: Համագումարին կը մասնակցին 1500 պատգամաւորներ որոնք կը ներկայացնեն 21 օտար համայնավար կուսակցութիւններ: Նախապէս թէ համայնավար եւ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնները մաքրագործեր էին 50.000 հոգի, իբրեւ «դասակարգային թշնամիներ»:

Իրազեկներ կը պատմեն թէ այս ձուլման մէջ գործօն դեր կատարած է գրագիտուհի մը, Վանտա Վասիլեւսքա, որ գնդապետ է կարմիր բանակին մէջ եւ որ ամիսներով Մոսկուա մնալէ վերջ, Վարշաւա վերադարձաւ: Ձուլման հետեւանքով հաւանաբար պիտի վերակազմուի դահլիճը, եւ Տիկին Վանտա Վասիլեւսքա եւս կը յուսայ նախարարական պաշտօն մը ձեռք ձգել, ինչպէս Ռումանիոյ հռչակաւոր Աննա Փաուքըրը (արտաքին նախարար):

Կը հաւաստեն թէ ձուլման շնորհիւ Լեհաստանի խորհրդայնացումը յառաջ պիտի տարուի չորս ճակատի վրայ.— Համայնացում բոլոր հաւաքական ագարակներու, խափանում կաթոլիկ թերթերու, ընդհանուր ազգայնացում առեւտրական մանր ձեռնարկներու եւ մաքրագործում բանակի, որուն հրամանատար պիտի նշանակուի Մոսկուայի մէջ մարզուած զօրավար մը:

★ Չեխոսլովաքիոյ հետ կնքուած պայմանագրութեամբ, Խ. Միութիւնը ոսկի եւ օտար դրամներ պիտի հայթայթէ, զարկ տալու համար անոր տնտեսութեան: Միեւնոյն ատեն 45 % պիտի աւելցնէ ապրանքներու փոխանակութիւնը: Չեխերը Ռուսաստան պիտի ղրկեն կազմածներ երկաթուղիներու եւ նաւթահորերու համար, ինչպէս եւ ուրիշ արտադրութիւններ:

Չեխական պատուիրակութիւնը քաղաքական հարցերու մասին ալ խօսած է Մոսկուայի մէջ, բայց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ պատժական ատեանը ազատ արձակեց այն բոլոր պուլկար ամբաստանեալները որոնք Յունիս 30ին սպաննելով Սոֆիայէն մեկնած օդանաւի մը երկու վարիչները, Թուրքիա իջած էին: Ամբաստանեալները եօթը հոգի էին, բայց միայն գնդապետ մը եւ դատախազ մը բանտարկուած էին, իբրեւ սպանիչները երկու օդաչուներուն: Դատարանին վճռագիրը կ'ըսէ թէ իր ձեռնհասութենէն վեր է դատել քաղաքական պատճառներով գործուած ոճիրներ: Ամբաստանեալները երբեք ամիսէ ի վեր քստմնելի պատմութիւններ կը պատմէին Պուլկարիոյ մէջ կատարուած սարսափներու մասին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը Փէքին (Փայփինկ) մտած է արդէն, կատաղօրէն կռուելով, ինչպէս կը հաղորդեն վերջին հեռագիրները: Կ'ըսուի թէ ազգայնական հրամանատարն ալ գերի բռնուած է, թէեւ Նանքինի կառավարութիւնը կը հերքէ: Տիկին Չանկ Քայ Շէք, որ Ուաշինկթըն գացած էր օգնութիւն խնդրելու համար, վերադարձաւ ձեռնունայն: Ամերիկեան կառավարութիւնը աւելորդ կը գտնէ նոր օգնութիւն տրամադրել — մինչեւ հինգ միլիառ տոլար — տեսնելով որ ազգայնական կառավարութիւնը ի վիճակի չէ դիմադրելու կարմիր արշաւանքին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին բարդը (փիլ) փորձուեցաւ չորեքշաբթի օր, Շաթիյոնի բերդին մէջ, Փարիզէն քանի մը մղոն հեռու: Լուրը հաղորդեց Տոքթ. Ժոլիօ-Քիւրի, Ֆրանսայի հիւլէական ուժի վերատեսուչը, առանց որեւէ մանրամասնութիւն հաղորդելու:

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը Պապին այցելեց, եւ ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով: Առաջին այցելութիւնն էր այս:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻ մասին լուսաբանութիւններ հաղորդեց Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ռամատիէ, իրաւասու յանձնաժողովին առջեւ: Բացատրեց թէ դաշինքը պաշտպանողական հանգամանք ունի: Նախարարը մերժեց պատասխանել կարգ մը հարցումներու:

ՎԵՑ ԱՄԻՍ յետաձգուեցաւ շէնքերու բռնագրաւման օրէնքը:— Բնակարաններու նպաստի մասին որոշում պիտի տրուի մինչեւ Յունուար:

29ՐԴ ՎԵԹՕՆ գործածելով, Ապահովութեան Խորհուրդին սովետական պատուիրակութիւնը մերժեց Սէյլանի թեկնածութիւնը, իբրեւ անդամ Միացեալ Ազգերու: Իսրայէլի թեկնածութեան խնդիրը պիտի քննուի այսօր, ուրբաթ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքայազունը կոչուեցաւ Չարլզ Ֆիլիփ Արթըր Ճորճ իշխան Էտինպուրկի:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ այս կիրակի Rioի մէջ, առաւօտեան ժամը 10—12:

Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Հայկական չընտրուած «ֆիլմ»եր: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ, 6 Cité Martignac, Փարիզ, կը տեղեկացնէ հասարակութեան եւ մասնաւորապէս Ալֆորվիլի հայ բնակիչներուն թէ միայն կը զբաղի ամերիկեան ձրի (care) ծրարներու բաշխումով եւ բացարձակապէս մերժած է ու կը մերժէ ստանձնել ուրիշ տեսակէ ծրարներու պատասխանատուութիւնը:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Առաքելական ուղղափառ Հայոց Կրօնական ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Դեկտ. Կիրակի օր, ժամը ճիշդ 15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ժողովի օրակարգն է.— 1. Ընթերցում եւ վաւերացում նախորդ ընդհանուր ժողովներու ատենագրութեանց:

2.— Ընթերցում վարչութեան տեղեկագրի:

3.— Ընթերցում հաշուեքննիչ յանձնաժողովի տեղեկագրի:

4.— Օրակարգի վերոյիշեալ խնդիրներու քննութենէն ետք, պիտի կատարուի, ըստ հիմնական կանոնագրի, վարչութեան պաշտօնէ դադրած 12 անդամներու տեղ, նոր անդամներու ընտրութիւնը: Ընկերակցութեան ընտրող եւ ընտրելի անդամներու ընդհանուր անուանացանկը, փակցուած պիտի գտնէք Փարիզի, Արնուվիլի, Ալֆորվիլի եւ Շավիլի եկեղեցիներու մէջ իրենց անդամական թիւերովը: Բոլոր անդամներու պիտի ղրկուի քուէթուղթ, հարկ եղած բացատրութիւններով:

Յատկապէս կը խնդրուի բոլոր անդամներէն, որ հաճին անձամբ ներկայ գտնուիլ սոյն ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը:— Դիւան վարչ. ժողովի

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ իրիկուն 18 Դեկտ. Hôtel de la Poste ի շքեղ սրահին մէջ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Անճուրդ չկայ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Վեր. Հայր. Միութեան թէյասեղանը, այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Հաճելի ժամանց հայրենակցական մթնոլորտի մէջ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը Միութեան 22րդ եւ Նոր Խարբերդի հիմնարկութեան 17րդ տարեդարձի առթիւ, կազմակերպած է խնջոյք մը, այս կիրակի, 19 ԴԵԿՏ., ժամը 3ին, Հայ Երիտասարդաց սրահին մէջ: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին:

ԾԱԽՈՒ Է ՍԵՎՐԻ ՄԷՋ

Լաւ յաճախորդ ունեցող ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ԽԱՆՈՒԹ մը, բոլոր մեքենաներով եւ Fondsով: Խանութը ունի նաեւ Ա. յարկին վրայ երկու սենեակ եւ փոքր լուացարան մը. ինչպէս նաեւ խանութին ետեւ խոհանոց մը եւ ընդարձակ սալոն մը: Շէնքը ունի կազ եւ մառան (cave): Pont de Sèvresէն հանրակառքով իջնել Mairie:

Դիմել Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի, 5 rue Lecointre, Sèvres:

mprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13

Le Gérant A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 33 Bld. Galliéni:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՄԵՆԵՐԳ.— Օր. Մ. Մուրատեան, Քէօսէեան, Պէնկեան:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ընկեր Ա. Գարայեան, Ե. Սերոբեան, Օր. Օղտայեան:

Կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար: Ճոխ պիւֆէ խորոված միսով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ ուրբաթ 17 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն շաբաթ 18 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Գրադարանի տեղը, 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջակայ մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները երկուշաբթի Դեկտ. 20ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8rue Danton, métro Odéon եւ St. Michel: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS

Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի, Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութը նոր գործերով:

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Սապոնճեան 39 rue de Trévise, Maison Massis, 21 rue Saulnier, Փամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Պարթեւեան 14 rue Petit Botzaris 99-22, Եկեղեցւոյ դիւանատուն, Պ. Ուշագլեան rue Rèbéval, գրատուն Պարսամեան 46 rue Richer:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 18 Décembre 1948 Շաբաթ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5723—Նոր շրջան թիւ 1134

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ի վերջոյ միջոց մը պիտի չգտնուի՞, եթէ ոչ դադրեցնելու, գոնէ սահմանափակելու, չափաւորելու համար սա լրագրական – կուսակցական պայքարը:

= Դուք պայքա՞ր կը կոչէք այն զռեհիկ խուժանավարութիւնը որ կը մղուի Դաշնակցութեան դէմ, կարգ մը խմբակցութեանց կողմէ: Անմիտ եւ անկիրթ խաչակրութիւն մը, անարժան որեւէ պատասխանի:

— Ձեր արդարացներ եղածը: Ծայրայեղու – թիւններ կը տեսնեմ երկու կողմէն ալ: Ո՞ւր կ՚երթանք այսպէս ...

= Եթէ ուշադրութեամբ հետեւած ըլլաք, պիտի տեսնէք որ մարդիկ կանխորոշ ծրագրի մը կը հետեւին, կեր ճարելու համար ամբոխին: Հազուադէպ է հանդիպիլ փաստացի, պարկեշտ քննադատութեանց: Մեծ մասով կը ձգտին ոչ թէ լուսաբանել հանրային կարծիքը, այլ միտք եւ արիւն պղտորել: Մուր քսել: Մթնոլորտ ստեղծել քնարեր առասպելներով :

— Թիւրիմացութեանց գլխաւոր պատճառը ձեր դժկամակ դիրքն է Խ. Հայաստանի հանդէպ: Դիրք մը զոր իրենք թշնամական կը նկատեն :

= Հակադաշնակցական ճակատին ամէնէն մոլեռանդ արտայայտիչն ալ կ՚ըմբռնէ մեր դիրքը: Գիտէ թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզենք: Եւ սակայն, չուզեր խոստովանիլ իրականութիւնը: Ընդհակառակը կ՚ուզէ ըսել ..., բոլոր գլխուն մէջ եղածն է որ թուղթին կը յանձնեն, ոչ թէ իրենց տեսածն ու կարդացածը, այն ալ եթէ հասկնան :

— Ներգաղթի խնդիրն անգամ պարզուած չէ: Ձեր կազմակերպութիւնը կը նկատեն կուսակից արտագաղթի, մինչեւ Մատակասքար, Աւստրալիա, Հարաւ. Ամերիկա...

= Միշտ նոյն սուտերն ու բանսարկութիւնները, որոնք բերնէ բերան տարածուելով դարձեր են գերան: Անոնք շատ լաւ գիտեն Մատակասքարի պատմութիւնն ալ, զոր մինչեւ Երեւան փոխադրեցին, անթելով տարածայնեցին առանց ամչնալու: Երկու տարի առաջ «Դիտակ» անուն թերթ մը կը հրատարակուէր Երուսաղէմի մէջ, կարգաթող վարդապետի մը խմբագրութեամբ: Թերթը հեռաւոր կապ անգամ չունէր Դաշնակցութեան հետ: Նախկին վարդապետը կամ իր աշխատակիցներէն մէկը այլանդակ միտքեր կը յայտնէր, Մատակասքարի եւն. ճամբան ցուցնելով :

— Իսկ ձեր մամուլին քննադատութիւննե՞րը ներգաղթի առթիւ, մասնաւորապէս Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Ամերիկայի մէջ :

= Քննադատութիւններ միշտ ալ պիտի ըլլան: Ոչ մէկ ուժ կրնայ կապտել այդ իրաւունքը: Ուրիշ բան է ներգաղթի սկզբունքը, բոլորովին ուրիշ բան՝ անոր գործադրութեան եղանակը: Քննադատութիւնները հիմնուած են փաստերու վրայ:

— Զարակամութեան կը վերագրեն ձեր բոլոր փաստերը :

= Մեզ չեն հետաքրքրեր իրենց վերագրումները: Մենք տեսակէտներ ունինք այս հիմնական հարցին, ինչպէս Խ. Հայաստանի վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու մասին: Թող չյաւակնին հայրենասիրութեան դաս տալ կազմակերպութեան մը որուն արիւնով եւ քրտինքով թրծուած է «ափ մը Երեւան»ի կորիզը:

— Որո՞նք են ձեր տեսակէտները, ներգաղթի մասին:

= Ըսած ենք եւ պիտի կրկնենք անվերջ, — 1. Ի զուր կը փորձեն զանգուածային ներգաղթ խոստանալ, առանց ընդարձակելու մեր հայրենիքին հողերը, ներսէն թէ դուրսէն:— 2. Իրաւունք չունին հաւատաքննութիւն հաստատելու տարագիր բազմութեանց մէջ:—3.Իրաւունք չունին կազմալուծելու գաղութները, տմարդի եւ ձախաւեր մարզանքներով:— 4. Իրաւունք չունին կաշկանդելու երթեւեկի ազատութիւնը: Եւ դեռ շարք մը տարրական գիտելիքներ, որոնք լայնօրէն պարզուած են Դաշնակցական մամուլին մէջ:

— Եթէ ամէն խնդիր լուսաբանուէր այսպէս պաղարիւնով, դէմ դիմաց, գոնէ չէզոք հասարակութեան համար ...

= Ի՞նչ օգուտ, երբ մարդիկ ուխտեր են ոչ թէ լուսաբանուիլ, այլ մուր քսել :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԱՅՆ Ա՛ՅԴ ՏԵՍՆԵԼ

Գիտէի որ արդէն հրատարակուած են պատեբազմէն առաջ, «Հայրենիք» ամսագրին մէջ: Չէի կարդացած ամբողջութեամբ: Մ. Պարսամեանի եւ լոյթը պատճառ եղաւ որ մէկ շունչով, եւ ըսեմ անմիջապէս, մեծ հաճոյքով կարդամ գիրքը, — Արմէն Գարոյի «Ապրուած Օրեր» :

Յեղափոխական ձեռնարկներու արժէքը 30 տարի վերջ «դատաստանի» ենթարկել չէ միտքս : Ոչ ալ առանձնապէս գնահատութեան ենթարկել կամ պարսաւել գիրքին արժէքը :

Կարելի՞ էր այդ գիրքին ընթերցման ատեն չյափշտակուիլ այն հրաշալի կրակէն որ կ՚արտացոլայ խմբովին անձնազոհ երիտասարդներու աչքերէն : Այն մաքուր հաւատքէն որ զիրենք առաջնորդած էր գերագոյն զոհողութեան, առանց սակարկելու :

Կարելի՞ էր ետ չերթալ մինչեւ այն օրը ու այն պաղ քարը, որուն վրայ անկենդան տարածուեր էին Բաբկէն Սիւնին ու իր չորս կորիւն ընկերները :

Կարելի՞ էր չապրիլ Արմէն Գարոյի հետ «Այն օրերը», երբ եւրոպական համալսարաններէ, ընտանեկան փարթամ բոյներէ, Կեդրոնականէն թէ Սանասարեանէն, Մարզուանի թէ Խարբերդի ու Այնթապի քոլէճներէն դուրս կը խոյանային խանդավառ պատանիներ ու երիտասարդներ, յանուն ազատագրութեան:

Զտեսնե՛լ այս բոլորը եւ տեսնել միայն Մատթեանի ճակտին քսուած մուր մը կամ քանի մը կծու բառեր...

ՍՕՍԻ

Նոյեմբեր 29ի «չնորհներ» Եգիպտահայ գաղութին մէջ

Երէկ հաղորդած էինք Նոյեմբեր 29ի առթիւ պատահած անախորժութիւնները՝ Գահիրէի մէջ: Ահաւասիկ Աղեքսանդրիոյ անցուդարձը («Յուսաբեր», 3 Դեկտեմբեր).—

Ինչպէս Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ մէջ ալ նախապէս տրուած էին հետեւեալ որոշումները —

Ա.— Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 29ին, վարժարանները բաց պիտի մնան: Բ.— Կիրակի, Նոյեմբեր 28ին, եկեղեցիին մէջ գոհաբանական մաղթանք պիտի կատարուի: Գ.— Այս առթիւ զուսպ քարոզ մը պիտի խօսուի պատարագիչին կողմէ, առանց Նոյեմբեր 29ի յիշատակութեան, քարոզ մը, որ քաղաքական բովանդակութիւն պիտի չունենայ :

Ներքին դաւադրութեամբ, զանազաններու կողմէ, այս որոշումները կը խախտուին սակայն:

Կիրակի, իբրեւ թէ ուշ դիշեր, հեռագիր մը կը հասնի Մամբրէ Սիրունեանէ (ուղղուած իրփոխանորդին)՝ հրահանգելով Նոյեմբեր 29ին, Երկուշաբթի, գոց պահել վարժարանները :

Այս մասին համայնքը, ինչպէս նաեւ իշխանութեանց կապուած անձերէն շատեր, կը տեղեկանան Նոյեմբեր 29ին, վաղ առաւօտ, երբ Առաջնորդարան գալով, հոն «սոփաճի»ներ կը տեսնեն, որոնք եկած էին աշակերտութեան մուտքը վարժարան արգիլելու համար :

Նոյեմբեր 29ին Առաջնորդարանը խայտառակ պատկեր մը կը պարզէր, — կռիւ, աղմուկ, խոշտանգումներ, ծեծ, ոստիկանական միջամտութիւն եւ պաշտօնական հարցաքննութիւններ ...

Նաեւ առաջնորդ. փոխանորդը՝ Պսակ վրդ. Թումայեան՝ կառավարչատուն կանչուած է հարցաքննութեան համար :

Ուսուցիչներէն ոմանք հակառակ Ազգ. իշխանութեանց պաշտօնական հրահանգին, յորդորած են աշակերտութիւնը Նոյեմբեր 29ին դպրոց չգալ :

Անհանդարտ վիճակ է Աղեքսանդրիոյ մէջ. դժուար է յուսալ, որ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը վերահաստատել գաղութին մէջ :

Քննութիւնները կը շարունակուին :

★ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Քաղաք. ժողովը քննութիւն բացած է, պատասխանատուութիւնները ճշդելու համար:

★ Նոյեմբեր 29ի առթիւ Գահիրէի մէջ բաց մնացած են միայն Մխիթարեան վարժարանը եւ Կիրեքի Հօրխանեան դպրոցը :

Ամերիկա պիտի շարունակէ օգնել Յունաստանի

400.000.000 ՏՈԼԱՐԻ ՆՈՐ ՎԱՐԿ ՄԸ

Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը, որ այժմ Ուաշինկթըն կը գտնուի, յայտարարեց թէ նախագահ Թրումըն համաձայն է շարունակելու Յունաստանի տրամադրուած օգնութիւնը, տնտեսական թէ զինուորական: Իր հաշուով անհրաժեշտ է 400 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը, յառաջիկայ տարեշրջանին համար: (1948ի վարկն էր 350 միլիոն տոլար): Աւելուածական գումարը պիտի յատկացուի զինուորական ծախքերու :

Այս տեղեկութիւններէն վերջ դեսպանը յայտարարեց.— «Անշուշտ աւելի ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ օգնութեան գործը աւելի արդիւնաւոր եղած ըլլար: Բայց գոնէ գիտենք որ Յունաստանը ազատ երկիր մըն է տակաւին եւ չէ քամուած երկաթեայ վարագոյրին տակ»:

Դեսպանը «չափաւոր լաւատեսութիւն» յայտնելով ծրագրի գործադրութեան մասին, ըսաւ թէ բաւական յառաջդիմութիւններ կատարուած են տնտեսական դետնի վրայ: Երկաթուղիներ շինուած են 13—14.000 քիլոմեթր երկայնութեամբ, ծրագրուած 18.000ի վրայ: Շինուած են նաեւ խճուղիներ, կամուրջներ եւ ջրուղիներ :

★ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարը իր կարգին յայտարարեց Աթէնքի մէջ թէ պիտի շարունակուի Թրումընի վարդապետութիւնը. այսինքն ամերիկեան օգնութիւնը Յունաստանի: «Ամերիկա պիտի շարունակէ օգնել Յունաստանի վերելքին եւ օժանդակել անոր աքանչելի պայքարին զոր կը մղէ ամէնէն անպաստ պարագաներուն մէջ»:

Նախարարը երկարօրէն խօսած է Յունաստանի վարիչներուն հետ, բոլոր հարցերու մասին: Մերժեց յայտնել թէ ինչ թելադրութիւններ պիտի ընէ, երբ Ուաշինկթըն վերադառնայ :

★ Յունաստանի ապստամբներուն ամբէլը կը յայտարարէ թէ այս շաբթու «յաղթանակ մը շահեցան Թեսալիոյ սրտին վրայ», թէ կռիւը կը շարունակուի Լարիսա – Քարտիցա գծին վրայ եւ թէ գրաւած են այս վերջին քաղաքը, որ 24 մղոն հեռու է Լարիսայէն եւ ունի 24 հազար բնակիչ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Նոյեմբերի գործողութեանց ընթացքին ապստամբները գրաւած են 796 հազար փամփուշտ, 699 հրացան եւ ուրիշ զէնքեր, փճացուցած են կառավարական հրասայլեր, վակոններ, սպաննած կամ վիրաւորած են 5033 զինուորներ եւն.:— Ամերիկեան շրջանակներու մէջ ապստամբներուն թիւը կը հաշուեն 24.000:

Ծանր պատիժներ Խ. Միութեան մէջ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ճարտարագործական հաստատութեանց 13 վարիչներ եւ մասնագէտներ հինգէն տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան, ամբաստանուած ըլլալով թէ վարնոց հագուստ, ծխիկ (սիկառէթ), ածուխ, բանալիներ եւ կղպանքներ, կարի մեքենաներ եւն. արտադրած են: Այս տնօրինութիւնը կը նշանակէ թէ վարնոց ապրանքներու արտադրութիւնը ոճիր է եւ պիտի պատժուի խստօրէն:

Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ Սարաթովի ծխախոտի գործարանը 1.400.000 վարնոց ծխիկ արտադրած է վեց ամսուան ընթացքին: Տնօրէնը, Օվչինսկի, դատապարտուեցաւ 7 տարի բանտարկութեան, գլխաւոր ճարտարագէտը եւ ուրիշ մասնագէտ մըն ալ՝ հինգական տարուան:

Լենինկրատի մետաղագործական ձուլարանը արտադրած է վարնոց դուրեր եւ բանալիներ որոնք չեն կրնար գործածուիլ: Տնօրէնը՝ Վ. Բ. Ղարիբեան եւ գլխաւոր ճարտարագէտը հինգական տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան:

Ցրոնդքի հանդերձեղէնի գործարանին տնօրէնը, Տարաչքով, նոյնպէս դատապարտուեցաւ հինգ տարի բանտարկութեան:

Դնիէպետրովսկի մեքենաներու գործարանին արհեստագիտական վերակացուն, Գ. Կ. Ադարտեան ? դատապարտուեցաւ հինգ տարուան, ուրիշ մասնագէտ մը Կոզլով եօթը տարուան, իբրեւ պատասխանատու 72.740 անգործածելի կղպանքներու :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ ՆՈՅՆ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Ա. Տ. Աւագեան, Երեւանի հանդերձեղէնի գործարանին գլխաւոր ճարտարագէտը եւ Ա. Կ. Մանուկեան, վերստուգիչ բաժնին վարիչը, դատապարտուեցան հինգական տարի բանտարկութեան :

Քննութիւններ կը կատարուին մեքենաշինութեանց նախարարութեան Չելիապինսկի գործարանին, հիւսուածեղէնի նախարարութեան Նոկինսկի գործարանին, ինքնաշարժի եւ մեքենաշարժ արօրներու նախարարութեան Երեւանի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԳԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Անդրադարձա՞ծ էք երբեք, — շարժանկարի պաստառին վրայ խումբ մը վայրենիներ իրենց մելամաղձոտ ու անհրապոյր վնկվնկոցներով ինչպէս կ'ոգեւորուին, կը յուզուին ու կը բորբոքին, ինքնասպանութեան աստիճան իրար կը յօշոտեն, յաճախ յուզելով հանդիսականները։

Երգը մարդկային ուրախութեանց եւ տխրութեանց ծայրայեղ յուզումներէն է ծնած։ Ժողովուրդներն են ստեղծեր երգը, յագուրդ տալու իրենց զգացումներուն, մեղմացնելու խանձող վիշտերը, այրող հոգեկան կսկիծները։

Պատերազմի փոթորկող հեղեղը կը յուզէ, կը բորբոքէ կռուի քուրային մէջ նետուած բազմութիւնները, այդ վերիվայրումին մէջ կիրքերը կը հրդեհուին յաղթանակի քաղցր ու գլխիչ յուզումներէն կը ծնի երգ մը, ոգեւորիչ զգացումներու հեղեղին ազդեցութեան տակ։

Կեանքի պայքարին թափ ու եռանդ տալու համար հզօր ազդակ մըն է երգը։

Դարերու ընթացքին մարդկութեան ճաշակին հետ նրբացաւ ու զարգացաւ երգը։ Երգ ու երաժշտութիւն չունեցող ժողովուրդները անարժէք փշրանքներ են եւ բարբարոսներ։ Չէ՞ որ «երգ չունին միայն չարերը»։

Մեր ժողովուրդն ալ, գերազանցապէս զգայուն եւ քաղաքակիրթ, որքա՜ն խանդավառ եւ խռովայոյզ երգեր է փոխանցած սերունդէ սերունդ։

Երբ կը կարդանք մեր գողթան երգերը, անոնց խորախորհուրդ ծալքերուն մէջ պահ մը կը մխրճուինք ինքնամփոփ, կը նոյնանանք անոնց հետ։ Մեր հոգիները կը մեծնան, սրտերը կ'ուռին, ու ցեղին գոյութիւնը կը նուիրագործուի, կը յաւերժանայ։ Այդ ազդեցութեան տակ կը փոխադրուինք դէպի հին դարերու յիշատակներն ու յիշատակարանները, այդ քանի մը տող երգին մէջ գտնելով ցեղին մեծութիւնը։

Հայը երկար դարեր երգած ու փառաբանած է հեթանոսական խորախորհուրդ երգեր։ Երգած է երբ շիկացած պղպատը հրեղէն հնոցէն դուրս կը քաշէր քրտնաթոր ու հեւ ի հեւ, մուրճին խելագար հարուածներէն, սալին կուրծքէն ցայտող փշշացող կայծերէն ոգեւորուած, աշխատանքի արեւահամ կենսահիւթը ըմբոշխնելով։ Ան հուժկու բազուկին, աստուածանուէր ուժին գովքն է հիւսած երգելով։ Երգելով է աշխատած, արդար վաստակին, առողջ կեանքին քաղցրութենէն գինովցած, աւելի խանդավառ ու եռանդուն երգած է յաւէտ։

Ահա շինականը մայր բնութեան ազատ ծոցին մէջ։ Հայրենի սարերուն վեհութեամբ օծուն հոգին կը բանայ, եղբայրացած մարալ ըծկանին հետ ոգեւորուած՝ ձայնը թող կուտայ զոռ ու խրոխտ, հեղեղի մը պէս կ'եռթայ կը զարնուի սարերու լանջին եւ կը վերադառնայ քաղցրահամ հնչիւնով զարնուելու ականջին, աւելի քաղցրացած, կոկուած ու անուշ, ալ աւելի ալեկոծելով հոգին որ ստեղծագործէ ու յաւերժացնէ ցեղը՝ իր հարազատ երգերով։

Արտավարին գուլն է կեցած քաջադանդուր ու հաստաբազուկ, հիանալով իր աշխատանքին ու աշխատակիցներուն վրայ, թեւերը անթացուպ ըրած մէջքին, լայն կուրծքը ցցած՝ մեղեդի մը կը փռէ չորս դին։ Իր սիրական հողին արգանդն է ճեղքած ու բեղմնաւորած, հայանիքը կ'երգէ իր եւ բնութեան։ Դաշտ ու լեռ արդէն եկեղեցիի վերածուած՝ երգը շինականին աղօթքի մը խորհրդաւորութեամբ կը խոնարհեցնէ բոլոր շնչաւորները, կենդանի, թռչուն, ջերմեռանդ հաւատացեալներ կ'աղօթեն, կ'օրհնեն արդար աշխատանքը մշակին, Եհովան ալ վերէն զմայլած այս հոգեպարար ներդաշնակութենէն՝ կ'օրհնէ շինականը իր ըծկաններուն ու դաշտին հետ։

Այսպէս, Հայկեան ցեղը դարերու մէջէն միշտ յառաջացաւ երգելով ու անխոնջ տքնելով, ստեղծագործելով։ Հայկեան նախնիքները Խուրրի-Միտանիներ, Ուրարտուներ հեթանոսական մեհեաններու մէջ արեւի կենդանարարութիւնը փառաբանեցին, զոհեր մատուցին, նոյնիսկ իրենց հարազատ զաւակները ողջակիզեցին երգելով ու ոգեւորուելով, բամութիւններ առաջնորդեցին դարերով դէպի զոհաբերութիւն։

Քրիստոնէութիւնը նրբացուց երգը, շարականներու հոգեզմայլ մեղեդիները սկսան լեցնել դատարկ հոգիները, բովանդակութիւն տալ մարդկային կեանքին։ Եկեղեցին դարձաւ հայ երգին տարածիչն ու ներկայացուցիչը, նուիրագործեց անոր էութիւնը։

Մտէք հայ եկեղեցին, մեր երգի հին մշակներուն թանգարանը, հոն պիտի տեսնէք հին հին դարերու ապրող ու երգող ոգիները — սկսած հեթանոսական դարերէն — որ կը սաւառնին խունկի եւ միւռոնի անուշաբոյր մթնոլորտին մէջ։ Ցեղին յարատեւման զոհուած անմահ ու անանուն սուրբերուն ձայնի ելեւէջները կը լսենք Աստուածաշունչի դեղնած էջերէն։ Քրիստոսատիպ առաքեալներու ստուերները կը թառին հոգիներու վրայ իբր օրհնութիւն, փոր հրեղէն լեզուով փոթորկաշունչ երգեր ստեղծելու առաջադրութեամբ։ Օհ, Հայ. Եկեղեցին, ամենասկեպտիկին հոգին անգամ պահ մը կը թմրեցնէ, այդ մեղեդիներու յանկուցիչ ելեւէջներուն ազդեցութեամբ։ Շարականներու դղլիչ, մերթ ցնցող, մերթ թմրեցուցիչ վերացումով, ժողովուրդի մը անցեալի վեհութիւնը կը թրթռացնէ, չափանիշ մը որ անգերազանցելի է հայ երգին հին արժէքը բնորոշելու համար։

Արեւելքի կենսուրախ խորհրդաւորութեամբ կը ցոլանայ կը ճարճատի հայկ. շարականը իր բոլոր յատկանիշներով։ Հայ երգը բիւրեղացած ակն է, նման հայկական բարձրաւանդակի կարկաչուն աղբիւրներուն, ջինջ ու յստակ սարերու արձագանգին, որ մէկ վանկը, մէկ հնչումն անգամ չի աղաւաղեր կամ կեղծեր։

Իր փառքի անկումէն վերջ ծիծղուն երգերը, ցատկոտան պարերգները դարձած են ողբերգ, արտայայտելով տառապանքը ցեղին։ Աւելի սրտապատառ աղաղակներ են եղած այդ ողբերը, հետզհետէ դառնալով բողոք, ցասում, ապա եւ ըմբոստացում։ Աւելի ուշ՝ ռազմերգ, խռովելով, ալեկոծելով ամբոխին հոգին եւ մղելով դէպի ազատագրութեան սրբազան կրկէսը։

ԺԹ. դարու երկրորդ կէսին, արմենական ցեղին մարտական, յեղափոխական ոգին կը խլրտի, ռազմերգը կը սկսի սաղմնաւորուիլ, ահաւոր երկունքով մը։ Վերջապէս կը ծնի Հայկեան մարտական առաքինութիւնը, թռիչք կառնէ երեւակայութիւնը ու ռազմերգը կը հնչէ յախուռն ու զոռ։ Երգին հմայիչ, փոթորկող յորձանքին հետ նոյնացած բազմութիւններ կը խոյանան դէպի ցեղին փրկութեան կրկէսը։ Կռուի յանդգնութենէն եւ սաստկութենէն կը ծնին նոր մարտական, ազատատենչ, հրաշունչ երգեր, որոնք աննախընթաց ոգեւորութիւն կը ստեղծեն։ Աստուածաշունչի հրեղէն լեզուին պէս երգը կը խորանայ սերունդներու սրտին մէջ, շարքերը կը խտանան, կը բազմապատկուին հայդուկներով։ Այսպէս անվերջ թարմ ուժեր կուգան նորոգել հիները։

Երգը իր հրաշքը գործած էր։ Ցեղը բազմակողմանի առաքինութեամբ արթնցած էր, միայն ղեկավարող, ներդաշնակող ուժը կը պակսէր։ Անհրաժեշտ էր այդ ուժը, ճիգերը բազմապատկելու եւ միացեալ ճակատով հետեւողականութեամբ հասնելու համար ազգային ազատագրութեան եւ ապա պետականութեան։

Այս հրաշք ցեղը ծնաւ եռագմական կազմակերպութիւնը, որ «հուր հէր ունէր, ապա թէ բոց ունէր մօրուս, եւ աչկունքն էին արեգակունք»։ Ուրիշ խօսքով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Փառք հայ ժողովուրդին որ ծնաւ իր անուան ու մեծութեան համապատասխան զաւակ մը։

Երգի պաշտամունքը ընդհանրացաւ ու անոր հետ զարգացաւ ցեղին գոյութեան պայքարը։ Պայքարէն ծնաւ փոթորկող ըմբոստ երգը։ Երգին խանդավառութիւնը սաստկացուց պայքարը։ Եղա՞ծ էք Դաշնակցական հաւաքոյթի մը մէջ, ըմբոշխնա՞ծ էք անոր ընկերական վեհ ու անկեղծ տաքութիւնը եղբայրացած սրտակցութեամբ։ Բուռ մը գաղափարական հայրենապաշտներ կը համակեն բազմութեանց հոգիները՝ իրենց խանդավառ երգերով։ Ամբողջ ժողովուրդը ոտքի է. հայրենիքիկարօտը հոգեկան ու իմացական սրբազան սարսուռ մը դարձած, երգել կուտայ խուռներամ, սրտաբուխ եւ հաւատաւոր։

Վա՜յ այն ժողովուրդին որ երգ չունի, ու մանաւանդ վայ այն ղեկավար կազմակերպութեան որ երգին արժէքը կ'անտեսէ։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԵՓՐԱՏ ԵՒ ՏԻԳՐԻՍ

ԽՄԲ. — Թուրք գրագէտ մը, Իսմայիլ Հաքքը Սէվիւք, վերջերս պտոյտ մըկատարած ըլլալով «Արեւելեան Նահանգներուն» մէջ, գիրք մը գրած է, «Ձայներ Հայրենիքէն»։ Անցեալ շաբթու հրատարակած էինք Պիթլիսի մասը։ Ահաւասիկ Եփրատի եւ Տիգրիսի մասին (Եփրատ, գետ կռիւի եւ ազատութեան). —

Առաջինը ծնաւ Էրզրումի Տումլու լեռնէն։ Իր կարկաչահոս կեանքին առաջին փորձութիւնը պիտի անցընէր Պալպանի կիրճէն ներս։ Մատղաշ ջուրը երբ մտաւ այս նեղ ժեռուտ ոլորապտոյտ ճամբուն մէջ, խենթեցաւ կարծես, քալելու տեղ սկսաւ վազել, հոսելու տեղ ոստոստեց։ Մարմինը փշաքաղած էր, փրփրած, դէմքը՝ խոժոռ, գոյնը՝ կապարի պէս..։ Մարդիկ նայեցան իր այս պատկերին եւ զինքը կոչեցին Սեւ ջուր (Գարասու)։

Զայրոյթին յաջորդեց սակայն խաղաղութիւն եւ անդորրութիւն։ Գետակը երբ փրկուեցաւ այս դժնդակ ու նեղ ճամբէն եւ հասաւ Էրզինճանի Եղընկա) դաշտը, բացուեցաւ, տարածուեցաւ, հանդարտեցաւ։ Գարասուն ապերախտ ջուր մը չէր։ Դաշտէն բարիք տեսաւ եւ որոշեց բարիքով փոխադարձել։ Զարդարեց այս լայնածաւալ գետինը եւ ջուր պարգեւեց անոր, դալարներով պսակեց զայն։

Գետը իր ամենամեծ զոհաբերութիւնը ցոյց տուաւ դաշտին կեդրոնը։ Հոն երկու թեւի բաժնուեցաւ եւ ընդարձակ ոլորտ մը շինեց, ձեւացուց գեղեցիկ կղզի մը չորս գիւղակներով։

Պատկերը մերթ կը յիշեցնէր բնութեան խաղեր, մերթ ալ ոսկերչական աշխատանք մը։ Ջուրը իբր հարսանեկան նուէր պարգեւեր էր Էրզինճանի այդ կղզին, որ կը նմանի զմրուխտէ մատանիի մը՝ լուսնոսկիով դրուագուած։

Ցերեկին յաջորդեց գիշերը եւ խաղաղութենէն վերջ, դարձեալ տուայտանք։ Գարասուն իր երկրորդ տառապանքը պիտի անցընէր Քէմախի կիրճին մէջ, որ ունի ցից եւ վայրահակ երկու ափ, երկուքն ալ բարձրաբերձ պատերու նման։ Կայտառ գետակը կարծեց թէ փրկուած է զինքը խեղդող աքծանէն, եւ ահա նոր պայքարի մը մէջ նետուեցաւ։

Սկսաւ ողորիլ Սատանի Կամուրջին եւ ամրափակ կիրճերուն պատնիշանման որմերուն դէմ, եւ հեղասահ ջուրը նուաճեց նոյնիսկ կրանիթները, լեռը յաղթուեցաւ ջուրէն։

Հիմա դէպի արեւմուտք կը հոսի։ Ձախէն ու աջէն հարկատու գետակներ ստացաւ, մեծցաւ ու մեծցաւ, ծաւալեցաւ դաշտէ դաշտ, ամփոփուեցաւ ձորերու մէջ, եւ կիրճէ կիրճ թաւալելով արշաւեց միշտ արեւմուտք։

Եւ սակայն վտանգ մը կար իր առջեւ, եւ արմուկ մը շինեց ու նոր ճամբայ փնտռեց իրեն։ Ուրախ էր, եւ ծափ կը զարնէր իր այս գոհունակութեան համար։ Ընդհուպ ճաշակեց այս նոր ճամբուն բարիքը, եւ եղբայր մը գտաւ իրեն, — Մուրատ սուն։

Երկու եղբայր, Մուրատսու եւ Գարասու, յորդառատ հրճուանքով մը ողջագուրեցին իրար։

Ապրող էակները կը բաժնուին իրարմէ, մինչ գետերը եղբայրանալու համար իրարու կը միանան։ Գետերու զաւակներն են որ հայրեր կը ծնին, Մուրատ եւ Գարասու իրարու միացան եւ ամբողջութիւն մը կազմեցին, մարդիկ անուն մը տուին այս ազնուական պսակին, նախ «Պուրատ» ըսին, որ յետոյ Եփրատ եղաւ։

Եփրատ, մականունը Գարասուին եւ Մուրատին (Արածանի)։

Խնդիր է թէ երկու եղբայրներէն որը պիտի ստանար այդ պատուանունը։ Իրաւունքը երէցինն էր անշուշտ, բայց այս խնդրին մէջ դժուար էր զատորոշել կրտսերն ու երէցը։

Չէ՞ որ երկուքն ալ հաւասար չափով ջուր կը պարգեւէին, հաւասարապէս աշխատունակ էին եւ քաջամարտիկ եւ կրցեր էին բոլոր պատուարները քանդել իրենց ճամբուն վրայ։ Հայր — Եփրատին անունը որո՞ւն տալ ուրեմն։ Աշխարհագրութեան վարպետները նախապատուութիւն տուին այն գետին, որ հիւսիսէն եւ արեւմուտքէն կուգար։ Գարասուին տուին Եփրատի անունը կրելու պատիւը։

Օ, կարելի չէր սա, եղբայրութիւնը, տարբեր, իրաւունքը՝ տարբեր, Մուրատ չէր կրնար ընդունիլ այս զրկանքը եւ անիրաւ ալ չէր այնքան։

Իր օրօրանը եղբօրը օրօրոցէն աւելի բարձր էր, ծնած էր Ալա լեռներուն բարձունքներուն վրայ, աւելի քան երեք հազար մեթր վեր։ Եւ յետոյ 6 հարիւր քիլոմեթր երկայնութիւն ունէր, ի հեճուկս Գարասուի, որուն երկայնութիւնը 450 քիլոմեթր էր միայն։ Անոր չափ կենսառոյգ, ծննդավայրը անկէ բարձր, հոսումը աւելի ներդաշնակ, կեցուածքը՝ աւելի գեղուվէշ էր, ուրեմն իրն էր իրաւունքը։

Եթէ Գարասուն պճնազարդեց Էրզրումի եւ Էրզինճանի դաշտերն ու ծմակները, Մուրատն ալ կենսաւետեց արեւելեան Անատոլուի մեծագոյն սարահարթը, Մշոյ դաշտագետինը։ Եթէ Գարասու լեռներ, ճեղքեր ու պատուարներ քանդեր էր, Մուրատն ալ երեւան բերեր էր Պաթմըշի կիրճը, իր եղբօրը չափ տառապեր, տատեր ու տքներ էր։ Եթէ Գարասու ականատես եղեր էր պատմական մեծ բանակներուն իր հովիտէն անցքին, Մուրատն ալ բացառիկ բախտի արժանացեր էր, իր ափերուն վրայ տեղի ունեցեր էր Մալազկերտի ճակատամարտը։ Լսեր էր ձիերուն դոփիւնը, պատերազմի շռինդը, Ալփ-Ասլանի եւ բիւզանդական բանակներուն կատաղի բախումը։

Մուրատ աւելի բան մը ունէր, առաջնակարգ ճարտարագէտ մըն էր նաեւ։ Տիյարպէքիրի կողմերը ծծմբաւոր հանքաջուրեր, ծնաւ անցաւ այս ճամբէն եւ ալիքները աղով բեռնաւորեց, հոն ուր ջուրը փրփրուն էր չափազանց աղի հիւլէները սառեցան ու բիւրեղացան միջոցին մէջ։

Եւ համբերատար Մուրատ դարերու ընթացքին կամուրջ մը շինեց անոնցմէ, քարուկիր կամուրջ մը, եւ ամբողջ ժողովուրդ մը անցաւ այս ձիակերտ կամուրջէն, ձիերով եւ կառքերով։ Գե-

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԸ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ԱՆԻԷՌ.— Կիրակի, 12 Դեկտեմբեր, Անիէռի ընկերվարականներու տան հանդիսասրահը լեց-ուած էր ոչ միայն Թաղեցիներով, այլեւ Փարիզէն ու արուարձաններէն եկած հիւրերով :

Կապոյտ Խաչի այս մասնաճիւղը որ 1934ին կազմուած եւ բեղուն աշխատանք մը ունեցած էր մօտ տասը տարի, պատերազմին պատճառով կաղ-մալոյծ վիճակ մը ունէր եւ անգործութեան էր դատապարտուած :

Շրջ. վարչութեան եւ բարեկամներու շնորհիւ կարելի եղաւ վերակազմել զայն, արձանագրելով կարճ ժամանակի մը մէջ մօտ 40 անդամուհիներ :

Հանդէսը բացաւ Շրջ. վարչութեան ներկայա-ցուցիչը, Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան որ բացատրեց Անիէռ Պ. Քոլոմպի այս մասնաճիւղին կազմա-լուծման պատճառները եւ այն ճիգերը որոնք պէտք եղան կրկին աշխատանքի լծելու համար խումբ մը ընկերուհիներ, նոյնքան եռանդով եւ հաւատքով, ինչպէս բոլոր քոյր մասնաճիւղերու վարչութիւնները : Կիներու այս մեծ կազմակեր-պութեան նպատակները բոլորին սրտին կը խօսին եւ անոր Անիէռի մասնաճիւղին յաջողութիւնն ալ ապահովուած է, երբ նկատի առնուի մանաւանդ զայն շրջապատող ժողովուրդին ազգային գիտակ-ցութիւնը :

Յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Ա. Մե-սումենց, յաջողութեամբ գործադրելով համեստ յայտագիր մը ուր տեղ ունէին արտասանութիւն-ներ, երգ ու նուագ : Ընկեր Զ. Ղարիպեանի Սիա-մանթօի «Պարը» յուզումով լսուեցաւ ինչպէս միշտ : Տիկին Շ. Միսաքեան քանի մը բառով յա-ջողութիւն մաղթեց այս վերակազմուած մասնա-ճիւղին որ կ'արդարացնէր հայ ժողովուրդին մեծ առաքինութիւնը, միշտ շինել, նորը շինել եւ եր-բեք չհանդուրժել իր բոյնը քայքայուած տեսնե-լու : Օր. Յակոբեան Փարիզի մասնաճիւղի դասըն-թացքին մէջ սորված իր մաքուր հայերէնով հայ-րենաշունչ քերթուած մը արտասանեց, ինչպէս եւ փոքրիկն Աղնիւ Քէչէճեան :

Դաշնակի երկու կտորներու ունկնդրութենէն վերջ, սեղանապետը հրաւիրեց Հ. Խապալեան վարդապետը, որ դրուատներ յիշեցՀայոցպատմու-թենէն, հայկական տարազներու շարժանկարային նկարագրութեամբ : Յարգելի վարդապետը հա-մառօտ ակնարկ մը նետեց հայ կանացի մեծ դէմ-քերու շարքի մը վրայ, յիշելով մէկ քանին, ինչ-պէս Զուիկ իշխանուհին, եւ եզրակացուց

— «Մեր մայրերն ու քոյրերը երբեք չեն թե-րացած իրենց պարտականութեանց մէջ, անոնք չեն գոհացած միայն տունէն ներս զաւնալով տէրն ու տիրականը ընտանիքին ու զաւակներուն, ունե-ցած ենք միշտ կանացի դէմքեր որոնք թագաւոր-ներու, իշխաններու կողքին, պատերազմիկ զօրա-վարներու քովն ի վեր եւ աւելի վերջ հանրային բազմազան ասպարէզներու մէջ հաւասարած են առնական մեծութիւններու » :

Վարդապետը յետոյ շարժանկարով ցոյց տը-ւաւ Հայաստանի զանազան թագաւորներու տա-րազները, այնքան ճաշակով ու գեղեցիկ որ նա-խանձը կրնար շարժել նորաձեւութեանց հերոսու-հիներուն :

Բարեկամներէ հաւաքուած նուէրներ, — ճա-շար, անուշահոտութեան օճառ եւայլն, վիճակա-խաղի դրուած էին եւ կոկիկ գումար մը բերած նորակազմ մասնաճիւղին, իսկ հիւրասիրութիւնը, այնքան ընտանեկան ու հաճելի, ապահովուած էր անդամուհիներու կողմէ շինուած համեղ խմոր-ղէններով :

Պ. Մեսումենց իր փակման խօսքով կրկին յաջողութիւն մաղթեց մասնաճիւղին եւ շնորհա-կալութիւն բոլոր անոնց որոնք աւելցուցին հան-դէսին փայլը :

Ա.

տերը կամուրջ կը քանդեն, մինչ այս գետը կա-մուրջ չինեց :

Հետեւաբար չկրցան երկու եղբայրները իրա-ւագուրկ ընել, եւ երկուքին ալ տուին Եփրատ ա-նունը, մէկը կոչեցին Արեւելեան, միւսն ալ Արեւ-մտեան Եփրատ :

Երկուքին ալ պատիւը փրկուած էր :

ԻՍՄԱՅԻԼ ՍԷՎԻՒՔ

ՃԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, 13 Դեկտեմբեր.— Կեդր. Ֆը-րանսայի այս քաղաքը որ Ֆրանսայի ճարտարար-ուեստական եւ հանքային ամէնէն կարեւոր շըր-ջաններէն մէկն է, ածխահանքերու գործադուլնե-րուն հետեւանքով, ապրեցաւ տագնապալից օրեր, բայց վերջապէս գտաւ իր բնականոն վիճակը : Այդ միջոցին մեր գաղութը հարկադրուած էր ընդհատել իր գործունէութիւնը : Հիմա որ ամէն ինչ կանոնաւորուած է, թէեւ քիչ մը ուշ, «Անտոք» ենթակոմիտէն ալ տօնեց «Դաշնակցութեան Օրը» : Հակառակ եղանակին անյարմարութեան, կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր լսելու կուսակցութեան խօսքը : Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներուն երգչա-խումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Գ. Աբրահամեա-նի «Մշակ բանուոր»ով բացաւ հանդէսը : Բեմին ետեւի պաստառը կը ներկայացնէր ալեկոծ ծով մը, ինչպէս եղած էր մեր ժողովուրդին կեանքը դարերուն ընթացքին : Բեմին մէջտեղ կ'երեւային զոյգ Մասիսները որոնք մեր տարագիր Հայու-թեան հայրենասիրական ներշնչումի աղբիւրն են : Անոնց վրայ կ'բարձրանար կուսակցութեան զի-նանշանը, մեր Երրորդութեան նկարներով : Կու-սակցութեան բազուկը, միտքը եւ հոգին :

Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Ստեփանեան քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան տօնին իմաս-տը, «Դաշնակցութիւնը ծնունդ առաւ հայ ժողո-վուրդի տառապանքէն եւ պայքարեցաւ ամբողջ 58 տարի թրքական եւ ցարական բռնակալութիւննե-րուն դէմ, զոհեց իր շարքերէն լաւագոյնները, որ-պէսզի հայ ժողովուրդը ազատ ապրի իր հայրենի հողերուն վրայ :

Արտասանութիւններ ըրին օրիորդներ Վ. Հայթաեան, Ա. Ստեփանեան, Մ. Փիլիկեան, ընկ. Մանուկեան, Պ. Մուրատեան (Տէսին) : Երգեցին ընկեր Վ. Բաբախեան (Կրընոպլը) եւ Օր. Փիլիկ-եան : Օրուան բանախօսը, ընկեր Ազգէն Մարտի-րոսեան շատ գեղեցիկ ճառով մը յուզեց ժողո-վուրդը : «Զարթիք արեամբ փրկուածներ եւ փառք տուէք ձեզ փրկողին» : Շնորհիւ մեր հերոսներուն որոնց օրը կը տօնենք, հայ ժողովուրդը մեր պատմութեան մէջ արձանագրեց Խանասոր-ներ, Պանք Օթօման եւ Մայիս 28, եւն. : Ընկեր բանախօսը շեշտեց թէ Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակէ գործել, մինչեւ որ իրականանայ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ծրագիրը :

Սանուհիներու պարախումբը ջերմապէս գնա-հատուեցաւ իր գեղեցիկ պարերուն համար որոնք իրական վայելք մը եղան : Հանդէսը վերջացաւ երգչախումբի «Ի զէն Հայեր» խմբերգով, եւ ժո-ղովուրդը մեկնեցաւ ոգեւորուած, մաղթելով լա-ւագոյն օրեր, որպէսզի կարենանք մեր հայրենի-քին մէջ իսկ մեր յարգանքը յայտնել մեր անմահ հերոսներուն :— Մ. Մանուկեան

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Երկար ժամանակէ ի վեր մեր թաղին մէջ կը բնակէր, սակայն ծանօթ չէր մինչեւ Ներգաղթի Ա. կարաւանի երանելի օրերուն :

Երբեմն սրճարան կուգար, նարտ կը խաղար, իր պարապ ժամերուն : Օր մը Ներգաղթի հաւատա-քննութեան թերթիկներ կը բաժնուէին սրճարանը, իր մէկ հայրենակցին կողմէ : Ինքն ալ ուզեց եր-կու օրինակ, որովհետեւ սրտանց կ'ուզէր հայրե-նիք երթալ : Պատասխա՞նը.

— «Դուն միշտ «Յառաջ» կը կարդաս եւ մեր թերթը չես կարդար, ի՞նչպէս կ'ուզես որ քեզ Հա-յաստան ղրկենք : Դուն ամէնէն վտանգաւոր Դաշ-նակցականն ես :

— Պարոն, ես Դաշնակցական չեմ, անԴաշ-նակցական մը, հարցուր թէ ես իրենց մէջն եղա՞ծ եմ :

— Այս ու այն չեմ գիտեր, բոլոր անոնք որ մեզի հետ չեն, մեզի դէմ են, պրծաւ գնաց, հաս-կըցա՞ր ...

Իսկ ես միջամտելով ըսի.— «Ճշմարիտ, ճշ-մարիտ ասեմ ձեզ, կարելի է փիղ մը ասեղի ծակէն անցնել քան թէ մէկը առանց հաւատաքննութեան Հայաստան ղրկել» :

Երկու տարի վերջը, օր մը ըսաւ ինծի.— Այլ-եւս ցնդեցան Հայաստան երթալու յոյսերս, շը-նորհիւ այս պարոններուն : Ընկեր, կը խնդրեմ զիս ալ Հ. Յ. Դ. մեծ ընտանիքին մէջ արձանագրե-ցէք, ահա խնդրագիրս, ղրկեցէք ուր որ անկ է :

Այս տարի Նոյեմբեր 21ին ստացաւ իր անդա-մատետրը եւ համբուրելով գրպանը դրաւ :

Բայց ահա մահը վրայ հասաւ, միանգամ ընդ-միշտ ընկերը բաժանելով մեզմէ եւ հարազատնե-րէն : (Ծնած էր Պրուսայի Քալըցի գիւղը) : Հ. Յ. Դ. «Եղիպտաց»ի կոմիտէի կողմէ դամբանական խօսեցաւ ընկեր Բենոն :

Սիրելի «Ղասապ», այս օտար հողը թող թե-թեւ ռայ քեզ, իմ այս երկու տողս ալ փունջ մը ծաղիկ միւս թարմ ծաղկեպսակներուն հետ, գե-րեզմանիդ վրայ :— Ընկեր մը

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

Զ. Մութաֆեանի ցուցահանդէսին վրայ ե-րեւցած են շարք մը գրութիւնը տեղական թեր-թերուն մէջ : Artsի յօդուածը թարգմանած էինք նախորդ թիւերէն մէկուն մէջ : Հետզհետէ պիտի ամփոփենք ուրիշներ ալ.—

Libération (4 Դեկտ.).— Մութաֆեանի հայ-կական ծագումը կը կերտէ փաթեթիք անձնաւո-րութիւններ եւ կ'օժտէ Պըրթանյի բնանկարները տաք ու ինքնատիպ ներդաշնակութիւններով :

Կի Տորնան

★ «Նկարիչ Մութաֆեան Քէմփէրի մօտ գը-տաւ Սեւ Ծովու բնանկարը : Այս խորագրին տակ Paris - Presse Intransigeant կը գրէ (7 Դեկտ.).— Մութաֆեան կը ցուցադրէ Կալըրի Անտրէ Վէյլի մէջ : Իր մանկական տարիներու անցուդարձերէն ուժգնօրէն տպաւորուած՝ եղերական տեսարաննե-րու կը վերադառնայ իր նկարչութիւնը, բայց այդ նիւթերը գիտէ թարգմանել «Քոմփոզիսիոն»ներու մէջ ժուժկալ եւ միեւնոյն ատեն հարուստ գոյնե-րով : Այս ամառ Մութաֆեան կամաւոր հեռացում մը կատարեց այդ նիւթերէն : Նուիրուեցաւ բնա-նկարին : Բայց անոր մէջ ալ ի յայտ բերաւ նոյն զգացումները :

«Հաստատուեցայ — կ'ըսէ Մութաֆեան — պզտիկ նաւահանգիստի մը մէջ, Քէմփէրի մօտ, ու յանկարծ նկատեցի հոն նոյն երկինքը եւ ջուրի նոյն որակը զոր ժամանակին տեսած էի Սեւ Ծո-վու ափերուն վրայ : Ու երախայ տարիքէս վըճ-ռած էի օր մը նկարիչ ըլլալ» :— M. R.

ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԸ «ՅԱՌԱՋ» ԵՐԲ ՆՈՒԻՐԵՍ, 300 ՕՐ ԿԸ ՅԻՇԵՆ ՔԵԶ, ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԴ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՔԱՐԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ

Եւ աս ըսելով կը մտնէին դղեակէն ներս, ո-րուն մուտքը միայն կար եւ դուռը արդէն յարու-թիւն առեր էր :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏՈՐՈՍ

Սոսկալի ձեւէջները՝ արեւուն կիզիչ ճառա-գայթները ամէնքը վաստակաբեկ ըրած էին, ուս-տի ամէնը շատ գոհունակութեամբ ընդունեցին այս դադարը՝ զոր պատրաստած էր իրենց համար Սարգիս, մսին խորովածը ախորժակով կերան, եւ զարմանքով կը նայէին Եփիմէի որ հազիւ թէ պզտիկ յոգնութիւն մը առած Թորոսին հետ ըղղ-եակը կը պտըտէր, որ իրօք այն ժամանակի չէն-քերուն վայելուչներէն մէկ կրնար համարուիլ, ընդարձակ սենեակներով, գեղեցիկ մատուռով, ջուրի կապարեայ ագուգաններով եւ ընդարձակ պարտէզներովը՝ ուր խառն ի խուռն անտառացեր եւ վայրենացեր էին կիտրոններ, ձիթենիներ, թթենիներ, բրաբեաններ եւ դափնիներ :

Սարգիս, որ կիսկատար գործ չէր ըներ, ճամբուն վրայ երկու պահապան դրած՝ կէս ժամը անգամ մը զանոնք կը փոխէր եւ հարմայած էր ոչ ոք չանցընել, իսկ եթէ մէկը համարձակէր հրա-մանը ոտնակոխել, առանց սպասելու փողոտել, եւ այս զինուորական ճշդութիւնը տեսնելով Թո-րոս գոհ կ'ըլլար՝ խորհրդածելով թէ լեռնցի ա-զատ ժողովրդեան այդ կամաւոր հնազանդութիւ-նը զինուորական կանոններուն հայրենի ազատու-թեան երաշխաւոր էր :

Դիոնիս, նոյն միջոցին իր անցեալին դիտո-ղութիւնները կ'ընէր. ուսման նիւթ էր իրեն հա-մար թէ՝ նոյն չէնքը ո՞ր դարուն, ո՞ր ժամանա-կին կը վերաբերէր, թէ մատուռը երբեմն Թերափ-ներու տաճար եղած եւ ետքը քրիստոնեայ կրօն-քին պատկանած էր :

Բարկէն իր տղոց հետ նստած՝ կնոջը, աղ-ջիկներուն եւ պզտիկ մանչուն վրայ տեղեկու-թիւն կը ստանար, իր գերութենէն վերջը անոնց քաշած նեղութիւններուն եւ հալածանքներուն պատմութիւնը մտիկ կ'ընէր, վասնզի Հոռոմները՝ որ Ռուբինեանց իշխանութիւնը կործանել յաջո-ղած էին, երբեք Տաճիկներուն, Լատիններուն եւ Ֆրանկներուն բռնութիւններէն չէին կրցեր պահպա-նել երկիրը որ կատարեալ անիշխանութեան մէջ՝ կը հեծէր աւուր առաջին բռնաւորին :

ՇԻՐԻՆՑ

գործարանին արտադրութեանց մասին :

Խորհրդային թերթերը կը շարունակեն մեր - կացումներ կատարել, դիտել տալով թէ կարգ մը ապրանքներ այնքան վարնոց են որ ժողովուրդը կը մերժէ գնել :

Կառավարական Փէյփն մտան

Չինաստանի կարմիր բանակը Փէքին (Փայփինկ) մտած է արդէն, համաձայն վերջին լուրերու: Կառավարական բանակը լքած է գլխաւոր ամրութիւնները, այնպէս որ նախկին մայրաքաղաքին ամբողջական գրաւումը մեծ դժուարութիւն մը չի ներկայացներ: Հրդեհներ ծագած են քաղաքին արուարձաններուն մէջ, ելեկտրական ուժը քանդուած է: Ժողովուրդը խուճապի մատնուած է :

Կարմիրները առաջին առթիւ գրաւեցին երկու համալսարաններ եւ ամառնային պալատը, քաղաքին արուարձաններուն մէջ: Կռիւները կը շարունակուին քաղաքին գլխաւոր պարիսպներուն առջեւ, բայց ժողովուրդը կը կարծէ թէ բանակցութիւններ ալ կը կատարուին, հաշտութիւն գոյացնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՒ Իտալիոյ Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէկ պատուիրակը, Ճինօ Պոչիրինի, «դիրք բռնած ըլլալով վերջին գործադուլներուն մէջ» :

ԿԻՊՐՈՍԻ բրիտանական իշխանութիւնները արտօնեցին որ Հրէաստան երթան 500 աստուածաբանական ուսանողներ՝ արձակուելով արգելափակման կայաններէն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարները Դեկտեմբեր 20ին տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Քանի մէջ: Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս տեսակցութեան :

ՊԵՐԼԻՆԻ ֆրանսական շրջանին հրամանատարը քանդել տուաւ խորհրդային անթելին երկու ձողերը, Թէկէլի օդակայանին մէջ, զանոնք արգելք համարելով օդանաւային հաղորդակցութեանց համար: Խորհրդային հրամանատարը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց: Անթելը վերսկսաւ բանիլ 10—12 ժամուան ընդհարումէ մը վերջ :

ՀԱՇՄԱՆԴԱՄ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ իրենց արհեստական սրունքները նետեցին Հռոմի ոստիկանութեան վրայ, գործադուլի մը առթիւ, ըմբոստանալով կատարուած միջամտութեան դէմ: Հաշմանդամները թափօր կազմած էին, Թօշակի յաւելում պահանջելու համար Ներքին գործերու Նախարարութենէն, երբ ոստիկանութիւնը միջամտեց: Հրմշտուքի պահուն մէկը գետին ինկաւ: Միւսները յարձակեցան գաւազաններով, իրենց արհեստական ոտքերով, թեւերով եւ անթացուպերով: Կէս օրէն վերջն ալ 2000 կիներ իրենց զաւակներով ճամբայ ելան Հռոմի «Թշուառութեան գօտիէն», Ներքին գործերու պաշտօնատունը երթալու, բնակարան, գործ եւ հաց խնդրելու համար :

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐԸ նորէն բարձրացան Փարիզի սեւ շուկային մէջ: Եչ. օր տոլարը կ'արժէր 545 ֆրանք. (Դչ. 538), սթերլինը 1600 (1560), զուիցերիականը 133 (130):

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը չէ կազմուած տակաւին: Էմիր Ատէլ Արսլան, որ հրաւիրուած էր ազգ. միութեան դահլիճ մը կազմելու, ձախողեցաւ երկրորդ անգամ :

ՊԵԼԺԻՈՅ հանքակառքերու 17.000 աշխատաւորները որոշեցին գործադուլ յայտարարել, եթէ գոհացում չստանան :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կուսակիցները առաջին պարտութիւնը կրեցին Հանրապետութեան խորհուրդին մէջ, երբ իրենց 132 քուէներուն դէմ 150 քուէներով մերժուեցաւ բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր չեղնցունել Ազգ. Ժողովին որոշումը՝ ելմտացոյցի վճարանութեանց կրճատման մասին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին բարդին դիտը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի Ֆրանսայի համար : Զորս հարիւր գիտնականներ գնութիւններ կըկատարէին երկու տարիէ ի վեր: Հիւլէական ուժի վերատեսուչը, Ժոլիօ - Քիւրի, տեղեկութիւններ հաղորդելով մամուլի ներկայացուցիչներուն համար, ըսաւ թէ նոր դիտը, զօէ, պիտի ծառայէ խաղաղասիրական նպատակներու :

ՈՒԺԳԻՆ ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ Փարիզի բժշկական համալսարանի երկրորդ յարկի գիտական աշխատանոցներէն մէկուն մէջ: Ուսանող մը կտոր կտոր եղաւ, երկու օգնականներ վիրաւորուեցան :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ, ի բացակայութեան, զօր. Պուիտու, որ պատերազմական նախարար եղած էր Փէթէնի օրով, 1942—44:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումները պիտի թեթեւնան, որոշ բարուոքում յառաջ եկած ըլլալով, ինչպէս եւ տօնական օրերու առթիւ :

ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐՈՒ փորձերը կատարուեցան Վէնսէնի մէջ, ի ներկայութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, որ հետեւեալ պատասխանը տուաւ լրագրողներու.— «Կարգ մը զէնքեր շատ աղմուկ կը հանեն, ուրիշներ շատ աղմուկ չեն հաներ »:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ գիշեր , ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 33 Bld. Galliéni:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՄԵՆԵՐԳ.— Օր. Մ. Մուրատեան, Քէօսէեան, Պէնկեան:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ընկեր Ա. Գարայեան, Ե. Սերոբեան, Օր. Օղտայեան :

Կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար: Ճոխ պիւֆէ խորոված միսով :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Mairie d'Issy:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ այս կիրակի Rioի մէջ, առաւօտուան ժամը 10—12:

Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Հայկական շաընտրուած «ֆիլմ»եր: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ :

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԳԱՐԶՈՒ - CARZOU

GALERIE DROUANT - DAVID 52 Fg. St. Honoré

Մինչեւ Դեկտեմբեր 24: Բաց է ամէն օր բացի կիրակիէն :

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ իրիկուն 18 Դեկտ. Hôtel de la Poste ի շքեղ սրահին մէջ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ , այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Անճուրդ չկայ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Վեր. Հայր. Միութեան Թէյասեղանը, այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Հաճելի ժամանց հայրենակցական մթնոլորտի մէջ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻՆ.—Այրի Տիկ. Մալվինա Բ. Էսապալեան իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ՊԵՏՐՈՍ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 2000ական ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ Հ. Կարմիր Խաչին: Պուտաղեան եւս իր կնքահօր՝ Պետրոս Էսապալեանի յիշատակին հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ.Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Ս. ՍԱՂԸՐԵԱՆԻ

Կիս ադարեան Յուշամատեան

(1895—1945)

Ուղեւորութիւն մը Արդէոսէն Տաւրոս: Կը բովանդակէ Կեսարիայէն, Դամասկոսէն, Հաւրանէն, Երուսաղէմէն, Եգիպտոսէն, Կիլիկիայէն (գրաւում եւ պարպում) ինչպէս նաեւ Եւրոպայէն եւ Խ. Հայաստանէն զանազան հետաքրքրական յուշեր եւ դրուագներ, ազգային, ընկերային , քաղաքական եւ պատմական.— Առեւանգումի դէպքեր: Երկու ճէմիլէներ (Շուշան եւ Սօնա) .— Պաշտօնական փաստաթուղթեր, պատկերներ եւ քարտէսներ: 380 մեծադիր էջ: Գին 450 ֆրանք, արտասահման 2.50 տոլար: Հեղինակին հասցէն՝ 14 rue Cadet, Paris (9):

Մօտերս լոյս կը տեսնէ՝

ՎԻՄԱՓՈՐ ՎԱՆՔԻՆ ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme ...
Le Gérant ... NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն չաբաթ 18 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջակայ մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները երկուշաբթի Դեկտ. 20ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8rue Danton, métro Odéon եւ St. Michel: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին , սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ.վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի անդամները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS

Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Ցայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակներըԿոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի. Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ուղը նոր գործերով :

ՍՊԱՍՈՒՀԻ (FEMME DE MÉNAGE) Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Այր ու կնոջմէ մը միայն բաղկացած հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար, 30—40 տարեկան, գործունեայ հայ կնոջ մը պէտք կայ: Դիմել Mme. MARED, 149 rue de Montmartre Paris (2):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ , ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում , Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ , ժամը 2ին , 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01-08:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Զաքար Կարապետեան կը փնտռէ Թալասցի Յակոբ Քիւփէլեանը, որ Փարիզէն 1927ին մեկնած է Պոլսա: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին: «Արմենիա»էն կը խնդրուի արտատպել :

ՀԱՅԵՐԸ իրաւունքով համբաւը ունին անմնդապաշտ ըլլալու, մանաւանդ իրենց սնունդեղէնին տեսակէտով: Հայերուն Ֆրանսա գալէն ի վեր, անոնց կարգ մը մասնագիտական սննդեղէնները ընդհանրացան եւ Ֆրանսացիներէ ալ իւրացուեցան: Այսպէս է «ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ»ն, որ իր խնկաւէտ յատկութիւնները կը քաղէ տաք արեւին տակ հասունցած խաղողէն: Բայց Հայերու նախասիրութիւնները պէտք չէ որ անտեսել տան այն աղուոր բաները զորս Ֆրանսացի փափկակերներ կը ճաշակեն երկար տարիներէ ի վեր: Անոնց կարգին է մասնաւորապէս «ՌՈՄ»ը, այս երկնանուշ ըմպելի , որ մշտնջենական արեւի երկիրէն կը ներածուի, եւ որ շաքարեղէգի թորումէն ստացուելով, հեշտահամ խմիչք մը ըլլալուն չափ ԱԶԴԵՑԻԿ ԱԽՏԱՐԳԵԼԻՉ մըն է՝ «կրիփ»ի եւ ցուրտէ յառաջ եկող հիւանդութիւններու դէմ ,ինչպէս նաեւ կարկանդակները եւ անուշեղէնները բուրումնաւէտող մը: Անխառն կամ տաք ըմպելիներու մէջ, խմեցէք « ՌՈՄ »: Բայց բոլոր «Ռոմ»երը չունին չունին անհրաժեշտ ամէն յատկութիւնները լաւ արդիւնք մը ստանալու համար: Կը յանձնարարենք փորձել 48°«ՌՈՄ ՄԻԱՄԻ»ն ,որ իր ամենաբարձր աստիճանին կը միացնէ շատ ախորժելի բոյրը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 19 Décembre 1948 Կիրակի 19 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Ne 5724—Նոր շրջան թիւ 1135

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԵՐԳԵՐՆ ԱԼ ՄՈՌՆԱՆՔ

Ի՞նչ տարակոյս որ մեր ինքնուրոյն արժէքները աւելի շուտ կը մաշին օտարութեան մէջ։

Եթէ յետադարձ ակնարկ մը նետէինք միայն մեր գաղութին վրայ, ո՜րքան աւերներ պիտի արձանագրէինք։ Լայն անջրպետ մը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։

Կորուստ՝ բնական մահերով։

Կորուստ՝ իբրեւ հետեւանք տեղական փորձութեանց, այլասերման, օտարացման։

Կորուստ՝ մաշումով, ուժերու սպառումով, արժէքներու ծիւրումով։

Կարճ ժամանակաշրջան մը չէ 25 տարին, օտարութեան մէջ։

Մանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ կը գտնուինք միջավայրի մը մէջ ուր դժուար կը դիմանան մանր, ցիրուցան համրանքները, համայնակուլ յորձանքին առջեւ։ Ինչպէս ամերիկեան ափերուն վրայ։

Բայց եւ այնպէս, հարկադրուած ենք անկարելին փորձել, դիմանալու, կանգուն մնալու համար։ Անխախտ պահելով մեր ինքնուրոյն դիմագիծը եւ սեփական արժէքները։ Անշուշտ ի շահ այսօրուան եւ վաղուան հայրենիքին։

Այս է որ կը կոչուի ազգապահպանում։ Մեր բառով՝ ինքնապաշտպանութիւն։

Բազմաթիւ միջոցներ ունինք, այս ճակատին վրայ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց։ Կը բաւէ որ չպակսին կամքն ու հաւատքը։ Ազգային գիտակցութիւնը եւ հպարտութիւնը։

Այդ միջոցներէն մէկն ալ Երգը, որ դարերով արեւ ցանած է մեր ճամբաներուն վրայ, խաւարակուռ Ասիոյ մէջ, թեւ տալով մեր երեւակայութեան եւ արդար յաւակնութեանց։

Այդ արեւ, ո՞ւր հասած կ'ըլլայինք մինչեւ հիմա, առանց Հայկական Երգին։

Թշնամին չյաջողեցաւ սպաննել զայն, իր ամէնէն արիւնուշտ կատաղութեան մէջ։ Համիտեան բռնակալութեան օրերէն մինչեւ Հայաջինջ Սարսափները։

Եթէ կարելի չըլլար հրապարակաւ արտայայտուիլ, եղանակներ կը մրմնջէին տուներու մէջ։ Կամ կը քաշուէին բնութեան ծոցը, թնդացնելով լեռ ու ձոր։

Եւ, արեան ճապաղիքներուն վերեւ ալ, առնուազն «Տէր ողորմեա» մը կը լսուէր, եթէ ոչ «Կռունկ»ը կամ կրակոտ անէծք մը։

Ինչ որ կարելի եղաւ պահել, ճոխացնել եւ ծաղկեցնել դարերու ընթացքին, այժմ փոխադրուած է արտասահման։

Տարագիր բազմութիւնները ձայն կուտան, ձայն կ'առնեն ի սփիւռս աշխարհի։ Ամէն մէկը իր երգարան – գանձարանն ունի, աւելի կամ նուազ վաւերական։

Անշուշտ բախտաւոր են այն գաղութները որ երաժշտագէտներ ունին եւ երգչախումբեր։

Դժբախտաբար այդ սերունդն ալ կը մաշի հետզհետէ։ Օրինակ, շատ բան չէ մնացած Վարդապետին սերունդէն, ինչպէս Կովկասէն, Պոլսէն եւ ուրիշ վայրերէ հասած ուժերէն։

Բախտաւորներէն մէկն ալ՝ մեր գաղութը կը համարուի, թէեւ շատ բան պակսած է նախկին թափէն։ Մանաւանդ որ, ձայներն ալ հետզհետէ կ'այլափոխուին, կորսնցնելով իրենց հարազատութիւնը։

Բայց կը դիմանայ ճակատը, շնորհիւ ափ մը երաժշտագէտներու յարատեւութեան։

Անոնք որ տարուէ տարի կը հետեւին մեր երգահանդէսներուն, պիտի կրնան դատել կատարուած աշխատանքին ծանրութիւնը։

Այդ ձեռնարկներէն մէկն է այսօրուան երգահանդէսը, ղեկավարութեամբ անխոնջ երաժշտագէտի մը։ Ճիգ՝ վառ պահելու Երգը։

Եթէ մեր երգերն ալ մոռնանք...

Մտածումն անգամ սարսուռ կը պատճառէ։

Այդքանը բաւական է, գտնելու համար մեր պարտականութեան ճամբան։

Արտակարգ զոհողութիւններ չի պահանջեր այդ պարտականութիւնը։

Խրախուսել հայկական երգահանդէսները, թեւ տալ երաժշտագէտներուն եւ երգչախումբերուն՝ կը նշանակէ ամէնէն առաջ մեր հոգին լեցնել։ Բազմապատկել մեր դիմադրական կորովը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

(Ըստ բոլշեւիկեան Երեւանի)

— Քաղաքացի Դերենիկ (Դեմիրճեան), դուք, նախապատերազմեան գրագէտ, քաջ հայագէտ, հեղինակ մեծարժէք վէպերու, դո՞ւք ալ վարակուեցաք օտարաբանութեան համաճարակէն։

= Կարո՞ղ էք ապացուցել։

— Օրինակ, չահեկան ուսումնասիրութիւն մը ունիք, «Հայ գրականութիւնը հայրենական պատերազմի օրերին»։ Օտար, չինծու բառերը կը վխտան, բոլորն ալ անտեղի։

= Որոշ բառեր չի կարելի հայացնել։

— Պարզապէս նախապաշարում։ Վաստակաւոր գրագէտի մը համար ներելի՞ է գրել «գոսպիտալ» (hôpital), երբ ունինք դարաւոր «հիւանդանոցը»։ Դո՞ւք ալ տեղեկութիւն չունիք որ «ռելսերը» անգլերէն rail բառն է, շոգեկառքին երկաթէ գիծը...

— Դրանք ինտերնացիոնալ բառեր են, վաղուց ընդունուած։

= «Ինտերնացիոնալ»ն ալ միջազգային չէ՞։ Դեռ ի՜նչ այլանդակութիւններ — էմոցիա (յուզում), պերսպեկտիվ, օբեկտիվ, տեխնոլոգիա, կուլտուրա, սպեցիֆիկ կենցաղ, ռէալ առարկաներ, խարակտեր, ֆաբուլա, տրիբունային...

— Մենք աշխատում ենք լեզուն ճոխացնել նոր բառերով։

= Նախ սորվեցէք եղածները, հարազատները գործածել, յետոյ կը մտածենք պակասները լրացնելու մասին։ Ահա ուրիշներ, մէկը միւսէն ծիծաղելի — սատիրիկա, աֆորիստիկ, պոէտ, պոէզիա, սոցիալիստական ռէալիզմ, կոնցեպցիա...

— Դուք էլ պարտաւոր էք սովորել մեր տերմինոլոգիան, իբրեւ պետական լեզու։

= Դուք եղածը սորվեցէք, ձեր կոպիտ սխալները, աղճատումները սրբագրեցէք, մենք երկու քայլ աւելի յառաջ կ'երթանք։ Դեռ ինչե՜ր, — մոտիվ, օրիգինալ, պեսիմիստական լիրիկա, կոնտրաստ, իդէոլոգիական – թեմատիկական պլան. ապոլիտիկ, ունիվերսալիզմ, կոնկրետացնել, էմպիրիկ, մինիատուր, էպոպէ, էպոխայնութիւն, մոնումէնտալիզմ։ Երբ հիներն ալ այսպէս կը գրէին, ինչպէս դուք, Տ. Հախումեանը եւ ուրիշներ, հետեւանքը ռեվոլուցիո՞ն կ'ըլլայ թէ ռէակցիա...

(17) ՎԱՀԷ

Յ. Գ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի վերջին թիւերուն մէջ, քանի մը տեղ սահեցուցեր էին «հակառեվոլուցիոն», փոխանակ «կոնտրռեվոլուցիոն»ի։ Բարեփոխո՞ւմ թէ վրիպակ...

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն ղրկուած ազդէ մը կ'իմանանք թէ Արտաւազդ արք. պիտի քարոզէ այսօր, եկեղեցին, եւ կէսօրէն վերջն ալ պիտի բանախօսէ (ժամը 4ին), սրահի մը մէջ։ Արդէն իսկ հանգանակութեան ձեռնարկուած է, Երուսաղէմի համար։

Չինական ճակատը

Կը հաստատուի թէ Չինաստանի կարմիր բանակը Փայփինկ (Փէքին) մտած է, բուռն կռիւներէ վերջ։

Ուրբաթ օր յաղթական զօրքը քաղաքին առեւտրական կեդրոնը մտաւ, կատաղի կռիւներ մղելով հին պարիսպներուն տակ։ Այս յարձակումով գրաւեց նաեւ ազգայնականներուն ձեռքը մնացած վերջին օդակայանը։ Կռիւները կը շարունակուին փողոցներու մէջ։ Ժամէ ժամ կը սպասուի Չանկ Քայ Շէքի վերջնական որոշման, — պատերազմը պիտի շարունակէ՞ մինչեւ վերջը, թէ պիտի քաշուի։ Եթէ կռուելու որոշում տայ, իր բարեկամներէն շատերը պիտի բաժնուին։ Արդէն իսկ ըմբոստացած են իր կազմակերպութեան անդամներէն անոնք որ աքսորուած էին։ Բոլորն ալ կը պահանջեն դադրեցնել պատերազմը եւ խառն կառավարութիւն մը կազմել։ Իր հաւատարիմներէն շատեր ալ համոզուած են թէ կռիւը կորսուած է։

★ Չինաստանի համայնավար կուսակցութիւնը «Հանդիսաւոր պաշտօնագիր մը» ուղ-

Տուրքերու 10 առ 100 յաւելումը կը մերժուի

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՃԱՐԵՆ 65 ՄԻԼԻԱՐԸ

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնաժողովը 16ի դէմ 22 ձայնով հաստատեց կառավարութեան առաջարկած ելմտացոյցը, բայց կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուեցան։ Յանձնաժողովը մերժեց 10 % յաւելումը բոլոր տուրքերուն վրայ, եւ քուէարկեց միայն 20% յաւելում արտադրութեան տուրքին վրայ, բարձրացնելով 12 %ի։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին մէկ շաբաթ։ Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար է, երկար մաքառեցաւ, նոյնութեամբ ընդունիլ տալու համար իր ելմտացոյցը, բայց մասամբ յաջողեցաւ։ Երեսփոխանները մասնաւորապէս պնդեցին որ աւելի մեծ չափով խնայողութիւններ կատարէ։ Կառավարութեան կը մնայ ուրիշ միջոցներ գտնել, 55—65 միլիառ ֆրանք ճարելու եւ 615 միլիառի բացառիկ նախահաշիւը լրացնելու համար։ Սովորական ելմտացոյցը, 1250 միլիառ ֆրանք, հաւասարակշռուած կը համարուի։

Յանձնաժողովը մերժեց նաեւ կառավարութեան առաջարկած ընդհ. ներումը՝ յետնեալ տուրքերու համար։

Ազգ. Ժողովը ընդհ. եմտացոյցին քննութեան պիտի ձեռնարկէ վաղն իսկ, երկուշաբթի։

★ Վարչապետը, Պ. Քէօյ, առջի օր Հանրապետութեան Խորհուրդի պատուոյ սանդուղէն վեր ելած ատեն ինկաւ, մեծ իրարանցում պատճառելով։ Բժիշկները անմիջապէս օգնութեան հասնելով ներարկումներ կատարեցին եւ ամէն վտանգ փարատեցաւ։ Պ. Քէօյ այս առթիւ պատմեց թէ չորս տարի առաջ հեծելանիւէ արկած մը անցուցած ըլլալով, դժուարութիւն կը քաշէ քալած ատեն։

Իսրայէլի թեկնածութիւնը ձախողեցաւ

Ապահովութեան Խորհուրդը մերժեց Իսրայէլի պետութեան անդամակցութիւնը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան։ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը համաձայն էին, բայց Անգլիա եւ Ֆրանսա ընդդիմացան, կանխահաս գտնելով։

Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ հինգուկէս ժամ վիճաբանելէ վերջ։ Խորհուրդին 11 անդամներէն հինգը համաձայն էին, հինգը ձեռնպահ, մէկը հակառակ։ Չորս բանաձեւեր առաջարկուած էին։— 1. Բրիտանական բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր ընդունելութիւնը յետաձգել անպայման ժամանակով։ Թեր քուէարկեցին Անգլիա, Չինաստան, Սուրիա եւ Պելժիա։ Հակառակ՝ միւս եօթը անդամները։— 2. Ֆրանսական բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր մէկ ամիս յետաձգել դիմումը, մինչեւ որ Պաղեստինի հաշտարար յանձնախումբը գործի ձեռնարկէ։ Նոյնպէս մերժուեցաւ։— 3. Սուրիոյ բանաձեւը, որ դիմումը օրինական չգտնելով, կ'առաջարկէր Միջազգային Ատեանին յանձնել։ Ի վերջոյ մեծամասնութիւն չահեցաւ չորրորդ բանաձեւը, որով կը մերժուի դիմումը, ինչպէս ըսինք արդէն։ (Ապահովութեան Խորհուրդը կը բաղկանայ 11 անդամներէ, ուրեմն անհրաժեշտ է 7 ձայնի մեծամասնութիւն մը)։

★ Իսրայէլ գործի ձեռնարկած է արդէն, կազմակերպելու համար պետութիւնը։ Երեք փոխառութիւններ հրապարակ պիտի հանուին, համագումար 13.500.000 սթերլին։ Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ շաբթու պիտի հրատարակուի նոր սահմանադրութիւնը, որով անկախ եւ ժողովրդավար հանրապետութիւն կը հռչակուի Իսրայէլը։ Սահմանադրութիւնը կը բաղկանայ 5000 բառերէ եւ Սահմանադիր Ժողովին քննութեան պիտի յանձնուի, անոր ընտրութենէն վերջ։ (Ընտրութիւնը պիտի կատարուի յունուար 25ին)։ Սահմանադրութեան նախագծին հեղինակն է Տոքթ. Լէօ Քէօն, որ գիրք մը գրած է Իրլանտայի սահմանադրութեան մասին։ Գլխաւոր սկզբունքները հիմնուած են Միացեալ Ազգերու Թելադրութեանց, արդիական պետութեանց օրէնքներու եւ հին Հրեաներու հազարամեայ ընկերային եւ կրօնական աւանդութեանց վրայ։

★ Ամէն կողմէ ներգաղթ կը կատարուի դէպի Հրէաստան։ Եուկոսլաւիայէն ճամբայ ելաւ Հրեաներու մէկ երրորդը, 3500 հոգի, երկու նաւերով։ Միասին կը տանին իրենց բոլոր գոյքերը, կահկարասիներէն մինչեւ գոհարեղէնները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ղած է Մ. Նահանգներուն, յայտարարելով թէ «Թշնամութիւն պիտի նկատէ որեւէ զինուորական կամ տնտեսական աջակցութիւն Չանկ Քայ Շէքի յետադիմական կառավարութեան, Մ. Նահանգներու կամ ուրիշ ոեւէ կառավարութեան կողմէ»։ Կը պահանջէ անմիջապէս դադրեցնել այդ օգնութիւնը։

ԿԱՐՐԻ ՏԷՅՎԻՍ

Երէկ զարմանք, ցաւ ու ծիծաղ պատճառող անուն մըն էր: Այսօր հանրածանօթ արդէն: Արագ համբաւ մը, սարսռաւ՝ Հոլիուուտի աստղերուն պէս:

Կարրի Տէյվիս կուգայ ճիշդ առենէն, Մարդկութիւնը յոգնած է պատերազմներէն: Կը դողայ նոր եւ աւելի ահռելի պատերազմի մը առջեւ: Ըմբռնելի է բացառիկ յաջողութիւնը Մ. Նահանգներու այս արտակարգ զաւկին՝ որ խաղաղութիւն կը քարոզէ...

Քանի մը ամիս առաջ, Փարիզ հասած օրն իսկ, իր անցագիրը յանձնելով ամերիկեան դեսպանին, իր ազատ կամքով կը հրաժարէր քաղաքացիական իր իրաւունքներէն, դառնալու համար մէկը հազարաւոր հայրենազուրկներէն, որոնց պաշտպանութիւնը կ՚ուզէր ստանձնել: Ինքզինք կը յայտարարէր աշխարհի քաղաքացին եւ կ՚ապաստանէր Շայոյի պալատը, որ, յատկացուած՝ ՄԱԿի նիստերուն, մանրանկար միջազգային պետութիւն մըն էր՝ իր շրջապատով: Կ՚ապրէր Թափառական սանդուղներուն վրայ, աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած պատգամաւորներու ոտքին տակ, կը գրէր իր ատեանը՝ մէկ նրբանցքէն միւսը գաղթելով:

Պայքար մըն էր արդէն: Իր վրայ կը հրաւիրէր բոլոր պետական մարդոց ուշադրութիւնը: Ողջի ձայն մը՝ անոնց համար որ եկած էին մարդկութեան ճակատագիրը որոշելու: Բողոք մը: Սպառնալիք մը: Կարրի Տէյվիս, խնքնակոչ ներկայացուցիչը զրկուած ժողովուրդներուն, համեստ, բայց յամառ ու յանդուգն՝ կը պահանջէր որ դիւանագէտները մէկդի ձգելով իրենց աւանդական նենգութիւնը, լրջօրէն զբաղէին խաղաղութեան հարցով եւ ապահովէին մարդկութեան երջանկութիւնը:

Օժտուած իր երկրին դրական ոգիով, կատարելէ վերջ իր առաքելութիւնը Շայոյի տաճարին մէջ, ան դուրս եկաւ միջազգային պետութեան պատերէն, անապատին կամ ամայի լերան վրայ ճշմարտութիւնը գտնող երբեմնի մարգարէներէն աւելի ներշնչեալ, խանդավառ եւ հաւատաւոր:

Ներկայացաւ հասարակութեան: Ու Փարիզի ժողովուրդը լսեց եւ ծափահարեց զինք Փլէյէլի սրահին, յետոյ Վէլ տ՚Իվէրի մէջ: Մայթերն ու բակերը ողողուեցան իր թռուցիկներով: Մամուլը կը զբաղի իրմով: Իր անունը ամէնուն բերանն է, իր ձայնը կը հնչէ Շայոյի վսեմաշուք արարողապետներուն ճառերէն աւելի հզօր, ճառեր, որոնք, ինչպէս կը գուշակէինք, պիտի յանգէին ոչ մէկ բարի արդիւնքի:

Կարրի Տէյվիս, քանի մը մտաւորականներով շրջապատուած, կը ջանայ փակել ճամբան եկող հեղեղին առջեւ: Եւ սակայն աւաղ, ան պիտի անցնի աստղի մը պէս, իյնալու համար խաւարին մէջ ուր սուզուեցան բոլոր անոնք որ խօսեցան մարդկային բարի ցանկութիւններու մասին: Յիսուսն իսկ, անոնց ամէնէն մեծը, զերծ չմնաց այդ դաժան ճակատագրէն:

Դժուար պիտի ըլլար մեզի բացատրել հոս թէ ինչո՞ւ կը վիժին միշտ բարի փափաքները, տառապող ու գեղեցկութեան ծարաւ մարդկութեան: Անյաջողութիւն, եսասիրութիւն, սնափառութիւն, մոլեռանդութիւն, զարգացում եւ ոգիտութիւն, անասնութիւն եւ բարձրութեան ձգտում կը բացատրեն մասամբ այս դաղտնիքը: Բոլոր պատերազմները կ՚ըլլան խաղաղութեան ու երջանկութեան անունով: Բայց կայ միշտ յետին միտք մը, ընչաքաղցութիւն մը բոլոր գեղեցիկ խոստումներուն ետին: Կայ հաւանաբար նաեւ անըմբռնելի խորհուրդ մը, բնութեան օրէնք մը՝ որ չարն ու բարին միասին կը քշէ, կամ զանազանութիւն չի դնեւր չարին եւ բարիին միջեւ: Նոյնչափով կը մըտածէ ոչխարին եւ գայլին, աղաւնիին եւ օձին եւ նոյն մայրական սէրը կը դնէ անոնց մէջ՝ իրենց ձագերուն հանդէպ: Մարդը ենթակայ է դեռ այդ օրէնքին:

Բայց երկար էջեր չի պահանջեր մենէ Կարրի Տէյվիսի մը պարագան, որ յիշել կուտայ մեզի Ուիլսոնը իր անկարելի երազներով: Որովհետեւ խաղաղութեան այս նոր քարոզիչը շատ քիչ բան ըսաւ մեզի տակաւին, այդ խաղաղութիւնը ապահովելու մասին:

Հրաժարելով իր հպատակութենէն (հայրենազուրկ օտարականներ կան որ պիտի ուզէին ժառանգել այդ անցագիրը) կ՚ուզէր ժամանակավրէպ ցնորք եւ պատերազմներու եւ թշուառութեան պատճառ յայտարարել ազգային վեհապետութիւնը: Դէմ է ազգերը իրարմէ բաժնող սահմաններուն եւ ազգի մը աւելի ուժեղ ազգերու վրայ ունեցած գերիշխանութեան: Ամէն մարդ մարդ է նախ՝ իր վրայ ազգութեան մը պիտակը կրելէ առաջ: Տէյվիս կ՚ընդունի կրել այդ պիտակը, բայց ըլլալ քաղաքացին համաշխարհային պետութեան մը: Իր փափաքն է հիմնել միակ կառավարութիւն մը՝ որով կը յուսայ վերջ տալ ժողովուրդներու մրցակցութեան, փոխադարձ ատելութեան, ընչաքաղցութեան, աշխարհակալութեան անյագ ծարաւին: Ան կը փափաքի հիմնել միջազգային միակ ուժ մը, որ, անկախ եւ զօրաւոր՝ ապահովէ մարդկութեան երջանկութիւնը:

Զըսենք իսկոյն թէ փքուռոյց ճառ մըն էր: Անոր մեծութիւնը կը մղէ մեզ նոյնիսկ յուզումի: Նկատի ունենանք նաեւ թէ մինակ չէ Տէյվիս այս գետնին վրայ: Շրջապատուած է մտաւորականներով եւ գիտուններով՝ որոնց առջեւ խոնարհիլը մեր առաջին զգացումն է: Ատոնց մէկը՝ Այնշթայնը՝ որ Տէյվիսէն առաջ, հիւլէական ռումբին գիւտէն ազդուած՝ զգուշացուց մարդկութիւնը: Նամակի մը մէջ՝ ան կը յայտնէ այսօր նոյն տեսակէտը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը անկարող է դարման մը գտնելու եւ ժողովուրդներն են միայն, որ կրնան հիմնել համաշխարհային կառավարութիւն մը: Կը շնորհաւորէ Տէյվիսին ձեռնարկը: Կը շնորհաւորեն զայն նաեւ Ֆրանսացի մտաւորականներ: Անոնք խօսեցան Ամերիկացիին հետ, որ կեդրոնական անձն է այլեւս խաղաղասիրութեան գաղափարին՝ զոր կ՚ամփոփէ հետեւեալ խօսքով.

— Պատերազմի օգնաւորդ եղայ, չեմ ուզեր անգամ մըն ալ ռմբակոծել քաղաքները...

Կ՚ըսէ այս առթիւ քանի մը քաղցր խօսքեր՝ ուղղուած Փարիզի ժողովուրդին: Ըստ իրեն ան մասնաւոր կերպով ընտրած է Փարիզը, Ֆրանսացիները նկատելով բոլոր ժողովուրդներէն աւելի ընդունակ միջազգային կառավարութեան մը գաղափարին: Կրնայ անկեղծ ըլլալ եւ չըլլալ: Թոյլատրելի է կասկածիլ թէ ան Փարիզ պիտի՞ գար, եթէ ՄԱԿը չըլլար եւ գոյութիւն չունենար Շայոյի ապաստանարանը ուր կարելի էր ապրիլ առանց անցագրի: Կը տեսնենք թէ միջազգային այդ պատերէն դուրս՝ ան երկու երեք չարթուած արտօնագիր մը միայն կրցած է ձեռք անցընել եւ Փարիզի ժողովուրդին կը դիմէ, որպէսզի պաշտպանէ զինք վտարման պարագային:

Անշուշտ, այսպէս կամ այնպէս հերոսութիւն մըն է ըրածը որուն համար ծափ կը զարնեն մարդիկ, մանաւանդ ամէն անոնք որ հայրենազուրկ են, սորվածած միշտ՝ ամէն տեղ՝ հակառակ իրենց կատարած ծառայութիւններուն եւ տուած զոհերուն:

Զի կրնար անտարբեր մնալ աշխարհի չորս ծագերուն վրայ ցրուած հայութիւնը նաեւ: Վասնզի ոչ միայն ունի Սփիւռքին ցաւը, այլեւ ընդունուած արդար դատի մը պահանջը, միլիոն մը նահատակներու վրէժ, համաշխարհային եղբայրութեան մը դարաւոր կարօտը եւ խաղաղութեամբ ապրելու եւ աշխատելու սէրը:

Տէյվիս կը բերէ յոյս եւ գեղեցկութիւն: Բայց ո՞ւր են այս բոլորը իրականացնելու իր միջոցները: Շատեր կը հարցնեն արդէն: Կը կարդանք:

Ի՞նչ տեսակ միջազգային կառավարութիւն է ուզածը, ամերիկեա՞ն թէ ռուսական, ժողովրդավա՞ր թէ համայնավար, որովհետեւ Խ. Միութիւնն ալ կը ձգտի նոյն նպատակին, կը խոստանայ ջնջել սահմանները, ազգերը յայտարարել հաւասար եւ ազատ...

Որո՞ւ դէմ է իր մեղադրանքը: Այդ երկու ուժերէն ո՞րն է որ պատերազմ կ՚ուզէ եւ անոնցմէ ո՞րուն առջեւ է որ կը ձգտի արդելք հանդիսանալ: Գիտենք թէ այդ երկուքն ալ իրար կը դատապարտեն:

Ի՞նչ են իր միջոցները արգիլելու համար այդ պատերազմը:

ՄԱԿի առաջնորդները ի վիճակի՞ են նման ձեռնարկ մը յաջողցնելու եւ դատապարտելի՞ են երբ չեն կրնար: Ժողովուրդները կրնա՞ն...

Կարելի՞ է արգիլել մարդոց որ հրաժարին պատերազմէ, երբ դարաւոր պահանջներ ունին: Եւ եթէ կարելի է, միջոցներ ունի՞ որ Թուրքը, օրինակի համար, հրաժարի իր գայլի կերպարանքէն, թոյլ տայ վերջ որ Հայը վերադառնայ իր հայրենիքը: Ի՞նչ են իր առաջարկները աշխարհի ամէն կողմի գայլերուն եւ աղուէսներուն ախորժակը զսպելու համար:

Ի՞նչ միջոցներով է որ վերցնել պիտի տայ երկաթէ վարագոյրը եւ շղթան, մօտական լապտերն ու գեղեցիկ բառերու ջաղացքները որ կան անոր ետին, ինչպէս կան ովկէանոսէն անդին...

Ի՞նչ ձեւով կ՚ըմբռնէ մարդկային երջանկութիւնը որ կախում ունի նիւթական եւ բարոյական միջոցներէ եւ որուն շուրջ երկու անձեր նոյն կարծիքը չունին, մէկը ըլլալով նիւթապաշտ, միւսը վերացական...

Ի՞նչ ձեւով հաշտութեան պիտի բերէ քրիստոնեան ու մահմետականը, կաթոլիկն ու օրթոտոքսը, բողոքականն ու պուտտայականը: Նման հակադիր ու յարաշարժ սիւներու վրայ հիմնուած միջազգային կառավարութիւն մը... Նոյնիսկ բանականութեամբ..

Կարրի Տէյվիս անշուշտ նկատի ունի այս բոլորը եւ այն բոլոր հարցումները տակաւին զոր իրմէն ընել այս առթիւ: Բայց շատ բան չըսեր անոնց մասին: Այն առե՞ն: Մոլեռանդ ներշնչեա՞լ մը առանց խոր իմացականութեան: Համաշխարհային քաոսին մէջ իր թեւերը ճօճող եւ օգնութեան աղաղակներ արձակող, ընդվզած, սրտառուչ բայց անզօր հոգի՞ մը: Քսաներորդ դարու Տօն Քիշօ՞թ մը: Դուռերը բաց են մեր կասկածներուն առջեւ: Ու կը ցաւինք: Որոշ են մեզի՝ իր բարի տրամադրութիւնները:

Կը ցաւինք: Գիտենք թէ չի կրնար անցնիլ բառերէն անդին: Ընկերվարութենէն եւ համայնավարութենէն առաջ, քրիստոնէութիւնը փորձեց հաստատել այդ համամարդկային համերաշխութիւնը աշխարհի վրայ եւ չյաջողեցաւ, հակառակ անոր որ աւելի խոր էն կ՚առնէր հարցը, այսինքն կ՚ուզէր յեղաշրջել նախ հոգիները: Եւ հոգիները չեն յեղաշրջուած դեռ: Երկու հազար տարիներէ ի վեր:

Անջրպետ մը կայ երեւակայութեան եւ արարքին միջեւ, բարի ցանկութիւններուն եւ անոնց իրագործումին միջեւ: Կար, կայ եւ պիտի ըլլայ երկար ատեն դեռ, եթէ ոչ յաւիտեանս յաւիտենից: Դժբախտաբար... Տարակարծութիւն մը կայ միշտ մարդէ մարդ, ժողովուրդէ ժողովուրդ..

Բայց պէտք են Կարրի Տէյվիսները: Կը համակրինք իրեն եւ նմաններուն, որովհետեւ բարութիւնն ու խաղաղութիւնը, ազատութիւնն ու արդարութիւնը ամէնէն գեղեցիկ բաներն են, թէեւ ոչ ոք զանոնք կ՚ըմբռնէ նոյն ձեւով: Պէտք է ձգտիլ անոնց:

Պիտի սիրենք Կարրի Տէյվիսը, եթէ մարտիրոսութեամբ եւ խաչելութեամբ իսկ վերջացնէ իր առաքելութիւնը եւ հարկադրուի ետ պահանջել իր անցագիրը, հայրենիք վերադառնալ՝ կարօտակէզ աչքերով, միթորիկէն առաջ իր բոյնը ապաստանող ծիծեռնակի մը պէս:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ՄԼԷՄԵԱՆ
(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարի մը անցաւ... անդարձ: Տարի մը եղաւ Գուրգէնին մեզմէ բաժնուիլը... անդարձ:

Ովկիանոսի ալիքներուն նման տարիները ի–րարու կը յաջորդեն միօրինակ կրկնութեամբ եւ մենք՝ խոտոր լաստի նման կը շարունակենք մեր ամենօրեայ գոյութիւնը՝ աննպատակ, անիմաստ:

Այսօր՝ շատերուս համար նիւթը միայն դարձած է մեր գոյութեան մղիչ ուժը, նպատակը եւ հանգրուանը: Տարիները արժէք ունին միայն իբրեւ հաշուեյարդարի ժամանակաշրջան մը, երբ կը ստուգուի անձնական վիճակի նիւթական փոփոխութիւնը:

Այսօր՝ Գուրգէնի մահուան տարելիցին՝ ես ալ հաշուեյարդար կ՚ընեմ եւ ես ինձ դարձեալ կը հարցնեմ — «ինչո՞ւ»: Ինչո՞ւ գիշերուան գողի նման մահը զինքը խլեց յանկարծակի, անձայն եւ անգութ: Զո՞վ մեղադրեմ, զո՞վ դատապարտեմ: Ուրո՞ւն վրայ պայթեմ դառնութիւնս: Ո՞ւր խնդրեմ վշտիս մխիթարանք: Տարի մը վերջ յետահայեաց կը խորհիմ եւ դարձեալ միտքս անկարող է ըմբռնելու եւ սիրտս անյօժար է համակերպելու: Այցունքս կը կլլեմ եւ ես ալ կը շարունակեմ իմ ճանապարհը՝ աննպատակ, անիմաստ:

Իր ժպիտը դեռ աչքէս չի հեռանար: Գուրգէն մերթ մօտս է, եւ մերթ շատ հեռու: Երբեմն եթերային կերպարանքով զինքը կը տեսնեմ դարերու անծայրածիր սանդուղին վրայ.. կը բարձրանայ, կը հեռանայ: Եւ երբեմն զինքը քովս կը զգամ, թաւ ձայնը կը լսեմ: Նստած դաշնակին առջեւ՝ կը նուագէ, իր անբաժան ծխիկը բերնին: Գորշ ծուխը կը բարձրանայ աչքին մէջ: Աչքերը կէս կը փակէ որ ծուխը մէջը չերթայ եւ հետզհետէ սիկարէթը մոխիր կը դառնայ: Մոխիր դարձան եւ մեր ակնկալութիւնները, յոյսերը, երազները:

Առաջին անգամ զինքը տեսայ 1931ին, երբ ուսուցիչ էր Սեւրի, Մուրատեան վարժարանը: Մեզի՝ աշակերտներուս համար ուսուցիչ էր, մտերմական ընկեր, եւ երէց եղբայր: Երնէկ այն օրերուն:

Վերջին անգամ զինքը տեսայ 1947ի դեկտեմբերին սկիզբը, իր մահէն քանի մը օր առաջ:

Որքա՜ն բեղուն եւ անձնուէր գործունէութիւն մը ունեցաւ Գուրգէն այս տասնըվեց տարիներուն ընթացքին: Մեր նոր սերունդի հաղուագիւտ բացառութիւն մըն էր իր ամբողջ կեանքը: Մխիթարեան Հայրերու ազգասէր շունչով տոգորուած, գիտակցօրէն ընտրեց իր ուղին եւ առանց շեղելու ինքզինք չափազանցօրէն նուիրեց իր միակ նպատակին,— ծառայել հայ ժողովուրդին:

Ինքն ալ ունէր մարդկային թերութիւններ, բայց ո՜րքան կը նսեմանային այս թերութիւնները բաղդատմամբ իր ձիրքերուն, իր հեզահամբոյր, մարդամօտ եւ ազնիւ խառնուածքին, ինչպէս նաեւ իր մտքի գեղեցկութեան:

Բացառիկ երեւոյթ մըն էր ներկայ հայ սերունդին մէջ գտնել Գուրգէնի կարողութիւնով մէկը որ բոլորովին անջատուած նիւթէն, իր անխոնջ ջանքերը կը նուիրէր ազգին մշակութային եւ գեղարուեստական արժէքներուն պահպանման եւ զարգացման: Ան ուղղակի պաշտամունք ունէր

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌՋԵՒ

Մի՛ քաշեր, զինուոր, բլթակը զէնքիդ,
Թող որ դեռ ապրի՛ այդ Գարատաղցին.
Ան ոչի՛նչ բրաւ Հրզօր քու ազգին.
Մի՛ քաշեր, զինուոր, բլթակը զէնքիդ:

Կուլծքն ամբողջ վէրք է ու դէմքը բաց,
Հոգին՝ մուխի մէջ ճարճատող խարոյկ,
Թո՛ղ որ լերանց մէջ դարձեալ թափառի.
Մի՛ քաշեր, զինուոր, բլթակը զէնքիդ:

Լեռնանցքի ահեղ կատորածին մէջ
Դեռ երէկ ինկաւ հարսն իր դեռատի.
Մի՛ քաշեր, զինուոր, բլթակը զէնքիդ:

Գարատաղն ամբողջ արիւն է ու սով,
Ու հէք մանուկներ անհայր եւ անմայր.
Մի՛ քաշեր, զինուոր, բլթակը զէնքիդ:

Աֆոլօ (Իտալիա) ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Հայ գեղարուեստին եւ մասնաւորապէս Հայ երաժշտութեան հանդէպ:

Կոչում ունենալով հանդերձ՝ համեստաբար նաեւ խղճմտօրէն ինքզինքը պատրաստեց արժանի ըլլալու համար իր ասպարէզին: Յետոյ անդադար աքնեցաւ եւ իր ուժերը անխնայ գործածեց: Ցաւ, լատեսեց, անտեսելով Հայ մտաւորականներուն եւ արուեստագէտներուն վիճակուած խոչընդոտները: Ծաղկեցաւ իբր ներկայ Հայ երաժշտութեան մշակներէն մին, եւ յանկարծ ... Դեռ իր թռիչքին լիութեան մէջ՝ երբ սեմին վրայ էր նոր հորիզոններու, յանկարծ իջաւ վարագոյրը ձմրան առաւօտ մը Տիթրոյիտի մէջ: Ընդվզեցուցիչ աներծուած մըն է որ այդքան բարեկամներ ունեցողը իր վերջին շունչը տուաւ մէս մինակ:

Թէեւ կարճ եղաւ իր կեանքը այս աշխարհի մէջ, սակայն Գուրգէն՝ իր գործով, իր ազդեցութիւնով եւ արդիւնքով շատ ապրեցաւ... բայց աւա՜ղ, Հայ ժողովրդին համար պէտք եղածին չափ չապրեցաւ: Անտառի հսկայ կաղնիներուն նման ինկաւ, լայն պարապութեան մէջ ձգելով թանձր լռութիւն մը:

Բողոքե՞նք: Անօգուտ է: Համակերպի՞նք: Անկարելի է: Վհատի՞նք: Ոչ միայն աններելի է, այլեւ խորթ է Հայու խառնուածքին:

Գուրգէն իր սեղծագործութիւնով արդէն յաղթեց մահուան:

Մեզ կը մնայ գնահատել եւ տարածել Գուրգէնի գեղարուեստական գործը, կայծ մը առնելով իր անշէջ կրակէն:

Ցարդանք քու տաղանդին, սիրելի Գուրգէն: Ցարդանք քու գործին, յարգանք քեզ — դու դեռ կ՚ապրիս:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՃԻՆԵԱՆ

«ՀԱՃԸԼԻՆ» ԵՒ «ՕԳՏԱԿԱՐ»Ը ԻՐԱՐ ԽԱՌՆՈՒԱԾ.— «ՑԱՌԱՋ» ՄԸ ՋՈՐՍ ԷՋ, ԸՆԿՈՅԶԻ ՄԻՋՈՒԿԻ ՄԸ ՊԷՍ ԼԵՑՈՒՆ:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ...

Տիկիններ եւ պարոններ...

Հայկական Դատին նման, մեր միակ հարստութիւնը, Հայ լեզուն ալ վտանգի ենթարկուած է: Հայ մանկտին չի գիջիր Այրենարան հեգել:

Մէկը չինարէնի կը նմանցնէ զայն: Ուրիշ մը կը թոթովէ.— Խենդիս բանն է, ինչի՞ է պէտք, մենք Հայաստան պիտի չերթանք որ...

Վերջապէս: Դարեւրով Հայ մշակոյթին համար դրաշարներ քրտնցնող եւ մեր գոյութիւնը իբրեւ ազգ պահող 38 Հայ տառերը, այսօր երեսի վրայ ձգուած, մէջտեղ են մնացեր: Դուն՝ է դուռ կը թափառին, խնամակալներ գտնելու համար:

Թէեւ Հայոց մեծ ու պզտիկ բոլոր կազմակերպութիւնները, առանց հատուածական խտրութեան, իյար են անցած մեր 38 որբուկները պաշտպանելու համար, սակայն մեր տղերքը անոնց վրայ կը նային սանկ վախախառն արհամարհանքով մը կամ ինչպէս ուղտը կը նայի ձիերուն ոտքերը երկաթ զարնող պայտարին:

Ամերիկան, որ բոլոր դժուարութիւններու մէկ մէկ բանալի գտնելու մէջ վարպետ է, որ ոչ մէկ բանի առջեւ կ՚ընկրկի, նոյնիսկ Ջարդարար Տաճիկը քաղաքակիրթ ազգ դարձնելու ցնորքին առջեւ չընկրկեցաւ, Ամերիկահայերու միջոցաւ մեր գիր–գրականութեան կորուստին դարմանն ալ գտած է:

Գոլոմպոսի երկրին Հայոց առաջնորդ Ներսոյեան եպիսկոպոս առաջարկ մը բերած էր մեզի.— Հայ տղոց փոխանակ Հայերէնի, անգլերէնով աւանդել մօքի անունը, միայն ժամուն աղօթքներն ու ռազմուերգութիւնները Հայերէնսորվեցնել անոնց, եթէ, պատահմամբ ժամուն առջեւէն անցնող Հայ տղու հանդիպի..

Այս ծրագրէն, Հայ կը հոտի գոնէ:

Ուրիշ մը: «Լոյս Զուարթ» քերթուածներու հեղինակ, տարիներով Հայ միջավայրի մէջ աճրած մեր համակրելի երիտասարդը Ջաւէն Սիւրմէլեան, «Հայաստանեայց Եկեղեցի» պարբերականին մէջ աւելի արմատական եւ կտրուկ միջոց մը կ՚առաջարկէ ամերիկերէնով՝ Հայերէնեցաւի մասին:

— «Մարդ կարող չէ երկու լեզուներով ստեղծագործ գրականութիւն ընել: Ես նոյնիսկ կը ջանամ չկարդալ կամ չլսել Հայերէնը, պահպանելու համար անգլերէն լեզուով գրելու ոճիս հարազատութիւնը... Մենք պիտի կորսնցնենք Հայ լեզուի պայքարը եւ թերեւս լաւ է որ կորսնցնենք, բայց անհրաժեշտ է որ չկորսնցնենք Հայ հոգիին կռիւը... Ես լեզուի կռիւը կորսնցուցի որովհետեւ (Հայ գրող ըլլալով) ինքզինքս ենթադրած պիտի ըլլայի հոգեկան եւ ֆիզիքական նուաստացումներու...»: Այսինքն անօթի պիտի մնայի եւ պիտի չկարդացուէի ըսել կ՚ուզէ:

Ձի բարի կամ զի վայելուչ: Շատ ալ տրամաբանական:

Հէ՜, քաջ զինուորներ, թշնամին զօրաւոր է, նետեցէք ձեր զէնքերը, բայց պահեցէք ձեր քաջութիւնը: Անօգուտ է կռուիլ զէնքով: Հոգին ողջ ըլլայ...

Մարդ երկու լեզուներով չի՞ կրնար գրել:

Պոլիս որքան կային երկու, երեք լեզուներով փայլողներ: Եւրոպայո՞ւմ: Կը խոստանամ ցանկ մը պատրաստել, ի պէտս զարգացելոց:

«Հայաստանեայց Եկեղեցի»ի խմբագրութիւնը, Սիւրմէլեանի այդ գրութիւնը «թարգմանաբար» տուած է, անոր «այժմէական բովանդակութեան եւ գեղեցիկ ոճին համար» (տակի գիծը ինձմէ):

Այս գիւտէն ետքը, այլեւս մեր Սփիւռքի Հայերուս գործը դիւրացած կ՚ըլլայ: Մեզի համար ընելիք ուրիշ բան չի մնար:

Ամբողջ աշխարհի երկիրներուն մէջ թող կուտանք որ մեր տղերքը Հայ լեզուն եւ Հայ տառերը ծալլեն դնեն սեւ դագաղը — Հոգին ողջ ըլլայ! — եւ անցնին գործի:

Անգլերէն, ֆրանսերէն, սպաներէն, յունարէն, ճավայերէն, մալայերէն, հապէշերէն, առնաւուտերէն լեզուներով գրագէտներ պիտի հասնին ի փառս Հայ ազգին — Հոգին ողջ ըլլայ:

Հայ տղաքը միանգամ ընդմիշտ ազատած պիտի ըլլին մղձաւանջէ եւ Հայերէնի յատկացուած իրենց պարապուրդի ժամերը պիտի անցընեն պարասրահներու եւ սինէմաներու մէջ՝ օրհնելով եւ երախտապարտ մնալով՝ «Հայ լեզուի կռիւր լքած» մեր սիրելի Ջաւէնին:

«Տիկիններ եւ պարոններ», չեմ գիտեր թէ Թուրքերն ալ գոհ պիտի չմնա՞ն այս առաջարկէն, քանի որ իրենց մոլլա–սոֆթաներով Հայ վարժարաններէն ներս մտած են, Հայերէնը լուծարքիենթարկելու համար...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս կը յիշուի, Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիան վերջերս յանդիմանեց եւ պաշտօնէ արձակեց քանի մը գիտնականներ, որոնք մերժած էին ընդունիլ կենսաբանութեան խորհրդային տեսութիւնը (Միչուրեան կենսաբանութիւնը): Դատապարտեալներէն մէկը Հայ գիտնական մըն էր, պրոֆ. Օրբելի:

Ամերիկացի գիտնական մը, Հերպերթ Միւլլըր, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած էր 1946ին, բողոքեց այս յանդիմանութեանց եւ պաշտօնանկութեանց դէմ, մասնաւորապէս յիշելով Օրբելիի եւ Շմալհաուզընի անունները: Եւ հրաժարեցաւ Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիայի անդամակցութենէն, չհանդուրժելով որ «պոլիտիկոսներ ազդեն գիտական գործունէութեան վրայ»: Իր կարծիքով, խորհրդային գիտութեան ձգտումն է քաղաքական նպատակներու ծառայել»:

Գիտութեանց Ակադեմիան անմիջապէս պատասխանեց այս մեղադրանքին, գիտութեան թըշնամի հռչակելով ամերիկացի գիտնականը: Դիտել տալէ վերջ թէ պրոֆ. Միւլլըր «գիտութեան եւ ճշմարտութեան շահերէն չառաջնորդուիր», Մոսկուայի Ակադեմիան կը յայտարարէ.

— «Խորհրդային գիտնականները համոզուած են թէ չկայ եւ չի կրնար ըլլալ գիտութիւն առանց քաղաքականութեան»:

Ամերիկացի գիտնականը գրած էր նաեւ թէ Միչուրինի տեսութիւնը, որուն պաշտպանը կը հանդիսանայ Լիսինկօ, էապէս ցեղային ծագում ունի: Ակադեմիան ուժգնօրէն ժխտելով այս վերագրումը, կ՚ըսէ թէ Մ. Նահանգներն են որ ցեղային տեսութիւններ կը քարոզեն եւ ոչ թէ Խ. Միութիւնը: «Միչուրինի կենսաբանութիւնը չէ, այլ Մորկընի ծննդաբանութիւնն է որ լայնօրէն կ՚օգտագործուի յետադիմականներու կողմէ, ցեղային տեսութեանց համար: Այդ ճամբան բռնած էր Ֆաշական Գերմանիան, եւ այժմ նոյն ճամբուն կը հետեւի Ամերիկան»:

Մէկ խօսքով, ամերիկացի գիտնականն ալ սեւ ցանկը կ՚անցնի, իբրեւ «ցեղապաշտ եւ յետադիմական՝ գիտութեան մէջ»:

Ակադեմիային պատասխան – յայտարարութիւնը աւելի յառաջ երթալով, կ՚ըսէ.

— «Զարմանալի է որ պրոֆ. Միւլլըր կ՚ըմբոստանայ ոչ թէ գիտութեան յետադիմականներուն չահագործման դէմ՝ ամերիկացի աշխարհակալներու կողմէ, զանգուածօրէն բնաջնջելու համար մարդկային կեանքեր եւ մշակոյթի արժէքներ, այլ Միչուրինի կենսաբանական տեսութեան դէմ, որուն նպատակն է արագօրէն զարկ տալ ազգային բարօրութեան: Միւլլըր այսպէս արժանացաւ Մ. Նահանգներու բոլոր յետադիմական ուժերուն խանդավառութեան եւ երախտագիտութեան: Գիտութեանց Ակադեմիան առանց վիշտի կը բաժնուի իր նախկին անդամէն, որ անցած է գիտութեան յառաջդիմութեան թշնամիներուն, խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան թշնամիներուն շարքը»:

Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիային համար «դրամատիրական երկիրներու քաղքենի դասը գիտական հետազօտութիւնները կը ստորադասէ իր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏՈՐՈՍ

Անդին խումբ մը հինգ վեց երիտասարդներու, Թորոսի եւ հետեւաբար Եփիմէի վրայ կը խօսէին շատ կամաց եւ գաղտագողի. մէկ երկուքը կը կարծէին թէ յոյն պատանի մըն էր որ ընկերացեր էր Իշխանին, իսկ աւելի խորագէտները կը պնդէին թէ կին էր. իսկ ուրիշներ թէ՝ Թորոսի կինն էր, եւ իրենց անժխտելի փաստ կըցուցնէին Բարկէնի պէս խիստ մարդու մը անոր ըրած պատիւն ու պատկառանքը, եւ թէ ի՞նչպէս անոր կապոցը Բարկէն զգուշութեամբ իր ուսէն չէր բաժներ:

Կային նաեւ քանի մը երիտասարդներ նաւաստիներէն որ բոլոր գիշերը անքուն՝ ծառերու շուքին տակ դալարի վրայ ահագնաձայն կը խորդային՝ ծովուն վրայէն փչած կենդանացուցիչ հովին տուած քնքշիկին:

Իսկ Թորոս՝ Սարգսին, Կոստանդինին եւ Վարդապետին հետ կը խորհրդակցէր իրենց հետեւելիք ճամբուն վրայ. եւ որոշեցին Սարգսի խոր – հուրդին հետեւիլ, գիշերով՝ մութին ճամբայ չըլնել, այլ ցերեկուան եւ արեւի լոյսով շարունակել ընթացքը. ուստի առանց ուշանալու ճամբայ ելան, երբ արեւը սկսած էր դեռ նոր խոնարհիլ, ձայնտուին տղաքներուն, խումբը կազմեցին կանոնով՝ կազդուրուած եւ ոգեւորուած ճամբայ ինկան:

Թէպէտ ժայռ եւ անտառ պակաս չէր, բայց ոչ երբեք անցեալին կրնար համեմատել, առուակներ՝ որ երբեմն դէպի ծով կ՚երկննային. գեղեցիկ ծովափէ աւազուտ մը իրենց ճամբան կը կազմէին:

Լամոսի բերդին հեռուէն շրջան մը տուին, որուն սակաւաթիւ բերդապահները ոչ թշնամութեան ցոյց եւ ոչ կեանքի նշան տուին, եւ մեր խումբը մտաւ թաւ անտառի մը մէջ ուր դարաւոր ծառեր իրենց հովանին խաղաղ լռութեան մը վրայ կը տարածէին:

Սրընթաց վտակ մը անտառը կը կտրէր եւ երբ ջուրին ընթացքին հետեւելով կարաւանը վերելաւ բլուրին գլուխը՝ նմանեցաւ անտառ մը գայն կը պատէր եւ Սարգսին պահապանը իր ճերմակ դրօշակը ձեռքը գիրենք դիմաւորեց:

Ան գիշերը ճամբաներուն պահապաններ դըրուելէն վերջ հանգիստ քնացան պայծառ երկինքի տակ եւ առաւօտուն կանուխ կ՚ելլէին ճամբայ, եւ դեռ արեւը չելած Պոմպէուպօլսոյ աւերակներն եւ ծովը աջ կողմը ձգելով Տորոսի գօտիներէն անբաժան կը ջանային անցնիլ անծանօթ Լամբրոնի բերդին քովէն ուր գիտէին թէ լաւ հսկողութիւն եւ պահպանութիւն կար ճանապարհներուն:

ՇԱՐ ՆԱՑ

նպատակներուն, — հարստացման, բանուորական զանգուածներու հարստահարութեան եւ ժողովրդապետութեան ոչնչացման »:

Ուրեմն, ճակատամարտը կը շարունակուի ոչ միայն քաղաքական եւ տնտեսական, այլեւ գիտական գետնի վրայ: Խ. Միութիւնը կը յաւակնի ուահահորդ, առաջնորդ հանդիսանալ նաեւ գի-տութեան, ինչպէս գրականութեան եւ արուեստներու մէջ:

Ո՛վ որ կը համարձակի չեղիլ իրենց այս կամ այն տեսութենէն, կամ հակառակիլ յանուն գիտութեան եւ մտքի ազատութեան, կ'անցնի սեւ ցանկը, ի՛նչ հանգամանք ալ ունենայ:

Բանաձեւը պատրաստ է, կարճ եւ ազդու, — « Չկայ գիտութիւն (կամ արուեստ եւ գրականութիւն), առանց քաղաքականութեան» :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ վերջին ընդհ. ժողովին առթիւ շատ յոռետես կարծիքներ կը յայտնեն երեք անգլիացի նախարարներ, երկուքը նախկին, մէկը ներկայ: Երեքն ալ խորապէս յուսախաբ եղած են արդիւնքէն, եւ սեւ կը տեսնեն պատկերը, մանաւանդ որ, արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ բացուած պայքարը ոչ միայն չմեղմացաւ, այլեւ աւելի սաստկացաւ, իբրեւ հետեւանք Ազգաժողովին վիճաբանութեանց:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ պաշտպանութեան ծրագրուած դաշինքով, Ֆրանսայի գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պաշտպանել արեւելեան սահմանագլուխը, ինչպէս յայտարարեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, իրաւասու յանձնաժողովին առջեւ: Այս առթիւ չէշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելցնել Ֆրանսայի օդանաւային ուժերը: Բանակցութիւններ կը կատարուին, նոր օդանաւեր գնելու կամ շինելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պետական կազմակերպութեան մասին նոր ժողով մը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, յառաջիկայ յունուարին, մասնակցութեամբ վեց պետութեանց: Կը յուսացուէր մինչեւ 1949 յունուար կազմել գերման կառավարութիւնը, բայց համաձայնութիւն գոյացած չէ տակաւին, ոչ ծրագրուած սահմանադրութեան, ոչ ալ հաշտութեան դաշնագրի մասին:

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային անթելի երկու ձողերուն քանդումը ջերմապէս շնորհաւորեց ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, հետեւեալ յայտարարութեամբ.— «Երախտապարտ եմ Ֆրանսացիներուն որ նախաձեռնարկ եղան անհետացնելու իրական վտանգ մը մեր օդաչուներուն համար»: Իսկ Ռուսերը կատղած են: Պաշտօնական բողոքագիրը որեւէ սպառնագիր չի պարունակեր, բայց խորհրդային թերթերը եւ անթելը կրակ կը մաղեն Ֆրանսացի զօրավարին վրայ եւ սովորական լուտանքները կը տեղան Ֆրանսայի դէմ: Խորհրդային բանակին թերթը կ'ազդարարէ.— « Այս բարբարոսական քանդումը պիտի արձանագրուի վաղուան հաշիւներուն մէջ, բոլոր անհրաժեշտ հետեւանքներով »:

ՍԹԵՐԼԻՆԸ 1650 ֆրանքի բարձրացաւ Փարիզի սեւ շուկային վրայ, ուրբաթ օր, կոտրելով նախորդ օրուան մրցանիշը, 1600: Յետոյ իջաւ 1625ի: Տոլարը կ'արժէր 535—540 ֆրանք (Եչ. 545), իսկ զուիցերիական ֆրանքը 131—132 (նախապէս 133):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը կրկին ազդարարութիւններ ուղղեց, դիտել տալով թէ Անգլիա, Հոլանտա եւ Պելժիա չարաչար գործածեր են Մարշըլի ծրագրին համաձայն եղած օգնութիւնը, իրենց ստացած ալիւմինիումը ծախելով Մ. Նահանգներուն մէջ:

400 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, հարիւրաւորներ ծանրապէս վիրաւորուեցան Պրազիլիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք ահռելի փոթորիկներու եւ հեղեղներու:

34.000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ համայնավար չաբաթաթերթ մը, La Défense, ամբաստանուած ըլլալով թէ սուտ ուրեր տպած եւ անուարկութիւն կատարած է Պ. Պ. Ռոպէռ Շումանի եւ Ժիւլ Մոքի դէմ (արտաքին եւ ներքին նախարարներ):

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճը կազմուեցաւ վարչապետութեամբ Խալիտ էլ Ազէմի, դեսպան Փարիզի: Անդամները անկախ մասնագէտներ են: Ժողովրդական եւ ազգայնական կուսակցութիւնները չեն մասնակցիր դահլիճին:

ԱՒԱԶԱԿ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ, ուրիշ մը ձերբակալուեցաւ Լանյիի մէջ (Փարիզ), երբ կը փորձէին աւարի տալ նպարատուն մը: Իններորդ անգամն է որ յարձակում կը կատարուի այդ հաստատութեան վրայ: Ոստիկան մըն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Յունուար 9ին, Իսիի Խրիմեան Ակումբին մէջ:
Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է մանուկներու համար տօնածառ մը՝ ..., Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւրասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը: Տղոց պիտի բաժնուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ: Մուտքը ազատ է:

Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է առթիւ տօնածառ մը սարքած է դպրոցի մանուկներու համար: Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւրասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը: Տղոց պիտի բաժնուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ: Մուտքը ազատ է:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ
Մարսէյլ, CASA D'ITALIAի մէջ, Փետրուար 26ին, նոր ու ճոխ յայտագրով: Տոմսերը ստանալ երգիչ անդամներէն:

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21ԻՆ ԵՒ 28ԻՆ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լէյլա Պեգտիւան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏՍԱՅԻ կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Կ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ անոնց ընտանեկան պարագաներուն:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԳԱՐԶՈՒ - CARZOU

GALERIE DROUANT - DAVID 52 Fg. St. Honoré
Մինչեւ Դեկտեմբեր 24: Բաց է ամէն օր բացի կիրակիէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Ազնիւ Կօշկարեան: Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ն. Խաչիկեան.— Ձեր պատասխանը կարգադրեցէք Վ. Հիւսեանի հետ:

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Ղազարոֆ եւ զաւակները, Բարունակ, Անահիտ եւ Սիրվարդ, Տէր եւ Տիկին Փափազեան եւ զաւակները, Անահիտ եւ Սարգիս: Տիկին Մարիամ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Ստեփանեան (Պաթում), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, փեսին, քեռայրին ու ազգականին

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 137 Ave. d'Italie:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Կարապետ Պօզօղլանեան (Եոզկաթի Թէքքէ մահալէսիէն) 43 տարեկան որ մեկնած է տունէն 23 տարիէ ի վեր եւ մէկ անգամ լուր առնուած է իրմէ 16 տարի առաջ: Տեղեկացնել ծնողքին Z. Bozoghlanian, Guedik Pacha, Kaderga, Hamam sokak N. 53, Istambol (Turquie):

LA MÉDITERRANÉENNE
2 Rue de la Grange Batelière, Paris
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ ԱՐԵՒԵԼՔՑԻՆԵՐՈՒՆ
Maison CHRISTOU

Շատ հաճելի միջավայր մը, գեղեցիկ սրահներ պատշգամներով, արեւելեան համադամ կերակուրներ, օղի եւ աղանդեր:
Հեռաձայն PRO. 03-98

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ, Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն:
Հեռ. C. 02-43 18 Marché des Capucins

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ ենթակոմիտէները եւ խումբերը.—

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն երկուշաբթի 20 Դեկտ. իրիկուն ժամը 8.30ին:

ԽԱԺԱԿ (Լասիոթա) կիրակի 19 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջակայ մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները երկուշաբթի Դեկտ. 20ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8rue Danton, métro Odéon եւ St. Michel: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի անդամները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՏՕՆԱԾԱՌ – ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկներու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կլթական մարմին եւ դպրոցի աշակերտութեան:

26 Դեկտեմբեր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողներն ու Տէսինի հայ հասարակութիւնը:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ առանձին յայտագրով: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie, PARIS
Կիրակի 19 Դեկտեմբեր ժամը 14.30ին

1948 ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ 1948

ՀԱՄԵՐԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ
«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ (80 հոգի)
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
Մեներգով եւ դաշնակով կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ և ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Յայտագրին մաս կը կազմեն հետեւեալ հեղինակները Կոմիտաս, Գրիգոր Սիւնի, Գուրգէն Ալէմշահ, Արամ Խաչատուրեան, Սարգիս Բարխուդարեան եւ Արա Պարթեւեան իր ութ նոր գործերով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կօշիկ շինող լաւ գործաւորներ, ՎԻԼԺՈՒԻՖ աշխատելու համար, լաւ վճարում, Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻՆ ամէն օր կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Tél. Opéra 01-08:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ (FEMME DE MÉNAGE) Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Այր ու կնոջմէ մը միայն բաղկացած հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար, 30—40 տարեկան, գործունեայ հայ կնոջ մը պէտք կայ: Դիմել Mme. MARED, 149 rue de Montmartre Paris (2):

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS
Ռ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ
10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, Հեռաձայն Cen. 36-54

Ճոխ մթերք զուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ցուցով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենանք, եթէ արդէն եղած չէ: Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել

Պ. Կրօարկ Ալեաճի

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ – ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord
Հեռաձայն TRU. 02-20

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 21 Décembre 1948 Երեքշաբթի 21 ԴԵԿՏԵՄԲ․

ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5725–Նոր շրջան թիւ 1136

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր․

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՒՄԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Ազգաժողովը նոր փակեց դուռները, Փարիզի մէջ, եւ ահա վայրերան կանչեր․

— Ի՞նչ օգուտ այս կազմակերպութենէն, երբ ոչ թէ 58, այլ հինգ ազգեր անգամ իրար չեն հասկնար…

Հոգին վառած մահկանացու մըն ալ բառախաղ մը փորձելով, կ'առաջարկէ ՄԱԿի Փարիզի ժողովատեղին կոչել Palais de Chagrin (Վշտի պալատ, փոխանակ Palais de Chaillotի) ։

Ամէնէն յոռետեսները իրենք՝ երէկուան կամ այսօրուան վարիչներն են․— Նախարար, զօրավար, դատախազ, երեսփոխան, ծերակուտական, կամ դրոց – բրոց ։

Ինչպէս կ'երեւայ, ժողովուրդներու առողջ բնազդը՝ սրատեսութիւնը այնքան ազդած է իրենց վրայ որ, չեն կրնար պարտկել իրենց մեղքերը ։

Ո՜րքան պերճախօս վկայութիւններ՝ միջազգային մամուլին մէջ։ Մանաւանդ անգլեւսաքսոն աւերուն վրայ ։

Այսպէս, Մեծն Բրիտանիոյ ընդհ․ դատախազը, Սըր Հարթլի Շոքրոս, որ գործօն դեր կատարեց Նիւրընպէրկի դատավարութեան ինչպէս Ազգաժողովի Գ․ Նստաշրջանին մէջ, անցեալ շաբթու ճառ մը խօսելով, կը խոստովանէր թէ Ազգաժողովը փոխանակ մեղմացնելու, աւելի սաստկացուց յարաբերութեանց լարումը արեւմուտքի եւ արեւելքի միջեւ ։

— «Պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիմ թէ ընդհ․ ժողովին եւ Ապահովութեան Խորհուրդին կատարած գործը կատարեալ յուսախաբութեան յանգած է մինչեւ այսօր։ Ընդհ․ ժողովը ռազմադաշտ մը դարձաւ պաղ (անզէն) պատերազմի»։

Այս առթիւ յայտնութիւն մը՝ իբրեւ պատգամաւոր ՄԱԿի Քաղաքական յանձնաժողովին ։

— « Կատարեալ կեղծիք էր Խ․ Միութեան զինաթափութեան առաջարկը (մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատել հինգ մեծ պետութեանց բանակները եւ սպառազինութիւնները)։

— « Եթէ այդ առաջարկը քուէարկուէր, Եւրոպան ամբողջովին Ռուսիոյ տիրապետութեան տակ պիտի դրուէր, ենթակայ անոր քմայքին։ Մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատելով մեծ պետութեանց զինեալ ուժերը, Ռուսաստան պիտի ունենար 2.700.000 զինուոր, Մեծն Բրիտանիա՝ միայն 520 հազար։ Ձեմ գիտեր թէ երբ եւ իցէ աւելի անպատկառ խաբէութիւն մը ներկայացուա՞ծ է որեւէ միջազգային ժողովի մէջ»։

Շատ աւելի յոռետես կ'երեւայ նախկին նախարար մը, Տաֆ Քուփըր, Փարիզի բրիտանական նախորդ դեսպանը ։

Ան ալ, մասնաւոր յօդուածի մէջ բաղդատելով Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, կը խոստովանի թէ ճիշդ է որ առաջինը ձախողեցաւ թշուառօրէն, բայց «անհուն առաւելութիւններ ունէր ՄԱԿին վրայ»։

— Անոր անդամակից ազգերը անկեղծօրէն խաղաղութիւն կ'ուզէին, եւ մեծ վստահութիւն ունէին իրարու վրայ։ «Ժընեւի մթնոլորտ » մը կար։ Մինչդեռ, ատելութիւնը, երկիւղը եւ կասկածամտութիւնը մթագնեցին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան բոլոր ժողովները, եւ Լէյք Սըքսէսի (Նիւ Եորք) մթնոլորտը ձախողանք մը եղաւ սկիզբէն իսկ »։

Ուրիշ վերլուծումներ ալ կատարելէ վերջ, անգլիացի դիւանագէտը կ'եզրակացնէ թէ ՄԱԿը բոլորովին ձախողեցաւ իր հիմնական նպատակին մէջ․— դառնալ մեքենայ մը որուն շնորհիւ ազգերը սորվին աւելի լաւ ճանչնալ իրար եւ բարեկամաբար կարգադրել տեսակէտներու եւ շահերու այն ընդհարումները որ ի վերջոյ պատերազմի կը յանգին ։

Ցոյս կա՞յ որ յաջողի ապագային։

Սըր Տ․ Քուփըր առոր ալ չի հաւատար։ Կը թուի թէ նոյնիսկ աւելորդ կը սեպէ Ազգաժողովը։ Բայց, առ այժմ դժուար գտնելով ջնջել «այս բազմածախս, անօգուտ եւ վտանգաւոր պերճանքը», կ'առաջարկէ հանդստեան կոչել զայն առժամապէս։ «Ցետաձգենք յաջորդ նստաշրջանը, մինչեւ որ կացութիւնը բարւոքի, եւ թող դիւանագէտները մտերմաբար հարթեն փշոտ խնդիրները»։

Յուսախաբութիւն մըն ալ այն որ ՄԱԿը «ակռայ» չունի, որպէսզի կարենայ պարտադրել իր կամքը։ Ինչպէս չունէր լուսահոգի Ազգերու Դաշնակցութիւնը ։

Եւ տնտեսական յարաճուն դժնդակութիւն ։ Շ․

Նոյ. 29 եւ էջմիածնի օրացոյցը

Նոյեմբեր 29ի տօնակատարութեան համար Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ պատահած անկարգութեանց առթիւ, «Յուսաբեր» ուշադրութեան կը յանձնէ հետեւեալ պարագան․—

Մայր Աթոռի «Օրացոյց»ներէն ո՞ր մէկուն մէջ — ո՞ր թուականի եւ ո՞ր էջին վրայ — գրուած է, թէ Նոյ․ 29ը «ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆ» մըն է…

Ահա մեր առջեւն է Մայր Աթոռի 1946ի «Օրացոյց»ը, ուր, «Շարժական տօներ եւ միջոցներ» խորագրին տակ, 26 ազգային տօներ նշանակուած են, սակայն այդ տօներուն մէջ ՉԿԱՅ Նոյ․ 29…

Ահա նոյն Աթոռի 1947ի «Օրացոյց»ը, ուր, «Եկեղեցական տօներ» խորագրին տակ, նշանակուած են 7 տօներ, իսկ «Ազգային տօներ» խորագրին տակ՝ 5 տօներ, սակայն հոն եւս Նոյեմբեր 29 ՉԿԱՅ…

Եւ ահա, վերջապէս, 1948ի «Օրացոյց»ը, ուր «ՏՕՆՔ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՔ» խորագրին տակ նշանակուած են 16 տօներ, բայց ուր, սակայն, վերստին ՉԿԱՅ Նոյեմբեր 29…

Եթէ Նոյեմբեր 29ը «դպրոցական տօն» պէտք է նկատել եւ այդ օրը վարժարանները գաղթաշխարհի մէջ պէտք է գոցել, ինչո՞ւ այդ տօնը Մայր Աթոռի 1948ի «Օրացոյց»ի «ՏՕՆՔ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՔ»ի մէջ նշանակուած չէ…

Ինչո՞ւ այդ ցանկէն դուրս հանուած է…

Ո՞ւր է այս «գաղտնիք»ին բանալին..

★ «Հայաստանեաց» շաբաթաթերթ մը, « Զահակիր» (Գահիրէ), որ ամէն առիթէ կ'օգտուի քար մը գլորելու համար Դաշնակցութեան դէմ, հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէ վերջին թիւին մէջ (29 Նոյեմբեր)․—

«Իրական խաղաղութիւնը այս գաղութին մէջ «կը ստեղծուի երբ թէ՛ Նոյեմբեր 29ին եւ թէ՛ Մայիս 28ին, Առաջնորդարանն ու վարժարանները փակ ըլլան»։ Որովհետեւ, ինչպէս բսած է Ազգ․ իշխանութեան մէկ կարեւոր անդամը, Մայիս 28ը Հայ Պետութեան ԾՆՈՒՆԴՆ է, իսկ անոր Խաչելութենէն ու թաղումէն ետք՝ Նոյեմբեր 29ը Հայ Պետութեան ԶԱՏԻԿՆ է (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ)։ Պէտք է յարգենք Հայ Պետութեան թէ ԾՆՈՒՆԴԸ եւ թէ ԶԱՏԻԿԸ, առանց կուսակցականացնելու զանոնք եւ առանց կիրքերու անձնատուր ըլլալու ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ դաշնագիրը կնքելու համար Խ․ Միութիւնն ալ հաւանութիւն յայտնեց։ Ուրեմն Չորս Մեծերը — Անգլիա, Ֆրանսա, Խ․ Միութիւնը եւ Մ․ Նահանգները անյապաղ պիտի վերսկսին բանակցութիւնները, որոնք խզուած էին անցեալ Մայիսին։ Գլխաւոր պատճառներէն մէկն այն էր որ Եուկոսլաւիա ընդարձակ հողամաս մը եւ միլիոնաւոր տոլար հատուցում կը պահանջէր, կռնակը տուած Խ․ Միութեան։ Հիմա որ մարէշալ Թիթօ ինկած է Մոսկուայի աչքէն, կացութիւնը փոխուած կը համարուի ։

ՊԵՐԼԻՆԻ շրջակայ գիւղերէն Շթոլփէ, որ 1945 Հոկտեմբեր 29ին Ֆրանսացիներուն յանձնուած էր Ռուսերուն կողմէ, օդակայան մը շինելու համար, խորհրդային իշխանութեանց վերադարձեցաւ, իբր եւ հատուցում անթելի երկու ձողերու քանդումին։ Այս գործողութիւնը անհուղողի մատնեց հազար գերման գիւղացիներ, որոնք իրենց տուներուն մէջ փակուեցան կիրակի օր, սպասելով խորհրդային զինուորներու ժամանումին։ Վախին պատճառը այն է որ ամէնքն ալ համայնավարներու դէմ քուէարկած էին, քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց 1.100.000 պետական պաշտօնեաներու, որպէսզի չհնազանդին համայնավարներու հրահանգին, 24 ժամ գործադուլ յայտարարելով։ «Ժողովուրդը մի պատժէք ծնունդէն քանի մը օր առաջ» ։— Արտաքին նախարարը, Կոմս Սֆորցա, Քան (Ֆրանսա) եկաւ, տեսակցելու համար իր ֆրանսացի պաշտօնակցին հետ։ Խորհրդակցութիւնը պիտի տեւէ երկու օր ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ պատերազմը վերջացած է եւ հրէական պետութիւնը ամրապէս հաստատուած, յայտարարեց ՄԱԿի միջնորդը, Նիւ Եորքի մէջ։ Իր կարծիքով բարւոք յարաբերութիւններ պիտի հաստատուին արաբական Պաղեստինի եւ Իսրայէլի միջեւ ։

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ ԺՈՂՈՎ, ՄԻՆՉԵՒ ԵՇ․ ԱՌՏՈՒ

Ազգ․ ժողովը երէկ սկսաւ քննել 1949ի ելմտացոյցը, որու մասին լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդեն եօթը տեղեկաբերներ, իսկ ճառեր պիտի խօսին 30 երեսփոխաններ ։ Վիճաբանութիւնները պիտի շարունակուին գիշեր ցերեկ, վերջանալով հինգշաբթի առտու ժամը 6ին, որպէսզի կարելի ըլլայ քուէարկել տօնական օրերէն առաջ։ Վարչապետը ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ ։

Ինչպէս հաղորդած էինք, ելմտական յանձնաժողովը մերժեց 10 հարիւր յաւելումը՝ բոլոր տուրքերուն վրայ։ Ուրեմն կառավարութիւնը հարկադրուած է ուրիշ միջոցներով ճարել 45—65 միլիառ ֆրանքի բացը։

Տուրքերու յաւելման դէմ են թէ աջակողմեան եւ թէ ձախակողմեան երեսփոխաններ։ Բուռն քննադատութիւններ կը սպասուին երկու կողմէն ալ։ Կառավարութիւնը մասնաւորապէս կը մեղադրուի թէ բաւարար խնայողութիւններ չէ կատարած։ Այս տարուան սկիզբը կառավարութիւնը յանձն առաւ արձակել 150.000 պետական պաշտօնեաներ, բայց իրականին մէջ հազիւ 20.000 հոգի կրցաւ ճամբել, եւ ջնջեց 50.000 պետական պաշտօններ որոնք բաց կը մնային արդէն։

Մարշըլի ծրագրով ստանձնած յանձնառութիւնները կատարելու համար, կառավարութիւնը հարկադրուած է ոչ միայն հաւասարակշռել 1949ի ելմտացոյցը, 1250 միլիառ ֆրանք (200 միլիառ աւելի՝ անցեալ տարուան վրայ), այլեւ գումարներ ճարել ճարտարարգործութեան արդիացման եւ ուրիշ բարւոքումներու համար, որպէսզի Ֆրանսա այլեւս պէտք չունենայ ամերիկեան օժանդակութեան՝ մինչեւ 1952—53։ Կառավարութիւնը կ'ուզէր այդ գումարներուն մէկ մասը ճարել 10 % աւելցնելով տուրքերը, բայց ելմտական յանձնաժողովը մերժեց ։

Բուն ճառախօսներէն զատ, պիտի արտայայտուին հին ու նոր նախարարներ (ելմտական) եւ խմբակցութեանց պետերը։ Մէկ վայրկեան յատկացուած է ամէն խմբակցութեան իւրաքանչիւր անդամին համար։ Ուրեմն համայնավարները պիտի ունենան 183 վայրկեան։ Նկատի առնելով իրենց խմբակցութեանց փոքրութիւնը, նախկին նախարարներ Փոլ Ռէնօ 25, իսկ Ռընէ Փլէվէն միայն 14 վայրկեան պիտի կրնան խօսիլ։

Ընդհանուր վիճաբանութիւնները հինգշաբթի առտու աւարտելէ վերջ, Ծնունդին դադար առնելով, ժողովը անընդհատ պիտի շարունակէ ելմտացոյցին մանրամասնութեանց քննութիւնը։ Ամբողջ նախահաշիւը երկու ժողովներուն կողմէ քուէարկուած պէտք է ըլլայ Դեկտ․ 31ի կէս գիշերին ։

Պատերազմ Հոլանտական Հնդկաստանի մէջ

Ինտոնեզիոյ (Հոլանտական Հնդկաստան) հոլանտական զօրքը կիրակի օր անակնկալ արշաւանք մը կատարելով, գրաւեց հանրապետութեան մայրաքաղաքը՝ Ճոկճաքարթա, ձերբակալեց նախագահը՝ Տոքթ․ Սոքարնօ, վարչապետը՝ Տոքթ․ Հաթթա եւ նախկին վարչապետը՝ Սուլթան Շահրիր, ուրիշ 14 վարիչներու հետ ։

Ինչպէս կը հաղորդէ հեռագիրը, առաջին յարձակումը կատարեցին անկարգելներով փոխադրուած զինուորներ։ Յետոյ հոլանտական ուրիշ զօրամասեր, առաջնորդութեամբ ամերիկեան հրասայլերու եւ ընդ հովանեաւ որսկան եւ ռմբաձիգ օդանաւերու անցան Միացեալ Ազգերու նշանակած զինադուլի սահմանագիծը, կեդրոնական եւ արեւելեան Ճավայի մէջ, իսկ նաւազներ ցամաք ելան արեւելեան ծովեզերքին վրայ եւ Սումաթրայի մէջ։

Գործողութեանց բոլոր լուրերը հոլանտական աղբիւրէ կը բխին։ Թէ քաղաքական եւ թէ զինուորական գրաքննութիւն հաստատուած է մամուլին վրայ։ Հոլանտական հրամանատարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, բայց կը մերժէ մանրամասնութիւններ հաղորդել ։

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ ձերբակալուած վարիչները առժամապէս պիտի արգելափակուին նախագահական պալատին մէջ։ Իրազեկներու կարծիքով, այս ձերբակալութիւնը կրնայ ջլատիչ ազդեցութիւն գործել․ բայց որովհետեւ տեղացիները վարժուած են հրոսակային կռիւներու, աւելի հաւանական է երկարատեւ դիմադրութիւն մը, քան վերջնական փլուզում ։

Հոլանտացիները աւելի քան 125.000 սպառազէն զինուորներ ունին, Տեղացիները բաղդատաբար տկար են, թէ մարզանքով եւ թէ սպառազինութեամբ ։

Հոլանտական հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ զօրքը այս գործողութիւնները կը կատարէ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու հա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ԵՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.

ԽՄԲ.— Այս յօդուածաշարքին հրատարակութիւնը յապաղեցաւ կամքէ անկախ պատճառներով.—

Ինչպէս ասացինք, Հայ ժողովուրդին դէպի քրիստոնէութիւն դարձը տեղի ունեցաւ անարիւն յեղափոխութեամբ: Սրա պատճառը պիտի համարել այն կարեւոր ու ուշագրաւ պարագան, որ նա, իր նկարագրի էութեամբ, կռապաշտ–արեւապաշտ լինելով հանդերձ, վաղուց արդէն ընտելացած ու գործադրելիս է եղել «Բարի արարէք ատելեաց ձերոց» առածը.— մեծագոյն իմաստը մարդկային կեանքի, ուստի եւ ոչ մի առանձին ճիգ ու դժուարութիւն պէտք չէին նրան այդ գաղափարը պաշտօնապէս ընդունելու ու գործադրելու համար:

Մեր այս բոլոր ասածների լաւագոյն ապացոյցն է Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը: Մեր պատմութեան մէջ չկայ եւ ոչ մի յիշատակութիւն մարդկային — գերիների — զոհաբերութիւնների վայրագ ու անագորոյն սովորութեան մասին, որ, ըստ իտալացի պրոֆ. Nogaraի, գոյութիւն է ունեցել էտրուսկ– Հռովմայեցիների եւ Յոյների մօտ: Նոյն Նոգարան, չքմեղացնելու համար իւրայինները, համարում է թէ դա յատուկ է եղել բոլոր նախնական ցեղերին, առանց իր այդ վարկածը փաստերով եւ օրինակներով հաստատելու:

Մենք չենք ունեցել հազարաւոր մարդկանց աչքերը փորելու դաժան սովորութիւնը, ոչ էլ գերի վերցրած թշնամիները մորթազերծ անելու սահմռկեցուցիչ վայրենութիւնը, որպիսիք անգութ Ասորեստանի ինքնուրոյն «առաքինութիւններն» էին:

Չենք ունեցել հազարաւոր մարդկանց ցից հանելու անտրակելի դաժան սովորութիւնը, որոնցից մինը, ի թիւս այլոց, տեղի ունեցաւ 530 թ. Պարսից մեծ թագաւոր Խոսրով Անուշիրվանի օրով ու հրամանով, երբ մի գիշերուան մէջ տասն հազար մարդ այդ սոսկալի մահով տանջամահ եղան Ատրպատականում:

Չենք ունեցել հազարաւոր մարդկանց խաչ հանելը ըստ Հռովմայեցի զօրավար Կրասոսի որ 71 թ. (Ն. Ք.) Սպարտակուսի գլխաւորութեամբ տեղի ունեցած ապստամբութիւնը զսպելուց վերջ: Իր այդ յաղթութիւնը փառաբանելու ու իր մուտքը Հռովմ հանդիսաւոր դարձնելու եւ միաժամանակ ստրուկները խրատած լինելու համար (!!!), իր ճանապարհին, ամէն մի կողմից, 3000ական մարդ էր խաչել տուել, մէկը միւսից յիսուն մեթրի վրայ...

Չենք ունեցել կենդանի մարդկանց ողջակիզումները, սպանելիտալական — գլխաւորապէս սպանիական — հաւատաքննութեան խարոյկները իրենց անթիւ ու անհամար զոհերով՝ իրենց հաւատքին համար եւ որոնց անառակ գոյութիւնը վերացաւ Նափոլէոնի հրամանով 1808 թ. միայն:

Չենք ունեցել տասնեակ տեսակ, մէկը միւսից աւելի սոսկալի ու տանջալից, մահարիթ դժոխային գործիքներով դարեր շարունակ մահացրուած հազարաւոր զոհերը, ոչ ալ այն դաժան ու վայրագ ստրկատիրական — ճորտատիրական կարգերը, ուր ապրեցան երկար դարեր եւ Հռովմայեցիք եւ Յոյները եւ եւրոպական այլեւայլ ժողովուրդներ իրենց jus prime noctiներով (առաջին գիշերուան իրաւունքը) եւ «կողոպուտը ամօթ բան չէ, քանի որ դա կատարում են լաւագոյնները երկրիս»:

Չենք ունեցել քաղաքակիրթ Հռովմի դարերի ընթացքում սովորութիւն դարձրած սուսերամարտիկների կրկէսներում մէկզմէկու յօշոտելու կամ վայրի գազաններին լափ դարձնելու վայրագ ու տմարդի սովորութիւնը, «քաղաքակիրթ» Հռովմի ժողովուրդը զուարճացնելու համար: Այդ մահակիր եւ թշուառ սուսերամարտիկները, իրենց վախճանի վերջին հանդրուանում, կեսարների մօտից անցնելուց, Ave, Cesar, morituri te salutant — Ապրես, Կեսար, մահուան ընդ առաջ գացողները ողջունում են քեզ — մահասարսուռ բառերն էին շշնչում իրենց անարիւն ու մահաշունչ շրթունքներով...

Մեր պատմութեան մէջ չկան «քաղաքակիրթ» Եւրոպացիների բազմապիսի ձեւերը, Ամերիկայի նախաբնիկները ի չիք դարձնելու... ոչ ալ մինչեւ 1865 թ. նոյն Եւրոպացիների դարեր շարունակ օրինաւոր ու բնական դարձրած գերեվաճառութիւնը, երբ նրանք Աֆրիկէի սեւամորթները, որսալով ու négrier կոչուած յատուկ նաւերը լեցնելով, տանում հասցնում էին Ամերիկա ու այնտեղ, իբրեւ գրաստներ, վաճառքի հանում, սակարկում, իրենց նման քաղաքակիրթ ու ազատ Եւրոպ–Ամերիկացիներին... Ոչ ալ իրենց հետեւելու ու տեղափոխելու անկարող դարձած ծեր ծնողները փայտէ թակերով մեռցնելու դաժան սովորութիւնը որի կենդանի վկաներն են շուէտական թանգարաններում, ցոյց դրուած բազմաթիւ նմոյշները այդ փայտէ թակերի... Եւ այսպէս անվերջ..., որոնց եւ մի հազարերորդը չէ կարող գտնել ու ցոյց տալ, Հայ ժողովրդի 2500—3000 տարուան պատմական կեանքի ամբողջ ընթացքում, ամէնից բծախնդիր, խստապահանջ ու հայատեաց օտար պատմաբանն անգամ:

Այս ամէնուն վրայ կարելի էր աւելացնել «Յառաջ»ի Նոյեմբեր 18ի համարին մէջ երեւցած տեղեկութիւնը.— «Սկովտիոյ մէջ դեռ նոր ջնջուեցաւ հին օրէնք մը, որուն համաձայն, իբրեւ մահապատիժ, մարդիկ ձիու ոտքէն կը կապէին եւ կը քաշկռտէին..»: Այդպիսի պատիժով մը մահացրեց Գրիգոր Լուսաւորչի թոռը՝ Գրիգորիսը, սակայն, այդ միակ մեզ յայտնի փաստը մօտ 1500 տարի առաջ էր եւ Աղուանից աշխարհում, երբ քրիստոնէութիւն կը քարոզուէր նրանց հաւատալիքների դէմ:

Այս բոլոր մահասարսուռ խժդժութիւններին զոհ գնացած մարդկանց թուին մէջ ես չհաշուեցի, արաբական, սելջուկեան, մոնղոլական եւ թուրք–թաթարական դաժանութիւններին միլիոնաւոր զոհերը: Չյիշեցի նոյնպէս յեղափոխական շարժումների ժամանակ գիլյոտիններով, կախաղաններով, կացիններով եւայլ տեսակ գործիքներով գլխատուած, գնդակահարուած եւն. մարդկանց թիւերը:

Մի նկատողութիւն եւս: Թերեւս այս տողերի ընթերցողները ուզենան առարկել, թէ իմ արած համեմատութիւնները ու հանած եզրակացութիւնները սխալ են, քանի որ անհամեմատ փոքրաթիւ Հայաստանը բնական է որ աւելի քիչ թուով գործեր կատարած լինէր, ուստի եւ աւելի քիչ զոհեր տուած, քան թէ այն ժամանակուան հսկայ բազմամարդ մեծ պետութիւնները à la Հռովմ, Պարսկաստան, Բիւզանդիոն եւայլն:

Այդ առարկութիւնը եւս անհիմն է: Ահա թէ ինչու:

Եթէ ներկայիս, 1914-1918 թ. թրքական բարբարոսութեան, գլխաւորապէս, եւ պատերազմի հետեւանքով մօտ 1500.000 հոգի կորցնելուց յետոյ, ամբողջ աշխարհիս Հայերի թիւը մօտ 3.900-000 է, եթէ 1914-1918 թ. պատերազմի նախօրեակին Հայերի թիւն էր մօտ 4.500.000, եթէ հանգուցեալ Թորամանեանը Բագրատունեաց թագաւորութեան ազգաբնակութեան թիւը համարում էր մօտ 2 միլիոն հոգի երբ 50—60 հազար քառ. քիլ. տարածութեան վրայ, ուրեմն, ամբողջ Հայաստան աշխարհի աւելի քան 200 հազար քառ. քիլ. տարածութեան վրայ եղած կարող էր լինել ոչ պակաս քան 6 միլիոն հոգի: Եւ եթէ, միաժամանակ, աչքի առաջ ունենանք, որ Օգոստոս կայսեր օրով — 63-14 թ.— ըստ պրոֆ Nogaraի իտալական թերակղզու բնակչութեան թիւը եղել է մօտ 4.500.000, իսկ 18րդ դարի սկզբին Անգլիոյ բնակչութեան թիւն էր մօտ 6 միլիոն հոգի, կը տեսնենք որ, ազգաբնակութեան թուական յարաբերութեամբ եւս, այլեւայլ երկրներում այս կամ այն առիթներով տանջուած ու մահուան մատնուած մարդկանց թիւերը, ամենադոյզն իսկ չափով, չեն կարող համեմատութեան դրուել Հայաստան աշխարհում կատարուած խուժդուժ գործերի ու նրանց պատճառած զոհերի թուերին հետ՝ այնքան վերջինս անհամեմատ չնչին ու աննշան է առաջինների համեմատութեամբ!

Ի դէպ, պարտք եմ համարում այստեղ ասել, որ ես հեռաւոր նպատակն անգամ չունեմ այն բոլոր բարեմասնութիւնները, որոնցմով Հայ ժողովուրդը, ի պատիւ իրեն, տարբերւել է ուրիշ շատ «քաղաքակիրթ» պիտակը իւրացրած ժողովուրդներից, դարձնել առանձ յատուկ մենաշնորհը Հայ ժողովրդի: Քաւ լիցի: Ես հաւատացած եմ որ եղել են եւ կան, անտարակոյս, շատ ուրիշ ժողովուրդներ եւս, որոնք նոյնպէս զերծ են մնացել դաժան, վայրագ խժդժութիւններից: Այդպէս են եղել, ինչպէս Պրոֆ. Ն. Ադոնցը ու Նիկոլսկին են հաստատում, Ուրարտական — Նայիրեան ցեղերը, դարաւոր ախոյեանները գազանաբարոյ դաժան Ասորեստանի: Այդպէս են եղել Հաթերը կամ Հիթիթները, որոնց օրէնքները, հակառակ իրենց հարեւան ու ժամանակակից Ասորեստանի ու Բաբելոնի դաժան ու տմարդի օրէնքներին, եղել են շատ աւելի մեղմ ու մարդկային: Հիմք կայ ենթադրելու որ այդպէս են եղել նոյնպէս Փոքր Ասիոյ նախաբնիկները, այդպէս կոչուած asianique ցեղերը ու նրանց ցեղակից կամ համակենցաղ այժմեան Վիրք, Կովկասեան լեռնական ցեղերը, Աղուանից աշխարհի բնիկները եւ շատ ուրիշները աշխարհի զանազան մասերում:

Ես յաւակնութիւնը չունիմ այս շատ բարդ ու պատասխանատու հարցը այսու համարել վճռուած: Ուրախ պիտի լինէի, եթէ ինձմէ շատ աւելի կարող ու շատ աւելի պատրաստուած հայ բանիմաց մարդիկ իրենց գիտցածը ասէին՝ հերքէին կամ հաստատէին, ուղղէին կամ լրացնէին իմ այս ասածները, յենելով աւելի ճիշդ տուեալների վրայ:

Ա. ՎԱԶԵԱՆՑ

ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԸ «ՅԱՌԱՋ» ԵՐԲ ՆՈՒԻՐԵՍ, 300 **ՕՐ ԿԸ ՅԻՇԵՆ ՔԵԶ, ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԴ:**

Մեր Կորուստները

— «Ինչպիսի հերոս ընկերներ մեռան», պիտի ըսէր բանաստեղծը, վերյիշելով մեր այս վերջին մէկ – երկու տարիներու կորուստները: Հայոց Թուխ Արամազդը՝ Ա. Ահարոնեան, յեղափոխական տիտան՝ Համօ Օհանջանեան, Հայ Արուեստի եւ գիտութեան վարպետ՝ Նիկոլ Աղբալեան, բազմահմուտ հրապարակագիր՝ Լիպարիտ Նազարեանց: Դեռ աւելի առաջ՝ յայտնի ճարտասան՝ Արշակ Ջամալեան, Դաշնակցութեան հին սերունդի վաստակաւոր դէմքերէն Ա. Գիւլխանդանեան, պետական անուանի գործիչ Ալ. Խատիսեան եւն.: Եւ դեռ ուրիշ մեծ դէմքեր ի սփիւռս աշխարհի եւ անոնց քով նաեւ բազմաթիւ համեստ եւ հաւատաւոր ընկերներ, որոնք ինկան հոս ու հոն, այլազան պարագաներու տակ:

Այսօր, ես այդ համեստ անունները կ'ուզեմ արձանագրել այստեղ, պարտք մը կատարած ըլլալու համար անոնց հանդէպ որ մաս կազմեցին մեր ընտանիքին — Հ. Յ. Դաշնակցութեան — աշխատեցան, տենչացին մեզի հետ ու մեռան վաղուան լաւագոյն յոյսերով: Չէ՞ որ այս օրերուն գաղթաշխարհի բոլոր բեմերուն վրայ մենք փառաւորեցինք Դաշնակցութեան անունն ու անոր կատարած գործը:

Ահա անուն մը — Ղազարոս Քէնտիրեան: Ո՞վ չճանչցաւ մեր «ընկեր Քէնտօ»ն: Խարբերդի այս հայաշատ գաւակը՝ սնած Ռ. Զարդարեաններու, Թլկատինցիներու, ընկեր Կարօներու շունչին տակ՝ ինքն ալ եղաւ «նուիրուած» մը ու այդ ճամբուն մէջ ալ մեռաւ... Երկրին մէջ Դաշնակցական, յետոյ, Ամերիկա: Կամաւոր 1914-18: Յոյս, հաւատք, խանդավառ օրեր, ապա պարտութիւն եւ նոր բոյն այս հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Ընկեր Քէնտօին կատարած աշխատանքներուն եթէ միայն այստեղինը լման գրի առնուի, եթէ միայն Մարտկոցական շարժման օրերուն իր կատարած զոհողութիւնները արձանագրուին, բաւական են զայն բազմեցնելու անձնուէր Դաշնակցականի մը բազկաթոռին վրայ:

Ահա ուրիշ մը, ընկեր Լեւոն Գեղունի, (Գայաճանեան), նոյնպէս Խարբերդցի, որ խժդժօրէն սպաննուեցաւ 1944ի ազատագրական օրերուն հայանուն բորենիներու կողմէ: Երիտասարդ, խանդավառ, բեմէ բեմ վազող, գրող եւ ապագայ խոստացող ուժ մը:

Եւ այս մէկը — Հայրապետեան Սարգիս — Տիգրանակերտցի — ծնունդով, հոգիով, մարմնով Դաշնակցական: Ինը տասը քիլոմեթր ճամբայ կը քալէր, կուսակցական ժողովին երթալու համար: Դաշնակցութեան բառարանին մէջ «չեմ կրնար» չկայ: Մեր պատուական Սարգիսին համար ալ այդ բառերը գոյութիւն չունէին... Ափսոս, անողոք հիւանդութեան մը ճիրաններուն տակ հալեցաւ, մաշեցաւ ու հատաւ: Միակ կտակն էր «Յառաջ» մը եւ եռագոյն մը իրեն հետ թաղել:

Ահա, այս միւսը — ընկեր Կարօ Կէօճեան — աւելին՝ իր բուն անունով – ընկերվարական Կարօ, (այսպէս կ'որակէինք զինք): Պլուայի Մեծ Նոր գիւղէն: Մեր շրջանին ամէնէն եռանդուն ընկերներէն էր: Շատ մօտէն կը հետեւէր ընկերվարական գիտելիքներուն եւ կը սիրէր վիճիլ: Վիճաբանութեան պահուն իրերուն կը մօտենար տրամաբանօրէն: Քննութեան կ'ենթարկէր ամէնէն պարզ կարծուած հարցն ալ: Խոյապէս կ'ատէր պատերազմը եւ պատերազմի դրդիչները: Խոր արհամարհանք ունէր բոլոր տեսակի դիկտատորներու հանդէպ, ինչ գոյնի ալ պատկանէին, կարմիր թէ դեղին: Իր համոզումով, միայն ընկերվարութիւնը կրնար իր լայնամիտ վարդապետութեամբ լաւագոյն ապագայ մը ապահովել մարդկութեան:

Պատերազմը խորապէս ատող ընկերվարական Կարօն, զոհ գնաց աշխարհասասան պատուհասին: Մեռաւ զինուոր՝ պատուոյ դաշտին վրայ: Դեռ վերջերս իր մարմինը բերին Լիոն, ուր իր ընկերները եւ բարեկամները փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կատարեցին:

Սա միւսը կը կոչուէր Արմենակ Թէպոյեան — Խարբերդցի — եռանդուն, զոհաբերող: Եղաւ զինուոր, եղաւ գերի: Ապրեցաւ «Քամ»ներու եւ «Սթալակ»ներու կեանքը: Կրեց գերութեան բոլոր տառապանքները, բայց մնաց նոյն համոզուած, ընկերասէր, հաւատաւոր Դաշնակցականը: Գերութեան մէջ երբ բացառիկ առիթներով հոս ու հոն քանի մը վայրկեանի կամ ժամու համար իրարու կը գտնէինք, ուրիշները կը խօսէին այլ նիւթերու շուրջ — ընտանեկան հոգերու, օրուան տաժանքին, մեր անստոյգ վիճակին շուրջ — Արմենակը, կարծես այդ հոգերը չունէր, այդ ցաւերը չունէր: Անոր խելքը միտքը Դաշնակցութիւնն էր: Մեր կուսակցական ընկերներն էին:

Իր չար բախտէն, ընտանեկան պատմութիւն մըն էր որ գլուխը կերաւ:

Արմենակը մնաց հոն՝ Stalag XI Aի ցուրտ եւ անշուք գերեզմանատունը: Ընկերները իր յիշատակը յարգելու համար իր լուսանկարը տեղա–

ւորեցին Վալանսի «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Ահա, ուրիշ — Նահապետ Մխիթարեան — իր հասակով, մազմնով, հոգիով իսկական Տարօնցի մը — Մաշտոցներու եւ Մամիկոնեաններու կենդանի տիպարը կարծես: Մէկ երազ ունէր — ինչպէս շատ մը ուրիշ Տարօնցիներ — կրկին վերադառնալ Տարօն, բարձրանալ «մուրատատուր Սուրբ Կարապետ», շնչել Մշոյ դաշտի հողեպարար, կենսատու օդը ու մեռնիլ:

Կը հաւատար թէ ուշ կամ ուխ, օր մը Դաշնակցութիւնը պիտի իրականացնէր իր երազը: Ատոր համար ալ եղած էր Դաշնակցութեան հաւատաւոր զինուորը: Այս պատերազմը ուրիշներու կարգին մեր Նահապետին ալ տունը քանդեց: Օր մը,— չարաբաստիկ օր մը — ամերիկեան օդանաւերը ուրիշ քաղաքներու կարգին մեր քաղաքին վրայ ալ իրենց շուքը կը պտտցնեն: Ահազանգը կը հնչէ, ամէն ոք իր գլխուն ճարը կը նայի: Երկինքը կը գոռայ, արար–աշխարհ իրար կ'անցնին: Հսկայ, բարձրաբերձ ապարանքներ իրարու ետեւէ քանի մը վայրկեանի մէջ հիմնայատակ կը կործանին: Մեր Նահապետը կը թաղուի հոն՝ այդ աւերակներու ծանրութեան տակ:

Այս մէկն ալ կը կոչուէր ընկեր Վաղարշ Աւոեան, Բալուի Հաւաւ գիւղէն, համեստ, պարկեշտ եւ օրինապահ Դաշնակցական մը: Տարիներով զոհ անողոք հիւանդութեան մը, բայց միշտ պայքարող; միշտ հետաքրքիր կուսակցական կեանքին: Ոչ իսկ իր ծանր հիւանդութիւնը կրցաւ զինքը չէզոքացնել: Կուսակցութիւնը իրեն համար մ՚աց ամէն բան էր: Ամէն բան կուսակցութեան համար: Ատոր համար ալ մինչեւ իր մահը իր բարոյական եւ նիւթական բոլոր պարտականութիւնները կատարեց, կուսակցութեան յանձնեց, այն ատենէն որ Վիէնի մեր ընկերները մինչեւ այսօր ալ իրենց ժողովներուն մէջ, անոր անունը կը յիշեն եւ «ներկայ» կը կարդան ...

Եւ ահա վերջինը, Ռոմանի մեր պատուական Եղիան — Խարբերդցի — զոհ չարաբաստիկ արկածի մը ... Ով որ ճանչցաւ զինքը, ով որ կը ճանչնար, չուզեր հաւատալ թէ Եղիան մեռած է: Ո՞ր աննկուն կամ բեռնատար կառքը կրնար գետնի իջեցնել այդ եռանդուն մարդը:

Վերջերս դեռ իրենց քաղաքն էր, կազմակերպուած հանդէսին հոգին էր: Հոն էր իր ամբողջ ընտանիքը — մայր, կին, աղջիկ, տղայ եւն.:

— Ահա, Միրզէ ջան, ահա բոլորը, Խարբերդի հոգին պահած եմ, չէ՞: Եթէ օր մը մեր քաղաքին մէջ Դաշնակցութիւնը եւ Կապոյտ Խաչը քայքայուին, յուծուին, ես մինակ ոտնեցածներով թէ Դաշնակցութիւնը եւ թէ Կապոյտ Խաչը կրնամ կազմակերպել:

Ես գրի առի միայն միջին կամ Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր վերջին տարիներու զոհերը: Դեռ քանիներ ուրիշ շրջաններէ, եւ մանաւանդ մոռցուածներ որոնց մասին ոչինչ գրուեցաւ մինչեւ այսօր:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ, ԴՈՒՆ ԵՂԻՐ ՂՐԿՈՂԸ ԱՌԱՋԻՆ:
ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ Է, ՀԱՇՈՒԵՓԱԿ:

« ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ» ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐԸ

Առեւանգումներու պատմութիւնը շատ հին է, սակայն այսօր նոր զէնք մը դարձած է համատիրական քաղաքականութեան ձեռքը: Շատ մը առեւանգումներ կը կատարուին Թրիէսթէի շուրջ, որովհետեւ հոն սահմանագիծերը նպաստաւոր են:

Պերլինի եւ Վիէննայի մէջ առեւանգումը զօրաւոր զէնք մըն է «պաղ պատերազմին» համար:

1946ի ամառէն ի վեր 600 հոգի, այր թէ կին, անհետացած են Վիէննայէն եւ շատ աւելի Պերլինէն: Անցեալ գարունէն ի վեր 2000 Պերլինցիներ մէջտեղ չկան: Կ'ըսեն թէ առեւանգուած են:

Պերլինի մէջ ամէնէն շատ սոսկում կ'ազդէ գնդ. Մարքկրէֆի, նախկին բանակին սպան որ ձերբակալուեցաւ Սթալինկրատի մէջ: Հիմա Ռուսերու կողմէ նշանակուած գերման ոստիկանապետ է, եւ իր տրամադրութեան տակ ունի 5000 ոստիկաններ, վարչական մարմնին 30 առ հարիւրը, բոլորն ալ համայնավար, եւ Սովետ MDV գաղտնի ոստիկանութիւնը: Ան կրնայ ցոյց տալ թէ ուր պահուած է ոեւէ մէկը, եւ թէ ինչ միջոցով կարելի է բռնել զայն:

Մարքկրէֆի մեթոտը մէջտեղ ելաւ, երբ Ամերիկացիները եօթը տարուան դատապարտեցին Ուոլթըր Րօթհը, որովհետեւ իր ինքնաշարժները վարձու կուտար Ռուսերուն իբրեւ «Առեւանգումի» կառք: Րօթհ վկայեց թէ իր կառքերը կը գործածուէին քաղաքացիի պէս հագուած ռուս սպաներու կողմէ, որոնք կ'առեւանգէին Գերմանները:

Անոնք տուն մը կամ յարկաբաժին մը կը մտնէին ցերեկով եւ կը դնէին զոհը վարը սպասող կառքին մէջ: Առեւանգողները կը ծածկուէին երբեմն գերման ոստիկանի կամ դաշնակիցի համազգեստի մէջ:

Առեւանգումի բազմաթիւ ձեւեր կան:

Երբեմն բազմամբոխ փողոցի մը մէջ կ'առեւանգեն, երբեմն կէս գիշերին ոստիկանութեան անունով կը կանչուի զոհը, եւ եթէ մերժէ դուռը կը խորտակուի:

Կայ «ճաշի ժամու առեւանգումը»: Դաւադիրը կը սպասէ ճաշարանին առջեւ, մինչեւ որ փնտռուած մարդը դուրս ելլէ, եւ անմիջապէս կառքին մէջ կը տեղաւորէ:

Անակնկալ առեւանգումէն զատ կայ խայծի ձեւով առեւանգումը: Րօթհ իր Ռուսերէն ստացած 10 հազար մառք ամսականով եւ յաւելուածական պարէնով չէր գոհանար եւ իր բարեկամուհին, Մարթա Շթարք գործի կը լծէր, աւելի դրամ շահելու համար: Այս խայծերէն շատեր ստորին ձեւերով կ'ըլլան, օրինակ կ'առեւանգեն մանուկ մը, եւ յետոյ ծնողքին կ'իմացնեն թէ՝ ուր կրնան գտնել տղան: Երբ հայրը կամ մայրը կ'երթան, կը ճանկուին: Ուրիշ ձեւ մըն է նամակ գրել, ըսելով թէ այսինչ անձը կը մեռնի ռուսական բաժնին մէջ: Նորէն ծուղակ ... Ամէնէն շատ կը յաջողին երբ կը հեռախօսեն թէ թաղումէն վերջ հանդիպին ռուսական բաժնին մէջ:

Պերլինի մէջ կ'առեւանգեն այն Գերմանները որոնք ծառօթ են իրենց արհեստագիտական կամ գիտական կարողութեանց համար: Ասոնք քաղաքական եւ հանրային կեանքի մէջ պիտանի անձնաւորութիւններ են, հրապարակագիրներ որոնք քաղաքին արեւմտեան բաժնին մէջ դիրք գրաւած են: Բրիտանացիները կը տեղափոխեն յայտնի Գերմանները, որպէսզի Պերլին չերթան, իբրեւ նախազգուշութիւն առեւանգման դէմ:

Ասոնցմէ զատ կ'առեւանգեն այն Գերմանները որոնք օգտակար են Արեւմտեան զինուորական կառավարութեան, այն անձերը, մինչեւ իսկ ուսանողներ, որոնք հակասովետ զգացումներ ունին: Երբեմն կը փախցնեն աղջիկները որպէսզի իրենց սիրահարները, որ կը փնտռուին, անոնց հետեւին, ինչպէս եւ այն Գերմանները որոնք շատ տեղեակ են խորհրդային շրջանի պայմաններուն:

Վիէննայի առեւանգուածներուն մէջ կը գտնուին սպաներ, բանուորներ, երիտասարդ ուսանողներ, ընկերվարականներ, կաթոլիկներ եւ պահպանողականներ: Նամակով կամ հեռախօսով ծուղակ կը լարուի, եւ բարեկամներ կը ստիպուին մատնութիւն ընել: Ք.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ, (յապաղած).— Հակառակ անցեալ կիւրակի օրուան անձրեւոտ օդին, հայրենասէր բազմութիւն մը լեցուած էր Պուր լա Ռէնի ընդարձակ սրահը, լսելու Դաշնակցութեան խօսքը: Հանդէսը կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Օրուան նախագահը, ընկեր Մ. Թորոսեան քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը: Ոգեկոչեց մեր մտաւորական դէմքերը, Արովեան, Րաֆֆի, Ալիշան, Մ. Պէշիկթաշլեան եւն. որոնք ցոյց տուին հայ ժողովուրդին ազատութեան ճամբան, ու հրաւիրեց հանդիսականները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր անոնց որոնք ինկան ազատութեան եւ հայրենիքի վսեմ գաղափարին համար:

Նոր Սերունդի խումբը երգեց «Մշակ Բանուոր»ը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Երգեց Օր. Մուրատեան «Հայաստան» ու «Հայոց գինին», ջերմ ծափերու մէջ: Օրուան բանախօսը, ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան գեղեցիկ ճառով մը փառաբանեց Դաշնակցութեան հիմնադիրները ու հերոսական փաղանգը ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդի անկեղծ ու հայրենասէր դէմքերը, որոնց ոգին ի զուր կը փորձեն մեռցնել մեր հակառակորդները: Մէջբերումներ ըրաւ Մովսէս Խորենացիէն, Խաչատուր Աբովեանէն եւ Խրիմեան Հայրիկէն: Անցնելով օրուան կացութեան, մաղթեց որ հայ ժողովուրդը չտեսնէ նոր աշխարհասասան պատերազմներ եւ եթէ վտանգ մը պատահի, պաշտպանէ իր ֆիզիքական գոյութիւնը, միացեալ եւ միակամ: Ճառը վերջացաւ ծափերու մէջ: Յետոյ երգեց Օր. Աստղիկ Քէօսէեան ջերմ ծափեր խլելով հանդիսականներէն: Նոր Սերունդի անդամները հայկական տարազ հագած երգեցին ու պարեցին խանդավառելով ներկաները, իսկ փոքրիկն Թորոսեան եւ եղբայրը իրենց կովկասեան պարերով ջերմ ծափեր խլեցին: Երգեց նոյնպէս Օր. Գավէզեան: Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը: Ընկերոջ մը առաջարկին վրայ ներկաները երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը, սեղաններու շուրջ դարձեալ երգեցին օրիորդներ Քէօսէեան եւ Գավէզեան ջերմ ծափերու մէջ: Ժողովուրդը բաժնուեցաւ ուշ ատեն, իրեն հետ տանելով հայրենի յիշատակներ:

Օննիկ Թուֆանեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏՈՐՈՍ

Ուստի մեր Սարգիսը շատ անհանգիստ էր, եւ իր սուր աչքերը լերանց գագաթները կը քննէին թէ պիտի տեսնէ՞ր իր ճերմակ դրօշակին ծածանումը, բայց ժամը երեկոյ կ'ըլլար եւ նշան չի կար, հոն ժամադրութեան տեղը իր պահապանը չէր երեւար, ուստի կեցուց կարաւանը՝ վազեց դէպի քարակերտ մը, եւ քանի մը քար խախտելէն վերջ գտաւ իր ծածուկ պաշարները, պակսիմաթ, պանիր, կարագ, ձիթապտուղ, վասնզի թշնամիին մօտութիւնը չէր ներեր կրակ վառել, բայց դարձեալ առանց յայտնի ընելու իր մեծ անհանգստութիւնը ամէնուն յորդորեց ուտել եւ կշտանալ, վասնզի կ'ըսէր սաժանելի է ճամբան. եւ Թորոսի ու Կոստանդինի միայն յայտնեց թէ իր պահապանին անյայտանալը վտանգաւոր դուշակութիւն մըն էր նոյն գիշերուան համար:

Այս յայտնութեան վրայ, Թորոս առանց Կոստանդինի ժամանակ տալու, որու յախուռն եւ յանդուգն քաջութիւնը լաւ կշռեր էր, երկայն հարցաքննութեան մը սկսաւ:

— Լամբրոնի բերդը հոսկից ի՞նչչափ կը տեւէ:

— Ժամ մը:

— Ի՞նչչափ զինուոր կարծես թէ ունին:

— Քառասուն յիսուն, բայց ընտրանօք մարդիկ:

— Հոսկից մինչեւ Կիլիկիոյ կիրճերը ի՞նչչափ կը տեւէ:

— Չորս ժամ:

— Հոն դարձեալ բերդեր եւ պահակազօրք միշտ կը գտնուի՞ն:

— Միշտ:

— Յո՞յն են զօրքերը թէ Հայ:

— Խառնակ, կէս կէս:

— Հոսկից Տորոսն ի՞նչչափ կը քշէ:

— Մեր ընթացքով չորս ժամ:

— Ատոնա՞:

— Գրեթէ նոյնչափ:

— Ատանայէ Միսի՞ս:

— Նոյնչափ:

— Բաւական է, ըսաւ Թորոս, չայունակենք մեր ճամբան: Թշնամին թէ որ զայ թող այս լեռներուն վրայ մեզ գտնէ: Դուն, Սարգիս նայէ որ միշտ ճամբուն բարձրերը բռնես՝ միշտ ապառաժուտը, նայէ որ անցնինք մէյ մը սա Լամբրոնի բերդը հեռուէն:

— Կայ մէկ ճամբայ մը բայց երեք ժամ ճամբանիս կը հեռացնէ:

— Չի զուրցե՞ս, այն ճամբէն դնա ուրեմն:

— Բայց երեք ժամ, ըսաւ Կոստանդին:

— Այո, երեք ժամ, բայց Լամբրոնի բնիկ եւ ընդոծին Հայոց հետ կռուիլ իրենց լեռներուն մէջ յիմարութիւն է, պատասխանեց Թորոս, այնպիսի ձեւով մը որ պատասխան չէր վերցներ:

Ուստի մեր խումբը բռնեց ափափայից ճամբան եւ մութ տեղ մը կը մագլցէին. Սարգիս առջեւէն, Թորոս ետեւէն, եւ վարդապետը վեղարը գլուխը Թորոսի անմիջապէս քովէն. սուրերը կարճ բռնուած էին որպէսզի ձայն չհանեն ժայռերուն զարնուելով. զէնքերը չփայլելու համար լաթերով ծածկուած էին, եւ այսպէս ժամ մը չարունակեցին իրենց ընթացքը, եւ սա միջոցիս Թորոս վարդապետը կը կարդացնէր:

Սարգիս որ առջեւէն կը քալէր՝ ետ դարձաւ եւ Թորոսի կամաց ձայնով մը ըսաւ.

— Իշխանդ, հոս թշնամին հեռու չէ, վասնզի ահա ճամբուն վրայ պատնիշապէս քարեր դիզեր են. կարելի է կոտակր քանի մը հոգի պահապանկան. ի՞նչ ընենք, յարձակի՞նք:

— Կաց, ըսաւ Թորոս, լռութիւն. չորս հատ նիզակաւոր կտրիճներէն բեր պատնէշին տակ կեցան, ով որ զայ ամփոփայ զարնեն. առ Կոստանդին ալ եւ մենք երեքնիս բաւական ենք սա ժայռերէն շրջան մը ընելով անոնց կռնակը անցնելու եւ վրանին իյնալու. բայց անշշուկ, առանց ձայնի:

ՇԱՐ. ՆՑ.

մար, ժողովուրդը փրկելով բռնաբարոյ եւ անարդար կարգուսարքէ մը :

★ Ապահովութեան Խորհուրդը որ տակաւին Փարիզ կը գտնուի, բացառիկ ժողովի հրաւիրուած էր երէկ առտու, քննելու համար այս նոր տագնապը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Ժողովականները ցրուած են Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի մէջ, եւ մխտի հրաւիրուեցան նախաձեռնութեամբ ամերիկեան պատուիրակին որ Նիս կը գտնուէր եւ անմիջապէս Փարիզ վերադարձաւ: Մ. Նահանգներու եւ Աւստրալիոյ պատուիրակներն այն տեսակէտը ունին թէ Հոլանտայի կատարած գործողութիւնը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար: Իսկ Հոլանտայի կառավարութիւնը ներքին խնդիր կը նկատէ այս գործը: ՄԱԿի հոլանտական պատուիրակը 100000 կը հաշուէ իրենց զօրքին թիւը, իսկ 300 հազար հողի տեղացիները: Եւ կ'ըսէ թէ զինադուլը խզելու հարկադրուեցան, որովհետեւ «Ինտոնեզիոյ ահաբեկիչները անկարելի կը դարձնէին որեւէ համաձայնութիւն»:

Սոֆիայի մէջ կը փառաբանեն

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովը բացուեցաւ կիրակի օր, Սոֆիայի մէջ: Այս առթիւ վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, ճառ մը խօսեցաւ որ տեւեց վեց ժամ :

Ճառախօսը փառաբանելով Չինաստանի կարմիրներուն յաղթանակը, յայտարարեց թէ համաշխարհային ուժի նժարը այժմ դարձած է ի նպաստ Խ. Միութեան, թէ ոչ Անգլիոյ, ոչ ալ Ամերիկայի ժողովուրդը պիտի օգնէ իրենց կառավարութեանց, եթէ պատերազմ յայտարարուի Խ. Միութեան դէմ, թէ Մ. Նահանգները ի զուր կը ցուցադրեն իրենց հիւլէական ռումբը եւն.: Ցետոյ խստօրէն քննադատեց մարէշալ Թիթօն, որ «կը տկարացնէ ժողովրդավար ճակատը երկերես եւ կոշտ ազգայնականութեամբ, հետզհետէ հեռանալով Խ. Միութենէն. բայց Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը այդ երկիրը պիտի վերադարձնէ դէպի Խ. Միութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնները»:

Տիմիթրով (66 տարեկան), Անգլիան ներկայացուց «իբրեւ երկրորդ կարգի պետութիւն մը որ գերման փաշականութենէն փրկուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ եւ հարցուց.— «Բրիտանական նախարարներէն ո՞վ կրնայ իր ժողովուրդը ոտքի հանել Խ. Միութեան դէմ»:

★ Չինաստանէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր բանակը հազիւ 60 մղոն հեռու է Նանքինէն (մայրաքաղաք): Կ'ըսուի թէ 32.000 զինուորներ սողոսկած են գլխաւոր ամրութեանց մէջ: Չանկ Քայ Շէք աճապարանքով կը համախմբէ իր ուժերը, դերագոյն դիմադրութիւն ընդդիմելու համար: Հիւսիսային Չինաստանի մէջ պաշարուած է Թիէնցինը: Փէքինի վիճակն ալ յուսահատական է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ ժողովուրդը պիտի զրկուի կարգ մը քաղաքական իրաւունքներէ, դառնալու համար «արհեստանոց մը Ասիոյ համար», համաձայն ամերիկեան հրամանատարին կարգադրութեան: Կը նշանակէ թէ պիտի արգիլուին գործադուլները, քաղաքական խլրտումները եւ մասնաւորապէս համայնավարական շարժումը :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը արգիլեց նաւային երթեւեկը Պելոպոնէսի ծովեզերքէն հինգ մղոն հեռու: Դիմադրող նաւերը պիտի խորտակուին: Կ'ըսուի թէ 3000 ապստամբներ պաշար կը ստանան տուգանաւերու միջոցաւ :

ՎԵՑ ԱՄԻՍ բանտարկութեան եւ 500.000 ֆր. տուգանքի դատապարտուեցաւ ազնուապետական գերդաստանի մը շառաւիղը, կոմս Առման տը լա Ռոշֆուքօ, որ միջնորդ հանդիսացած էր երկու յարկաբաժիններու վարձակալութեան համար, մէկէն 1.500.000, միւսէն 2.200.000 ֆրանք «ըրփուիզ» պահանջելով :

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան համագումարին փակման առթիւ, ուսուցման ազատութիւն պահանջեց: Արտաքին քաղաքականութեան մասին ալ խօսելով, առաջարկեց դաշնակցային պետութեան վերածել Գերմանիան: Կը վախնայ որ կեդրոնացեալ Գերմանիա մը իր ճակատագիրը կապէ Խ. Միութեան, դառնալով նոր սպառնալիք մը խաղաղութեան համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պետական կազմակերպութեան մասին ծանր անհամաձայնութիւն մը ծագեցաւ ֆրանսական եւ ամերիկեան հրամանատարութեանց միջեւ: Վէճը երկար պիտի տեւէ, եթէ փոխադարձ զիջումներ չըլլան: Այս շրջանը ունի 45.000.000 բնակիչ:

ՑՈՒՐՏԸ վերսկսաւ Փարիզի մէջ: Կը կարծուի թէ ջերմաչափը —6ի պիտի իջնէ այս շաբթու: — Ջինամբրիկ մը պայթեցաւ Նիւ Եորքի մէջ:

ՃԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 2էն 10, 4 rue Greze, métro Trocadéro:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու անդամները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Տօնածառը՝ 25 Դեկտեմբեր, Շաբաթ օր ժամը 4էն կէսգիշեր, Մազընոյի մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժինով: Պիտի երգէ նաեւ երգչախումբը:

Նուագախումբ եւ մատչելի պիւֆէ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ համակիրները: Տախսերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

ԾՆՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Անթի մասնաճիւղի Ֆրանսական Ծնունդին առթիւ կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Թաղին դպրոցին մէջ: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին :

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պիտի երգէ Սէնթ Անթի Ն. Ս. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1949ի «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Շաբաթական պլոք, 22 նոր նկարներով զարդարուած: Գին 130 ֆրանք :

Կրնանք թղթատարով ուղարկել: Franco 150 ֆր., Դիմել M. Keusseyanի 11 Place d'Aix, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Աղնձի գիւղէն Ազնիւ Կօշկարեան: Պատերազմի օրերուն տեսնուած է Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Լեւոն Արսլանեանի 2 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի անդամները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Զաքար Կարապետեան կը փնտռէ Թալասցի Յակոբ Քիւփէլեանը, որ Փարիզէն 1927ին մեկնած է Քուպա: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին: «Արմենիա»էն կը խնդրուի արտատպել :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՍՕՍԵԱՑ ԱՆՏԱՌ»

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ քերթուածներուն հատորը 400 ֆրանք: Նոյն հեղինակէն.— ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ (սպառելու մօտ) 700 ֆրանք, ՊՈՀԵՄԱԿԱՆՔ 500 ֆրանք: Դիմել հեղինակին.— 17 rue Damesme, Paris (13):

ՀԱՅԵՐԸ իրաւունքով համբաւը ունին աւանդապաշտ ըլլալու, մանաւանդ իրենց սնունդեղէնին տեսակէտով: Հայերուն Ֆրանսա գալէն ի վեր, անոնց կարգ մը մասնագիտական սննդեղէնները ընդհանրացան եւ Ֆրանսացիներէ ալ իւրացուեցան: Այսպէս է «ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ»ն, որ իր խնկաւէտ յատկութիւնները կը քաղէ տաք արեւին տակ հասունցած խաղողէն: Բայց Հայերու նախասիրութիւնները պէտք չէ որ անտեսել տան այն աղուոր բաները զորս Ֆրանսացի փափկակերներ կը ճաշակեն երկար տարիներէ ի վեր: Անոնց կարգին է մասնաւորաբար «ՌՈՄ»ը, այս երկնանուշ ըմպելին, որ միջոնջենական արեւի երկիրէն կը ներածուի, եւ որ շաքարեղէգի թորումէն ստացուելով, հեշտահամ խմիչք մը ըլլալուն չափ ԱԶԴԵՑԻԿ ԱԽՏԱՐԳԵԼԻՉ մըն է՝ «կրիփ»ի եւ ցուրտէ յառաջ եկող հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս նաեւ կարկանդակները եւ անուշեղէնները բուրումնաւէտող մը: Ա. խառն կամ տաք ըմպելիներու մէջ, խմեցէք «ՌՈՄ»: Բայց բոլոր «Ռոմ»երը չունին չունին անհրաժեշտ ամէն յատկութիւնները լաւ արդիւնք մը ստանալու համար: Կը յանձնարարենք փորձել 48° «ՌՈՄ ՄԻԱՄԻ»ն, որ իր ամենաբարձր աստիճանին կը միացնէ շատախորժելի բոյրը:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ (FEMME DE MÉNAGE) Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Այր ու կնոջմէ մը միայն բաղկացած հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար, 30—40 տարեկան, գործունեայ հայ կնոջ մը պէտք կայ: Դիմել Mme. MARED, 149 rue de Montmartre Paris (2):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 22 Décembre 1948 Չորեքշաբթի 22 Դեկտ.

ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5726—Նոր շրջանի թիւ 1137 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ...

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց մասին, որ հետզհետէ կ'ամրապնդուի, շնորհիւ Թրումընի վարդապետութեան :

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ Մ. Նահանգներու նախագահը տեղեկագիր մը յանձնեց խորհրդարանին, պարզելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տրամադրուած օժանդակութեանց արդիւնքը :

Տեղեկագիրը յուսախաբութիւն կը յայտնէր Յունաստանի մասին, բայց գոհունակութեամբ կ'ողջունէր Թուրքիոյ մէջ ձեռք բերուած յաջողութիւնները : Մանաւանդ ռազմական տեսակէտով :

Այժմ Թուրք մամուլն է որ ցնծութեան կանչեր կ'արձակէ, ամերիկեան օգնութեան առաջին տարեդարձին առթիւ :

« Թրումընի վարդապետութիւնը » յայտարարուեցաւ 1947 Մարտին, բայց նոյն տարուան Դեկտ. 12ին էր որ Ամերիկա սկսաւ ռազմական պիտոյքներ ղրկել Թուրքիա :

Թուրք թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ Ամերիկացիները այլեւս օտար չեն իրենց երկրին մէջ :

Այսպէս կ'ըսէին Գերմաններու մասին ալ, տարիներ առաջ, սկսելով Քայզէր Վիլհէլմի օրերէն :

Ամէն պարագայի մէջ, այս անգամ ալ «բախտը բանեց Թուրք ազգին» :

Պատերազմը հազիւ դադրած, Անգարա իր գլխուն վերեւ գտաւ նոր հովանաւոր մը, որ միայն զինավարժութեամբ չէր գոհանար, այլեւ յանձն կ'առնէր նիւթական միջոցներ տրամադրել, թէ երկրին տնտեսութեան զարկ տալու, եւ թէ բանակը զօրացնելու, արդիականացնելու համար :

Ամերիկացի թղթակից մըն է որ կը պարզէ մէկ տարուան ընթացքին եղած օժանդակութիւնները, շարք մը կարեւոր թերթերու մէջ : Օժանդակութիւն՝ թէ տնտեսական եւ թէ ռազմական :

Քանի մը թուանշաններ .—

Մէկ տարուան ընթացքին Թուրքիա ստացած է 200 փոխադրանաւեր, հարիւրաւոր հրասայլեր, հազարաւոր թնդանօթներ, մեծաքանակ ռազմական պիտոյք, մեքենաներ՝ ճամբաներու շինութեան համար, ռազմանիւթ, մեքենաշարժ միջոցներ փոխադրութեան համար, երկու օդանաւակիր եւ հարիւրաւոր որսկան օդանաւեր, չորս արդիական սուզանաւեր եւայլն : Եւ դեռ ուրիշ նաւեր կը սպասուին :

Թուրքիա ղրկուած ռազմական պիտոյքին արժէքը ոչ թէ 100 միլիոն, այլ մէկ միլիառ տոլար է, ինչպէս յայտարարեց ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան նախագահը :

Այս տեղեկութիւններէն վերջ, ամերիկացի լրագրողը ինքն ալ կը յայտարարէ, բարձրաձայն.

— «Ամերիկացին այլ եւս օտարական չէ Թուրքիոյ մէջ : Ամերիկան ալ սրտանց կը բաժնէ Թուրքիոյ վճռական կամքը՝ դիմադրելու ամէն ստնձգութեան դէմ որ պիտի կատարուի որեւէ կողմէ» . (Էտուին Կրինվալտ) :

Ուրիշ Ամերիկացի մը, Նիւ Եորքի անթելին գլխաւոր խօսնակը, քաղաքական տեսութեամբ մը կը բացատրէ թէ «Թուրքիան է Միջին Արեւելքի բանալին» :

Իր հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիոյ ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը, զօր. Մաքպրայտ վերջերս Իտալիա երթալով, խորհրդակցած է ամերիկացի բարձրաստիճան սպաներու հետ :

Այս առթիւ կը խօսուի ծրագրի մը մասին, — զինուորական ընդհ. գօտի մը հաստատել Ճիպրալթարէն մինչեւ Թուրքիա եւ աւելի անդին : Ապա ուրեմն զինուորական դաշինք՝ այդ ճամբուն վրայ հաստատուած երկիրներու հետ :

Ինչպէս խօսնակն ալ կը վկայէ, Մ. Նահանգներուն համար այժմ աւելի մեծ արժէք ունի Թուրքիան քան Չինաստանը : Հետեւաբար, շատ չեն տեսներ որեւէ օժանդակութիւն :

Թրումընի վարդապետութիւնը յայտարարուած ատեն, ըսին թէ Մ. Նահանգները այս հսկայական զոհողութիւնները կ'ընեն յանուն ժողովրդավարութեան :

Մեր բոլորիս հասկցած ժողովրդավարութիւնը ցնորք չէ՞, երբ փոքր ժողովուրդներ կը զրկուին իրենց հայրենի ժառանգութենէն : Նոյնիսկ անոր նուազագոյն մասէն :

Շ.

Իսկ այս հաշիւնե՞րը

Ինչպէս կը յիշուի, Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութեան (Ազգ. Ճակատ) նախագահը Դեկտ. 9 թուակիր յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէր թէ ներքին նախարարին 1948 Նոյեմբեր 19 թուակիր հրամանով Դեկտեմբեր 7էն սկսեալ լուծուած է Միութիւնը : Միեւնոյն ատեն Դեկտեմբեր 7էն սկսեալ մէկ ամիս պայմանաժամ տրուած է, հաշուեյարդարի ենթարկելու համար կազմակերպութեան գոյքերն ու ստացուածքները :

Այս առթիւ հայրենակիցներ կը հարցնեն թէ ի՞նչ եղած են կամ պիտի ըլլան ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԻ Յանձնախումբին եւ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆՑ գումարները, քանի որ այդ մարմինները կը գտնուէին Ազգ. Ճակատի ղեկավարութեան տակ, բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Կը կարծենք թէ այս հարցումին պարտաւոր են պատասխանել հետեւեալ անձնաւորութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք առնելով այդ գումարներուն ապահովութեան համար .—

1.— ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ անձամբ մղում տուաւ Ներգաղթի հանգանակութեան, իբրեւ կաթող. պատուիրակ եւ պատուակալ նախագահ Կեդր. Յանձնաժողովին :

2.— ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ, որուն հովանաւորութեան տակ կը գտնուէր ներգաղթի հանգանակութեան Կեդր. Յանձնաժողովը :

3.— Պ. ԱՐՏԱԿ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ, իբրեւ նախագահ Ներգաղթի Կեդր. կոմիտէին :

4.— Պ. ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆ, նախագահ Թրքահայ Դատի Յանձնախումբին :

5.— Պ. ՎԱՀԷ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ, գանձապահ Թրքահայ Դատի յանձնախումբի հանգանակութեան (թերեւս ալ ուրիշ գումարներու) :

★ Հրապարակաւ ուղղելով այս հարցումը, առ այժմ զանց կ'առնենք հաշուական մանրամասնութիւններ :

Ըսենք միայն որ շատ քիչ առիթներ ներկայացած են բուն Հայկ. Դատին համար ծախսելու այդ նպատակով հաւաքուած գումարները, որոնք անձեռնմխելի պիտի մնային, իսկ Ներգաղթի հաշիւները ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքի նոր օրէնքին առթիւ, Սէնի նահանգապետը վեց ստորճաններու բաժնեց Փարիզի թաղամասերը, արուարձաններն ալ առանձին, որպէսզի անոնց համեմատ որոշուին նոր վարձքերը : Երանի՜ անոնց որ պիտի կրնան լուծել այս գիտական եւ դասակարգային հաշիւները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարներուն, Պ. Ռոպէռ Շումանի եւ կոմս Սֆորցայի առաջին տեսակցութիւնը տեւեց երկուքուկէս ժամ, Քանի մէջ, եւ շարունակուեցաւ երէկ : Երկու նախարարները համաձայնեցան որ կարելին փորձուի, աւելցնելու համար երկու երկիրներուն առեւտուրը : Անշուշտ քաղաքական խնդիրներու մասին ալ խօսած են, սկսելով Ատլանտեան իդաշինքէն եւ իտալ. գաղթավայրերու հարցէն : Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ երկու նախարարները միջոցներ պիտի գտնեն, որպէսզի ապահովեն Մ. Նահանգներուն հաւանութիւնը՝ Իտալիոյ յանձնելու համար ափրիկեան Տրիպոլիոյ խնամակալութիւնը : Ֆրանսա համաձայն է Իտալիոյ պահանջներուն, իսկ Անգլիա վերապահ՝ ռազմագիտական պատճառներով :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին Նանքինի շրջանին մէջ : Ազգայնական Չինաստանի վարչապետը, Տոքթ. Սուն Ֆօ, նոր դահլիճ մը կազմելով, յայտարարեց թէ կռիւը պիտի շարունակեն, մինչեւ որ կարենան պատուաւոր հաշտութիւն մը ապահովել : «Անմիջապէս անձնատուր պիտի չըլլանք, ինչպէս կը թելադրեն ոմանք : Այդ պիտի նշանակէր խորտակել հակաբոլշեւիկ պայքարը եւ դառնալ երկրորդ Լեհաստան մը կամ Չեխոսլովաքիա մը :— Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները նոր յաղթանակներ շահած են եւ Թիէնցին վտանգուած է : Երկու ազգայնական զօրավարներ սպաննուած են իրենց զինուորներուն կողմէ :

Բուռն վիճաբանութիւններ Ազգ. ժողովին մէջ

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. ժողովը երկուշաբթի օր սկսաւ քննել 1949ի ելմտացոյցը : Առաջին նիստը տեւեց 18 ժամ : Երէկ աւելի բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, մասնաւորապէս ուղղակի տուրքերու 10 % եւ արտադրութեան տուրքին 20 % յաւելման առթիւ : Ելմտական յանձնաժողովը մերժած էր առաջինը, կառավարութեան ձգելով ուրիշ միջոցներ գտնել, բացը գոցելու համար : Վերջին պահուն երկու կողմերը բանակցիլ սկսան, որպէսզի միջին ճամբայ մը գտնեն, 50—60 միլիառ ֆրանք ճարելով :

Առաջին օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, ելմտական յանձնաժողովին տեղեկաբերը, Պ. Պառանժէ բացատրեց թէ «Ֆրանսայի համար էական է ամերիկեան օգնութիւնը (Մարշըլի ծրագիր), բայց նոյնքան էական է արժանի հանդիսանալ անոր» : Յետոյ դիտել տուաւ թէ ազգայնացուած ճարտարարուեստութեանց մատակարարութեան բարեփոխումը յառաջ տարուած չէ անհրաժեշտ վճռականութեամբ : Ըսաւ թէ կարգ մը ազգայնացուած գործարաններ ճշմարիտ աւատապետութեանց վերածուած են :

Ուրիշ ժողովրդական (M. R. P.) երեսփոխան մը, ժան Մառի Լուվէլ, կուսակից կառավարութեան եւ տեղեկաբեր ճարտարագործական արտադրութեան Յանձնաժողովին, յայտարարեց թէ շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին Ֆրանսա ի վիճակի է արհեստականօրէն բարձր կենցաղ մը վարելու : Յետոյ թուաբանական խաղ մը փորձելով, ըսաւ թէ սպառումը շաբաթական 50 ժամ աշխատանք կը պահանջէ, բայց իրականին մէջ շաբաթը հազիւ 43 ժամ կ'աշխատին : Վերջապէս դանդատեցաւ թէ ելմտացոյցին մէջ նախատեսուած գումարը բաւական չէ, վերաշինութեան ծրագիրը գործադրելու համար :

Ուրիշ երեսփոխաններ ալ դիտել տուին թէ մսխումներ տեղի կ'ունենան ազգայնացած հաստատութեանց եւ ընկերային ապահովագրութեան մէջ : Վարչապետը պատասխանեց թէ օրէնքը թոյլ չի տար միջամտել այդ հաստատութեանց մատակարարութեան : « Ուրեմն պիտի առաջարկենք որ բարեփոխէք օրէնքները» : Գիշերային նիստին մէջ, վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար է, բացատրեց թէ ներկայ ելմտացոյցին ծախքերը այնքան բարձր չեն որքան 1938ին, երբ նկատի առնենք դրամին արժէքը :

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ.— Ձեր բոլոր նախորդները այդպէս կ'ըսէին, բայց օրը օրին աւրեցան : Այսօր 400 միլիառ ֆրանքի յաւելուածականտուրքեր կը պահանջէք մեզմէ :

ՆԱԽԱՐԱՐԸ.— Ոչ, 135 միլիառ ֆրանք :

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ .— Երկու տարիէ ի վեր կը խօսուի ազգայնացուած հաստատութեանց բարենորոգման եւ խնայողութեանց մասին :

ՆԱԽԱՐԱՐԸ.— Երկու տարիէ ի վեր 5709 ելմտական պաշտօնեաներ արձակուած են :

Ուրիշ երեսփոխաններ ալ գանգատեցան թէ մեծ խնայողութիւններ չեն կատարուած :

Արաբները Ապտուլլահի դէմ

Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը վճռական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, եթէ էմիր Ապտուլլահ ինքզինքը թագաւոր հռչակէ Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի : Այդ պարագային պիտի ջնջուի նաեւ 70.000 սթերլինի տարեկան նպաստը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իրաքի պատուիրակութիւնը չէ յաջողած համոզել Ապտուլլահ թագաւորը, որպէսզի հրաժարի իր ծրագրէն. բայց կրցած է յետաձգել տալ այդ որոշումին գործադրութիւնը :

Ուրիշ հեռագիրներ կ'ըսեն թէ Անդրյորդանանի թագաւորը կ'ուզէ հաշտութիւն կնքել Հրեաներուն հետ : Ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակիցը երկուշաբթի օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է թագաւորին հետ, որ ըսեր է թէ «ժամանակը եկած է խաղաղօրէն լուծելու Պաղեստինի խնդիրը : Հակառակ միւս արաբ ազգերու բռնած դիրքին, թագաւորը կը հաւատայ մօտալուտ հաշտութեան մը : Եթէ, հակառակ իր ջանքերուն, արաբական պետութիւնները մերժեն ընդունիլ Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի միացումը, «ինք պիտի չզոհէ Պաղեստինի ապագան : Իմ բանակս Պաղեստինի կը գտնուի արդէն եւ ոչ մէկը կրնայ դուրս հանել զայն : Կը կարծեմ թէ Արաբները պիտի չկռուին իրարու հետ, Հրեաներուն հետ կռիւը վերջացնելէ առաջ» :

Թագաւորը միեւնոյն ատեն յայտնած է թէ նոր միւֆթի մը նշանակած է Երուսաղէմի համար, փոխան Հաճ Ամին Հիւսէյնի որ Պաղեստինի Արաբներու առաջնորդը կը համարուի 25 տարիէ ի վեր : Հաճ Ամին հովանաւորն է այն կառավարութեան զոր կազմեցին Պաղեստինի Արաբները

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՄԵԾՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ա.— ԱՐԱԲ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԵՒ ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Միջին Արեւելքը, մանաւանդ Սուրիան եւ Լիբանանը մեծապէս շահագրգռող այս հրատապ հարցը, լրագրական պղտոր գրոյցներու շրջանակէն դուրս ելած, այսօր՝ պաշտօնապէս սեղանի վրայ կը դրուի Անդրյորդանանի երիտասարդ թագաւորին կողմէ։

Արդարեւ, հեռագրական գործակալութիւն- ները արձագանգ հանդիսացան խիստ յատկանշական լուրի մը, որուն համաձայն Երիքովի մէջ գումարուած ժողովի մը ընթացքին, Պաղեստինի արաբ վարիչները պահանջած են Պաղեստինի կցումը Անդրյորդանանի, ու վեհապետ հռչակած՝ Ապտուլլահ Թագաւորը։

Միւս կողմէ, Անդրյորդանանի խորհրդարանը իր կարգին, 13 Դեկտեմբերի իր վերջին նիստին, միաձայնութեամբ կը վաւերացնէ կառավարու- թեան արտաքին քաղաքականութիւնը, որ «կը կայանայ կարճ ժամանակի մը մէջ իրականացնել արաբական Պաղեստինի կցումը՝ Անդրյորդանանի թագաւորութեան»։

Անդրյորդանանի այս որոշումը սակայն, բուռն հակազդեցութիւն մը ստեղծած է արաբական միւս երկիրներու մէջ։

Մասնաւորապէս եգիպտական, սուրիական ու լիբանանեան մամուլը բուռն յօդուածներով կը քննադատէ «Անդրյորդանանի վեհապետին անջատողական ու հակարար քաղաքականութիւնը»։

Ազամ փաշա, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին պաշտօնապէս հաղորդած է իրենց որոշումը,— երբեք չճանչնալ Պաղեստինի կցումը Անդրյորդանանի։

Անցողակի յիշենք, որ Արաբական Դաշնակցութեան որոշումով, անցեալ Հոկտեմբերին, կազմուած էր «Արաբ Ազատ կառավարութիւն» մը Կազայի մէջ, Պաղեստինի նշանաւոր Միւֆթիին ղեկավարութեան տակ։

Ապտուլլահ Թագաւորը միշտ վերապահ դիրք մը բռնած եւ մերժած էր ճանչնալ այս կառավարութիւնը։ Բոլոր նշանները ցոյց կուտային թէ երբեք չէ հրաժարած Մեծն Սուրիոյ ծրագրէն։

Մեծն Սուրիոյ կամ Արաբ Դաշնակցային Միացեալ պետութեան մը ծրագիրը նոր չէ։ Նոյնպէս, այս գաղափարը Էմիր Ապտուլլահի գահակալու- թենէն չսկսիր։ Ան ծնունդ առած է Օսմանեան կայսրութեան հոգեվարքի շրջաններուն, երբ ամբողջ արաբական աշխարհը, զէն ի ձեռին՝ Հիճազի Թագաւոր եւ Մէքքէի Շէրիֆ Հիւսէյնի գլխաւորութեամբ, ապստամբութեան դրօշն էր պարզած Թուրքիոյ դէմ։

Առաջին ընդհ. պատերազմի սկզբնական շրջանին Թուրքեւգերման բանակները ամրապէս կեդրոնացած՝ Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ, տեւականօրէն կը սպառնային Մեծն Բրիտանիոյ կայսերական ճամբաներու ջիղերակին՝ Սուէզի ջրանցքին։ Մերձաւոր Արեւելքի այս անկիւնին մէջ, Դաշնակիցներուն զինուորական դիրքը համեմատաբար աւելի տկար, մեծապէս կը բարելաւուէր, եթէ արաբական ընդհանուր եւ զօրաւոր ապստամ- բութիւն մը թիկունքէն զարնէր թշնամի բանակը։

Այս ծրագրին արագ իրագործման համար, Մեծն Բրիտանիոյ կառավարութիւնը Եգիպտոսի իր լիազօր ներկայացուցիչներու միջոցաւ, կը բանակցի Հիճազի Թագաւոր՝ Շէրիֆ Հիւսէյինի հետ։

Այս վերջինս 14 Յուլիս 1915 նամակով մը, ուղղուած՝ Մսթըր Սթօրսին, հետեւեալ ձեւով կը բանաձեւէր իր պահանջները․—

Ա.— Ճանաչում Անգլիոյ կողմէ, ամբողջ Արաբական երկիրներու անկախութեան, որոնց սահմանը հիւսիսէն՝ պիտի պարունակէ Ատանա, Մերսին, Մուսուլ նահանգները, Արեւելքէն՝ պիտի տարածուի մինչեւ պարսկական սահմանը, Հարաւէն՝ դէպի Հնդկական ծով, եւ Արեւմուտքէն՝ Միջերկրական, Ալեքսանտրէթթիծոցէն մինչեւ Սուէզ։

Բ.— Մեծն Բրիտանիոյ հաւանութիւնը, խալիֆայութիւնը արաբ վեհապետի մը փոխանցելու համար։

Գ.— Պաշտպանողական դաշինք մը, 15 տարի պայմանաժամով։

Դ.— Կողմերէն մէկուն օգնութիւնը, յարձակման ենթարկուած կողմին, պէտք է ըլլայ՝ նախապէս կնքուած համաձայնութեան մը հիման վրայ։

Հեռատես քաղաքագէտ մը, Շէրիֆ Հիւսէյին այս վերջին առաջարկով կ՚ուզէր կանխել ամէն պարտադրանք, որ զինքը մղէր ընդունիլ Անգլիոյ օժանդակութիւնը, զինուորական եւ քաղաքական դրամով մը փոխարէն։

Սըր Հէնրի Մաք Մահօն,— Պ. Սթօրսին յաջորդը Եգիպտոսի մէջ, 30 Հոկտեմբեր 1915 թուակիր նամակով մը, կը պատասխանէ Մէքքէի Շէրիֆին թէ՝ արաբական երկիրներու բարեկամութիւնը կենսական է Մեծն Բրիտանիոյ համար, եւ թէ Անգլիա՝ պատրաստ է ճանչնալու անոնց ամբողջական անկախութիւնը։

Կը խոստանայ նաեւ իր կառավարութեան հաւանութիւնը ստանալ, խալիֆայութիւնը Թուրքիոյ սուլթանութենէն փոխանցելու, Մարգարէի ընտանիքէն սերած վեհապետի մը։ Իսկ արաբ նոր պետութեան մը սահմաններու որոշման հարցին մէջ, տակաւին կանխահաս կը գտնէ խօսիլ այդ մասին։

Հիճազի վեհապետը, երկրորդ նամակով մը (9 Սեպտ. 1915), անգամ մը եւս կը պնդէ սահմաններու որոշման վրայ, շեշտելով թէ իր նշանակած հողամասին մէջ, միայն մէկ տարր մը գոյութիւն ունի՝ որն է արաբ տարրը։

Իր պատասխանին մէջ, 24 Հոկտեմբեր 1915, Մաք Մահօն կը խնդրէ Շէրիֆ Հիւսէյնէն, նոր պետութեան սահմաններէն դուրս հանել Ատանայի եւ Մերսինի նահանգները, նկատելով, որ հոն բնակող ժողովուրդին մեծամասնութիւնը Թուրքեր եւ Հայեր են։

Կը հաղորդէ նաեւ, թէ լիազօրուած է տեղեկացնել, որ կը ճանչնայ արաբ մեծ պետութեան մը կազմութիւնը դաշնակցային կապերով միացած, ու կը խոստանայ Մեծն Բրիտանիոյ աջակցութիւնը Հիճազի Թագաւորին՝ անոր առաջադրած նպատակներուն իրագործման համար։

Այս բանակցութեանց ընթացքին, որոնց յաջողութեան մէջ մեծ դեր մը ունեցաւ գնդապետ Լորէնս, Անգլիա յանձն կ՚առնէր կազմութիւնը կառավարութեան մը, որ իր խորքին մէջ օժտուած ըլլար արաբ ազգը ներկայացնելու յատկութիւններով։

Բայց Անգլիա, խոստանալով հանդերձ այս բոլորը, կարգ մը վերապահումներ կ՚ընէր զորս կրնանք ամփոփել երեք կէտերու մէջ.—

Ա.— Անգլիա՝ իր գործելու ազատութիւնը կրնայ տարածել այնքան, որքան որ չեն վնասեր իր դաշնակից Ֆրանսայի կենսական շահերուն։

Բ.— Մեծն Բրիտանիա կ՚ուզէ միջոցներ ձեռք առնել, Պասրայի եւ Պաղտատի վիլայէթներու պաշտպանութեան համար։

Գ.— Պիտի կրնայ զօրամասեր պահել Պաղեստինի մէջ։

Ճարպիկ բանակցող եւ նուրբ դիւանագէտ՝ Շէրիֆ Հիւսէյին, պատերազմի բերումով, Անգլիոյ դէմ ստեղծուած դժուարութիւններէն օգտուելով, կը ջանար առաւելագոյն շահերը ապահովել, ոչ միայն իր երկրին, այլ՝ ամբողջ արաբական աշխարհի համար։

Բանակցութեանց վերջ մը տալէ առաջ, նախ իր շուրջ կը հաւաքէ, բոլոր արաբ իշխաններն ու աշիրիապետերը, եւ անոնց ուժերովզօրացած, ամրապնդելէ վերջ իր քաղաքական դիրքը, կը վերսկսի բանակցութիւնները։

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Արջ Պետրոս

Սիրելի Պետրոս, մահուանդ քառասունքի առթիւ հարկ եղաւ, որ այցի գամ թարմ գերեզմանիդ։ Ողջ օրը բնութիւնն է ալիս յուլօրէն ու թրջում առանց այն էլ սառն գերեզմանդ։ Ցուրտ է դուրսը եւ վիշտ հոգուս մէջ։

Ի՞նչ ունայն է կեանքը։ Եղէկ դեռ ողջ էիր եւ համակ կրակ, այսօր անշնչացած մի զանգուած, կենդանի մէկ յուշ։

Դո՛ւ, զաւակ, հօրից հայ, մօրից ռուս, ծնած Սիբիրի խորքերում, հասակ նետած վեհ Արարատի ստորոտում՝ Իգտիրում, անմահ Ահարոնեանի հայրենակից, չկաս այսօր։

Հայրդ՝ Հայրապետը, հերոսների շքեղ կարաւանի՝ Սարգիս Կուկունեանի խմբից, քաշեց Հայոց բիւր վշտերի ծանր բեռը կուռի դաշտում, յետոյ Սիբիրի սառն աշունչ տունդրաներում։ Դու, նրա խրոխտ զաւակը, արժանի յաջորդը եղար հօրդ։ Դեռ պատանի հասակից ապրեցար ողջ ողբերգութիւնը մեր պատմութեան։ Հազիւ ազուամազդ դէմքիդ, կամաւոր գրուեցար 1914ին մասնակցելով անգորոյն մեր ճակատագրի անիւը փոխելու գործին։ Ամէն տեղ ո՛ւր կռիւ, կրակ, արիւն կար, դու այնտեղ էիր։ Քո վիթխարի հասակը, սարդ զանգուածը, հաստատրմ բազուկներդ միշտ մասնակից եղան 1914—1920ի մեր ողջ ողբերգութեան եւ հերոսական ոգորումներին։

Ցիշո՞ւմ ես Թրքահայաստանը, յիշո՞ւմ Սարդարապատը, երբ Թուրքը կրնկակոխ էջմիածինի դռների առջեւ ոռնում էր ու Հայոց արինաքամ մարմինը յօշոտում։ Ցիշո՞ւմ ես ինչպէս մեր ժողովուրդը, ազատ այսօրուայ կարմիր բարեկամներից, մէկ մարդու պէս ծառացաւ Թուրքի դէմ, ինչպէս մի խումբ Հայեր մահը հեգնելով խոյացան Թուրքերի գազազած բանակների վրայ։

Ցիշո՞ւմ ես նաեւ քեզ, մոռացած քո եսը, անվախ, հայրենիքի փրկութեան անշէջ կրակը հոգուդ մէջ, զարկիր առանց յոգնելու, խիզախեցիր ընկերներիդ հետ, մեր յաղթանակը ապահովելու համար։

Ցիշո՞ւմ ես քանի քանի անգամ մահը աչքերիդ առջեւ, գլուխդ դիմեցիր Սարդարապատում ու քանի անգամ Թուրքը յուսահատ փորձեր արեց ձեզ վանելու։

Ցիշո՞ւմ ես հապա, ճակատագրական այն վայրկեանը, երբ վիրաւոր ընկաւ ձեր հրամանատարը կրակի առաջին գծում եւ ոչ ոք համարձակեցաւ նրան մօտենալ։ Դու, միայն դու, քո հերակլեան հասակով, խիզախեցիր դէպի թշնամու գիծը ու ուսերուդ վրայ առած, արնաքամ հրամանատարդ ազատեցիր ստոյգ մահից։ Սարդարապատի պատմական, Լեոնիդասեան բանակի ամենախիզախ կռուողներից մէկն էիր, թերեւս առաջինը։

Տարօրինակօրէն համեստ էիր, երբ խօսում էին Սարդարապատի մասին։ Ի՜նչքան վիրաւորւում էիր, երբ խօսում էին այդ օրերի քո արածների մասին։

Հապա՛ յիշո՞ւմ ես Սարիղամիշը 1920ին, երբ Լենինեան գործակալները եւ մի խումբ ստրուկ Հայեր դաւեցին մատղաշ Հայաստանի հանրապետութեան դէմ, դու եւ մի քանի հոգի քեզ պէս հայրենասէր սպաներ, մնացիք ձեր դիրքերի վրայ, արհամարհեցիք խուժանը «կարմրած» ու յաղթեցիք ձեր կամքի շնորհիւ։

Ցիշո՞ւմ ես ինչպէս Թուրքերը շրջապատեցին ձեզ՝ մի քանի հոգուդ, ինչպէս դու մինակմնացած, ռաժանուած ընկերներից՝ դիրքի մէջ, երկար կռուեցար թշնամու դէմ, ինը հոգի սպանելուց յետոյ, միւսները փախան եւ երբ միացար ընկերներիդ, երեխայի միամտութեամբ, մոռացած հերոսական արարքդ, ասացիր.

— Բա՛, տեսա՞ք, տղերք, այս շանորդի Թուրքերը ուզում էին ինձ սպանել, ինձ՝ «Արջի»։

Ինչքան համեստ էիր, մինչեւ իսկ չէիր նկատում քո կատարած հերոսութիւնները։

Ո՞րը յիշեմ, որի՞ մասին խօսեմ, այնքան շատ են եւ այնքան անզօր է իմ գրիչը։

Հերոսներ շատ է ունեցել մեր պատմութիւնը, սակայն քիչերը բուն հերոսներից հերոսացել են մեր պատմութեան էջերում։ Անողոք է կեանքը եւ ճակատագիրը։ Երբեմն նուազ հերոսները աւելի են անուն վաստակում քան ստուածային անշէջ կրակը իրենց հոգիներում կրող մարտիկները։ Դու փառք չորոնեցիր, գործը, քո բաժին մասնակցութիւնը բերելը հայկական ազատամարտին քեզ աւելի էր հետաքրքրում քան անունը։

Հապա, յիշո՞ւմ ես քո տառապանքը ու բողոքը, որ անմասն մնացիր հայութեան, ամենահերոսական, զանգուածային, խիզախ ճակատամարտէն, Փետրուար 18ի ժողովրդական խոյանքէն։ Ընդվզում էիր որ դու, Արջ Պետրոսդ, անմասն մնացիր այդ կռուին, չկարողացար կտրել կարմիր դահիճի ձեռքը։ Սիրտդ կոտրած անցար արտասահման, Մասիսի ու Արաքսի, Իգտիրի եւ Երեւանի, Հայաստանի եւ նրա ժողովուրդի մշտավառ եւ անմոռանալի կարօտը սրտիդ մէջ։

Կռիւ կար այդ օրերին Յոյների եւ Թուրքերի միջեւ։ Դու անվարան միացար Յոյներին Թուրքին դէմ, այնտեղ եւս վեհօրէն կատարելով քո պարտականութիւնը։ Ինչ գուրգուրանքով մօտեցար գաղթական խլեակներին, ինչ դաժանութեամբ խարանեցիր թշնամին եւ ինչ սիրով հոգացիր մեր տարագիր բազմութիւնները։

Ճակատագիրը խեղաթ, քեզ հալածեց շարունակ, ինչպէս բոլոր ազատատենչ հոգիները եւ դու ուարեցար Ֆրանսա։ Զկային Հայոց աշխարհը, Արարատեան դաշտը, Մասիսը, Արաքսը, Երեւանն ու Իգտիրը, Բարթողեան լեռները։ Տարագիր, հալածական, քո հոգին միաց Փարիզի գործարանների ծուխի հետ համընթաց։ Օրուայ առօրեան կլանեց քեզ, սակայն դու մնացիր միշտ կապուած մեր դժբախտ երկրի ճակատագրի հետ։ Այստեղ մեր հանդէսների հանդիպումների ժամանակ դու միշտ մնացիր պատնէշի վրայ։ Ուր որ դու կայիր՝ վստահ էինք մեր յաջողութեան։

Ցիշո՞ւմ ես, ինչպէս Հայոց սպարապետ Նժդեհը ասում էր.— «Այն ճակատում, ուր Արջ Պետրոսը կայ, ապահով եմ որ վտանգ չի պատահի մեզ»։ Այդպէս էիր դուն։

Ցիշո՞ւմ ես Փարիզի մեր մէկ տօնակատարութեան ինչպէս բոլշեւիկ ստահակներ եկել էին հանդէսը խանգարելու, ինչպէս դու հաւի վառեակների պէս իւրաքանչիւրի օձիքից բռնած սանդուխներից վար էիր գլորում եւ «հերոսները» համարձակութիւն չէին ունենում վրադ յարձակուելու։

Ցիշո՞ւմ ես ինչպէս մէկ օր Պանթէոնի մէջ կազմակերպել էինք հրապարակային դասախօսութիւն Խ. Հայաստանի մասին եւ «կարմիր եղբայրները» Փարիզից եւ շրջաններից եկել էին յատուկ դիտումով խանգարելու։ Ի՞նչպէս քո վիթխարի հասակը ցցուած դրան առջեւ չչմացրել էր իրենց։

Ցիշո՞ւմ ես ինչպէս փոքրիկ մէկ փորձ արին

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի ՓԱՌՍ ՍԹԱԼԻՆԻ.— Հայաստանի նկարիչները ու քանդակագործները կը պատրաստեն ցուցահանդէս մը «Սթալինը եւ հայ ժողովուրդի վերածնունդը» նիւթի մասին: Բացումը պիտի կատարուի 1949ին: Պիտի տեսնուին Սթալինի կեանքը եւ յեղափոխական գործունէութիւնը, հնգամեակի ընթացքին ձեռք բերուած նուաճումները Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան և մշակոյթի զարգացման մէջ:

Նկարիչ Մհեր Աբեղեան կ'աշխատի մեծ կտաւի մը վրայ որ կը պատկերացնէ Սթալինը, Շահումեանի եւ Սպանդարեանի հետ «Իսկրա» թերթի խմբագրատունը: Գ. Ռուխեան կը պատրաստէ «Սթալինը ազգութիւններու գործերու կոմիտէի մէջ» նկարը: Յակոբ Կոջոյեանի աշխատութիւնը կը պատկերացնէ այն պահը, երբ Տուրուխանսկի աքսորավայրի մէջ Սթալին եւ Սպանդարեան Լենինէն նամակ կը ստանան:

Նկարիչ Խ. Եսայեանի պատկերաշարքը նուիրուած է «Սթալինեան վայրեր» նիւթին: Նկարիչ Աւետիսեանի նկարը՝ «Լենին եւ Սթալին Սմոլնիի մէջ», հոկտեմբերեան օրերուն: Ե. Սեւալեանի նկարը «Սթալինը, Մոլոթով եւ Միկոյեանը», նիւթին շուրջ: Ցուցահանդէսին համար նոր աշխատութիւններ կը պատրաստեն քանդակագործ Արա Սարգսեան եւ Սուրէն Ստեփանեան, ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարեան եւ ուրիշներ:

Պետական հրատարակչականը լոյս է ընծայած Ի. Վ. Սթալինի երկերու հայերէն թարգմանութեան չորրորդ հատորը:

ժողովը խանգարելու եւ ոչ մէկ բռունցքը սեղանին այլեւս սառեցրեց իրենց երակներում:

Այսպէս անվերջ, ո՞րը յիշեմ, որի՞ մասին գրեմ:

Հայրենի լեռների շունչը կար քո մէջ, անխարդախ հաւատը մեր ուժին դրոշմուած էր ճակատիդ, անվարան կամքը ամրայրուած հոգուդ մէջ... Այսօր դու չկաս, վիթխարի հասակդ լքել է այս աշխարհը: Ձեմ հաւատում, կանգնած թարմ գերեզմանիդ առաջ, ինձ թւում է ուրիշն է այնտեղ ու դու ողջ ես եւ հիմա կ'երեւաս քո պարթեւ հասակով...

Վարդի թերթիկներ չեմ բերել ցանելու գերեզմանիդ վրայ, բայց խօսք ունեմ ասելու քեզ.

— Սիրելի Ալի, Հայոց երկրակամարը դեռ տրորւում է օտարի կրունկների տակ, դեռ բարբարոս թշնամին ողջակիզում է մեր ժողովուրդը, բայց ազատութեան սրբազան կրակը որ այրեց քեզ, այրում է ապրող սերունդը եւ Հայոցդժբախտ ճակատագիրը մէկ օր կը փոխուի, դու եւ քեզ պէսները այն ժամանակ հանդիստ կը պառկին իրենց յաւիտենական քունի մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՕՐԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔՈՎ, ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ 800 ՖՐԱՆՔՈՎ, ՏԱՐԵԿԱՆ 1500 ՖՐԱՆՔՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՍ ՏԱՍԸ ՀԱՏՈՐ ԳԻՐՔ, ԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ 30 ՊՐԱԿՆՈՑ: ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԷ ՅԱՌԱՋԻՆ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԷԿ ՇԷՆ, ԱՅՍՕՐ ԱՆՏԷՐ

Աթէնքի «Ազատ Օր»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ Ալեքսանդրապոլսոյ մասին (Տէտէ Աղաճ).—

Ալեքսանդրուպոլսոյ 8—900 անձ հաշուող հայութենէն այս օր մնացած է միայն 170 հոգի: Շուրջ 350 հոգի, երկու տարուան ընթացքին Հայաստան ներգաղթած են, իսկ մնացածներն ալ արտասահման մեկնած ու մաս մըն ալ երկրին զանազան մասերը փոխադրուած: Այս օր, գաղութը իր մէջ գրեթէ աղքատ չունի, բացի 4—5 հոգիէ, որոնք ազգ. իշխանութեան սնտուկէն կը խնամատարուին: Իսկ մնացեալները լաւ դիրքերու մէջ են եւ մաս մըն ալ բարեկեցիկ են:

Հելլէն բանակին մէջ ներկայիս ունինք 20 հայ զինուոր եւ, որոնց 15ը կը ծառայեն շրջանիս զանազան ազդապահ գունդերուն մէջ:

Հայ զինուորը ոչ մէկ ժամանակ դաւած է հելլէն հայրենիքին դէմ. ան՝ այսօր ալ իր սափաճանարներուն հիացմունքին եւ գնահատանքին առարկան է:

Հարցուցէք ուեւէ հելլէն սպայի, ան արդէն գովեստներով պիտի խօսի ձեզի հետ: Հելլէն սպան միշտ կը փափաքի իր քով ունենալ հայ զինուորը եւ անոր կը վստահի ամենադժուարին պաշտօններ եւ զանազան խիստ գաղտնի եւ կենսական գործեր: Որովհետեւ, վստահ է թէ՝ ան իրպարտականութիւնը գիտակցօրէն կը կատարէ եւ չուզեր ոչ մէկ ժամանակ իր ապրած երկրին հիմերը քանդել: Հայը երբեք չուզեր ապերախտօրէն վարուիլ այն երկրին հանդէպ, հոն՝ ուր մեծցեր է ու շնչեր օդն ու ջուրը:

Ինչպէս ըսի, ներկայիս, դժբախտաբար չունինք ոչ մէկ միութիւն եւ կազմակերպութիւն, քաղաքիս մէջ: Ունինք միայն եռանդամ ազգային իշխանութիւն մը, որ իր վրայ ծանրացող քաղաքիս զանազան գործերը եւ հոգերը կը տանի: Ազգ. իշխանութեան միւս անդամները զինուոր են:

Նոյեմբեր 5ին, ուրբաթ, քաղաքիս նուաճանդիստը հասաւ Աթէնքէն, Թրակիոյ շրջանին համար ձեռնադրուած նորընծայ Շահէն քահանայ Գալայճեան եւ պատարագեց խուռներամ հաւատացեալներու ներկայութեան: Երկար ատենէ ի վեր հոգեւոր մխիթարութեան կարօտ ժողովուրդը եկած էր եկեղեցի:

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐ.— Ամերիկայի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Տօնապետ Հոփլամազեան: Ծնած էր1872ին Խոյլու գիւղ (Խարբերդ): Ամերիկա գացած 1888ին: 1896էն ի վեր մտած է Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ եւ հիմնադիրն եղած է 5—6 կոմիտէներու: Ունէր անցեալի շատ շահեկան յուշեր, սակայն ըլլալով քաշքարաթաքոյց, գրի չէր առներ զանոնք: Փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներէ գոյացած է 453 տոլար, որուն կէսը «Հայ Տուն» ծերանոցին, եւ կէսն ալ «Պէյրութի հայ ճեմարանին» բաշխ որոշուեցաւ ընկերոջ աղջկան՝ Տ. Վ. Կարուկեանի փափաքին:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ
«ՅԱՌԱՋ» ՆՈՒԻՐԷ ԲԱՐԵԿԱՄԻԴ

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ (յապաղած).— Անցեալ կիրակի լեցուն էր Միւթիւալիթէի սրահը, Դաշնակցութեան օրուան առթիւ: Բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով եւ Ֆրանսական քայլերգով, Նոր Սերունդի կողմէ:

Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Բրուտեան բացատրեց տօնին իմաստը, շեշտելով ազատագրական պայքարներուն արժէքը: Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները յարգել հերոսներուն յիշատակը, յոտնկայս:

Անմիջապէս սկսաւ մեր գեղարուեստական բաժինը: Գովելի են մեր Նոր Սերնդականները իրենց արտասանութիւններով եւ մեներգներով: Իրենց կողմէ ընկեր Ե. Ադամեան ուղերձ մը կարդաց խորին շնորհակալութիւնը յայտնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ «որ միակը մեզ հայ կ'ապրեցնէ օտար երկիրներու մէջ եւ միակը որ կը պահանջէ հայրենիքի ազատութիւնը եւ անկախութիւնը»:

Օրուան բանախօսը, Տիկին Ն. Քիպրիթճեան խորապէս յուզուած, գեղեցկօրէն պարզեց Դաշնակցութեան ծառայութիւնները եւ իր բոլոր ծանօթ ընկերներու քաջագործութիւնները, յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Խաժակ խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Յ. Աճէմեան, իսկ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ ընկեր Սերժ, որ արկածի մը պատճառով ուշ մնացած էր: Ընկերը պարզեց Հ. Յ. Դ. անցեալի գործունէութիւնը եւ ներկայ պարտականութիւնները: Նոր Սերունդը ներկայացուց կենդանապատկեր մը հայ Ֆէտայիներու կեանքէն: Շատ յաջող էին բոլոր դերակատարները եւ ջերմապէս գնահատուեցան: Կ'արժէ շնորհաւորել Նոր Սերունդի քարտուղարուհին Օր. Ե. Ադամեան որ միշտ կ'աշխատի փայլ տալ մեր հանդէսներուն, հայերէն սորվեցնելով Նոր Սերունդի անդամներուն:

Այժմ ձեռնարկած են մեծ հանդէս մը տալու Կաղանդի առթիւ: — Յ. Աճեմեան

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Դեկտեմբեր 11ի գիշերը St. Bernardի սրահին մէջ, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ Հ. Կապոյտ Խաչի երեկոյթը: Մասնաճիւղի ներկայացուցիչին բացման խօսքէն վերջ, Խաչուհիները պարեցին հայկական տարազով «Այսօր երկուշաբթի է»: Նոր Սերունդէն Մարտիրոս Քառլանեան, ծափերու տակ երգեց Սուրիայէն հասած Հայու խանդավառութեամբ: Ծիրմէճեան քոյրերը, Սիմոն Պարսամեան, Սիրուն Զաթրեանը հեզաճկուն, պար մը կատարեցին: Դաշնակով իրենց կ'ընկերանար Օր. Քառէ, St. Bernardի Patronageին համակրելի տնօրէնուհին, որուն հրապարակաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնը Հայերու հանդէպ իր ցոյց տուած համակրանքին համար: Օր. Մարի Քառլանեանի մեներգէն վերջը, Խաչուհիներ Ն. Շէհիրլեան եւ Հ. Ասատուրեան, արուեստական ջրհորի մը առջեւ, շատ յաջողութեամբ կատարեցին պաղ աղբիւրի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏՈՐՈՍ

Եւ ինք մօտենալով Բարկէնի, Եփրեմէն դարձեալ իրեն յանձնեց պատսպարել վահանով, որ նետ մը, քար մը, վտանգ չհանէ: Եւ սկսաւ իր երկու ընկերներով աղեղնաձեւ շրջան մը ընել անելանելի ժայռերուն վրայէն, որոնց անդունդներուն վտանգը չէր երեւար գիշեր ատեն, բայց կրնար երեւակայուիլ՝ շատ ծանր կը շարժէինմեր երեք անձերը, վասնզի երբեմն պէտք կ'ըլլար ոտք մը՝ ձեռք մը փոխելու համար հինգ տասը վայրկեան կենալ եւ խարխափել, վերջապէս ճամբուն վրայ ելան. հոն թէպէտ Կոստանդին կ'ուզէր առաջ անցնիլ. բայց Թորոս անոր յանդգնութենէն կասկածելով ինք առաջ անցաւ, եւ երբ մօտեցաւ՝ նշմարեց չորս հոգի որ պատնէշէն քիչ մը անդին պառկեր էին եւ անոր վստահացած հանդիստ քուն կ'ըլլային:

Մերկ սուրը ձեռքը՝ Թորոս կանչեց:

— Պահապաններ, թէ որ շարժիք կը մեռնիք: Ու երբ մարդիկը քունէ արթնցած ելլելու փորձ մը կ'ընէին.

— Մի շարժիք, ապա թէ ոչ կը մեռնիք, որոտաց:

Մարդիկը անշարժ մնացին այս սպառնալիքներուն առջեւ, եւ նոյն միջոցին Սարգիս ու Կոստանդին զի աթափ ընելով զիրենք պատնէշըհարթ յատակ կ'ընէին. եւ այս գործողութիւնըայնպիսի արագութեամբ կը կատարուէր որ քանի մը վայրկեանի մէջ մարդիկը անզէն եւ թեւերնին կապուած մեր կարաւանին հետ խաղաղ հանդարտ կը քալէին:

Լամբրոնի դղեակը հեռացեր եւ անհետացեր էր, կարաւանը հասաւ լեռնեւ ու գլուխը ծառազարդ խոտաւէտ բարձրաւանդակի մը վրայ, հոն Թորոս Սարգիսի հաւանութիւնն առնելով յոգնութիւն մը տուաւ իր խումբին եւ հրամայեց իր չորս կալանաւորները բերել, եւ ինչ որ կ'երեւակայէր՝ իմացաւ, այսինքն թէ Լամբրոնի իշխաններըՍարգիսին դրած պահապաններն բռնած էին, եւ իմանալով թէ այնտեղէն պիտի անցնէր Սեւ լեռնցիներու խումբ մը, վարի ճամբան 45 հոգիով պահպանել որոշած էին, իսկ վերէն, ուսկից չէին յուսար որ համարձակի մարդ հասնիլ, ճամբան խցել եւ չորս պահապան դնել հրամայած էին:

Պահապաններն ալ ան կարելի համարելով այս օդադնաց շրջանը, հանդիստ եւ ապահով քուն եղած էին:

Ժամու մը չափ յոգնութիւն առնելէ վերջ՝ դարձեալ ստուարանիլի ուղեղնացութեան ինկան մեր ճամբորդները. եւ մէկը չէր համարձակեր դանդաղ մը մօտէն անցնել երբ կը տեսնէին Ռուբէնի պայազատը՝ որ առ խօս հետեւակ առջեւէն կ'եր- թար ու ոչ թէ վտանգներու մասնակից՝ այլ դիմադրաւ կ'ըլլար:

Այսպէս շարունակելով վերջապէս մօտեցան Կիլիկեան համբաւաւոր կիրճերուն՝ ուր զօրքերու խումբ մը եւ կիսակործան բերդ մը կար, որ թշնամիներուն յարձակումն արգիլելէ աւելի անցորդներու նեղութիւն տալու պաշտօն կը վարէր:

Թորոս որ իր ճամբան կ'ուզէր վարել խաղաղութեամբ՝ եթէ կարելի է՝ քան թէ անօգուտ կռուելով, Սարգիսը ուղարկեց բերդապահ աւագակին, որ քանի մը ոսկիով իրեն ճամբայ տուաւ առանց նեղելու, ի մեծ դայթակղութիւն Կոստանդինի որ կը զարմանար թէԹորոսքաջութենէզուրկ չըլլալով ինչպէս յանձն կ'առնէր այսպիսի բանակցութիւններու մտնել: Բայց Կոստանդին Փիլիպոսի պատմութիւնը չէր կարդացեր՝ եւ Թորոս կարդացեր էր:

Վերջապէս լեռներու մէջ Հայոց դեղեր սկսան երեւիլ, Սարոս գետին վտակներուն վրայ. խոստութեամբ արգիլուեցաւ մեր խմբին Թորոսի ով ըլլան յայտնել. մինչեւ Վահկայ բերդն՝ արծուի բոյն՝ լեռներու մէջ երեւցաւ. Բարկէն արտասուքով կը նայէր այն բարձունքներուն, որոնց պաշտպանութեանը համար այնչափ արեան թափուիլը տեսած էր, քանի անգամ կեանքը վտանգի դրած, եւ հիմա օտարներու բնակարան եղած էր...

Անմիջական վտանգը կարաւանին համար թէպէտ հեռացած կը կայծուէր, բայց պէտք էր որ Թորոս յենակէտ մը ունենար հրապարակուելէն առաջ, ուստի, Կոստանդին, Բարկէն, Սարգիս եւ փարդապետը խորհուրդի նստան. Եփրեմ նաեւ ներկայ էր:

ՄԻՐԽՆՑ

ղուգերգը։ Փոքրիկ Ժընըվիէվ Ճիզմէճեանի եւ Ս. Զաթրեանի արտասանութիւն, մեներգէն վերջ Մարի Քառլանեան եւ Ովսաննա Աբրահամեան հայկական երգեր երգեցին։ Եւ տեղի ունեցաւ դուասներգութիւն մը։ Խաչուհիներու կողմէ կատարուած ներկայացումը, «Երկու ծայրայեղներ», կուշտ ու կուռ խնդացուց բոլոր ներկաները։

Պարողներու եւ դերակատարներու մէջ կը գտնուէր համակրելի Ֆրանսուհի մը, անգամ Կապոյտ Խաչի, Օր. Ժանին Պուրսիէ, որ հայերէն ալ կը սորվի։ Ինչ գեղեցիկ ապտակ մերլեզուն բանջարնոց դարձնող Հայերուն եւ ազգուրացներուն։

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յովսէփեան ընտանիքին՝ որ 1500 ֆրանք նուիրեց, ինչպէս եւ հայրենակիցներ Ս. Գասապեանի, Բ. Պալեանի եւ Յ. Սինանեանի, որոնք սիրայօժար սատարեցին երեկոյթին։— Սարգիս Պիլպիլ

Կաղայի մէջ եւ ոչ ճանչցուած է քանի մը արաբական պետութեանց կողմէ։ Նոր միւֆթին կը կոչուի Շէյխ Հիւսամէտտին Ճարալլահ, Պաղեստինի իսլամական ատեաններուն նախկին աւագ դատաւորը։

Հոլանտա կը մերժէ Ազգաժողովին միջամտութիւնը

Հոլանտական կառավարութիւնը խնդրեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութենէն չխառնուիլ Ինտոնեզիոյ հարցին։ Այս առթիւ Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնուած յուշագիրը կ'ըսէ.— «Ոչ եւ է օգուտ չի կրնար ունենալ միջազգային կազմակերպութեանց կամ բարեկամ պետութեանց միջամտութիւնը ներկայ կացութեան մէջ»։

Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց երկուշաբթի առտու, բայց մէկ ժամ վիճաբանելէ վերջ յետաձգեց, որովհետեւ Խ. Միութեան եւ Ուկրայնայի ներկայացուցիչները բացակայ էին։ Մոլոթով հեռագրած էր թէ չեն կրնար հասնիլ նշանակուած օրը։ Անշուշտ անոնց բացակայութեան տրուած որոշում մը շատ բան պիտի կորսնցնէր իր արժէքէն։

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Հոլանտական Հնդկաստանի մէջ (Ինտոնեզիա)։ Հոլանտայի վարչապետը յայտարարեց խորհրդարանին մէջ թէ առաջին արդիւնքները կը գերազանցեն ամէնէն լաւատես ակնկալութիւնները։ Այս առթիւ բացատրեց թէ Հոլանտա ճիշդ այն դիրքն ունի Ինտոնեզիոյ մէջ ինչ որ յունական կառավարութիւնը ապստամբներուն հանդէպ որոնք հարեւան երկիրները կը փախչին եւ կը ապաստանին։

Վարչապետը խօսած ատեն, քանի մը ունկնդիրներ պոռացին.— «Անկցի՛ գաղթային աշխարհակալութիւնը»։ Երեք հոգի ձերբակալուեցան։

Վերջին լուրերու համաձայն, Հոլանտական զօրքը հասած է քարիւղի շրջանը։ Գրաւած է նաեւ Սոլոքը (Սումաթրա) եւ ուրիշ քաղաքներ։ Այս շրջանին մէջ կատաղի կռիւներ մղուած էին անցեալ Սեպտեմբերին եւ Հոկտեմբերին։ Գերի բռնուած է հանրապետական բանակին սպարապետը՝ զօր. Զուտիրման, որ 35 տարեկան է։ Հոլանտական զօրքը այժմ յառաջ կը խաղայ դէպի Սումաթրա։ Խիստ գրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, կարելի չէ մանրամասնութիւններ ստանալ զինուորական շարժումներու մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՏԻ ԿԱԽՈՒԻՆ Ճափոնի եօթը մահապարտները, նախկին վարչապետ Թոժօ եւ իր վեց բախտակիցները, որոնք մահուան դատապարտուած էին, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ։ Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը, որուն դիմած էին մահապարտները, 1ի դէմ 6 քուէով վճռեց թէ իրաւասութիւն չունի քննելու 11 ազգերու կողմէ տրուած դատավճիռ մը։

ՉՈՐՍ ՏԱՐԻ ԵՒՍ չարքաշութեան շրջան մը պիտի բոլորէ Մեծն Բրիտանիա, համաձայն Եւրոպայի վերաշինութեան ծրագրին։ Այս առթիւ հրատարակուած Սպիտակ Տետրակը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելով, կ'ըսէ թէ պիտի ջանան զարկ տալ արտադրութեան, աշխատանքով եւ չարքաշութեամբ, տոկալով տուրքերու ծանրութեան եւ ապրուստի նեղութեանց, մինչեւ 1952—53, երբ կը յուսան «աւելի լաւ ուտել»։

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ աւերներ կը գործէ Նիւ Եորքի մէջ։ 1888էն ի վեր երրորդ անգամն է որ այսքան ձիւն կը տեղայ։ Ձիւնամրրիկը տեւեց քսան ժամ։ Տասնըվեց հոգի մեռան։ 18.340 բանուոր եր գործի լծուած են փողոցները մաքրելու համար։— Փարիզի մէջ ալ ցուրտը սաստկացաւ երէկ։ Ձիւն կը սպառնայ այսօր – վաղը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ջնջեց Ֆինլանտայի պատերազմական հատուցումներուն 2/3ը, ինչ որ կը նշանակէ 600.000 ոսկի տոլարի շահ մը այդ փոքր երկրին համար։ Այս առթիւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքուեցաւ, որուն համաձայն Խ. Միութիւնը 80.000 թոն քարիւղ, 150.000 թոն արմտիք եւայլն պիտի յանձնէ Ֆինլանտայի, փոխարէն ստանալով ելեկտրական մեքենաներ, ատաղձ, պատրաստ տուներ եւն.։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին բարդը, «Զօէ» ցուցադրուեցաւ առջի օր, միջազգային մամուլի 150 ներկայացուցիչներուն առջեւ։ Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժոլիօ – Քիւռի բացատրութիւններ տուին, առանց մեծ գաղտնիքներ յայտնելու եւ ըսին թէ աւելի զօրաւոր բարդ մը (փիլ) կ'ուսումնասիրուի այս միջոցին։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ուխտատեղնացութիւնը արտօնուեցաւ Արաբներուն եւ Հրեաներուն կողմէ, Ծննդի տօներուն առթիւ։ Երկու կողմի հրամանատարները համաձայնեցան որ հին եւ նոր քաղաքամասերը բաժնող պատուարը բաց մնայ 24 ժամ (Ծնունդին)։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը 25.000 զինուոր ղրկած է Պելոպոնէսի շրջանը, ուր կը գործեն 3000 ապստամբներ, լեռները ապաստանած ըլլալով։ Կռիւները կը շարունակուին Թեսալիոյ մէջ։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ։ Մուտքը հրաւիրատոմսերով։ Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ
Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 2էն 10, 4 rue Greuze, métro Trocadéro :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու անդամները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Տօնածառ՝ 25 Դեկտեմբեր, Շաբաթ օր ժամը 4էն կէսգիշեր, Մաջէնոյի մէջ։ Գեղարուեստական ընտիր բաժինով։ Պիտի երգէ նաեւ երգչախումբը։

Նուագախումբ եւ մատչելի պիւֆէ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ համակիրները։ Ծախսերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք։

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ, 26 Փետր. 1949, Սալ Ենայի մէջ պիտի տայ Թատերական ներկայացում մը։

ՏՕՆԱԾԱՌ – ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկ երու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կլթական մարմնին եւ դպրոցի աշակերտութեան։

26 Դեկտեմբեր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողներն ու Տէսինի հայ հասարակութիւնը։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ տառաձին յայտագրով։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի այն հայրենակիցը որ թերթ կը ղրկէ Տիկին Պէաթրիս Չիլինկիրեանի, Bourg la Reine:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի անդամները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԾՆՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Աննի մասնաճիւղի ֆրանսական Ծնունդին առթիւ կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Թաղին դպրոցին մէջ։ Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին։

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պիտի երգէ Սէնթ Աննի Ն. Ս. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 23 Décembre 1948 Հինգշաբթի 23 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ժ. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5727–Նոր շրջանի թիւ 1138

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԱՊԱՒԷՆԸ

Այսօր պիտի կարդաք նկարագրութիւն մը, որ ապահովաբար պիտի խռովէ ձեր հոգին :

Պոլսէն հոգեւոր հովիւ մը կը ղրկեն դաւառ, Անատոլուի խորերը :

Քահանան, իր պարտականութեանց կարգին, 559 բեկորներ կը մկրտէ Սեբաստիոյ շրջանին մէջ: Ոչ միայն նորածին երախաներ, այլեւ 25—30 տարեկան երիտասարդներ :

Այսքանը, ինքնին, ամբողջ պատմութիւն մըն է: Պատկեր :

Մնացեալ մանրամասնութիւնները կը լրացնեն պատկերը, տեղ տալով դառն խորհրդածութեանց :

Տարիներով աչքէ հեռու, սրտէ հեռու, մայրենի լեզուն իսկ մոռցած, այս բեկորները կ'օգտուին առաջին առիթէն, մկրտուելու համար նորածինին ու չափահասը: Շիթ մը միւռոն կը փնտռեն, իբրեւ գերագոյն սփոփանք: Վերջին ապաւէնը:

Թերեւս շատեր արդահատին այս պատկերին առջեւ, իբրեւ աւելի զարգացած, նրբացած քաղաքացիները ,քեղաշուք պողոտաներու :

Բուն արդահատելիները իրենք պիտի ըլլային, եթէ չեն ըմբռներ ամբողջ ողբերգութիւնը :

Աւելի քան երեսուն տարի է որ այս բեկորները բուսական կեանք մը կը քաշքշեն խաւարակուռ Անատոլուի մէջ:

Ո՞վ կրցաւ նկարագրել անոնց տաժանքն ու տառապանքը, այդ մռայլ տարածութեանց վրայ:

Ի՞նչ ապեղանի կրցան գտնել անոնք, մեղմացնելու համար իրենց կսկիծը:

Եկեղեցին ու դպրոցն անգամ մթերանոցի, ցորանոցի, ախոռի վերածուած էին:Եւ կամ հիմնովին քանդուած :

Գիւղական տէրտէրին չուքն անգամ դարձած էր անմատչելի երազ :

Մաշած ժամագրքի մը յիշատակին իսկ թանկագին երջանկութիւն մը կը համարուէր :

Առաջին քսան տարիները անցան այսպէս: Միշտ ահուդողի եւ օտարութեան մէջ: Իրենց գըլխուն վերեւ՝ երէկուան մղձաւանջը, եւ վաղուան հարցականը :

Որոշ մեղմացում՝ վերջին տարիներու ընթացքին: Եւ ահաւասիկ տէրտէր մը իրենց ճամբուն վրայ, քանի մը տուն աղօթք մրմնջելու, պսակ եւ մկրտութիւն կատարելու համար:

Վերջին լարը մայր զանգուածին հետ, որ թերեւս իր գոյութիւնն ալ մոռցած է:

Գոնէ հոգեպէս մխիթարուելու, դիմանալու, լաստի մը կառչելու այս ձգտումը չի՞ ճանկռտեր ձեր հոգին :

Որ եւ է կսկիծ չէ՞ք զգար, դո՛ւք, արտասահմանի բախտաւորներ, բաղդատելով այս հաւատարմութիւնը՝ ձեր անտարբերութեան, պարտազանցութեան կամ դասալքութեան հետ :

Այնտեղ չորուցամաք աղօթքի մը, օրհնութեան մը ապաւինած են, իբրեւ բարոյական կապ: Իբրեւ գերագոյն ապաւէն :

Դուք ի՞նչ կ'ընէք այստեղ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի սանձարձակ ազատութեան մէջ, պահելու համար ձեր զաւակներուն կապը՝ ամբողջութեան հետ: Սա ցիրուցան բազմութեանց եւ հայրենիքին հետ:

Մայրենի լեզուն պահելու, սորվեցնելու պարտականութիւնն անգամ դարձեր է բեռ մը՝ շատերուն, եթէ ոչ մեծամասնութեան համար :

Ինչ՞ ապաշխարութեան, սերունդի փրկութեան հոգն անգամ կը համարուի տաղտուկ :

Ահա զգաստութեան, գիտակցութեան ձայն մը եւս՝ Անատոլուի խորերէն :

Զարթուցիչ զանգ մը՝ պարտականութեան հրաւիրելու համար ձեզ: Ձեր իսկ բարիքին համար: Որպէսզի չմնաք անժառանգ :

Քսան – երեսուն տարեկանը կը մկրտեն հոն:

Հայերէն գիրք մը տուէք ձեր քսան – երեսուն տարեկաններուն, նոյն մտահոգութեամբ :

Միայն այս կամ այն կազմակերպութեան, Միութեան ճիտին պա՞րտքն է ճամբայ ցուցնել, աշխատանք թափել :

Խնամակալութեա՞ն կը կարօտիք թէ քարոզի կամ ուղեցոյցի, կատարելու համար ձեր տարրական պարտականութիւնը:

Ժամկո՞չ կը փնտռէք թէ տէրտէր :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԵՍՆԵԼՈ՞Վ ԱԼ ՉԵՆ ՍՈՐՎԻՐ

Ի՞նչ գիտեր, ինչ գիտեր, ձեռագիր սրբագրած ատեն:

Ուղղագրութի՞ւն: Քանի մը նմոյշներ, յաճախ կրկնուած.— Ընդաձգիճ, բրաքէտ, սզգաճչելի, ջղագրքրուած, բահ (պահ), վերադառցաճք, զքոճ, զկսպուճք, եւայլն:

Որքան ալ առարկեն թէ կանոնաւոր դպրոց չեն տեսած, չեն արդարանար:

Թերթ եւ գի՞րք ալ տեսած չեն, 25 տարի է:

Կարդալ – գրել չգիտցող մամիկներ երբ առաջին անգամ Փարիզ գալով փապուղի կը նստէին (մեթրօ) ,իրենց տեսածով էր որ բան կը սորվէին:

Պատերուն վրայ փակցուած ազդերէն կնոջ մը, չէնքի մը կամ կովի մը պատկերը միտք պահելով, կը գտնէին իրենց փնտռած կայարանը: Կամ փոխելիք ուղղութիւնը :

Ամէնէն վրդովիչը այն է որ , իրենց գրածին սրբագրութենէն եւ հրատարակութենէն վերջն ալ նոյն սխալները կը կրկնեն, անսասան հաւատարմութեամբ :

Հապա ի՞նչ ըսել բուն ուսումնականներուն, որոնք ոչ «որ»ը եւ «զոր»ը զանազանել կը սորվին, ոչ ալ սա չարաբաստիկ «յետ այսու»ն կը մոռնան (այսուհետեւ, ասկէ վերջ):

Դեռ աւելի յամառնը Կովկասէն կապկելով, կը գրեն,— ԽՈՇՈՐ տաղանդ, ԽՈՇՈՐ դէմք, ԽՈՇՈՐ բանաստեղծ, գրագէտ կամ գիտնական:

Կարծես դդումի մը կամ ձմերուկի մը մեծութիւնն է որ կը չափեն :

Գրոց – բրոց ըլլալ եւ «մեծ»ն ու «խոշոր»ը չկարենալ զանազանել...

« Ծնկաչոք»ն ու «չոքիլ»ը երբեք Թուրքիա վերադառնալու միտք չունին, տաք տեղ գտած ըլլալով մեր մամուլին մէջ:

— Ի՞նչ օգուտ այս գիտողութիւններէն, երբ սորվիլ չեն ուզեր :

= Մեր պարտք՝ է միշտ յիշեցնել, գոնէ զարգացելոց :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները երրեակ հրամանատարութիւն մը – զինուորականկառավարութիւն – հաստատեցին Պերլինի համար, իրենց շրջաններուն մէջ: Ուրեմն Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքը վերջնապէս երկուքի բաժնուած կ'ըլլայ, — արեւմտեան եւ խորհրդային :

Ֆրանսական հրամանատարը, զօր. Կանէվալ ծանուցանելով այս կարգադրութիւնը, յայտարարեց.— Եթէ խորհրդային իշխանութիւնները այսօր կամ ապագային ուզեն միանալ գոյացած համաձայնութեան, կրնայ վերհաստատուիլ Պերլինի քառադամ վարչութիւնը: Եթէ չուզեն գործակցիլ, երեք պետութիւնները պիտի գործեն իբրեւ դաշնակից հրամանատարութիւն »:

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսերը քառեակ հրամանատարութենէն քաշուեցան անցեալ Յուլիսին : Այդ օրէն ի վեր անգործութեան դատապարտուած էր միացեալ Քոմանտանթուրան :

Երրեակ հրամանատարութիւնը պաշտօնապէս ծանուցանելէ քիչ առաջ, երեք դաշնակիցները 200 թոն ածուխ տրամադրեցին, աւելցնելու համար ելեկտրական հոսանքը, Ծնունդի տօներուն առթիւ: Ուրիշ դիւրութիւններ ալ պիտի տրուի արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն :

★ Պերլինի ընկերվարական կուսակցութիւնը հրաւիրեց արեւելեան շրջանի բոլոր ընկերները մերժել որեւէ աջակցութիւն խորհրդային վարչութեան :

Միւս կողմէ, արեւելեան շրջանին քաղաքապետը, Տօքթ. Էպըրթ, յանձնարարեց քաղաքապետական խորհուրդին ամենասերտ գործակցութիւն հաստատել Խ. Միութեան բանուորներուն հետ:Իր նպատակն է ամբողջովին խորհրդային իշխանութեանց հետ կապել քաղաքը:

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան 69րդ տարեդարձը տօնուեցաւ առանց հրապարակային հանդէսներու: Մամուլը եւս լռութիւն պահեց: Կ'ըսուի թէ իրեն յաջորդ նշանակած է Մոլոթովը եւ Բերիան:

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ կը վերջանայ այսօր, մեծ յաջողութեամբ :

Նոր տուրքերու խնդիրը Ազգ. ժողովին մէջ

«ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ԵՐԿԻՐԸ ՎԵՐԱՇԻՆԵԼ ՇԱԲԱԹԸ ՀԻՆԳ ՕՐ ԱՇԽԱՏԵԼՈՎ »

Ազգ. ժողովը երէկ ալ շարունակեց վիճաբանութիւնները, 1949ի ելմտացոյցի մասին: Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կատարուեցան կառավարութեան եւ ելմտական յանձնաժողովին միջեւ, միջին ճամբայ մը գտնելու համար: Վարչապետը կը սպառնայ հրաժարիլ, եթէ վճռապէս մերժուի տուրքերու յաւելումը, ահագին բաց մը ձգելով: Կ'ըսուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է ուղղակի տուրքը աւելցնելու ոչ թէ 10 %, այլ աւելի պակաս, պայմանաւ որ արտադրութեան տուրքը աւելնայ :

Երեքշաբթի օրուան վիճաբանութեանց մասնակցեցան գլխաւոր հոսանքներու ներկայացուցիչները : Փոլ Ռէնօ, նախկին վարչապետ եւ ելմտական նախարար, քսան վայրկեան խօսելով , դիտել տուաւ թէ Անգլիա այլեւս չի կրնար բաւարար քանակութեամբ ապրանքներ գնել Ֆրանսայէն, վերահաստատելու համար նախապատերազմեան առեւտրական կշիռը: «Պատրանքներ չունենանք: Այլեւս չկայ տնտեսական այն դրութիւնը որ հիմնուած էր Մեծն Բրիտանիոյ հարստութեան վրայ: Մինչեւ որ ահագին ճիգ մը չփորձենք բանուորներով եւ գործատէրերով, պիտի չկրնանք լուծել մեր առջեւ դրուած խնդիրները »:

Նախկին վարչապետը այս առթիւ բացէ ի բաց յայտարարեց թէ Ֆրանսա չի կրնար վերաշինութիւն կատարել եւ նախապատերազմեան կենցաղ մը վարել, շաբաթը միայն հինգ օր աշխատելով : «Պարտաւոր ենք բանուորներուն յիշեցնել այս պարագան, այլապէս երբեք պիտի չկրնանք հաստատուն վիճակ մը ապահովել տնտեսապէս » :

Պ. Ռէնօ միեւնոյն ատեն խստօրէն քննադատեց գործատէրերը որոնք հաճութեամբ կը համակերպին ներկայ պարագաներուն: «Շատերը գոհ են որ ամէն բան, աշխատավարձքը, գիները եւն. կը նշանակուին կառավարութեան կողմէ : Ամէն երկիր կը ճգնի արտածում կատարել: Դժբախտաբար, մինչ Անգլիա եւ Իտալիա 50 եւ 100 % աւելցուցած են իրենց արտածումները, 1947- 1948ին, Ֆրանսա ճիշդ զերօ աւելցուցած է: Կարելի չէ իրական հաւասարակշռութիւն հաստատել մինչեւ որ հաստատուն դրամ մը չունենանք: Մինչեւ այդ՝ հարուստը աւելի պիտի հարստանայ, իսկ աղքատը աւելի պիտի աղքատանայ »:

Պ. Անտրէ Ֆիլիփ, նոյնպէս նախկին ելմտական նախարար (ընկերվարական) դիտել տուաւ թէ «ներկայ տուրքերը բաւական են, եթէ բոլորն ալ վճարեն»: Այս առթիւ պահանջեց խափանել հարկային խարդախութիւնները : Միեւնոյն ատեն գովեց բրիտանական կառավարութեան ջանքերը եւ քառամեայ ծրագիրը, իբրեւ քաջարի ձեռնարկ մը :

Ուրիշ ընկերվարական երեսփոխան մը բացատրեց թէ Ֆրանսայի մէջ աւելի քիչ քաղաքացիներ կը գործածուին իբրեւ պետական պաշտօնեայ քան Անգլիոյ մէջ (հարիւրին 3.7 առաջինը , 4.3 երկրորդը): Իր հաշուով Ֆրանսայի պետականպաշտօնեաներուն թիւն է 960.000 , (1936ին՝ 680.000): Յաւելումը հետեւանք է պետական գործունէութեան աճման :

Գիչերուան նիստին մէջ Ժաք Տիւքլօ, համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, խստօրէն քննադատեց վերջին 18 ամիսներու տնտեսական քաղաքականութիւնը, պնդելով թէ երկրին «կացութիւնը ծանրացած է Մարշըլի ծրագրին գործադրութենէն ի վեր»: Յետոյ բողոքեց տուրքերու յաւելման դէմ ,ուրիշ ծրագիր մը ներկայացնելով : «Կ'ուզէք մեզի վճարել տալ երկու պատերազմներու գինը, երէկուանը՝ Գերմաններու հետ, եւ վաղուանը, ուր Ֆրանսա զինակիցը պիտի դառնայ Նացիներուն: Եթէ խնայողութիւն կատարել կ'ուզէք, 200 միլիառ ֆրանքի վերածեցէք մեր զինուորական ծախքերը :

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Իսկ մեր ապահովութի՞ւնը.

ՏԻՒՔԼՕ.— Կը բաւէ վերահաստատել մեր կապերը մեր խորհրդային զինակիցներուն հետ :

Ֆրանսա եւ Իտալիա համաձայնեցան

Տեղական մամուլը գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարներուն երկօրեայ խօսակցութեան արդիւնքը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կը շեշտէ երկու երկիրներուն աւելի սերտ գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը, ի շահ Եւրոպայի վերաշինութեան եւ յոյս կը յայտնէ թէ մօտերս մաքսային միութիւն պիտի հաստատուի :

Պ. Շուման Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ խօսեցան մաքսային միութեան եւ ուրիշ չորս խնդիրներու մասին, առանց ճշդելու այս վերջին հարցերը :

(Նորերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ԵՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Ես չատ օգտակար ու անհրաժեշտ եմ համարում, իբրեւ գրական ու լաւագոյն միջոցներից մինը մեր բոլորիս մէջ այս կամ այն չափով խաբըլխած ստրկամտութիւնը խարխլելու համար ի յայտ բերել իմ այս նկատառումները ։ Ես խոստապէս համոզուած եմ որ որքան էլ սխալներ — բայց ոչ գիտաւորեալ չափազանցութիւններ — սպրդած լինին իմ այս վարկածին ու պնդումների մէջ, այնուամենայնիւ, կը մնան ուշադրութեան արժանի բաւական ճշմարտութիւններ, որոնց ծանօթանալը, իւրացնելը կամ նոյնիսկ ուշադրութեան առնելը հայ մարդկանց կողմից, կ'ունենայ իր բարերար հետեւանքը, հարկադրելով նրանց, գէթ մասամբ իւիք, աւելի խոր դիտակցել, ճանչնալ հայ ժողովուրդը ու լցուել ազգային արժանապատուութեան այն բարձր զգացմունքով, որին իր ցեղը արժանի է, ու չատ աւելի, քան թէ նրանք կարծել են մինչեւ այժմ ։

Այս առթիւ, տեղին է որ ես վերյիշեմ ողբացեալ սիրելի Աւետիս Ահարոնեանի հետ, մօտաւորապէս 20—23 տարի առաջ, ունեցած մեր զրոյցների ժամանակ յաճախ արած իր բացականչութիւնները,— «Ա՜խ, այս մեր առաքինի հայ ժողովուրդը» ։ Այս խօսքերը այն ժամանակ ինձ ծիծաղելի էին թւում ու նոյնիսկ վրդովմունք էին պատճառում ինձ, որովհետեւ, ի միջի այլ մեր ազգային չատ թերութիւնների, խկոյն գլխիս մէջ ցցւում էր իմ այն վաղուցուան պարզ միտքը թէ ինչե՛ր, ինչե՛ր չէին կարող անել մեր այն առենուան իմ մօտաւոր հաչւով՝ մօտ երկու հարիւր ռուսահայ միլիոնատէր (ոսկի ռուբլի) իրենց ցեղի մշակոյթին համար ։ Եթէ ամէն մինը նրանցից տարեկան 5000 րուբլի տար այդ նպատակին համար, ինչ աներեւակայելի հզօր թափ կարող էին տալ դրամով մեր ազգային կեանքի բոլոր մարզերին, սկսած մեր գիւղական հազար դպրոցներից ։ Սակայն, ցաւ է ասել, որ չատ սակաւ բացառութեամբ, նրանք գրեթէ ոչինչ չէին անում կամ չատ քիչ ...

Հակառակ իմ հեղնական վերաբերմունքին ու բերած առարկութիւններին, գլխաւորապէս հիմք բռնելով մեր ունեւորների գծծութիւնը ու ազգախոյս հակումները, նա, Ահարոնեանը, ամէն անգամ կը կրկնէր միեւնոյնը.— «Դու լաւ չես ճանաչում մեր ժողովուրդը, առաքինի է մեր ժողովուրդը» ։

Տարիներ անցան, աւելի խոր մտածեցի այդ ուղղութեամբ, սկսայ համեմատութեան դնել մեր ազգային բոլոր թերութիւնները ուրիչ ազգերի թերութիւնների հետ, որոնք միշտ գլում, անցնում էին մերինները ու չատ յաճախ վերածւում էին պարզ յանցագործութիւնների ու քիչ առ քիչ, ինքնաբերաբար, ակնբախ փաստերի տարափին տակ, եկայ այն անայլայլ համոզման թէ իրաւացի էր Ահարոնեանը եւ ես էի սխալւում ։

Եթէ անվերջ փաստերը, կատարած գործերը, ապրած կարգերը մեր եւ ուրիչ ժողովուրդների առայժմ մի կողմ թողնենք վ այստեղ վերյիշենք միայն այն պարագան, որ մենք Հայերս, իբրեւ մեծերի «փոքր դաչնակիցը», որոնց խոստացուած էր հանդիսաւորապէս, « հաչուեյարդարի ժամանակ նոյնիսկ ջարդուած Հայերը հաչուել ապագայ Հայաստանի բնակչութեան թւին մէջ» , կորցրինք մեր 2500—3000 տարուան մեր արիւնով ու քրտինքով ողողուած հայրենիքը ։ (Ցիչեմ իսկ մահուան սարսուռ է բերում) ։ Հայրենիք մը որի նմանը իր հնութեամբ չունի եւրոպական ժողովուրդներից եւ ոչ մինը, բացի Ցոյներից ։ Մենք կորցրինք թէ Թուրքիոյ մէջ, թէ Կովկասում մօտ մէկուկէս միլիոն անմեղ հայ մարդիկ եւ, ի տրիտուր այս բոլորին, հակառակ բոլոր դաչնակից կառավարութեանց կողմից Թրքահայ ժողովուրդին քանիցս եղած դեղեցիկ ու հանդիսաւոր խոստումներին ու յանձնառութեանց, պարտուած Թուրքիան, « մեր Դաչնակիցների » կռունկների տակ լինելով հանդերձ, անարգել աչխարհիս բոլոր ծագերից, սկսած Պոլսից, օր ու գիչեր ազատօրէն զէնք ու զրահ էր ստանում, որպէսզի ոյժ դանի թքնելու իր իսկ ստորագրած Սեւրի դաչնագրին վրայ ։ Որպէսզի կարենայ ազատօրէն կոտորել կամ ծովը թափել «մեծ Դաչնակիցների» « դաչնակից » Ցոյներն ու Հայերը իրենց, այդ «Դաչնակիցների» ռազմանաւերի ու թնդանօթների նենգ ու լուռ հաճութեամբ ու հաւանութեամբ ... Եւ դեռ աւելին.— Կախաղանի թեկնածու Մալթայարնակ Թուրք ջարդարարները մի միլիոն «դաչնակից» ժողովուրդի, ի փոխարէն մի քանի հատ ու կենտ անգլիացի գերիների, նորից վերադտան իրենց ազատ ու ջարդարար կեանքն ու ասպարէզը եւայլն, եւայլն, եւ անվերջ եւայլն ...

Միայն այս մի քանի յիչածս «քաղաքակիրթ» գործերը, բաւական են, համեմատութեան ու կչռի դրուելով մեր ամբողջ պատմական կեանքի ընթացքում մեր, Հայերիս, կատարած բոլոր «գազրելի ու քստմնելի» գործերին հետ, որ իրաւունք դգանք ասելու ի լուր աչխարհի, թէ իրօք, հայ ժողովուրդը առաքինի ժողովուրդ է ։

Այս բոլորից դուրս, մեր հիմնական միտքը անթերի ըմբռնելու համար մի վայրկեան իսկ մեր մտքից պիտի չհանենք այն եղակի հանգամանքը որ, գերմարդկային դաժան պայմաններում, հայ ժողովուրդը կարողացել է ոչ միայն պահել իր բարեմասն նկարագրի հիմնական գծերը ըստ մեծի մասին, այլեւ ստեղծագործել չարունակ ։ Մի ոեւէ ուրիչ ժողովուրդ, այդ նոյն պայմաններում, վաղուց չքացած կը լինէր, իբրեւ ինքնուրոյն ազգ ինչպէս չքացել են չատ աւելի լաւ պայմաններում ապրած Փոքր Ասիոյ տասնեակ ցեղեր, որոնցից մնացած են միայն նրանցաչխարհագրականանուններն ։ Եւ կամ վերածուած կը լինէր թափառական խմբակցութիւնների, օժտուած բոլոր տեսակի արատներով ։

Վերջացնելով բոլոր համեմատական դիտողութիւնները մեր եւ ուրիչ ժողովուրդների մասին եւ նրանցից հանած այն բարեմասնութիւնները, որոնք յատկանչում են մեր ժողովուրդը, պարտք եմ համարում ասել, որ ինչ տեսակի ու քանակի փաստարկութիւններ կամ բացատրութիւններ էլ որ բերել ուզենան կատարուած քստմնելի ու սահմռկեցուցիչ գործերի մասին՝ իմ բերած տուեալները ու ասածները հերքելու կամ մեղմացնելու համար, քստմնելի ու պժգալի գործերը այնքան չատ են, այնքան ակնբախ ու այնքան մէկը միւսից աւելի անհանդուրժելի, որ անհերքելի ու անվիճելի մնացածներն էլ բաւական են, որպէսզի, այնուամենայնիւ, ոչինչ պակասի իմ ասածների հիմնական իմաստից ։ Որովհետեւ — կրկնում եմ նորից ու նորից — թէ առանձին մարդիկ, թէ ամբողջ ժողովուրդներ դատւում են ու որակւում միայն եւ միայն իրենց կատարած գործերով եւ երբեք իրենց իմաստալից կամ անբովանդակ ճառերով կամ խելօք ու սին խօսքերով ։

(Մնացեալը յաջորդով) Ա. ՎԱԶԵԱՆՑ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՄԵԾՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բ.— ԷՄԻՐ ՖԱՅՍԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐ ՄԵԾՆ ՍՈՒՐԻՈՅ

Տեղի անձկութեան պատճառով, անցեալ անգամ զանց առի Շէրիֆ Հիւսէյինի եւ Մաք Մահոնի միջեւ փոխանակուած նամակները ։ Այդ նամակներուն ամէնէն կարեւոր կէտն այն է որ Շէրիֆ Հիւսէյին 1915 Նոյեմբեր 5 թուակիր նամակով մը կը հաւանի հրաժարիլ Ատանայի եւ Մերսինի նահանգներէն, բայց կը պնդէ սուրիական ափերու մասին ։ Իսկ Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչը չնորհակալութիւն յայտնելով, դիտել կու տայ թէ վերջին պահանջը (Պէյրութի եւ Հալէպի նահանգներ) կը հակասէ դաչնակից Ֆրանսայի չահերուն ։ Բայց կ'ընդունի արաբական կառավարութեան մը հաստատումը Իրաքի մէջ ։

Քաջալերուած Անգլիոյ խոստումներէն, Հիճազի վեհապետը 1916 Ցունիս 10ին արքայական հրովարտակով մը, անկախ կը հռչակէ արաբական բոլոր նահանգները եւ ամբողջ արաբ իչխաններու օժանդակութեամբ, իր որդւոյն՝ Էմիր Ֆայսալի ուժերուն հետ միասին կը յարձակի Թուրք բանակներու վրայ եւ կը յաջողի ազատագրել՝ արաբական երկիրներու կարեւոր մէկ մասը ։

Այս ժամանակաչրջանին էր, որ Էմիր Ֆայսալ կը մտնէ Դամասկոս, ուր հիմը կը դնէ սուրիական մեծ պետութեան մը, Իրաքի, Պաղեստինի եւ Լիբանանի միութեամբ ։

Բայց Էմիր Ֆայսալի իչխանութիւնը երկար չի տեւեր ։ 1918 Հոկտեմբեր 27ին, մարաջախտ Ալէնպի կը պահանջէ Էմիր Ֆայսալէն, կառավարատուներէն վար առնել սուրիական դրօչը եւ իչխանութիւնը փոխանցել Ֆրանսացիներուն ։

Անգլիոյ այս որոչումը հիմնուած էր 1915 Մայիս 17ին կնքուած գաղտնի համաձայնութեան մը վրայ, որ իր ստորագրողներու անունով կը կոչուի Սայքս—Փիքօ դաչնագիր ։

Այս համաձայնութեամբ, որ կնքուած էր Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ, Սուրիան կը բաժնուէր երկու ազդեցութեանց գօտիներու ։ Մին՝ ֆրանսական՝ որ կ'ընդգրկէր Սուրիոյ միջերկրականեան ափը, Ալէքսանտրէթի ծոցէն մինչեւ Սայտա, միւսը անգլիական՝ որ կը պարունակէր Պաղեստինը եւ Ամմանի վիլայէթը ։

Ռուսիան, որ ուրիչ առաւելութիւններ ապահոված էր այդ համաձայնութեամբ, Պրէսթ Լիթովսքի ամօթալի դաչնագրէն վերջ, երբ կը դադրի Թուրքիոյ դէմ կռուելէ, անոր կը յայտնէ այդ դաչնագրին բոլոր գաղտնի տրամադրութիւնները, եւ այս վերջինս ալ իր կարգին կը փոխանցէ զանոնք Արաբներուն ։

Էմիր Ֆայսալ, ուժգնօրէն կը բողոքէ այս համաձայնութեան դէմ, եւ կը սպառնայ դաչնակից բանակներուն ։ Բայց Եգիպտոսի անգլիական ներկայացուցիչը, իր կառավարութեան անունով, կը վստահեցնէ Էմիրը, թէ այդ համաձայնութիւնը ժամանակաւոր է, ճչդելով թէ վերջնական ոչ մէկ որոշում տրուած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ ։

1919 Ցունուար 22ին Անգլիոյ հրաւէրով, Էմիր Ֆայսալ կը մեկնի Փարիզ, Վերսայլի խաղաղութեան խորհրդաժողովին Արաբիան ներկայացնելու համար ։

Հոն՝ Սուրիոյ եւ Հիճազի անունով կը ներկայացնէ երկու յուչագրեր, որոնց մէջ,յիչելով արաբ ժողովուրդին բերած անհուն նպաստը դաչնակից դատին, եւ յենլով Մեծն Բրիտանիոյ խոստումներուն եւ նախագահ Ուիլսընի հռչակած սկզբունքներուն վրայ, կը պահանջէ Սուրիոյ ամբողջական անկախութիւնը, իր բնական սահմաններուն մէջ ։ Կը պահանջէ նաեւ անկախութիւնը, այն բոլոր արաբ երկիրներու, որոնք իր հօրը՝ Շէրիֆ Հիւսէյինի որոչած սահմաններուն մէջ կ'իյնան ։ Այդ յուչագրով, Էմիր Ֆայսալ կը խոստանար յարգել քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց իրաւունքը (կ'ակնարկէ Լիբանանի Մարոնիներուն) եւ պաչտպանել մեծ պետութեանց չահերը ։ Իսկ Պաղեստինի մէջ, զանազան համայնքներու միջեւ հաւասարակչռութիւնը պահելու նպատակով, Ազգերու Դաչնակցութեան կողմէ ընտրուած մեծ պետութեան մը զինուորական եւ քաղաքական օժանդակութիւնը կը պահանջէր, պայմանաւ, որ Սիոնականութիւնը չքաջալերուի, եւ յարգուի Պաղեստինի Արաբներուն անկախութեան իրաւունքը ։

Էմիր Ֆայսալի աչխատանքները, խաղաղութեան խորհրդաժողովին մէջ, նկատելի որոչ արդիւնք մը չեն տար ։ Քլէմանսօ—Լոյտ Ճօրճ համաձայնութեան հիման վրայ, կնքուած 13 Սեպտ. 1919ին, բրիտանական ուժերը կը պարպեն Սուրիան, եւ կը փոխարինուին ֆրանսական ուժերով ։ Ֆայսալ կրկին կը բողոքէ, եւ կը պահանջէ բրիտանական ուժերուն առնեն մը եւս մնալը, յայտնելով թէ անոնց հեռացումը Սայքս — Փիքօ դաչնագրին կիրարկումը կը նչանակէ ։

Անգլիա, կ'առարկէ թէ այդ փոխարինումը զինուորական անհրաժեչտութեանց բերումով եղած է, եւ քաղաքական նչանակութիւն չունի ։

Բայց Էմիր Ֆայսալի կրկնակ դիմումներուն եւ բողոքներու վրայ, Ֆրանսա հասկացողութեան մը գալու համար Սուրիոյ հետ, Փարիզ կը հրաւիրէ Էմիրը, եւ 16 Նոյեմբեր 1915ին, Քլէմանսօ — Ֆայսալ համաձայնութիւն մը կը կնքուի, որով Ֆրանսա կ'երաչխաւորէ Սուրիոյ ամբողջական անկախութիւնը, իսկ Էմիրն ալ, կ'ընդունի Ֆրանսայի գործակցութիւնը, Սուրիոյ վերականգնումի գործին մէջ ։

Կարճ ժամանակէ մը վերջ սակայն, Ֆրանսա նկատելով, որ արաբ ժողովուրդին համակրանքը հետզհետէ դէպի Անգլիոյ կողմը կը հակի, եւ Մեծն Բրիտանիոյ ազդեցութիւնը աւելի կը զօրանայ Սուրիոյ մէջ, հակաֆայսալական չարժումներ կը կազմակերպէ, եւ Սուրիոյ կարգ մը մասերու մէջ խլրտումներ կը ծագին, Ֆրանսայի նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ ։

Սուրիացի ժողովուրդին մեծամասնութիւնը սակայն, կապուած կը մնար Էմիր Ֆայսալին, եւ կը պահանջէր Սուրիոյ բացարձակ անկախութիւնը, ամէն գնով ։ 8 Մարտ 1920ին Սուրիոյ բոլոր չրջաններէն եկած պատուիրակներ, համաժողով մը կը գումարեն Դամասկոսի մէջ, եւ միաձայնութեամբ ու ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, Դամասկոսի գահին վրայ, թագաւոր կը հռչակեն Էմիր Ֆայսալը ։

Շուտով կը կազմուի հաստատ կառավարութիւն մը, որ ձեռք կ'առնէ իչխանութիւնը եւ յայտարարութեամբ մը,ուղղուած բոլոր մեծ պետութեանց, կը պահանջէ համաժողովին տուած փոյթ որոչումներուն ճանաչումը ։

Բայց Սան Ռէմոյի խորհրդաժողովին որոչումով, երբ Ֆրանսա կը ստանձնէ Սուրիոյ հոգատարութիւնը, ժողովուրդին զայրոյթը այնքան բուռն կ'ըլլայ, որ տեղի կու տայ ընդհանուր ըմբոստութեան մը ։ Ցուսահատ Ֆայսալ թագաւորը կ'որոչէ կրկին մեկնիլ Եւրոպա եւ Ազգերու Դաչնակցութեան մէջ, պահանջել Սուրիոյ անկախութիւնը ։

Զօրավար Կուրօ, մարզպան Սուրիոյ, արգելք կ'ըլլայ Ֆայսալ թագաւորին ժընեւ մեկնումին, եւ 14 Ցուլիս 1920ին, չորս օր պայմանաժամով վերջնագիր մը կ'ուղղէ անոր՝ պահանջելով.—

Ա.— Ֆրանսական հոգատարութեան ճանաչումը Սուրիոյ կողմէ ։

Բ.— Բանակին զինաթափումը ։

Գ.— Ապստամբ ղեկավարներու յանձնումը ։

Անօգուտ արիւնահեղութեան մը առաջքը առնելու համար, Ֆայսալ թագաւոր կ'ընդունի վերջնագրին բոլոր պայմանները, եւ Ֆրանսական բանակը կը քալէ Դամասկոսի վրայ ։ Սուրիոյ ժողովուրդին բողոքը բուռն կ'ըլլայ Ֆայսալին դէմ,

Հայկական քնկոտներ Սեբաստիոյ եւ շրջանին մէջ

ԱՅՑԵԼՈՒ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ 559 ՀՈԳԻ ԿԸ ՄԿՐՏԷ (ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐԷ ՄԻՆՉԵՒ 25—30 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐ)

ԽՄԲ.— Կ. Պոլսոյ պատրիարքարանի դիւանապետ Արամ քահանայ Պասմաճեան, որ վերջերս Անատոլու ղրկուած էր հովուական պաշտօնով, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Ժամանակ»ի (11 Դեկտ.).—

Իսթանպուլէն մեկնեցայ Նոյեմբեր 5ին եւ 7ի կիրակի առաւօտեան դէմ հասայ Սվազ, ուր զիս դիմաւորելու եկած էին խումբ մը կրօնակիցներ, Շատ սիրալիր եղաւ մեր ողջագուրումը: Երկուշաբթի առաւօտ այցելեցի Կուսակալին եւ Ապահովութեան տնօրէնին, որոնք շատ ջերմ ընդունելութիւն մը ցոյց տուին ինծի եւ գոհունակութիւն յայտնեցին որ առիթ ներկայացած է Հայ հայրենակիցներուն հոգեւոր մատակարարութիւն ընծայելու :

Սվազի մէջ մնացի 8էն մինչեւ 18 Նոյեմբեր, ապա շրջակաները այցելելէ վերջ դարձեալ եկայ քաղաք, ուր մնացի 25 Նոյեմբերէն մինչեւ 2 Դեկտեմբեր: Ձիւնը ամէն կողմ ծածկած էր եւ հաղորդակցութիւնները շատ դժուարացած էին: Բայց հակառակ ասոր թէ պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ թէ մասնաւորներու կողմէ ամէն դիւրութիւն ընծայուեցաւ ինծի, որուն համար երախտապարտ եմ թէ կուսակալին, թէ շրջակայ գայմագամներուն եւ թէ մասնաւորաբար Սվազի Ապահովութեան Տնօրէնին :

Սվազի մէջ ունինք շուրջ 300 տուն հայութիւն: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Կանմանիֆաթուրայի, կօշիկի եւ «խուրտավաթ»ի խանութպաններ, ինչպէս նաեւ զանազան արհեստաւորներ որոնց մէջ մասնաւորաբար յարգ կը վայելեն «չիֆթիչի» գործ ընող վարպետ ոսկերիչներ: Անխտիր բոլոր տեղացիներուն կողմէ սիրուած դէմք մըն է Տիգրան Ուձուղ, որուն երկու երիտասարդ տղաքը յաջողութեամբ կը վարեն «աթթարիէ»ի եւ ապակիի խանութներ: Ինչպէս ըսի, Տիգրան Ուձուղ բոլոր Սվազցիներուն սիրելին է, որովհետեւ ան ձեւ մը, միջոց մը կը գտնէ բոլորին օժանդակելու եւ օգտակար հանդիսանալու: Սիրուած եւ յարգուած դէմք մըն է նաեւ Նշան Խմճիկեան, որուն որդին՝ Վազգէն Սվազի քաղաքապետութեան գիտական գործերու վերահսկիչն է :

Առիթը ունեցայ տեսակցելու տեղւոյն ուսուցիչներուն հետ, որոնք մասնաւոր գնահատանքով արտայայտուեցան իրենց հայ աշակերտներուն աշխատասիրութեան եւ ուշիմութեան մասին: Սվազցիները քաղցր յիշատակ մը կը պահեն նաեւ Տքթ. Զաքարէ եւ Տքթ. Խաժեանէ, որոնք պատերազմի տարիներուն հիւանդանոցներուն մէջ կատարած էին իրենց հայրենակցական պարտականութիւնը :

Սվազի մէջ ընդամէնը 263 մկրտութիւն եւ 29 պսակ կատարեցի: Մկրտուողներուն մէջ նորածին երախաներէ սկսեալ մինչեւ 25—30 տարեկան երիտասարդներ կան :

Սվազէն վերջ անցայ Զարա, ուր մնացի 18էն մինչեւ 22 Նոյեմբեր եւ կատարեցի 215 մկրտութիւն: Այստեղ ունինք Զատիկ անուն գիւղացի մը զոր «եղբայր Զատիկ» կը կոչեն եւ որ իր կարողութեան չափով տեղացիներուն կրօնական պէտքերը կը հոգայ եւ զանազան առիթներով արարողութիւններ կը կատարէ: Տեղւոյն մէջ սիրուած դէմք մըն է նաեւ Սահակ Դարբինեան: Զարայի Հայոց թիւը կը հասնի 60 տունուրի :

Նոյեմբեր 23էն 24 մնացի Հաֆիքի մէջ, ուր ունինք 15 տուն հայութիւն եւ ուր կատարեցի 38 մկրտութիւն եւ 5 պսակ: Իսկ Դեկտեմբեր 2ին անցայ Եըլտըզէլի, ուր 43 մկրտութիւն եւ 3 պսակ կատարեցի: Այստեղի Հայոց թիւն է 31 տունուր:

Մասնաւոր կերպով ուշադրութիւնս գրաւեց այն պարագան որ բոլոր այցելած վայրերուս մէջ գաւառի հին նահապետական սովորութիւնները եւ աւանդութիւնները պահպանուած էին: Ամէնէն արդիական ընտանիքներու մէջ իսկ, այրերու ներկայութեան կիները ոտքի կը կենային եւ տղաք անպայման մեծերուն ձեռքը կը համբուրէին :

Դժբախտաբար վաղահաս ձմեռը եւ մանաւանդ ձիւնը պատճառ եղան որ յետաձգեմ Թօքատ եւ Ամասիա այցելութիւններս, զորս, եթէ Տէրը կամի, պիտի կատարեմ Ս. Զատկէն վերջ :

եւ հակառակ անոր տուած յորդորներուն, կը պատրաստուի դիմադրութեան: Եւ խիզախ զօրավար Կուրոյի ուժերը բուռն դիմադրութեան մը կը բախին Խան Մէյսալունի մէջ (23 Յունիս 1920) ուր երկու հարիւր սուրիացի քաջեր կ'իյնան անկախութեան համար: Հոն՝ հերոսաբար կը նահատակուի նաեւ Սուրիոյ պատերազմական նախարար ղեկավար եւ մեծ հայրենասէր Եուսէֆ Ազմէ, որուն մարմինը մինչեւ այսօր ամփոփուած կը մնայ իր զինակիցներու հետ միասին Մէյսալունի գերեզմանատան մէջ, այնտեղ, ուր ինկաւ քաջաբար, իր հայրենիքին համար:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԷՆԸ

ԽՄԲ.— Նախապէս արտատպած էինք «Հայաստանեայց Եկեղեցի» թերթին առաջին խմբագրականը՝ այս նիւթի մասին: Այս պատասխանն ալ կը հրատարակենք, անգամ մը եւս քննելու համար խնդիրը.—

Այս հանդէսին ներկայ տարուան Յունիսի թիւին մէջ երեւցաւ խմբագրական մը, «Հայերէնը Ամերիկայի մէջ» նիւթին շուրջ: Սոյն խմբագրականին բովանդակութիւնը ուշադրութիւնը գրաւած է կարգ մ'անձերու, որոնք մամուլի մէջ անդրադարձան անոր, առ հասարակ սոդտանքի խօսքերով :

Պէտք է ըսենք անմիջապէս՝ որ եղած մեղադրանքները անարդար կը գտնենք: Վասնզի յօդուածագիրները կը դատապարտեն կեցուածք մը կամ մտայնութիւն մը՝ որ այս հանդէսինը չէ եղած եւ չէ: Կեցուածք մը եւ մտայնութիւն մը՝ որուն հակառակը իր գործունէութիւնը կ'ապացուցանէ Առաջնորդարանը, որուն պաշտօնաթերթն է «Հայց. Եկեղեցին»:

Սակայն մեր կողմէ հարկ եղած նկատողութիւնները ընելէ առաջ, անցողակի կ'ուզենք ըսել թէ ստորագրութիւն չկրող յօդուած մը հրապարակաւ որոշ անձի մը վերագրել, վերագրումին վրայ ստուգութեան չեշտ մըն ալ դնելով, ճիշդ չէ ըսաւ :

Այս հանդէսին մէջ ուեւէ տեղ խմբագրի անուն տրուած չէ: Յիշեալ խմբագրականը, հակառակ ոմանց կարծիքին, Սրբազան Առաջնորդի գրչէն ելած չէ, թէեւ ան կանխաւ տեսած է զայն եւ իր հաւանութիւնը յայտնած՝ անոր հրատարակութեան համար:

Գալով բուն խնդրին՝ կանխենք հաստատել թէ հայերէն լեզուն անհրաժեշտ է Հայու ոգին, անոր դարերու տաժանքով ու արիւնով կերտած նկարագիրը իր էութեան հարազատ պահելու համար: «Լեզուն կերպընկալ իրականութիւն մըն է» արդարեւ. բայց այս հաւաստումին ուղղակի հետեւութիւնն է թէ լեզուին «կերպ» տուող հոգին չի կրնար ողջ առողջ մնալ՝ առանց իր զգեստին, իր անօթին: Վասնզի լեզուն մինչ մէկ կողմէն կը ստեղծուի ոգիէն, կ'արտայայտէ ոգին, միւս կողմէ ան կը մշտնջենաւորէ ոգին, կը ստեղծէ ոգին եւ հնարաւոր կը դարձնէ անոր կեանքին տեւականութիւնը: Հայ գիրը գտնուեցաւ «կրօնական մտահոգութեանց ճամբով»: Արդարեւ: Վասնզի հայ գիրը կոթողացնող ազգասէր կրօնաւորները գիտէին թէ եթէ Հայ լեզուն չարձանացնէին՝ պիտի չկրնային պահել այն ոգին՝ որուն նուիրեալներն էին իրենք: Անշուշտ եթէ հայ ազգը յունախօս կամ ասորախօս դառնար՝ պիտի չունենայինք մեր սքանչելի մշակոյթը, մեր փառաւոր եկեղեցին, պիտի չունենայինք ինչ որ ունեցանք, պիտի չըլլայինք ինչ որ եղած ենք :

Այս բոլորը՝ եւ այս մտքով արտայայտուած բոլոր մտածումները, որոնց անգամ մը եւս կրկնուելուն առիթ տուած էր մեր վերեւ ակնարկուած խմբագրականը, ճիշդ են, ամէն կերպով իրաւացի, ամէն կասկածէ եւ վէճէ վեր:

Այս այսպէս ըլլալով՝ ամէն կասկածէ վեր է նաեւ այն թէ մեր ամէնուս պարտականութիւնն է հայ լեզուի պահպանութեան եւ զարգացման համար ընել մեր գերագոյն կարելին: Այլապէս չենք կրնար ըլլալ մարդիկ՝ որոնք իրենց արմատը կը ճանչնան, որոնք մեծցած են հայ լեզուով ու հայ հոգիով: Եւ այնտեղ ուր հայ լեզուն ամէնէն աւելի կորստեան վտանգի մէջ է՝ հոն բազմապատիկ աւելի ճիգ պէտք է թափուի վտանգին դէմ պայքարելու համար: Ինչպէս ֆիզիքական կեանքի ինքնապահպանման բնազդը կ'արթննայ վտանգի պահուն՝ նոյնպէս հոգիի կեանքի պահպանման բնազդը պէտք է արթննայ մեր մէջ եւ գիտակցմակարգակի ելնէ՝ երբ լեզուի կորուստով՝ հոգիի խաթարման վտանգին առջեւ կը գտնուինք, մասնաւորապէս մենք Ամերիկահայերս :

Այս գիտակցութեամբ Առաջնորդարանը, իր Ուսումնական Խորհուրդով, եւ զանազան քաղաքներու մէջ պատուական ու անձնուէր անձերէ կազմուած յանձնախմբութիւններ բազում տարիներէ ի վեր կը կատարեն լաւ գործ, կազմակերպելով ու պահելով յետմիջօրէի հայերէն դպրոցներ, որոնք թէեւ համեստ՝ բայց գնահատելի արդիւնք կու տան: Ինչպէս կ'ըսէինք՝ այս մարմինները «վճռականութիւն ցոյց կու տան հայերէնը բաժին դարձնել մատաղ սերունդին տրուելիք մշակութային ժառանգութեան, ու կռուելով միայն նահանջել»:

—- Ի դէպ, հայերէն լեզուի ի պաշտպանութիւն գրիչ վերցնողները աւելի գործնական գետնի վրայ պիտի չուզէի՞ն զինուորագրուիլ այս կռուին համար, տալով իրենց ժամանակը եւ դրամը: Պէտք ունինք ուսուցիչներու, դասագրքերու, խնամակալներու, դրամի: Ո՞ւր են հայթայթիչները այս պէտքերուն :

Այս բոլորը գիտնալով, ըսելով եւ ընելով հանդերձ, պէտք է տեսնենք ու դիմագրաւենք կարծր ու դառն իրականութիւնը: Իրականութիւնն այն է՝ թէ փոքրիկները չեն ուզեր յաճախել մեր յետմիջօրէի դպրոցները. թէ ծնողներէն մեծագոյն մասը չեն ջանար իրենց զաւակները ղրկել դպրոց. թէ մեր դպրոցներու մէջ ուսուցուածը անբաւական է Ամերիկայի Հայը հայախօս դարձնելու. թէ վերջապէս շատ մը բացայայտ պատճառներով անկարելի է մեզի համար հայախօս սերունդ պատրաստել Ամերիկայի մէջ (կամ, օրինակի համար, Ֆրանսայի կամ Յունաստանի մէջ): Մեր առջեւ ցցուող ահագին դժուարութիւնները պարզապէս ու անառարկելիօրէն անյաղթելի են:

Յոյները այս երկրին մէջ մեզմէ հինգ անգամ աւելի բազմաթիւ ու հարուստ են: Անոնց լեզուն միջազգային առաջնակարգ համբաւ ու կարեւորութիւն ունի: Արեւմտեան քաղաքակրթութեան մէկ ոտքը յունարէն լեզուի վրայ կը կենայ: Յոյն հասարակութիւնը Միացեալ Նահանգներու մէջ ուժեղ եկեղեցի ու կազմակերպութիւններ ունի: Բայց Յոյներն ալ կը պարտուին լեզուի կռուին մէջ: Յոյն – Ամերիկացի նոր սերունդը աւելի յունարէն չի խօսիր քան մերիները հայերէն:

Ի՞նչ պիտի ընենք ուրեմն: Ջայլամի պէս գլուխնիս աւազին մէջ թաղենք ու Հայ լեզուին փառաբանենք: «Հայը Ամերիկայում մէկ սերունդ վերջ պիտի կորսուի՞» երգենք, երեմիական աղեկտուր ողբանուագ հիւսելով: Մեր պարտուողական ու յուսահատ լացուկոծով պատրուա՞կ Հայ-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏՈՐՈՍ

Նախ որոշուեցաւ որ Բարկէն՝ Եփիմէն եւ Դիմիտը առած՝ անցնէր Ամանոսի հիւսիսային ծայրը ուր էր իր բնակութիւնը, Սարգիս պիտի առնէր իր երիտասարդները՝ որոնք իրենց տուներ միշտ պատրաստ պիտի գտնուէին առաջին ձայնին ժողվուելու համար հոն՝ ուր հրաման գայ յանուն Թորոսի:

Կոստանդին պիտի երթար իր քանի մը քաջակորովները ժողվելու եւ պատրաստ պիտի կենար առաջին փողի ձայնին՝ հոն՝ ուր պիտի գտնուէր Թորոս :

Այս խորհուրդին վրայ Թորոս բերել տուաւ չորս կալանաւորները եւ հրաման տուաւ իրենց կապերը արձակել եւ ազատութիւն շնորհել, դարձեալ ի մեծ զայթակղութիւն Կոստանդնի. ու երբ երթալու վրայ էին դարձաւ իրենց՝ ծանր ծանր եւ որոշ ձայնով աս խօսքերը ուղղեց .

— Դուք որ հայ ազգի զաւակներ էք , մտիկ ըրէք իմ խօսքերս. մտածեցէք որ ձեր եղբայրներուն արիւնը պիտի մտնէիք եւ անոր համար մահապարտ էիք, եւ մեզի շատ դիւրին էր ձեզ հաւուպէս մորթել, ձեր հայութիւն ալ միմիայն պատճառ որ մենք ձեր ազատութեան, ձեր կեանքին խնայեցինք. գացէք ձեր Լամբրոնի տէրերուն բարեւ խօսեցէք, եւ ըսէք թէ Լեւոնի տղան Թորոսը տեսանք, եւ ան երդում կ'ընէ յանուն Աստուծոյ ամենակարող եւ սրտագէտի թէ՝ երբեք մեծութիւն, փառք եւ իշխանութիւն չպիտի ըլլայ իր գործերուն նպատակը, այլ իր ազգին օգուտն ու երջանկութիւնը, եւ թէ հայը, եղբայր, զաւակ պիտի համարէ ամէն Հայ որ նոյն հոգիով շարժի. իմացա՞ք, հասկցա՞ք ըսածներս, պիտի կարենա՞ք կրկնել :

Իսկ մարդիկը աս խօսքերուն վրայ ապուշ դարձած ելան եւ իրենց ճամբան գացին, վասնզի ժամանակին սովորութեան համեմատ նոր էր այս վարմունքը, եւ այս խօսակցութիւնը ոչ միայն այս խեղճ զինուորներուն համար՝ այլ թերեւս վարդապետին համար նաեւ որ Թորոսի քով նըստած էր :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

Այս տեսարանը կ'անցնէր Վահկայ բերդին շրջակաները մացառուտ բլուրի մը վրայ. առաւօտը շատ հեռու չէր :

—Հապա, ամէն մարդ իր ճամբան, ըսաւ Թորոս իր խումբին, սակից տասն օր չեղած, Աստուծով կը լսենք փողերուն ձայնը, եւ ամէնքս ալ կը ժողվուինք :

ՌԵՐԵՆՑ

Թայթենք կծծի Հայերու, որ իրենց քսակը փակեն եւ հանրային ձեռնարկութիւններու դրամ չտան։ Եկեղեցիներ եւ հանրային շէնքեր չշինե՞նք, որ մեր մահը ստոյգ դառնայ։ Եթէ այսօր կալուածներ եւ մնայուն հարստութիւններ ունենանք, զանոնք կը գործածենք որչափ ատեն որ տեւենք։ Անկէ ետք՝ եթէ օր մը անոնք անպէտ դառնան (թէեւ մենք չենք հաւատար որ այնքան մօտալ է մեր ապագան) չէ՞ որ ամբարուած հարստութիւն մը ապագային օգտակար կ'ըլլայ ազգին միւս հատուածներուն, Հայաստանի մէջ եւ այլուր։ Իսկ եթէ այսօր չշինենք՝ թէ մեր հոգին կը ցնդի եւ թէ անոր հետ այդ շէնքերուն յատկացուելիք դրամը։

Ի՞նչ պիտի ընենք ուրեմն։

Պիտի պահենք այն ինչ որ պահել կարելի է։ Պիտի պահենք մեր եկեղեցին իր ծէսով, որպէսզի եկեղեցին ալ իր կարգին պահէ մեր հոգին, այնքան հարազատ իր նախատիպարին՝ որքան կարելի է։ Այդ հարազատութիւնը կատարեալ պիտի չըլլայ։ Բայց պիտի ըլլայ գոհացուցիչ տուեալ պայմաններու մէջ։ Եկեղեցին է որ ի վերջոյ կամուրջ մը պիտի ըլլայ Ամերիկահայութեան եւ ազգին միւս հատուածներուն եւ յատկապէս Հայաստանի հետ։ Այդ կը ցուցնէ մեզի պատմութեան դասը։ Այդ կը ցուցնէ մեզի Ամերիկայի մէջ ուրիշ մեզ նման համայնքներու օրինակը։

Երբ բռնաւորը յափշտակէ մեր հայրերէն մնացած արծաթեայ բաժակը, չենք կրնար մնալ ծարաւի, կը խմենք փոխառեալ բաժակով, կը խմենք մեր ձեռքերով։

Ըլլանք իրատես։ Չըլլանք պարտուողական։ Պահենք զմեզ, Ամերիկահայութիւնը, ազգի լռութեան սիրոյն, Աստուծոյ սիրոյն։

(ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ, Հոկտ. 1948)

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ երկու երկիրները քննած են նաեւ հետեւեալ քաղաքական խնդիրները. —

1.— Եթովպիոյ յանձնել Ասապի շրջանը (Էրիթրէա), որպէսզի այդ երկիրը ելք մը ունենայ դէպի ծով։

2.— Իտալիոյ վերադարձնել Մասովայի շրջանը։ Ֆրանսա կրնայ պաշտպանել այս պահանջը Ազգաժողովին մէջ։

3.— Սահմանադիր ժողով մը հաստատել, իբրեւ նախաքայլ եւրոպական խորհրդարանի մը, մշակելու համար Եւրոպական Դաշնակցութեան սահմանադրութիւնը։

4.— Իտալիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին (զինակցութիւն արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ)։

5.— Իտալիոյ յանձնել ափրիկեան Տրիպոլսոյ խնամակալութիւնը։

6.— Իտալացի բանուորներ ղրկել Ֆրանսա եւայլն։

Կոմս Սֆորցա հերքեց այն զրոյցը թէ քննած են փրանքօ-իտալական մաքսային միութեան խնդիրը Միջերկրականի վրայ։ Նոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ յունուարին, եւ հաւանական է որ Անգլիա եւս մասնակցի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ (Ինտոնեզիա) արշաւանքին խնդիրը քննուեցաւ երէկ, Ապահովութեան խորհուրդին մէջ։ Մ. Նահանգները կը պահանջեն դադրեցնել կռիւը։ Հոլանտա կ'առարկէ թէ համայնավարները կը սպառնային գաղթավայրին, հետեւաբար ստիպուեցաւ միջոցներ ձեռք առնել։ Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն։ Կը հերքուի այն զրոյցը թէ բնիկները ետ առած են մայրաքաղաքը։ Հոլանտացիները նոր յաջողութիւններ կը ծանուցանեն Սումաթրայի եւ Ճավայի մէջ։

16ՐԴ ՑԱՐԿԷՆ ՎԱՐ ՆԵՏՈՒԵԼՈՎ անձնասպան եղաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան նախկին պաշտօնատարներէն մէկը, Լոբընս Տըկէն, 43 տարեկան, որ ամբաստանուած էր թէ գաղտնիքներ ծախած է համայնավարական կազմակերպութեան մը։ Մասնաւոր յանձնախումբը կը շարունակէ իր քննութիւնները հակամերիկեան գործերու մասին։

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ կը սաստկանայ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, սկսելով Փարիզէն եւ Հիւսիսային Ֆրանսայէն։ Վախ կայ որ ցուրտը աւելի սաստկանայ։

40 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ երկու օդանաւային արկածներու հետեւանքով,— Եօթը հոգի՝ Մանչէսթըրի մօտ, 33 հոգի ալ՝ Հոնկ Քոնքի մօտերը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիրները փակած են Թիէնցինի ծովային ճամբան, համաձայն վերջին լուրերու։ Մ. Նահանգները որոշեցին չվճարել 70 միլիոն տոլար վարկը, Չինաստանի վերաշինութեան համար, քանի որ ազգայնական կառավարութիւնը ի վիճակի չէ պաշտպանելու երկիրը։

ՌՈՒՐԻ մասին կատարուած բանակցութիւնները վերջացան։ Որոշ գոհացումներ տրուած են Ֆրանսայի, բայց իրազեկներ լաւատես չեն վերջնական արդիւնքի մասին, քանի Մ. Նահանգները եւ Անգլիա չեն փոխեր իրենց տեսակէտները։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ։ Մուտքը հրաւիրատոմսերով։ Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 2էն 10, 4 rue Greuze, métro Trocadéro :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու անդամները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Տօնածառը՝ 25 Դեկտեմբեր, Շաբաթ օր ժամը 4էն կէսգիշեր, Մազընոյի մէջ։ Գեղարուեստական ընտիր բաժինով։ Պիտի երգէ նաեւ երգչախումբը։

Նուագախումբ եւ մատչելի պիւֆէ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ համակիրները։ Ծախսերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք։

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ, 26 Փետր. 1949, Սալ Ենայի մէջ պիտի տայ թատերական ներկայացում մը։

ՏՕՆԱԾԱՌ – ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկներու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կրթական մարմինին եւ դպրոցի աշակերտութեան։

26 Դեկտեմբեր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողներն ու Տէսինի հայ հասարակութիւնը։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ առանձին յայտագրով։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իմ ջերմագին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Տէսինի, Լիոնի, Վրոնի եւ Ս. Ժիւլիէնի ազնիւ բարեկամներուս եւ հայրենակիցներուս որոնք Լիոնի հիւանդանոցին մէջ կրած գործողութեանս օրերուն այցելեցին ինծի։— ԱՒԵՏԻՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի եկեղեցին, Նիկոմիդիոյ վաստակաւոր առաջնորդ Տ. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգող հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ։ Ժամերգութիւն ժամը 8.30, Պատարագ 10ին։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԳԱՐԶՈՒ - CARZOU

GALERIE DROUANT - DAVID 52 Fg. St. Honoré

Մինչեւ Դեկտեմբեր 24։ Բաց է ամէն օր բացի Կիրակիէն։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Յունուար 9ին, Իսիի Խրիմեան Ակումբին մէջ։

Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը Կաղանդի առթիւ տօնածառ մը սարքած է դպրոցի մանուկներու համար։ Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւրասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը։ Տղոց պիտի բաժնուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ԱԼ ՀԱՃԵԼԻ ՉԷ

Պարտք վճարել թերթին առաքումը դադրելէ վերջ։ Կը խնդրուի առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Դեկտեմբեր 31։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին Ա. Ահարոնեան խումբին ընդհ. ժողովը, այսօր, հինգշաբթի ժամը 21ին։ Հայերէնի դասը ժամը 8ին Տ. Զէյթունիի կողմէ։ Sociétés Savantes:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի անդամները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԾՆՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Աննի մասնաճիւղի Ֆրանսական Ծնունդին առթիւ կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Թաղին դպրոցին մէջ։ Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին։

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պիտի երգէ Սէնթ Աննի Ն. Ս. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ։

Պ. Նուրհան Քիւչիւքեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Քիւչիւքեան, Պ. Րաֆֆի Քիւչիւքեան, Պ. Լիպարիտ Քիւչիւքեան, Նելլի եւ Էրիկ Քիւչիւքեան, Այրի Տիկ. Գարիտոն Քիւչիւքեան, Պ. Բաագալ Էմինեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էմինեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զ. Լ. Պապօեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Գալէնտէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկ Ալչըճեան, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ՏՕՔԹ. ՊՕՂՈՍ ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 19 Դեկտ.ին, իր բնակարանին մէջ, 71 rue des Bourguignons, Bois-Colombes, 81 տարեկան հասակին։

Պիտի հաւաքուին իր բնակարանը, հինգշաբթի 23 Դեկտ.ին, ժամը 9.15ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ժամը 9.45ին, իսկ մարմինը պիտի ամփոփուի, Անիէռի հին գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ, ժամը 12.30ին։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Վ. Գ. Պապեանի, Այրի Տիկին Օպոզեանի, իրենց եղբօր եւ խնամիին եւ բոլոր պարագաներուն Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՊԱՊԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ.— Պ. Պետրոս Փափազեանի մօր Տիկ. ԲԵՐՈՒԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Պալըքճեան եւ Պ. Գ. Փաթթուկեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Ալֆորվիլի աղքատախնամին։

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Կը փնտռուի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԿԱՄ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻ ՄԸ 17—18 տարեկան որ տեղեակ ըլլայ հաշուակալութեան եւ ծնողքին կողմէ ներկայացուի։

Դիմել՝ **MAISON ARTHUR**
58 Rue de Cléry, Paris (2)

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՍԱՍՈՒՆԻՒ

Նոր, արդիական, գեղեցիկ եւ ընդարձակ ճաշարահը։ Եթէ կ'ուզէք հաճելի, ընտանեկան տաք մթնոլորտի մէջ Ծնունդի Րէվէյօնի գիշեր մը անցընել, մի վարանիք, երթալու՝

ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆ

31 Rue d'Alexandrie Հեռախօս Gut. 92-65

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, Հեռաձայն Cen. 36-54

Ծոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 24 Décembre 1948 Ուրբաթ 24 Դեկտեմբ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5728–Նոր շրջան թիւ 1139

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՐԽԱՓՈՒՄՆԵՐ

Եղած խնդրանքին վրայ, երէկ ամբողջութեամբ հրատարակեցինք « Հայաստանեայց Եկեղեցի » հանդէսին վերջին խմբագրականը, «Ամերիկահայութիւնը եւ հայերէնը», որ կը ձգտի պաշտպանել ձախաւեր դատ մը :

Հարթելով հանդերձ անցեալ Ցունիսի խմբագրականին կարգ մը թիւրիմացութիւնները, այս բացատրականն ալ կը յանգի նոյն կանխակալ եզրակացութեան :

Նոյն կղերամիտ, նեղմիտ ոգին է որ տուն կուտայ նոր խմբագրականին, առանց ամբողջովին լուսաբանելու հիմնական հարցը :

Յօդուածագիրը ի զուր կը ճգնի ճշմարտութիւնը պարտկել մանուածապատ նախադասութիւններով եւ այլաբանական պատկերներով: Իր ամերիկեան հայերէնն ալ չի փրկեր կացութիւնը:

Բարեհաճեցէք թարգմանել հետեւեալ նախադասութիւնը, իբրեւ եզրակացութիւն.

— « Երբ բռնաւորը յափշտակէ մեր հայրերէն մնացած արծաթեայ բաժակը, չենք կրնար մնալ ծարաւի, կը խմենք փոխառեալ բաժակով, կը խմենք մեր ձեռքով » :

Տեսակէ՞տ, ուղեցո՞յց, թէ բանաստեղծութիւն կամ բնազանցական մարզանք :

Նախորդ խմբագրականով, «Հայ. Եկեղեցի»ն երկրորդական կը համարէր լեզուն, հայերէնը, առաջին տեղը տալով կրօնին : Ծէսին :

Այս անգամ նահանջ մը փորձելով հանդերձ, կը սայթաքի նոյն լպրծուն ճամբուն վրայ: Ըսել կ'ուզէ — Եթէ կորսնցնենք մայրենի լեզուն (արծաթեայ բաժակը), կրնանք օտար լեզուով (փոխառեալ բաժակ) պահել մեր ինքնութիւնը :

Արդարեւ, Մ. Նահանգներու Հայոց երիտասարդ առաջնորդին, ինչպէս ուրիշներու համար, փրկութեան միակ յաւսը կրօնն է: Եկեղեցին :

— « Եկեղեցին է որ ի վերջոյ կամուրջ մը պիտի ըլլայ Ամերիկահայութեան եւ ազգին միւս հատուածներուն եւ յատկապէս Հայաստանի հետ: Այդ կը ցուցնէ մեզի Ամերիկայի մէջ ուրիշ մեզ նման համայնքներու օրինակը » :

Թողո՛ւնք միւս համայնքները, եւ ամփոփուինք բուն հայկական շրջանակին մէջ :

« Հայ. Եկեղեցի»ն այս պատգամն արձակած ատեն, աչքի առջեւ ունէ՞ր «եկեղեցասիրութեան» ջերմաչափը: Ոչ միայն Ամերիկայի , այլեւ Եւրոպայի համայնական ափերուն վրայ :

Հաշուա՞ծ էր բարեպաշտներու թիւը : Ոչ միայն նոր, այլեւ հին սերունդէն :

Մոռցա՞ծ էր իր իսկ հոգեւոր հովիւներուն դառն դանդատները, ի տես հաւատացեալներու անտարբերութեան եւ եկեղեցիներու ամայութեան :

Ի՞նչ օգուտ նոր շէնքեր — եկեղեցիներ — շինել, երբ անոնք դատապարտուած են մնալու ամուլ չքեղութիւններ :

Հայ. Եկեղեցին, այո, կամուրջ մըն է, ազգապահպանման համար: Բայց ոչ ամէն բան: Մանաւանդ այն պողոտաներուն վրայ ուր մեր տարագիր բազմութիւնները կը ծփան իբրեւ ցիրուցան տաշեղներ :

Գոնէ երիտասարդ կղերականներէն կը սպասէինք որ սորված ըլլային այս հիմնական, տարրական գիտելիքը :

Կը թուի թէ Սահակ – Մեսրոպները աւելի լաւ կ'ըմբռնէին կացութիւնը, երբ իրենց ամբողջ ուժը կը տրամադրէին սեփական տառեր հնարելու : Աւելի արթուն էին: Կրնայինք ըսել՝ արդիական:

Մինչդեռ, դարեր վերջը, 1948ին անգամ, համալսարանական վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ ունինք որոնք փորձեր կը կատարեն անիւը ետ հրջելու :

Ի վերջոյ ի՞նչ կը նշանակէ յայտարարել, առանց վերապահութեան, թէ «Հայ գիրը գտնուեցաւ կրօնական մտահոգութեանց ճամբով »:

Համբանք փրկելու համար, անհրաժեշտ է նախ պատմութեան ոգին ըմբռնել :

Անհրաժեշտ է ըմբռնել թէ լեզուական ազատութեան, ինքնուրոյն գոյութեան, եւ, ինչո՞ւ չէ, քաղաքական անկախութեան ձգտումն էր որ տուն կուտար տառերու գիւտին :

Այսօր ալ, նոյն ոգին պիտի առաջնորդէ մեզ, հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն եւ յուսախաբութեանց :

Որեւէ «փոխառեալ բաժակ» պիտի ծառայէր օր առաջ թմրեցնելու մեզ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՐԵՐ ԱԼ ԱՆՑՆԻՆ ...

Ինչ ալ ըլլայ, դարեր ալ անցնին մեր հայրենիքէն հեռանալէն ի վեր, որքան ալ եւրոպականանանք, միշտ հոն են մեր սիրտը, խելքը եւ աչքերը :

Հոն՝ ուր ծնած ու ապրած են մեր նախահայրերը: Հոն՝ ուր հողը [illegible]ած է ոչ միայն մեր քրտինքով, այլեւ անհա[illegible]ահատակներու արիւնով :

Հոն՝ ուր մեր դարաւոր եկեղեցիներն ու վանքերը չուք կը ձգէին մոնկոլ — թաթար «քաղաքակրթութեան» վրայ:

Հոն էր որ կազմուեցաւ մեր ժողովուրդին չարքաշ ու բարի, ձեռներէց նկարագիրը, տոկուն՝ իր լեռներուն նման, զուլալ՝ ինչպէս իր ջուրերը եւ խոր ու միշտ դալար ինչպէս իր ձորերն ու դաշտերը :

Ու երբ հոս ու հոն կը կարդանք պատառիկ մը լուր Այնտեղէն եկած եւ կամ նկարագրական մը մեր տեսած ու ապրած գիւղէն ու քաղաքէն , կը պայծառանան մեր աչքերը եւ յաճախ արցունք մը կը շողայ անոնց խորը :

Վերջերս թուրք գրագէտ մը նկարագրեր էր Եփրատը, քալեր էր անոր հետ ծագկեալ լեռներէն մինչեւ աւազուտ ափերը այդ վիշապին, կոխկռտելով Հայոց աշխարհը:

Ինչ բառեր գտեր էր մերթ գեղեցկութիւնը , մերթ անոր ամեհի կատաղութիւնը կամ հանդիստ ու դաւադիր անդորրութիւնը նկարագրելու համար:

Այդ իրապէս գրական կտորին մէջ ալ, թըրքացուցած էին ոչ միայն բոլոր պատմական անունները, այլեւ գրութեան արժէքը, չյիշելով ոչ իսկ վանքի մը , գիւղի մը , եկեղեցիի մը անունը, իբրեւ հայկական յիշատակարան :

Ամէն հայ սակայն երբ քալեց իրեն հետ այդ ամայացած վայրերէն, տեսաւ ոչ միայն իր մխացող բուխերիկը, այլեւ լսեց իր աւերակ եկեղեցիներու զանգակներուն ղօղանջը եւ մանաւանդ հայկական մշակոյթին մրմունջը քարուքանդ վանքերու պատերուն վրայ:

Թուրքը չէր կրցած անոր տեղ դնել իրենը, եւ երբ գրագէտը կ'անցնէր այդ ափերէն, կը տեսնէր միայն բնութիւնը իր փառապանծ գեղեցկութեամբ :

Արդեօք հայկական ոսկորներէ կազմուած բըլուրնե՞ր տեսաւ Եփրատին խորը, եւ ամօթէն կարմրելով , չհամարձակեցաւ որեւէ հայկական անուն արձանագրել ...

ՍՕՍԻ

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԵՐ ՀԱՐՑՈՒՄԻՆ

Պ. Վահէ Թօսունեան պատասխանելով մեր առջի օրուան հարցումին, կը հաղորդէ որ, ինք մէկուկէս տարիէ ի վեր քաշուած է Ազգ. Ճակատէն. թէ դանձապահն էր միայն Հայկական Դատի յանձնաժողովին, որուն հաշիւները ճշդութեամբ եւ մանրամասն պահած է: Անհատական կամ կողմնակի դիմումներ միշտ մերժած է եւ վճարած է միայն որոշումովը նոյն յանձնաժողովին որուն կ'անդամակցէին նաեւ Պ. Հ. Սամուէլ եւ Պ. Գորգիկեան: Իր ժամանակին հաշիւները պարզ են եւ բաց ամէն անոնց առջեւ որ կը չահագրգռուին:

Կ'արձանագրենք ի տեղեկութիւն :

ՎԵՑ ՇԱՀԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ վերջացնելով Ռուրի մասին կատարուած բանակցութիւնները, որոշեցին ոստիկանական գունդ մը հաստատել, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ վերազինուիլ գաղտնապէս: Այս որոշումը կարեւոր զիջում մըն է ի նպաստ Ֆրանսայի :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտ 2000 ապստամբներ յարձակեցան Եդեսայի եւ Նաուսայի դէմ (արեւմտեան Մակեդոնիա) :Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն: Առաջին քաղաքը ունի 14.000 բնակիչ, 10 հազար փախստականներով, երկրորդը՝ 10 հազար բնակիչ եւ 5 հազար փախստականներ :

ԱՆԳԱՐՏ ԱՐՔԱԿՈՒԵՑԱՒ ՓԷԹԷՆԻ ներքին նախարարը, Փէյրութօն, աւելի քան չորս տարի բանտարկուած մնալէ վերջ:

«ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ», Կարրի Տէյվիս երեք ամիս եւս պայմանաժամ ստացաւ, Ֆրանսա մնալու համար :

Կարեւոր բանակցութիւններ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման Լոնտոն պիտի երթայ Յունուարին, խորհրդակցելու համար Պ. Պէվինի հետ, կարգ մը կարեւոր խնդիրներու մասին: Իրազեկ աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն այդ խնդիրներու մասին, որոնց կարգադրութենէն կախում ունի Սիրալիր Համաձայնութեան ամրապնդումը.—

1. ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ.— Ֆրանսա կը գանգատի թէ Անգլիա կը ջլատէ իր տնտեսական վերականգնումը, մերժելով այլազան ապրանքներ — պերճանքի նիւթեր — գնել մեծ քանակութեամբ : Ֆրանսա անհրաժեշտ կը գտնէ այս կարգի ապրանքներու արտածումը, որոշ անկախութիւն ապահովելու համար տնտեսական գետնի վրայ: Իսկ Անգլիա կ'առարկէ թէ չի կրնար գնել այդ ապրանքները :

2. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Լոնտոնի բարձր շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ Ֆրանսա շատ խանդավառութեամբ չի գործակցիր մարէշալ Մոնթկոմէրիի, արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Ֆրանսան ալ ուրիշ գանգատներ կը յայտնէ :

3. ՌՈՒՐԻ ԽՆԴԻՐ.— Ֆրանսացիները տակաւին գոհ չեն Ռուրի ճարտարարուեստից հսկողութեան մասին եղած զիջումներէն: Հիմա որ մէկդի դրուած է այդ ճարտարարուեստների միջազգային սեփականութեան ֆրանսական ծրագիրը, Փարիզ ուրիշ ապահովութիւններ կը սպասէ Անգլիայէն :

4. ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐ.— Փարիզի մէջ կը սպասեն որ Ֆրանսա եւ Անգլիա միեւնոյն քաղաքականութիւնը վարեն իտալական գաղթավայրերու խնամակալութեան մասին : (Ֆրանսա համաձայն է Իտալիոյ վերադարձնելու այդ գաղթավայրերուն մեծ մասը, Անգլիա վերապահ դիրք մը բռնած է) :

5. ՖՐԱՆՔԻ ԽՆԴԻՐ.— Վերջին շաբաթներու ընթացքին սթերլինը, որուն պաշտօնական գինն է 1062 ֆրանք, սեւ շուկային մէջ բարձրացաւ 1650ի (Դչ. օր իջած էր 1450ի): Ֆրանսացի մասնագէտներ կը պահանջեն աւելի վճռական փորձ մը կատարել հաստատուն արժէք մը տալու համար ֆրանքին, եթէ կ'ուզեն որ յաջողի Մարշըլի քառամեայ ծրագիրը Եւրոպայի վերակազմութեան համար :

Պաշտօնական դեկոյցի մը համաձայն, անգլիական կառավարութիւնն է որ Լոնտոն կը հրաւիրէ Պ. Շումանը :

★ Իտալիոյ արտաքին նախարարն ալ, կոմս Սֆորցա, մօտերս տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ :

Ինչպէս պիտի լուծուի նոր տուրքերու խնդիրը

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգ. Ժողովին մէջ, 1949ի ելմտացոյցին վաւերացման մասին, որ մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կը կատարուին, որպէսզի թէ կառավարութիւնը գոհացում ստանայ եւ թէ Ազգ. Ժողովը: Ելմտական յանձնաժողովը մերժելով հանդերձ տուրքերու 10 % յաւելման առաջարկը, տրամադիր կ'երեւայ ուրիշ ելք մը գտնելու:

Զորեքշաբթի օր լման եօթը ժամ բանակցութիւններ կատարուեցան Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան ներկայացուցիչներուն եւ ելմտական յանձնաժողովին միջեւ, յանձնաժողովը հաւանեցաւ 20 %էն 30 %ի բարձրացնել արտադրութեան տուրքին յաւելումը, ինչ որ բաւական չի համարուիր, որովհետեւ հասոյթը պիտի ըլլայ 105 միլիառ, մինչդեռ բացը 135 միլիառ է :

★ Նոյն օրը Ազգ. Ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութեանց առթիւ, վարչապետը հաստատեց թէ տարիներով անխուսափելի պիտի դառնան ծանր տուրքերը, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու եւ տնտեսական վիճակը բարւոքելու համար: Ետոյ շարունակեց .

— « Միշտ կը խօսուի խնայողութեանց մասին: Կառավարութիւնը կատարեց իր խոստումը եւ, անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր, ըրաւ ինչ որ յանձն առած էր. 32 միլիառ ֆրանք զեղչուեցաւ նախատեսուած վարկերէն: Թղթադրամի աճումէն կրցանք խուսափիլ շնորհիւ բացառիկ տուրքերու եւ ամերիկեան օգնութեան: Կը յուսանք նոր միլիառներ ստանալ, որոնց շնորհիւ պիտի կրնանք փակել տարեշրջանը: Կառավարութիւնը խոստացած է Եւրոպայի վերակազմութեան մասնակցող միւս ազգերուն՝ նոր թղթադրամ չհանել որեւէ պարագայի մէջ: Եթէ չյարգենք այս յանձնառութիւնը , տնտեսական ջլատման պիտի մատնուինք » :

Խօսելով աշխատավարձքի եւ գիներու մասին, վարչապետը հաւաստեց թէ կառավարութիւնը կը

(Նիւթերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ԵՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Անկարելի է, իբրեւ հակիրճ ու վառ ամփոփումը մեր բոլոր դիտողութիւնների, չբերել այստեղ վաղամեռիկ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մի անման հայրենաշունչ բանաստեղծութիւնը, ուր նա շատ գեղեցկօրէն վեր է հանում հայ ժողովրդի բնութեան էութիւնը ու նրա բարեմասնութիւնները, զայն համեմատելով ու հակադրելով ուրիշ ցեղերի «քաղաքակրթութիւն»ներին.—

×

Մի խառնէք մեզ ձեր արջի ցեղերին,
Մեր երկիրը աւերուած, բայց սուրբ է եւ հին,
Որպէս լեռն է մեր պայծառ տեսել հազար ձիւն,
Այնպէս նոր չեն մեզ համար ցաւ ու դառնութիւն:
Բաբելոնն է եղել մեր ախոյեանը՝ տես,
Անհետ կորել, անցել է չար մշուշի պէս.
Ասորիքն է եղել մեր թշնամին, ահա
Դաշտ է տեղը եւ չըկայ քար քարի վրայ:
Ամրակուռ է մեր հոգին դարերի զաւակ,
Շատ է տեսել մեր սիրտը աւեր ու կրակ,
Շատ է տեսել երկիրս իմ ցաւ ու արհաւիրք,
Լաց է այնտեղ ամէն երգ ու ողբ՝ ամէն գիրք:
Գերուած ենք մենք ո՛չ սրով, գերուած մի արծիւ,
Զարութեան դէմ վեհասիրտ միշտ, վատի դէմ ազնիւ:
Բարբարոսներ շատ կը գան ու կ'անցնեն անհետ,
Աշխարհիկ խօսքը մեր կը մնայ յաւէտ:
Չի հասկանայ ձեր հոգին եւ ծոյլ եւ օտար,
Տաճար է մեր երկիրը, սուրբ է ամէն քար,
Եգիպտական բուրգերը փոշի կը դառնան,
Արեւի պէս երկիրս իմ, կը վառուես վառման,
Որպէս փիւնիկ կրակից կ'ելնես, կ'ելնես նոր
Գեղեցկութեամբ ու փառքով վառ ու լուսաւոր,
Կանգնիր հպարտ, որպէս լոյս լեռն է մեր կանգուն,
Արիացի՛ր, սիրտ իմ, ե՛լ հաւատքով տոկուն:

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

Ց. Գ.— Ինձ զարմացնում է այն հանգամանքը, որ Հայը ճշմարիտ հայ դարձնող այս գեղեցիկ բանաստեղծութիւնը Վ. Տէրեանի, զոր ամէն մի Հայ պիտի անգիր գիտենայ, մեր զանազան հանդէսներում, ի թիւս այլ հայրենասիրական արտասանութեանց, երբեք չի արտասանւում:

Ինձ թւում է թէ դրա պատճառը մի մեծ թիւրիմացութիւն է: Թւում է թէ այդ ոտանաւորի առաջին տողի «Մի խառնէք մեզ ձեր արջի ցեղերին» կարդացողները, իրենց առաջին տպաւորութեան տակ, կարծում են թէ «արջի ցեղեր» բառերը ուղղուած են Ռուսերի հասցէին, որ հիմնովին սխալ է: Տէրեանը, ինչպէս դա պարզօրէն երեւում է ոտանաւորի ամբողջ իմաստից, այդ բառերով յատկանշում է Հայի թշնամի եղած հին պատմական ազգերը à la Ասորեստան, Բաբելոն եւայլն եւ ոչ թէ Ռուսերը, մանաւանդ որ ինքը Տէրեանը ռուս համայնավարներին կուսակից էր, ինչպէս որ այդ մասին ինձ ասաց ժպտալով Յովհ. Թումանեանը իր տանը, Թիֆլիզում 1920—1921 թ. իր, Վ. Տէրեանի, ներկայութեամբ, ինձ բանաստեղծին ծանօթացնելուց: (*)

×

Այս բոլորից անելիք գործնական եզրակացութիւնները, ըստ իս, պիտի լինէին հետեւեալները.—

Ա.— Մեր բոլոր պատմագէտ ու պատմաբանները ամենայն անաչառութեամբ ու անխնայ քննադատելով ու մատնանիշ անելով հանդերձ մեր ժողովրդի ու նրա առաջնորդների բացասական բոլոր տեսակի գործերը, միաժամանակ, իրենց պարտքը պիտի սեպեն, բաղդատելով ուրիշ շատ մեծ ու փոքր ազգերի նոյնանման գործերին հետ, նոյն ուժով ու թափով վեր հանել եւ յատկապէս ընդգծել հայ ցեղի այն բոլոր համեմատական բարեմասնութիւնները, որոնցմով նա, ի պատիւ իրեն, տարբերւում է ուրիշ շատ, «քաղաքակիրթ» յորջորջուած, մեծ ու փոքր ժողովուրդներից: Մեր քննական պատմութիւնը պիտի սրբագրուի մտավախութիւնից ու հնաւանդ ստրկամտութիւնից զերծ հայ պատմաբանների ձեռքով, առանց ոեւէ յոխորտանքի, բայց եւ — աւելի եւս — առանց ստրկամտութեան ու մտավախութեան:

Բ.— Մեր բոլոր կարգի դպրոցներում Հայոց պատմութիւն ուսուցանողները, ամենայն անաչառութեամբ ու խստութեամբ քննադատելով ու մատնանիշ անելով հանդերձ մեր ժողովրդի ու նրա պետերի, իրենց պատմական կեանքի ընթացքում, կատարած բոլոր տեսակի բացասական գործերը, միաժամանակ, իրենց պարտքը պիտի սեպեն, այդ բոլորը համեմատութեան դնելով ուրիշ շատ մեծ ու փոքր ազգերի այլ եւ այլ գործերին հետ, նոյն ուժով ու թափով վեր հանել եւ յատկապէս ընդգծել հայ ցեղի այն բոլոր համեմատական բարեմասնութիւնները, որպիսին նոյն չափով չեն ունեցել եւ չունին ուրիշ շատ մեծ ու փոքր ժողովուրդներ, հակառակ իրենց ելացրած «քաղաքակիրթ» տիտղոսին:

Բացի դրանից, նրանք իրենց պարտքը պիտի դարձնեն իրենց յանձնուած հայ մանուկները սերտօրէն ծանօթացնել ու իբրեւ հաւատամք սովորցնել այն ամէն ճշգրիտ ու բարձր գնահատանքները զոր բազմաթիւ եւրոպացի, ամերիկացի եւայլն ականաւոր մարդիկ արել են մեր ժողովրդի մասին:

Ս. ՎԱԶԵԱՆՑ

ԽՄԲ.— Այս ոտանաւորը առաջին անգամ Յառաջն էր որ արտատպեց Երեւանի «Գրական Թերթ»էն, պատերազմէն առաջ: Անգամ մը եւս արտատպեցինք երկու տարի առաջ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Երէկ աւերակ, այսօր շէն

ՄԻՒՆԻԽ.— Ինչպէս Գերմանիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն՝ նոյնպէս Միւնիխի մէջ, մեծ թափով առաջ կը տարուի շինարարութիւնը:

Վերջին պատերազմին արձակուած ահռելի ռումբերու տարափին տակ, աւերակ դարձած, այս հսկայ քաղաքը մէկ տարի առաջ տխուր պատկեր մը կը ներկայացնէր, իսկ այսօր, հետզհետէ կը վերստանայ իր նախկին գեղատեսիլ երեւոյթը, շնորհիւ արագ եւ եռանդագին վերաշինութեան: Հանրածանօթ են գերման ժողովուրդին աշխատասիրութիւնն ու տոկունութիւնը: Ասիթ եւ պատեհութիւն որ ունենայ հրաշքներ կը գործէ, կերտելու, յօրինելու եւ ստեղծագործելու համար:

Ճարտարագէտներ, արհեստաւորներ ու բանուորներ, գիշերը ցերեկին խառնած, անդադար կը վերականգնեն փլած շէնքերը: Ոչ անձրեւը, ոչ ձիւնն ու բուքը եւ ոչ ալ լոյսերու խնայողութեան նոր օրէնքին պատճառաւ, յաճախ մութին մէջ աշխատելու ստիպողականութիւնը, կը կասեցնեն անոնց յառաջատեւ աշխատանքը: Մինչեւ իսկ ծերեր, մանուկներ եւ կիներ գործի լծուած են: Շուկաները դարձեալ զարդարուած են, նորաշէն խանութներով, կրպակներով, դրասենեակներով, պանդոկներով, հեռաձայնի, հանրակառքի կայաններով: Վիթխարի շէնքեր կառուցուած են, հինեբու տեղ: Շարժման մէջ են մարդիկ եւ մեքենաներ: Նպատակը՝ վերականգնել պատերազմէն քանդուած, սեւցած, Միւնիխէնը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ.— Տնտեսական կեանքը, շատ աւելի մխիթարական է այժմ, գերմանական նոր մարքի հաստատումէն ի վեր: Աշխատաւոր դասակարգը մարդավարի կ'ապրի: Սննդեղէն եւ ամէն տեսակ ապրանք առատ են եւ աժան: Ուտելիքի կտրօններով անբաւարար իրերը կարելի է սեւ շուկայէն ճարել դիւրութեամբ, «Վիքթուալիենմարքթ» մեծ շուկային մէջ, ուրկէ 15—20 հազար փութ, ողջ եւ մորթուած, բադ, սագ, հաւ ու աքլոր կը սպառի, մանաւանդ ներկայ տօնական օրերուն: Փութը կ'արժէ 4—4.50 մարք, (ազատ վաճառք): Ըմպելիները նոյնպէս ազատ են եւ մատչելի: 8 —10 կրատ ընտիր գարեջուր, լիտրը 80 փէֆնիկ: Լիտրոց հին գինին 8, նորը՝ 4 մարք: Օղի, քոնեակ լաւ տեսակները 18—25 Գ. Մ.: Սեւ շուկայ կարագին փութը կ'արժէ 14—16 մարք, միսը 7—8, շաքարը 2—3, եւ ալիւրը 90 փէնիկ: Կտրօններով շաքարը որ կ'արժէ 30—40 փէնիկ, արդէն լիուլի կը բաւէ: Ծխելիքն ալ, առատ, աժան եւ ազատ է: Պատրաստ հագուստը 100 — 300, կօշիկ 20—70 մարք:

ԼԻՍԷՆՑ ԿԱՄ ԱՐՏՕՆԱԳԻՐ.— Նոր օրէնքով, բոլորովին վերցած է, խանութպաններու, եւ ինքնաշարժներու սեփականատէրերուն վրայ նախապէս եղած խիստ հակակշիռը: Առանց «Մայսթերփրիւֆունկ»ի (վարպետութեան վկայականի) ամէն անհատ կրնայ իր աշխատին վերաբերեալ արհեստանոցներ բանալ, դիւրին եւ արագ ձեւակերպութիւններով: Դրամ ունեցողը նոյնպէս կրնայ ինքնաշարժներ ունենալ առանց նախկին դժուարութիւններու, ստանալով որոշ չափով հրամանագիր:

Հայկական կեանք

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ.— 400 ՀՈԳԻՆՈՑ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՀՈԳԵՐԸ.— ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ.— ՏՆՏԵՍԱՊԷՍ ԼԱՒ, ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ ԹՈՅԼ:

Ըստ գերմանական օրէնքի, Գերմանուհիները ազատ են օտարներու հետ օրինաւոր ամուսնութիւններ կնքելու, ի մէջ այլոց ամերիկացի զինուորներու հետ, կորսնցնելով իրենց գերմանական հպատակութիւնը: Միայն թէ, Նացի հայրերու աղջիկներ չեն կրնար ամուսնանալ Ամերիկացիներուն հետ: Այս արգելքին հետեւանքով, անցեալ շաբթու աճնապան եղաւ երիտասարդ ամերիկացի զինուոր մը, իր գերման նշանածին հետ:

ՀԱՅ ԱՅՐԵՐՈՒՆ ՀԱՐԻՒՐԻՆ ԻՆՆՍՈՒՆՆ ալ օգտուած է այս պատեհութենէն, ամուսնանալով Գերմանուհիներու հետ: Անիրաւ կ'ըլլանք եթէ այս ընթացքը վերագրենք ապազգայնացման կամ օտարասիրութեան, քանի որ, Միւնիխի հարիւրաւոր երիտասարդ այրերու համար հայ հարսնցուներ կը պակսին բոլորովին:

Երկրորդ՝ հայ ամուսինը ազգային տեսակէտով ալ շահաւոր դուրս կուգայ, քանի որ, Գերմանուհին, օրինաւոր պսակէն վերջ, կ'ենթարկուի իր ամուսնոյն, կորսնցնելով իր հպատակութիւնը եւ կրելով ամուսնոյն մականունը: Պէտք է արդարօրէն խոստովանինք թէ Գերմանուհիները (եթէ լաւ ընտանիքի կը պատկանին), տիպար կիներ կը դառնան՝ ազգասէր հայ ամուսնոյն ձեռքին տակ: Կրթուած, աշխատասէր, տոկուն եւ հաւատարիմ կիներ, որոնց օրինակները եւ փաստերը շատ ունինք հոս:

Զարմանալին հոն է որ, իրենց իսկ խոստովանութեամբ, Գերմանուհիները, բոլոր օտարներէն աւելի մեծ տկարութիւն ունին հայորդիներու եւ իրենց մէջ զովեստը կը հիւսեն ու կը տարածեն: Ասոր ալ ապացոյցը, շատ մը հայապատկան գերմանուհի կիներ, շուտով հայերէն սորված են, կը խօսին, կ'երգեն, կը գրեն, եւ իրենց զաւակներուն ալ սիրով կը սորվեցնեն: Անցեալ տարի մեր թղթակցութեան մէջ յիշած էի թէ մեր հայրենակիցներէն մէկուն գերմանուհի կինը (համալսարանաւարտ երգչուհի) տեղական հանդէսներէն մէկուն մէջ չորս կտոր հայերէն երգեր երգած է, անթերի հնչումներով ու հայացի յուզումներով, ի զարմանս ունկնդիրներու որոնց մէջ շրջաններէն եկող նորեկ Հայեր, խիկարպէս հայուհի կարծած են զինքը: Յիշեալ երգչուհին խոստովանած է (ինչպէս իրեն հետեւող գերմ. դաշնակահարուհին) թէ աւելի ներդաշնակ եւ հաճոյքով կ'երգէ հայերէն տաք եւ հոգեպարար երգերը, քան թէ գերմանականները:

Միւնիխ, իր շրջաններով միասին, ունի մօտ 400 Հայեր, Կուխենվալտ, Փասսաու, Լանտցութ, Քէմփթըն եւն.: Մեծ մասով ցրուած քաղաքի բնակարաններուն մէջ: Միակ Կուխենվալտի երկու փայտեայ տաղաւարներուն մէջ հաւաքաբար կ'ապրին 60 Հայեր, մութ, խոնաւ եւ վատառողջ պայմաններու մէջ: Ունինք 3—4 թոքախտաւոր երիտասարդներ հիւանդանոցներուն մէջ: Դժբախտաբար չկան հայ եւան երկիրներու գաղութներուն պէս, անձնուէր Կ. Խաչուհիներ այսպիսի տարաբախտ հիւանդներուն այցելելու, մխիթարելու եւ օգնելու համար: Ունինք նաեւ 8—10 ծերեր, անկարողներ՝ զուրկ ապրուստի միջոցներէ եւ բոլորովին լքուած իրենց վիճակին:

Հայ Կ. Խաչէն սկսեալ (Պարոնեանի նախագահութեան տակ), յաջորդական բոլոր Ազգ. կոմիտէները (Ալանեանի, Վարդապետեանի) միշտ ալ հիւանդներուն եւ ծերերուն ամսական որոշ նպաստներ կուտային: Ներկայ կոմիտէն՝ նախագահէն սկսելով կազմուած է (բացի քանի մը բացառութիւններէ) ապազգայնացած անհատներէ, որոնք բառ մը հայերէն չեն գիտեր: Ժողովները կամ նամակագրութիւնները կ'ըլլան ռուսերէն եւ... Թուրքերէն: Ժողովուրդը միշտ կը գանգատի թէ նախագահը կոպիտ կերպով կը վտարէ իրեն դիմող հայրենակիցները: Կ'իմանամ թէ հանրագրութիւններով, բողոքած են իր մասին, Շթութկարտի Ազգ. Կեդր. կոմիտէին եւ Զօր. Շէքէրճեանին:

«Անչայի» կեդրոնէն Տիկին Մարտիկեանի թելադրանքով, հոս ալ կազմուած է Տիկնանց յանձնախումբ մը, հիւանդներու եւ ծերերու հոգատարութեան համար: Տիկ. Միութիւնը իր կարգին կը գանգատի որ, «Անչայի» ուղարկած նպաստ - սննդեղէնները՝ անհատի մը քմահաճոյքին յանձնուած են, եւ իրենք ոչ մէկ ազատութիւն կը վայելեն, իրենց հսկողութեան տակ, արդար բաշխում մը ընելու կարօտեալներու, հետեւաբար կը հրաժարին, ցնոր տնօրինութիւն:

Ունինք 20—30 փոքրիկներ եւ պատանիներ՝ կարօտ խնամքի, մանաւանդ, հայերէնի ուսուցման: Մինչ Գերմանուհիները կը ձգտին մեր մայրենի լեզուն սորվելու, մեծ են այն Հայերը, թիւով, որոնք կը նախընտրեն ռուսերէնը եւ փոխանակ «եան»ի «օֆ»ով կը վերջանան իրենց մականունները: Շատեր գիտեն եւ չեն ուզեր խօսիլ հայերէնը, ուրիշներ ալ չեն գիտեր, եւ չեն ուզեր սորվիլ, ուժ կուտան գերմաներէնի: Ազգ. եւ կուսակցական հայանուէր կազմակերպութեան մը զգալի պակասին պատճառաւ, ձուլումը անխուսափելի է:

Կրօնական տեսակէտով ալ տխուր է կացութիւնը: Թէեւ Համպուրկէն, այժմ ալ Շթութկարտէն, Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեան տարին քանի մը անգամ պատարագելու կուգայ, սակայն ոչ յարմար սրահ ունինք, ոչ ալ եկեղեցասէր Հայեր: Կրօնքն ու հայերէնը անտարբերութեան ենթարկուած են դժբախտաբար: Վարդապետը գրութիւնով մը կ'իմացնէ թէ Դեկտեմբեր 25ին պիտի գայ պատարագելու: Բարեբախտաբար, մեր հայրենակիցներէն Պ. Նուպար Զօհրապ կը տրամադրէ իր գործի արհեստանոցը Ս. Պատարագի համար:

Բացի, ծերերէն, հիւանդներէն, ունինք նաեւ անմեղ բանտարկեալներ, որոնք նոյնպէս կոմի –

«Հայ երգի օր»

Որքա՜ն ուրախութեամբ պիտի բաժանեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներին հետ տպաւորութիւնս ազգային համերգի մասին՝ Փարիզի Հայկական Երգչախումբի կողմէ, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի երգչախումբին (80 հոգի), որ տեղի ունեցաւ կիրակի 19 Դեկտեմբերին Salle Gaveau-ին մէջ՝ ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի:

Յայտագիրը կազմուած էր անաչառութեամբ: Թէ ռուսահայ, թէ թրքահայ եւ թէ սուրիացի երաժիշտները տեղ գրաւած էին յայտագրին մէջ: Ի՜նչպէս չգովել Պարթեւեանի անխոնջ աշխատանքը պատրաստելու համար այդքան մեծ խումբ մը, որ առանց դաշնակի օգնութեան կարողացաւ այնքան գողտրիկ երգեր քառաձայն, նոյնիսկ վեցձայն ներկայացնել:

Բացի վիթխարի, անմահ Կոմիտաս վարդապետի ժողովրդական երգերից խումբը երգեց Գրիգոր Սիւնիի «Ձի՜նչ ու զինչ» եւ «Տխուր է հոգիս» երգերը, զոր Պարթեւեանը վերածած էր քառաձայնի շատ յաջող, պահպանելով երգին ամբողջ հոգին, ինչպէս եւ Մաղմանեանի «Արհամարհանք» երգը եւ վերջացուց հանդէսը իր նոր քառաձայն երգերով Իսահակեանի, Մեծարենցի բանաստեղծութիւններէն ներշնչուած, Complainte, «Սիրուն աղջիկ», «Իրիկուն» եւ ի վերջոյ, պիոներական երգը, «Մահ քաջորդւոյն», որուն չորս դաշնակով մասնակցեցան Օր. Օր. Ճինճեան, Պավլիկ, Կառատ ու Ազարաքով: Ներկայ հասարակութիւնը մեծ հիացմունք զգալով կրկնել տուաւ:

Երգահանդէսին մասնակցեցան երկու երիտասարդ շատ համակրելի ուժեր, մէկը՝ սիրելի աշակերտուհիս այնքան յայտնի Փարիզի հասարակութեանը, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանը, որին յաջողութիւնը շատ մեծ եղաւ: Օրիորդը ներկայացուց երիտասարդ երգահան Օհան Դուրեանի (Խաչատուրեան) երկու շատ գնահատելի երգերը՝ Թոփալեանի բանաստեղծութիւններէն ներշնչուած: Պարոնը նոր եկած է Երուսաղէմէն եւ խիստ խոստմնալից ապագայ կը սպասէ իրեն:

Այնուհետեւ Օրիորդը երգեց ողբացեալ Այէմշահի «Ես սիրեցի» եւ «Իմ երգը» եւ Պարթեւեանի չորս նոր երգերը՝ ներշնչուած Դարադեանի բանաստեղծութիւններէն «Ուռենի», «Յանկութիւն», «Գիւղացի աղջիկը» եւ «Մարօ ջան»: Օրիորդը ստիպուեցաւ կրկնել հասարակութեան բուռն խնդրանօք: Դաշնակով կը մասնակցէր Պարթեւեանը:

Երկրորդ երիտասարդ շնորհալի դաշնակահարուհին՝ Օր. Վերոնիկ Ճինճեանը՝ որ բացի փայլուն «տեքնիք»է այնպիսի հասկացողութեամբ, լրջութեամբ, կշռոյթի (rythme) կարելի է ասել բանաստեղծութեամբ մեծ հիացմունք եւ խանդավառութիւն պատճառեց, ծանօթացնելով մի շարք ստեղծագործութիւններ Բարխուդարեանէ, Օնիկ Պէրպէրեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Զուհաճեանէ եւ Սպենդիարեանէ:

Ի՜նչպէս ի վերջոյ չգովել Պարթեւեանի այս ծանր աշխատանքը, որուն շնորհիւ մեր հասարակութիւնը կը ծանօթանայ երաժշտական նոր գործերուն, եւ ուր իր ղեկավարութիւնը աչքի է ընկնում այնքան ուժիմ, կատարեալ հմտութեամբ եւ միեւնոյն ժամանակ պարզութեամբ:

МАРԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Այս տարուան Ապրիլի սկիզբը գումարուեցաւ Մերձ. Արեւելքի Հայ Աւետարանական Միութեան 20րդ համագումարը Պէյրութի մէջ: Առաջին համագումարը տեղի ունեցած է 1924ին:

Բողոքականներու ընդհ. թիւը Մերձ. Արեւելքի մէջ 1945ին հասած է 9500ի: Այս թիւէն մօտ հազար հոգի վերջին երեք տարիներու ընթացքին 7500ը չանցնիր: Որով հազար անձի նուազում մը մեկնած են Հայաստան, իսկ այսօրուան թիւը արձանագրած է երեք տարուան մէջ:

Ներկայիս կան 23 եկեղեցիներ, 25 հոգեւոր պաշտօնեաներ, որոնց 16ը ձեռնադրեալ պատուելիներ: Համայնքը կը ղեկավարուի Կեդր. մարմնի մը կողմէ, բաղկացած 11 կրօնական անձնաւորութիւններէ:

Ելմտացոյցը անցնող տարուան շրջանին եղած է 200.000 լիբ. ոսկի: Օտար միսիոնարական ընկերութիւններ նախկին թափով չեն օժանդակեր հայ բողոքականներուն:

Հայ բողոքականները տարիներէ ի վեր համերաշխ են միւս յարանուանութիւններուն հետ: Ներքնապէս լաւ կազմակերպուած են: Մերձ. Արեւելքի մէջ Հայ Աւետարանականներու ճիգը եղած է պահել իրենց գոյութիւնը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի այլաբ քրիստոնեայ տարրը կաթոլիկ եւ օրթոտոքս եկեղեցիներու կը պատկանի:

Դպրոցներու թիւը կը հասնի 20ի: Աշակերտութեան թիւը Լիբանանի մէջ 532 հոգիով աւելի է, իսկ ընդհ. թիւը 2268 է: Աշակերտներու 45 առ հարիւրը բողոքականներու զաւակներ են, իսկ 55 առկոսը լուսաւորչական: Այս թիւին մէջ կը մտնեն 71 օտար ուսանողներ, որոնց 37ը քրիստոնեայ, իսկ 34ը իսլամ: Կը պաշտօնավարեն 143 ուսուցիչներ: Շատերը աւարտած են բարձրագոյն վարժարաններ:

Անցեալ տարի հիմը դրուեցաւ կրթական բարձրագոյն հաստատութեան մը, որ տեսակ մը ուսուցչանոց պիտի դառնայ ու բողոքական վարժարաններուն համար ուսուցիչներ պիտի պատրաստէ: Այս ձեռնարկին նիւթապէս կ'օժանդակէ Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Ընկերակցութիւնը:

Երիտասարդական կազմակերպութիւն մը ունին, ճանչցուած իբրեւ Քրիստոնեայ Ջանից Ընկերակցութիւն: Անդամ – անդամուհիներու թիւը 900ի մօտ է: Ունին փոքրիկ ամսաթերթ մը «Ջանասէր», նոյնպէս «Պատանեկան Արձագանգ» փոքրածաւալ երկշաբաթաթերթը: Հակառակ այս միութեան ջանքերուն, համագումարը գտած է որ երիտասարդը հետզհետէ կ'ուծանայ եկեղեցիներէ:

Նկատելի է որ բողոքական համայնքին մէջէն հետզհետէ կ'անհետանան զանազան աղանդներ:

Իբրեւ ուրախալի երեւոյթ կարելի է արձանագրել որ թրքախօսութեան ախտը անհետացաւ բողոքական եկեղեցիներէն ներս: Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր քաղաքներուն մէջ, ամէն կողմ պատերու վրայ տարիներով կարելի էր կարդալ «Հայրենակի՛ց, յիշէ՛ մէկ միլիոնը ու հայերէն խօսէ»:

Շատ անդամներ երիտասարդներ մերժած են մտիկ ընել թուրքերէն արարողութիւնները եւ ստիպած են պատուելիները հայերէն խօսիլ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ համար բացուած հանգանակութիւնը խանդավառութեամբ կը շարունակուի Մ. Նահանգներու հայաշատ կեդրոններուն մէջ, շնորհիւ ընկեր Լեւոն Շանթի այցելութեան:

Միայն Պոսթընի հայութիւնը տուած է 14 հազար տոլար:

Հանդէսի մը միջոցին, որ կազմակերպուած է Պոսթընի մէջ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին Օգն. Կեդր. Յանձնախումբին կողմէ, 800 տոլար գոյացած է սրահին մէջ:

Հայ Օգն. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը տրամադրած է հազար տոլար: Քէսրիկցիներու Հայր. Միութիւնը հազար տոլար, Քէսրիկի եւ Երիտասարդաց Ուսումնասիրացը 300, Զմշկածագի Հայրենասէրներու Միութիւնը հազար, Կարնեցիներու հայրենակցականը հազար, Փէրչէնճի հայրենակցականը 500: Հայրենակից Փիթըր (Պետրոս) Ասատուրեան հազար տոլար: Բանաստեղծ Թափառական սկաւառակներու կազմած մը, աւելի քան հազար տոլար արժէքով: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ մէջ կազմուած է 1947 մայիսին Գիտական Միութիւն մը որուն նպատակն է զարկ տալ անդամներուն մտաւոր զարգացման, մատչելի, զուտ գիտական դասախօսութիւններով: Միութեան անդամ կրնան ըլլալ բարձրագոյն կրթութիւն ունեցողներ: Այս տարուան ընթացքին խօսած են պրոֆ. Աղամեան, Բժ. Ասլանեան, Պ. Զաթալպաշեան, Բժ. Գեղանեան, Բժ. Մ. Գրիգորեան, Բժ. Մխիթարեան, Բժ. Գուրգէն Մարիկ, Բժ. ՄելիքՓարսադանեան թէ մասնագէտներու եւ թէ ժողովուրդին համար:

★ **ՇՏՈՒՏԿԱՐԹԻ** ճամբարին մէջ յանկարծամահ եղած է Հայկ Աւագեան: Ծնած էր Գանձակ 1903ին: Թաղումը կատարուած է հոծ բազմութեամբ:

աէին անտարբերութեան տակ, անպաշտպան ու անօգնական մնացած են: Իրաւագէտ Վարդապետեան կարելին կ'ընէ զանոնք ազատելու համար: Յանկալի չէ՞ր որ, ներկայ տօնական օրերու առթիւ, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի ժրաջան տիկիններուն պէս, կազմակերպուած սրտցաւ հայուհիներ ունենայինք, մեր տարաբախտ հիւանդներուն, լքուած բանտարկեալներուն այցելելով, նուէրներ տանելով, մխիթարելու համար:

Հայ անգործներուն թիւը հետզհետէ կը պակսի: Շատեր ներկայ ազատ օրէնքէն օգտուելով արհեստանոցներ բացած են: Տնտեսականէն աւելի ազգապահպանումի գործն է որ թոյլ եւ տխուր է մեր գաղութին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

Այս անգամ Եսփիմէ դոհ, յանձն առած էր բաժնուիլ իր ամուսինէն, ուստի, համբուրուելէն վերջ իրե՞ հետ. դարձեալ անոր օգնութեամբ հեծաւ ջորիին վրայ Դիոնիսի ընկերութեամբ շրջապատեալ Բարկէնէն եւ անոր տղաքներէն, շրտկուեցաւ դէպի Սեւ Լեռը՝ ուր առջեւէն քիչ մը հեռուէն կ'երթային Սարգսի խումբը. քանի մը ժամուան ճամբայ հազիւ կը բաժնէր զիրենք իրենց գիւղէն:

Թորոս քիչ մը աչքերով ընկերանալէն վերջը իր հարսին որ զիչերուան ստուերներուն եւ ծառերուն մէջ ծածկուեցաւ, շուրջը նայեցաւ որ Կոստանդին եւ վարդապետը միայն մնացեր էին:

Ուստի Կոստանդնին ալ բարի յաջողում մաղթեց, որ իր քաջերը առաջին ձայնին բերել խոստանալով՝ Վահկայ արեւելեան կողմի ժայռերուն մէջ անհետացաւ: Երբ երկու հոգի մնացին դարձաւ վարդապետին ու ըսաւ.

— Հիմա, Հայր սուրբ, մեր երկուքին կը մընայ խնդիրը, դուն քու Ասորի Մետրապոլիտդ աւելի ապահով կը համարես եւ անոր վրայ աւելի վստահութիւն ունիս քան թէ մեր Հայ եկեղեցականներուն վրայ:

—Ով իշխան, ըսաւ Վանահայրը, իմ միտքս սխալ հասկցեր ես. ես մեր եկեղեցականներուն վրայ վստահութիւն չունիմ չըսի, այլ թէ՝ հիմա Հոռոմները մեր վրայ կասկած ունենալով՝ չարունակ խուզարկութեան վրայ են եւ մեր վանքերն ու անապատները տակն ու վրայ կ'ընեն, երբ ընդհակառակն Ասորիներուն վանքը օտարին վերաբերելուն համար ամենեւին իրենց կասկածի տեղի չտար. դուն՝ քու դիտողութիւններդ ընելու համար հոն հանգիստ առանձնարան մը ունիս, հիմա ծածուկ ճամբաներէ քեզի հոն կ'առաջնորդեմ եւ կը տեսնես թէ Ասորի եպիսկոպոսը ինչպէս դոհ պիտի ըլլայ Լեւոնի տղան տեսնելուն, վասնզի քու հօրդ եւ հօրեղբօրդ պաշտպանութեամբ կրցեր է իր վանքը շինել, եւ ձեր իյնալէն վերջը շատ զրկումներ քաշեր է Հոռոմներէն:

— Երթանք ուրեմն:

Մեր երկու ճամբորդներն սկսան իրենց չահատակութեան ժայռերուն եւ մացառներուն մէջէն. լուռ ու մունջ կ'երթային դեռ եւ վտակ երբեմն զիրենք կը զովացնէր եւ վերջապէս Ամանոսի ամէնէն բարձր գլուխները դտան՝ երկու ժամ շարունակ երթալէն վերջ. հոնկից շրջակայ վանքեր, գիւղեր, անառիկ բերդեր իրենց ոտքերուն առջեւ կ'երեւային՝ իբրեւ ողորմելի ոչնչութիւններ:

Այսպէս երկու ժամ ալ քալելէն ու քիչ մը իջնելէն վերջ դէպի հարաւ՝ հասան ժայռերու մէջ բերդանման վանք մը, որուն դռները չէին բացուեր վանքի մեծ խստութեամբ արգիլուած էր առանց մեծաւորին հրամանի դուռը բանալ. ուստի երկայն բանակցութենէ վերջ՝ նախ վարդապետը վեր առին, եւ քառորդէ մը վերջ դռները բացուեցան նաեւ Թորոսի:

Ծեր Մետրապոլիտը երբ Թորոսը տեսաւ, աչքերը արցունքով լեցուեցան եւ ձեռքերը երկինք տարածելով փառք կուտար Աստուծոյ՝ որ Թորոսի ամենանման եղբօրորդի մը յարուցեր էր. ի փրկութիւն Հայ եւ Ասորի եկեղեցիներուն, որոնք միայն խաղաղութեամբ կ'ապրէին եւ յանուն Քրիստոսի զիրար չէին բզքտեր:

Եւ ինչպէս ծերերու սովորութիւնն է միշտ անցեալին վրայ անսպառ խօսիլ եւ պատմել, նոյնպէս Մետրապօլեան Աթանաս՝ կը պատմէր թէ՝ քանի անգամ Վահկայ բերդը գացեր էր Լեւոնը եւ Թորոսը տեսնելու, եւ թէ անոնք ինչպէս զինքը սիրով ընդունած էին եւ իր խնդրանքներ կատարած, թէ դրամական օգնութեամբ եւ թէ պաշտպանութեամբ անհաւատներուն դէմ, Յոյներուն եւ Լատիններուն:

Բայց մերջապէս մտածելով թէ՝ մեր ճամբորդները տաժանելի ճամբէ մը կուգան, հրամայեց իրենց կերակուր եւ սենեակ տալ, եւ այսպէս Թորոս քիչ մը հանգստանալէն վերջ, երբ ծեր եպիսկոպոսին ներկայացաւ՝ ան սկսաւ իրեն հարցնել թէ՝ ինչ էր իր դիտաւորութիւնը եւ գործերու յատակագիծը: Թորոս հասկցուց թէ իր յատակագիծը պատրաստելու համար իրեն հիւր եղած էր, եւ թէ կ'ուզէր բոլոր շրջանները պտըտիլ, ամէն տեղ ճանչնալ ու սորվիլ եւ անկից վերջը գործի սկսիլ:

ՇԱՐ. ԸՆԹ.

բազմապատկէ իր ջանքերը, կրճատելու համար արտադրութեանց արժեգինը: «Բայց կարելի չէ արգիլել ածուխի գիներուն բարձրացումը, նկատի առնելով հանքագործներուն աշխատավարձքը: Այս բարձրացումը կ'ազդէ ամբողջ տնտեսութեան վրայ»:

Ազգայնացուած հաստատութեանց բարեփոխման խնդիրին ալ շօշափելէ վերջ, վարչապետը եզրակացուց.— Կը խնդրեմ Ազգ. Ժողովէն մեզ դատել ոչ թէ մեր դիտաւորութիւններէն, այլ գործքերէն»:

Ատլանտեան դաշինքը պատրաստ

Արեւմտեան հինգ պետութեանց ներկայացուցիչները եւ Քանատայի պատուիրակը Դշ. օր երկու ժամուան խորհրդակցութիւն մը ունեցան Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարի խորհրդականին հետ: Տեսակցութենէն վերջ ֆրանսական դեսպանը յայտարարեց թղթակիցներու թէ չի կրնար որեւէ բան ըսել բանակցութեանց մասին եւ աւելցուց.— «Առ այժմ միայն մեր բերանները կըն - քուած են»:

Բայց եւ այնպէս, դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Ատլանտեանի դաշինքը իր գլխաւոր գիծերով մշակուած պիտի ըլլայ շաբթու վերջ, եթէ անակնկալ մը չպատահի: Այնուհետեւ կը մնայ վերջնական խմբագրութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, դաշնագիրը կը տրամադրէ որ Մ. Նահանգները եւ Քանատա օգնութեան հասնին արեւմտեան Եւրոպայի, եթէ յարձակում կատարուի Խ. Միութեան կամ ուրիշ որեւէ պետութեան կողմէ:

★ Զօր. տը Լաթր տը Թասինյի, Ֆրանսայի սպարապետը, Գշ. օր այցելեց անցուց Պուժի (Կեդր. Ֆրանսա) զինուորական հաստատութիւնները, ընկերակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիայի, Ամերիկայի, Հոլանտայի եւ Պելժիքայի սպաներու (բոլորըն ալ անդամ Արեւմտեան Միութեան սպայակոյտին): Այս առթիւ փորձուեցան կարգ մը նոր զէնքեր:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա յանձն առած է ինքնամուղ օդանաւեր ճարել Ֆրանսայի, Պելժիոյ եւ Հոլանտայի: Արեւմտեան Եւրոպայի օդանաւային պաշտպանութեան ղեկավարութիւնը պիտի ստանձնէ Մեծն Բրիտանիա, բազմապատկելով թէ իր եւ թէ դաշնակիցներու օդատորմիղները: Անգլիական նոր օդանաւ մը, «Վամբիր», պիտի ունենայ ժամական 530 մղոն արագութիւն:

★ Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը 40 միլիոն ֆրանքի բացառիկ վարկ մը քուէարկեց գիշերանց, Արեւմտեան Միութեան սպայակոյտին տեղաւորման համար, Ֆոնթէնպլոյի մէջ: Յանձնաժողովին 13 համայնավար անդամները ուժգնօրէն ընդդիմացան: Իրենց ներկայացուցիչը, Տիւքլօ, յայտարարեց.

— «Առաջին անգամ է որ վարկեր կը քուէարկուին խաղաղութեան ատեն, սպայակոյտի մը տեղաւորման համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՒ սպանիացի զօրավար մը, Ֆէրնանտէզ, հակառակ համայնավարներու բողոքին:

ՖՐԱՆՔԵՒՊԵԼԺԻԱԿԱՆ սահմանագլուխի 50 հազար բանուորները որոշեցին շարունակել գործադուլը:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ (Ինտոնեզիա) պատերազմին առթիւ, Մ. Նահանգները անմիջապէս դադրեցուցին Մարշըլի ծրագրով նախատեսուած վարկերը: Ինտոնեզիոյ Ուաշինկթընի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Ամերիկա կ'ուզէ «տոլարներով խորտակել իրենց հանրապետութիւնը»: Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ ալ, ամերիկեան պատուիրակը պահանջեց անմիջապէս դադրեցնել կրակը: Հոլանտայի ներկայացուցիչը 90 վայրկեան խօսելով, բացատրեց թէ կատարուած զինուորական գործողութիւնը միակ միջոցն է համայնավարութենէ փրկելու Հոլանտական Հնդկաստանը, թէ սերտ կապեր կան Զինաստանի, Պիրմանիոյ, Մալայեան կղզիներու եւ Ինտոնիզիոյ համայնավարներուն միջեւ են.— Արաբական պետութիւնները բողոքեցին Հոլանտայի նախայարձակման դէմ,— Հոլանտական զօրքը գրաւեց Սումաթրայի մայրաքաղաքը, Պուքիթինկի, իսկ Ճավայի շրջանին մէջ՝ շաքարի արտադրութեան հարուստ շրջանը: Նախապէս գրաւած էին Ինտոնեզիոյ ամենամեծ քաղաքը, Սարաքարթա, որ ունի 500.000 բնակիչ: Բնիկները կրակի տուած են քարիւղի հանքերը:

ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ ճափոնի «պատերազմի ստուածը», զօր. Թօժօ, վարչապետ Հիրոթա եւ հինգ զօրավարներ: Գործողութիւնը կատարուեցաւ համաձայն ամերիկեան հրամանատարին կարգադրութեանց, մեծ գաղտնապահութեամբ: Մահապարտները դէպի կառափնատ քալեցին առանց օգնականի եւ բերան չբացին, բացի մէկ-երկուքէն որոնք պուտտայական աղօթքներ կը մը - մնջէին: Մարմինները կիզուեցան, որպէսզի առանձին թաղուելով ուխտատեղի չդառնան: Ընտանիքներն ալ զրկուեցան անոնց աճիւնէն: Զօր. Թոժօ իր կնոջ ձգած էր պատմական ակնոցը, կեղծատամնաշարը եւ պուտտայական համրիչը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 2էն 10, 4 rue Greuze, métro Trocadéro:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու անդամները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Տօնածառը՝ 25 Դեկտեմբեր, Շաբաթ օր ժամը 4էն կէսգիշեր, Մազընոյի մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժինով: Պիտի երգէ նաեւ երգչախումբը:

Նուագախումբ եւ մատչելի պիւֆէ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ համակիրները: Տղաներու մասնակցութիւն 100 ֆրանք:

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկներու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կրթական մարմնին եւ դպրոցի աշակերտութեան:

26 Դեկտեմբեր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողներն ու Տէսինի հայ հասարակութիւնը:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ առանձին յայտագրով: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի եկեղեցին, Նիկոմիդիոյ վաստակաւոր առաջնորդ Տ. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգող հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ: Ժամերգութիւն ժամը 8.30, Պատարագ 10ին:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԳԱՐԶՈՒ - CARZOU

GALERIE DROUANT - DAVID 52 Fg. St. Honoré

Մինչեւ Դեկտեմբեր 24: Բաց է ամէն օր բացի կիրակիէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Սրբուհի Պօյաճեան կը փնտռէ Պ. Միքայէլ Քիրէմիտճեան (Սէօլէօզցի, Պրուսա), Պ. Մելքոն Քիրէմիտճեան, Զաւէն Քիրէմիտճեան, Աննիկ Քիրէմիտճեան: Տեղեկացնել Տիկին Սրբուհի Քիրէմիտճեանի, 51 rue de la Défense: Issy les Moulineaux (Seine):

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի պատարագ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ Նիկոմիդիոյ վաստակաւոր առաջնորդ Ստեփաննոս Արք. Յովակիմեանի յիշատակին:

Պատարագէն ետք հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է մասնաւոր ընդունելութիւն ի պատիւ Դպրաց Դասին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ԱԼ ՀԱՃԵԼԻ ՁԷ

Պարտք վճարել թերթին առաքումը դադրելէ վերջ: Կը խնդրուի առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Դեկտեմբեր 31:

ԾՆՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Անրի մասնաճիւղի ֆրանսական Ծնունդին առթիւ կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին թաղին դպրոցին մէջ: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին:

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պիտի երգէ Սէնթ Անրի Ն. Ս. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – HAIASTAN

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին 21րդ թիւը (1948 Նոյեմբեր), կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն, այլազան բովանդակութեամբ:

Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 280 ֆրանք: Ուրիշ երկիրներ՝ 450 եւ 400 ֆրանք: Հասցէ.— Hrant Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Դեկտեմբեր 1—10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները.—

ՓԱՐԻԶ Անմ. 800 ֆրանք, ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ Ահա. 1600, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Քալք. 1450, ԼԻՈՆ Փող. 3 հազար, ՍԱՐՍԷԼ Դաւ. 2850, Ս. ԺԵՐՄԷՆ Դաւ. 1600, ՓԱՐԻԶ (16) Օսմ. 1450, ՕՊԵՐՎԻԼԻԷ Ինճէ. 400, Ս. ՄՈՐ Զալ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Զրբ. 3900, ՎԻԹՐԻ Սթա. 2000, ԼԻՈՆ ՄԿՐ. 800, ԿԱՐՏԱՆ Պոլո. 800, ԱԼԺԵՐԻ Խաչ. 800, ՍԵՎՐԱՆ Փափ. 800, ՍԵՎՐԱՆ Պապ. 2 հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Պետ. 1600, Ս. ԼՈՒ Թիր. 1600, ՎԻԷՆ Պալ. 1300, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Տ. Յ. 1500, Շիրօ. 1800, ՊԱՆԵԷՕ Մալ. 800, ԱՐՔԷՕՅ Նիկո. 800, ՓԱՐԻԶ (15) Յակ. 1450, ԹԱՐԱՐ Յով. 800, ՔԱՇԱՆ Աւլ. 800, ՓԱՐԻԶ (20) Թադ. 1500, ԱՐԺԱՆԹԻՒԷՌ Քէօ. 700, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Հաճ. 800, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Նշա. 1050, Հ. Մ. Ը. Մ. հազար, ՍԱՐՍԷԼ Վարդ. հազար, ԻԶԻԷՕ Մարգ. 800, ՓԱՐԻԶ (15) Քիւր. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (18) Դատ. 800, ԼԱՖՐԷՅ Նաճ. 1200, ԼԻՈՆ Պօղ. 800, ՆԷՕՎԻՅ Դաւ. 800, ՊՌՄՈՆ Գործ. Նոյեմբերը, ՆՈՒԱԶԻ Պոտ. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Փոլ. 1600, ՓԱՐԻԶ (9) Թեր. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (14) Տէմ. 1500 ֆրանք:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻՍ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ վերջ: Գեղարուեստական բաժին: Հաճելի ժամանց մինչեւ երեկոյ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Նուարդ Եղիազարեան, Պ. Թորոս Եղիազարեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նիկողոսեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, ամէն անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ սանին՝ Պ. ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Պապեան եւ զաւակները Գրիգոր Վ. Պապեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց յարգանքը եւ ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՊԱՊԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Կը փնտռուի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԿԱՄ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻ ՄԸ 17—18 տարեկան որ տեղեակ ըլլայ հաշուակալութեան եւ ծնողքին կողմէ ներկայացուի:

Դիմել՝ MAISON ARTHUR
58 Rue de Cléry, Paris (2)

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՍԱՍՈՒՆԻԻ

Նոր, արդիական, գեղեցիկ եւ ընդարձակ ճաշարանը: Եթէ կ'ուզէք հաճելի, ընտանեկան տաք մթնոլորտի մէջ Ծնունդի Րէվէյօնի գիշեր մը անցընել, մի վարանիք, երթալու՝

ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆ

31 Rue d'Alexandrie Հեռախօս Gut. 92-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 25 Décembre 1948 Շաբաթ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5729—Նոր շրջան թիւ 1140 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՓԱՌՈՒՆԱԿ ՆԱՀԱՆՋ

Ո՞ւրկէ ուր իրար գտան « Հայաստանեայց Եկեղեցի»ն եւ երիտասարդ գրագէտը, Ջաւէն Լեւոն Սիւրմէլեան, նոյն վիճելի տեսակէտը պաշտպանելու համար: Մէկը՝ հայերէն, միւսը անգլերէն: Մէկը՝ կղերական, միւսը աշխարհական:

« Հայաստանեայց Եկեղեցի», Մ. Նահանգներու Հայոց առաջնորդարանին պաշտօնաթերթը, յօդուած մը կը խնդրէ Մշակոյթի թիւին համար:

Տրապիզոնի տաղանդաւոր զաւակը, շատոնց մոռցած հայերէնը, այս հրաւէրին կը պատասխանէ անգլերէն:

Ի՞նչ ըսելու համար: (Թարգմանութիւնն անգամ անգլերէն կը հոտի):

— «Հաւանական է գիտես որ ես այլեւս հայերէն լեզուով չեմ գրեր: Մարդ մը կարող չէ երկու լեզուներով գրել նոյն ժամանակ, ըսել կ'ուզեմ ստեղծագործ գրականութիւն ընել: Ես նոյնիսկ կը ջանամ չկարդալ կամ լսել հայերէնը, որպէսզի կարենամ պահպանել անգլերէն լեզուով գրելու ոճին հարազատութիւնը »:

Այս տողերուն հեղինակը Տրապիզոնի այն արմատախիլ զաւակն է, որ « Լոյս Զուարթ»ը գրեց Պոլսոյ մէջ, երբ դեռ պատանի էր: Իսկ Ամերիկայի մէջ դարձաւ միջազգային արժէք, իր անգլերէն վէպով, «I Ask you, Ladies and Gentlemen» (Կը հարցնեմ ձեզի, Տիկիններ եւ Պարոններ):

Այսքան այլափոխում չի՞ սառեցներ ձեր արիւնը: Մանաւանդ երբ յիշէք թէ անգլիագիր Ջաւէնը խլեակ մըն է Հայաջինջ Սարսափներէն, եւ իր անգլերէն գիրքն ալ այդ Արհաւիրքին ամէնէն քստմնելի վկայութիւններէն մէկը: Ե՛ւ իրականութիւն, ե՛ւ գրականութիւն:

Ինչպէս կը տեսնէք, ամերիկեան համայնակուլ ձուլարանին մէջ հալեր են Տրապիզոնն ու Պոլիսը: Արմաշը ինչպէս Հայաստանը, ուր փոխադրուեցաւ Գիւղատնտեսական վարժարանի աշակերտներուն հետ:

Ոչ իսկ մէկ շող երբեմնի «Լոյս Զուարթ»էն: Դեղնած թուղթ մը, հայերէն ոտանաւոր մը 1924էն, իբրեւ պատասխան աշխատակցութեան հրաւէրին:

Մայրենիքէն զրկուած գրագէտը անտարբեր չէ հայկական գրականութեան հանդէպ:

— « Կասկած չկայ որ Սփիւռքի հայութեան մէջ չկան աւելի հերոսական եւ աւելի ազնիւ հոգիներ քան այն հայ գրողները որոնք կը գրեն առանց վարձատրութեան, մեր հին մշակոյթին կրակը վառ պահելու համար»:

Եւ սակայն, ի՞նչ օգուտ:

— « Մենք պիտի կորսնցնենք Հայ Լեզուի պայքարը, եւ թերեւս լաւ է որ կորսնցնենք, բայց անհրաժեշտ է որ չկորսնցնենք հոգիին կռիւը — Հայ Հոգիին կռիւը»:

Մեր երգիծաբան աշխատակիցը լրացուցած էր մնացեալը, անցեալ կիրակի:

Այժմ բաղդատեցէք այս տեսութիւնները՝ « Հայաստանեայց Եկեղեցի» թերթին վարդապետութեան հետ:

Երկուքն ալ իրար կը մտնեն, իբրեւ ախտանշան: Երեւոյթ մը, որ դուռ կը բանայ դառն խորհրդածութեանց: Անփառունակ նահանջ մը, որ ի զուր չքմեղանքներ կը փնտռէ:

Ի վերջոյ ի՞նչ բովանդակութիւն պիտի ունենայ «Հայ Հոգին» (հոգի՞ն թէ ոգին), երբ կորսնցնենք լեզուն:

Շաբաթապահներն ալ ուրիշ բան չեն քարոզեր, աչքերն ու ոտքերը կտրելով իրականութենէն եւ փառաբանելով «հոգին սուրբ»ը:

Ամերիկեան միջավայրը այնքան ազդած է երիտասարդ գրագէտին վրայ, որ ամէն բան սեւ կը տեսնէ:

— « Հայ գրողները մէկիկ մէկիկ պիտի անհետանան ասպարէզէն՝ առանձնութեան, չքաւորութեան եւ հերոսական դառնութեան մէջ»:

Եւ փոխանակ ըմբոստանալու այդ վրդովիչ հեռանկարին առջեւ, ի՜նչ ողորմելի խոստովանութիւն,— «Մարդ մը կարող չէ երկու լեզուներով գրել միաժամանակ »:

Գրիչը կը դողայ, երբ նորէն կը կարդանք միւս նախադասութիւնը.— «Ես նոյնիսկ կը ջանամ չկարդալ կամ լսել հայերէնը »:

Ի՛նչ հոգեկան թշուառութիւն է այս: Ի՛նչ ողբերգութիւն, սիրելի Ջաւէն: Երբեմն « Լոյս Զուարթ»:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐԻՒՐՆԵՐՈՎ ԿԸ ՄԿՐՏՈՒԻՆ

Լուրը դարձեալ մեր երբեմնի «վաթան»էն է, ուր հատ ու կտոր բեկորներ, Կեսարիայէն, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Արաբկիր, Խարբերդ, հոս հոն կծկտած, պատառ մը հաց կը ճարեն չարաչար աշխատանքով:

Ի՛նչ սրտառուչ պատմութիւններ կը հասնին երբեմնի այդ ծիծղուն ու ծաղկուն աւաններէն, ուր Հայ. Եկեղեցին ոչ միայն իր հովանին կը տարածէր ամէն կողմ, այլ «անհաւատ»ն ալ յաճախ ծունկի կը բերէր իր «Զանխափանին» առջեւ:

Ու հիմա, ոչ իսկ հասարակ տիրացու մը պըսակ եւ մկրտութիւն կատարելու կամ « Հայր Մեր»ով մը հողը ծածկելու համար սիրական մեռելի մը վրայ:

Քահանայի մը չուքը տեսեր են վերջերս եւ թափեր են գլխուն, նոյնիսկ քանէն վեր երիտասարդներ, կաթիլ մը միւռոն ունենալու համար իբրեւ «Հայ քրիստոնեայ»: Տեսակ մը վկայական որ ապացուցանէր թէ իրենք մնացեր են իրենց ազգին հարազատ զաւակները:

Մինչ մենք կ'անձրկինք այս ազատ ափերուն վրայ, Անատոլուի այդ խաւար գիւղերուն մէջ չափահասներու մկրտուիլն անգամ աստուածային պարգեւ է, իսկ հայկական պսակը երկնառաք շնորհ:

Ի՞նչպէս են հայ մնացեր հոն մեր փոքրաթիւ հայորդիները եւ առաջին առթիւ փաթթուեր տէրտէրի մը փիլոնին ...

Ահա ուժը մեր ժողովուրդին, եւ դիմանալու գաղտնիքը այս երիցս կոտորակուած ու թափառական ցեղին:

Եւ այժմ փարթամ տուներու ֆրանսախօս մեր տիկինները, կամ իրենց ամերիկեան չէզոր չփառնդելու համար հայերէնը տկլինը դրած դրագէտը, եւ, ինչո՞ւ չէ, մեր աննման չաղակաները ու եկեղեցական արարողութիւնները նոր սերունդին ճաշակին յարմարցնել ուզող վարդապետներ կամ եպիսկոպոսները ի՞նչ երեսով պիտի ներկայանային Սեբաստիոյ սա հայ մայրիկին ու պապիկին:

ՍՕՍԻ

ՀԱՅԿ ԴԱՏԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ինչպէս գրած էինք Դեկտեմբեր 12ին, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde, հետեւեալ դիտողութիւնն ըրած էր, Թրքահայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ Ազգաժողովին ներկայացուած յուշագրին առթիւ.

— « Աւելորդ է ըսել թէ վերոյիշեալ կոմիտէն այսպիսի նպատակներով կը վայելէ հաւանութիւնը, եթէ ոչ աջակցութիւնը Խ. Միութեան որուն շահերուն կը ծառայէ »:

Պ. Արշակ Զօպանեան նոր նամակ մը ուղղելով թերթին խմբագրութեան, իբրեւ նախագահ Թրքահայ Դատի Յանձնախումբին, կը բացատրէ թէ «վերոյիշեալ հայկական կոմիտէն միայն հայ ազգին շահերուն կը ծառայէ»: Եւ կը պարզէ անոր նպատակները,— ազատագրումը Թուրքիոյ հայկական հողերու գէթ մէկ մասին, համաձայն Դաշնակիցներու խոստումներուն:

Այս առթիւ կը պատմէ թէ ականաւոր Ֆրանսացիներէ կազմուած յանձնախումբ մըն ալ քառասուն ստորագրութեամբ յայտարարութիւն մը ուղղեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան, միեւնոյն նպատակներով: Յիշելով կարգ մը անուններ, կը հարցնէ.

— « Կարելի՞ է ըսել թէ այս Ֆրանսացիները Խ. Միութեան շահերուն կը ծառայէին, ստորագրելով այդ յայտարարութիւնը: Անոնք ալ, ինչպէս մենք, պարզապէս կ'ուզէին պաշտպանել հայ ժողովուրդին իրաւունքները »:

Թերթին խմբագրութիւնը հետեւեալ դիտողութիւնը կ'աւելցնէ այս նամակին տակ.

— « Մեր մտքէն չէ անցած աննպաստ կարծիք մը յայտնել վերոյիշեալ յանձնախումբին Ֆրանսացի եւ հայ անդամներուն հանդէպ: Բայց եւ այնպէս, ճիշդ է որ օրուան այս ժամուն նոյն յանձնախումբին կողմէ կատարուած դիմումը կրնայ հաւանութիւն գտնել միայն Խ. Միութենէն որուն մերձաւոր արեւելեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի ամէն գնով անդամատել Թրքական հողը»: (23 Դեկտեմբեր):

ՅԱՌԱՋ.— Շնորհաւորելով Պ. Զօպանեանի եռանդը, հայկական շահերու պաշտպանութեան համար, կը սպասենք որ նոյն փութկոտութեամբ լուսաբանէ հանրային կարծիքը, Հայկ. Դատի հանգանակութեան գումարներու մասին, իբրեւ նախագահը կազմալոյծ յանձնախումբին:

140 միլիառ պիտի ճարուի

15 % ԱՒԵԼՑՆԵԼՈՎ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ, 25 % ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

Զորս օրուան վիճաբանութիւններէն եւ սակարկութիւններէն վերջ, Ազգ. Ժողովը հինգշաբթի գիշեր քուէարկեց 1949ի ելմտացոյցը: Թեր քուէարկեցին 299 երեսփոխաններ, դէմ՝ 245 հոգի: Վարչապետը վստահութեան խնդիր յարուցած էր վերջին պահուն, անուղղակի, հասկցնելով թէ պիտի հրաժարի, եթէ միջոց մը չգտնեն 135—140 միլիառ ֆրանքի բացը գոցելու համար:

Քուէարկուած օրէնքին համաձայն, արտադրութեան տուրքը 10 %էն պիտի բարձրանայ 12-ուկէս%ի: Հասոյթ կը նախատեսուի 110 միլիառ ֆրանք: Մնացեալ 30 միլիառի բացը գոցելու համար, առաջարկուեցաւ 15% աւելցնել բոլոր տուրքերը եւ հարկերը, բացի ուղղակի հարկէն եւ գործառնութեանց տուրքէն: Վարչապետը անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց, աւելցնելով թէ կառավարութիւնը պիտի չկրնայ շարունակել իր պաշտօնը, եթէ անհրաժեշտ վարկերը չքուէարկուին: Կարգ մը երեսփոխաններ դիտել տուին թէ ապրուստը պիտի սղէ, արտադրութեան տուրքին յաւելումով: Վարչապետը (ելմտական նախարար) պատասխանեց թէ տեսականօրէն արտադրութեան տուրքին յաւելումը ամսական միայն 160 ֆրանք պիտի աւելցնէ համեստ ընտանիքի մը ծախքը, իսկ գործնականին մէջ տուրքը պիտի ծանրանայ արտադրողին, ոչ թէ սպառողին վրայ:

Ինչպէս կը յիշուի, կառավարութիւնը նախապէս կը պահանջէր 10 % աւելցնել ուղղակի տուրքերը, բայց ելմտական յանձնաժողովը վճռապէս մերժեց:

Օրինագիծը անմիջապէս յղուեցաւ Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ), ուր հաւանաբար մեծ ընդդիմութեան պիտի հանդիպի Զօր. տը Կոլի 122 կուսակիցներուն կողմէ, թէեւ անոնք մեծամասնութիւն չեն կազմեր: (Ժողովը կը բաղկանայ 319 անդամներէ, որոնց 17ը համայնավարներ են):

Կռիւը վերսկսաւ Պաղեստինի մէջ

Մինչ կը յուսացուէր թէ մօտերս հաշտութիւն պիտի կնքուի, հինգշաբթի օր կռիւը վերսկսաւ Նէճէպի մէջ (Պաղեստին), եգիպտական եւ հրէական զօրքին միջեւ:

Եգիպտոս պահանջած էր որ Իսրայէլ պարպէ Նէճէպի շրջանը, որեւէ բանակցութիւն սկսելէ առաջ: Իսրայէլ պատասխանեց թէ այլեւս չի ճանչնար Նոյեմբեր 16ի զինադադարի որոշումը: Եւ կռիւը վերսկսաւ երկու կողմէն: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Իսրայէլի մարտանաւերը կը ռմբակոծեն Կազայի ծովեզերքը: Իսրայէլ նախապէս մերժած էր ազատ արձակել 3000 եգիպտացի զինուորներ որոնք թակարդը ինկած էին: Իսրայէլի օդանաւերն ալ 16 ռումբեր ձգեցին Կազայի մէջ, ինչպէս եւ Էլ Արիշի եգիպտական օդակայանին վրայ: Ցամաքային կռիւներն ալ կը ծաւալին: Լուրի մը համաձայն, եգիպտական օդանաւեր ռմբակոծեր են հրէական գաղութ մը:

★ Խալէտ էլ Ազէմ, Սուրիոյ նոր վարչապետը, պարզելով դահլիճին քաղաքականութիւնը, յայս յայտնեց թէ Թուրքիա չէզոք դիրք մը պիտի բռնէ, իբրեւ անդամ Պաղեստինի հաշտարար յանձնախումբին, թէեւ Թրքական մամուլը ոչ-բարեկամական հրատարակութիւններ ըրած էր վերջերս: Վստահութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանսայի մասին (նոյնպէս անդամ յանձնախումբին): Գալով Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի միացման ծրագրին, դաշնակալութեամբ Ապտուլլահ թագաւորին, վարչապետը չի կարծեր որ այդ որոշումը գործադրուի:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ պառակտումը կը շարունակուի գաղութին մէջ: Հրաժարած է Գահիրէի Քաղաք. Ժողովին ատենապետը, Պ. Զարմայր Քէշիշեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ երէկ գիշեր մեռած է Պ. ՅԱԿՈԲ ԿԻՒՐՃԵԱՆ, ծանօթ արձանագործը, 60 տարեկան: Մեծապէս գնահատուած էր Մոսկուայի եւ Փարիզի մէջ եւ չքանչաններ ստացած:

★ Պոլսոյ մէջ մեռած է Պ. Զարեհ Թահթաճեան, որ ոսկերչութիւնը դարձուցած էր գեղարուեստ մը: Կը խօսինք յաջորդով:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Մեր մամուլը յաճախ նիւթ կը դարձնէ հայերէն լեզուի մաքրութեան խնդիրը: Փարիզի «Յառաջ»ը նոյնիսկ «դասընթացք» սիւնակ մը բացած է ճաշկելու համար, մասնաւորապէս, Հայաստանցիներու հայերէնը, որ բոլշեւիկեան մուրճ ու մանգաղի տակ կը խաչուի անընդհատ:

Ծիծաղելի եւ վրդովեցուցիչ բաներ, ի հարկէ, շատ կան ներկայ Հայաստանի հայերէնի մէջ: Մանաւանդ, անհանդուրժելի է օտար բառերու եւ ծտարաբանութիւններու հեղեղը, որ կը յորդի խորհրդահայ մամուլի եւ գրականութեան էջերէն: Բայց ինչ որ տեղի կ'ունենայ՝ կարելի չէ ամբողջը վերագրել Հայաստանի մտաւորականութեան չար կամքին կամ տգիտութեան: Այդ մեծ մասամբ արդիւնք է օտար ուժի ստիպման: Մոսկուայի հրահանգով է որ Հանրապետութիւնը դարձած է «ռեսպուբլիկա», վիրաբուժութիւնը՝ «խիրուրգիա», պատրանքը՝ «իլլիւզիա», կուսակցութիւնը՝ «պարտիա», նախարարը՝ «մինիստր», շրջանը՝ «օկրուգ», ճարտարարուեստը՝ «ինդուստրիա», պատգամաւորը կամ երեսփոխանը «դեպուտատ», յեղափոխութիւնը՝ «ռեւոլիւցիա», ժողովի նստաշրջանը՝ «սաամբլէայի սեսիա»: Եւ հարիւրաւոր այսպիսի ցնդաբանութիւններ: Միայն ապուշը մնացեր է ապուշ եւ ոչ «իդիոտ»: Երեւի մարդիկ իրենց յատկութիւնը կը սիրեն մայրենի խօսքով արտայայտել:

Այո, դժբախտաբար, Հայ Մեծասքանչը աւելի քան ցաւալի պատկեր կը ներկայացնէ աշխարհիս «ամենայառաջադէմ» երկրին մէջ, ուր ամէն բան դերադրական աստիճանով կատարեալ է:

Բայց, լեզուական տեսակէտով, մեր՝ արտասահմանցիներուս տունը նոյնպէս մաքուր չէ: Մեր լեզուն ալ ամէն օր կ'աղճատուի եւ այլասերման վտանգի տակ է: Շատ չհպարտանանք: Եթէ հոն Ռուսն է նստած հայութեան կուրծքին՝ իր կոշտ ծունկերով, հոս բազմաթիւ «Ռուս»եր կան, որոնք սպիտակ ձեռնոցներով կ'օտարացնեն մեզ ու մեր Մեծասքանչը:

Առէք, օրինակի համար, մեր արտասահմանի մամուլը — ի՞նչ է անոր հայերէնի պատկերը: Բառերու գործածութեան տեսակէտով, համեմատաբար, մաքուր է, թէեւ ոչ միշտ: «Հայրենիք»ի մէջ, օրինակ, կարդացի՝ «Փիլանտրոփ» Պըքատընի մասին: Ինչո՞ւ ոչ մարդասէր: Հապա հայերէն չարադրութի՞ւնը, ոճի՞ն: Մասնաւորապէս, մեր ամերիկահայ թերթերն եւ մանաւանդ անոնց ամերիկեան թերթերէ թարգմանուած լուրերու բաժինները: Նախադասութիւններու բառերը հայերէն են, բայց շարայարութիւնը, ոճին մեծ մասամբ՝ անգլերէն: Ֆրանսայի մէջ՝ ֆրանսերէն: Արեւելեան երկիրներու մէջ ալ՝ արաբական ազդեցութեան տակ, թրքաբանութիւններով լեցուն:

Ցաւը ընդհանուր է, դժբախտաբար, մէկ տեղ աւելի, մէկ տեղ պակաս: Եւ պատճառներն ալ ծանօթ են.— Այն պայմանները, որոնց ենթակայ է հայ ժողովուրդը, ըսել է հայ լեզուն՝ երկրի մէջ թէ դուրսը: Այն անտանելի կաշկանդումները, որոնց մէջ կ'ապրի հայութիւնը ամէն տեղ:

Ազգի մը «անկաշկանդ բարգաւաճելու ամենակարեւոր պայմանը, կ'ըսէ պրոֆ. Ն. Ադոնց, քաղաքական անկախութիւնն է»: Անկախութենէ զուրկ եւ օտարներու հպատակ ժողովուրդներ չեն կրնար բարգաւաճիլ եւ ամէն հովերէ կ'ազդուին: Կ'ազդուի, բնականաբար, եւ լեզուն: Դարմանը — Հայաստանի ազատութիւնը եւ հայութեան հաւաքումը հայրենի հողի վրայ մարմնապէս, կամ գոնէ հոգեւոր համախմբումը հայրենիքի շուրջ: Ատկէ դուրս՝ ամէն բան, որքան եւ դառն լինի խոստովանիլ, կը մնայ որպէս կիսամիջոց եւ ոչ համադարման:

Սակայն, կիսամիջոց թէ հիմնական դարման, պէտք չէ որ անտարբեր մնանք լեզուական այլասերման հանդէպ եւ ինչով որ հնար է՝ պայքարինք թէ բոլշեւիկեան բարբարոսութեան, թէ արտասահմանի անփութութեան եւ աստիճանական օտարացման դէմ:

Հայ խմբագիրներ ունինք, որոնք ուրիշներու դասեր կուտան, բայց իրենք փոխանակ հայերէնի, կը գրեն չինարէն: «Պայքար»ի խմբագիրը՝ օրինակ: Հրապարակագիրներ ունինք, որոնք օտար լեզուով կը մտածեն եւ կը կարծեն, թէ հայերէն է իրենց գրածը: Օտար թերթերէ թարգմանողներու մասին ըսինք արդէն: Կը յիշեմ՝ թէ ինչ ծաղր փրթաւ, երբ Սուրիոյ թերթերէն մէկուն խմբագիրը, չփոթելով ֆրանսերէն «լա պիէռ» բառը, որ թէ գարեջուր կը նշանակէ, թէ դագաղ, «դիակը դագաղի մէջ դրին» լուրը թարգմանած էր՝ «դիակը գարեջուրի մէջ դրին»: Այսօր, հայ խմբագիրներէն շատեր ամէն օր մեր Մեծասքանչը կը դնեն «գարեջուրի» մէջ:

Լեզուի մաքրութիւնը, ընդհանրապէս, պայման է նաեւ մտքի մաքրութեան: Որոշ եւ յստակ գաղափարներ, ըսելիք ունեցողը, սովորաբար, եւ օրինակելի լեզուով կը խօսի ու կը գրէ:

Լեզուն, անշուշտ, ինքնանպատակ չէ, միջոց է միայն: Բայց անհրաժեշտ միջոց՝ բարձր նպատակի մը համար: Զարգացած ու կատարեալ լեզուն ապացոյց է այդ լեզուով խօսող ազգի մտաւոր եւ հոգեկան բարձր մշակոյթի: Հետեւաբար ինչքան բարձր է նպատակը, ներկայ պարագային հայութեան ազգային գոյութիւնը, այնքան զօրաւոր պէտք է լինի այդ նպատակին ծառայող զէնքը, ներկայ պարագային՝ լեզուն:

Լեզուի մաքրութիւնն ու կատարելութիւնը միայն քերականական ու շարահիւսական օրէնքներու, կամ հայերէն բառերու եւ արտայայտութիւններու գործածութեամբ չըլլար, անհրաժեշտ է, որ բովանդակութիւնն ալ լինի անսխալ: Շատ մը սխալ ասութիւններ այնքան կիրառուած են ու կը կրկնուին մեր մէջ, որ դարձած են սովորական, մինչդեռ իրապէս ականջ ծակող բաներ են:

Օրինակ՝ կը գրուի.— «Օտար հորիզոններու տակ», որ նոյն իսկ գեղեցիկ կը նկատենք, մինչդեռ հորիզոնի «տակ»ը գոյութիւն չունի: Հորիզոնը երեւակայական շրջագիծ մըն է, «տակ» չունի: Հորիզոնի մասին ճշգրիտ հասկացողութիւն ունեցող մարդը չի կրնար մարսել այդ ասութիւնը: Ինչ որ սխալ է՝ չի կրնար գեղեցիկ լինիլ:

Կամ թէ չէ՝ յաճախ կ'ըսուի, մասնաւորապէս մեր տարագիր բեկորներու մասին.— «Օտար ափերու վրայ»: Ֆրէզնոյի Հայը, օրինակ, «օտար ափերու վրայ է», մինչդեռ ոչ ծով կամ գետ ունի, ոչ «ափ»: Ամբողջ գաղթահայութիւնը «օտար ափերու վրայ» է նստած: Պոլսեցիք տուին այս սխալ ասութիւնը, Վոսփորի իրենց գեղեցիկ ափերէն հմայուած, ու մենք ալ կը կրկնենք՝ առանց անդրադառնալու անոր անբովանդակութեանը:

Արեւելեան հայերէնը գործածողներ, յաճախ, կը գրեն.— «Քիչ չանցած՝ մարդը եկաւ»: Քիչ չանցած՝ կը նշանակէ շատ անցած, մինչդեռ հեղինակը կ'ուզէ ըսել՝ քիչ ժամանակ անցած, շուտով:

Ամերիկահայը կ'ըսէ ու կը գրէ. — «Տխուր եմ, բայց չեմ կրնար օգնել»: «Օգնել» բառը ի՞նչ գործ ունի այստեղ: Զուտ ամերիկաբանութիւն մը, որ հայերէն լեզուի զգացումէ զրկուած ամերիկահայը կը կրկնէ թութակօրէն:

Աւելի գէշի հանդիպած եմ: Թերթի մը թղթակիցը գրած է եւ խմբագիրը հրատարակած՝ առանց սրբագրելու. «այսինչ այսինչեանը հոգաբարձութեան համար կը վազէ»: Կ'ուզէ ըսել հոգաբարձական ընտրութեան թեկնածու է: Դարձեալ՝ զուտ ամերիկաբանութիւն մը: Եւ նման օրինակներով լեցուն է մեր մամուլը, մանաւանդ «հայաստանասէր» թերթերը: Կը վազեն ու կը վազեն...

Որքան շատ խօսուի ու գրուի հայերէն լեզուի մաքրութեան եւ անվթարութեան մասին, այնքան լաւ: Խօսելէ ու գրելէ զատ, ուրիշ միջոց չունինք, դժբախտաբար: Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան արտասահմանի վրայ ազդեցութիւն չունի եւ, ինչո՞ւ ծածկենք, հեղինակութիւն ալ չունի: Արտասահմանը մշակոյթի եւ լեզուի վրայ հսկող ու ղեկավարող կեդրոն չունի: Լեզուի պաշտպանութիւնն ու զարգացումը ինկած է, ուրեմն առաւելապէս մտաւորականութեան վրայ: Այս ուղղութեամբ թափուած ու թափուելիք ամէն ճիգ արժանի է ամենաջերմ գնահատութեան:

Մեծ պարտականութիւն կ'իյնայ մասնաւորապէս մեր մամուլին վրայ: Մեր ժողովուրդի մեծ մասը հայերէն թերթ կարդալով կը մշակէ իր լեզուն: Եւ պէտք է որ թերթերը առանձնապէս ընտրուած ու մաքուր լեզուով խմբագրուին: Արդար ըլլալու համար, պէտք է ըսել, թէ այս ուղղութեամբ ամէնէն շատ սրտցաւութիւն ցոյց կուտայ, առաւելագոյն ճիգ ու եռանդ կը թափէ Փարիզի «Յառաջ»ը:

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Մեծն Սուրիոյ հարցը երէկ եւ այսօր

Գ.

Այսօր, Ապտուլլահ Թագաւորը, Շէրիֆ Հիւսէյնի որդին, եւ Էմիր Ֆայսալին եղբայրը, որոշած է իրականացնել, «իր հօրը եւ եղբօրը կողմէ իրեն աւանդ ձգուած կտակը»:

Բայց այն սրբազան պայքարն ու կռիւը զոր մղեցին իր հայրն ու եղբայրը, մին՝ Թուրք բռնակալութեան, միւսը՝ ֆրանսական հոգատարութեան դէմ: Ինք՝ Էմիր Ապտալլա, Մեծն Սուրիոյ իր ծրագրով, ո՞ր արաբ երկրին անկախութիւնը կ'ուզէ պահանջել, ո՞ր օտար ուժի դէմ որոշած է կռուիլ:

Երէկ՝ 1916ին Սուրիան թէեւ ինքնին մեծ միութիւն մըն էր, բայց կը գտնուէր Թուրք տիրապետութեան տակ: Այսօր՝ արդէն տիրացած է իր անկախութեան եւ վեհապետական լայն իրաւունքներով օժտուած, Միացեալ Ազգերու մեծ կազմակերպութեան մէջ, անդամ էր քանի մը ամիս առաջ Ապահովութեան Խորհուրդին: Լիբանան նոյնպէս, միանալով Սուրիոյ մղած ազատագրական կռիւներուն, ձեռք է բերած անկախութիւն մը, որ իրական է բառին բուն իմաստով:

Եթէ իսկապէս, Պաղեստինի ազատագրումն է, որ կը հետապնդէ Անդրյորդանանի վեհապետը իր Մեծն Սուրիոյ ծրագրով, այդ պարագային ի՞նչ իմաստ տալ ուրեմն, արաբական միւս երկիրներու մղած պայքարին Սիոնականներու դէմ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր բազմահարիւր զոհերու գնով: Ինչո՞ւ անպայման Պաղեստինի կցումը կատարուի Անդրյորդանանի եւ ոչ Եգիպտոսի կամ Սուրիոյ, որոնք միաժամանակ սահմանակից երկիրներ են:

Երեւոյթներէն դատելով, Ապտուլլահ Թագաւորը, իր այս յանդուգն քայլով կ'ուզէ կատարուած իրողութեան մը առջեւ դնել քաղաքական աշխարհը, մանաւանդ Արաբ. Դաշնակցութիւնը: Հարց է սակայն, թէ Անդրյորդանան, առանձի՞ն կը հետապնդէ այս նպատակը, թէ կը վայելէ նաեւ օտար մեծ պետութեան մը աջակցութիւնը: Այս ուղղութեամբ ուշագրաւ պարագայ մըն է Մեծն Բրիտանիոյ նպաստաւոր դիրքը կոմս Պերնադոթի տեղեկագրին հանդէպ, որով, հանդուցեալ հաշտարարը կը թելադրէր Պաղեստինի արաբական մասին կցումը՝ Անդրյորդանանի, Նեճեպի անապատով միասին: Մեծն Բրիտանիա, Ազգաժողովին մէջ, բարեփոխումներ ընդունելով հանդերձ կոմս Պերնադոթի այս տեղեկագրի կարգ մը մասերուն համար, երբեք չհրաժարեցաւ, պահանջելէ Պաղեստինի արաբական մասին կցումը Անդրյորդանանի: Զմոռնանք յիշել նաեւ, որ անգլեւանդրյորդանանեան զինակցութիւնը միշտ ի զօրու է:

Քննենք այժմ, թէ Անդրյորդանան, իրաւական եւ քաղաքական ի՞նչ տուեալներու վրայ յենլով կը պահանջէ Մեծն Սուրիոյ իրագործումը:

Անկախ Անդրյորդանան մը, իբրեւ աշխարհագրական թէ քաղաքական առանձին միաւորութիւն, անկախ գոյութիւն մը չէ ունեցած անցեալին մէջ:

Այս կը հաստատուի նաեւ, նոյնիսկ Ապտուլլահի հօր՝ Շէրիֆ Հիւսէյնի նամակներուն մէջ, ուր՝ Հիճազի վեհապետը, ոչ իսկ յիշատակութիւն մը կ'ընէ Անդրյորդանանի համար, երբ առդին՝ ուժգնօրէն կը պահանջէ Միջագետքի եւ Սուրիոյ ամբողջական անկախութիւնը:

Արդարեւ, 1920ին էր, որ Չըրչիլ՝ իբրեւ Անգլիոյ գաղթային նախարար եւ Մաք Մահոնի կողմէ Արաբներուն եղած խոստումները յարգելու համար, Իրաքի գահին վրայ կը բարձրացնէ տարագիր Ֆայսալը, եւ կը հրահանգէ Պաղեստինի մարզպան Սըր Հըրպըրթ Սամուէլին, կազմել Անդրյորդանանեան էմիրութիւն մը Սուրիայէն անջատուած եւ Անգլիոյ հովանիին տակ:

Արդ, եթէ իսկապէս անհրաժեշտ է Մեծն Սուրիոյ մը կազմութիւնը, ուրեմն՝ այդ ծրագրի միակ հոգատարը, միակ պահանջատէրը, հանրապետական Սուրիան կրնայ ըլլալ, որովհետեւ ինչպէս կը բնորոշէ նաեւ Սուրիոյ նախկին փոխ-վարչապետ՝ Խալիտ էլ Ազըմ (այժմ վարչապետ), — «Անդրյորդանան ծնունդն է Պաղեստինի մարզպան՝ Սըր Հըրպըրթ Սամուէլի հռչակած սահմանադրութեան, եւ ոչ Արաբական ըմբոստութեան»: (Ցայտարարութիւն Արաբական Դաշնակցութեան ժողովին մէջ, Գահիրէ, հոկտեմբեր 1947):

Այժմ հետաքրքրական է գիտնալ թէ ինչո՞ւ վեհապետ Ապտուլլահ, եւ ոչ Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը, Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը սեղանի վրայ կը դնէ:

Փորձենք պատասխանել՝ այս խիստ կարեւոր, բայց շատ բարդ հարցին:

Էմիր Ապտուլլահ միշտ յայտարարած է թէ ինք՝ Հաշիմական տոհմի վերջին գահակալը, եւ միակ արաբ վեհապետը Մարգարէի ընտանիքէն սերող, պատմական եւ ժառանգական իր իրաւունքը կը նկատէ պահանջել արաբական երկիրներու միութիւնը, որ իր հօրը ըմբոստութեան միակ նպատակն էր:

Ըստ իրեն, Մեծն Սուրիա մը միայն կրնայ արդիւնք ըլլալ օտար պետութեանց աշխարհակալութեան արշաւանքներուն եւ արաբական երկիրներու միութեամբ է միայն, որ կարելի է զերծ մնալ արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ազդեցութիւններէն:

Ան, անբնական եւ անիմաստ կը գտնէ նաեւ, նոյն լեզուն, նոյն մշակոյթը, նոյն աշխարհագրական կազմութիւնը ունեցող, արաբ քոյր երկիրներու տարբեր վարչաձեւերու տակ, իրարմէ անկախ մնալը:

Անդրյորդանանի վեհապետը, այս բոլորէն վերջ, կը մատնանշէ նաեւ, ռուսական վտանգը,

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐԵԼ ՍԿՍԱՒ ՍԻՊԻԼ

Պոլսահայ թերթի մը մէկ աշխատակիցը «Մասիս» գրական շաբաթաթերթի 1900ի հաւաքածոն պրպտելով, գտեր է հարցարան մը,— Ի՞նչ պարագաներու մէջ կատարուեցաւ ձեր առաջին հրատարակութիւնը:

Պատասխանողներէն մէկն եղած է ողբացեալ բանաստեղծուհին, Սիպիլ (Զապէլ Ասատուր), որ աշխարհաբարի քերականութեան դասընթացք մը պատրաստեց իր ամուսնին հետ, սերունդներ կրթելով:

Ստորեւ՝ իր պատասխանը, այնքան միամիտ եւ սրտառուչ.—

Առաջին հրատարակութիւնս՝ առաջին վիշտս եղած է: Հազիւ 13 տարեկան էի այն ատեն եւ Սկիւտարի Ճեմարանը կ'երթայի: Ֆէլէկեանն էր մեր հայերէն դասատուն, պոհեմ բանաստեղծի թափթփած փիլիսոփայի տարօրինակ տիպար մը: Ամէնքս ալ, պատկառոտ գուրգուրանքով կը պահէինք իր կողմէ սրբագրուած մեր շարադրութիւնները եւ մաքրի կը քաշէինք զանոնք: Իրեն համար, սրբագրելը՝ մեր սխալները ուղղել չէր: Հազիւ մեր շարադրութենէն երկու տող կը կարդար, ու կը սկսէր գրել, տողերուն վրայ, տողերուն միջեւ, մեր գրածները ջնջելով, այնպէս որ կարելի էր գիտական վերնագրի մը տակ «Նարեկ»էն էջ մը օրինակել եւ իրեն ներկայացնել անվտանգ:

Օր մը, յանկարծ, Ֆէլէկեան կ'երեւայ սրահին մէջ. «Վաղը պիտի բացակայիմ, պատրաստ գրութիւն մը ունի՞ք» կը հարցնէ: Այո, միսիւ, ոտանաւոր ունինք, կը ճայնենք միաբերան: Ու հոսկէ հոնկէ մէկ մէկ բան կը ճարենք: Ոմանք սրբագրուած հին շարադրութիւններ քիչ մը փոխելով կը քշեն. ուրիշներ, վրաս կը վազեն, որ բանաստեղծի պէս բան մը նկատուած եմ դպրոցին մէջ, շատ մը ոտանաւորներ գոց գիտնալուս համար անշուշտ: Եւ ես, տող մը մէկուն, տող մը միւսին գրելով, բացը կը մնամ, երբ կարգը ինծի կուգայ: Նոյն միջոցին, ընկերուհի մը օգնութեան կը հասնի եւ գրել կուտայ ինծի ծանօթ եկեղեցականի մը հետեւեալ տողերը.—

Ո՛հ ես աղքատ մի եմ օտար
Ես ոչ ոք ունիմ
Ոչ կարեկից, ոչ մըխիթար,
Այրի եմ եւ այրիմ,
Եթէ ես լամ, իմ հեծութեանց
Իցէ՛ ոք լսող,
Այս վիշտերուս իմ անձկայրեաց
Ո՞վ է ըզգացող:
Ես օտարաց ուրախութեան
Մէջ մաս մ'ալ չունիմ,
Ամենայն ձայն հանդիսական
Սուգ է, սուգ վասն իմ:

Դասատուս կը հասնի, քիչ մը կը սրբագրէ եւ կը պատուիրէ դեռ շարունակել:

Ամիս մը ետքը, քմահաճոյքը կ'ունենայ, մեր շարադրութիւններէն մաս մը հրատարակել տալու: Ու իմ բացակայութեանս, ուրիշներուս կարդին, հատ մը տետրակէս կ'ընդօրինակէ ու կը մեկնի:

Քանի մը օրէն, «Հայրենիք»ին մէջ, իմ ստորագրութեամբ կ'երեւայ Սրբազանին ոտանաւորը, որուն ներքեւ հետեւեալ ինքնագիր տողերս կային, սրբագրուած՝ անտարակոյս, Ֆէլէկեանի կողմէ.

Թէ առաւօտ բերէ արեւ
Ան չէ ինծ բաւ,
Թէ արշալոյս տայ ինծ բարեւ
Զանոնք զայն բնաւ,
Եւ թէ զեփիւռք դէմքէս թօշնած,
Ժըպիտ խնդրել գան,
Անդ գառըն չիթք իմ արտասուաց
Զայս տան պատասխան,
Թէ աղքատին ոչ է զեփիւռ
Ոչ ծաղիկ, ոչ երգ,
Նորա օրերն են մահաբոյր
Եւ կեանքն եղերերգ:

Ամէն կողմէ շնորհաւորութիւններ կը թափին, «փոքրիկ բանաստեղծ» կ'անուանեն զիս, ու ես միտքէս չեմ անցըներ հարցնել ընկերուհւոյս, թէ որո՞ւ կը վերաբերին ինծի գրել տուած տողերը, ինչ որ ապահովաբար ինք ալ չի գիտեր:

Օր մը, հոգաբարձուներէս մին դասարան մը տաւ, ձեռքը լրագիր մը, դասատուիս ականջին բան մը փսփսաց եւ երկուքն ալ ինծի նայեցան:

«Բանագողութիւն» վերնագրով յօդուած մը հրատարակեր էր մէկը: անստորագիր: Կրնաք հասկնալ յուզումս, ես բանագող, ես որ գաղափարը չեմ ունեցած այդ գողութեան: Հապա իմ աւելցուցած սեփական տողերս, որ բնաւ չեն յիշուած. ու երեւոյթները, որ կ'ամբաստանեն զիս: Իրարանցում մը տեղի կ'ունենայ դպրոցին մէջ. տեսուչ, ուսուցիչ, չեն ուզեր որ ես վիրաւորուիմ: Դասատուս իր վրայ կ'առնէ ամէն բան, հրապարակաւ հերքում մը կուտան, հաղուեցնելով քիչ մը ճշմարտութիւնը:

Առաջին վիշտս եղաւ ասիկա եւ թերեւս առաջին լուրջ շարժառիթը, գրականութեան նկատմամբ ունեցած մեծ սիրոյս յայտնութեանը՝ ինծի համար:

որ գաղափարական քողի տակ հետզհետէ աւելի չեշտուած կերպով մուտք կը գործէ արաբական երկիրներէն ներս, եւ որքան ատեն, որ արաբական երկիրները իրարմէ անջատ եւ տկար մնան, այնքան աւելի ռուսական թափանցումը հեշտ պիտի ըլլայ այդ երկիրներուն մէջ:

Թէ Ապտուլլահ Թագաւոր՝ այս բոլորը կ'ըսէ Մեծն Սուրիոյ հարցին լուծման նպաստաւոր գետին մը պատրաստելու համար, այս մասին ոչ մէկ կասկած:

Բայց նոյն Հաշիմական ընտանիքին պատկանող եւ Անդրյորդանանի հետ ազգականական կապերով միացած Իրաքը, որ ամենամօտ դրացին է Ռուսիոյ ազդեցութեան ենթակայ երկիրներուն, լրջօրէն մտահոգ էր հիւսիսային եւ արեւելեան սահմաններու պաշտպանութեամբ, իր երկրի շահերուն համար, կենսական կը նկատէ միանալ արաբական երկիրներու հետ, ամրապնդելու համար իր զինուորական եւ քաղաքական դիրքը:

Երկու տարի առաջ, պարսկական Ատրպատականի մէջ խմորուող Քիւրտիստան մը, եւ քանիցս Իրաքի մէջ ծագած քրտական ապստամբութիւնները, որոնց վերջինը՝ կասկածներ կան խորհելու թէ ռուսական օժանդակութիւնը կը վայելէր, Իրաքի քաղաքական շրջանակներու ներշնչած էխորհրդային հաւանական թափանցումի մը վախը:

Իրաքի քաղաքական դէմքերէն, Նուրի Սայիտ փաշայի եւ խնամակալ Ապտիւլիլահի յաճախակի տեսակցութիւնները Ապտուլլահ Թագաւորին հետ ազգականական պարզ եւ սովորական այցելութիւններ չեն անշուշտ:

Թուրքիա, որ իր աշխարհագրական եւ քաղաքական դիրքով, ռուսական սպառնալիքի ենթակայ առաջին երկիրն է, անգլեւսաքսոն եւ խորհրդային բախումի մը ընթացքին, իր հարաւային սահմաններու ապահովութեան համար, անհրաժեշտ կը նկատէ, զինուորապէս ուժեղ, բայց քաղաքականապէս Անգլիոյ ենթակայ՝ արաբական երկիրներու դաշնակցութիւնը իրարու հետ:

Եւ այս ուղղութեամբ ալ, կը փորձէ մօտենալ արաբական երկիրներուն, բարեկամական եւ գործակցութեան անուշ խօսքեր ուղղելով անոնց: Իրաքեւթուրք զինակցութեան մը կնքումը, եւ Թուրք մամուլին հրատարակութիւնները՝ արաբ եւ Թուրք բանակներու միջեւ սերտ գործակցութիւն մը պահանջող, ուշագրաւ երեւոյթներ են.: Արձանագրենք սակայն, որ Թուրք մամուլին անկեղծ եւ անուշ այս առաջարկները սպասուած արձագանգը չգտան արաբ. մամուլին մէջ, որ խստօրէն քննադատեց Թուրք նոր քաղաքականութիւնը՝ զայն որակելով նենգ, եւ արաբական շահերուն հակառակ:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

LE MONDE (8 Դեկտ.).— Մութաֆեան ծագումով Հայ մըն է: Հեռացած է իր բռնաբարուած հայրենիքէն: Ու կը պահէ տակաւին իր մանկական տարիներուն սարսուռը: Տրամը կեդրոնական մասը կը կազմէ իր նկարչութեան: Իր բնանկարները ինչպէս իր «քոմփոզիսիօն»ները նկարուած են անկեղծ եւ խոր յուզումով: Ռընէ-Ժան

L'AUBE (9 Դեկտ.).— Մութաֆեանի մանկութեան տարիներուն կրած դառն յիշատակներուն հետ կը ներդաշնակուին իր կտաւները: Տաք են եւ յանկուցիչ այդ կտաւները, ու նոյնիսկ իր բընանկարները Պրըթանյի մէջ նկարուած, բան մը ունին հեռաւոր Սեւ Ծովէն: Անոնց չըջագիծերը յուզիչ են եւ եղերական:— Ռընէ Տումերկ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի առտու ժամը 10ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին (Atlantic) վրայ տեղի պիտի ունենայ Coupe de Provenceի խաղարկութիւ՛ը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսէյլի ոստիկանական խումբին հետ: Այս մրցումը յետաձգուած էր անցեալ կիրակի, տեղատարափ անձրեւին պատճառով: Կը յուսանք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սիրահարները խուռներամ բազմութեամբ պիտի խըրախուսեն երկու խումբերը, ամրապնդելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսէյլի ոստիկանախումբին ընկերական ջերմ յարաբերութիւնները:— Զէլիք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

— Ուստի, ըսաւ Թորոս, ես ձեզմէ քանի մը այծ եւ հովիւի մը զգեստ կ'ուզեմ, որ առանց թշնամիին կասկած յարուցանելու կարենամ իմ դիտողութիւններս ընել:

Եպիսկոպոսն ալ այսպէս աժան ազատելուն վրայ ուրախ անմիջապէս ուզածն իրեն շնորհեց, եւ ահա մեր Թորոսը՝ գլուխը հովիւի գտակ եւ վերարկու մը վրան ձգած՝ մինակուկ լեռներն ու հովիտները կը պտըտէր, եւ թէ որ իր այծերը բերդերուն չըջակայ ստերը եւ թուփերը կը սիրէին՝ զարմանալի չէր:

Կը մտնէր երբեմն գիւղեր, կը տեսնէր հայ ժողովրդեան մոնչիւնը՝ ընդդէմ նախատող եւ հարստահարող յոյն վարձկաններուն, կը լսէր անոնց հայհոյութիւնները ընդդէմ հայ հաւատներուն. կը տեսնէր իրեն ծանօթ հայրենի կալուածները յափշտակող յոյն իշխաններուն գոռոզ ամբարտաւանութիւնը, եւ այսպէս ութ օր դիտելով, զննելով, Ալեքսանդրիոյ ծոցէն մինչեւ Ամանոսի հիւսիսային ծայրերը շրջագայեցաւ՝ քայլ առ քայլ գրեթէ նշանելով մտքին մէջ ծառ, թուփ, ժայռ, բլուր, լեռ, բերդ, աւան, գիւղ եւ աւերակ:

Ամէն տեսակ մարդ, ճամբորդ եւ աւազակ, կողոպտող եւ կողոպտուած իր առջեւէն կ'անցնէին, ամէն ազգ, հայ, ասորի, յոյն, արաբ եւ թիւրքմէն իր շուրջը կը պտտէին:

Իսկ անտարբեր հովիւը անխօս եւ անշշունչ Մաթիանու հովիւին պէս՝ որ իր ժողովրդեան փրկութիւնն կ'երկնէր՝ կը շարունակէր իր ճամբան խորհրդածելով, եւ այսպէս հասաւ Ամուտա բերդին ստորոտը, իր այծերուն ընթացքը ուղղելով դէպի վեր, դրան հակառակ կողմէն տեսաւպատուհանի նման ծակ մը պարիսպին վրայ, որ ժայռին վրայ հաստատուած էր: Այդ անառիկ բերդին ջուրի ճամբայ մը ըլլալը մակաբերեց յորդ անձրեւներու ժամանակ, կամաց մը փորձեց եւ տեսաւ թէ հանդիստ կրցաւ անցնիլ. Թուփերը՝ որ ծակին երկու կողմերը ծածկեր էին, զգուշութեամբ իր գաւազանով բաժնեց եւ բերդին մէջ շարունակեց իր ելքը, ու երբ երեք չորս մարդաչափ բարձրութեամբ վեր ելաւ՝ հասաւ ծառազարդ գեղեցիկ հովարլուր մը, եւ քիչ մը անդին վայելուչ պալատանման բնակարան մը բերդին իշխանին: Ծառերու մէջ ծածկուած կը դիտէր տղոց խաղալը, կը լսէր կիներուն եւ ծառաներուն ձայները, եւ եթէ խոհեմութիւնն իր բնական առաքինութիւններէն մէկը չըլլար եւ չգիտնար սանձել իր քաջութիւնը, կրնար միայնակ ամրոցին տիրանալ, բայց անխոհեմ բան մը չընելու համար, նոյն զգուշութեամբ որով մտեր էր ներս, իջաւ փոքրիկ հեղեղատը եւ առանց թուփերուն վնասելու ելաւ դուրս եւ շուտ մը իր այծերն ալ հեռացուց հոնկից, ինչպէս ագահ մը իր գանձը թաղած տեղէն ամէն ոտքերու հետքերը կը ջանայ հեռացնել:

Կը մնար իրեն իմանալ թէ՝ ի՛նչ էր անունը, եւ որո՞ւ կը վերաբերէր այդ բերդը:

Ուստի, աչքը սկսաւ պտտցնել եւ տեսաւ շրջակայ բլուրի մը ստորոտը քանի մը ցանուցիր տներ եւ հատ մը՝ ամէնէն հեռաւոր հոն իր փոքրիկ հօտին հետ շտկուեցաւ եւ զանոնք թուփերուն մէջ ցրուելէն վերջ՝ վայելուչ տղայ մը տեսաւ տասը-12 տարեկան, որ կասկածոտ աչքերով իրեն կը նայէր եւ պատրաստ էր անհետանալու. պէտք էր տղուն բան մը զրուցել, եւ Թորոս տղուն անուշ ձայնով մը.

— Ջուր մը տուր ինծի, տղաս, ըսաւ,

— Հիմա, պատասխանեց տղան եւ ներս վազեց:

Իսկ Թորոս, իբր յոգնած, նստաւ տունէն քիչ մը հեռու, եւ երբ տղան երեւցաւ իր փայտափոր ջուրի ամանով՝ լաւ մը խմելէն վերջը.

— Սիրուն տղեկ, ըսաւ, Աստուած քեզ օրհնէ, դուն որո՞ւ տղան ես:

— Վարոսենց Բարկէնին:

— Քու հայրդ նոր հասաւ, այնպէս չէ՞:

— Այո, դուն կը ճանչնա՞ս զինքը:

— Իմ շատ բարեկամս է, հիմա ո՞ւր է, ներսը՞ն է:

— Այո, եթէ կ'ուզես կանչեմ:

— Լաւ, կանչէ որդեակ:

ՇԱՐ․Ն․Յ

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ Նամակատունները գոց ըլլալով, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ երեքշաբթի օր :

Բուռն քողոքներ հոլանտական արշաւանքին դէմ

Ապահովութեան Խորհուրդին Եչ. օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, առաջարկեց բանաձեւ մը քուէարկել, վճռապէս նախայարձակ հռչակելով Հոլանտան եւ պահանջելով որ անմիջապէս ետ քաշէ իր զօրքը Ինտոնեզիայէն: Պահանջեց նաեւ յանձնախումբ մը կազմել Ապահովութեան Խորհուրդին անդամներէն, որպէսզի հսկեն պայքարումի գործողութեանց :

Առաջին առթիւ Մ. Նահանգներն էին որ բացասական դիրք բռնեցին Հոլանտայի դէմ. բայց անոնք պարզապէս կը պահանջէին երկու կողմերէն դադրեցնել կրակը եւ ետ քաշել զինուորները: Աւստրալիան ալ ձայնակցեցաւ: Բայց խորհրդային պատուիրակը շատ մեղմ գտնելով ամերիկեան բանաձեւը, վերոյիշեալ պահանջները դրաւ, բուռն բանախօսութեամբ մը :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ հաւանական չեն գտներ որ ընդունուի խորհրդային բանաձեւը: Իրազեկներ զայն կը նկատեն ռազմախաղ մը, միջամտելու համար հոլանտական Հնդկաստանի գործերուն, ճիշդ այն պահուն երբ Հոլանտա համայնավարական վտանգ մը կը տեսնէ :

★ Վերջին լուրերու համաձայն, Հոլանտացիները կը շարունակեն զինուորական գործողութիւնները: Իրենց բանակին թիւն է 10.000: Ունին բազմաթիւ օդանաւեր: Բանակը ուտեստ կը բաժնէ իր գրաւած նահանգներուն մէջ: Բնիկները նահանջած ատեն կրակի կուտան ամէն բան: Հոլանտացիները կը շարունակեն յառաջ խաղալ Ճավայի եւ Պաթավիոյ մէջ:

Հնդկաստան եւՓաքիստան տնտեսական պայքար բացին Հոլանտայի դէմ, դատապարտելով Ինտոնեզիոյ մէջ կատարուած արշաւանքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԻՏԻ ՅԱՆՁՆՈՒԻՆ ամերիկեան երկու արդիական Թորփիլանաւեր: Ամերիկացի նաւաստներ Թուրքիա պիտի մնան քանի մը ամիս, վարժեցնելու համար Թուրք նաւաստները :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները մեծ պարտութիւններ կը տեսնեն, վճռականհարուած մը տալու համար Նանքինի: Կառավարութիւնն ալ կը հաւաքէ իր ուժերը: Եօթը հոգի մեռան Շանկայի մէջ, հրմշտուքի մը պահուն, երբ ոսկի գնել կ'ուզէին :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ չեխ տեղակալ մը, ծմբաստանուած ըլլալով թէ լրտեսութիւն կատարած է ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն: Ուրիշ սպայ մըն ալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, իբրեւ անգլիական լրտես :

ՍՊԱՆԻԱՅԻ զօր. Ֆերնանտէզի արտաքսումէն վերջ, երկրորդ զօրավար մը, Լիսթըր, ձերբակալուեցաւ Ապահովութեան Տեսչութեան կողմէ, երբ վար կ'իջնէր Փրակայէն հասած օդանաւէ մը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ամերիկեան խորհրդարանին պիտի ներկայացուի յունուար 5—15ին, նախագահ Թրումընի կողմէ, որ այս առթիւ երեք միլիառ տոլարի բացառիկ վարկ մը պիտի պահանջէ, զէնք եւ ռազմանիւթ ճարելու համար անդամակից պետութեանց:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Տրիպոլիսի մէջ գնդակահարուեցան 13 համայնավարներ, որոնց եօթը կիներ են :

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄՈՄՃԵԱՆԻ

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 Յունուարէն 22 Յունուար 1949: Ամէն օր բացի կիրակիէն, Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris: métro Pont - Neuf: Բացումը 8 Յունուար ժամը 3ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եւ բոլոր անդամները ջերմապէս կը շնորհաւորեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին վարչական եւ այժմ պատուոյ անդամ Պ. Յակոբ Կիւրճեանի ընդ. Օր. Զարդուհի Գաբրիէլեանի եւ խոստմնալից բերդապահներէն Պ. Նազարէթ Նազարէթեանի ընդ. Օր. Արաքսի Թորոսեանի ամուսնութիւնը: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած են 1500 ֆրանք նուէր Պ. Կիւրճեանէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է, իններորդ տարեշրջանի բաժանորդագրութիւնը: Ապրուստի յարաճուն սղութեան, թուղթի եւ տպագրութեան եւ փոխադրական ծախքերու յաւելումը նկատի առնելով նոր բաժնեգին որոշուած է.—

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ 500 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ, ՔԱՆԱՏԱ, Մ– ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, Կիպրոս եւ Պաղեստին 2 տոլար :

ՄՆԱՑԵԱԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ համար 600 ֆրանք:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է 95 թիւը (Նոյ.)ը եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ճոխ եւ միշտ իմաստալից, օգտաշատ բովանդակութեամբ: Թիւ 100ը լոյս պիտի տեսնէ բացառիկ բովանդակութեամբ:

Կը խնդրուի ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բարեկամներէն դիւրացնել մեր գործը, գտնելով նոր բաժանորդներ, եւ ծանօթացնել մեր թերթը իրենց շրջանակին :

Ո եւ է դիմում եւ առաքում կատարել վարչական հասցէով,— ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (Nercessian Khosrow), 17 Rue Damseme — Paris (13):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 2էն 10, 4 rue Greuze, métro Trocadéro :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու անդամները :

Մուտք 100 ֆրանք: Խնջոյքի մասնակցութիւն՝ 150 ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Տօնածառը՝ 25 Դեկտեմբեր, Շաբաթ օր ժամը 4էն կէսգիշեր, Մաղընոյի մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժինով: Պիտի երգէ նաեւ երգչախումբը:

Նուագախումբ եւ մատչելի պիւֆէ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ համակիրները: Ծախսերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

ՏՕՆԱԾԱՌ – ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

«Մանուկներու Օրուան» առթիւ կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տէյինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ կրթական մարմնին եւ դպրոցի աշակերտութեան:

26 Դեկտեմբեր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի եկեղեցին, Նիկոմիդիոյ վաստակաւոր առաջնորդ Տ. ՍՏԵ – ՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգող հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ: Ժամերգութիւն ժամը 8.30, Պատարագ 10ին :

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի պատարագ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ Նիկոմիդիոյ վաստակաւոր առաջնորդ Ստեփաննոս Արք. Յովակիմեանի յիշատակին :

Պատարագէն ետք հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է մասնաւոր ընդունելութիւն ի պատիւ Դպրաց Դասին :

ՄՐՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբի ախոյենական մրցումը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի C. S.Chaponny ֆրանսական խումբի դէմ, մեր մարզադաշտին վրայ ժամը 2ին : Սիրով կը հրաւիրենք մարզասէր հասարակութիւնը:

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լէյլա Պետրիան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվառ Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պիտի դասախօսէ ընկեր ՊԱՐՍԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆ :Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԾՆՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Աննի մասնաճիւղի ֆրանսական Ծնունդին առթիւ կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Թաղին դպրոցին մէջ: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին :

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պիտի երգէ Սէնթ Աննի Ն. Ս. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ վերջ: Գեղարուեստական բաժին : Հաճելի ժաման մինչեւ երեկոյ :

Տէր եւ Տիկին Վ. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ակոնայեան եւ զաւակները, Թորոս եւ Մառի Աւետիսեան (Ռումանիա), Պ. Թորոս Աւետիսեան (Պուրկազ), Պ. Թորոս Փափազեան (Սոֆիա), Պ. Պ. Թորոս, Մանուկ, Արմենակ Աւետիսեան (Պուէնոս Այրէս), ինչպէս նաեւ Հ.Ակոնայեան, Թուրսարգիսեան, Սէֆէրեան ընտանիքները սգոյ խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 75 տարեկան հասակին, ամսոյս 23ին իր բնակարանին մէջ յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Թաղումը պիտի կատարուի երկուշաբթի, 27 Դեկտեմբեր ժամը 15ին: Հաւաքուիլ Agonayani բնակարանը, Route de Viry à Grigny (S. et O.) Մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Առաքելական ուղղափառ Հայոց Կրօնական ընկերակցութեան ընդհ.ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Դեկտ. Կիրակի օր, ժամը ճիշդ 15ին, Փարիզի Ս. Յովհ.Մկրտիչ եկեղեցւոյս մէջ:

Ժողովի օրակարգն է.— 1. Ընթերցում եւ վաւերացում նախորդ ընդհանուր ժողովներու ատենագրութեանց :

2.— Ընթերցում վարչութեան տեղեկագրի :

3.— Ընթերցում հաշուեքննիչ յանձնաժողովի տեղեկագրի :

ՀԱՅԵՐԸ իրաւունքով համբաւը ունին աւանդապաշտ ըլլալու, մանաւանդ իրենց սննդեղէնին տեսակէտով: Հայերուն Ֆրանսա գալէն ի վեր, անոնց կարգ մը մասնագիտական սննդեղէնները ընդհանրացան եւ Ֆրանսացիներէ ալ իւրացուեցան: Այսպէս է «ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ»ն, որ իր խնկաւէտ յատկութիւնները կը քաղէ տաք արեւին տակ հասունցած խաղողէն: Բայց Հայերու նախասիրութիւնները պէտք չէ որ անտեսել տան այն աղուոր բաները զորս Ֆրանսացի փափկակերներ կը ճաշակեն երկար տարիներէ ի վեր: Ատոնց կարգին է մասնաւորաբար «ՌՈՄ»ը, այս երկնանուշ ըմպելի, որ մշտնջենական արեւի երկիրէն կը ներածուի, եւ որ շաքարեղէգի Թորումէն ստացուելով, հեշտահամ խմիչք մը ըլլալուն չափ ԱԶԴԵՑԻԿ ԱՆՏԱՐԳԵԼԻՉ մըն է՝ «կռիփ»ի եւ ցուրտէ յառաջ եկող հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս նաեւ կարկանդակները եւ անուշեղէնները բուրումնաւէտող մը: Անխառն կամ տաք ըմպելիներու մէջ, խմեցէք «ՌՈՄ»: Բայց բոլոր «Ռոմ»երը չունին չունին անհրաժեշտ ամէն յատկութիւնները լաւ արդիւնք մը ստանալու համար: Կը յանձնարարենք փնտռել 48°«ՌՈՄ ՄԻԱՄԻ»ն, որ իր ամենաբարձր աստիճանին կը միացնէ շատ ախորժելի բոյրը:

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՍԱՍՈՒՆԻԻ

Նոր, արդիական, գեղեցիկ եւ ընդարձակ ճաշարանը: Եթէ կ'ուզէք հաճելի, ընտանեկան տաք մթնոլորտի մէջ ԿԱՂԱՆԴԻ րէվէյօնի գիշեր մը անցընել, մի վարանիք, երթալու՝

ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆ

31 Rue d'Alexandrie Հեռախօս Gut. 92-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամուտ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 28 Décembre 1948 Երեքշաբթի 28 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5730—Նոր շրջան թիւ 1141 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՌՆ ՈՒ ԳԵՏԸ ԿԸ ԲԱՒԵՆ

Քիչ անգամ պիտի կարդաք լուրեր այն խրախճանութեան մասին որ յառաջ եկած է Պոլսոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք խեղաթիւրուած տեղեկութեան մը: Բուն պատկերազարդ պատմութիւնը՝ յաջորդով:

Այս առթիւ ալ, նոյնն լեզու կը թափէ Թուրք մամուլը, թէ «Թուրք – Հայերը» սիրաշահելու, եւ թէ սարքն – ձորէն պատմութիւններ կրկնելու համար:

Աւելորդ է բացատրել թէ Թուրքիոյ ափ մը Հայերը ոչ մէկ մեղք չունին ոչ այդ յուշագրին, ոչ ալ ուրիշ արտասահմանեան ձեռնարկներուն մէջ:

Պոլսոյ այս նոր խրախճանութիւնն ալ տեղի պիտի չունենար, անշուշտ, եթէ յուշագրին յանձնումը ձախաւեր ձեւով մը հաղորդած չըլլային Մոսկուայի եւ Փրակայի անթենը եւ կարգ մը թերթեր:

Թուրքերը իրենք ալ շատ լաւ գիտեն այս պարագան, ինչպէս կը խոստովանի ծանօթ հրապարակագիր մը:

Բայց եւ այնպէս, Պոլսոյ եւ Անգարայի ամբոխավար թերթերը այս «պատահմունք»էն ալ կ'օգտուին, քնարեր առասպելներ հիւսելու եւ ասպարէզ կարդալու համար:

Այսպէս, նոր թերթ մը, «Հէր Կիւն», բաւական չհամարելով իր բուռն յարձակողականը Մոսկուայի դէմ, հետեւեալ զուեհիկ պատմութիւնը կը սահեցնէ.

— «Պայան Էմին Ալի Զավըը, որ վերջերս Փարիզ գնաց, սապէս ըսեր է այնտեղի մարդոց. —Լաւ գիտցէք թէ Թրքահայերը ոչ կեղեքուած են, ոչ ալ ջարդուած: Մանաւանդ Հանրապետութեան շրջանին Հայերը չափազանց երջանիկ են, այնքան որ Հայաստան գացողներն անգամ կ'ուզեն համախումբ Թուրքիա անցնիլ. միայն թէ 1916—18ի ջարդերուն, կարգ մը «քոմիթէճի» Հայեր զէնքի ձեռքին յարձակած են Թուրք անմեղ հայրենակիցներու օճախներուն վրայ: Արդարութիւնը եւ օրէնքը պարտն ու պատշաճը տնօրինած են անոնց եւ այսքան միայն»:

Չենք գիտեր, ուկի՞ն է այս «պայան»ը (հանըմ) թէ օրիորդ: Ե՞րբ եկեր է Փարիզ, եւ որո՞ւ պատմեր է այս զարշելի զառանցանքը: օ

Ամէն պարագայի մէջ, արժանաւոր սանուհի մը կրնայ համարուիլ տխրահռչակ Խալիտէ Էտիպ հանըմին:

Երբ կիներն անգամ այսքան տգէտ եւ արիւնածարաւ ոգի մը կը մատնեն, երբ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ողջակէզն անգամ կ'ուրանան, կրնաք տրամաբանել թէ ո՛րքան «բարեշրջուած է» Թուրքիան, 25 — 30 տարուան ընթացքին:

Թուրք թերթը շարունակելով իր «տեսութիւնները», կը յայտարարէ ի լուր աշխարհի (14 Դեկտեմբեր).

— «Թրքական հողերու մէջ Հայերը պատմական ոեւէ իրաւունք չունին: Արեւելեան նահանգներու մէջ անոնք ոչ յիշատակարան ունին, ոչ արձան եւ կոթող, ոչ ալ որեւէ արձանագրութիւն: Վանայ բերդը կատարելապէս թրքական է:

«Սովիէթները թող լաւ գիտնան թէ մենք պողպատէ ջիղեր ունինք եւ մեր սահմանները անխորտակելի են եւ անանցանելի: Եաղմա չկայ»:

Անգամ մըն ալ կարդացէք,— Ոչ յիշատակարան, ոչ արձան, ոչ կոթող, ոչ ալ որեւէ արձանագրութիւն ...

Անշուշտ ըսել կ'ուզէ թէ բոլորն ալ սրբած – մաքրած, թրքացուցած են, որեւէ հայկական հետք չձգելու համար:

Թշուառականը չի գիտեր որ, եթէ նոյնիսկ ամէն ինչ փոշիացած ըլլայ, կա՛յ եւ կը մնայ պատմութիւնը, իբրեւ յաւիտենական վկայ: Մինչեւ անգամ թրքական պատմութիւնը: Եւ կան տակաւին Թուրքեր ալ, որ կրնան բաներ մը փսփսալ իր ականջին ...

Մնաց որ, միայն գետերն ու լեռները բաւական են, ապացուցանելու համար թէ որո՛ւ կը պատկանին «արեւելեան նահանգները»:

Գետերն ու լեռները ոչ միայն իրենց դարաւոր պատմութեամբ, այլեւ անուններով: Իրենց ներկայ ամայութեամբ և ամեհի, անմատչելի բարձունքներով: Իրենց երբեմնի արգասաբերութեամբ, ինչպէս արիւնազանգ յորձանքներով:

Թուրքը դարերով չըմբռնեց այդ գետերուն եւ լեռներուն ոչ լեզուն, ոչ ալ խորհուրդը:

Եւ պիտի չըմբռնէ, հակառակ բոլոր արիւնազանգ յաղթանակներուն: Շ.

«Թուրքիոյ Հայերուն ցասումը»
ԾԱՆՕԹ ՅՈՒՇԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Մոսկուայի անթենը եւ ուրիշ աղբիւրներ հաղորդելով հայկական յուշագրի մը յանձնումը ՄԱԿին, կ'աւելցնէին թէ Թուրքիոյ Հայերն ալ ուժ կուտան այդ պահանջներուն: Այս թիւրիմացութիւնը ճշդուեցաւ Le Mondeի մէջ, Պ. Զօպանեանի միջոցաւ, որ կը խօսէր իբրեւ նախագահ Հայկ. Դատի յանձնախումբին:

Հրատարակուած սխալ տեղեկութիւնը մեծ իրարանցում պատճառեց Պոլսոյ մէջ, ուր իրաւասու անձեր անմիջապէս ասպարէզ իջան, թրքական կասկածները փարատելու համար: Թուրք մամուլն ալ փութաց օգտուիլ առիթէն, կրակ տեղալու եւ հայկական պահանջները ժխտելու համար: Միեւնոյն առթիւ բարեխօսութիւններ հրատարակեց: Նոյնիսկ Անգարայի անթենը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդեց Դեկտեմբեր 14ի գիշերը.

— «Լուրին ամէնէն ուշագրաւ կէտը այն է որ կ'ըսէ թէ ձեռնարկին ուժ կուտան Թուրքիոյ Հայերը: Այս վերագրումը նողկանք եւ զայրոյթ յառաջ բերած է Թուրքիոյ Հայերուն մէջ»:

Անթենը յետոյ կրկնեց նախկին երեսփոխան Պերճ Թիւրքէրի (Քէրէսթէճեան) մէկ նամակը, որ կը հրաւիրէ Թուրք ազգը երբեք չկասկածիլ Թուրք – Հայերուն հաւատարմութենէն:

Պոլսոյ «Սոն Թէլէկրաֆ» թերթը հրատարակեց Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ատենապետ Տօքթ. Փէշտիմալճեանի եւ ընջուած Ազգ. Ժողովի ատենապետ Տօքթ. Անտոն Վահրամի լուսանկարները եւ յայտարարութիւնները, հետեւեալ խորագրով.— «Թուրքիոյ Հայերը զարմանքի եւ զայրոյթի մէջ»:

Առաջինը յայտարարած է.

— Թուրք հայրենակցի մը հանգամանքով բոլոր հայրենակիցներուս նման կապուած եմ եւ կը սիրեմ հայրենիքս:

Չեմ կրնար երեւակայել որ Թուրքիոյ մէջ գտնուի նոյնիսկ միակ Հայ մը, որ թերթերուն նկարագրած ձեւով ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունեցած ըլլայ դուրսի ձեռնարկներուն հետ: Մեր կրօնական կամ հանրային հաստատութեանց վերաբերեալ խնդիրներու համար մենք կը դիմենք միմիայն հանրապետական կառավարութեան: Ուրիշ հեղինակութիւն չենք ճանչնար: Արդարեւ, երկու ամիս առաջ անձամբ Անգարա գացի եւ խնդրանքներ ներկայացուցի պատկան իշխանութիւններուն: Աւելցնեմ թէ արտասահմանի մէջ չկայ հայկական կազմակերպութիւն մը, որ Թուրքիոյ Հայերը ներկայացնէ եւ անոնց անունով խօսի: Կատարուած վերագրումները պարզապէս քսութիւն են»:

Երկրորդն ալ, աւելի երկար խօսելով, ըսած է.

Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ ապրող ոչ մէկ հայ հայրենակից երբեք չի կրնար նման ձեռնարկի մը ուժ տալ եւ գործիք հանդիսանալ նման տըգեղ արարքի մը: Թուրքիաբնակ Հայերը կապուած են երկրին եւ ոչ ոքի փոխանորդութիւն տուած են դուրսը»:

★ Յաջորդով՝ Թուրք թերթերու հրատարակութիւնները, եւ Պերճ Թիւրքէրի գեղանքաբարշ արտայայտութիւնը:

★ Նոյն օրերուն ամբոխավար թերթ մը, «Սօն Փոստա» կը գրէր թէ Տաւրոսեան կառախումբը Հալէպի կայարանը հասած ատեն, քանի չափ հայ պատանիներ թշնամական ցոյցեր կատարելով, քարեր նետած են, թէ Թուրք մը միջամտած է եւ կռուի ձգելով, Հայ մը մեռած, իսկ հոգին ալ ծանրապէս վիրաւորուած են:

Յաջորդ օրն իսկ (17 Դեկտ.) «Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցը վճռապէս հերքեց այս լուրը, «բոլորովին սուտ» հռչակելով զայն: Դէպքը պատահած է Պաղտատի մէջ, ուր պետեւի տղեկ մը քար նետելով կառախումբին, փոքր ծակ մը բացած է: Ուրիշ ոչինչ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ամերիկեան զինուորական մարմնին հրամանատարը յայտարարեց թէ յունական բանակին զինուորները պէտք է զէնքի տակ մնան մինչեւ որ վերջանայ համայնավարներուն դէմ մղուած պատերազմը: (Կառավարութիւնը կ'ուզէ արձակել հին զինուորները):

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 260ի դէմ 323 ձայնով քուէարկեց 1949ի ելմտացոյցը, որ այժմ կը քննուի Հանրապետութեան Խորհուրդին կողմէ:

«Փառք ի բարձունս» եւ պատրաստութիւններ

Լատինական Ծնունդի առթիւ ճառեր խօսեցան Պապը, Անգլիոյ Թագաւորը եւ Մ. Նահանգներու նախագահը, բարեմաղթութիւններ ընելով խաղաղութեան համար:

Հռոմի քահանայապետին բնաբանն էր «Քրիստոնէական կամքը վասն խաղաղութեան»: Այս առթիւ ժխտեց թէ լատինական առածը,— «Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես պատերազմի պատրաստուէ» — եւ թէ միամիտներու հետեւեալ բանաձեւը — «խաղաղութիւն ամէն գնով»: Իր կարծիքով, առաջինը կասկածամտութիւն կը յարուցանէ, իսկ երկրորդը կը քաջալերէ անոնք որ նախայարձակում կը պատրաստեն: Հետեւաբար երկուքն ալ կը վտանգեն խաղաղութեան դատը, առանց ուզելու: Հապա ի՞նչպէս ապահովել խաղաղութիւնը: Նիւթական զէնքերուն դէմ աղօթք եւ սէր պատուիրելէ վերջ, Պապը կը յանձնարարէ երբեք արժանապատուութեան խնդիր չդարձնել պատերազմի պարագայ մը կամ նոյնիսկ սպառնալիք մը, բռնի ուժի չդիմել, իրաւունքներ շահելու համար, որքան ալ արդար ըլլան եւն.:

Անգլիոյ Թագաւորին ձայնասփիւռ ճառը տեւեց ութ վայրկեան եւ թարգմանուեցաւ քսան – սուն լեզուներով: Աւելի շատ ներքին, ընտանեկան խնդիրներ շօշափելով, խաղաղութիւն և բարօրութիւն կը մաղթէր:

Նախագահ Թրումըն ալ իր ձայնասփիւռ ճառով չեշտեց.— «Անգամ մը եւս կ'ուզեմ յայտարարել թէ ես խաղաղութեան համար կ'աշխատիմ, եւ պիտի շարունակեմ աշխատիլ: Մեծ խնդիրներ կան մեր առջեւ, ահա թէ ինչո՛ւ կրնանք ըմբռնել ուրիշ ժողովուրդներու խնդիրները: Իբրեւ ազգ մէկուկէս դարու պատմութիւն մը ունինք, բայց քրիստոնէութիւնը կը տիրէ 19 դարէ ի վեր եւ պիտի տեւէ»: Նախագահը իր պատգամը վերջացուց հատուած մը կարդալով Գործք Առաքելոցէն:

Ուրիշ պետական մարդիկ ալ հոգեշահ քարոզներ խօսեցան, Ծնունդի առիթով: Խնդիրը այն է որ, միեւնոյն թափով կը շարունակուին զինուորական պատրաստութիւնները, ինչպէս ճակատներու յարդարումը:

Փարիզի ձախակողմեան թերթերը դառնօրէն կը գանգատին թէ կառավարութիւնը 40 միլիոն ֆրանքի վարկ մը կը պահանջէ, մաքէշալ Մոնթկոմըրիի սպայակոյտը տեղաւորելու համար Ֆոնթէնպլոյի մէջ: Միայն վերելակի մը հաստատման ծախքը 800.000 ֆրանք կը հաշուեն:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ յառաջիկայ շաբթու վերջացած պիտի ըլլայ Ատլանտեանի դաշինքին խմբագրութիւնը:

Ձայն մըն ալ Անգարայէն.— «Ուլուս», կառավարութեան կիսապաշտօնական օրկանը, խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ «անհրաժեշտ է որ Թուրքիան մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին, որովհետեւ մեր երկիրը մեքենաբար գործի պիտի ձեռնարկէ, անմիջապէս դառնալով գործողութեանց կարեւոր խարիսխ մը»:

★ Ծնունդը սովորական խրախճանքներով տօնուեցաւ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Փարիզի մէջ արեւ էր, բայց շատ ցուրտ: Անգլիոյ մէջ ցուրտ եւ մշուշ: Մ. Նահանգներուն մէջ 236 հոգի մեռան զանազան արկածներու հետեւանքով:— Արտաքին նախարարութեան նախկին օգնականներէն Սըմնըր Ուէլս ուշաթափ ինկած էր ձիւնին մէջ, իր բնակարանին շրջակաները, առտուն կանուխ: Ոստիկանները պատահաբար գտան եւ տեսան որ ձեռքերն ու ոտքերը սառած են: Սրտի հիւանդութիւն ունենալով, ինկած է կէս ճամբան: Վիճակը ծանր է:

Հազարաւորներ կ'ախորուին Սոֆիայէն

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Սոֆիայէն, Դեկտեմբեր 21 թուականով (յապաղած).—

Կառավարութիւնը անհատներ եւ ամբողջ ընտանիքներ կ'աքսորէ Սոֆիայէն դէպի գիւղերը, խափանելու համար որեւէ ընդդիմութիւն մայրաքաղաքին մէջ: Դժուար է մանրամասնութիւններ ստանալ այս աքսորներու մասին: Կառավարական պաշտօնեաները եղած հարցումներուն կը պատասխանեն թէ աքսորականները նախկին ֆաշականներ են եւ քաղաքական ընդդիմադիրներ: Արեւմտեան դեսպանական շրջանակներու մէջ հազարներով կը հաշուեն աքսորականներուն թիւը: Ստոյգ է թէ առնուազն 2000 հոգի արտաքսուած են այս տարի: Մեծ մասը ղրկուած է հիւսիսային Պուլկարիա, ուր անմիջապէս սահմանակից է ուրիշ համայնավար երկիր մը, Ռումանիա: Հարաւային Պուլկարիոյ մէջ կրնան Յունաստան կամ Թուրքիա փախչիլ:

Սովորաբար շատ կարճ պայմանաժամ կը տրուի աքսորականներուն, ընդամէնը երեք օր՝ իրենց գոյքերը հաւաքելու համար: Փոխադրու –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԱՆԼՈՒՐ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆՆԵՐԷՆ, ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԹԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՄԻՒՆԻԽ, 15 Դեկտ. — Տօնական օրերէն առաջ, Միւնիխի միջազգային տարագիրներու «լակէր»ներուն վիճակը հանրութեան պարզելու նպատակով, գերմանացի ծանօթ լրագրողի մը ընկերակցութեամբ ճամբայ կ'ելլենք:

Մառախլապատ օդին, ինքնաշարժս մեծ զգուշութեամբ, դանդաղօրէն կը յառաջանայ, ճամբայ բանալով, մշուշէն անտեսանելի մարդկային բազմութիւններու մէջ: Մէկ ժամէն հազիւ կը հասնինք «Տախհաուէր»ի հսկայ եւ չարաշուք լակէրը (գաղթակայան), որուն անունը եւ տեսքը սոսկում կ'առթեն անցորդներուն, իբրեւ նացիական համբաւաւոր տանջարան եւ պատերազմի ժամանակ հազարաւոր հրեայ ողջակէզներու գերեզմանը:

Աւելի քան տասը հազար գերմանացի՝ «Ֆլիւխլինկս», գաղթականներ հաւաքուած են հոն, Չեխոսլովաքիայէն, Աւստրիայէն եւ ուրիշ շրջաններէ, լքելով իրենց տուները, կալուածները եւ հարստութիւնները: Շատերը, վաճառականներ, կարեւոր պաշտօնեաներ, արուեստագէտ եւ մտաւորականներ եղած են ժամանակին, իսկ այսօր կը ներկայացնեն աղքատ, յուսահատ եւ ողբալի վիճակ մը:

Կը մտնենք առաջին սենեակը՝ հազիւ չորս քառակուսի մեթր, որուն մէջ կը բնակի ինը անդամներէ բաղկացած ընտանիք մը՝ այր ու կին 7 զաւակներով: Մեծ մասը, աղտոտ եւ պատառոտուն ծածկոցներու տակ կծկուած կը պառկէին, ոչ թէ քնանալու՝ այլ պաղէն պատսպարուելու համար: Սենեակը, ցնցոտիներու, քուրջերու, կոտրած ամաններու ողորմելի խառնարան մը կը ներկայացնէր: Անձրեւն ու քամին, , տատասաղէն եւ լուսամուտի ճեղքերէն ազատօրէն ներս կը խուժէին: Բոլորին դէմքերն ալ մեղրամոմի նման տժգոյն, զրկանքէն ու անօթութենէն այտոսկրները դուրս ցցուած՝ կը յիշեցնէին պատերազմի ժամանակ նոյն չէնքին մէջ ի գործ դրուած հրէշային տանջանքներէն կմախացած զոհերը... Ծերունի հայրը, բանուորութիւն ընելով շաբաթը 40 մարք կը ստանար միայն, եւ այդ գումարով պիտի կերակրէր բազմանդամ ընտանիքը...:

Երկրորդ սենեակը մտնելով, աւելի յուզիչ պատկերի մը ականատես կ'ըլլանք: Հոս ալ վեց հոգինոց ընտանիք մը, խեղճ ու ցնցոտիներով, կծկտած հոս ու հոն: Պատուհաններու վրայ ոչ մէկ ապակի: Խաւաքարտով պատած, մութ ու խոնաւ սենեակ մը: Ընտանիքին հայրը մահամերձ, երկարած խշտեակի մը վրայ, աչքերը յառած, պատին վրայի Ս. Մարիամի նկարին, ժամերը կը համրէ ազատուելու համար այս բազմացաւ աշխարհէն:

Քովը, արցունքէն լճացած, ուռած աչքերով կինը բազմած է: Պառաւ մայրը, փայտի չգոյութեամբ, կը ճգնի վառարանը վառել թուղթի կտորներով եւ տաքցնել հոգեվարք զաւակին սառած անդամները: Երկու փոքրիկներ ջուրի մէջ խաշած գետնախնձորները կը լափեն, եւ կը վախնան որ մենք ալ մասնակից կ'ըլլանք իրենց ճաշին... Այս թշուառ ընտանիքին մահամերձ հայրը, ժամանակին Տանցիկի քաղաքապետն էր...:

Քաջալերական քանի մը խօսքերէն վերջ, յուզումով դուրս կ'ելլենք սենեակէն եւ կը մտնենք դիմացի Երրորդ սենեակը:

Ծերուկ ու կորաքամակ մարդ մը ծխամորճին մէջ, փոխան ծխախոտի, այլատեսակ չոր տերեւներ փշրած կը ծխէր: Ինքն ալ, սենեակի միւս բնակիչներն ալ սեւցած էին ծուխէն ու մուխէն: Թունաւորիչ գարշահոտութիւն: Այս տարաբախտ ծերուկը, պարտաւոր էր իր հինգ թոռները խնամելու եւ հոգալու, քանի որ անոնց ծնողները կարմիր բանակի կողմէ աքսորուած էին դէպի խորերը...: Իրեն ծխիկներ եւ տաք շօքօլաներ կու տամ: Անբացատրելի ուրախութիւնով կը յափշտակէն ձեռքէս: Ծերուկին ձեռքերն ու ոտքերը կը դողդղային չարունակ: Հարցուցի, ցուրտէ՞ն կը դողաք, հայրիկ: Գլուխը շարժեց եւ ըսաւ.

— Աչքերս անանկ ահաւոր եւ քստմնելի բաներ տեսան որ, ապրիլս ալ հրաշք է: Սակայն, ապրիլ կ'ուզեմ, որպէսզի վրէժ լուծեմ, հակառակ ծեր ըլլալուս... Միլիոններ կան ինծի պէս սպասող արդար վրէժի: Վայրենիները 13 տարեկանէն սկսեալ մեր կոյսերը լլկեցին եւ մատաղ երիտասարդները անպատուեցին ու ոչնչացուցին, կը կարծէ՞ք որ մոռնանք անոնց ըրածը:

Գերման գաղթականներու այս ահռելի թըշուառութենէն յուզուած, բաւարար կը նկատենք մեր տեսածներն ու տեղեկութիւնները, եւ ինքնաշարժ նստելով կ'ուղղուինք դէպի միջազգային տարագիրներու կայանը, Ֆրայման, որ կը գտնուի IROի հովանաւորութեան տակ: Մշուշը բաւական մեղմացած ըլլալով, քառորդ ժամ վերջը կը հասնինք հոն: Ահա Ֆրայմանի ընդարձակ քաղէնը, որ 1945էն ի վեր, տեղէ տեղ փոխադրուելով բազմահազար տարագիրներու կեդրոնը եղած է: Հարիւր հազարներով տարագիրներ հոն տուեն մը ապրած յետոյ փոխադրուած են.— Ռուսեր, Լեհեր, Ուկրանիացիներ, Հունգարներ, Յոյներ, Թուրքեր, Արաբներ, Հայեր: Մէկ մասը իրենց երկիրները գացած են, ուրիշներ ովկիանոսներէն անդին: Մեծ մասով Թուրքերն ու Յոյներն են որ երկիր վերադարձած են: Խորհրդ. երկիրներէն եկած տարագիրներ չեն ուզեր վերադառնալ, քստմնելի պատմութիւններ յիշելով: Կարգ մը ձախակողմեան թերթեր կ'ըսեն թէ այս տարագիրները «ֆաշիստներ» են: Իրականին մէջ, անոնք դէմ են թէ փաշականներուն եւ թէ բոլշեւիկներուն:

Բաղդատելով գերմանական լակէրին հետ, որուն ողբալի վիճակին ականատես եղանք, IROի այս միջազգային լակէրը աւելի բախտաւոր է: Որոշ մաքրութիւն կը տիրէ բակին եւ սենեակներուն մէջ: Բաւարար սնունդ, հագուստ, բժշկական խնամք, վառելանիւթ ու կարգ ու կանոն: Տարագիրները աշխոյժ, կենսունակ եւ առողջ:

Լրագրող բարեկամս, հակահրեայ ըլլալով, խիստ հետաքրքիր էր անոնց լակէրներու վիճակին, հետեւաբար խնդրեց որ, Հայերէն առաջ, այցելենք նաեւ Հրեաներու լակէրը:

Երեք քառորդ ժամ վերջը, անոնց լակէրին առջեւն էինք երբ մութը կոխած էր արդէն: Բազերնի մուտքին դուրսը թէ ներսը, լոյսերու մէջ ողողուած էր: Բազմաթիւ նոր ինքնաշարժեր, որոնց սեփականատէրերը Հրեաներ էին: Հարիւրաւորներ, խումբ խումբ կանգնած կը սակարկէին իրարու հետ: Առեւտրական կեդրոն դարձած էր կարծես: Մեր ինքնաշարժն ալ շրջապատեցին խումբ մը Հրեաներ, կարծելով թէ ծախելու ապրանք բերած կամ գնորդներ ենք:

Հոս ալ, քանի մը սենեակներ այցելեցինք: Պատկերը բոլորովին այլակերպ էր, կարելի չէր բաղդատել միւս կայան-զօրանոցներուն հետ: Մանաւանդ գերմանականին հակապատկերն էր: Տեսակ մը դրախտ՝ անոնց գերեզմանին կամ դժոխքին փոխարէն: Բացի մաքրութենէն, որ այնքան ալ նախանձելի չէր, ամէն բան ճոխ ու կատարեալ էր: Սենեակներ, կարծես մթերանոց կամ խանութ ըլլային: Ռատիօներ, մեքենաներ, կերպասեղէնի, ուտելիքի յատկացուած խոշոր պահարաններ, պայուսակներ լեփ լեցուն: Բնակիչները, առողջ, գէր, կարմիր այտերով, եւ ուրախ տրամադրութեամբ: Անհամար երեխաներ, գեղեցիկ անկողիններով եւ չքեղ ձեռնակառքերով: Մեր ուշադրութիւնը գրաւեց Հրէուհիներու ութսուն առ հարիւրին «փափուկ վիճակը»: Կատակելով հարցուցի լակէրի վարիչին որ պատասխանեց լըջօրէն.

— Մեր ազգը շատ կոտորուեցաւ, ազգասիրութիւնը կը պահանջէ տեղը լեցնել, նոր երախաներով:

Կարելի չէ չնախանձիլ տեսնելով հրեայ ժողովուրդին այս բախտաւոր վիճակը, նոյնիսկ տարագրութեան մէջ: Արթնութեան եւ ճարպիկութեան մէջ, Հայերը վար չեն մնար, սակայն ինչ չափով որ, արտասահմանի բովանդակ Հրեաները կ'օժանդակեն անոնց, եթէ մէկ տասներորդը մեր հայ հարուստները ընէին իրենց տարագիր հայ եղբայրներուն, մենք արդէն փրկուած կ'ըլլայինք: «ԱՆՁԱՆ» է որ վերջերս սկսաւ աւելի հետաքրքրուիլ մեզմով:

Մեր վերջին այցելութիւնը Կուինվալտի հայկական զոյգ տաղաւարներուն էր, ուր կը բնակին 60ի մօտ տարագիրներ: Կարելի չէ բաղդատել գերմանականին յուսահատական վիճակին հետ, ոչ ալ Հրեաներուն ճոխութեան ու առատութեան հետ: Չքաւորութիւնը աչքի կը զարնէ: Մութ, խոնաւ եւ պաղ սենեակներ, անբաւարար սնունդ: Հակառակ ասոր (բացառութիւնները չհաշուելով) կենսունակ, կայտառ տարագիրներ, զուարթ դէմքեր, ժիր մանուկներ, կարգ ու սարք եւ ակներեւ մաքրութիւն:

Ահա այսպէս է կեանքը եւ անիրաւ՝ կարգ ու սարքը աշխարհի: Մինչ ազատ ու բախտաւոր ազգեր, իրենց երկիրներուն մէջ, ընտանեկան բոյներուն շուրջը կը պատրաստուէին Ծնունդը եւ Նոր Տարին տօնելու, բազմահազար հայրենազուրկ տարագիրներ՝ հեռու իրենց սիրելիներէն, միշտ պանդուխտ, օտար հորիզոններու տակ, տխուր ներկայով եւ անստոյգ ապագայով կը տուայտին: Ծնունդներն ու Նոր Տարիները անոնց համար չեն: Կարօտը, վիշտը ու մղձաւանջն է անոնց բաժինը: Դեռ որքա՞ն ժամանակ այս վիճակը... Շատ բան կախում ունի պաշտպան պետութիւններու բարեացակամութենէն կամ տարագիրներու հարուստ ազգակիցներուն խղճմտանքէն:

ՄԱՔՍՈՒՏ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Չինական խառնաշանը

Օրուան հրատապ խնդիրն է Չինաստանի քաղաքացիական պատերազմը, որուն ելքը մեծապէս պիտի ազդէ Ասիոյ ճակատագրին, ինչպէս եւ միջազգային քաղաքականութեան վրայ:

Չինաստանի կարմիրները ինկապէս խորհրդային իշխանութի՞ւն հաստատել կ'ուզեն:

Le Mondeի մէկ աշխատակիցը պրպտումներ կատարելով, որոշ լուսաբանութիւններ քաղած է այս մասին:

— «Չինական համայնավար կուսակցութեան միակ նպատակն է ներկայիս ստեղծել ճշմարիտ քաղաքական եւ տնտեսական ժողովրդապետութիւն մը, բառին քաղքենի (պուրժուա) առումով: Եթէ այս միջոցիս մէկը փորձէր գործադրութեան դնել համայնավարական սկզբունքները, իբրեւ քաղաքական եւ տնտեսական դրութիւն, Չինաստանի մէջ համայնավարները իրենք առաջինը պիտի ըլլային դիմադրող»:

Այսպէս յայտարարած է Լիու Շաօ Չէօ, չինական համայնավարութեան ամէնէն մեծ տեսաբանը եւ կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյին ամէնէն հին անդամներէն մէկը: Ան է որ կը վարէ «քաղաքական գիծը», այն հողերուն մէջ որ համայնավար բանակներուն ձեռքն անցած են, աչնան մեծ յարձակումէն ի վեր:

— «Մենք համայնավարութիւն չենք ուզեր մեր երկրին մէջ, որովհետեւ կարելի չէ, սակայն մեր իտէալը համայնավար իտէալ մըն է, մարքսականութիւնը ըլլալով հիմքը մեր գաղափարին: Մենք կ'ուզենք Չինաստանը փրկել աւատապետութեան լուծէն եւ դարձնել ազատ եւ արդիական երկիր մը: Ան պիտի ըլլայ ամէնէն աւելի ժողովրդավար երկրի մը խառն կառավարութեամբ, միւս կուսակցութեանց հետ: Տնտեսութիւնը պիտի բաժնուի երեք մասի, Ա. Պետութիւնը որ պիտի ստանձնէ հանրային ձեռնարկներ, Բ. մասնաւոր տնտեսութիւնը, որ ամէնէն կարեւորը պիտի ըլլայ, Գ. գործակցականները: Ահա փաղուան Չինաստանի տնտեսական երեք ձեւերը»:

Շատ աւելի վերջը, երբ Չինաստան տնտեսապէս զարգացած մակարդակի մը հասնի, հետզհետէ պիտի անցնի ընկերվարական կամ համայնավար ստուճաններէ, այն ատեն ալ երկրին յատուկ պայմանները պիտի որոշեն կարգուսարքը: Թէ այդ ընկերվարութիւնը կամ համայնավարութիւնը եւ թէ ատոնց գործադրութեան միջոցները տարբեր պիտի ըլլան ռուսականէն:

Օրինակ, երկրագործական բարենորոգումով (հողերու բաժանում), որ ազատագրեց գիւղացին իր դարաւոր թշուառութենէն, կը բացատրուի գիւղին յաջողութիւնը չինացի համայնավարներու եւ տարօրինապէս արագ աճումը իրենց տիրապետութեան յանձնուած հողերու:

Չինական համայնավար Պետութիւնը Խ. Միութեան հաւասար բնակչութիւն մը ունէր մինչեւ Նոյեմբեր 15, կառավարականներու պարտութենէն վերջ, Մանչուրիոյ եւ Շան Թունկի «ազատագրուած շրջաններուն» մէջ, 175 միլիոն ժողովուրդով:

Թէեւ հարաւային շրջանին մէջ ծնաւ չինական համայնավարութիւնը, սակայն ներկայիս գրաւած է երկրին հիւսիսային մասին կէսը, Դեղին գետին աւազանը, հնադոյն չինական հողը, Շանթունկը, Փէքինի ընդարձակ դաշտավայրը եւ Մանչուրիան: Այս փոփոխութեանց պատճառներէն մէկն ալ Ճափոնի դէմ մղուած պատերազմն է (1937—1945):

Հիւսիսի Չինացին խաղաղ, պահպանողական եւ լուրջ է: Կրթուած է եւ սքանչելի գինուոր, ահա թէ ինչու չինական համայնավարութիւնը ունի գիւղացիական եւ ժողովրդավար հանգամանք եւ կը դիւրացնէ դասակարգերուն կազմակերպութիւնը: Չինացիները ուրախ են որ ազատագրուած շրջանները կը «կառավարուին ժողովուրդին» կողմէ:

Տեղական ընտրութիւնները կը կատարուին ամէն Դեկտեմբերին: Ընտրութեանց նախօրեակին քաղաքացիները կը հրաւիրուին իրենց քննադատութիւնները ընել նախորդ տարուան ընտրուածներուն: Կիները հաւասար ազատութիւն կը վայելեն, քուէի հաւասար իրաւունքներով, 18 տարեկանէն սկսեալ: Երեսփոխանական ընտրութիւնները երեք տարին անգամ մը տեղի կ'ունենան: Հինգ ազատագրուած շրջանները տակաւին միակ կառավարութիւն մը չունին: Բանակը եւ համայնավար կուսակցութիւնը տեսակ մը կապ են զանոնք միացնելու:

Ամէն ազատագրուած շրջան ունի կառավարութիւն մը եւ խառն վարչութիւն մը, որ կը ներկայացնէ կուսակցութիւնները եւ դասակարգերը, մէջն ըլլալով բաժնուած հողերուն տէրերը, առեւտրականներ եւ «դրամատէրեր»: Եունանի նահանգին մէջ վերջին ընտրութեան ատեն 24.4 %ը միայն համայնավար էր, 71.7 %ը չէին պատկանիր որեւէ կուսակցութեան:

Երկրին տնտեսութիւնը եւ ընկերային կազմը

ԳՈՒՍՏ'Մ ՄԻՍԱԼ

Մեռի՛ր, բարեկամս, մեռիր...

Մեծ փափաք ունէր անմահանալու :

« Այս գրածներդ մանրուքներ են, օր մը պիտի կորսուին : Ցետ մահու բան պիտի չմնայ քեզմէ», ըսաւ անցած օր :

— Իմ ուզածս ալատ է : Գոնէ մահուընէ ետքը կ'ուզեմ հանգիստ ընել խորշիս մէջ : Այնքան կը վախնամ անմահութենէ : Զունիմ յետ մահու փառասիրութիւն :

Սակայն ամէնքը ինծի պէս անխելք չեն : Կ'ուզեն անպայման անմահանալ :

— Ո՛հ, ա՛խ որքան կ'ուզեմ հրատարակուած տեսնել այս աշխատանքներս, հայկ. մշակոյթին, ազգին սիրոյն համար : Վաղը եթէ աչքերս փակեմ պիտի կորսուին :

— Ինչո՞ւ թերթերու մէջ չես տեղաւորեր զանոնք :

— Թերթերու մէ՞ջ : Զեն քաջալերեր : Մանաւանդ այս գրածներս գնահատելու կարողութիւն ունեցողնե՞ր ...

— Շատ չիտակ կը գրուցես : Այս գրածներդ ներկայ ժամանակաշրջանի մէջ հասկցող չեմ կարծեր թէ գտնուի : Բարեկամ, քեզի անկեղծ բան մը ըսե՞մ : Մեռիր, մեռիր ...

— Վա՛յ, դո՞ւն ալ կը նախանձիս ինծի :

— Նախանձի՞լ, ա՛խ, եթէ գիտնայի նախանձիլ հրապարակը իրար կ'անցընէի :Մեռիր, տղաս, մեռիր որ անմահանաս ...

— Հէ՞ : Ինչպէ՞ս թէ ...

— Մտիկ ըրէ : Եթէ այս ձեռագիրներդ ապահով տեղ մը ձգելով մեռնիս, օր մը, քու մահուընէդ ետքը ձեռք կ'անցընեն եւ կը սկսին քննել, զննել : Վերլուծել :

Ապագայ գրենց սերունդը, ակնոցները քիթերուն արմատէն կախած՝ կը թաղուին թուղթերուն մէջ : Աջ կը դարձնեն, ձախ կը շրջեն : Անոնց մէջէն իմաստներ, գրական ,«հասարակական»ուղիներ գտնելու համար :

Էջեր պիտի լեցնեն քու գործերդ քննելու գնելու համար :

« Հատորներ եւ հատորներ պէտք են, Թէքէեանի գանձին գնահատանքը կատարելու համար...», կ'ենթադրէ հիմակուընէ իսկ, «Արեւմուտք»ի մէջ, Վ. Կաքաւեան :

Ուրեմն, սկսած է արդէն Թէքէեանի անմահանալու նախատօնակը :

Քանի մը հատոր տուած է մեզի քառորդ դարու միջոցին, զանոնք վերլուծելու, հասարակութեան ծանօթացնելու եւ սերունդներուն ուղեղին մէջ լաւ մը տեղաւորելու համար, հարիւրաւոր հատորներ և հարիւրեակ մըն ալ տարիներու պէտք կայ : Կը տեսնե՞ս անմահութիւնը :

Տես, օրինակի համար, Խաչատուր Աբովեանը, որուն մահուան առաջին հարիւրամեակը տօնեցին անցած օր՝ Երեւանէն մինչեւ Փարիզ

Հատորներու համրանքը չկայ, Աբովեանի մէկ երկու հատորճիկ գործերը վերլուծելու, քննելու համար :

Եւ տակաւին գալիք սերունդներուն ալ գործ եւ գրադում կը մնայ այդ նիւթին վրայ աշխատելու : Ահա «մահով անմահանալ» ասոր կ'ըսեն :

— Ուրե՞մն : Ուրեմն հրատարակուին իմ ձեռագիրներս, գնահատուին եւ մահուընէ ետքը յիշատակս, անունս մնայ՝ պէտք է մեռնի՞մ ... Ո՛հ, ընելիք այնքան գործեր կան : Մեռնի՞լ...

— Այո : Եւ սակայն մեռնելով չի վերջանար : Եթէ անկողինիդ մէջ ծուլօրէն փակելու ըլլաս աչքերդ ոչինչ կ'արժէ : Կարեւորը մեռնելու ձեւն է :

— ???

— Հապա՛ : Խորհրդաւոր, թիփիք, եզակի ձեւով պիտի մեռնիլ, ապա թէ ոչ օրուան աէրտէրները հարստացնելու միայն կը ծառայէ մահդ : Քանի մը դամբանական, մահագդ մը եւ այսչափ :

Իսկ եթէ : Սանկ աչտասովոր ձեւ մը գտնես մեռնելու, օրինակ, բանախօսութիւն մը կը սարքես, լրացնելէ ետքը սանկ դուրս կուգաս գլխարկդ, վերարկուդ հոն, սրահին մէջ ձգելով : Կ'երթաս, կըկորսուիս եւ ոեւէ մէկուն լուր չես տար :

Անշուշտ առաջուընէ, տանդ մէջ ձեռագիրներդ կ'ապահովես : Մաս մը թերթեր կը փճացնես գրած վէպիդ մէջէն, կապը խանգարելու համար : Հաշուեթուղթեր կը թողուս սեղանիդ վրայ, քովը սոխով սեւ հացի կտորներ : Քանի մը կարկտան զգեստներ կը կախես, եւն. :

Եւ կ'ելլես կ'երթաս անծանօթ ուղղութեամբ :

Իրարանցումը կը սկսի : «Վայ, մարդը սոխ ու սեւ հացով ապրեցաւ, «Ախ, այս ազգը արժէք չի գիտեր : Մե՛ղք, մե՛ղք :

Ալ ո՞ր մէկն ըսեմ : Թողած հին հագուստներդ անմիջապէս ազգային հարստութիւն կը նկատուին եւ թանգարան կը փոխադրուին :

Գրութիւններդ կը սկսին վերլուծել, իմաստէ զուրկ տողերուդ բարձր միտքեր կը վերագրեն...

Եւ ուրի՛շ բաներ եւ ուրիշ բաներ....

Իսկ դուն դամբանիդ խորէն կը հրճուիս :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

հիմնուած են գիւղին վրայ : Ժողովուրդին 80 %ը գիւղացի է : Զինացի շինականին դարաւոր ցանկութիւնն է հողատէր դառնալ :

Շատ մը օտար դիտողներ կը նկատեն որ հողային այս անհաւասար բաժանումն է պատճառը չին գիւղացիի թշուառութեան, անոր համար է որ կարելի եղած չէ ստեղծել իսկական ազգայինճարտարարուեստ մը, ան է որ խանգարած է երկրին միացումը եւ վերելքը : Քուօմինթանկի կառավարութեան հաստատած տիպար գիւղը երբեք տարբերութիւն չունի հին Զինաստանի գիւղէն, հակառակ երեւութական յառաջդիմութեան : Ինչպէս անցեալին՝ հողատէրը միշտ ալ ամենակարող տէրն է : Իր փոխատուութեան դէմ առած դրամները, զինք տեղական տնտեսութեան տէրը կը դարձնեն : Ըլլալով գրեթէ միակը որ կարդալ գրել գիտէ գիւղին մէջ, կառավարական ներկայացուցիչն է նաեւ հոն : Ան է որ կը հսկէ տեղական ոստիկանութեան եւ բանակին վրայ, որոնց ծախքին կը մասնակցի :

Իր տրամադրութեան տակ ունի զինեալ մարդիկ, իր ստացուածքը պահպանելու համար : Եւ եթէ Քուօմինթանկի կառավարութիւնը դրամի կամ զինուորի պէտք ունենայ, անոր է որ կը դիմէ, եւ ցորչափ այս պարտականութիւնը կը կատարէ, ազատ է իր ուզածին պէս կառավարել :

Ուրիշ լուսաբանութիւններ ալ՝ յաջորդով, լրացնելու համար պատկերը :

Ա. Մ. Մ.

ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր,

Տնտեսական յարաճուն տագնապը մէկ կողմէ եւ ցուրտն ու ձմեռը միւս կողմէ կը ծանրացնեն ժողովրդական խաւերուն կացութիւնը : Այս պայմաններու մէջ մեր մտահոգութիւնները կ'երթան այն բոլոր անօգնական հիւանդներուն, բանտարկեալներուն, անկար ծերերուն, աննեցուկ այրիներուն եւ դժբախտ երախաներուն, որոնց միշտ օգնած ենք մեր հնարաւորութեանսահմաններունմէջ:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը մնայուն եւ հաստատ աղբիւրներ չունի : Մեր միակ հարստութիւնը մեր անդամներու անդամատուրքերը եւ մեր հայրենակիցներու սրտաբուխ նուէրները կը կազմեն :

Իրեն եղած բազմաթիւ դիմումներուն գոհացում տալու առաջադրութեամբ, Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Դեկտեմբեր 26էն Յունուար 2 կը յայտարարէ «ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ», կոչ ընելով իր անդամներուն, բարեկամներուն եւ հայրենակիցներուն տօնական այս օրերուն չմոռնալ մեր կարօտ հայրենակիցները:

Մեծ զոհողութիւն չէ որ կը խնդրէ ձեզմէ Ֆր. Կապոյտ Խաչը : Զրկեցէք ձեզ ճաշէ մը, անուշեղէնէ մը, խաղալիկէ մը :

Հայ կին, դուն միշտգուրգուրոտ խնամք տարած ես կարօտ հայրենակիցներուդ, անտարբե՞ր պիտի մնաս համատարած կարիքի հանդէպ : Հայ այրեր, խորհեցէք անօգնական ծերերու եւ հիւանդանոցներու եւ սանաթօրիոմներու մէջ անկողիններուն գամուած մեր հիւանդներու մասին : Հայ մանուկներ, տօնական այս օրերուն դուք որ երջանկութիւնը ունիք առատ ուտելիք եւ խաղալիկներ ունենալու, յիշեցէք այն դժբախտ երախաները որո՜ք զրկուած են այդ բոլորէն : Տուէք ձեր սրտաբուխ նուէրը, որքան ալ համեստ ըլլայ այն, սիրով եւ շնորհակալութեամբ կ'ընդունուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին կողմէ :

Հայրենակիցներ, տուէք սիրով եւ այն գիտակցութեամբ որ որքան ալ փոքր ըլլայ ձեր նուէրը ան սահմանուած է ամոքելու դառնացած սիրտ մը, սրբելու աննեցուկ այրիի մը արցունքը, երջանկութեան ժպիտ առաջացնելու կարօտ մանուկի մը դէմքին եւ յոյսի ծիլեր արձակելու հիւանդներու հոգիներու մէջ:

Որպէսզի ամէն ոք հնարաւորութիւն ունենայ իր մասնակցութիւնը բերել «ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹՈՒՆ» նուիրատուութեան, մերանդամուհիները կը շրջին համարակալուած եւ կնքուածթերթերով:

Նուէրներ կարելի է ղրկել նաեւ Շրջ. Վարչ. գանձապահին հասցէին .— Mme. Séréngulian, 15bis, rue d'Amélie, Asnières (Seine):

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ.— Հասոյթին 50 %ը պիտի յատկացուի Պաղեստինի աղէտեալներուն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 20 Դեկտ. (յապաղած) .— Մեծ յաջողութիւն գտաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին Hôtel de la Posteի չքեղ սրահին մէջ: Սրահը լեցուած էր մեծ բազմութեամբ, մանաւանդ երիտասարդներով եւ երիտասարդուհիներով: Հիւրեր եկած էին Սէն Շամոնէն, Լիոնէն, Շասէն եւ ուրիշ քաղաքներէ : Ներկայ էին նաեւ ֆրանսական թերթերու թղթակիցները, որոնք հիւրասիրուեցան մեր զոյգ նախագահներու եւ սկաուտական խմբապետ Հ. Զաքարեանի կողմէ : Քիչ վերջ ներս կը մտնէ Վիէնի փոխ նահանգապետը իր տիկնոջ հետ : Պատուոյ նախագահ Պ. Ն. Ալէքսանեան, երկու նախագահները, Պ. Պ. Տ. Փափազեան եւ Մ. Զօպօեանի, հիւրերը կ'ընդունին պատշաճ մեծարանքով:

Պարասրահը այնքան լեցուած էր որ հարկ եղաւ դուռները փակել : Այս տեսարանը զիս փոխադրեց 29 տարի ետ, Կիլիկիա, երբ տակաւին 12 տարեկան տղայ էի... (Ուրիշ առթիւ) :

Եւրոպական պարերը տեւեցին մինչեւ առաւօտ : Մեր հիւրերը մեկնեցան շատ գոհ տպաւորութեամբ, ջերմապէս գնահատելով կատարուած աշխատանքը եւ կարգապահութիւնը : Յաջորդ օրը ֆրանսական թերթերը գովեստով խօսեցան Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին :

Այս հանդէսով Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կլորիկ գումար մը ապահովեց : Առտուան ժամը 5էն վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եւ գործօն անդամները բոլորուեցան սեղաններուն շուրջ երկու ժամ եւս ոգեւորուեցան, բաժակներ պարպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար : Ամէնէն վերջ խօսեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահը : — Մաթոսեան

«ՀԱՃԸԼԻՆ » ԵՒ «ՕԳՏԱԿԱՐ»Ը ԻՐԱՐ ԽԱՌՆՈՒԱԾ .— «ՅԱՌԱՋ» ՄԸ ՉՈՐՍ ԷՋ, ԸՆԿՈՅԶԻ ՄԻՋՈՒԿԻ ՄԸ ՊԷՍ ԼԵՑՈՒՆ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

Տղան ներս գնաց, եւ քիչ մը ետքը Բարկէնին խիստ դէմքը երեւցաւ, որ երբ Թորոս տեսաւ այդ հովուական հագուստով՝ իր ահագին գաւազանին վրայ կռթնած՝ ըսաւ.

— Աստուած քեզ օգնական ըլլայ, Իշ...

— Բարկէն հայրիկ, վրայ բերաւ Թորոս, քեզ հետ առանձին խօսիլ կ'ուզէի :

Լաւ, շատ լաւ. Գրիգոր, ըսաւ տղուն՝ որ դրան քով կեցեր կը նայէր, դուն ներս գնա. եւ երբ տղան հեռացաւ.

— Ինչպէս հոս եկար, իշխանիկս, ըսաւ, ի՞նչպէս իմ տունս գտար :

— Դիպուածով. միայն ինձ գրուցէ, ի՞նչպէս է Եւփիմէ, ի՞նչպէս էք դուք ։

— Փառք Աստուծոյ, արժանի չէի, տիրուհին հանգիստ է եւ ուրախ, ամէնքը ողջ առողջ գտայ, իրաւ, շատ նեղութիւն քաշեր են իմ երթալէս վերջը, իմ Շուշիկս որբերը մեծցուցեր է տառապանքով. բայց տղաքը քանի մեծցեր են՝ հանգստութիւնը եկեր է. գերութեան հանգստութիւն. ինձմէ ալ բոլորովին յուսերնին կտրեր են, նոյնցեալներուն կարգը անցուցեր են :

Բայց դուն, իշխանիկս, ի՞նչ կ'ընես աս հովիւի զգեստներով. չե՞ս մտներ ներս, իմ տունս չե՞ս պատուեր :

— Բարկէն, չեմ ուզեր ճանչցուիլ, դուն ինձ կրնաս ըսել թէ՝ ի՞նչ է աս բերդը :

— Որո՞ւն է, ո՞վ է հիմակուան տէրը :

— Ամուտայ բերդն է ,

— Այս Ամուտա բերդը քու հօրեղբայրդ Թորոս իշխանը Ապլ ղարիպ Պիլի իշխանին պարգեւ տուաւ, երբ Փռանգները զինք իր երկրէն զրկեցին յափշտակութեամբ եւ երբ փախստական՝ անոր ապաւինեցաւ :Հիմա մեր գերութենէն վերջըհոռոմ իշխան մը տէր եղեր է բերդին եւ կը բնակի իր ընտանիքով :

— Ո՞րքան բերդապահ կայ, կրցա՞ր իմանալ:

— Ոչ, իշխանս, այդ չհարցուցի : Եկ աս գիշեր մեզ մնացիր, մեր տղաքը կուգան տեղն ի տեղ կ'իմանանք : Թէ որ Տիրուհին իմանայ որ՝ օր մը մինչեւ այս դուռը եկար, երբ ինք ալ այս մեր տնակը կը բնակէր եւ ներս չմտար, շատ կը տխրի:

— Բարկէն, տղու պէս կը խօսիս, դուն գիտես որ ես նախ մեծ գործը՝ յետոյ ուրիշ ամէն բան գրած եմ. չաբաթ մըն է ճիշդ այսօր՝ որ ես յարկի տակ չեմ պառկեր վախէս, որ չըլլայ թէ յանկարծ ժամանակէն առաջ մատնուիմ ...

— Բարկէնի խօսքը վկայ թէ մարդ չիմանար, թէ դուն աս գիշեր հոս անցուցեր ես, տղաքներս մէկու մը խօսք չըլլին, քու անունդ անգամ չտուին ան օրէն՝ ուր իրարմէ բաժնուեցանք :

ՊԵՐՆԵՐ

Թիւնները դժուար ըլլալով, խեղճերը ստիպուած են իրենց կարասիներն ալ ձգել: Գաւառի մէջ շատ քիչեր կրնան նոր կարասիներ ճարել :

Աքսորականները արտօնուած չեն տեղաւոր – ուելու Սոֆիայի շրջակաները : Բայց յաճախ կը թոյլատրուի իրենց նախընտրած գիւղը երթալ: Բախտաւոր են անոնք որ ազգականներ ունին :Մեծ մասը հարկադրուած է բնակարան փնտռել վայրի մը մէջ ուր ոչ մէկ կապ ունին : Շատեր չեն կրնար գործ գտնել եւ իրենց գոյքերը ծախելով կ'ապրին : Բոլորն ալ կը գտնուին տեղական համայնավար իշխանութեանց հսկողութեան տակ :

Աքսորականները մեծ մասով միջին դասա – կարգէն են եւ անշուշտ մեծնեղութիւններ կըկրեն : Կը յիշուին մինչեւ 70 տարեկան բժիշկներ : Այն ուսանողները որոնց ծնողները հակառակ են հաստատուած կարգուսարքին, ստիպուած են ձգել Սոֆիայի համալսարանը եւ դառնալ երթալ իրենց ընտանիքին հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ (Ինտոնեզիա) զինուորական գործողութիւնները վերջացած են, ինչպէս յայտարարեց հրամանատարը : Հոլանտա – ցիները գրաւեցին կեդրոնական Ճավայի երկու կարեւոր դիրքերը, Մատիուն եւ Քէտէրի, ինչպէս եւ արեւմտեան նահանգը, Պաթան : Ապահովու – թեան Խորհուրդը որոշեց յանձնարարել երկու կողմերուն որ դադրեցնեն կրակը : Մերժուեցաւ խորհրդային բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր նախա – յարձակ հռչակել Հոլանտան եւ ետ քաշել տալ անոր զօրքը : Հոլանտացիները արձակեցին տեղա – կան կառավարութեան անդամներուն մեծ մասը :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ուսանողները ցոյց մը կատարելով, պահանջեցին կառավարու – թենէն միջոցներ ձեռք առնել Միացեալ Ազգերուն հետ, պաշտպանելու համար Կիպրոսի Թուրքերուն կեանքը եւ գոյքերը, եթէ Անգլիացիները քաշուին եւ բոլշեւիկեան իշխանութիւն հաստատուի ...

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ գերի բռնուեցան 17 հոգի այն ապստամբներէն որոնք ռմբակոծեր էին քաղաքը, ուրբաթ օր, քաղաքացի մը սպաննելով եւ ուրիշ 3 հոգի վիրաւորելով : Քսան ռումբեր ինկած է – ին արուարձաններուն մէջ, փոքր վնասներ պատ – ճառելով, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու հա – մաձայն կռիւը կատաղօրէն կը շարունակուի հա – րաւային շրջանին մէջ, Նէճէպ : Թէ Հրեաները եւ թէ Եգիպտացիները յարձակումներ կը կատա – րեն օդանաւերով եւ ցամաքային կռիւներով : Լու – րերը հակասական են, այնպէս որ կարելի չէ որոշ գաղափար կազմել վերջնական արդիւնքի մասին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նախագահը, Զանկ Քայ Շէք, « պատերազմի ոճրագործ» հռչակուեցաւ իր կնոջը եւ կազմակերպութեան 45 վարիչներուն հետ, համայնավար կուսակցութեան կողմէ ,որոնք յաղ – թանակներ կը ծանուցանէ այս առթիւ : Ազգայնա – կան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ շարժման մէջ դր – ուած են բոլոր օդանաւային եւ ծովային ուժերը, պաշտպանելու համար հիւսիսային Չինաստանի վերջին ամրոցները, Փէքին (Փայփինկ) եւ Թիէն – ցին : Իրադեկներ կորսուած կը նկատեն Փէքինը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ քսան հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններուն մէջ քուէարկութիւններ կը կատարուին, ժողովրդային դատաւորներ ընտ – րելու համար : Ընտրութիւնները սկսան Դեկտեմ – բեր 19ին եւ պիտի տեւեն վեց շաբաթ, մինչեւ փետրուար : Քուէարկելու իրաւունք ունին բոլոր այն քաղաքացիները որ 18 տարեկանէ վեր են : Դատաւոր կրնան ըլլալ անոնք որ լրացուցած են 23 տարեկանը :

ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ դիւանը հրատարակեց իր տեղեկագիրը, որ բազմաթիւ մսխումներ, զեղ – ծումներ, մինչեւ անգամ գողութիւններ կը մատ – նանշէ վարչական գործողութեանց մէջ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին քննու – թիւնը պիտի սկսի Փետրուար 7ին, Լոնտոնի մէջ, եթէ ընդունուի Մ. Նահանգներուն առաջարկը :

16—20 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ աղամանդ եւ ուրիշ գոհարեղէններ գողցաւ յանդուգն աւազակ մը, րիւ տը լաւ Փէ, Պուշրոնի վաճառատունէն, ցու – ցափեղկը խորտակելով : Մեղսակիցները կը սպա – սէին կառքի մը մէջ եւ բոլորը մէկ անհետացան :

«ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ», Կարրի Տէյվիս ընդունուելով հանրապետութեան նախագահին կողմէ, անոր ալ պարզեց իր ծրագիրը, ապահովե – լու համար խաղաղութիւնը :

ՃԱՓՈՆԻ 19 «պատերազմի ոճրագործներ»էն 17ը արձակուեցան ամերիկեան հրամանատարին կողմէ : (Երկուքը մեռած են բանտին մէջ) : Մեծ մասով նախկին նախարարներ եւ զօրավարներ են : — Ճափոնի խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին յունուարին :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ գնդ. Ֆասի, ազգ. պաշտ – պանութեան նախարարութեան բարձր պաշտօնա – տարներէն : Գաղտնիքը չէ լուծուած :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը արգիլեց Լոնտոնի « Թայմզ»ը, չորս Թրքական, մէկ Ֆրանսական եւ երկու ամերիկեան թերթերու մուտքը :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեք – շաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել Ճա – պուքեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սար – գիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է, հինգերորդ տարեշրջանի բաժա – նորդագրութիւնը : Ապրուստի յարաճուն սղու – թեան, թուղթի եւ տպագրութեան եւ փոխադրա – կան ծախքերու յաւելումը նկատի առնելով նոր բաժնեգին որոշուած է.—

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ 500 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ, ՔԱՆԱՏԱ, Մ– ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, Կիպ – րոս եւ Պաղեստին 2 տոլար :

ՄՆԱՑԵԱԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ համար 600 ֆրանք:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է 95 թիւը (Նոյ.)ը եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ճոխ եւ միշտ իմաստալից, օգտա – շատ բովանդակութեամբ: Թիւ 100ը լոյս պիտի տեսնէ բացառիկ բովանդակութեամբ:

Կը խնդրուի ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բարեկամներէն դիւրացնել մեր գործը, գտնելով նոր բաժանորդ – ներ, եւ ծանօթացնել մեր թերթը իրենց շրջանա – կին :

Ո եւ է դիմում եւ առաքում կատարել վարչա – կան հասցէով,— ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (Nercessian Khosrow), 17 Rue Damseme — Paris (13):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1949Ի «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Շաբաթական պլոք, 22 նոր նկարներով զար – դարուած: Գին 130 ֆրանք :
Կրնանք թղթատարով ուղարկել: Franco 150 ֆր., Դիմել M. Keusseyanի 11 Place d'Aix, Marseille:

ՏԻԿԻՆ ՌԱՄԵԼԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի մահուան առ – թիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նը – ւիրեն Տէր եւ Տիկին Տէր Ազարեան Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին : Նոյն մասնաճիւղին քանի մը ընկերուհիներն ալ նոյն առթիւ 2000 ֆր. կը նուիրեն Երուսաղէմի աղէտեալներուն, փոխան ծաղկեպսակի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Տիկին Սրբուհի Պօյաճեան կը փնտռէ Պ. Միքայէլ Քիրէմիտճեան (Սէօլէօզ – ցի, Պրուսա), Պ. Մելքոն Քիրէմիտճեան, Զաւիկ Քիրէմիտճեան, Աննիկ Քիրէմիտճեան: Տեղեկա – ցնել Տիկին Սրբուհի Քիրէմիտճեանի, 51 rue de la Défense: Issy les Moulineaux (Seine):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – HAIASTAN

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին 21րդ թի – ւը (1948 Նոյեմբեր), կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն, այլազան բովանդակութեամբ :
Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 280 ֆրանք: Ուրիշ երկիրներ՝ 450 եւ 400 ֆրանք: Հասցէ.— Hrant Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !
Յառաջիկայ Փետր.ի 11ին Théâtre de l'Ambigueի մէջ մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Լ. Շանթի «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ»
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

EDOUARD VII ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
10 Place Edouard VII
Métro Opéra, Madeleine եւ H. Caumartin
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 21ԻՆ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

Լեյլա Պետրիսան

եւ իր խումբը: Բոլորովին նոր յայտագրով

ՇԱՎԻԼԷՆ Պ. Մ. Սարգիսեան 200 ֆրանք կը նուիրէ Շավիլի Ֆր. Կ. Խաչին իր մօրաքրոջ ող – ջկան մահուան առթիւ (Կ. Պոլիս), փոխան ծաղ – կեպսակի :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Պ. Մելքոն Պետրոսեան (Անթոնիէն) վեցամ – սեայ «Յառաջ» կը նուիրէ ընկեր Յովնան Աբրա – համեանի (Վանվ) :

Արժանթէօյէն Պ. Քէչիչեան մէկ տարեկան « Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր Պ. Ն. Քէչիչեանի, Ֆիլատէլֆիա :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Դեկտ. 11 — 21

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները. —

ՍԵԹԻՖ էլպ. հազար, ՏԷՍԻՆ Գործ. Նոյեմ – բեր, Ս. ԺԵՐՈՄ Սիմ. 1200, Խոզ. հազար, Վարդ. հազար, Ս. Մին. 1350, Կ. Ե. 500, ՊՈՄՈՆ Վ. Տ. Վ. 1200, Տ. Խ. 1200, Ղ. Տ. 1200, Գ. Պ. 1200, Յ. Տ. 1200, Աշթ. 2400, Ղ. Տ. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Քութ. 700, ՄԱՐՍԷՅԼ Խ. Հայ. 1250, ՓԱՐԻԶ (8) Թիւֆ. 1450, Ah Լ. հազար, Ս. ԺԷՐՈՄ Տ. Մ. 650, Յ. Դ. 1200, Գափ. 1500, Գունի. հազար, ՎԻԷՆ Մ. Մ. 600, ՄԱՐՍԷՅԼ Փալ. 1200, Ոսկ. 800, Ս. ՄԱՐԿԸՐԻԹ Հայր. 800, ՎԻՐՈՎԼԷՅ Վ. Ա., ԿԱՐՏԱՆ ՓԻՒ., ՆԻՍ Միս. 800ական, ՍԵՎՐ Կար. հազար, ՓԱՐԻԶ Կես. Հայ. 850, (15) Թոթ. 1600, ԹԱՐԱՐ Սող. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Մ. Հաց. 1500, ՓԱՐԻԶ (7) Աքն. 1650, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Կալան. հազար, ՆԻՍ Անդ. 800, ԼԱ ԹՈՒՐ ՏԷ ՓԷՆ Տաթ. 800, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Բրու. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գալ. 800, Ս. ԼՈՒ Գոլծկ. Նոյեմբեր, ԻՎՐԻ Քոչ. 450, ՓԱՐԻԶ (5) Զալ. 2 հազար, ԷՍԹԱՔ Պէյ. 800, Օ– ՊԸՆԱ Օհան. 1500, ԼԻՈՆ Գործ. Նոյեմբեր, ԼԻՈՆ Գ. Տ. Ա. 500, ՎԻՎԻԷ Աւագ. 1500, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Սարաֆ. 1200, Հ. ՌԷՆ Մով. 1350, ԼԸ ՓՈՆԹԷԼ Քիւրք. 800, ՖԻՒԹ Երէց. 800, ԳԼԱՄԱՐ Յարթ. 800, ՓԱՐԻԶ (6) Թորոս. 1500, ՓԱՐԻԶ (2) Ունճ. 800, ՇԱՎԻԼ Սամուր. 800 ֆրանք :

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Յունուար 9ին, Իսիի Խրիմեան Ակումբին մէջ:
Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը կաղանդի առթիւ տօնածառ մը սարքած է դպրոցի մանուկ – ներու համար : Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւ – րասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը : Տղոց պիտի բաժ – նուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ : Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 29 Décembre 1948 Չորեքշաբթի 29 ԴԵԿՏ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5731–Նոր շրջան թիւ 1142

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ 1948ԻՆ

1.— ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ

Աւանդական սովորութիւն մը յարգելու համար չէ որ գրի կ'առնենք այս տողերը, երբ տարին իր վերջին օրերը կը բոլորէ :

Տարուան ընթացքին ալ, յաճախ առիթ ունեցած ենք ակնարկ մը նետելու Հայկական Արտասահմանի անցուդարձին վրայ :

Այս տարրական պարտականութեան մէջ, մեզի օգնած են շատ մը թղթակիցներ ու աշխատակիցներ, համաձայն իրենց կարողութեան :

Գաղութները շատ աւելի գուրգուրանք եւ ուշադրութիւն կը պահանջեն այսօր, իբրեւ հետեւանք համատարած անտարբերութեան : Կը պահանջեն ոչ միայն կազմակերպութիւն եւ աշխատանք, այլեւ ուսումնասիրութիւններ, ընկերային թէ տնտեսական :

Կարելի՞ է արդիւնաւոր աշխատանքներ կատարել, առանց աչքի առջեւ ունենալու այս կամ այն համրանքին վիճակագրական պատկերը : Անոր ելեւէջները՝ տարիներու ընթացքին : Անոր ներքին կեանքը՝ իր երգերով ու վէրքերով : Իր ճեղքերով եւ ճիգերով :

Մանաւանդ որ, ահաւասիկ ներգաղթի ձեռնարկն ալ անորոշութեան մատնուած է : Քարլուութիւն, ինչպէս ուրիշ հիմնական հարցերու առթիւ :

Ինչ որ պիտի փորձենք տարեվերջի առթիւ, պարզապէս ընդհանուր տեսութիւն մըն է :

Պիտի մատնանշենք զանազան երեւոյթներ եւ դէպքեր, թէ հարեւանցի գաղափար մը տալով, եւ թէ իւրաքանչիւրին իր պարտքը յիշեցնելով :

Որո՞ւ համար գաղտնիք է թէ՝ տակաւին ունինք մեծ ու փոքր գաղութներ, որոնք ոչ միայն աւելի հեռուն չեն տեսներ, այլեւ իրենց ներքին հողերն ալ երեսի վրայ ձգած են : Շարժիլ, գործել կը ձեւացնեն, առանց հաւատքի եւ յարատեւութեան :

Այս տեսակէտէն պերճախօս պատկեր մը կը ներկայացնէ Անգլիոյ փոքրաթիւ գաղութը, որ ամփոփուած է Լոնտոնի եւ Մանչէսթըրի մէջ :

Երկուքն ալ միշտ ընդ առաջ կ'երթան համրօգուտ ձեռնարկներու, հաւաքաբար թէ անհատապէս : Մանաւանդ Լոնտոնը դրամական յանձնառութիւններ ստանձնած է Սուրիա – Լիբանանի, Էջմիածնի եւ Երեւանի հանդէպ :

Եւ սակայն, տեսակ մը անտիրութիւն կը մատնէ իրենց ներքին կեանքը : Եթէ ափ մը հիներ երբեմն չխլրտին, գաղութին անունն ալ պիտի մոռցուի :

Վերջերս լուրեր հրատարակուեցան Լոնտոնի ներքին կազմակերպութեան մասին :

Հաւատա՞նք թէ բախտաւորները կարելին պիտի փորձեն, գոնէ իրենց զաւակներուն հայերէն սորվեցնելու համար, քանի որ ոչ բանտարկներ կան, ոչ ալ թշուառներ :

Տժգոյն եւ միօրինակ պատկեր մը կը ներկայացնէ հարեւան գաղութ մը, պելժիականը, հազար հոգի կամ քիչ մը աւելի : Մեծ մասը հաստատուած Պրիւքսէլի մէջ, մնացեալը՝ Անվերս :

Այդ երկու քաղաքներէն ալ պարբերաբար տեղեկութիւններ կը ստանանք հանդիսական օրերու կամ զանազան ձեռնարկներու առթիւ :

Բայց, կը թուի թէ եղածն է որ կը մաշի — կը մաշեցնեն : Օղակները կը թուլնան հետզհետէ : Ինչպէս ամէն տեղ :

Եթէ աշխատակից մը կարենար ապացուցանել թէ գոնէ 250 պատանիներ եւ երիտասարդներ կրցած են հայերէն սորվիլ 25 տարուան մէջ...

Գոց գիրքեր են մանաւանդ Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ փոքրաթիւ գաղութները, իրենց ներքին կեանքով :

Պարբերաբար տեղեկութիւններ կը հրատարակուին զանազան տօնակատարութեանց, հանդէսներու կամ ներկայացումներու առթիւ : Բայց երկուքին ալ ներքին՝ ընկերային կեանքը դժուար է պատկերացնել :

Զափազանցութի՞ւն պիտի ըլլար ենթադրել թէ՝ սերունդի, մտաւոր ժառանգութեան կապը շատոնց կտրուած է միջին սերունդին եւ նորերուն միջեւ :

Եթէ Վիեննէինն ալ չըլլար ...

Շ.

Պոլսոյ թաղային մարմինները պիտի վերահաստատուի՞ն

Պոլսոյ հայերէն եւ թուրքերէն թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (18 Դեկտեմբեր).—

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ նոր տարիէն սկսեալ վերջ պիտի տրուի անհատ մատակարարի դրութեան (Թէք Միւթէվէլլի) :

Հաստատուած է թէ ճիշդ եւ արդար են այդ մասին կատարուած բողոքները : Կառավարութիւնը որոշած է 1949էն սկսեալ գործադրել Էվգաֆի նոր օրէնքը, որ փոքրամասնութիւններուն կը վերադարձնէ հանրապատկան հաստատութեանց մատակարարութիւնը :

Համաձայն նոր օրէնքին, անհատ մատակարարներուն պիտի յաջորդեն ժողովուրդին քուէներով ընտրուած մատակարար մարմինները :

Նոր օրինագիծը երէկ յանձնուեցաւ Ազգ. Մեծ Ժողովին : Վարչապետի օգնականը բացատրած է թէ փոքրամասնութիւնները դժգոհ են անհատ մատակարարի դրութենէն եւ աւելցուցած թէ Էվգաֆի օրէնքը թերիներ կը պարունակէր եւ նոյնիսկ անկարելի եղած էր գանձել այդ օրէնքին նախատեսած հինգ առ հարիւր հակակշռի իրաւունքը, որմէ 150 հազար ոսկի անգանձելի մնացած է մինչեւ այսօր :

Այս բոլոր պատճառները թուելով Ֆայիք Ահմէտ Պարութճու ըսած է թէ կառավարութիւնը յարմար կը դատէ ջնջել նաեւ հակակշռի այդ իրաւունքը եւ ժողովուրդին քուէներով ընտրելի մարմիններու յանձնել հանրապետական հաստատութեանց մատակարարութիւնն ու հակակշիռը :

Ցանձնաժողովը ընդունած է վարչապետին օգնականին տեսակէտները եւ սկսած է յօդուած առ յօդուած քննել նոր օրինագիծը :

Այս պայմաններուն մէջ, օրերու խնդիր է այլեւս «Թէք միւթէվէլլի»ներու դրութեան ջնջումը :

Հաւանական է որ պատրաստուի նաեւ կանոնագիր մը՝ ճշդելու համար մատակարար մարմիններու ընտրութեանց եղանակները :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Եկեղեցւոյ վարչութենէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ հայրենակից մը տօնական ծախքերուն փոխարէն 10.000 ֆրանք նուիրած է Երուսաղէմի աղէտեալներուն : Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին այս օրինակին :

★ Ռուանի մէջ, 39.000 ֆրանք հաւաքուած է, ի ներկայութեան Արտաւազդ արք. ի : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կռիւները կը շարունակուին, հակառակ Ապահովութեան Խորհուրդին ազդարարութեան : Հոլանտական կառավարութիւնը պատասխանեց թէ տակաւին ի վիճակի չէ պատասխանելու թշնամութեանց դադարման հրամանին :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ կռիւներն ալ կը շարունակուին, Նէճէպի անապատին մէջ, հինգ օրէ ի վեր : ՄԱԿի ներկայացուցիչը այս առթիւ կը մեղադրէ Իսրայէլի պետութիւնը :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Նախագահը Չանկ Քայ Շէք, յայտարարեց թէ համայնավարներու դէմ պատերազմը պիտի շարունակուի մինչեւ ծայրը : Կարմիրները նոր յաջողութիւններ կը ծանուցանեն : Միւս կողմէ միջոցներ կը խորհուին միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՍԱԿԵՐԸ, նամակ, հեռաձայն, հեռագիր նորէն պիտի աւելնան յառաջիկայ Ցունուարին, գոցելու համար 13 միլիառ ֆր. ի բաց մը :

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ կը շարունակուի Փարիզի մէջ : Առջի օր ջերմաչափը իջած էր ութ աստիճան : Եթէ մասնագէտներու հաւատանք, մօտերս պիտի մեղմանայ :— Տաքուկ արեւ մը Միջերկրականի ափերուն վրայ (Նիս, Քան եւն.) :

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՆԻՐ» չինելու եղանակ մը ցուցնելով, ճարպիկ Ցոյն մը, Անթուան Ֆիէնցիս, յաջողած էր հազարաւոր սնտուկ ընտիր «լիւվարօ» ստանալ Քալվատոսի ագարակապաններէն եւ ծախել Փարիզի ճաշարաններուն : Ձերբակալուեցաւ : Մեղսակիցներն ալ կը փնտռուին :

Բուռն միջադէպ մը Ազգ. ժողովին մէջ

40 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ՎԱՐԿ ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Երկուշաբթի օր բուռն միջադէպ մը պատահեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, երբ կը քննուէր կառավարութեան առաջարկը, 40 միլիոն ֆրանքի վարկ մը յատկացնելու համար Ֆոնթէնպլոյի դղեակին յարդարման, իբրեւ կեդրոն դաշնակից հրամանատարութեան :

Համայնավար երեսփոխան մը, Պ. Պիեռ Կոթիէ, ներկայացուցիչը այն շրջանին ուր կը գտնուի Ֆոնթէնպլօ, խստօրէն քննադատեց այս առաջարկը, եւ աւելի յառաջ երթալով ըսաւ թէ նոր Քոմանտանթուրա մը կը հաստատուի (ակնարկութիւն գերմանական գրաւման հրամանատարութեանց) : Ցետոյ պնդեց թէ արեւմտեան Միութեան ծրագիրը պատերազմի պատրաստութեան ձեռնարկ մըն է Խ. Միութեան դէմ : Այս յայտարարութեան վրայ վարչապետը եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ Պ. Ռամատիէ ժողովասրահէն դուրս ելան : Նախագահը ուշադրութեամբ կը հետեւէր որպէսզի բարեկարգութիւնը չխանգարուի : Երկու նախարարներուն բացակայութեան ատեն քննադատութիւնը շարունակեց ուրիշ համայնավար մը, Պ. Մալառէ, որ ծանօթ է իբրեւ «Զօր. Ժուանվիլ» :

Այս վերջինը յայտարարեց.— «Պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ խաղաղութեան ատեն օտար սպայակոյտ մը կը հաստատուի մեր հողին վրայ : Մասնաւորապէս ծանրակշիռ անօրինութիւն մըն է այս, իբրեւ պատրաստութիւն նախայարձակ պատերազմի մը Խ. Միութեան դէմ : Միտքերը պղտորելու համար է որ կը խօսին խորհրդային նախայարձակման վտանգի մը մասին : Մեր վարիչները գիտեն թէ Խ. Միութիւնը որեւէ պարագայի մէջ չի կրնար նախայարձակ դառնալ, քանի որ ընկերվարութեան երկիրն է» : Եւ իբրեւ ռազմատենչ ամբաստանելով Մ. Նահանգները, եզրակացուց թէ «աշխարհագրութիւնը, պատմութիւնը եւ ողջմտութիւնը կը թելադրեն Ֆրանսայի մնալ զինակիցը Խ. Միութեան» :

Պահանջուած վարկը պաշտպանեց Պ. Թէյթժէն, նախկին պատերազմական նախարար, ի դիմաց ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին : Ըսաւ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը պիտի կազմակերպուի ծախքերու եւ իրաւունքներու կատարեալ հաւասարութեան հիման վրայ : «Մենք կ'ընդունինք փոխադարձ կախումը, այսինքն համերաշխութիւնը : Որովհետեւ անկախութիւն առանձնութեան մէջ՝ պիտի նշանակէ ուրիշէն կախում ունենալ տկարութեան մէջ» :

ՈՉ ԱՌԱՆՁԻՆ, ՈՉ ԱԼ ԱՐԲԱՆԵԱԿ

Զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Պ. Միշըլէ, նոյնպէս նախկին պատերազմական նախարար, հետեւեալ հարցումները ուղղեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին.—

1.— Այս 40 միլիոն ֆրանքը հրամանատարական կազմի՞ մը յատկացուած է թէ ուսումնասիրութեան :

2.— Այդ կազմը մինչեւ ո՞ր աստիճան պիտի միջամտէ մեր ազգային գերիշխանութեան :

3.— Այս զինուորական կազմը ենթակա՞յ է որ եւ է քաղաքական մարմնի :

Պ. Ռամատիէ բացատրեց թէ Արեւմտեան Միութեան սպայակոյտը, որ պաշտօնապէս ծանօթ է իբրեւ Սպարապետութեան Խորհուրդ, ստեղծուեցաւ համաձայն Պրիւքսէլի դաշնագրին 4րդ յօդուածին : Այդ առթիւ հաստատուեցաւ նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներու յանձնախումբ մը : Սպարապետութեան խորհուրդը, որ երկու անգամ ժողով գումարեց, հաւանաբար նորէն նիստ պիտի հրաւիրուի յառաջիկայ յունուարին :

— «Այս խորհուրդը միջդաշնակցային ուսումնասիրական մարմին մըն է, որ կը համախմբէ երեք ընդհ. հրամանատարութիւնները (ցամաքային, ծովային եւ օդային) : Նախագահութիւնը — ոչ թէ հրամանատարութիւնը — ստանձնած է մարաջախտ Մոնթկոմըրի : Անոր դերն է միջնորդ հանդիսանալ միւս զինուորական մարմիններուն միջեւ : Ուրեմն ոչ մէկ միջամտութիւն կրնայ ըլլալ ազգային գերիշխանութեան դէմ, քանի որ սպարապետը ենթակայ է ազգ. պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդին, ուր ներկայացուցիչներ ունին հինգ դաշնակից կառավարութիւնները : Բուն զինուորական որոշումներն ալ ենթակայ են դաշնակից պետութեան արտաքին նախարարներու խորհուրդին : Տակաւին գործակցութեան առաջին շրջանին մէջ ենք : Այս գործակցութիւնը պէտք է ընդարձակուի աստիճանաբար : Ազգ. գերիշխանութիւնէ հրաժարելու խնդիր պիտի ծագի՞ : Ես բան մը չեմ գիտեր այդ մասին : Մենք ոչ առանձնութեան, ոչ ալ արբանեակի քաղաքականութիւն մը կ'ուզենք» :

Ի վերջոյ պահանջուած վարկը քուէարկուեցաւ 418 ձայնով, ընդդէմ 181 համայնավարներու :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Մեծն Սուրիոյ հարցը երէկ եւ այսօր

Դ.

Անցեալ տարի երբ Մեծն Սուրիոյ Հարցը Սեղանի վրայ կը դրուէր, Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Ֆէրիտուն Քէմալ Էրկինի ուղեւորութիւնը դէպի Ամման, պարզ զուգադիպութիւն մը չէր անկասկած: Արդարեւ, Ապտալլա Թագաւորի Անգարա այցելութիւնը (Յունուար 1948) կնքուած նոր համաձայնութիւնները, տարակոյս չեն ձգեր, թէ դիւանագիտական հանգամանք ունէին այդ խօսակցութիւնները:

Ապտալլահ Թագաւորին Անգարա այցելութեան առթիւ, արծարծուեցաւ համախմբական միութեան մը գաղափարը: Մեծն Սուրիա՝ նախաքայլը այս նշանաւոր միութեան իրագործման, կոչուած է ստեղծելու Արեւելեան խմբակցութիւն մը, որուն ջատագովը կը հանդիսանայ Անգարա:

Այս ուղղութեամբ՝ յատկանշական կը նկատուէր, Թուրք կառավարութեան այն որոշումը, որով իսլամական կրօնքի ուսուցումը կը վերահաստատուէր Թուրքիոյ բոլոր վարժարաններուն մէջ: Ռատիօ-Անգարա, արաբերէն բաժնի զեկուցումներու ընթացքին, բազմաթիւ անգամներ կը հաղորդէր այս որոշումը, շեշտելով թէ Թուրքիա կը մնայ հաւատարիմ իսլամական կրօնքին:

Թուրքիոյ ընտրութիւնը Պաղեստինի հաշտարար յանձնախումբին մէջ, տեղի կուտայ զանազան մեկնութեանց: Քաղաքական դիտողներու կարծիքով, Թուրքիա ուժ պիտի տայ արաբական տեսակէտին, միրաշահելու համար արաբական երկիրներու բարեկամութիւնը, ի խնդիր համախմբական միութեան մը: Կարգ մը ծանօթ դիտողներ Թուրքիոյ ընտրութիւնը կը նկատեն քաղաքական յաղթանակ մը Անգլիոյ համար: Փարիզի կիսապաշտօնական եւ լաւատեղեակ օրկանը, «Լը Մոնտ» կը գրէ.— «Բրիտանական տեսակէտը, որ կը պաշտպանէր կոմս Պերնատոթի ծրագիրը, կը նպաստաւորուի նոր առաւելութեամբ մը.—Թուրքիոյ ընտրութեամբ՝ Պաղեստինի հաշտարար յանձնախումբին մէջ, իբրեւ իսլամ պետութիւն, որ զանազան կապերով միացած է Անդրյորդանեան միապետութեան» (14 Դեկտ. 948):

Պաղեստինի եւ Մեծն Սուրիոյ հարցին հետ զուգընթաց, սպասելի է որ Արեւելեան խմբակցութեան եւ համախմբական միութեան երազը արծարծուի կրկին, ու սրտագին նոր կոչեր ուղղուին ի նպաստ Եգիպտոս — Անդրյորդանան — Սէուտի Արաբիա — Սուրիա — Իրաք — Իրան — Փաքիստան հսկայ միութեան մը, որուն միանալու հրաւէր ստանայ հաւանաբար Աֆղանիստան:

Այս առթիւ, պէտք չէ անտեսել նաեւ, յուշաբարի այն մեծ դերը, զոր կը կատարեն Մեծերը, փոքր պետութեանց մօտ, երբ հարցը կը դառնայ անշուշտ, Սեւ Ոսկիին շուրջ:

Այն խուլ պայքարը որ կը մղուի կէս դարէ ի վեր Մեծն Սուրիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ քարիւղի տիրացման համար, կը շարունակուի տակաւին, եւ այսօր՝ երկու բարեկամ հսկաներ դէմ դիմաց անդիջող են այս հարցին շուրջ: Այս ուղղութեամբ ուշագրաւ է Մեծն Բրիտանիոյ «դիւանագիտական ամլութիւնը», որ կարծես այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ շահագրգռուած չէ Սէուտի Արաբիոյ քարիւղով: Մօտ ապագան ցոյց պիտի տայ անշուշտ թէ Ամերիկայի Մերձ. Արեւելեան քարիւղի քաղաքականութիւնը, ի՞նչ անդրադարձումներ պիտի ունենայ Մեծն Բրիտանիոյ Միջին Արեւելեան քաղաքականութեան վրայ եւ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ալպիոնի հակազդեցութիւնը Մ. Նահանգներու դէպի արաբական երկիրները թափանցելու ձըգտումին հանդէպ:

Նէճէպի հարցը, որ այնքան աղմուկ հանեց Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, խօսուն փաստն է մեր դրածին: Նէճէպի անապատէն բուրող քարիւղի հոտը, պատճառ կը դառնայ որ Ամերիկա եւ Անգլիա ինքնակոչ պաշտպաններ հանդիսանան, մին՝ Իսրայէլի պետութեան, միւսը՝ Անդրյորդանանի:

Տարակոյս չկայ թէ Անդրյորդանանի վերջին որոշումը, առիթ տայ բուռն բանավէճերու Արաբական Դաշնակցութեան մէջ: Արդէն Եգիպտոս, Սէուտի Արաբիա, Եմէն եւ Սուրիա ազդարարած են Ապտալլա Թագաւորին, թէ երբեք պիտի չճանչնան Պաղեստինի կցումը՝ Անդրյորդանանի: Իրաքի դիրքը որոշ չէ տակաւին: Հաւանական է, որ վերապահ դիրք մը բռնէ առայժմ:

Քաղաքական անջատ այս քայլերն ու տարակարծութիւնները սակայն, կը ծառայեն Արաբական Դաշնակցութեան ուխտին խախտման:

Կանխահաս է տակաւին արտայայտուիլ Ապտալլա Թագաւորին հետագայ քայլերու շուրջ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Դարձեալ Չինաստանի մասին

Համաձայն Չինաստանի բոլշեւիկ ղեկավարին բացատրութեանց, այն շրջանները որ կ'ենթարկուին համայնավարութեան, հողային բարենորոգումը կուսակցութեան ծրագրին անկիւնաքարը կը կազմէ: Բարենորոգման հետեւանքով, մեծ հողատէրերը, մէհեանները, սրբավայրերը, վանքերը, դպրոցները եւ զանազան հաստատութիւնները զրկուեցան իրենց հողային իրաւունքէն: Հողը հաւասար բաժնուեցաւ: Միեւնոյն սկզբունքով բաժնուեցան նաեւ կենդանիները, տուները, գործիքները, եւայլն: Հողատէրերն ալ, միւսներուն հաւասար բաժին մը ստացան: Հողերու այս բաժանումը իսկական «յեղափոխութիւն» մը եղած է:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Չինաստանի համայնավար կուսակցութիւնը թերեւս միակն է ամբողջ աշխարհի մէջ որ կը ձգտի քաջալերել դրամատիրութեան զարգացումը եւ անհատական նախաձեռնութիւնը, տնտեսական գետնի վրայ: Իբրեւ յետամնաց երկիր՝ Չինաստանը պէտք է որ ստեղծէ ճարտարարուեստ մը, եւ իր ներկայ աստիճանին վրայ, միայն դրամատիրութիւնը կրնայ իրեն օգնել:

Ամբողջ գրաւուած շրջանին մէջ, օրուան նշանաբանն է պաշտպանել եւ զարգացնել արտադրութիւնը: Համայնավար կուսակցութեան հրահանգները կը դատապարտեն արհեստակցական միութիւնները «իբրեւ ձախ հակում» ունեցող, եթէ բանուորները ճնշում բանեցնեն աշխատավարձքը բարձրացնելու համար, ինչ որ կը վնասէ արտադրութեան: Ամէն կերպով կը քաջալերուի դրամատուներու օժանդակութիւնը նոր ճարտարարուեստի զարկ տալու համար:

Գրաւուած շրջաններու մեծ քաղաքները դրամատիրական հանգամանք ունին իրենց առեւտրական դրասենեակով, դրամատունով, մանուոր գործատունով, խանութով: Հոն ապրող Չինացիները գոհ են որ տեղական վարչութիւնները իրենց գործը կը դիւրացնեն: Գրաւուած շրջաններուն մէջ ամերիկացի միսիոնարները զարմանքով տեսած են թէ գիւղացիին գնելու կարողութիւնը աւելցած է: Չինացի համայնավար վարիչներ Եունանի մէջ հրապարակաւ յայտարարեցին թէ Նանքինի վերջնական անկումը մէկ տարիէն կ'ամբողջանայ, փոխանակ 1951ին: Անոնք աւելցուցին թէ այսուհետեւ Չինաստանի ժողովուրդին «ազատագրական կուսակցութիւնը» (համայնավար բանակ) գերազանց կառավարական բանակէն, թէ քանակով եւ թէ որակով (երկու միլիոն ինը հարիւր հազար կանոնաւոր զինուոր, աւելի մէկ միլիոն քաղաքապահ զինուոր, իսկ կառավարական զօրքը մօտ երկու միլիոն չորս հարիւր հազար է):

Համայնավար բանակը ամբողջովին կազմուած է կամաւորներէ: Այս բանակը ազգային եւ գիւղացիական հանգամանք ունի, իբրեւ հակասութիւն այն կառավարական զօրքին որ կէս-աւատական կը համարուի: Ազատագրական բանակը» ինքզինք կը գերազանցէ շարժուն պատերազմի մէջ: Իր կազմակերպութիւնը գնահատուած է նոյն իսկ օտարներէ: Իր վարիչները կը հսկեն բարեկարգութեան: Այս առթիւ հետեւեալ հրահանգները տրուած են զինուորներուն.— «Պէտք չէ որ ոչ ասեղի մը եւ ոչ ալ դերձանի մը դպչիս», «գիւղերը մի աղտոտեր»: «Կիները հանգիստ ձգէ»:

Կը հաւաստեն թէ համայնավար բանակը որեւէ օգնութիւն ստացած չէ Ռուսերէն եւ թէ զէնքերը մեծ մասով չինական են:

Բոլոր զինուորական գլխաւոր վարիչները եւ սպաները կուսակցութեան անդամ են: Իրականին մէջ կուսակցութիւնն է որ կը հսկէ բանակին: Զօրավար Զու Թէն, որ 63 տարեկան է 1910ին

Կարգ մը շշուկներու համաձայն, Անդրյորդանանի վեհապետը վճռած է ամէն գնով իրագործել Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը:

Արաբ քաղաքական շրջանակներ չեն պահեր կացութեան խիստ փափուկ հանգամանքը: Կը նախատեսուին քաղաքական ծանր դէպքեր Միջին Արեւելքի մէջ: Մծն Բրիտանիոյ դիրքը մասնաւորաբար՝ վճռական դեր կրնայ կատարել այս հարցին խաղաղ լուծման եղանակին մէջ:

Վստահ ենք թէ արաբական աշխարհը մեծ յաջողութեամբ պիտի անցընէ տագնապի այս դըժնդակ պահը:

Մինչ այդ՝ սպասենք դէպքերու զարգացման:

Այս առթիւ, մեծ հարցական մը.—

Ի՞նչ են Խ. Միութեան քաղաքական նպատակները Միջին Արեւելքի մէջ: Մոսկուա ինչո՞ւ Պաղեստինի բաժանման ի նպաստ քուէարկեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ:

Այս մասին յաջորդով:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԼԷՅԼԱՅԻ ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Քիւրտ պարուհի Լէյլա Պետրիան, միշտ թարմ եւ կայծկլտուն, դարձեալ կը վերակենդանացնէ Արեւելքի բոցավառ երկինքը Փարիզի թատերաբեմերուն վրայ:

Հնդիկ եւ հոլանտական գաղութներէ ընտիր պարողներ, այս անգամ ճոխ յայտագրի մը վայելքը կը խոստանային խայտաբղէտ հասարակութեան, որ կը լեցնէր Էտուար Է.ի փոքրիկ թատրոնը: Զախող ընտրութիւն մը այս, ոչմէ շատ բան տուժեց Լէյլայի պարի երեկոյթներուն շարքը իր ամբողջական գեղեցկութենէն: Ցայգաթիթեռներուն շուքը չէր արտացոլար տեսարանին վրայ եւ մենք բոլորս այնքան մօտ էինք բեմին, որ շատ անգամ դպրոցասրահի մը մէջ տրուած հանդէսի մը տպաւորութիւնը կ'ունենայինք...

Հմայիչ էր Չերեմիսինի տեսական պարը, զոր կաքաւեցին Ռիւթ Պերկներ, Պաքի Եալլի ու Եալնա, մեծ շնորհով եւ վայելչութեամբ: Ինտրա Քամաճոյօ մեզի ոգեկոչեց Պալիի «Թիթեռնիկի պարը»: Հնդիկ պարողը իր ներզօր աւիշը քամեց, այդ երջանիկ միջատին թռչկոտումներուն պատկերը տալու համար մեր աչքին:

«Չիւլէյտայի հարսնիքը», ստեղծագործութիւն Լէյլա Պետրիանի, վերակոչում մըն է հաբեմական բարքերուն: Թաշկինակի պարը, յասմիկի եւ զանազան անուշահոտութիւններու բոյրը, թմբուկներու խաղերը եւ ինքնաբուխ ուրախութիւնը դըղուանքներու ծեքծեքումները, փոխն ի փոխն կը պարզուին 13ամեայ իշխանուհի Չիւլէյտայի առջեւ, որ կը մտնէ հիմէնի սեմէն ներս, իրեն նուիրուած մուճակներով: Սիրային գերութեան այս պարը զանազան խոովքներ կ'արթնցնէ:

Հնդիկ հռչակաւոր պարողը դարձեալ բեմի վրայ է: Մեղմ եւ հանդարտ ձայնով մը, որուն կ'ընկերանան իր պարագծումները, ան մեզի կը բացատրէ իր հեղինակած մէկ պարը.— «Սիդայի առեւանգումը»: Պահ մը ետք, այս հովուերգութեան դրուագները կը պատկերանան մեր աչքին, տարաշխարհիկ հէքեաթի մը բովանդակ հմայքովը:

Ճավայի գեղանի իշխանուհին երջանիկ կեանք մը կը վարէ իր ամուսինին հետ, դիւթական անտառի մը խորը: Մինչ իշխան Ռամա զբաղած է իր սիրական ընկերուհիին փափաքած ոսկեզօծ եղջերուն որսալու, սադայէլապետը կը խարէ գեղուհին եւ կը փախցնէ: Իշխան Ռամա վերադարձին կ'իմանայ եղելութիւնը թռչունէ մը, կ'երթայ առեւանգիչին բնակավայրը եւ կը փրկէ իշխանուհի Սիդան:

Ինտրա Քամաճոյօ ճշմարիտ տիպարն է իր ցեղին: Ճավայի այս սխրալի հէքեաթը պարեց մեհենական կշռոյթով մը, աչքերուն մէջ դնելով իր ներքին սուայտանքները, մինչեւ իսկ կուլիսի տեսարանը գեղեցկացնելով շնորհալի արուեստականութեամբ մը: Նաժիշտներու երամի մը միջեւ,

---

Գերմանիա գացած է պատերազմի արուեստին մէջ կատարելագործուելու: Առաջին օրէն համայնավար եղած է եւ տիրացած մարքսականութեան: Բոլոր վարիչները արդիականութեան եւ հնութեան խառնուրդ են, եւ քաջածանօթ չինական հողին: Միայն Լիա Փօ Չէնկ միակն է որ զինուորական ուսումը առած է Ռուսիոյ մէջ:

Մ. Նահանգները տակաւին ճշդած չեն իրենց դիրքը համայնավար Չինաստանի հանդէպ եւ կը ճանչնան Նանքինի կառավարութիւնը, առանց մեծ համակրանք զգալու: Արտաքին Նախարարը, Մարշըլ միակն է որ շփում ստեղծած է համայնավար վարիչներուն հետ, երբ 1946 — 1947ին միջամտել ուզեց: Ասիկա մեծ նշանակութիւն ունի, որովհետեւ ան է որ անձնապէս կը վարէ Ամերիկայի չինական քաղաքականութիւնը:

Ամերիկացի հիւպատոսները կը մնան համայնավարներու գրաւած քաղաքներուն մէջ: Ուաշինկթըն կ'ուզէ որ չինական համայնավարութիւնը բոլորովին անկախ ըլլայ ռուսականէն.

Չինական համայնավարութիւնը, հիւսիսային Մանչուրիոյ մէջ Սիպերիոյ հետ 2000 քիլոմեթր հասարակաց սահմանագլուխ մը ունի: Մեծ մասով այս սահմանագլուխները շատ մատչելի չեն: Ճամբորդներու առեւտուրի համար փակ է: 1946 — 1947ին ռուս «հիւպատոսական» երկաթուղիները տասնըհինգ օրը անգամ մը Խարպինէն կ'անցնէին Մանչուրի երթալու համար: Խ. Միութիւնը դեռ կը ճանչնայ Նանքինի կառավարութիւնը, եւ կը գրաւէ քառասուն հազար ճերմակ Ռուսերով, որոնք սովետական հպատակ դարձած են: Ռուսերը եւ Չինացիները կ'ընդունին թէ ռուսական ազդեցութիւնը նուազած է Մանչուրիոյ մէջ: Շատեր կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար տարածուիլ թէ արեւմուտքի եւ թէ արեւելքի մէջ:

Ա.Մ.Մ.

Լէյլա Պետրեան ժուժկալ, այլ տպաւորիչ ճշգրտութեամբ մը արտայայտեց գեղանի իշխանուհիին սիրայլին ապրումները։ Այս բոլորին հետ Ռեվերտի (սաղայէլապետ) ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմեց իր տիրական խաղարկութեամբ։

Եգիպտացի եղերամայրերու պարի մասին խօսած եմ արդէն, նոյն այս սիւնակներէն նախապատերազմեան օրերուն, Լէյլայի նուիրուած մէկ նկարագրութեանս մէջ։

Ուշագրաւ էին շնորհալին։ Սիմքիի «Մարվարի պարը», Ռաժփութթանայի ժողովրդական բանահիւսութենէն, ինչպէս նաեւ «Ափսարան»։

Ռիւթ Պերկներ, ծիսական պարի ցայդաթիթեռներէն մին, «Զինական արձանիկ»ին մէկ հմայիչ պատկերը ուրուագծեց նրբերանգ ծեքծեքումներով։

Լէյլա Պետրեան իր բուռն եւ կրակոտ խառնուածքին հարազատ մեկնաբանութիւնը գտաւ «Սրբապիղծ պար»ին մէջ, զոր արտայայտեց հզօր արուեստականութեամբ մը։ Ցանկալի է որ յաղթաղրին վրայ մերթ աւելցնէ նախկինէն մասեր, որոնք իր համբաւը կերտած էին սկզբնական շրջանին։

Ժողովրդական սրնգահար Բենօն իր թանկագին մասնակցութիւնը բերաւ այս պարի խնջոյքին, փոխն ի փոխն իր դափով եւ սրինգով։ Իր մէկ գեղջկական կտորը լաւագոյն ընդունելութիւնը գտաւ միջազգային բազմութենէն։

Եւրոպայի ջերմանոցին մէջ Արեւելքի ծաղիկներուն չունչն եւ բոյրը, աէրերը, հրայրքները եւ յոյզերը, մեզի կը յիշեցնեն հնդակական զմայլելի ասացուածք մը։

— «Մի մոռնար անուշահոտել օդը եւ ծաղկազարդել այն հողը, ուր այնքան նուիրական դէմքեր կը դրկախառնուին...»

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՊՈՌՏՕ, 22 Դեկտեմբեր.— Սիրելի «Յառաջ», Նոր տարուան սեմին Պորտոյի Կապոյտ Խաչը տըւաւ մեր ծաղկոցի առաջին հանդէս – տօնածառը։ Անշուշտ այս առաջինը չէ եւ ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլայ օտար ափերու վրայ։ Քանի կ'երկարի պանդխտութեան տարիները, մեր պարտքն է ճիգ մը աւելի փորձել, դիմագրաւելու հազար ու մէկ փորձութիւններ։ Այս մտահոգութեամբ ալ կ'աշխատին բոլորը, բան մը աւելի փրկելու համար։

Այս կարգի աշխատանքներէն ոչ մէկը աւելորդ է բարոյապէս թէ նիւթապէս։

Կապոյտ Խաչը ուղղակի բարիք է այս ճակատին վրայ։ Մասնաւորաբար գաւառի հեռաւոր անկիւններուն։ Անշուշտ Փարիզը աւելի բախտաւոր է իր դրոց – բրոցներով..։

Կիրակի Պորտոյի թէ Սընօնի ծնողքներն ու բարեկամները հաւաքուած են Սընօնի ընկերվարականներու սրահը, լսելու համար իրենց զաւակներուն բերնէն Մեսրոպեան բարբառը։

Ժամը 4ին Տիկին Ե. Կարապետեան բացումը կը կատարէ քանի մը խօսքով։ Ահա դպրոցին աշակերտները, 25 հոգի բեմի վրայ։ Կ'երգեն։ Յուզումով կը հետեւինք իրենց ճիգերուն, դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. Շաքէ Քէնտէրեան։ Տիկին Ս. Հալաճեան կ. Խաչի կողմէ կուտայ լայն զեկուցումը։ Ապա երեք ժամ անընդհատ իրարու կը յաջորդեն երգեր, արտասանութիւններ, մենախօսութիւններ, տրամախօսութիւններ եւայլն։ Սրահը կը թնդայ ծափերով։ Անո՞ւն կ'ուզէք, բոլորն ալ հայկականներ, հայկուհիներ։

Միջնարարին աճուրդ մը։ Շուտով կը գոյանայ, տասը հազար եօթը հարիւր ֆրանք։ Գոհ են բոլորն ալ, թէ ծնողքները, եւ թէ կազմակերպող Խաչուհիները։ Նոյն միջոցին աշակերտները իրենց ուսուցչուհիին կը յանձնեն փոքրիկ նուէր մը ի վարձ իր կատարած աշխատանքին։ Կուգայ Կաղանդ – պապան իր աւանդական նուէրներով, կը բաժնուին նուէրներ անխտիր բոլոր պզտիկներուն, դպրոցական թէ ոչ։ Իրիկուան ժամը 7ին կը բաժնուինք այս գեղեցիկ մթնոլորտէն տանելով լաւագոյն յիշատակներ։

★ Ընդ առաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին, ահաւասիկ քանի մը թիւեր մեր գաղութէն.—

Պորտօն մէկուսացած շրջան է։ Մեր հայրենակիցներուն ընդհանուր թիւն է 325, մեծ թէ փոքր։ Կան ութսուն ամուսնացածներ։ Տասնեակ մըն ալ ամուրիներ միջին սերունդէն։ Ունինք բաւական թիւով երիտասարդ – երիտասարդուհիներ։

Ընդհանուր զբաղումն է մանր առուտուրը։ Քանի մը կօշկակարներ, փայլուն դիրքերու հասած, —ոմանք հայութենէ գրեթէ հեռացած— դերձակներ։ Հիւանդանոցներու մէջ կան քանի մը Հայեր, որոնց միշտ օժանդակութիւն կ'ըլլան գաղութի կողմէ։ Այդ հիւանդներու մէջ է նաեւ Շահան Շահնուրը։

Պորտօն նաւահանգիստ ըլլալով, վերջերս ականատես եղանք դէպի Հարաւային Ամերիկա արտագաղթին։ Կը փախին մարդիկ օճիք թօթվելով Եւրոպայէն եւ յուսախաբ ներգաղթի գործադրութեան ձեւերէն։— Հայկունի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը անգամ մը եւս կոտրեց 1948—1949 տարեշրջանի բոլոր Promotion d'Honneur եւ Division d'Honnuerի հասոյթներու մրցանիշը։ Երբ մեր մարզիկները իրենց մուտքը գործեցին St. Andréի մարզադաշտին վրայ, մօտաւորապէս 2000 հանդիսականներու ծափերուն մէջ, 75.000 Ֆրանքի հասոյթ մը գոյացած էր մուտքէն։ Շնորհակալութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր բարեկամներուն, որոնք բազմութեամբ եկած էին Մարսէյլի արուարձաններէն հանրակառքերով, սեփական ինքնաշարժներով եւ նոյնիսկ բեռնակառքերով։ Տեղացիները ապշած կը դիտէին։

Առաջին կիսախաղին գնդակը մէկ սահմանէն միւսը կ'երթեւեկէր։ Մեր մարզիկները բնաւ պէտք չունէին գնդակը օդէն խաղալու եւ եթէ փոքրիկ փոխանցումներով կատարէին իրենց խաղարկութիւնը, կրնային առաջին կիսախաղին իսկ շահիլ յաղթութիւնը։ Բայց հակառակը պատահեցաւ, St. Andréն է որ շահեցաւ նշանակէտ մը։

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիք քիչ մը յոգնած կ'երեւէին։ Մերոնք հաւասարեցան Գալուստեանի զօրաւոր մէկ հարուածով։ Հակառակորդ տասը վայրկեանի մէջ շահեցաւ երկու նշանակէտ, օգտուելով մեր պաշտպանողականին սըխալէն։ Մեր մարզիկները առանց յուսահատելու անընդհատ կը հարուածէին հակառակորդին բերդը եւ այսպէս Ելգովանեան շահեցաւ երկրորդ եւ Գեղեւեան երրորդ նշանակէտերը։ Բայց խաղը վերջացաւ 4ի դէմ 3, St. Andréի յաղթութեամբ։ Մեր տղաքը իրենց կարելին ի գործ դրին, բայց կեդրոնի յառաջապահի մը պակասը միշտ զգալի է։ Կը յուսանք թէ այդ պակասն ալ կը լրացուի նոր ուժերով։— Զ.

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՆ ԵՐԹԱԼ

Ինչպէս գրած էինք, գաղթականներու Միջազգային Կազմակերպութեան միջոցաւ արտասահմանի մէջ պիտի տեղաւորուին այն հայ բըժիշկները որոնք իրաւունք չունին գործելու Ֆրանսայի մէջ։ Իրանեան կառավարութիւնը հետեւեալ պայմանները դրած է.—

1.— Թեկնածուները պէտք է բժշկութիւն ըրած ըլլան առնուազն հինգ տարի եւրոպական երկրի մը մէջ։ Պայմանագիր պիտի կնքուի երկու երեք տարուան համար։

2.— Մասնագէտներ չեն ուզեր, այլ ընդհանուր բժշկութիւն գործադրողներ (անոնք միակ բժիշկները պիտի ըլլան շրջանին մէջ)։

3.— Վարձատրութիւնը Ֆրանսական դրամի արժէքով ամիսը 80 հազար է առաջին տարին, 85 հազար ֆրանք երկրորդ տարին, իսկ 90 հազար ֆրանք երրորդ տարին։

4.— Եւրոպական ձեւով բնակարան պիտի ունենան բժիշկները, տաքութիւնը եւ լուսաւորութիւնը ձրի։

5.— Դարմանատան մէջ, վեց ժամուան աշխատանքէ վերջ, ազատ են եւ կրնան բժշկութիւն ընել մասնաւոր յաճախորդներու։

6.— Երկու տարի վերջ, Իրանեան հպատակութիւն պիտի տրուի, ով որ խնդրագիր ներկայացուցած է։

7.— Նախընտրելի է որ ամուսնացած ըլլան բժիշկները, սակայն չունենան բնտանեկան ծանր բեռ, բնակարանային պայմաններուն համար։

8.— Նախապատուութիւն պիտի տրուի Ֆրանսախօս բժիշկներու։

9.— Թեկնածուները 50 տարեկանը անցած պէտք չէ ըլլան։

Դիմել.— Office Central des Réfugiés Arméniens, 6, Cité Martignac, Paris (7):

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ «Սովետսկի, Պիսատել» հրատարակչականը լոյս ընծայեց, Յակոբ Խաչատուրեանի թարգմանութեամբ, հայկական պատմուածքներու երկու հատոր։ Այժմ կը պատրաստէ երիտասարդ հեղինակներու ժամանակակից պատմուածքներու գիրք մը։

ԵՐԵՒԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ արձանագործ Ս. Ստեփա նեան կ'աշխատի Խաչատուր Աբովեանի նոր յուշարձանի նախագծի վրայ։ Յուշարձանի տարբերակներէն մէկը կը պատկերացնէ թիկնոցով Աբովեանը՝ Զանգու գետին ափին վրայ կանգնած։

Աբովեանի երեք մեթր բարձրութիւն ունեցող արձանը պիտի կանգնի կրանիթէ պատուանդանի վրայ՝ զարդարուած սիւներով եւ անոր «Վէրք Հայաստանի»ի վէպէն զանազան դրուագներ պատկերացնող պղնձեայ խորաքանդակներով։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆ (58)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

Ես եկայ, քանի օր է տնէն դուրս չեմ ելած որ յանկարծ համբաւ չտարածուի եւ հոռոմները չարթննան քու գալուդ համար։

Գրիգոր միայն առաջին անգամ քեզի տուեր է իմ անունս։ Տիկին ու Դիոնիս գիշերները միայն դուրս կ'ելնեն օդ չնչելու համար։ Եկ Իշխանիկս, ուրախացուր Բաբկէնի տնակը։

— Լաւ, Բաբկէն, քու կամքդ թող կատարուի։

Եւ դռնէն ներս մտաւ. Բաբկէնի ցուցուց ձեռքով իր հինգ վեց այծերը որ կ'արածէին. եւ ան կանչեց Գրիգորը՝ որ քշեց բերաւ այծերը՝ գոմը փակեց։

Բաբկէնի տունը թէեւ պալատ մը չէր, բայց բնական դիրքովն ու՝ օդով ախորժելի բնակարան մըն էր բլրակի մը ստորոտը շինուած, մէկ կողմը ահագին խորաձորի մը վրայ կը նայէր՝ ուր կենդանի ջուր մը ժայռերու վրայէն չառաչմամբ կ'իջնէր, բլրակը եւ տնակը ծածկուած էին զանազան պտղատու ծառերու ճիւղերուն եւ տերեւներուն մէջ, եւ որոնց շուքին տակ դետնէն ութը տասը կանգուն բարձրութեամբ տախտակամած մը կար ընդարձակ, պարզ փայտէ նստարաններէ շրջապատուած եւ վանդակապատ, որ ամառ գիշերներ ննջարանի համար նաեւ կը ծառայէր այդ տաք երկիրներու մէջ։

Ճիշդ նոյն ժամուն ալ Շուշիկ իր երկու աղջկանց եւ Եփիմէի հետ սախտին վրայ ելած նըստած էին։ Եփիմէ իր տնանցի զգեստները թողած իր սեւերները հագած իրօք թագուհի մը կ'երեւէր, եւ թագուհիի մը պատիւ կ'ընդունէր այդ լեռան բնակիչներէն, որոնց սիրտը իրենց հօրը անկարծելի դարձին համար անպատմելի ուրախութեամբ եւ շնորհակալութեամբ զեղուն էր, եւ այդ տիկնոջ համար Թորոսի եւ իրենց հօրը ազատարարը ըլլալը գիտնալով՝ երախտագէտ ակնածութեամբ եւ յարգանքով կը մօտենային իրեն իբրեւ գերագոյն էակի մը։

Իսկ Եփիմէ անոնց գեղեցիկ պարզութեան վրայ կը զարմանար, այդ սեւ՝ լայն՝ նշաձեւ աչքերուն կրակը կը դիտէր, որոնց մէջ թէպէտ լեռնային ազատութեան հոգին կը փայլէր, բայց սքանչելի հլութիւն մը ունէին ծնողական հրամաններուն՝ սեւ ոսնիազէ մազերնուն բարակ եւ խիտ հիւսքերը ուսերնին բոլոր կը պատէր, եւ պարզ դունաւոր կտաւէ հագուստ մը անոնց երկայն եւ ճոխ հասակին միակ զարդարանքն էր։

Երբ Բաբկէն իր հովիւ ընկերը առած տախտին մօտեցաւ, արդէն արեւը քաշուած եւ մութը սկսած ըլլալով հազիւ թէ կերպարանքները կ'որոշուէին. ուստի աղջիկները իրենց հայրը տեսնելով ոտք ելան. Եփիմէ տեսնելով Բաբկէնը օր անծանօթի մը հետ վեր կ'ելլէր անտարբեր նայուածք մը ձգեց եւ դարձեալ աչքերը ջուրին սահանքին վրայ դարձուց երբ միտքը իր Թորոսին վրայ կը պտըտէր։

Իսկ երբ անծանօթը ձեռքը իր լայն կուրծքին վրայ դնելով անձայն ողջունեց եւ եկաւ Եփիմէի մօտ նստաւ, ան առեն Եփիմէ զայրագին եւ դիտող աչքեր դարձնելով այս համարձակութեան վրայ անոր երեսը նայեցաւ եւ Թորոսը ճանչցաւ. փոխուեցաւ բոլորովին եւ ուրախութեամբ ցատկեց ու վիզը փաթտուելով։

— Այս ի՞նչ կերպարանք է. կ'ըսէր, այս ինչ փոփոխութիւն։

Իսկ Թորոս կատակելով իրեն կ'ըսէր.

— Պէտք էր մոռնալ ազնուապետական զարդարները որ Տորոսի ռամկական եւ ազատ լեռներուն վրայ ազդեցութիւն չունէին. եւ թէ երբ Եփիմէ անդորր նստած էր ինք Թորոս այծ արածելով գիշերները բացօդեայ կ'անցնէր։

— Կատակը մէկդի, ինչափ ժամանակ դեռ աս կեանքը պիտի տեւէ։

— Դեռ մինչեւ վաղն իրիկուն։

— Անկից վերջը։

— Անկից վերջն զքեզ այս վայրենի լեռներուն Իշխանուհի պիտի հրատարակեմ։

— Իսկ հիմա

— Կերակուրը պիտի ուտեմ քեզի հետ եւ պիտի երթամ։

— Գիշերո՞վ։

ԾԵՐԵՆՑ

Հունգարիոյ կարտինալը ձերբակալուեցաւ իբրեւ լրտես

Կարտինալ Եոզէֆ Մինտզենթի,. Հունգարիոյ վեց միլիոն կաթոլիկներուն հովուապետը, որ հակոմունիստ ... տակ էր երկար ատենէ ի վեր, ձերբակալուեցաւ երկուշաբթի օր։

Ներքին նախարարը այս ձերբակալութիւնը հաղորդեց 16 բառերէ բաղկացած զեկոյցով մը, որ կ'ըսէ թէ կարտինալը ամբաստանուած է լրտեսութեամբ, հանրապետութեան ապահովութեան դէմ կատարուած ոճիրներով եւ դրամի մաքսանենգութեամբ (սեւ շուկայ)։

Կարտինալը, որ 56 տարեկան է եւ Հունգարիոյ բոլշեւիկեան հանրապետութեան թիւ 1 թշնամին կը համարուի, ձերբակալուեցաւ Էսթէրկոմի արքեպիսկոպոսարանին մէջ, Փէշթայէն 50 քիլոմեթր հեռու։ Մեծ համբաւ չունեցած էր գերմանական գրաւման ատեն, իբրեւ ընդդիմադիր։ Ինք ամիսէ ի վեր պայքար կը մղէր կառավարութեան դէմ, որ կը պահանջէր ճանչնալ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը, դադրեցնել իր յարձակումները քարոզներով եւ հովուական թուղթերով, ընդունիլ պետութեան հսկողութիւնը ազատ (կաթոլիկ) դպրոցներուն վրայ եւն.։

Հունգարիոյ ժողովուրդին 70 %ը կաթոլիկ է, այնպէս որ ծանր հետեւանքներ կը սպասուին այս ձերբակալութենէն։ Լուրը մեծ զայրոյթ պատճառեց Վատիկանի մէջ։ Կարծողներ կան թէ պիտի բանադրուին բոլոր անոնք որ ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցած են այս ձերբակալութեան։ Այդպէս եղաւ Եուկոսլաւիոյ մէջ ալ, երբ Զաղրէպի Ստեփինակ արքեպիսկոպոսը դատապարտուեցաւ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, երկու տարի առաջ։

Հունգարիոյ ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը խորապէս կը յարգէ կալանաւոր կարտինալը իբրեւ մեծ եւ սրբազան դէմք մը որ կը մարմնացնէր իրենց կրաւորական դիմադրութիւնը ընդդէմ բոլշեւիկեան լուծին։

13.000.000 ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարը, որ այս միջոցին Պերլին կը գտնուի, Բշ. օր յայտարարեց թէ աւելի քան 13 միլիոն կալանաւորներ կը գտնուին Խ. Միութեան արգելարաններուն մէջ, նոյնիսկ կիներ եւ մաս մը մանուկներ։ Այս թիւէն դուրս կը մնան երկու միլիոն գերման գերիներ եւ քաղաքացիներ։ Նախարարը շեշտեց.

— «Այս թուանշանները հիմնուած են խիստ վստահելի ուսումնասիրութեան մը վրայ որ կատարուեցաւ իմ առաջարկով, քանի մը ամսուան ընթացքին։ Աքսորականներուն ինը միլիոնը Ռուսներ են, երկու միլիոնը Գերմաններ, մնացեալները Լեհեր, Չեխեր եւ ուրիշ տասնեակ ազգերու զաւակներ։ Նախարարը, որ Փարիզ, Հռոմ, Պոլիս եւ ուրիշ մայրաքաղաքներ ալ այցելած էր, խորապէս ազդուած է, տեսնելով այդ ազգերու «յարաճուն քաջութիւնը ընդդէմ համատիրական (բոլշեւիկեան) նախայարձակման»։ Այս առթիւ աւելցուց թէ առ այժմ անհրաժեշտ չի գտներ աւելցնել Գերմանիոյ ամերիկեան զօրքը։

★ Նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսելով երկուշաբթի օր, մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ «կը խափանէ միջազգային խնդիրներու խաղաղ լուծումը, չյարգելով իր յանձնառութիւնները»։ Եւ աւելցուց.— «Կը ցաւիմ որովհետեւ Ռուսիա, մեր մեծղաշնակիցը, բարոյականի դրութիւն մը ունի որ բարոյական չէ։ Ես կարգ մը համաձայնութիւններ կնքեցի Փոցտամի մէջ, ուրիշ համաձայնութիւններ ալ կնքուեցան Եալթայի մէջ։ Ոչ մէկը յարգուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ։ Շատ կը ցաւիմ, որովհետեւ ռուս ժողովուրդը մեծ ժողովուրդ է։ Եւ վստահ եմ որ եթէ ռուս ժողովուրդը ձայն ունենար կառավարութեան մէջ, այդ համաձայնութիւնները յարգուած պիտի ըլլային»։

Նախագահը յետոյ դիտել տուաւ թէ «այդ մեծ երկրին մէջ կարգ մը պետական վարիչներ շատ կը փափաքին հասկացողութեան մը գալ մեզի հետ»։

★ Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, յայտարարեց թէ երկարատեւ խաղաղութիւն մը պիտի տիրէ, շնորհիւ արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական եւ քաղաքական կացութեան բարուքման։

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ազդարարեց թէ Եուկոսլաւիա պիտի հարկադրուի արեւմտեան երկիրներուն ծախել իր հում նիւթերը, «եթէ Կոմինֆորմի անդամակից պետութիւնները շարունակեն դրժել իրենց առեւտրական համաձայնութիւնները»։— Ձերբակալուեցաւ ելմտական փոխ-նախարարը, Պլակոյեվիչ, երբ կը փորձէր փախչիլ, մեծադումար պետական դրամ իւրացնելով, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը։

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի

Մարսէյլ, CASA D'ITALIAի մէջ, Փետրուար 26ին, Նոր ու ճոխ յայտագրով։ Տոմսերը ստանալ երգիչ անդամներէն։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի 2 Յունուար, ժամը 2.30ին, Սալ Միւթիւալիթէի մէջ, հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբի եւ Նոր Սերունդի եւ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։

Բոլոր ներկայ պզտիկները պիտի ստանան տուրք մը անուշեղէն Կաղանդ-Պապային ձեռքէն։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն «Կեցցէ Հայլեզուն»։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Արտասանութիւն, մանկական ներկայացումներ, պար եւ երգ։ ՏՕՆԱԾԱՌ։ Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ։ Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի սրահին մէջ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1949Ի «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Շաբաթական պլոք, 22 նոր նկարներով զարդարուած։ Գին 130 ֆրանք։

Կրնանք թղթատարով ուղարկել։ Franco 150 ֆր., Դիմել M. Keusseyanի 11 Place d'Aix, Marseille։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Յունուար 9ին, Իսիի Խրիմեան Ակումբին մէջ։

Իսիի դպրոցին հոգաբարձութիւնը Կաղանդի առթիւ տօնածառ մը սարքած է դպրոցի մանուկներու համար։ Նոյն օրը ծնողքներն ալ պիտի հիւրասիրուին ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը։ Տղոց պիտի բաժնուի ՊՏՈՒՂ եւ ՆԱԽԸՆԹՐԻՔ։ Մուտքը ազատ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !

Յառաջիկայ Փետր.ի 11ին Théâtre de l'Ambigueի մէջ մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Լ. ՇԱՆԹԻ » ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ »։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հողը

Հրատ. Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան։ Սքանչելի արձակ մը (պատմուածքներ Մուսա լեռնէն), երիտասարդ գրող ԵԴ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԷ, ընտիր տպագրութեամբ։ Լաւագոյն կաղանդչէքը երիտասարդներու համար։

Դիմել ՅԱՌԱՋի։ Գին 400 ֆրանք։

ՓՈՐԹ Տ'ՕՐԼԷԱՆԻ մեթրոյի կայարանը այսուհետեւ պիտի կոչուի «Զօր. Լըքլէռ», ի պատիւ այնհերոսին որ կռուեցաւ Փարիզի ազատագրման համար։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 1949 Յունուար 13ին ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ.ի նոր սրահին մէջ, rue Convalescents։ Ծնողները կրնան իրենց երեխաներուն ընկերանալ։

Նոյն մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հ. Աւագեանէ հազար ֆրանք, Պ. Խորէն Հալաճեանի դամնադէտ մահուան առթիւ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է «Մանուկներու Օրը», 9 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Ste. Cécileի մէջ (257bis rue Boileau) Lyon։

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն։ «Կաղանդ Պապան» բոլոր փոքրիկներուն նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ Լիոնի հայ հասարակութիւնը։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, 9 Յունուար 1949, կիրակի Վիէնի դպրոցի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Յ. Պանտիկեաններէ փոխան ծաղկեպսակի Տիկին ՋՊՈՒՔԵԱՆի մահուան առթիւ։ 500 ֆրանք Պ. Մանուկ Մարկոսեանէ իր ծնողաց հոգեհանգիստին առթիւ։ Ընկ. Վ. Ելգովանեանէ 60 հատ դաւաթ իր զաւկին Գրիգորին ամուսնութեան առթիւ։

★ Ընկեր Վ. Ելգովանեանի զաւկին՝ Գրիգորի ընդ Օր. Մարի Պօյաճեանի ամուսնութեան առթիւ, կնքահայրը ընկեր Գրիգոր Փիլիկեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆօնտին, 1000 ֆրանք ալ Վիէնի Նոր Սերունդին։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 6 Մարտ, կէսօրէ վերջ, Salle de la Chimie։ Կը խնդրուի նկատի առնել։

ՁԵՁԻ ՀԱՄԱՐ ԱԼ ՀԱՃԵԼԻ ՉԷ

Պարտք վճարել թերթին առաքումը դադրելէ վերջ։ Կը խնդրուի առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Դեկտեմբեր 31։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Տիկին Սրբուհի Պօյաճեան կը փնտռէ Պ. Միքայէլ Քիրէմիտճեան (Սէօլէօզցի, Պրուսա), Պ. Մելքոն Քիրէմիտճեան, Զաւիկ Քիրէմիտճեան, Աննիկ Քիրէմիտճեան։ Տեղեկացնել Տիկին Սրբուհի Քիրէմիտճեանի, 51 rue de la Défense: Issy les Moulineaux (Seine)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 30 Décembre 1948 Հինգշաբթի 30 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5732–Նոր շրջան թիւ 1143
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ 1948ԻՆ

2.— ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ

Ներկայիս արեւմտեան Գերմանիան սահմանագիծը կը համարուի այն Եւրոպային որ կը կոչուի ժողովրդավարական ։

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին ։

1945էն ի վեր, 2 — 3000 հոգինոց գաղութ մը կազմուած է Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ (Շթութկարտ եւ Միւնիխ) ։ Միշտ մտահոգ՝ վաղուան համար ։ Բազմութիւն մը որ ուշ – կանուխ պիտի տեղափոխուի, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով ։

Դժբախտաբար ոչ մէկ հեռանկար, բոլորը միեւնոյն երկրին մէջ համախմբելու ։ Արդէն իսկ չորս հովերուն յանձնուած, Քանատայէն մինչեւ Չիլի եւ Վենեզուէլլա ։ Տասը – քսան անհատներէ կամ ընտանիքներէ բաղկացած կարաւաններով...

Եւ դեռ ցիրուցան համրանքներ՝ զանազան քաղաքներու մէջ,— Հայտէլպէրկ, Ֆրանքֆորթ, Համպուրկ, Պերլին ։

Տարագիրներու բաւական կարեւոր թիւ մըն ալ նոյն անորոշութեան մէջ կը տառապի Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, առանց հաշուելու Վիէննայի քանի մը հարիւրնոց հին գաղութը ։

Անկէ անդին՝ կարմիր գիծն է, սկսելով Պերլինի եւ Վիէննայի արեւելեան թաղամասերէն ։

Ոչ մէկ վաւերական տեղեկութիւն՝ Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի մէջ ծուարած ափ մը Հայերէն, որոնք նախապէս ալ զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմէին ։

Գիտենք, միայն, որ ամէնքն ալ վայելած են բոլշեւիկեան կարգուսարքին «բարիքները» ։

Շատեր, եթէ ոչ բոլորը, կորսնցուցած են իրենց առեւտրական դիրքը, ապրանքները եւ ստացուածքները, դառնալով հասարակ բանուոր ։ Ո՛վ որ կ'ուզէ հեռանալ, ստիպուած է պետութեան ձգել ամէն բան ։ Օրէնքը բացառութիւն չի ճանչնար բնիկին կամ օտարին համար ։

Այլեւս ի՞նչ խօսիլ ազգային մշակոյթի կամ ուրիշ հոգերու մասին ։ Նոյն տժգոյն պատկերը, ինչպէս նոր կարգուսարքէն առաջ ։

Եւ ահաւասիկ պալքանեան երկու հայաշատ գաղութները, — Ռումանիա եւ Պուլկարիա ։

Երկուքն ալ երրորդ տարին է որ կը բոլորեն, բոլորովին նոր, նախապէս քիչ մը տանելի, բայց այժմ բիրտ կարգուսարքի մը տակ ։ Թունդ բոլշեւիկեան դիկտատուրա, ընդ հովանեաւ ամենակալ Մոսկուայի ։

Այս երկու գաղութները — իւրաքանչիւրը 25—30.000 հոգի — ստիպուած են ամէն կապ խզել անցեալին հետ, եւ գլուխ ծռել բազմազան այլանդակութեանց առջեւ ։ Ընկերային, տնտեսական թէ կրթական ։

Իրենց դպրոցները, դասագիրքերն անգամ ենթակայ են տգէտ եւ անոպայ տարրերու, ինքնակոչ «Հայաստանասէր»ներու կամ «հայրենասէր»ներու քմահաճոյքին ։

Պուլկարիոյ մէջ աւելի քան երկու տարի է որ բռնի կը գործադրուի «նոր» ուղղագրութիւնը, դպրոցներու, թերթերու թէ պաշտօնական գրութեանց մէջ ։ Ո՛վ որ համարձակեցաւ գլուխ վերցնել, անմիջապէս կ'արձանագրուի սեւ ցանկին մէջ, իբրեւ յետադիմական կամ ֆաշական, եթէ ոչ դաւաճան ։ Այլեւս ոչ պաշտօն, ոչ ալ հանգիստ ։

Ո՞վ համրեց այս ամբաստանութեամբ եւ ուրիշ պատրուակներով բանտարկուած կամ աքսորուած դժբախտներու թիւը, սկսելով 1944էն...

Ո՞վ կրցաւ պարզել Ֆիլիպէի Մխիթարեան վարժարանին փակման պատճառները ։ Եւ դեռ ուրիշ քստմնելի գաղտնիքներ ։

Ռումանիոյ մէջ որոշ չափաւորութիւն կը նշմարուի ։ Անուանապէս կը մնան զանազան մարմիններ, բայց բուն իշխանաւորը «Հայաստանեան ճակատ»ն է, նոյն չինծու կարգուսարքով ։ —

Ուղղագրութիւնը չէ փոխուած, բայց, ինչպէս կը հաւաստէր ճամբորդ մը, Խ. Միութենէն ղրկուած դասագիրքեր կը թարգմանուին, գործածուելու համար բոլոր դպրոցներուն մէջ ։

Վերջերս «Հայաստանեան ճակատ»ը խիստ հրահանգներ եւ կոչեր ուղղեց, պատուիրելով փութացնել նոր կարգուսարքին տարածումը եւ զօրացումը ։

Անհրաժեշտ չէ մարգարէ ըլլալ, գուշակելու համար այս «հարուածային» գործունէութեան հետեւանքները ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ ԱՅՍ ԲԱՐՔԵՐԸ

Ամերիկահայ թերթերը կը շարունակեն ընտանեկան այցելութեանց, խնջոյքներու, նշանտուքներու, հարսնիքներու ինչպէս եւ սուգերու պատկերազարդ նկարագրութիւններ հրատարակել ։

Առէք որեւէ թերթ եւ պիտի կարդաք այնպիսի մանրամասնութիւններ որոնք մատ խածնել պիտի տային Պոլսոյ «ղազէթաճի»ներուն ։

Երկու տարի առաջ, սգաւոր տիկին մը մէկ սիւնակի մէջ ոգեկոչելով իր ամուսնին մահուան տարեդարձը, կը պատմէր թէ շնիկն անգամ ամէն իրիկուն փողոցին անկիւնը սպասելէ վերջ, տուն կը դառնայ յուսահատ, չգտնելով իր տէրը ։

Իսկ հարսնիքի նկարագրութիւնները ամէն օր կը նորոգուին, կը ճոխանան զարմանահրաշ գիւտերով ։

Լուսանկարներ, հարս – փեսին ձօնուած ոտանաւորներ, պերճախօս ճառեր ։ Այլեւ պատմութիւններ համադամներու, արդուզարդի, խմիչքներու, պարերու եւ խաղերու ։

Նմոյշ մը, վերջին թղթաբերէն քաղուած ։

— «Ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր ։ Հիւրերը ճոխ սեղաններու շուրջ բոլորուած վայելեցին համադամ կերակուրներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ ։ Հարսը եւ փեսան ներս մտած ատեն, ծնողքն ու ազգականները դիմացնին պարելով կ'երթային» ։

Դուք ալ չէ՞ք փորձուիր «թամզարա» մը պարել, ներշնչուելով այս նկարագրութենէն...

Կարգ մը թերթեր երբեմն «Վճ.» մը կը սահեցնեն նկարագրութեան տակը, իբրեւ չքմեղանք ։

Ըսել կ'ուզեն թէ «վճարուած է», իբրեւ ծանուցում ։

«Չքմեղանքը յանցանքէն աւելի ծանր», կ'ըսէ արեւելեան առածը ։

ՎԱՀԷ

ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Դեկտեմբեր 20ին առաջին Թաղ. Խորհուրդը կազմուած է Սամաթիոյ մէջ, ժողովրդային քուէարկութեամբ, բաղկացեալ երեք անդամներէ ։ Նախկին Թաղ. Խորհուրդի ատենապետը, Բժ. Գրիգորեան Անգարա երթալով, բացատրած է Էվգաֆի կեդր. վարչութեան թէ միայն իրենց թաղը նուազագոյն հարիւր հազար ոսկի վնաս կրած է, իբրեւ հետեւանք անհատ մատակարարի դրութեան (թէքմիւթէվէլլի) ։ Այս առթիւ պաշտօնանկ եղած է անհատ մատակարարը, Տիկին Արուսեակ Թոխմանեան, իբրեւ զեղծարար ։

ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ (bail) չունեցող առեւտրական վարձակալները, արհեստաւորները եւն. պիտի կրնան իրենց տեղերուն մէջ մնալ մինչեւ 1950 Յունուար 1 ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ (ծերակոյտ) ելմտական յանձնաժողովը մերժեց Ազգ. Ժողովին քուէարկած ելմտացոյցը ։ Վիճաբանութիւնը կը շարունակուի ընդհ. ժողովին մէջ ։

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ օրէնքը պիտի գործադրուի յունուար 1էն սկսեալ, մասնաւոր հրամանագիրներով ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ կազի բանուորները կը սպառնան գործադուլ յայտարարել ։ — Միւս կողմէ մասնագէտներ ծրագիր մը կ'որոճան, նորէն կրճատելու համար ելեկտրական հոսանքը ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հայրապետին՝ կարտինալ Մինծէնթիի ձերբակալման առթիւ, կառավարական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ ամբաստանեալը կ'ուզէր վերահաստատել Հապսպուրկներու գահը, թէ արեւմտեան պետութեանց միջամտութիւնը խնդրած էր, թէ ամէն բան խոստովանած է եւն. ։ Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ համայնավար օրաթերթը, «Լը Փաթրիօթ», դատապարտուեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք տուգանքի, տնօրէնն ալ վեց ամիս բանտարկութեան, ամբաստանուած ըլլալով թէ սուտ լուրեր տպած է վերջին գործադուլին առթիւ ։

Եգիպտոսի վարչապետը սպաննուեցաւ

ԱՀԱԲԵԿԻՉԸ ԱՆԴԱՄ ԷՐ «ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ» ՈՐ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ ՎԵՐՋԵՐՍ

Մահմուտ Ֆահմի էլ Նոքրաշի փաշա, Եգիպտոսի վարչապետը, երեքշաբթի օր սպաննուեցաւ Գահիրէի մէջ, Ներքին գործերու պաշտօնատան մուտքին առջեւ, 21 տարեկան ուսանողի մը կողմէ որ ոստիկան ձեւանալով իրեն մօտեցած եւ վեց գնդակ արձակած էր իրարու ետեւէ ։

Համաձայն ոստիկանական տեղեկագրին, ահաբեկիչը, Ապտէլ Ահմէտ Հասան, բժշկական ուսանող է Ֆուատ համալսարանին մէջ եւ անդամ «Իսլամական եղբայրութեան» որ լուծուեցաւ Դեկտեմբեր 8ին, իբրեւ դաւադրական կազմակերպութիւն ։ Ականատեսներ կը պատմեն թէ ուսանողը բարեւեց վարչապետը եւ կոնակէն զարկաւ, երբ ան կը սպասէր վերելակը մտնելու համար ։ Հարցաքննութեան ատեն Ահմէտ Հասան ըսաւ թէ ոստիկանական համազգեստը գնած էր հին հագուստներու վաճառատունէ մը ։

Սպանութենէն անմիջապէս վերջը ոստիկանական զօրաւոր շղթայ մը կազմուեցաւ պաշտօնատան շուրջը եւ ներսը մնացողները վար դրուեցան, հարցաքննուելու համար ։

Կառավարութիւնը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակեց, այս սպանութեան առթիւ.—

«Նոքրաշի փաշա մեռաւ ճիշդ այն պահուն երբ երկիրը ամէն ատենէ աւելի պէտք ունէր իրեն,— իր անկեղծ հայրենասիրութեան, բացառիկ քաջութեան, լայն փորձառութեան, հազուագիւտ հասկացողութեան եւ կատարեալ պարկեշտութեան ։ Ան ինկաւ իբրեւ զոհ մը երբ կ'երթար իր պաշտօնական պարտականութիւնները կատարելու ի սպաս հայրենիքին եւ թագաւորին» ։

★ Սպանեալ վարչապետը 60 տարեկան էր, եւ ազգօրէն ամենաբարձր դիրքերու հասած էր շնորհիւ իր ուշիմութեան եւ աշխատանքին, ինչպէս կը գրեն եգիպտական թէ օտար թերթեր ։ Ասպարէզն սկսած էր իբրեւ ուսուցիչ գաւառական քաղաքի մը մէջ ։ Եգիպտոսը շատ աւելի մեծ վարչապետներ ունեցած է եւ Նոքրաշի փաշա միշտ կ'ըսէր,— «Ես գիտեմ իմ կարողութիւններուս սահմանը» ։ Բայց, բոլորն ալ կը շեշտեն թէ Նոքրաշի փաշա բացառիկ էր իր ուղղամտութեամբ, անկեղծութեամբ եւ հաստատակամութեամբ ։ Մերժած էր շատ մը շահաբեր պաշտօններ, նուիրուելու համար երկրին բարօրութեան ։

Իր ուսումը կատարելագործած էր անգլիական համալսարանի մը մէջ ։ 1919ին էր որ, տակաւին ուսուցիչ, ամբողջութեամբ նետուեցաւ Եգիպտոսի անկախութեան պայքարին մէջ ։ Յաճախ բուռն վէճեր կ'ունենար Անգլիոյ հետ, բայց եւ այնպէս անգլիասէր կը համարուէր ։

★ Իսլամական եղբայրութիւնը, որուն կը պատկանի ահաբեկիչը, կը մեղադրէր Նոքրաշի փաշան թէ անհրաժեշտ ուժգնութեամբ չի պայքարիր սիոնականութեան դէմ, թէ անգլիական քաղաքականութեան կը հետեւի եւն. ։ Եղբայրութեան վարիչը, Շէյխ Հասան էլ Պաննա, վերջերս խնդրած էր թագաւորէն կամ փոխել կառավարութեան քաղաքականութիւնը, եւ կամ ուրիշներու յանձնել իշխանութիւնը ։

Այս կազմակերպութիւնը, որ թունդ ազգայնական է, աւելի քան 800.000 անդամներ ունի ։ Իր լուծման պատճառներէն մէկն ալ այն է որ իրեն կը վերագրուին շատ մը քաղաքական սպանութիւններ ։

★ Ֆարուք թագաւորը, որ 28 տարեկան է, սպանութեան լուրը իմանալէ անմիջապէս վերջը օդանաւային սպարապետի համազգեստը հագնելով, Նոքրաշի փաշայի բնակարանը գնաց, իր ցաւակցութիւնը յայտնելու համար կնոջ եւ զաւակներուն ։ Յետոյ խնդրեց արքունի դիւանապետ Ապտիւլ Հատի փաշայէն նոր դահլիճ մը կազմել ։

Նոր վարչապետը, 40 տարեկանը անց, կը սերի մեծահարուստ ընտանիքէ մը ։ 20 տարեկանին երբ իրաւագիտական ուսանող էր, մահուան դատապարտուեցաւ իբրեւ յեղափոխական, բայց պատիժը վերածուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան ։ Յետոյ ազատ արձակուեցաւ, 1924ին հռչակուած ընդհ. ներումով ։ Այնուհետեւ ասպարէզ նետուեցաւ իբրեւ իրաւագէտ եւ քանի մը անգամ երեսփոխան ընտրուեցաւ ։ Եղած է նաեւ ելմտական եւ առողջապահական նախարար ։ 1937ին միացաւ Ահմէտ Մահէր եւ Նոքրաշի փաշաներուն, երբ անոնք Սաատեան կուսակցութիւնը կը կազմէին ։

★ Ականատեսներ կը պատմեն թէ ահաբեկիչը փորձեց անձնասպան ըլլալ, բայց ժամանակ չունեցաւ ։

Սաատական կուսակցութեան հիմնադիրն ալ, Ահմէտ Մահէր փաշա, նոյնպէս սպաննուեցաւ 1945ին, խորհրդարանին մէջ, երբ Եգիպտոս պատերազմ կը յայտարարէր Առանցքին դէմ ։ Իրեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ԿԷՍ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԸ

Ժողովրդական առածը կ'ըսէ. «Կէս մտաւորականը արհամարհոտ կ'ըլլայ»: Արհամարհոտ՝ ոչ անշուշտ ինք իրեն, այլ ուրիշներուն հանդէպ:

Կէս մտաւորականը կը կարծէ, թէ ուրիշները միշտ սխալ կը մտածեն, սխալ կը դատեն ու սխալ կը գործեն: Եւ միայն ինքն է, որ թէ ճիշդ կը մտածէ, թէ ճիշդ կը դատէ եւ թէ մանաւանդ ճիշդ կը գործէ:

Կը հաւատայ միայն մէկ բանի. իր իմաստութեան: Կը սիրէ խորհուրդներ տալ, բայց երբեք խորհուրդներ չստանալ: Կը սիրէ թերիներ մատնանշել, բայց իր անձը կը նկատէ անթերի: Կը սիրէ մարդկային ամէն տկարութիւն վերագրել ուրիշներուն, իսկ իր մէջ առաւելութիւններ միայն կը տեսնէ:

Կէս մտաւորականը կը դովաբանէ միշտ իր անձը ու կը պարսաւէ ամէն ով որ եւ ամէն ինչ որ դուրս է իր եսին նեղ շրջագիծէն: Միայն ինքն է, որ չի սխալիր եւ միայն ինքն է, որ իրաւունք ունի:

Կէս մտաւորականը ի հաշիւ ուրիշին «կը ծախսէ» միշտ, քանի որ ինք հաստատուն դրամագլուխ մը չունի: Անպատճառ ուրիշներու շուքին տակէն կը քալէ, որովհետեւ ինք շուք չունի: Բան մը չաւելցներ ազգային պահեստին վրայ, վասն զի անընդունակ է ստեղծագործութեան:

Կէս մտաւորականը աւելի տգէտ է, քան յետին ռամիկը: Անով մանաւանդ կը տարբերին այս երկուքը իրարմէ, որ մինչ ռամիկը ողջմտութիւն ունի, կէս մտաւորականին մէջ ապառողջ է միտքը, ինչպէս ապառողջ է հոգին ալ: Ասկէ զատ՝ ռամիկը գիտէ, թէ տգէտ է ինք եւ չի քաշուիր խոստովանելէ իր տգիտութիւնը: Կէս մտաւորականը այս տեսակէտով ետ է ռամիկներուն մէջ ամենէն յետինէն. ոչ կ'ընդունի, ոչ ալ կը խոստովանի իր տգէտ ըլլալը: Առհասարակ գոհ է իր գիտցածէն եւ հետամուտ չէ սորվելու:

Ցառաջդիմութեան ամէնէն ապահով միջոցն է չհաւնիլ ինք իրեն: Կէս մտաւորականը զուրկ է այս առաքինութենէն: Ասոր համար է, որ չի յառաջդիմեր: Զունի իր մէջը ուժ մը, առոյգ ու կենսայորդ, որ առաջ վարէ զինք եւ իր շուրջ ստեղծէ մթնոլորտ: Կը քալէ մութին մէջ եւ առ խարխափ: Չի փնտռեր լոյսը, յստակութիւնը, ճշմարտութիւնը:

Կէս մտաւորականը յառաջատար ուժ չէ: Իր ոգին ամուլ ոգի մըն է: «Ինչ որ օգուտ չէ, բեռ է ընդունայն», կ'ըսէր Կէօթէ Ֆաուստի բերնով: Կէս մտաւորականը օգուտ մը չէ, բեռ մըն է: Ցաւելում մը չէ, հանում մըն է: Կառուցում մը չէ, աւերածութիւն մըն է:

Նաեւ, ու մանաւանդ, պարկեշտ չէ կէս մտաւորականը ոչ իր խօսքին, ոչ իր գործին մէջ: Կ'ուզէ իբրեւ ծառայ յառաջանալ, որովհետեւ ընդունակ չէ իբրեւ տէր յառաջանալու: Այս պատճառով ալ ստիպուած է կեղծել, խոզմել, քծնիլ, ստել և խարդաւանել: Հաճելի երեւիլը անթացուպ մըն է իրեն համար, վասնզի ուրիշ միջոց չունի գոնէ ոտքի վրայ կարենալ մնալու համար: Միշտ տէր մը կը փնտռէ իր շուրջը, եւ եթէ չգտնէ՝ կը ստեղծէ:

Զենք խօսիր այլեւս քառորդ մտաւորականներու մասին, որոնք ստուեր մըն են միայնատուեալին մէջ եւ որոնց ճակատը միւռոն չէ տեսած երբեք:

Մեր հանրային կեանքը, իր բոլոր մարզերով, նուաճումին տակն է կէս մտաւորականներու եւ քառորդ մտաւորականներու անփառունակ այս փաղանգին: Անոնք են իշխողը մեր դպրոցներուն մէջ, մեր եկեղեցիներուն մէջ, մեր բեմերուն վրայ, մեր մամուլին մէջ եւ մեր դրականութենէն ներս:

Եւ մենք ստիպուած ենք հանդուրժել այս կէսերուն եւ այս քառորդներուն «դռնամիջեան» իմաստութեան:

Աստուած պահապան մեզի:

Բայց շատ աւելի վատթար են անոնք, որ իրենց կէս մտաւորականի տիտղոսին կ'ուզեն կցել կէս հայրենասէրի յաւելեալ տիտղոս մը, կարծելով անշուշտ, որ այս երկու կէսերը կրնան լրացնել զիրար...:

Կէս հայրենասէրը, ինչպէս կէս մտաւորականը, իշխանութեանց հետ է միշտ: Զենք ըսեր, թէ դէմ է ժողովուրդին, բայց իշխանութեանց հետ է: Իշխանութիւնը պաշտպանելով կը կարծէ պաշտպանած ըլլալ ժողովուրդը: Ականջը բաց է՝ երբ իշխանութիւնը կը հրամայէ, գոց է՝ երբ ժողովուրդը կը պահանջէ:

Կէս հայրենասէրը խոհեմաբար դուրսը կը մնայ կրակի գիծերէն եւ խոհեմաբար դասեր կու տայ այդ գիծերէն ներսը գտնուողներուն: Երբ արիւն կը հոսէր ու սով կը տիրէր Հայաստանի սահմաններուն մէջ, կէս հայրենասէրները կ'ուզէին ազգին ճակատագիրը վարել... Փարիզէն: Հիմա իսկ, դուրսը նստած, Նոյեմբեր 29 կը տօնեն, երբ այդ օրը տօնակատարելու ամենէն յարմար վայրը երկիրն է: Միշտ նոյն խոհեմութիւնն է, որ դուրսը կը պահէ զիրենք, երբ կրնային իրենց բոլոր առաքինութիւնները արժեցնել ներսը: Կը նախընտրեն թիկունք ըլլալ, քան ճակատ: Կը նախընտրեն «կեցցէ» պոռալ հեռուէն՝ ցոյց տալու համար գոնէ, որ հայրենասիրութեան օրինագիրքին մէջ «կեցցէ» պոռալն ալ քաղաքացիական իրաւունք մը համարուած է վերջապէս:

Մեզի համար ազգի մը հոգին պայմանաւորուած է միայն իրեն յատուկ իտէալի մը գոյութեամբ: Ժողովուրդները պէտք չէ մոռնան, որ իրենց ազգային մեծութեան հիմնական պայմանն է ծառայել բարձրագոյն իտէալի մը եւ հաստատուն բարոյականի մը սկզբունքներուն: Կէս հայրենասէրը այսպէս չի մտածեր: Իրեն համար հիմնական պայմանը ոչ իտէալն է, ոչ հաստատուն բարոյականը, այլ միայն ինչ որ տրուած է իրեն:

Մեզի համար մարդիկ եւ ազգերը կը բարձրանան մինչեւ հոն, ուր կը հասնի իրենց իտէալը: Կէս հայրենասէրը այսպէս չի դատեր: Իր հոգեկան սահմանագիծը կանգ կ'առնէ հոն, ուր կը սկսի լման հայրենասէրին հոգեկան սահմանագիծը:

Այս կէտին մէջ է, որ մենք զիրար չենք հասկնար այլեւս: Եւ այս կէտին վրայ է, որ կը սկսի բարձրանալ... Բաբելոնի աշտարակը:

Կը ցաւինք, որ այսպէս է:

Բայց մենք կը շարունակենք հաւատալ, թէ ազգի մը հոգին ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ տիրապետող գաղափարներու համագրութիւնը:

Զենք ներեր, երբ կ'ելլեն հայրենասիրութեան պաղ դասեր կուտան մեզի: Կը յաւակնինք ըսելու, որ մենք աւարտած ենք հայրենասիրութեան դասընթացքը: Եւ եթէ հարկ ըլլայ բան մը աւելցնել այս յայտարարութեան վրայ, կրնանք ըսել տակաւին — «Ո՞վ ձեզի իրաւունք տուաւ, պարոններ, մեր հայրենասիրութիւնը չափել ձեր կանգունով: Մենք վեր ենք ձեր կանգունէն»:

Ու թող Աստուած պահէ մեզ կէս հայրենասէրներու «դռնամիջեան» հայրենասիրութենէն ալ:

(Խմբագրական «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

Ծնունդի տօները Եւրոպայի մէջ

Ծնունդի տօնի առթիւ այս տարի Փարիզցին առատօրէն բացաւ իր քսակը եւ չզրկուեցաւ խանութներու շլացուցիչ ճոխութենէն: Միւս կողմէ եկեղեցիները կատարեցին իրենց Ծնունդի գիշերային պատարագը, հաւաքելով խուռն բազմութիւն, իսկ Մայր Տաճարին հոգեզմայլ պատարագը ձայնասփիւռով կը լսուէր աշխարհի ամէն մէկ անկիւնէն:

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ մէջ պատերազմէն ի վեր առաջին անգամն է որ այդքան առատ կերպով ցուցադրուած էին ապրանքները ցուցափեղկերուն մէջ: Շատ մը խանութներ ամբողջ յարկաբաժիններ յատկացուցած են խաղալիկներու, որոնք թէեւ հիմնապէս միշտ նոյնը, այս տարի աւելի արդիացած էին: Պուպրիկները որոնք քանի մը պելժիական ֆրանքէն մինչեւ 2000 ֆրանք արժէք ունէին, արդիական ոճով շինուած էին:

Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ՎԻԷՆՆԱՆ կրցաւ իր հին աւանդական «Ծնունդը» տօնել: Կէս միլիոն Ծնունդի ծառ բերուած էր քաղաք, տասը միլիոն մոմեր, իսկ շաքարեղէնները նոյնքան առատ եւ աժան էին:

Պաշտօնապէս ՑՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՆ չափազանց զբաղած է վերաշինութեան իր ճիգերուն մէջ: Ծնունդի տօնակատարութիւնը պաշտօնական տօնական օր չէ եւ մասնաւոր պատրաստութիւններ չեղան պետութեան կողմէ: Մինչեւ իսկ խանութները Պելկրատի մէջ, այն թուականէն ի վեր որ ազգայնացան, այլեւս չեն զարդարեր Ծնունդի համար:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ եռանդով տօնուեցաւ 95 % կաթոլիկ ժողովուրդին կողմէ: Ընտանեկան հաւաքոյթի եւ կրօնական տօնակատարութեան օր մը եղաւ: Ցուցափեղկերը բաւական ճոխ էին, թէեւ անճաշակ, բաղդատելով աւելի բախտաւոր երկիրներու հետ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ Ծնունդի ծառերը այս տարի ունեցան իրական մոմեր: Ինչպէս բոլոր սքանտինաւեան երկիրներուն մէջ, Ֆինլանտայի մէջ ալ տարուան ամէնէն կարեւոր զարդարանքն է Ծնունդի ծառը: Ամէն ընտանիք ունի հատ մը, եւ եկեղեցիները, ուր սահնակներով կուգան շրջականերէն, նմանապէս զարդարուած են ծառերով եւ մոմերով: Այս տարի Կաղանդ-Պապան բաւական ծանրաբեռնուած էր խաղալիկներով: Խանութները լեցուն են ապրանքներով, թէեւ սուղ, այնպէս որ կօշիկներ եւ գուլպաներ պիտի մտնեն ընծաներու շարքին մէջ:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ պատերազմի եւ վախի Ծնունդ մը պիտի ըլլայ (Յունուար 6ին), որովհետեւ քաղաքացիական պատերազմը չէ վերջացած: Ծնունդի գիշերուան զանգակները վերապահուած են ահազանգ հնչեցնելու: Իբրեւ Ծնունդի պատրաստութիւն, ամէնէն շատ գուլպաներ հիւսուեցան զինուորներու համար:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ մէջ ամէնէն շատ Ծնունդի ծառի զարդարանքներ շինելու աշխատեցան, արծաթեայ գնդակ, աստղեր եւ հրեշտակներ Նորվեկեան փայլուն դրօշներ, զանգակներ, փոքրիկ կողովներ: Հոս ալ ամէն տուն Ծնունդի ծառ մը ունի:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ Ծնունդը տօնուեցաւ զինուորական շղթաներու տակ:

1940էն իվեր այս տարի առաջին անգամ ՀՈԼԱՆՏԱ իսկական Ծնունդ մը ունեցաւ իր աւանդական շքեղութեամբ, անուշեղէնով եւ կարկանդակով: Հոլանտայի մէջ Ծնունդը կը սկսի Ս. Նիկողոսի Տօնին (Դեկտ. 5), երբ Սուրբը Կաղանդ Պապայի ձեւին տակ խաղալիկներ կը բերէ տղոց: Տրեխները չոր խոտով եւ ջուրով կը լեցնեն Սուրբին աչցելութեան համար:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ տօնը շատ տարբեր չեղաւ միւս տարիներէն: Կաղանդի անուշեղէնները միեւնոյն եռանդով պատրաստուեցան: Կարագը հրապարակէն անհետացած էր եւ հաւկիթին գինը չափազանց բարձրացած: Հաւեղէն եւ հնդկահաւ առատ էին: Անոնք որ չկրցան գնել, ատոր տեղ ունեցան ապուր, ձուկ եւ դետնախնձոր ձէթով:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ամէն բան սուղ ըլլալով, թէեւ ապրանքները առատ էին, սակայն գնորդը կը վախնար դրամը գործածելու: Բոլորայն ապրանքները որոնք պարենատոմսով չեն, չափազանց սուղ են: Բացառիկ պարէն մը տրուեցաւ, 225 կրամ ձէթ, 200 կրամ շաքար, սուրճ, լուբիա, մէկ քիլօ գետնախնձոր եւ կրկնակի քանակութեամբ հաց: Սպանիոյ մէջ Յունուար 6ին է որ տղաքը կը դնեն իրենց կօշիկները, որպէսզի Կաղանդ Պապան լեցնէ զանոնք նուէրներով:

1948ի Ծնունդը ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒՆ համար խեղճուկրակ բան մըն էր բաղդատմամբ նախապատերազմեան տօնին, սակայն դարձեալ աւելի լաւ եղաւ շատերուն համար քան 1947ին, որովհետեւ նոր դրամը, ներածուած ուտելիքը, հունձքը, ածուխի արտադրութիւնը, այս բոլորը նպաստեցին անտեսական բարւոքման:

Բրիտանական գրաւման ուժերը օգնեցին որպէսզի աղքատները, մանաւանդ մանուկները հաճելի Ծնունդ մը անցընեն:

ԴԱՆԻՈՅ մէջ ամէնէն փայլունը եղաւ Ծնունդը պատերազմէն ի վեր: Ամէնէն կարեւոր նիւթը որ բրինձն է առատ էր, որով կարելի եղաւ պատրաստել աւանդական Ծնունդի անուշեղէնը, նուշով: Ապրանքները առատ են, գիները բարձր եւ դրամը քիչ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ Ծնունդին գերադասութիւն մը տուին այս տարի: Իրենց աւանդական ծածան (carpe) ձուկով պատրաստուած կերակուրը սեղանին վրայ էր Ծնունդի գիշերը, իսկ մնացեալ օրերը տօնական օրեր էին: Որսի միսը, հաւեղէն տրուեցան բանուորներուն գործարանի եւ արհեստակցական միութեանց կողմէ: Գինին եւ ոգիի տեսակները անհետացած էին շուկայէն, գինին կը գտնուէր միայն բանուորական ճաշարաններուն մէջ:

Ք.

Թուրք մամուլին զայրոյթը հայկական յուշագրին առթիւ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կ'ամփոփենք թուրք մամուլին արտայայտութիւնները՝ ՄԱԿին ներկայացուած յուշագրին առթիւ (առաջին լուրերը հաղորդած էինք Գշ. օր).—

Կիսապաշտօնական «Ուլուս»ի մէջ (13 Դեկտ.) ծանօթ հրապարակագիր եւ Անգարայի Ռատիօ կայէթասի խօսնակ Նուրէտտին Արթամ, անդրադառնալով Մոսկուայի ձայնասփիւռին կողմէ հաղորդուած ծանօթ լուրին, հետեւեալը կը գրէ.—

«Վրացի պրոֆէսէօրներէն վերջ, որոնց ինչ-չենի ըլլալը յայտնի չէ, հիմա ալ Թուրքիոյ մէջ ապրող Թուրք-Հայ հայրենակիցներու անունով նոր «Նազարա» մը:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը՝ այս խօսքերը թէեւ նուազի պահուն չէ ըսած, սակայն ատիկա ալ կրնանք «Թմբուկի վրայ նոր եղանակ մը» նկատել: Անցեալները, Իսթանպուլի մէջ երբ հայերէն «Ժամանակ» թերթի քառասնամեակը կը տօնուէր, հոն գտնուողները պատմեցին թէ այդ հաւաքոյթը որքան մտերմիկ եւ որչափ թրքական եղած էր: Կ'երդնում թէ անոնց եւ Թուրքիոյ մէջ ապրող Թուրք-Հայերուն հարիւրին իննըսունինը ոչ այսպիսի պահանջք մը, ոչ ալ այսպիսի յուշագրէ մը լուր ունին:

Ամէն պարագայի տակ Մոսկուայի ձայնաս-

փխոր, այդ յուշագիրը տրուելէ առաջ անոր պատճէնը տեսած, նոյնիսկ, թերեւս, ինք պատրաստած է զայն: Բայց բարեբախտաբար մեր մէջ ոչ Մարկոս կայ եւ ոչ ալ Սուրիոյ Հալիտ Պէք – Թաշը :

Այն թափառաշրջիկները, որոնց հրամայուած է Թուրքիոյ դէմ յուշագիր տալ, նոյնիսկ եթէ ցեղով հայ եղած ըլլան, Թուրք հայրենակից չեն եւ Թուրքիա չեն բնակիր: Այդ հայրենազուրկները որոնց գրութիւնները երբեմն կը կարդանք եւ նոյնիսկ երբեմն անոնց անստորագիր նամակները կը ստանանք, կը նշանակէ որ հիմա գործը «արգու – հալճի»ութեան վերածեր են իրենց ստացած «հաբամ» դրամներուն խրատումը շահելու համար :

Շունը կը հաջէ, կարաւանը կը քալէ: Սակայն միակ պէտութիւնը այս քսութեան, որուն մէջ խառնուած է նաեւ Թուրքիոյ հայ հայրենակիցներու անունը, այն հաւանականութիւնն է որ այդ հայրենակիցները գոնէ մէկ երկու օր, իրենց հանգիստը եւ, անդորրութիւնը պիտի կորսնցնեն: Ես ալ այս տողերը կը գրեմ արդէն ոչ թէ բարբանջանքի մը իբր պատասխան, այլ այդ հայրենակիցները խորհելով եւ խօսքը իրենց կը թողում »:

«ԵՂԲՕՐ ՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻՆ»

Աֆիոնի նախկին երեսփոխան Պերճ Թիւրքէր (Քէրէսթէճեան) հետեւեալ նամակը հրատարակած է «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ, որ այս առթիւ կ'ըսէ թէ «Թուրքիոյ Հայերուն ամէնէն իրաւասու բերնէն տրուած այս պատասխանին վրայ բառ մը իսկ աւելցնել աւելորդ կը նկատենք»։

— « Ցասումով եւ պժգանքով կարդացի 13 Դեկտեմբեր «Ճիւմհուրիյէթ» թերթին մէջ «Սովիէթները կը գրգռեն Հայերն ու Քիւրտերը» խորագրով գրութիւնը :

Ցաւ կը զգամ տեսնելով որ կը շարունակուի այն նեխած քաղաքականութիւնը որու ձեռնարկուած է ցարական շրջանին եւ իւրացուած Սովիէթներուն կողմէ:

Ի վաղուց Ռուսերուն քաղաքական նպատակն է Թուրք հանրային կարծիքը գրգռել Հայ տարրին դէմ եւ իբրեւ թէ ծնունդ տալ անհաճոյ դէպքերու: Այս տմարդի քաղաքականութիւնը կը հետամտի Հայ անունը կրող քանի մը թափառական ձեռք ձգել եւ այս գործիքներուն միջոցաւ միշտ քարոզութիւն ընել Թուրքիոյ դէմ :

Փարիզի մէջ « Հայ ժողովուրդը պաշտպանող » ընկերակցութիւն մը կայ եղեր :

Աղնուական եւ հերոս Թուրք ազգին կ'ուզեմ պարզել թէ այն Հայերը որոնք երջանիկ են Թուրքիոյ մէջ ապրելով, ոչ միայն չեն ճանչնար եւ չեն ընդունիր նման ընկերակցութիւն մը, այլ եւ յիշեալ արուեստական ընկերակցութիւնը բացարձակապէս իրաւասու չէ յանուն Թուրքիոյ Հայերուն խօսելու, յուշագիր պատրաստելու եւ հոս ու հոն ցրուելու քարոզութեան յուշագրեր որոնք կը կրեն խորհրդային քաղաքականութեան վախը:

Ամէն երկիր ունի իր իւրայատուկ արտաքին քաղաքականութիւնը: ԲայցՍովիէթներէն կը պահանջեմ հրաժարիլ տմարդի ձեռնարկներէն, որոնք վաղուց կը հետամտին իրենց ազգ. քաղաքականութիւնը հետապնդելու համար, Հայ անունը կրող տարրերէն քանի մը հոգի քաղաքական նպատակներու գործիք դարձնել : Ալ կը բաւէ :

Ով ազնուական Թուրք ազգ, բնաւ մի կասկածիր Թուրքիոյ մէջ քեզի հետ եղբօր պէս ապրող Հայերուն հաւատարմութենէն, ականջ մի կախեր արտասահմանի սադայելական որեւէ քարոզութիւններուն (գորս առյաւէտ կը պախարակեն Թուրք – Հայերը) եւ արտասահմանի թշնամինե – րուն դէմ միշտ պաշտպանէ հաւատարիմ հայ եղբայրդ որ դիրկդ ապաստանած է»:

«ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՄԷԿ ՀԱՋՈՅԸ »

« Սօն Փօսթա» Դեկտեմբեր 14ին վերոյիշեալ խորագրով քաղաքական քրոնիկին մէջ նախ կը յիշէ թէ Ռուսիա որ Հայերը անընդհատ գրգռած է Թուրքիոյ դէմ, նախ խեղդած է հայկական անկախութիւնը եւ հայ անունին տակ Երեւանի մէջ իր հաստատած կարգ մը մանկլաւիկներուն միջոցաւ իրենց երկրին ի նպաստ շատ մը պահանջներ ներկայացուցած:

« Սօն Փօսթա» շարունակելով իր խորհրդածութիւնները, կ'ըսէ.— Ջկայ այսօր մէկը որ անգիտանայ թէ Երեւանէ եւ նման վայրերէ բարձրացած ձայնը, տիրոջը ձայնը կրկնող շան մը հաջոցէն տարբեր բան չէ: Դարձեալ միակ Թուրք մը չկայ եւ չի կրնար գտնուիլ չգնահատող, թէ ՄԱԿի անդամներուն յուշագիր բաշխելու դէպքին հետ Թուրքիոյ Հայերը հեռաւոր կամ մօտաւոր ոչ մէկ առնչութիւն ունին. որովհետեւ այս Հայերը համզուած են որ Թուրքիոյ մէջ իրենց գտած բարօրութեան ուրիշ ոչ մէկ երկրի մէջ պիտի կրնան տիրանալ եւ այնքան ատեն որ յարգեն երկրին օրէնքները, ոչ ոք կը խորհի դպիլ իրենց :

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱԹԷՆ

39.000 ՖՐԱՆՔ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՄԱՐ

ՌՕԱՆ.— Պաղեստինի մեր աղէտեալ եղբայրներուն օգնութեան համար Ռօանի գաղութը գործի ձեռնարկեց, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի: Կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ, կ'որոշուի, անձամբ տունէ տուն, խանութէ խանութ պտտիլ, եւ նուէրներ հաւաքել: Այս պարտականութիւնը յանձն առին Յակոբ եւ Մեսրոպ: Նախ քաղաքիս խանութները այցելեցինք:Կաթող. պատուիրակը, հակառակ իր տկարութեան, երկու խօսքով կը բացատրէր նպատակը:

Այսպէս խանութներէն վերջ տուները հանգիլելով, երկու ժամուան մէջ քաղաքին շրջանը կատարեցինք ինքնաշարժով եւ 12 — 14 ընտանիքներէ հաւաքեցինք 39 հազար Փրանք :

Ուրեմն եթէ հայ ժողովուրդը ամէն ատեն այսպէս իր պարտականութեան գիտակցութիւնը ունենայ, ինչ աղէտ ալ պատահի, կարելի է մեղմացնել եւ ամոքել :

Այս առթիւ կը փութամ Ռօանի սիրելի հայրենակիցներուն յայտնել մեր եւ Երուսաղէմի հայրենակիցներուն, անկեղծ շնորհակալութիւնը :

Մեսրոպ Թորոսեան

Յ. Գ.— Ահաւասիկ նուիրատուներու ցանկը. — Ա. Մինասեան 5000 Փրանք, Փափազեան 2 հազար, Խ. Յովհաննէսեան 5 հազար, Ղ. Պահամեան 2 հազար, Ա. Ջէչմէճեան 2 հազար, Յ. Ասլանճեան 3 հազար, Յ. Ջալըմեան հազար, Բ. Թորոսեան 500, Գ. Քէօշկէրեան հազար, Ս. Պապաճանեան 500, Յակոբ Ջալըմեան 5000, Ջիլճեան 2 հազար, Մեսրոպ Թորոսեան 10.000 Փրանք: Գումար 39 հազար Փրանք :

« ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ Ը

« Դաշնակցութեան Օր»ը մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ բոլոր գաղութներուն մէջ, գլխաւոր քաղաքներէն մինչեւ յետին գիւղերը :

Պոսթընի մէջ, երկու հազար հայրենակիցներ ներկայ էին շքեղ սրահի մը մէջ: Ոչ միայն Պոսթընի եւ մօտակայ արուարձաններու հայութիւնը փութացած էր, կը գրէ « Հայրենիք», այլեւ տասնեակներով ընկերներ եւ համակիրներ եկած էին Փորթլէնտէն, Փրովիտենսէն եւ ուրիշ վայրերէ : «Միշտ հաւատարիմ Դաշնակցութեան դաւանանքին, պիտի աշխատինք, պիտի կռուինք մինչեւ որ իրականանայ մեր երազը — Ազատ, Անկախ ու Միացեալ Հայաստան», ըսած է օրուան նախագահը, ընկեր Լեւոն Տաղլեան : Խօսած են նաեւ Տիկին Օ. Քրմոյեան Օգն. Խաչին կողմէ եւ ընկեր Ճիմի Թաշճեան Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան կողմէ: Ամէնէն վերջ խօսած է ընկեր Դրօ, Բաշ Ապարանի հերոսը եւ Հայաստանի զինուորական հրամանատարը, որ իշխանութիւնը բոլշեւիկներու յանձնեց 1920 Դեկտ. 2ին: «Ազիզ եղբայրներ, մեր ժողովուրդին լաւագոյն բալաները խռովարար ու գիժ կը կոչեն, որովհետեւ մենք կռիւ կը մղենք բռնակալութիւններու դէմ, որովհետեւ մենք կ'ուզենք որ հայ ժողովուրդը ըլլայ ազատ, անկախ: Մենք սիրով կ'ընդունինք ըլլալ խռովարարներ եւ գիժեր, եւ կը շարունակենք այդ ճամբան որ մեզ պիտի տանի դէպի ազատութիւն եւ անկախութիւն: Բոլոր յեղափոխութիւնները ծնունդ են բռնակալութեան: Դաշնակցութիւնն ալ ծնունդ առաւ թրքական բարբարոսութիւններէն: Երբ վտանգ կը սպառնայ մեր գոյութեան, մեր մշակոյթին, մեր եկեղեցիին, հայ ժողովուրդը չի վախնար բռնակալներու ոչ սուրէն, ոչ ալ գնդակէն»:

★ Նիւ Պրիթընի մէջ տօնակատարութեան առթիւ խօսած են ընկերներ Ռ. Դարբինեան եւ Ժիրայր Միսաքեան: Այս վերջինը անգլերէն ալ խօսած է Երիտ. Միութեան, ինչպէս եւ ձայնասփիւռ ճառ մը: Ընկեր Դրօ խօսած է նաեւ Նիւ Եորքի մէջ :

ԹԱՀԹԱՃԵԱՆ, որ մեռաւ Պոլսոյ մէջ, ոսկերչութիւնը դարձուցած էր արուեստ մը: 1919ին, երբ Հայաստանի հանրապետութեան յիշատակ մը ղրկել պէտք եղաւ Պոլսէն, Պ. Թահթաճեանի յանձնուեցաւ այդ աշխատութիւնը, որ նրբին արուեստով մը քանդակեց ոսկիով եւ ադամանդով : Իսկ 1923ին Մուսթաֆա Քէմալին նուիրուած ոսկի գրիչին դրուագումը դարձեալ իրեն յանձնուեցաւ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

— Գործի մարդուն համար գիշեր եւ ցորեկ զանազանութիւն չունին: Բայց ո՞ւր է Դիոնիս :

— Հոն վարը՝ սա ժայռին վրայ նստած կը խորհրդածէ ջուրին սահանքը դիտելով: Հայրիկ, հայրիկ, եկուր :

Սեւ շուքը շարժեցաւ, ելաւ եւսկսաւ դէպ ի տախտը գալ, եւ տեսնելով Թորոսը իր ուրախութիւնը յայտնեց ու նստաւ:

Ընտանիքը մէկ կողմէն կ'ամբողջանայրին, մեծ տղաքն ալ եկան եւ յարգանօք ողջունեցին Թորոսը եւ իրենց ծնողքը:

Բարկէնի ուրախութիւնը մեծ էր. պատուական մարդը չէր կրնար նստիլ վասն զի իր Իշխանիկը իրեն հիւր էր, եւ որիրեն ծանր կը թուէր՝ կը տեսնէր թէ ամբողջ գիշեր մը նաեւ իր տունը պիտի չկենար, բայց տղայ տարիքէն սովրած էր իշխաններուն չընդդիմանալ ուստի ալ չի համարձակեցան բառ մը աւելցնել, իսկ Թորոս .

— Բարկէն հայրիկ, ըսաւ, այս տղաքը Սարգիսին տունը գիտե՞ն, կարելի է զինքը հոս բերել տալ հիմա:

— Հիմա, Իշխան, տղաք, մէկերնիդ շուտ մը գացէք ըսէք Սարգսին իմ կողմէս որ հոս գայ :

Տղուն մէկը թռաւ, շուտ մը անհետացաւ, երբ աղջիկները տախտին մէջտեղի կախուած կանթեղը վառեցին եւ սեղանը կը պատրաստէին՝ կերակուրը չեկած Սարգիս եկաւ, եւ ամէնքը նստան կերակուրի :

Սեղանին վրայ Թորոսի անսովոր զուարթութիւնը ամէնուն սիրտը ուրախութեամբ լեցուց, եւ Եփիմէ քանի մը անգամ կրկնեց թէ անտարակոյս առանց պատճառի չէր իր փեսային այս զուարթութիւնը.

Երբ սեղանէն ելան՝ Բարկէն ամէնը հեռացուց տախտէն Թորոսի ակնարկութեամբ, Եփիմէ, Դիոնիս, Բարկէն եւ Սարգիս միայն մնացին. հոն Թորոս դարձեալ կրկնեց այն հարցումները :

— Ամուտայ բերդին տէրը ո՞վ է :

— Ջենոն անունով յոյն իշխան մըն է, քեռայրը Մամեստիոյ յոյն իշխանին :

— Ինչա՞փ բերդապահ զինուոր ունի ներսը այդ իշխանը :

— Քսան՝ քսան եւ հինգ հոգի մը կ'ըլլան ընդամէնը, նոյնչափ մըն ալ ծառաներ կան. թէ որ պէտք ըլլայ կրնա՞ն զինուիլ, եւ բերդին անառիկ դռներու եւ պատերու ամրութեանը նայելով, բաւական՝ մանաւանդ թէ շատ ալ են :

— Լաւ, ըսաւ Թորոս, վաղը մեր հայու տղաքներէն պատրաստ զինուած քսան հոգի կրնա՞ն ժողվուիլ անձայն անշշուկ :

— Ես քսան հոգի կրնամ ժողվել :

— Բայց լա՞ւ, ընտրուած եւ կորովի՞ :

— Կոստանդինէն լուր ունի՞ք :

— Կոստանդին այս առաւօտ տղայ մը ղրկեր էր ինծի, քու վրադ լուր կը հարցնէր, եւ ինծի կ'իմացնէր թէ յիսունի չափ մարդիկներով պատրաստ էր երեւալու, երբ եւ որ ժամուն իրեն լուր ղրկուէր, կարմիր վանքերուն աւերակները՝ որուն շրջակայքը կը գտնուէր :

— Վաղը ճիշդ կէս օրին դուն հոս գտնուէ քու քսան մարդիկներովդ, բայց ոչ ժամ մը առաջ ոչ ժամ մը ետքը, նոյնպէս Կոստանդին ալ լուր ղրկէ նոյն ճշդութեամբԱմուտա բերդին մեծ դրան առջեւ ճիշդ կէսօրին գտնուիլ, բայց ճիշդ :

— Լաւ, '

— Քեզ տեսնեմ Սարգիս, պէտք է ճիշդ ըլլալ:

— Իմ ճշդութեանս վրայ մի կասկածիր, Իշխան, բայց ...

— Ի՞նչ,

— Այսինքն, եթէ համարձակութիւն տայիք, այն պիտի ըսէի թէ Ամուտա բերդը վերջի ձգելու բան մըն է:

— Դուն պիտի չերթաս Ամուտա բերդին վրայ եւ Կոստանդին յարձակում պիտի չընէ. այլ կէս օրին ճիշդ կէսօրին հեռուէն իր խումբով մեծ դրան առջեւ պիտի կանգնի :

Սարգիս այլեւս պատասխան չտուաւ, եւ Թորոս աւելցուց .

— Ուրեմն, քաջդ իմ Սարգիս, գնա եւ պատրաստուէ :

Երբ Սարգիս գնաց, Բարկէնին դառնալով Թորոս ըսաւ.

ԾԻՐԵՆՑ

յաջորդեց Նոքրաշի փաշա: Կարճ ատեն մը վարչապետութիւնը վարեց Սըտքի փաշա, բայց 1946էն ի վեր կառավարութեան գլուխը կը գտնուէր Նոքրաշի փաշա :

Պայմանագիր Ռուրի մասին

ՖՐԱՆՍԱ ՈՐՈՇ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Վեց դաշնակից պետութիւնները Դեկտեմբեր 28ին մամուլին յանձնեցին զեկոյց մը, որ կը պարզէ իրենց համաձայնութիւնը՝ Ռուրի շրջանին ճարտարագործութեանց մասին: Այս առթիւ կընքուած պայմանագիրը կրնայ լեցնել «Յառաջ»ի երկու էջերը: Ահաւասիկ հիմնական մասերը. —

1.— Պիտի ստեղծուի միջազգային վերստուգիչ իշխանութիւն մը, Ռուրի ճարտարագործութեանց վրայ: Այս կազմակերպութեան գլխաւոր պաշտօնըպիտի ըլլայ կատարել՝ածուխի, քոքի եւ պողպատի բաշխումը Գերմանիոյ եւ միւս երկիրներուն միջեւ: Միւս պարտականութիւնները պիտի ըլլան արգիլել որեւէ առեւտրական խտրութիւն եւ պաշտպանել օտար շահերը Ռուրի ճարտարագործութեան մէջ :

2.— Պիտի ստեղծուի զինուորական ապահովութեան պաշտօնատուն մը, հսկելու համար Գերմանիոյ իրական զինաթափութեան վրայ, Ռուրի միջազգային իշխանութեան հետ: Ճարտարագործական զինաթափութիւնը ապահովելու համար, պողպատի տարեկան արտադրութեան մակարդակը պիտի մնայ անփոփոխ, — 10-7 միլիոն թոն: 1946ին Պըրլինի կողմէ առաջարկուած միջոցները պիտի գործադրուին, ապահովելու համար ընդհ. զինաթափութիւնը :

3.— Ճարտարագործութեանց սեփականութեան խնդիրը կը մնայ առկախ :

4.— Գրաւման իշխանութիւնները Գերմանիան պիտի ներկայացնեն Միջազգային Վերստուգիչ Իշխանութեան մէջ, մինչեւ որ գերմանական կառավարութիւն մը հաստատուի : Այն ատեն այդ կառավարութիւնը կրնայ ընդունիլ համաձայնութիւնը եւ ստանձնել անկէ բխած պարտաւորութիւնները, բայց քուէարկութեան իրաւունք պիտի չունենայ, ապահովութեան կամ թերացումներու հարցերուն մէջ :

Այս պայմանագրով, Ֆրանսա որոշ գոհացում կը ստանայ: Բայց գոհ չերեւար,դատելով մամուլի լեզուէն: Ինչպէս կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ն ալ դիտել կուտայ, գոյացած համաձայնութիւնը յանձնարարութեան մը հանգամանքն ունի, եւ վեց երկիրներու կառավարութեանց կը մնայ վերջին խօսքը: Միւս կողմէ, Անգլեւսաքսոնները չեն փոխած իրենց տեսակէտը,— Գերմաններուն յանձնել Ռուրի ճարտարագործութեանց սեփականութիւնը :

Աւելորդ է ըսել թէ Գերմանները գոհ չեն նոր պայմանագրին տրամադրութիւններէն: Բոլոր ոչ-համայնավար Գերմանները դիտել կուտան որ եթէ Ռուրը միջազգային հսկողութեան պիտի ենթարկուի, նոյն կարգադրութիւնը պէտք է ըլլայ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելժիոյ ճարտարագործական շրջաններուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, 500 Հրեաներ սպաննուած, երկու օդանաւեր վար առնուած, ուրիշ երկու սաւառնակներ ալ վնասուած են հարաւային շրջանին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Եգիպտոսի պատերազմական նախարարութիւնը:— Ապահովութեան Խորհուրդի Գչ. օրուան նիստին մէջ, Սուրիոյ պատուիրակը, Ֆարէս էլ Խուրի, ամբաստանեց Հրեաները թէ խախտած են զինադադարը, տեղի տալով նոր կռիւներու: Իսրայէլի մարտաւերը ամբակոծեր են Կազան, որ պաշարուած է: Պատուիրակը աւելցուց թէ Հրեաները բռնաբարած են շատ մը քրիստոնէական եւ արաբական սրբավայրեր: Այս առթիւ անուններ ալ յիշեց,— մենաստաններ եւ կուսանոցներ Գալիլիայի շուրջը, Ֆրանչիսկեան եկեղեցին Սիոն լերան վրայ, Կարմիր Խաչի հիւանդանոցը Հայֆայի մէջ, ֆրանսական եկեղեցի մը Երուսաղէմի մէջ եւն.:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հանրապետական կառավարութեան անդամները արձակելու եւ կռակը դադրեցնելու հրաման արձակեց Ապահովութեան Խորհուրդը, բայց արդիւնքը անորոշ է տակաւին, ինչպէս Պաղեստինի մէջ: Հոլանտա կը շարունակէ զինուորական գործողութիւնները, սպասելով նոր տեղեկութեանց :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՍԱԿԵՐՈՒ յաւելումը պիտի յայտարարուի տարեգլուխէն վերջ: Սովորական նամակները պիտի արժեն 15 ֆրանք, հեռաձայնը՝ 12 ֆրանք (քաժանորդ), հանրային վայրերու մէջ՝ 15 ֆրանք եւն.: Կազին խորանարդ մեթրն ալ 17ուկէս ֆրանքի պիտի բարձրանայ :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 1949 Յունուար 13ին ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ.ի նոր սրահին մէջ, rue Convalescents: Ծնողները կրնան իրենց երեխաներուն ընկերանալ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է «Մանուկներու Օրը», 9 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Ste. Cécileի մէջ (257bis rue Boileau) Lyon:

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն: «Կաղանդ Պապան» բոլոր փոքրիկներուն նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ Լիոնի հայ հասարակութիւնը :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ , 9 Յունուար 1949, Կիրակի Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի 2 Յունուար, ժամը 2.30ին , Սալ Միւթիւալիթէի մէջ, հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբի եւ Նոր Սերունդի եւՄարսէյլի Շրջ. վարչութեան :

Բոլոր ներկայ պզտիկները պիտի ստանան տոպրակ մը անուշեղէն Կաղանդ Պապային ձեռքէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն «Կեցցէ Հայլեզուն»:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻ

Արտասանութիւն, մանկական ներկայացումներ, պար եւ երգ: ՏՕՆԱԾԱՌ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ: Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի սրահին մէջ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

ՑԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար , Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27ԻՆ

Ֆրանսահայ Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! Յառաջիկայ Փետր.ի 11ին Théâtre de l'Ambigueի մէջ մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Լ. ՇԱՆԹԻ » ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ »:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Օրուան տօնակատարութեան առթիւ Պ. Հ. Քիպրիթճեան 2000 ֆրանք նուիրեց «Խաժակ» խումբին իր մեծ հօր՝ Տօքթ. Հ. Քիպրիթճեանի յիշատակին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պ. Գառնիկ եւ Պալիկ Ճարայեան փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին, Այրի Տիկ. ԱՆՆԱ ԱՆԹԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ՊԷՆԼԻՅԻՆԵՐԸ, իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկին Խոնարհիկ Պասմաճեանի , Տէր եւ Տիկին Միսաք Պասմաճեանի, Պ. Պ. Անանիկ եւ Սուքիաս Պասմաճեաններուն (Ամերիկա) , Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Խանէտանեանի եւ իրենց պարագաներուն, ՄԻՀՐԱՆ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆի մահուան առթիւ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 27 Դեկտեմբերին , Ալֆորվիլի մէջ:

Օր. ՄԱՐՕ ԵԶՆԻԿԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՎԷՃԵԱՆ
Ամուսնացած

La Garenne 18 Դեկտ. 948 Asnières

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բացուած է, իններորդ տարեշրջանի բաժանորդագրութիւնը: Ապրուստի յարաճուն սղութեան, թուղթի եւ տպագրութեան եւ փոխադրական ծախքերու յաւելումը նկատի առնելով նոր բաժնեգին որոշուած է 1949 Յունուարէն սկսեալ՝

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ 500 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ , ՔԱՆԱՏԱ, Մ- ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, Կիպրոս, Պաղեստին, Եգիպտոս, Հնդկաստան եւ Իրաք 2 տոլար:

ՄՆԱՑԵԱԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ համար 600 ֆրանք:

Կը խնդրուի ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բարեկամներէն, դիւրացնել մեր գործը, գտնելով նոր բաժանորդներ, եւ ծանօթացնել մեր թերթըիրենց շրջանակին :

Ո եւ է դիմում եւ առաքում կատարել վարչական հասցէով,— ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (Nercessian Khosrow) , 17 rue Damesme — Paris (13):

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 6 Մարտ, կէսօրէ վերջ, Salle de la Chimie: Կը խնդրուի նկատի առնել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ բնիկ Սեբաստացի Մարիամ եւ Նազելի Պլէճեանները: Լուր ունեցողներէն եւ կամ զիրենք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէներուն: Կ. Պաղտասարեան 41 rue Horace - Bertin, Marseille եւ կամ 502 East 79th. St. New York, City U. S. A.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Տիկին Սրբուհի Պօյաճեան կը փնտռէ Պ. Միքայէլ Քիրէմիտճեան (Սէօլէօզցի, Պրուսա), Պ. Մելքոն Քիրէմիտճեան, Զատիկ Քիրէմիտճեան, Աննիկ Քիրէմիտճեան: Տեղեկացնել Տիկին Սրբուհի Քիրէմիտճեանի, 51 rue de la Défense: Issy les Moulineaux (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 31 Décembre 1948 Ուրբաթ 31 ԴԵԿՏԵՄԲ.

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5733–Նոր շրջան թիւ 1144

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ 1948ԻՆ

3.— ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Քանի մը խօսք ալ յունահայ գաղութի մասին, լրացնելու համար Եւրոպայի պատկերը։

(Մեր գաղութի մասին պիտի խօսինք առանձին։ Միջանկեալ յիշենք նաեւ Հոլանտայի փոքրաթիւ համրանքը, 70—90 հոգի, ցիրուցան՝ Լա Հէյի, Ամսթէրտամի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ)։

Այլապէս դժբախտ պատկեր մը կը ներկայացնէ պատմական Ելլադայի ափերուն վրայ ծուարած բազմութիւնը։ Առաւելապէս իբրեւ հետեւանք ներքին պատերազմին որ կը տեւէ չորս տարիէ ի վեր։

Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ, 1921—22ին, մինչեւ 65—70 հազարի կը հասնէր Յունաստանի հայ տարագիրներուն թիւը։

Քաղաքական խաղերու հետեւանքով, հազարաւորներ Մակեդոնիայէն եւ Թրակիայէն քշուեցան դէպի կղզիները (1923—24)։

Ապրուստի դժուարութիւնը եւ ուրիշ պատճառներ նոր արտագաղթի մը մղեցին այս բազմութիւնը, մասնաւորապէս դէպի Ֆրանսա։

Այնուհետեւ գաղութին թիւը կը ներկայացնէր քիչ–շատ հաստատուն վիճակ մը, — 30—35.000 հոգի։ Մեծ մասով՝ երիտասարդներ։

Պատերազմէն առաջ քանի մը կարաւաններ մեկնեցան Հայաստան։ Այս անգամ ալ՝ վեց կարաւաններ, եւ համրանքը իջաւ 8—10.000ի։

Ուրիշներ 12.000 կը հաշուեն այս թիւը։ Ամէն պարագայի մէջ, պարպուած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ հայաշատ քաղաքները։ Զանցառելի քանակութիւն մը կը ներկայացնեն Տէտէ Աղաճի, Քոմոթինիի, Քսանթիի, Տրամայի եւ Սէրէզի մէջ մնացած Հայերը։ Շատոնց գոցուած՝ դպրոցներ, իսկ հոգեւոր մխիթարութիւնը բախտին ձգուած։

Հազար–1200 հոգինոց համրանք մը կը հաշուէ Սելանիկը, իսկ մնացեալ մեծամասնութիւնը տեղաւորուած է հին Յունաստանի մէջ, գլխաւորաբար Աթէնքի շրջանը։

Որքան ալ սահմանափակ, քիչ–շատ բախտաւոր գաղութի մը այս վերջին մնացորդը յաճախ անկարելին կը փորձէ, պահելու համար իր դիմագիծն ու կորովը։

Երկիր մը ուր եղբայր եղբօր արիւն կը քամէ չորս տարիէ ի վեր, ուր տնտեսական կեանքը լուրջ վերակազմութեան կը կարօտի, բնականաբար մասնաւոր առաւելութիւններ չեն կրնար վայելել եկուորները։

Եւ սակայն, մեր հայրենակիցները յաջողած են փարատել շատ մը թիւրիմացութիւններ։ Մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը արդիւնաւոր աշխատանք թափած է, այս ճակատին վրայ։

Տնտեսական հոգերէն զատ, որ դուռ բացեր է նոր արտագաղթի մը — դէպի հարաւ. Ամերիկա — այս գաղութը անելի մը մատնուած է, դպրոցական խնդիրներու մէջ։

Բարեացակամութիւն չի պակսիր, բայց անփոփոխ կը մնան Մեթաքսասի օրով հաստատուած օրէնքներ, որոնք մեծապէս կը կաշկանդեն փոքրամասնութեանց դպրոցներու բացումը։ Այնպէս որ, եթէ չենք սխալիր, Աթէնքի մէջ անգամ, հազիւ քանի մը դպրոցներ արտօնուած են (Զաւարեան, Քոքինիա, եւ Կ. Խաչի հովանաւորած կրթարանը, Փիքս)։

Այս դժնդակ պայմաններուն մէջ ալ, երիտասարդութիւն մըն է որ կը խլրտի հիւղաւաններու բոլորտիքը։ Հողմավար սերունդ մը, որ արդէն գլուխն անցած է հանրային գործունէութեան։

Ո՛ր գաղութին մէջ որ ունինք ներկայացուցիչներ այդ սերունդէն, տարբեր ոգի մը կը վարէ տարագիր բազմութիւնները։

Ինչո՞ւ պիտի թմրէին Լոնտոնը եւ Պրիւսէլը, եթէ նոյն ոգին ու եռանդը, հաւատքը տիրապետէին գոնէ միջին սերունդին մէջ։

Այնքան ցիրուցան եղանք, իրար խառնուեցանք որ, մէկը միւսին պակասը կրնար լեցնել իր ամբարած պաշարով եւ խանդավառութեամբ։

Շատ մը պարագաներու մէջ, պարզապէս պատրուակներ են միջավայրի անյարմարութիւնը եւ ուրիշ առարկութիւններ։

Այս ճշմարտութեան ամէնէն պերճախօս փաստերը պիտի գտնենք Միջին Արեւելքի մէջ, ուր հրաշքներ գործուած են 25 տարուան ընթացքին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Շատոնց վարժուած ենք սա ժխորին որ պարբերաբար կը խլացնէ ականջները, նոյնիսկ հեռո՜ւէ հեռո՜ւ, Անգարայէն մինչեւ Եւրոպայի դուռները։ Բայց եւ այնպէս ...։

Այս «անիծեալ» Հայերը բնաւ չեն ձանձրանար յուշագիր հասցնելու, բոլոր միջազգային ժողովներու,— կը մտածեն մեր Պարտատէրները եւ կը զարմանան անշուշտ մեր յուշագիրներու պահեստին համար, որ երբեք չսպառիր, ինչպէս որ զանոնք ներկայացնողն ալ ոչ ձանձրանալ եւ ոչ ալ յոգնիլ գիտէ։

Խնդրին շահեկան կողմը այս չէ, սակայն։

Կարեւորը Թուրքիոյ մեր հայ հայրենակիցներուն իրարանցումն է։

Նորէն հրապարակ իջած են կարգ մը մարդիկ եւ երդում պատառ կ'ըլլան թէ իրենք որեւէ կապ չունին այդ յուշագիրներուն հետ։ Ոչ թուղթին եւ ոչ ալ մելանին գոյնը գիտեն եւ իրենք արդէն միայն «Հայ» ալ չեն, այլ Հայ–Թուրքեր են, եւ ամենահաւատարիմ հպատակները Թրքական արդա՜ր եւ իմաստո՜ւն հանրապետութեան»։

Այս փառաբանականն ալ յուշագիրներուն նման բան մըն է։ Ալ սովորական դարձած։ Ոչ ոք նկատի կ'առնէ զանոնք։ Իրենց նախագահին սրտին մէջ հայ ժողովուրդին համար կուտակուած զգացումներուն վրայ կաթիլ մը մեղր չի կաթեցներ։ Բայց բան մը կ'ապացուցանէ վերջապէս...

Այն որ՝ հանրապետական Թուրքիան, որուն համար տասը կտոր կ'ըլլայ Սէմ հօրեղբայրը, այն է, ինչ որ էր Արիւնոտ Սուլթանին Թուրքիան, գոնէ Հայերուս համար։ Սարսափի, արհաւիրքի իշխանութիւն մը, որուն առջեւ միշտ պէտք է բարեւի կենալ եւ երկրպագել։

Որքա՜ն դժուար է բան մը փոխել աշխարհի վրայ։ Մանաւանդ հիմա։

Չեն փոխուիր ոչ յուշագիրները, ոչ զանոնք ըստացողները։ Ոչ Թուրքերուն գլուխը, ոչ ալ «վասըն արեւաշատութեան աղօթողներու անսպառ եռանդը։

ՍՕՍԻ

ԾՈՒԽ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», որ բուռն պայքար մը կը մղէ Ներքին Նախարարին դէմ (ընկերվարական), երէկ դառնօրէն կը գանգատէր թէ Պ. Ժիւլ Մոք «Լեհ, ռումանացի, սպանիացի, չեխ աշխատաւորներու դէմ կատարուած հալածանքներէն վերջ, այժմ ալ կը հետապնդէ հայ եւ հունգար աշխատաւորները եւ կ'արգիլէ անոնց ժողովրդավար կազմակերպութիւնները»։ Այս առթիւ «օտարատեաց Նախարար» կը կոչէ Ժիւլ Մոքը։

Ապա յիշելով այդ կազմակերպութեանց լուծման հրամանը, կ'ըսէ թէ անոնք որեւէ մեղք չունին «եթէ ոչ իրենց փարումը ժողովրդապետութեան եւ Ֆրանսայի»։ Եւ արտայայտելով «Ֆրանսայի հանրապետականներուն զայրոյթը Ժիւլ Մոքի ատելութեան դէմ, կ'ըսէ թէ անոնք պիտի չվարանին պաշտպանել եկուոր աշխատաւորները կատարուած հալածանքներուն դէմ եւ միացնելով իրենց ճիգերը, պիտի պայքարին Ժողովրդապետական Միութեան կառավարութեան մը համար որ պիտի վերահաստատէ Ֆրանսայի ճշմարիտ կերպարանքը»։

Միայն այս վերջին տողերը բաւական են, հասկնալու համար թէ «Իւմանիթէ» ինչպէս կ'ըմբռնէ օտար աշխատաւորներու պաշտպանութիւնը։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ նոր կրճատումները պիտի գործադրուին յունուար 3էն սկսեալ, — 10 % առտնին գործածութեան, 33 % ճարտարագործութեանց համար։ Ելեկտրական երկաթուղիներու երթեւեկն ալ պիտի կրճատուի։

ՊՈԼՍՈՅ պատր. տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ ցոյց մը սարքուած է Կէտիկ Փաշայի մէջ։ Վաստակաւոր ուսուցիչ մը, Պ. Յովնան Փալագաշեան, ազդարարած է քարոզիչ վարդապետին թէ «չլիշուելի» պիտի պոռայ, եթէ ուզեն յիշել անարժան տեղապահին անունը։

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Հանրապետութեան Խորհուրդը, որ կը փորձէ նախկին Ծերակոյտին դերը կատարել առանց անոր իրաւասութիւններն ունենալու, առջի օր փոխեց իր դիրքը 1949ի ելմտացոյցին հանդէպ։ Մինչ նախապէս կը մերժէր, այս անգամ 32ի դէմ 378 ձայնով որոշեց նախահաշիւը քննել յօդուած առ յօդուած։

Այս քաղաքականութեան մէջ վճռական դեր մը կատարեցին զօր. տը Կոլի կուսակիցները, որոնք ժողովին մէկ երրորդը կը ներկայացնեն։

Անոնք նախապէս կը պահանջէին ամբողջութեամբ մերժել նախահաշիւը, առանց մանրամասն վիճաբանութեան. բայց չորեքշաբթի օր համոզուեցան թէ կարելի պիտի չըլլայ մեծամասնութիւն կազմել այս գետնին վրայ։ Հետեւաբար փոխեցին իրենց ռազմավարութիւնը եւ այժմ պայքար պիտի մղեն, շարք մը փոփոխութիւններ առաջարկելով իւրաքանչիւր յօդուածի դէմ. առաջարկներ որոնք ընդունելի չեն կառավարութեան համար։ Բայց եւ այնպէս, կոլականները կը յուսան վարկ շահիլ կարգ մը առաջարկներով։

Եթէ Ազգ. Ժողովին կողմէ քուէարկուած նախահաշիւը մեծ փոփոխութիւններ կրէ, կառավարութիւնը կրնայ վերահաստատել սկզբնական վիճակը, երկրորդ ընթերցում մը պահանջելով Ազգ. Ժողովէն։

Թերթերը կը գրեն թէ զօրավարին կուսակիցներուն առաջարկներէն մէկը պիտի ըլլայ մերժել կարգ մը յաւելումներ ոգելից ըմպելիներու եւ ժառանգութեան տուրքերուն վրայ, որոնցմէ 17 միլիառ ֆրանք եկամուտ կը սպասէ կառավարութիւնը, 140 միլիառի վրայ։ Ցետոյ, անոնք չեն ուզեր որ կառավարութիւնը իրաւունք ունենայ նոր տուրքեր հաստատելու հրամանագիրներով, եթէ ծրագրուած 100 միլիառի փոխառութիւնը ամբողջովին չարձանագրուի մինչեւ 1949 ապրիլ 1։

★ Վարչապետը, Պ. Քէօյ, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար է, չորեքշաբթի օր երկրորդ անգամ տկարութիւն մը զգաց, վիճաբանութեանց ընթացքին։ Ինչպէս կը յիշուի, դեկտ. 15ին ալ ինկած էր Հանրապետութեան Խորհուրդին գլխաւոր սանդուղէն վեր ելած ատեն։ Իրաւեկներ կը կարծեն թէ պիտի հրաժարի, չափազանց յոգնած ըլլալով։ Ամէն պարագայի մէջ, պիտի ձգէ ելմտական նախարարութիւնը։ Իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է ամբողջովին վաւերացնել եւ գործադրել նոր հաշիւը, «որմէ կախում ունի ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Մարշըլի ծրագրին ապագան»։

Չորեքշաբթի օր վարչապետը յանկարծ դեղնեցաւ եւ երերաց, երբ կը պատասխանէր ընդդիմադիրներուն։ Հազիւ եղաւ կէս ժամ դադրեցնել Հանրապետութեան Խորհուրդին նիստը, բժիշկ մը կանչել եւ տուն ղրկել վարչապետը։

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին, որ 13 ժամ տեւեցին, վարչապետը հետեւեալ դիտողութիւնը ուղղեց ընդդիմադիրներուն.

— «Եթէ, ազատագրութենէն անմիջապէս վերջը, փոխանակ առանց պահեստի չէքերով քաղաքականութիւն մը վարելու, մեր քաղաքականութեան հետեւած ըլլային, երկիրը կարեւոր օգնութիւն մը պիտի ստանար եւ պիտի կրնայինք վերաշինել մեր աւերակները»։

★ Թղթատարական սակերէն վերջ, վախ կայ որ մեթրոյի եւ հանրակառքերու գիներն ալ բարձրանան։

Արդարեւ, Սէնի նահանգային խորհուրդը, որ կը վարէ Փարիզ քաղաքին ելեւմուտքը, կը խորհի 60 % աւելցնել մեթրոյի եւ հանրակառքերու գիները, գոցելու համար երեք միլիառ ֆրանքի բաց մը...

★ Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը հաւանած էր 30 % աւելցնել կաղին գինը (խորանարդ մեթրը 17ուկէս, փոխանակ 13ուկէսի), գոցելու համար ութ միլիառի բացը։ Նոյն ժողովին ճարտարարուեստական արտադրութեան յանձնախումբը մերժեց այս յաւելումը։

★ Ագարակապաններու Դաշնակցութիւնը տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն Փարիզի մէջ բանջարեղէններու եւ խոզեղէնի գիները 150—700 % աւելի են, բաղդատելով արտադրիչներուն վճարուած գիներուն հետ։ Այսպէս, սեպղինը (քառոթ) եւ կաղամբը որ երկու ֆր.ի կը ծախուին ագարակին մէջ, Փարիզի մէջ կ'արժեն 17 ֆրանք, կանկառը (արթիշօ) կը ծախուի 155ի (գիւղին մէջ 35), գետնախնձորը 11 (3ուկէս), խոզի միսը 430ի (200), 12 հաւկիթը 264ի (200) եւայլն։

(Լուրերու շարունակութիւնը նայեցէ Դ. Էջ)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ բուռն զայրոյթ կը տիրէ, Ռուրի մասին կնքուած նոր համաձայնութեան հետեւանքով։ Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքագէտները, թերթերը եւ աշխատաւորական վարիչները ուժգնօրէն կը բողոքեն։ Կը վախցուի որ ընդհանուր գործադուլներ սարքուին։

«PETIT PAPA NOEL...»

Տարաթ մըն է, եւ աւելի ոչ ամէն օր, եւ օրը մէկէ աւելի անգամներ ձայնասփիւռը ծանօթ երգ մը կը հնչեցնէ .— «Petit papa Noël»:

Երգը ընտանի է փոքրիկներուն, ինչպէս եւ պաղատական կանչ մը ուղղուած «Հայրիկ Ծնունդին կամ Հայր Կաղանդին», որպէսզի անտես չառնեն իրենց տան բուխերիկը եւ անոնց մէջ տեղաւորուած կօշիկները...

Մանուկ հոգիները չարաթներով, ամիսներով հէքեաթ կը հիւսեն, իրենց անծանօթ, բայց սիրելի Կաղանդ Պապային համբաւին ու անունին շուրջ ու անկէ, անհամբեր կը սպասեն իրենց մանուկ երազներուն իրականացման: Ու կ'աղօթեն երգելով.—

Սիրելի հայրիկ Ծնունդ,
Երբ վար իջնես երկնքէն,
Հազա՛ր հազա՛ր խաղալիկներով՝
խնդրեմ, չմոռնաս իմ պզտիկ կօշիկներս:

Ծնունդ, Նոր տարի – Կաղանդ...: Ո՞վ չի յուսար, ո՞վ չսպասեր բան մը, ո՞վ չաղօթեր բանի մը համար: Փոքրերը իրենց անմեղունակ, պարզունակ աղօթքներով, մեծերը իրենց հոգերով ու խորհուրդներով: Մէկը ի խնդիր իր ստանալիք նուէրներուն,— պուպրիկին, փայտէ ձիին, շաքարին, շոքոլային, միւսը իր ծրագիրներուն, իր առօրեային, իր «հանապազօրեայ»ին համար: Եւ աղօթքները կ'երկարին առ Աստուած, առ Ծնունդ, առ Կաղանդ, մերթ յուսալից, մերթ յուսակտուր, մերթ երազուն, մերթ եղերական...

Ու տարիները կ'անցնին հատիկ – հատիկ, սպիտակ մօրուքով Ծնունդ կամ Կաղանդ պապաները կուգան ու կ'երթան համընթաց, միօրինակ, առանց մեր երազածը բերելու, առանց մեր ցանկութիւնները իրագործելու..:

Երէկ Ծնունդ էր: Այս չաբաթ Նոր Տարի, Կաղանդ:

— «Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ բարի Կաղանդ»:
— «Շնորհաւոր ըլլի, շնորհաւոր ...»:

Չկայ, կ'ըսեն, մեր վաստակը չի բաւեր: Ապրուստը սուղ է, չենք համնիր, կը լսես ամէն կողմէ, բայց... վաճառատուները, փողոցները, հրապարակները լեցուն են բազմութիւններով: Փեղկերը զարդարուած են այլազան, գոյնզգոյն լոյսերով: Կրպակներու մէջ լեռնակուտակ դիզուած են ամէն գոյնէ, ամէն տեսակէ, ամէն գինի յարմար ապրանքներ:

Ու ծառեր, ծառեր, ծառեր... Հսկայ, ծովածաւալ բազմութեան մէջ քիչեր կը տեսնես առանց ծառի, առանց կապոցի:

Այսպէս է ժողովուրդներու, մարդոց կեանքը: Այսպէս եղած է միշտ, «ի վաղուց անտի»: Ունինք կամ չունինք, նեղ թէ լայն ժամանակներու մէջ, մարդը յարմարած է իր ժամանակին: Եւ կեանքին իմաստ եւ բովանդակութիւն տուած է իր տօներով, իր ուրախութիւններով:

Ամէն անգամ երբ Կաղանդին կամ Ծնունդին դռները կը հասնինք, մեր սրտերը հասկնալի պատճառներով ուրախութենէ աւելի կը տրտմին: Այդ օրերուն հինուհին յիշատակներ է որ կ'արթննան մեր մէջ: Մեր միտքը կը փոխադրուի ուրիշ աշխարհ մը — հէքեաթներու աշխարհը — ու մենք տրտմութեամբ, կարօտով կը յիշենք այն բոլորը զոր տեսանք, ապրեցանք եւ որոնք չկան այսօր: Ժամանակի անջրպետովը բաժնուած ենք այլեւս: Այսօր այդ բոլորէն յիշատակ մը միայն մնացած է մեզի համար:

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր ինքնայատուկ ձեւովը կը տօնէ Կաղանդն եւ Ծնունդը: Արդարեւ, երբ մեր երդիքներուն տակն էինք, բոլորովին այլ իմաստ ունէին այս եւ ուրիշ տօները: Հայ մարդը, հայ ընտանիքը, հայ ժողովուրդը՝ մէկ խօսքով առանձին գոյն ու կերպարանք տուած էին մեր տօներուն ու տաղաւարներուն: Նոյն աւանդութիւններով կապուած էինք: Այսօր, հեռու մեր բնագաւառէն, մեր ծննդավայրէն տօներն ալ իրենց գոյնը եւ կերպարանքը կորսնցուցած են, բովանդակութիւն եւ իմաստ չունին: Եւ, դժբախտաբար մնացածն ալ հետզհետէ կը չքանայ:

Տասնեակ մը տարիներ առաջ, երբ հայրենի յիշատակները աւելի թարմ էին մեր մէջ եւ մենք տակաւին չէինք ընտելացած միջավայրին, այլ շունչով կը տօնէինք այս տօները: Իրարու կ'այցելէինք, սեղան կը սարքէինք: Հայրենի երգն ու պարը կը թնդացնէինք եւ մէկ երկու օրուան համար մեր բնագաւառը իր բոլոր հարազատութեամբը հոս կը փոխադրէինք

Իսկ, այսօր... Կամաց կամաց առաջաստները կ'իջնեն: Կրակը տակաւ առ տակաւ կը մարի ու երէկը աւաղ, լոկ յիշատակի մը կը վերածուի: Ինչո՞ւ: Աշխարհ մը խորհրդածութիւններ այս չարաբաստիկ «ինչու»ին առջեւ:

Ինչո՞ւ եղանք այսպէս, ինչո՞ւ պիտի ըլլայինք այսպէս, եթէ սա աշխարհ կոչուածը մեր տեսածէն տարբեր բան մը ըլլար, եթէ Նոր Տարիները, Կաղանդներն ու Ծնունդները իրենց իմաստն ու բովանդակութիւնը պահէին բոլոր ժողովուրդներուն համար:

Եթէ անհրաժեշտ էր աղաղակել կամ աղօթել, մանուկներու միամտութեամբ աղաղակեցինք ու աղօթեցինք տիեզերքի բոլոր աստուածներուն: Եթէ քաջութիւն պէտք էր, չընկրկեցանք: Եթէ արիւն կը պահանջէին, առատօրէն տուինք: Եթէ «տուրք» էր մեր վճարելիքը, անսահմանօրէն վճարեցինք: Եթէ արցունք էր մեր տալիքը, դարերու ընթացքին հայ մայրերու թափած արիւն արցունքով ծով գոյացաւ...

Դարերու ընթացքին հազարաւոր Ծնունդներ, Նոր Տարիներ կամ Կաղանդներ եկան անցան, բայց, Հայոց բուխերիկին մէջ զետեղուած կօշիկները միշտ պարապ մնացին:

Ոչ մեր մօմերը, ոչ մեր խունկը, եւ ոչ ալ մեր աղօթքները կրցան երկինքէն վար իջեցնել Հայոց բարի Կաղանդը, Կաղանդ կամ Ծնունդ Պապաները:

Անմեղունակ մանուկները տարին անգամ մը Petit Papa Noël կ'երգեն ու իրենց յոյսին ու հաւատքին վարձքը կը ստանան:

Ե՞րբ, ե՞րբ մենք ալ մեր արդար վարձքը պիտի ստանանք...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Եփրատի մայրութիւնը

ԽՄԲ.— Հատուած մը հսս թուրք գրագէտ Իսմայիլ Հապիպ Սէվիւքի գրքէն, «Ձայներ Հայրենիքէն».—

Երբ Մուրատ եւ Գարասու միացան իրարու, երեւան եկաւ բուն Եփրատը, եւ եղաւ առոյգ, կենսուրախ գետ մը, լայնութեամբ եւ երկայնութեամբ:

Ամբողջ հայրենիքին ամէնէն հզօր ջուրը կեդրոնացաւ այտեղ: Ո՞վ գլուխ չիծռեր զօրութեան առջեւ: Ձախէն ու աջէն, բոլորը սկսան երկրպագել օգոստափառ Եփրատին: Ջուրեր եկան մարմրելով եւ նազանքներով հոսելով ընկուզենիներու հովանաւորած մարդերուն մէջէն, ուրիշներ փայլուն գայլախազները համրիչի հատիկներու պէս չաչեցնելով, եւ ուրիշներ կատաղի եւ անզուսպ, քանդեցին իրենց ճամբուն վրայ ծառերու ոստերն ու կոճղերը, եւ բոլորը եկան հալիլ մայր Եփրատի ծոցին մէջ: Գետը երեսը դարձուց դէպի արեւմուտք եւ սկսաւ արշաւել դէպի Մալաթիոյ դաշտագետինը: Եփրատ իր հոգին տուաւ այդ հողերուն, հետեւաբար այդտեղ ծառերը չեն բուսնիր, այլ կը ժայթքեն պարզապէս, պտուղները չեն ջրտիր, այլ մեղրի կը վերածուին, իսկ ոստերը ծաղիկ չեն բանար, այլ անսահման տարածութեան վրայ գունագեղ տօնահանդէս մը կը ցուցադրեն: Տօն է դաշտին համար: Ջուրը սիրահար է ջուրին: Եփրատ այդտեղ եկաւ մի միայն թօհման դրկելու համար իր ծոցին մէջ: Զայն առնելէ ետք անմիջապէս փոխեց ուղղութիւնը եւ դարձաւ դէպի արեւելք:

Երկու ջուրերուն միացման կէտը Իսթանպուլ — Պաղտատ ճամբուն ճիշդ մէջտեղն է: Այդտեղ է որ կը միանան նաեւ այն ճամբաները, որոնք Անատոլուն Իրաքի, Իրանի ալ Սուրիոյ սահմաններուն կը կապեն:

Դէպի հարաւ, գետը միշտ փնտռեց աղօթարանի ուղղութիւնը: Մեղք որ Տաւրոսները ցցուեցան իր դէմ, ամպածրար ամբարտակներով: Գետերը գիտեն սակայն հնազանդ ալ ըլլալ:

Եփրատ ըմբռնեց թէ պիտի չկրնայ յաղթել լերան, ուստի ճամբան փոխեց եւ նորէն արեւելք դարձաւ: Միայն թէ չմոռցաւ որ եւ է կերպով այս պարտութիւնը, եւ անշէջ ատելութեամբ մը մինչեւ այսօր կը կրծէ լերան հիւսիսային սարալանջերը:

Իր երկարատեւ ուղեւորութեան մէջ, Եփրատ շատ մը հնարքներ ցուցադրեց: Մերթ ջրվէժ մը ձեւացուց, 5—6 մեթր բարձրութեամբ եւ երկու հարիւր մեթր լայնութեամբ եւ գոլորշի ու փրփուր տարածեց իր շուրջը, խուլ դղրդիւնով մը: Եւ երբ Իգոր եկաւ, այս անգամ նոր քմայքներ ունեցաւ եւ սկսաւ ոստոստել ալեկոծ ամբարտակներու վրայ:

Անդին, Տէվէպօյնի մէջ, փորձուեցաւ պլլուիլ կրանիթէ թերակղզիի մը, 250 մեթր բարձրութեամբ:

Աւելի անդին, Թաշպաշի կողմերը, ձեւացուց մեծ ու պզտիկ կղզիներու խումբ մը: Եփրատ մերժեց միօրինակ կեանքը եւ ուզեց ապրիլ այսպէս հազարումէկ ձեւերով:

Քէօմիւրխան հասած է եւ գետը սկսած է յուլանալ: Կարծես թէ չի հոսիր, այլ կը քնանայ, աւելի ճիշդ թմբիրի մէջ է: Ի՞նչ եղաւ արդեօք իրեն: Արթնցիր, Եփրատ: Վտանգի փողը հնչած է արդէն եւ յանկարծ ընդոստ կը զարթնու, կը ցցուի եւ կը պատրաստուի կռիւի: Չէ՞ որ պատերազմ կայ, եւ հասած է Քէօմիւրխանի կիրճին դիմաց: Գետը այստեղ մղեց իր կեանքին ամէնէն դժնդակ կռիւը, եւ այս մարտնչումէն ծնան կիրճին սեպ փեռեկտումները, զորս աշխարհագրութեան մարդիկ «Քանիօն» կը կոչեն:

Այնպիսի կիրճ մըն է Եփրատի հակառակորդը, որ ցցուած է հարիւրաւոր մեթր խորութեամբ, լայնքով եւ երկարութեամբ եւ սակայն Եփրատ յաջողեցաւ զայն սղոցել եւ իր կենսունակութիւնը յաղթեց կրանիթին:

Ինք ստեղծեց այդ պատնէշը, որ սակայն փորձանաւոր բանտ մը եղաւ իրեն: Պատերը շատ բարձր են, կարելի չէ դուրս ելլել: Երկարութիւնը անվախճան է, օրերով պէտք է համբերել: Ցերեկները գիշեր են այստեղ, երկինքը՝ պատառ մը կապոյտ միայն: Լոյսը վերէն սուրի մը շեղբին չափ է եւ հոն կը տիրէ ահարկու ամայութիւն մը, անվերջանալի դղրդիւն մը: Աղմուկը այնքան ուժեղ է որ կիրճին վերեւ թառած կաղնիի պուրակները եւ մինարէի նմանող ծառերը կ'օրօրուին գետին սարսուռներէն, եթէ հովը դադրած ըլլայ նոյնիսկ:

Ինչպէ՞ս կրնաք բանտել առիւծը վանդակին մէջ: Ահա Եփրատը, որ պիտի խորտակէ իր բանտը, կ'իյնայ ու կ'ելլէ, կը պոռայ եւ կ'ոստնու, եւ հեղեղատներ կը կազմէ իր իւրաքանչիւր ընդվզումին:

Ծովերը մակերեսէն կը փոթորկին, իսկ գետերը ներքեւէն: Քամին դուրսէն կը սարսէ ծովը, իսկ գետը իր խականկողնինտակէն: Եփրատ այսպէս կը տոկայ այդ տաժանքին եւ կ'ողջունէ վերջապէս ազատութիւնը: Կը հասնի դաշտ, կը փարէ փոթորիկը: Անցեալ ըլլայ, սիրելի Եփրատ:

Բայց ես չեմ կրնար այլեւս ուղեկցիլ քեզի, ո՛ Եփրատ: Դուն կը հեռանաս այդտեղ հայրենի հողերէն, արաբական անապատն է որ փռուած է հիմա քու առջեւ: Հոն հասար, եւ կը նմանիս այլեւս երկար եւ կապոյտ շնչերակի մը: Երթաս բարով, դնա դժոխք մը զովացնելու, բարի ճանապարհ քեզի, Աստուած օգնական ուժիդ:

Հայոց մը - Քէսապ

Քէսապ զուտ հայաբնակ գիւղաքաղաք մըն է որ կը գտնուի Կասիոս լերան (Ճէպէլ Ագրա) ստորոտը: Լեռը ծովու մակերեսէն 1729 մեթր բարձր է, իսկ Քէսապ 720 մեթր է ծովէն: Ունի առողջարար կլիմայ եւ բուժիչ ջուր: Օժտուած բնական այլազան գեղեցկութիւններով՝ գիւղագնացութեան յարմար է: Տարիներէ ի վեր շրջանին կառավարիչն է ընկեր Սողոմոն Ցովսէփեան, տէր իր պաշտօնին եւ բոլորէն սիրուած:

Կառավարական վիճակագրութեանց համաձայն Քէսապէն եւ շրջակայ գիւղերէն Հայաստան ներգաղթած են 2200 հոգի: Շրջանին մէջ դեռ կը մնան 3200 հոգի, որոնցմէ հազար հոգի գործի բերումով առժամապէս հաստատուած են Սուրիա եւ Լիբանան:

Գաղութին մէջ կը գործեն երեք յարանուանութիւններ, որոնք ունին առանձին եկեղեցիներ՝ Հայաստանեայց, Հայ կաթողիկէ եւ Բողոքական: Մեծամասնութիւն կը կազմեն Հայաստանեայց Մայր Եկեղեցւոյ զաւակները: Եկեղեցին, կը կոչուի Ս. Աստուածածին: Հոգեւոր հովիւն է Մովսէս քհնյ. Շրիդեան որ դպրոցին բարձրագոյն դասարանին կրօնի դասեր կուտայ: Ունին հինգ հոգիէ բաղկացած թաղ. խորհուրդ մը:

Առաջին աշխարհամարտէն ի վեր Հ. Ց. Դ.ն ունի ժողովրդային գրադարան եւ երկյարկանի գեղեցիկ շէնք մը: Ունի աւելի քան 2000 կտոր ընտիր հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ արաբերէն գիրքեր: Մօտ 1000 կտորը հայերէն: Ընթերցանութեան համար կըդանձուի չնչին գումար մը, գիրքերը կազմել տալու համար: Ունի ոչ վճարովի գրապահ մը:

Քէսապի լուսաւոր փարոսն է Ժողովրդային տունը ուր կը գումարուին Դաշնակցութեան, Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութեան, Հ. Օ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ արծուիկներու ժողովները:

Ժողովրդային գրադարանին վարի յարկը սրճարան է ուր բացարձակապէս արգիլուած են օղին, գինին եւ նմանօրինակ խմիչքներ:

Ունի Ուսումնասիրաց Միութիւն մը կազմուած 1910ին: պատակն է Քէսապի մէջ երկրորդական վարժարան մը պահել: Այս Միութիւնը իր հաշւոյն կը պահէ Ուսումնասիրաց Միացեալ Բարձրագոյն ուսումնարանեան վարժարանի վերին կարգերը: Մասնաճիւղեր ունի Պէյրութի եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, որոնք տարուէ տարի լայն օժանդակութիւն կը բերեն: Առաջին պատերազմէն վերջ բացուեցաւ վարժարանը եւ բաւական արդիւնաւէտ եղան, սակայն երկրորդ պատերազմին փակուեցաւ:

Հ. Ց. Դ. ՊԱՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որ երկար տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի, կը հաշուէ 82 գիտակից պատանիներ: Կ'ունենան կանոնաւոր ժողով, դասախօսութիւններ, պտոյտներ: Նպատակն է հայ պատանին լաւ Հայ պահել:

ՄԻԱՑԵԱՍ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ երկսեռ աշակերտներուն թիւն է 153: Ունի ութ դասարան: Երկսեռ պաշտօնէութեան թիւն է 9, որոնց երեքը ուսուցիչ, եւ 6ը ուսուցչուհի: Երկուքը, իբրեւ պետա -

կան ուսուցիչ կ'ուսուցանեն արաբերէն: Դպրոցի տարեկան ելեւմտացոյցն է 6000 ս. ոսկի որ կը գոյանայ կրթաթոշակներէն եւ Ս. Օ. Խաչի Նպաստէն, Ուս. Միութեան յատկացուած գումարէն եւ զանազան նուէրներէ: Մինչեւ հինգերորդ դասարան կ'աւանդուին հայերէն եւ արաբերէն, իսկ ֆրանսերէնն ու անգլերէնը վեցերորդ դասարանէն ութերորդ բարձրագոյն դասարան:

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒՆ դպրոցը ունի 43 երկսեռ աշակերտ, բողոքականներուն դպրոցը՝ 32, իսկ Բարեգործականին դպրոցը 43 երկսեռ յուսաւորչական աշակերտ: Շրջանի գիւղերուն՝ Գայատուրանի, Էքիզ – Օլուգի, Գորդինայի եւ Պաղճըչագի մէջ ալ կան դպրոցներ, որոնց ելեւմուտքը կը հոգան տեղական միջոցներով:

Ս. Օ. ԽԱՉԸ, կանգնի այս պատուական կազմակերպութիւնը տարիներէ ի վեր կը գործէ: Տեսակ մը օրհնութիւն է շրջանին համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գործէ տարիներէ ի վեր: Կը հաշուէ 62 եղբայրներ: Մասնաճիւղը կոչուած է մեծ դեր խաղալու, արժեցնելու համար իր կոչումը: Հայ արիներու մասնաճիւղը կազմուած է այս ամառ: Անդամներու թիւն է 42: Արծուիկներու մասնաճիւղը կազմուած է քանի մը տարի առաջ: Ունի 101 անդամուհիներ որոնց 84ը՝ Քէսապ, 17ը՝ Գալատուրան: Կ'ունենան կանոնաւոր ժողովներ, մարզանք, պտոյտներ, ձեռագործի աշխատանք եւ զանազան ձեռնարկներ: Արծուիկները կը դառնան արծիւներ կեանք տալու համար նոր արծուիկներու:

Շրջանի եւ Քէսապի ժողովուրդին առողջապահական վիճակը գոհացուցիչ է շնորհիւ Բժ. ընկեր Ա. Խնճէճիկեանի անխոնջ եւ անձնուէր գործունէութեան: Բժիշկը առաքեալի համբերատարութեամբ կը հասնի բոլորին, մինչեւ գիւղերը:

Քէսապ տանող խճուղին շինուած է, եւ ամէն օր ինքնաշարժի կանոնաւոր սպասարկութիւն կայ Քէսապէն Լաթաքիա — Պէյրութ եւ Հալէպ: Գիւղանացութիւնը քաջալերելու համար ոչ մէկ միջոցի առջեւ կանգ կ'առնեն: Գիւղին մէջ կան կահաւորուած, մաքուր հանգստաւէտ հիւրանոցներ:

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ.— Արհեստներն են դերձակութիւն, երկրագործութիւն, խանութպանութիւն, հողամշակութիւն, կօշկակարութիւն, որմնադրութիւն, օճառաշինութիւն, պտղամշակութիւն, ծխախոտամշակութիւն, չերամապահութիւն, գինեգործութիւն, կլայագործութիւն, մսագործութիւն եւայլն:

Գլխաւոր բերքերն են ծխախոտ, դափնիի իւղ, խողակ, մետաքս, խաղող, թուզ եւ զանազան պտուղներ: Արմտիքը հազիւ 4—5 ամիս կը բաւէ ժողովուրդին:

Ներածումներն են.— Ցորեն, բրինձ, շաքար, քարիւղ, հանդերձեղէն, կօշիկ:

Արտածումներն են.— Խողակ, մետաքս, դափնիի իւղ, ծխախոտ եւ այլ մանր մունր բաներ: Արտածումը՝ ներածումէն անհամեմատօրէն նըւազ է:

Քէսապի միակ սրբավայրը, Պալըլում, կը գտնուի Թուրքիոյ սահմանին մէջ: Ամէն Վարդավառին շրջանին ժողովուրդը կը փութար հոն: Կը մորթուէին ոչխարներ, կ'եփուէր հերիսա: Բայց այս բոլորը անցեալին...

Յ. Գ. Պ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 27 Դեկտ.— Դեկտ. 18 շաբաթ երեկոյ պարահանդէս մը սարքուած էր Ֆր. Կ. Խաչիմասնաճիւղի կողմէ: Հ. Յ. Դ. Տան սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր: Ժողովուրդը կը տեսնէ, կը գնահատէ ու կը քաջալերէ այն ձեռնարկը որ ազգային ոգի կը ներշնչէ:

Հանդէսի ընթացքին ներկայացուեցաւ Պէշիկթաշլեանի «Աւազակները» կատակերգութիւնը մէկ արարուածով, ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի: Դերակատարները, մեր նորագոյն սերունդի ներկայացուցիչները, յաջողութեամբ տարին իրենց դերերը: Իսկ Պ. Սահակ Պասմաճեան, տոհմիկ տարազով պարեց կովկասեան պարեր: Ընկեր Մ. Կարապետեան մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն առեւտրականներուն ու անհատներուն, որոնք իրենց նուէրներով սատարեցին կազմակերպուած վիճակախաղին յաջողութեան:

Եւ ահա Դեկտեմբեր 26ի կիրակին: Ծնողներ կը փութան հանդիսավայր: Տօնածառ է կազմակերպուած Ֆ.Կ.Խաչի եւ Ազգ.դպրոցի կրթ.մարմնի կողմէ միասնաբար, «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ: Շատչանցած սրահը կը լեցուի բերնէ բերան: Ցնծութիւնը համակած է բոլորին, մեծին թէ փոքրին: Մթնոլորտը երգ է ու բերկրութիւն: Ինչ աւելի քաղցր ու հոգեպարար քան թոթովանքը մայրենի բարբառին սա օտարախօս անմեղ շրթներէն: Այստեղ է. բեմին վրայ, մեր հայրենի աշխարհը իր բարքերով ու անցեալ փառքերով, նաեւ լուսատու ջահը մեր տարտամ ապագային:

Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, վստահ եմ որ միակն է մեր դպրոցը թէ դաստիարակչական գետնի վրայ եւ թէ աշակերտներու քանակով: Պէտք է տեսնել ու ոգեւորուիլ եւ ինչո՞ւ չէ, հպարտանալ նաեւ: Արեւելքի հոտ մը կայ դպրոցէն ներս եւ շունչը՝ Մեսրոպներու, Քաջն Վարդաններու, ոգին՝ անյաղթ Հայկերու եւ Մեծն Տիգրաններու:

Ընկեր Հիւսեան բանալով հանդէսը, համառօտակի ներկայացուց Կապոյտ Խաչի նախախնամական դերը, իր զանազան ձեռնարկներով: Մանաւանդ իր գլխաւոր ձեռնարկը — դպրոցը — զոր կը պահուի մեծ զոհողութեամբ, նեցուկ ունենալով ժողովրդական աջակցութիւնը, կրթական մարմինը ու մանաւանդ ուսուցիչ – ուսուցչուհի Տէր եւ Տիկին Մ. Փափազեաններու յարատեւ կամքն ու զոհաբերութիւնը:

Տարրական թէ բարձրագոյն դասարաններու աշակերտութեան կողմէ եղան 23 արտասանութիւններ ու տրամախօսութիւններ՝ լաւագոյն հեղինակներէ: Նաեւ մանկական գեղեցիկ խմբերգներ ու մեներգներ՝ դասական հեղինակներէ թէ Հայաստանի ներկայ երգահաններէ, բոլորն ալ յաջող ու գնահատելի:

Կրթ. Մարմնի դանձապահը, ընկեր Ս. Առաքելեան կարդաց քառամսեայ գործունէութեան նիւթական տեղեկագիրը եւ հրաւիրեց ներկաները առատաձեռնութեամբ դիմաւորել Նոր Տարուան շնորհաւորական այցելութիւնները: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Պ. Արամ Միքայէլեանին— Պորտօ մեկնումի առիթով — իբրեւ Կրթ. Մարմնի քարտուղար իր անձնուէր գործունէութեան համար:

Ապա ներկայացուեցաւ «Տօնածառին եռեւէն» թատերգութիւնը երեք արարով, հեղինակութիւն Տիկին Փափազեանի: Յուզիչ խաղ մը, որուն դերակատարները, հակառակ իրենց տարիքին, յաջողութեամբ ներկայացուցինին թիւն տիպարները:

Քանի մօտաւորկաներ եւ տօնածառը վիճակախաղի դրուեցան: Տօնածառը շահեցաւ Պ. Զաւէն Քէշիշեան որ դարձեալ զայն նուիրեց Կ. Խաչին:

Փոքրիկ աղջիկներ հայկական պայծառ տարազներով պարեցին երեք գեղջկական պարեր ջերմ գնահատութեան արժանանալով: Իսկ Կաղանդ-Պապան իր դասական կերպարանքով իր շուրջ համախմբած Ա. եւ Բ. դասարաններու մանուկները հայրական հոգածութեամբ կը լսէր անոնց բաղձանքները:

Կարգը այժմ Կ. Խաչի Տիկիններուն էր, որոնք սկսան աշակերտներուն եւ հանդէսին ներկայ փոքրերուն բաժնել փոքր ծրարներով խմորեղէն եւ անուշեղէն: Մեզի կը մնայ շնորհաւորել ձեռնարկուները եւ Նոր Տարուան սեմին մաղթել որ մեր դպրոցը միշտ կանգուն մնայ ու իր մշակները անմնկուն:— Գ. Պ.

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան մեր գաղութն ալ այցելելով, հանգանակութիւն կատարեց Երուսաղէմի աղէտեալներուն համար: Այս առթիւ իրիկուան ժամերգութիւնը կատարեց Լիոնի Թորգոմ քահանային հետ եւ անհրաժեշտ գտաւ որ մենք ալ ունենանք հոգեւոր հովիւ մը, միեւնոյն ատեն հայերէնի դաս տալու համար:

Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը թեկնածու մը կը փնտռէ ներկայ կոչով: Դիմել Y. Chirvanian, rue d ela Chène, Charvieu. par Pont de Cheruy, (Isère):

Յ. Պ.

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէնթ Աննի մասնաճիւղին հանդէսը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 25ին, դպրոցի սրահին մէջ որ ամբողջովին լեցուած էր: Ընկեր Դաւիթ Սրապեան հանդէսին բացումը կատարելով բեմ հրաւիրեց Նոր Սերունդի «Սիփան» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի, որ երեք տարիէ ի վեր դաստիարակը եղած է Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբին: Երգչախումբը երգեց «Յառաջ ընթանանք»ը եւ ուրիշ երգեր: Արտասանեցին Գեղամ Շորորեան, Պետրոս Մարգարեան, Վարդուհի Եղիկեան, Եղսաբէթ Տօնիկեան, Թագուհի Իքիճեան, Հ. Համբարձումեան իր մեներգով մագնիսացուց հանդիսականները, նոյնպէս Գեղամը:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ասատուր Քէօսէեան, որ պատմական փաստերով պարզեց հայ կնոջ դերը արեւմտեան Հայաստանի մէջ: Մինչ մահմետական կինը կը խարխափէր խաւարին մէջ, հայ կինը թուինք առած կը թռչէր: Մեր պատմութեան մէջ եղած են կիներ որոնք ձգելով իրենց զաւակն ու պերճանքը, հանգիստ կեանքը նետուած են ասպարէզ, նուիրուած Հայկ. Մշակոյթին:

Եզրակացնելով, խրախուսեց Կ. Խաչի անդամուհիները եւ հրաւիրեց հասարակութիւնը աջակցիլ ամէն կերպով: Յետոյ ժողովուրդը բոլորուեցաւ սեղաններու շուրջ: Խնջոյքին ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ Թորգոմի եւ իր զաւակին՝ Վարդգէսի նուագով ու երգերով: Ուրախութիւնը տեւեց մինչեւ լոյս, հայրենի յուշերով:

Աստանդական

LA BATAILLE (10 Դեկտ.).— Մութաֆեան ներկայիս կը ցուցադրէ Galerie A. Weilի մէջ, ամբողջութիւն մը բնանկարներու եւ «քոմփոզիսիոն»ներու, որոնց մեծագոյն մասը նկարուած է Պոլթանյի մէջ: Նկարուած շատ անկեղծ երանգաւորումով, այդ կտաւները կը մեկնեն բնութիւնը եւ զայն կը վերստեղծեն գոյնի մէջ: Մութաֆեանի աշխատելակերպը շատ հաճելի է, իր կտաւներուն մէջ կը կիրարկէ մեծ ազատութիւն մը:

Ժաք Լասէնյը

CE MATIN (10 Դեկտ).— Մութաֆեան կը ներկայացնէ Թուրքերուն վայրագութիւնըՀայաստանի մէջ ոչ միայն նկարչութիւնով, այլ մանաւանդ գոյնով, որուն եղերականութիւնը շատ կը պատշաճի իր հոգիին: Իր սէրը Ֆրանսայի որոշ ծովեզերքներուն հանդէպ (Պոլթանյի մասնաւորապէս կը բացատրուի անով որ այդ եկրամասերը նմանութիւններ ունին իր երկրի դիմագիծերուն հետ: Իբրեւ Intimiste, Մութաֆեան կուտայ նաեւ իր կարողութեան չափանիշը առտնին նկարներու մէջ, խոր ու հարուստ գոյներով:

Կրօ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՒ ԼԵՌ

— Աւելորդ է քեզի ալ զուրցել թէ՝ պատրաստ ինծի պիտի սպասես հոս՝ քուկիններովդ:

— Յայտնի բան է, պատասխանեց Բարկէն: Այն ատեն Թորոս՝

— Մնաք բարեաւ, ըսելով Եփիմէի եւ ամէնուն, իր հովիւի գլխարկը եւ ցուպը առաւ, իր այծերը առջեւ ձգեց եւ Ասորիներու վանքին ճամբան բռնեց, ուր Հայ Վարդապետը եւ Ասորի Մետրապոլիտը սկսեր էին կասկածիլ իր ուշանալուն վրայ:

Եւ երբ կէս գիշերը անցած հասաւ, դուռը զարկաւ, երկայն արարողութիւնները կատարելով դուռը բացին եւ ներս առին զինքն ու այծերը:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ԽԱՉԻ ԴՐՕՇԸ

Առաւօտուն, Ասորիներուն վանքին դռները երբ բացուեցան, տասն երկու զինուած մարդիկներ դուրս ելան, եւ առջեւնէն բոլորովին սպառազէն՝ արաբ ձիու մը վրայ հեծած ասպետը անոնց կ'առաջնորդէր. իր երկայն հասակը, իր անվեհեր եւ խոր նայուածքը մեզի յայտնի կ'ընեն թէ ո՞վ էր այդ անձը, որուն խաղալիք մըն էր ձիուն իւրաքանչիւր ծածանումը, եւ որ արդէն լեռներուն իբրեւ իշխան եւ տէր կը թուէր իր ընթացքին մէջ:

Լուռ եւ մունջ կ'ընթանային եռեւէն տասն եւ երկու երիտասարդները, այն Սեւ լերան խորտուբորտ ճամբաներուն վրայէն, երիտասարդը գրեթէ մոռցած էր թէ իրեն հետեւող մարդիկ կային, որոնց ճակտէն քրտինք կը վազէր, բայց ոչ յոգնած կ'երեւէին եւ ոչ լքուած:

Սակայն երբեմն իրենց քաջալերիչ աչք մը կը նետէր առանց երբեք ընթացքը ընդհատելու, երբեմն նաեւ առանց արհամարհանքի եւ մանաւանդ թէ բարեգութ կերպով մը:

— Ով որ յոգնած է ձեզմէ, տղաք թող տուն դառնայ, կ'ըսէր:

Բայց ոչ ոք այս յորդորանաց հնազանդելու պատրաստութիւն կը ցուցնէր, եւ ամէն ոք հաստատ եւ կորովի իր ճամբան կը շարունակէր:

Երեք ժամ միակերպ այս ընթացքը շարունակելէն վերջ, մեր Ասպետը՝ որ Թորոս ինքն էր, ժայռերու եւ թուփերու մէջ կեցաւ, ձիէն վար ցատկեց, եւ յանձնելով զայն տղաքներէն մէկուն,

— Դուք հոս, սա տեղ պէտք է սպասէք, ըսաւ, մինչեւ որ փոքրիկ տասը տասներկու տարեկան տղայ մը ձեզի գայ, եւ ճերմակ դրօշակ մը ցոյց տայ, հետեւեցէք անոր անկասկած:

Այս խօսքերն ըսելով սրացաւ եւ մեծաքայլ իջաւ լեռնէն վար, չքացաւ Բարկէնին տունը՝ ուր առջի իրիկուն զինք տեսած էինք:

ՊԵՐԵՆՑ

«Կրակը դադրեցուցէք»

... ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը կրկին հրամայեց որ կրակը դադրեցնեն Հոլանտական Հնդկաստանի եւ Պաղեստինի մէջ, եւ նիստերը յետաձգեց մինչեւ Յունուար 6: Եւ սակայն, Հոլանտա չուզեր համակերպիլ, դիտել տալով թէ կռիւները պիտի դադրին Յունուարին: Իսկ Պաղեստինի մէջ զինուորական գործողութիւնները հետզհետէ կը ծաւալին:

Հոլանտական Հնդկաստանի կռիւներուն առթիւ, Խ. Միութիւնը եւ Ուկրայնա ծանր մեղադրանքներ ուղղեցին Անգլեւսաքսոններուն դէմ եւ նորէն պահանջեցին պատժել Հոլանտան, իբրեւ նախայարձակ: Բանաձեւը մերժուեցաւ մեծամասնութեան կողմէ: Խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, յայտարարեց թէ Անգլեւամերիկեան մեծամասնութիւնը կ'օգնէ նախայարձակ պետութեան:

Հոլանտացիները կը դանգատին թէ Ճաւայի ամենամեծ քաղաքը, Սուրաքարթա, որ կէս միլիոն բնակիչ ունի, «գրեթէ ամբողջովին մոխիր դարձած է»: Բնիկները քանդած են բոլոր մեծ շէնքերը, ելեկտրականութեան, կազի, ջուրի, երկաթուղիներու հաստատութիւնները:

★ Պաղեստինի մասին կատարուած վիճաբանութեանց առեն, բրիտանական պատուիրակը Ժողովին հաղորդեց Գահիրէի անգլիական դեսպանատունէն հասած հեռագիր մը, որուն համաձայն Իսրայէլի զօրախումբերը անցած են Եգիպտոսի սահմանագլուխը: Այսինքն քանի մը մղոն հեռու են եգիպտական էլ Արիշ քաղաքէն,— ովասիս մը՝ 30 մղոն դէպի ներս: Հրէական աղբիւրէ կը հերքեն այս լուրը: Կը կարծուի թէ հետապնդիչ զօրախումբ մը մտած է սահմանէն ներս: Եթէ գործողութիւնը լուրջ հանգամանք առնէ, Անգլիան ալ դիրք պիտի բռնէ, քանի որ 1936ի դաշնագրով յանձն առած է պաշտպանել Եգիպտոսը, որեւէ արշաւանքի դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ հունգարական դեսպանը, Կուլաշի, երկու անգամ տեսակցելէ վերջ խորհրդային դեսպանին՝ Պ. Լաւրինչեւի հետ, յանկարծ անհետացած էր, մեծ յուզում պատճառելով: Ի վերջոյ հաստատուեցաւ թէ դեսպանը Պոլիս գացած եւ ապաւինած է Թրքական կառավարութեան, չուզելով իր երկիրը վերադառնալ:

ԿՐԻՓԻ դէպքերը կը շատնան Փարիզի մէջ, թէեւ դեռ համաճարակի հանգամանք չունին: Օդերը մեղմացած են երկու օրէ ի վեր:

ԵՐԿՈՒ ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ խուզարկելու խորհրդականի մը բնակարանը մտնելով (Պուլվառ Մաժէնթա), կապեցին բերանը, կաշկանդեցին ազգական մը եւ սպասուհին եւ մէկ միլիոն ֆր. արժողութեամբ դրամ եւ գոհարեղէններ թռցուցին:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ նախագիծը արեւմտեան պետութեանց յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ: Նախագիծը շատ կարեւոր տրամադրութիւններ կը պարունակէ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հայրապետին՝ կարտինալ Մինծենթիի ձերբակալութիւնըանախընթաց դէպք մը կը համարուի, Պիզմարքի օրերէն ի վեր: Ամիսներ առաջ բարեկամներ խնդրած են եղեր որ հեռանայ, բայց կարտինալը մերժեր է, ըսելով թէ «հովիւ մը պէտք չէ լքէ իր հօտը»: Կալանաւորը պիտի դատուի մօտերս:

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ վարկ մը պիտի պահանջէ Մ. Նահանգներու նախագահը, շարունակելու համար «պաղ պատերազմը» 1949ի ընթացքին:

18 ԱՄԻՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ եւ 300.000 ֆր. տուգանքի դատապարտուեցաւ Տիժոնի հանքագործներու միութեան ընդհ. քարտուղարը, վերջին գործադուլներուն առթիւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ սպանեալ վարչապետին՝ Նոքրաշի փաշայի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Իր կուսակցութեան պատկանող երիտասարդները դագաղին հետեւելով, կուլային եւ վրէժ կը պահանջէին Իսլամական Եղբայրութեան դէմ որուն անդամ է ահաբեկիչը:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 140 ապստամբներ սպաննուեցան Քասթորիայի շրջանին մէջ եւ մնացեալները փախան: Կառավարութիւնը հրամայեց 3000 քաղաքացիներ ձերբակալել Պելոպոնէսի մէջ, իբրեւ մեղսակից ապստամբներուն: Մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 800 հոգի Քալամաթայի, 150 հոգի ալ Տրիպոլիսի մէջ:

ՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՐՔԵՐԷՆ պարտք ունեցողները 10 % աւելի պիտի վճարեն, եթէ հաշիւները փակած չըլլան մինչեւ Յունուար 1:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ պիտի դատուին 19 նախկին նախարարներ եւ Անտոնեսքուի կառավարութեան գործակիցները, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 13ԻՆ

Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի մէջ:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ կը տօնէ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 1949 Յունուար 13ին ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ.-ի նոր սրահին մէջ, rue Convalescents: Ծնողները կրնան իրենց երեխաներուն ընկերանալ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է «Մանուկներու Օրը», 9 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Ste. Cécileի մէջ (257bis rue Boileau) Lyon:

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն: «Կաղանդ Պապան» բոլոր փոքրիկներուն նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ Լիոնի հայ հասարակութիւնը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, 9 Յունուար 1949, Կիրակի Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի 2 Յունուար, ժամը 2.30ին, Սալ Միւթիւալիթէի մէջ, հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբի եւ Նոր Սերունդի եւ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան:

Բոլոր ներկայ պզտիկները պիտի ստանան տոպրակ մը անուշեղէն Կաղանդ Պապային ձեռքէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն «Կեցցէ Հայլեզուն»:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Արտասանութիւն, մանկական ներկայացումներ, պար եւ երգ: ՏՕՆԱԾԱՌ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ: Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի սրահին մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՏԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ քաղաքապետին, Ֆր. Կապոյտ Խաչին կողմէ այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր: Rue Voltaire, Salle Voltaire քաղաքապետարանին սրահին մէջ:

Նուագախումբ Սարեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Դերասան Ուզունեան կը ներկայացնէ

ՊԱՂՏԻԿԻ ՆՇԱՆՏՈՒՔԸ (զաւեշտ)

Նոր Սերունդը կը մասնակցի հայկական պարով:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 150 ֆրանք:

ԾԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

(ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— 5 Յունուար, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Variétésի մէջ: Մուտքը հրաւիրատոմսերով: Դիմել Ճապուրեան եղբայրներուն, 6 Place du Treyve.—Սարգիսեան Յակոբ, 14 rue Alsace Lorraine:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ, 8 Յունուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, St. Ermomontի սրահին մէջ, Rue Saleysel:

Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը հրաւիրատոմսով:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄՈՄՃԵԱՆԻ

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 Յունուարէն 22 Յունուար 1949: Ամէն օր բացի կիրակիէն, Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris: métro Pont - Neuf: Բացումը 8 Յունուար ժամը 3ին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱՐԱՄ խումբը կիրակի 2 Յունուար առաւօտ ժամը 10ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ խումբը կիրակի 2 յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն կիրակի 2 Յունուար կէսօրէն վերջ ժամը 4ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

Ժողովին ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ՄՈՒՐԱՏ խումբը կիրակի 2 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Ժողովին ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 6 Մարտ, կէսօրէ վերջ, Salle de la Chimie: Կը խնդրուի նկատի առնել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ բնիկ Սեբաստացի Մարիամ եւ Նազելի Պլճեանները: Լուր ունեցողներէն եւ կամ զիրենք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէներուն: Կ. Պաղտասարեան 41 rue Horace - Bertin, Marseille եւ կամ 502 East 79th. St. New York, City U. S. A.:

ՀԱՅ. ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցիներու նախագահ վեր. փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ կը խօսի ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովասրահին մէջ, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs:

Այս կիրակի քարոզին նիւթն է՝ «Ի՞նչ է Ցաւիտենականը այս թռչող անցաւոր ժամանակին մէջ»:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN